

PEȘCANIK

Peščanik FM: KNJIGA 6

Za izdavača: SVETLANA VUKOVIĆ

Urednice: SVETLANA LUKIĆ I SVETLANA VUKOVIĆ

Kreativni direktor: NADEŽDA MILENKOVIĆ

Lektura: SLADANA MIAJLOVIĆ

Grafičko oblikovanje: SLAVIŠA SAVIĆ

Urednik fotografije: ALEKSANDAR ANDIĆ

Kompjuterska obrada teksta: JELENA MITIĆ

Štampa: ELVOD-PRINT, 2006.

TIRAŽ: 1000

ISBN 86-86391-02-8

Objavljivanje knjige 5 i 6 pomogao

Švedski helsinški komitet za ljudska prava.

Swedish Helsinki Committee

for Human Rights

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-92

323(497.11)(047-53)

316.7(497.11)(047-53)

PEŠČANIK FM. Knj. 6 / [urednice Svetlana Lukić i Svetlana Vuković]. – Beograd : S. Mesarović : S. Lukić, 2006 (Lazarevac : Elvod-print). – 451 str. : fotogr. ; 22 cm

Tiraž 1.000.

ISBN 86-86391-02-8

а) Србија – Друштвене прилике б) Србија – Политичке

SADRŽAJ

07. 04. 2006 : MALI PRETIS LONAC

- 10 GORAN SVILANOVIĆ, *Pakt za stabilnost jugoistočne Evrope,*
- 18 DRAGAN BABIĆ, *TV novinar,*
- 23 MIŠA BRKIĆ, *novinar Ekonomista,*
- 31 SRBIJANKA TURAJLIĆ, *profesorka ETF-a*

14. 04. 2006 : KO JE BRAT GORANA KLJAJEVIĆA?

- 43 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava,*
- 44 MIRKO ĐORDEVIĆ, *publicista,*
- 46 LJUBIŠA RAJIĆ, *profesor Filološkog fakulteta,*
- 50 DRAGOLJUB STOŠIĆ, *Unija sindikata,*
- 53 OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ, *istoričarka,*
- 57 OLGA MANOJLOVIĆ-PINTAR, *istoričarka,*
- 57 ŽARKO KORAĆ, *SDU,*
- 60 MILOŠ MARKOVIĆ, *novinar Ekonomista*

21. 04. 2006 : PUTNICI ZA EMAUS

- 74 VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka prava,*
- 82 IVAN MEDENICA, *selektor Sterijinog pozorja,*
- 90 ALEKSANDAR BAUCAL, *psiholog,*
- 95 MIRKO ĐORDEVIĆ, *publicista*
- 99 SVETLANA SLAPŠAK, *antropološkinja*

28. 04. 2006 : LUK I STRELA

- 107 VELIMIR ČURGUS KAZIMIR, *Medijska dokumentacija Ebart,*
- 112 MILETA PRODANOVIĆ, *slikar i pisac,*
- 118 BRANKA PRPA, *istoričarka*
- 125 DON BRANKO SBUTEGA, *Crkva svetog Tripuna*

09. 06. 2006 : KIDNAPERI DEMOKRATRIJE

- 326 MILOŠ VASIĆ, *novinar*,
335 LATINKA PEROVIĆ, *istoričarka*,
340 BORKA PAVIĆEVIĆ, *CZKD*,
345 BILJANA SRBLJANOVIĆ, *dramska spisateljica*

16. 06. 2006 : NA JUŽNIM MORIMA

- 358 MARIJANA OBRADOVIĆ, *Helsinški odbor za ljudska prava*,
364 JELENA MILIĆ, *Forum za međunarodne odnose*,
369 MIODRAG ZEC, *ekonomista*,
378 NENAD PROKIĆ, *dramski pisac*

23. 06. 2006 : NAZAD U BOJ ZA NAROD SVOJ

- 390 DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka*,
400 JOVAN BAJFORD, *socijalni psiholog*,
407 SLOBODAN G. MARKOVIĆ, *istoričar*

30. 06. 2006 : PIJANE ŽIRAFE

- 423 ŽELJKO BODROŽIĆ, *novine Kikindske*,
430 DOBRILA MIRKOVIĆ, *klinički psiholog*,
431 NADEŽDA MILENKOVIĆ, *stručnjak za marketing*,
440 PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

UREDILE:

Svetlana Lukić i Svetlana Vuković

PEȘCANIK 07. 04. 2006.

MALI PRETIS LONAC

Volim da odem i na *Exit* i u Guču i sve to je moja Srbija...

Da li vi znate nekog Bertranda Rasela, koji će u Pančevu da stane na čelo sto hiljada ljudi, koji će da odu pred onu rafineriju...

Vertikalno povezivanje Lipljana direktno sa Beogradom - pa čoveče, takva konekcija ne postoji nigde u svemiru...

GORAN SVILANOVIĆ, *iz Pakta za stabilnost
jugoiistočne Evrope,*

DRAGAN BABIĆ, *TV novinar,*

MIŠA BRKIĆ, *ekonomski novinar,*

SRBIJANKA TURAJLIĆ, *profesorka*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan vam želim. Do pre neki dan je izgledalo da će Evropska unija obustaviti pregovore sa nama, a onda je Vojislav Koštunica telefonirao u Brisel i eto, evropski činovnici su ipak došli, sa sve svojim ak-tentašnama. Predsednik vlade je dao reč da će Mladić biti uhapšen, a kada on dâ reč, onda je to kao Sveto pismo, to je obećanje upisano u kamenu.

Predsednik vlade se, osim ovog telefonskog poziva Briselu, ove nede-lje istakao i time što je svojeručno potpisao Predlog zakona o rehabi-litaciji. Zakone, kažu, obično potpisuje Labus, ali izgleda da je ovoga puta Koštunica hteo sebi da ugod i da stavi autogram na zakon koji će, po njegovom mišljenju, ispraviti nepravde biblijskih razmera koje su napravili komunisti. Zakon bi važio za sve one koji su bili politič-ke žrtve od 6. aprila 1941. godine. Dražin unuk, Vojislav Mihajlović je već najavio da će tražiti rehabilitaciju svoga dede. Nacističkog save-znika Milana Nedića izgleda da će pred zakonom, bogom i istorijom zastupati lično Vojislav Koštunica.

A nepristrasni arbitar u ovim postupcima će biti sud, tj. ministar pravde Stojković. Tako ćemo imati veselu situaciju da, recimo, žrtve političkih suđenja, koja je vodio Stojković, dođu po pravdu u sud, ko-ji je pod jurisdikcijom njihovog dželata. Još će biti zanimljivije ako oni budu rehabilitovani, a Stojković nastavi da bude ministar pravde. On se od ovakvih novinarskih primedbi branio pitanjem: „Ko vas je in-struirao da to pitate?” To pitanje je u stvari razumljivo, naš ministar pravde je služio najvećim komunistima, sada služi najvećem antiko-munisti i ne shvata da bi neko mogao tek tako da ima sopstveno mi-šljenje i još bude dovoljno bezobrazan ili lud da ga javno postavi.

Demokratska stranka Srbije je pokušala da na brzinu nametne i om-budsmana, odnosno zaštitnika prava građana. Kako je najbolji DSS-ov kandidat, Stojković, već raspoređen, ponudili su drugog čoveka, koji je sam odustao posle protesta petnaest nevladinih organizacija. Demokratska stranka Srbije sigurno neće odustati od tog mesta, jer bi tako lepo zaokružila sve ono što ona naziva ministarstvima sile. Ta stranka je metastazirala u policiji, u BIA, u pravosuđu, hoće, da-kle, i mesto ombudsmana – ostaje joj još da nametne svog kandidata za svetog Petra. Valjda je sveti Petar onaj kod koga ideš kad završiš sa zemaljskim poslovima i on te onda propituje: „Je li, šta si ti to dole radio, dete moje?”

Dok se ne otvori konkurs za svetog Petra, DSS je preko svog Nesalomivog, Dragana Jočića, privela Čedomira Jovanovića. Sve više sam sigurna, da je Đinđić kojim čudom ostao živ i da je dočekaov ovu vladu, da bi sada sedeo u nekoj samici u Zabeli, osuđen na petnaest godina robije. Ali kako sada postoje objektivne prepreke da se Zoran Đinđić privede, dobar je i Čedomir Jovanović.

I na kraju reč-dve o ministru finansija, zaslužio je. Ministar finansija je imao malo slobodnog vremena za ovaj vikend i smislio je Dinkićevo New Deal. Odrežiće on svoju kesu, u koju je ponešto dodao i njegov novi ortak Martin Šlaf, i milijardu evra uložiti u školske klupe, table, autoput do Kragujevca; kupiće nam ministar i trideset hiljada bolničkih kreveta i trideset hiljada računara. Hoće, kaže, da nam demonstrira šta znači budžetski suficit. Mlađan Dinkić nam u stvari demonstrira da je izmislio novi oblik svojine; dakle, imamo državnu, društvenu, privatnu i od sada - Dinkićevo svojinu. Sada je malo jasnije zbog čega on ne žuri da sklopi novi aranžman sa MMF-om, oni bi ga samo sputavali u ovakvim inovacijama.

Ako sa ovakvim inovacijama nastavi, ministar finansija, posle pada vlade, otići će u neku instituciju zatvorenog tipa. Može da bira koju god hoće, ima ih puno po Srbiji. Ovo je Pešćanik, na početku emisije slušate gospodina Gorana Svilanovića.

GORAN SVILANOVIĆ:

Sada, kada smo suočeni sa tim rokom, došlo je vrlo jasno i javno obećanje, prvo lično od predsednika vlade, da će probati da urade sve što je potrebno da se uhapsi Ratko Mladić ili da se bar nađu dokazi gde je on, ako slučajno nije u zemlji. E sada, to obećanje je došlo u trenutku u kojem i oni sa druge strane stola, dakle, Evropska komisija, međunarodna zajednica, takođe više nisu sigurni kuda dalje, jer su svesni da sve ono dobro što se dogodilo u ovoj zemlji tokom 2005. godine može takođe da bude potpuno zaustavljeno, da ode u nepovrat. Ja sam bio u kabinetima, i Solaninom i Olija Rena, razgovarao sa najbližim saradnicima nekoliko sati pre tog čuvenog telefonskog razgovora. U tom trenutku je već bila doneta jedna odluka, znači, pre nego što je došlo do susreta Karle del Ponte i Olija Rena i pre nego što se predsednik vlade javio telefonom. Ta odluka je bila zasnovana na jednom principu, a to je - Srbija ne sme ostati izolovana, čak i ako zaustavimo, a nemamo kud, pregovore na neodređeno vreme. To se desilo u jedan popodne.

U tom trenutku je već bila doneta odluka da se ono što se naziva stalni unapređeni dijalog nastavi, drugo, da predsednik vlade bude pozvan u Bukurešt i on je danas tamo, gde će razgovarati o sporazumu slobodne trgovine i regionalnoj saradnji. I treće, da će tokom maja meseca biti nastavljeni razgovori o olakšavanju viznog režima. Dakle, bez obzira na zaustavljanje pregovora o pridruživanju, ove tri stvari će biti nastavljene. Međutim, nemoguće je nastaviti pregovore o pridruživanju, prosto i EU ima jednu vrstu integriteta koju mora da štiti, i ako stalno pretite, morate na kraju da ispunite tu pretnju, inače vaša pretnja postaje besmislena. Preokret je došao nekoliko sati kasnije, tokom telefonskog razgovora, kada je došlo do javnog obećanja premijera. Ne znam tačno, nisam sedeo i slušao, ali tajming je bio tesan, u jedan popodne je doneta ova odluka koju sam pomenuo, motivisana složenom situacijom u Srbiji, koju osim pregovora o Kosovu, obeležava i referendum u Crnoj Gori. Ni Evropska unija ne želi da baš pošto-poto sačuva zajednicu Srbije i Crne Gore, ali u razgovorima u kojima sam ja učestvovao preovladao je stav da ne bi bilo dobro da se tema izolovane Srbije ili Srbije pod sankcijama odjednom pojavi kao predreferendumska tema u Crnoj Gori.

GORAN
SVILANOVIĆ

Očigledno je da je jedini političar u Srbiji kojem je iskreno stalo do te zajednice - predsednik vlade. Prvo, on jeste bio predsednik Jugoslavije i zamislite situaciju da, ukoliko se na referendumu izglasa odvajanje Crne Gore, neko dođe, ko uopšte ne mora da bude radikal, i kaže: „Čekaj, ti si bio predsednik ove države pre pet godina, šta je tvoj rezultat, nema te države, sad si predsednik vlade, pregovaraš o Kosovu, šta da očekujemo od tebe, ako je ovo tvoj rezultat?” Dakle, ja razumem njegovu poziciju, njemu je veoma stalo do zajednice, jer je u pitanju njegova lična politička karijera. Ako je za nešto založio svoj autoritet, založio ga je upravo za očuvanje zajednice i ako je njegova logika bila - ne smemo da dopustimo da tema izolovane Srbije eksplodira dvadeset dana pred crnogorski referendum, onda je strategija morala biti da se pritisak vrši na njega lično, a ne na Srbiju, u smislu - pa ti samo izvoli da ne izručiš. Dakle, to je ono što može da se očekuje, da 1. maja u kampanji u Crnoj Gori to bude glavna tema. Otu da ja nisam pesimista, ja u stvari verujem da će ova vlada uraditi sve što može da izruči Mladića, ne bi li ostvarila ovaj kratkoročni cilj: da se ne dogodi da izolovana Srbija bude tema na crnogorskom referendumu i time balans na toj vagi bude naglo poremećen i ode u prilog nezavisnosti. To je ono što će se događati u narednih mesec dana.

Mislim da je ovo vrlo osetljiv period za zemlju i da je vlada, koju ja mogu da volim ili da ne volim, suočena sa stvarno velikim problemima. O dva smo već ovde porazgovarali, Crna Gora, Kosovo, treći smo takođe pomenuli, to je kompletiranje saradnje sa sudom u Hagu. Četvrti je bosanska tužba za genocid. Pazite, ja sam pomenuo četiri teme za koje verujem da su 1, 2, 3, 4, tim redom, na stolu predsednika vlade, potpredsednika vlade, predsednika države, a pri tom nisam izgovorio ni E od Evropska unija, ni E od ekonomija, što je u stvari centralna tema svih vlada. I zato mislim da je to jedna stvarno teška, komplikovana situacija. Vi, kad izađete na izbore, krenete u kampa-nju, odete u Bor, oni kažu: „Čekaj, od čega ćemo da živimo?” A dogodio se 5. oktobar. Gde se dogodio 5. oktobar? U Beogradu se dogodio. Na šta mislim? Mislim na to da se ovih šest godina u Beogradu vidi. Može čovek da kaže šta god hoće, ali ne može da kaže da ne vidi kako izgleda ulica Srpskih vladara, da ne vidi kako izgleda Bulevar AVNOJ-a, da ne vidi radove u Nemanjinoj, prosto ne može čovek da ne prizna da se u Beogradu to vidi. Oseća se neki napredak u Novom Sadu, Subotici, znači ponešto u Vojvodini, međutim ako krenete po Srbiji - mrkli mrak. U Majdanpeku se ništa nije dogodilo za pet godina, i tu ljudi s pravom kažu: „Čekaj, šta ste nam doneli vi, demokrate?” Sad su to sve demokrate.

Postoji nešto što zovem urbanim legendama. Prva urbana legenda je odgovor na pitanje koliko stanovnika ima u Srbiji. Ima ih sedam miliona i šest stotina hiljada, ali najveći broj ljudi kaže da ih ima deset. Druga urbana legenda je koliko stanovnika ima u Beogradu, svi kažu dva miliona, dva i dvesta hiljada, ne, milion i šest stotina hiljada. Dakle, počev od toga koliko nas je, pa nadalje, mi imamo stvarno pogrešnu predstavu o sebi. Pa onda ta priča o tome da je Srbija jako multi-etnička. Ne, nije, manjina je nešto oko deset odsto, dakle nije tačno da ih je trideset odsto. Možda ih je više od deset odsto, ali ne mnogo više. Milošević je tehnički izgubio četiri rata, ali njegova ideja je pobedila. Ako je ta ideja bila - mi ne možemo da živimo sa njima, šta je rezultat tih ratova? Rezultat tih ratova je nacionalna država Slovenaca, rezultat je nacionalna država Hrvata sa tri odsto Srba, a bilo ih je, ne znam, deset, jedanaest, dvanaest odsto. Rezultat rata je troetnička država Bosna i Hercegovina, tako kažem kada sam dobre volje, a kada nisam, govorim o tri etničke države u Bosni i Hercegovini. Rezultat rata je nacionalna država Srbija, rezultat rata je dvoetnička država Makedonija. Nisu to multietnička društva, to su nacionalne države sa brojem manjina koji je sve manji, to su države koje trpe i

podnose manjine u meri u kojoj su pritisnute od Saveta Evrope i Evropske unije. Žao mi je, ali to je tako.

Ja sam imao životnu privilegiju da uspostavim diplomatske odnose sa Bosnom i Hercegovinom i da potpišem te ugovore sa njima. Zna se u koliko primeraka i na koliko jezika se potpisuje sporazum u Bosni? Pet. Dakle, potpisuje se na srpsko-srpskom, što je ćirilica-ekavica, na bosansko-srpskom, što je ćirilica-ijekavica, na bošnjačkom, oni kažu bosanskom i na hrvatskom, što je četiri i, naravno, na engleskom kao petom. Mi smo se smejali kada smo potpisivali, ali kažem, ima mnogo tih delova realnosti za koje ljudi ne znaju. Dakle, mi tada, kao ministri, to nismo znali, dok nam protokol nije doneo da potpišemo i onda smo gledali - aha, potpisujemo srpsko-srpski i bosansko-srpski. Na kraju su to nacionalne države i to je jedna debata koja u Srbiji tek predstoji kada budemo pisali ustav, pa ćemo možda imati paradoks da je Miloševićev ustav građanski, jer je po njemu Srbija država svih njenih građana, a da će novi, demokratski ustav biti malo drugačiji. Verovatno će formulacija glasiti da je to država Srba i svih građana Srbije, ali to su paradoksi s kojima ćemo mi morati da se suočimo već u narednih nekoliko meseci.

GORAN
SVILANOVIĆ

Uzgred budi rečeno, novi ustav Srbije bi trebalo da bude završen pre tog Sporazuma o pridruživanju i stabilizaciji sa Evropskom unijom. Dakle, očekuju nas veliki izazovi i kada u tom smislu pogledam dnevno-političku scenu Srbije, ja moram da priznam da, koliko god obožavam ljude iz Građanskog saveza Srbije i iz Liberalno-demokratske partije i cenim ono što rade, i koliko god da volim ljude koji su vaši stalni sagovornici u *Peščaniku*, ja neretko sasvim različito od njih vidim način na koji bi trebalo raditi dnevno na domaćoj političkoj sceni. Ja sam prvo privatno, a zatim i javno predložio predsedniku Srbije da promeni politiku koju je vodio u novembru i decembru 2005. Ta politika - rušim vladu, rušim vladu, dovela je do toga da su nam, prvo, uzeli poslanike, prosto ih pokrali i nikom ništa. Mi smo izašli iz parlamenta i koji je efekat? Nikakav. Izglasali su budžet, pokrali poslanike, skupština funkcioniše normalno. Koji je efekat? Bojim se da nema mnogo efekta. Imali smo i taj pokušaj smene gradonačelnika Niša, koji je bio završen teškim porazom, dva prema jedan su glasali građani. I onda sam onako prvo malo privatno rekao: „Znaš šta, sad malo da se stane, da se razmisli da li je to možda prava strategija ili da se iskoristi ono što dolazi, a to je novogodišnje obraćanje predsednika.”

Iskoristi tu priliku da kažeš sve što ima da se kaže o ovoj vladi, a onda stavi zarez i dodaj: „ali, ovo je godina u kojoj su pred Srbijom važna iskušenja”, i onda pruži blanko podršku vladi, kaži da kao predsjednik Srbije i predsjednik DS, u godini u kojoj treba da budu rešene važne teme, nećeš dopustiti da vlada u svim tim pregovorima bude ucenjivana i da njome upravljaju radikali i socijalisti. To je moj doživljaj politike i ja sam potpuno siguran da je jako različit u odnosu na veliki broj sagovornika *Peščanika*, ali ja mislim da bi on time dobio vreme da stabilizuje DS, istovremeno bi dobio prostor koji je neophodan da one stranke, za koje ja smatram da su takođe budućnost Srbije, to su GSS i LDP, izgrade svoju mrežu, iskoriste tih godinu dana, podignu svoj stranački profil i da onda lepo idemo, pošto se najteže od ovih tema razreše, u susret novim izborima. A inače, te najteže teme treba da reše oni koji su u velikoj meri, ako kasnimo, krivi za to kašnjenje, ako su kočili, sad je vreme da otkoče i da se prosto susretu sa onim što ih čeka. Pregovori o statusu Kosova, referendum u Crnoj Gori, bosanska tužba za genocid, Mladić. E pa, molim lepo, kada to bude iza nas, onda da vidimo kakvo je stvarno raspoloženje građana Srbije.

SVETLANA LUKIĆ:

Da li rušiti vladu u momentu pregovora o Kosovu i tako dalje ili biti toliko pasivan? Postoje mnoge stvari koje se dešavaju u zemlji, na koje bi ta stranka, koju tretiramo kao opozicionu, morala da reaguje. U nju se uzdaju mnogi ljudi koji su demokratski opredeljeni, a za njih alternativa nije - radite šta god hoćete do sledećih izbora, ali nećemo da vas rušimo zbog Kosova.

GORAN SVILANOVIĆ:

Načelno potpuno prihvatom ovo što je rečeno i možda je moja trenutna pozicija privilegovana u smislu da ja sa strane posmatram to što se događa kod nas, ali ogromne su promene oko nas i to zakašnjenje, da ga nazovem Miloševićevim desetogodišnjim kašnjenjem, mi smo počeli da sustižemo u prvih nekoliko godina Đinđićeve vlade. Onda smo opet izgubili par godina, a sada opet nekako počinjemo da ga sustižemo. I žao mi je što je to korak napred, pa dva nazad, ali tako je to sa nama, mislim da mi svaku izgubljenu godinu duplo plaćamo, toga bi svi morali da budu svesni. Imao sam priliku pre sedam dana da mi priđe čovek koji je svojevremeno bio generalni sekretar OEBS-a, koji mi kaže: „Dobro, gospodine Svilanoviću, ako nema evropske perspek-

tive za Srbiju, šta se onda događa?” Bio sam zapanjen pitanjem, rekao sam mu: „Znate šta, nemam odgovor na vaše pitanje i mnogo me brine što me to pitate”. E, da se ne bi dogodilo da ta pitanja učestaju, mi moramo da nađemo način da uđemo u tu debatu unutar Evropske unije i u ovom trenutku sve što ja radim uključujući i naš današnji razgovor za *Peščanik*, za mene je prilika da vršim pritisak na Nemačku da izađe u susret ogromnim očekivanjima Balkana, da opravda istorijsku i geopolitičku odgovornost koju će nositi tokom šest meseci predsedavanja Evropskom unijom.

GORAN
SVILANOVIĆ

Nemci predsedavaju Evropskom unijom u prvoj polovini 2007. Referendum je imao negativan rezultat u Francuskoj, u Holandiji, takva klima postoji i u Nemačkoj. Njihovi građani ne žele baš da razgovaraju o tome i mi, političari odavde, treba da kucnemo na ta vrata i da kažemo: „Čekajte, šta je sa vašim lideršipom?” Vi kažete da niste sigurni da možete da ubrzate proces proširenja, štaviše, da niste sigurni da li će uopšte doći do proširenja, a sve to niste sigurni zato što nemate podršku vaših birača. Pa, da vas pitam nešto, da li ste razmislili, da li je Đinđić imao podršku birača kada je hapsio i izručio Miloševića?

Ja kažem - znate šta, postoje dva scenarija. Prvi scenario je da sve što treba da uradimo bude završeno 2006. i onda ćemo mi u Srbiji biti u depresiji. Naravno da ćemo biti u depresiji, bićemo prilično dezorijentisani i ono što vi treba da uradite u svojih šest meseci predsedavanja je da otvorite tu perspektivu, da sve nas naučite da gledamo unapred, da idemo u susret onome što dolazi. A ako vi kažete da vas interesuje Bliski istok, što je inače poslednja izjava nemačke kancelarke, i da ćete baš da se nešto bavite Bliskim istokom u toku svog predsedavanja, šta vi očekujete da bude reakcija građana Srbije? To više nije pitanje da li su oni radikali ili nisu radikali, nacionalisti ili nisu nacionalisti, ne, to nije tema, to je realno jedna zemlja koja se šest godina posle velike, teške političke odluke nalazi u bedaku. Izvinjavam se što sam upotrebio tu reč, ali baš je tako, i ekonomski i politički i socijalno i psihološki.

Koliko god da izgleda oblačno nad Srbijom, ja sam jako dobro raspoložen, ne mogu da ne primetim divne stvari koje su se dogodile i koje mene hrabre. Na listi najposećenijih deset muzičkih događaja u Evropi 2005. godine, nalaze se i „Guča” i „Exit”, to jeste ono što je Srbija, taj njen sudar „Guče” i „Exit”, koji mi pratimo decenijama unazad. Ja

jako volim da odem na „Exit” i jako volim da odem u „Guču” i to sam ja, Goran Svilanović, i obožavam da provedem nekoliko sati godišnje na jednom i na drugom mestu. I to je moja Srbija i prosto bi trebalo da shvatimo da je to jedna prilika da mi na neki način rebrendiramo ovu zemlju.

SVETLANA LUKIĆ:

Samo jedno kratko pitanje. Optimizam koji ste izrekli poslednjih nekoliko minuta mi je zanimljiv, u stvari pokušavam da ga razumem. Dva-tri puta ste rekli da imate tu privilegiju da stvari gledate spolja. Ako posmatramo Srbiju kao neku kompoziciju koja treba da ide ka Evropi, Vi i ljudi slični Vama, koji rade na tom poslu, za nas koji sedimo u vagonima izgledaju kao mašinovođa, ali da, nama, koji sedimo u tim vagonima, to nije posao. Nama je to sredstvo prevoza od tačke A do tačke B i nama je to suviše sporo. Vi i mnogi političari radite na tom poslu priključenja Evropskoj uniji, ali jednom inženjeru, na primer, prolazi život. Njemu je, dakle, velika razlika da li smo mi isporučili Mladića juče, danas ili pre dve godine, jer će on izgubiti svoj profesionalni život. Za deset godina on neće moći da ide u Evropsku uniju da radi. Razumete o čemu govorim?

GORAN SVILANOVIĆ:

Ceco, ja bih mogao da potpuno drugačije nastupim i kažem - znate šta, Koštunica je kriv što nismo izručili Mladića 2001. ili 2002. Šta sam ja dobio ovom izjavom? Hajde da pričamo vrlo otvoreno, šta sam ja dobio? Jesam li pomogao njemu da donese odluku da ga izruči 2006. ili ne? Ne, nisam, a ja hoću da mu pomognem da ga izruči. Pitanje zašto to nije uradio 2001. ili 2002. postavioću mu 2010, neću danas. Mnogo je važnije da mu se pomogne da donese ovu odluku, što važi, naravno, i za druge političare, sad ispada da pričam samo o njemu.

SVETLANA LUKIĆ:

Dobro, treba da mu se pomogne, ali čekajte, ko njega to vezuje, ko njemu to pretili pištoljem da on čovek to neće da uradi?

GORAN SVILANOVIĆ:

Ja uopšte nemam pravo da uđem u njegov lični odnos prema tome, ja samo vidim predsednika Vlade Srbije, vidim predsednika Srbije i očekujem da njih dvojica urade najbolje što mogu u ovom trenutku, koju

god stranačku boju da imaju. A ko im to drži pištolj uz glavu? Da, drži im ta ista Srbija. Ako sam rekao da su mi na jednom i na drugom kraju „Guča” i „Exit” i da je sve to moja Srbija, onda isto tako ne mogu da ne vidim tih trideset ili koliko odsto, koliko radikali imaju i ne mogu u svakom pojedinačno da vidim smrtnog neprijatelja. Mogu da se ne složim sa šefom te stranke, ali ne mogu za svakog birača da kažem da mi je smrtni neprijatelj. Pa to su naše komšije i prijatelji, ljudi koji su normalan svet, nije sve to nenormalna Srbija. Ako neko drži taj pištolj, to je taj konstantni strah od radikalizacije Srbije, od toga da će Srbija da sklizne... Ako neko misli da je najgore što Srbiji može da se dogodi to da radikali dođu na vlast - ne, ja ne mislim da je to najgore. Ako neko misli da će oni da budu na vlasti godinu-dve, pa će onda da nam svane - ne, uopšte ne mora da znači da će to trajati samo godinu-dve. Najgori scenario je izolacija Srbije, ozbiljna, dugotrajna izolacija Srbije. Mi smo ušli u jedan takav ciklus sa Miloševićem, koji je trajao petnaest godina i zbog toga mi ne pada na pamet da se igram sa takvom vrstom političke budućnosti.

GORAN
SVILANOVIĆ

Mi imamo političku scenu koja je prilično jasno definisana. Sve što mene interesuje nalazi se od Koštunice, na desnoj strani, pa sve ova-
mo ulevo do Čede i Nataše. Za jedne ću da glasam, ali druge ću da podržim, ako budu izabrani, da urade najbolje što mogu. Žao mi je što na toj sceni nemam bolji izbor, ali zašto bih žrtvovao budućnost svoje dece ili ljudi koji oko mene žive takvim scenarijem, po kom stalno idem pesnicom u glavu onome ko je prvi do mene, levo ili desno od mene - pa tako ništa dobro neću da uradim. Meni je *Peščanik* važan kao oaza razumnog odnosa prema politici i ja mnogo volim da ga slušam. Mislim da je veliki broj ljudi koji to vole da čuju i ja volim da čujem hrabre ljude i volim da čujem njihove jake izjave. I nije mi teško da, kad Beba ide na B92, ja kažem - da, sve što je Beba rekao je istina, nije mi teško da kažem - jeste, to je tačno tako bilo, ali iza toga prosto postoji nekakav politički proces u kom ima nekoliko ključnih političkih igrača i onda pokušavam da tim ljudima pomognem da sada, u ovim okolnostima urade najbolje što mogu, jer mislim da ispred sebe stvarno imamo taj scenario, za koji ne verujem da će se dogoditi: radikali na vlasti, pa njihova dugotrajna vladavina, pa izolacija Srbije - ne, ne verujem da je to moguće.

Za mene je realno da mi, bilo do kraja ove godine, bilo naredne, imamo izbore. Moja prognoza je da ti izbori donose novu demokratsku vladu, drugo, donose možda vladu koja će takođe biti manjinska. Tre-

će, ja bih voleo da tim izborima uđu u parlament i GSS i LDP i da onda oni budu demokratska opozicija. To je za mene jedan odličan scenario za 2007. i to bi bilo divno. Ako mi dođemo u situaciju da za mesec dana istekne rok, nema Mladića, mi ćemo imati demokratsku vladu i istovremeno ćemo imati blago ili malo jače zavrtnje slavina. Onda nema mnogo razgovora o Evropi, pa vi vidite, i onda mi imamo jedan mali pretis lonac. Ne bih voleo da vidim sebe i svoju zemlju u takvom jednom loncu. Bili smo tamo, sve smo to prošli, pa valjda smo neke lekcije naučili.

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu Peščanika slušali ste konstruktivnog Gorana Svilanovića. On nam je, u stvari, objasnio tu politiku Demokratske stranke, zbog čega je ona ostavila na miru ovu vladu. Međutim, zanimljiva je jučerašnja izjava jednog od članova Demokratske stranke, koji je na pitanje zbog čega ta stranka nije kandidovala nekoga za ombudsmena, kako se ne bi izpostavilo da Demokratska stranka Srbije ima jednog kandidata, rekao da DS tu ionako nema šanse i da neće da svoje ljude izlaže neprijatnostima. Tako da nas ostavljaju nasamo sa ovom vladom koja metastazira, da polako trulimo. Da se setim samo Jana Kota, koji u Malom traktatu o umiranju govori o metastazi kao stalnom i postepenom umiranju, o raku kao uslovnoj osudi na smrt. Tako da je Demokratska stranka rešila da nestane sa lica zemlje, dok ova vlada ne obavi sve poslove o kojima je govorio Goran Svilanović. U nastavku Peščanika slušate TV novinara, Dragana Babića. On govori o televizijama i frekvencijama.

DRAGAN BABIĆ:

Primetićete da mnoštvo novinara izgovara reč *informacija* kao kad u Bibliji piše: „Fiat lux” – „Neka bude svetlost.” To je ono – sad ću ja vama da dam jednu informaciju. I sećam se jednoga zvekana pre mnogo godina, koji mi je glavu probijao tim izrazom: „Ja govorim brzo”, kaže on, „da bih što pre predao informaciju”. Srbija je preplavljena time, svi su jako ponosni što eto, daju informaciju. I tako se stvorio jedan veliki kostim, jedna velika šarena laža, koja samo stoji iza tog izraza, ali ga ne opravdava. To je opet jedan vašar u Topoli, to je opet ona seljanka, koja je čula da u Parizu može da kupi Šanel, ali zato se ne umije pre nego što stavi to na sebe. Sve to vidim na televiziji, pa sam ovo što se sada zbiva oko podele frekvencija još jednom doživeo kao paranoju ljudi koji te frekvencije dodeljuju. To pomalo podseća na onaj

trenutak koji će nastati kad, jednom je l', Srbija dođe u Evropsku uniju, pa ti ljudi kažu - dobro, kupio sam stan u Njujorku, kupio sam stan u Londonu, kupio sam stan u Veneciji, e, sad, on hoće da kupi stan na Dunavu, a mi mu ne damo, jer on ugrožava naš nacionalni interes. To više ne možete da govorite. Ako je tržište potpuno otvoreno, oni mogu ovde da funkcionišu kao što mi možemo tamo. To su otprilike te slike sa medija koje ja vidim. I nastupa lagana erozija tradicionalizma, koji se sve manje brani. Koliko god to sad izgledalo još uvek frenetično i ludo, mislim da to polako počinje da se topi.

DRAGAN
BABIC

Pre nekoliko dana čuo sam kod vas Mitu Boarova i bio sam veoma zadovoljan kada je rekao: „Ja mislim da su glavna pitanja ovde rešena”. To je bilo dobro, jer ovde su se neke stvari, koje se zovu magistralnim, već postavile na šine i one se lagano kreću, to se ne može zaustaviti. Ne mogu da kažem *mi*, pošto ja nisam taj, nego - oni koji to neće, moraće da hoće. To će biti neki vrlo zanimljiv posao i obradujem se svaki put kad čujem nekog čoveka koji ima manje od trideset godina, a govori da su te neke stvari rešene ili da on ovo što imamo neće ni po koju cenu, a da hoće jednu promenu. Onda kažem sebi - eto, zaista se nešto događa. Žalosno je kada se kaže - da bi se neke promene ovde dogodile, neophodno je da neko umre, da bi se neko ovde osvestio, neophodno je čak i da mu umre neko veoma blizak. Tako dolazimo do jednog principa okrutnog urazumljivanja, bez čega, izgleda, i ne može da bude velikih promena. Možda je to jedini način da čovek izbaci iz glave neke bajate, neupotrebljive ideje kao što su nacionalizam, velikosrpstvo, nebeski narod, Kosovo. Kad je reč o Kosovu, palo mi je na pamet da čovek može legitimno, kad neko kaže - šta će mi život bez Kosova, da odgovori - a šta će mi Kosovo bez Srbije.

Ovaj naš svet je toliko dugo bolestan, da ne možete od njega da očekujete da istrči iz kreveta i da sutradan na sto metara obori svetski rekord. Morate imati nekog strpljenja, manje afekta, više analitičnosti i da, koliko god to koštalo, tu stvar izvedete na one šine i da kažete kao što je Đinđić govorio: „Ne mora to u prvi mah da izgleda ni slatko ni lepo, niti sam ja ovde zato da to bude slatko i lepo, nego zato što sam ubeđen da će u konačnom ishodu da bude bolje”. Palo mi je na pamet i to da je ovo što se sad zbiva, zovimo to trenutnom vladom - već prošlo. Ja mislim da je to završen posao. Neko je rekao - dvadeset godina smo rušili Jugoslaviju, a ja sam siguran da ćemo idućih dvadeset provesti u tome da je nekako napravimo. Taj koji je to rekao je bio dovoljno mlad da me to obraduje. Do juče se radilo o tome da vi

podgrevate jedno zaista užasno iskustvo, jednu strašnu istorijsku prošlost, da biste imali ono što se događalo od 1991. do pre neki dan. Sada opet imate neke izgleda, opet da govorimo o koristi od smrti, žao mi je što to zvuči tako morbidno, ali tom smenom generacija apsolutno dolazi do velikog vetrenja, koje osvešćuje veze među tim svetom koji se zvao Jugoslavija. To mi se čini onako potpuno izvesnim, dolazi do probijanja nekih putanja, o kojima mi sada ne možemo ni da sanjamo.

SVETLANA LUKIĆ:

A šta je onda ovo što u međuvremenu živimo?

DRAGAN BABIĆ:

Pa to još uvek liči na jedan čir koji će da pukne. Dakle, ova zemlja trenutno ima nekoliko velikih problema, vrlo jasno definisanih, onih koje ste stavili u svoj politički itinerer – Kosovo, Crna Gora, Evropska unija, Mladić. Meni je ova godina pod tim velikim pritiskom, pre svega sa strane, onih staratelja za koje sam već rekao da nas sigurno neće ostaviti, jer znaju s kim imaju posla i ne bi želeli da se ni njima sve to ponovo događa. Postoji nada da se i ovde ta takozvana kritična masa sveta poveća, da te probleme gleda racionalno. To sa Mladićem ne znam da vam kažem, to ja više ne mogu da pogodim nikako, pri čemu ne mogu da se ne prisetim mnogih gluposti koje je međunarodna zajednica napravila u Bosni, sa bombardovanjem i oko Haškog suda. I taj mehur je pukao onog časa kada je Milošević umro. Sada im je nestao glavni glumac. Ako se to razvija od glumca do glumca, od slučaja do slučaja, vi pre svega gubite principijelnost u odlukama tog suda, gubite ono zbog čega je on osnovan, a taj politički razlog i jeste bio neka vrsta osvešćivanja Srba, u smislu – mi ćemo ovde da pokažemo na najbolji način, egzaktno šta ste vi uradili.

To sa Evropskom unijom je jedna od najgorih dilema ovde, iz veoma jednostavnog razloga, koji se zove civilizacijski kulturni standardi. Ja sam se uvek vrlo lako snalazio po tom pitanju evropskih standarda, kada bih otišao na pijacu, čuo šta oni govore i uporedio samoposlugi sa pijacom, koja je ostala jedan veliki bazar, orijentalni i balkanski. I došao bih do zaključka da tu vrstu uživanja, taj divertsman, tu zabavu koju Srbi imaju po pijacama, ne možete da zamenite samoposlugom. Ako nas ne prime takve kakvi smo, sa sve tom pijacom i klupicama na kojima starci zevaju u prolaznike i ispiraju

usta stvarima o kojima pojma nemaju, onda ne znam šta preostaje. Preostaje im samo jedan klasičan koncept, a to je činjenica da je za opamećivanje i dovođenje u red takvoga sveta odgovorna - uprava. Ona stvara jednu atmosferu, okvir u kojem počinjete da negujete druge vrednosti, za šta se traži jedna mnogo odlučnija administracija od ove. Njena neodlučnost ili možda čak njena rešenost da neke stvari ne uradi je tolika da ona to možda neće ni uraditi. Da li će ona time da izazove reakciju, pa će na nekim izborima, već nikako ne nekim drugim putem, dovesti nekoga ko će biti sposoban da to uradi? Sa opozicijom kakvu imamo u ovom času, čovek ne može da tvrdi.

DRAGAN
BABIĆ

Radikali ništa neće da rade, oni samo prodaju jednu brutalnu demagogiju. Demokratska stranka je nešto što čovek danas ne može da definiše dovoljno jasno. Vi ne znate koliko oni tim svojim odustajanjem od svega podupiru ili učestvuju pasivno u odlukama današnje vlade. Ili možda nisu ni sposobni za više. Ako nisu sposobni za više, onda su u onom istorijskom konceptu, koji je pokušao da napravi Đinđić, pali za celu oktavu ispod onog programa, zaboravili ga. O ostalima ne znam šta da kažem, to je jedna gomila trgovaca, jednog su se rešili, nešto su smandrljali sa tim „Mobtelom”, Karić odlazi, ne odlazi, zabranjeno mu je da dođe, nije, ne znam šta se sve tamo zbiva, tek njega više tu nema i njima je to dosta. Ili kad dođe ta prodaja „Mobtela”, odjedanput je tu taj Šlaf, o kome su doskoro govorili pežorativno. Znači, ušli smo duboko u ono što se zove rani kapitalizam, u onaj ciklus korumpiranosti stranaka, iza čega se, naravno, krije jedan jasan interes da niko ko je na vlasti ne želi da nestane sa političke scene. A kad čovek kaže - jedni novi izbori bi to rešili i jedan novi ustav bi to rešio, dobije odgovor - ne, nema skoro Ustava, nema skoro izbora.

Taj status kvo odgovara svima redom, najbolje se to vidi na primeru odnosa Koštuničine stranke prema SPS-u. Vi se zaklonite iza jednog demokratskog principa i sve to što se događalo sa Miloševićem lešom oglasite za slobodu i demokratiju saučestvovanja onih koji tako osećaju i misle o Miloševiću. Vi u tome ne učestvujete, ali vi ste to dopustili. To će veliki novac početi da rešava, onaj veliki novac koji nije sramota da potpiše šta god hoćete o Kosovu. Kažu da je Karić bio mrtav hladan, on bi mogao to da potpiše o Kosovu, on je mislio na novac. Danas imate ovu dvojicu koji kupuju „Merkator”, ja mislim da bi oni potpisali ugovor sa đavolom za tri milijarde dolara, koliko kažu da je teško to što oni imaju. Ono što može da dostigne katastrofalne razmere u Srbiji je da ogroman novac na malom prostoru donosi veli-

ku nesreću. I danas Dana Popović kaže u *Politici* da je to jako lepo što smo, eto, očepili Slovence, pa ćemo da im uzmemo kao što su oni nama ne znam šta uzimali, ali, kaže Dana, ima tu jedna velika nevolja, a to je što se stvara monopol. Koštunica je aminovao svesno, javno takvu agresiju srpskog kapitala, a nije hteo da se zapita šta znače monopoli. Monopoli su tiranija. U jednoj maloj zemlji kao što je Srbija, imaćete tiraniju Miškovića i Beka ili ko zna koga još sve tu ima, mi to ne možemo ni da sanjamo. Nemam tu pamet da vidim dovoljno jasno tu sutrašnjicu kroz deset-petnaest godina. Možda sve vodi nekom večnom statusu kvo, možda je taj status kvo sudbina Balkana.

Nisam u životu upoznao mnogo ljudi koji su bili sposobni da sebi samima sruče u lice istinu o tome ko su i šta su. Sa jednim takvim amorfnim pojmom kao što je narod, još je teže. Potrebna je nemerljiva sila da narod opameti. To je jedna asketska veština ili ozbiljna građanska veština, da uprostimo to. A ovde niti imate građanina, niti ste još uvek definisali taj pojam naroda, kojeg i danas častite kada mu kažete da je narod, a ne želite da ga uvredite, pa da mu kažete da je građanin. I još uvek niste toliko ludi da prenesete to sa entiteta na individuu, da kažete - odgovoran si za svoju sudbinu. Da kažete: „Gospodo, ja nisam odgovoran baš za sve što vi radite u svojoj kući”. Ako vas truju u Pančevu, a niste sposobni celo Pančevo da dignete na noge i, ako treba, srušite tu fabriku, mi to ne možemo da vam rešavamo. Pada mi na pamet šta je Bertrand Rasel u starosti radio. Da li vi znate nekog Bertranda Rasela, koji će sutra da ode u Pančevo i da stane na čelo sto hiljada ljudi, koji će da odu pred onu rafineriju? Ne znam, jutros sam čuo, raste broj obolelih na plućima, deca stradaju. Pa koliko to godina traje, a mi pričamo o tome da li će Mišković i Beka da kupe „Merkator” ili će „Merkator” da kupi Miškovića i Beka. Građanska stranka je propala zato što nema građana koji bi bili članovi građanske stranke.

Ne tretiram dijasporu kao biblijski pojam prognanika, nego kažem - to su neki ljudi koje smo mi oterali, nismo bili sposobni da im damo posao, da oni imaju kuće, dobre plate, da rade itd. To mi nismo bili sposobni. Uprostite taj rečnik, stvar je krajnje jednostavna. Ne tražimo mi ne znam šta, mi tražimo nekoliko jednostavnih stvari. To počinje da liči na vapaj, na neke radničke pokrete iz devetnaestog veka, na anarhiste, na ludite, na utopiste, to sve počinje da liči na to. Imam čak utisak da se stvara ponovo neka radnička klasa, javljaju se neki

klasični klasni problemi, problemi proletarijata. Ko danas govori u Skandinaviji o proletarijatu, zaboga? Ako su ga ikad i imali.

I to nipodaštavanje mišljenja učesnika *Peščanika*, oni hoće da nas pobiju i da nas zadave, kao da smo mi s njima u ratu. I onda kažu - one u *Peščaniku* ne možemo više da zatvaramo, ne možemo da ih teramo u konc-logor, jer to nije demokratski, a mi smo demokratija, ali možemo da ih ne čujemo, a ako ih i čujemo, ne interesuje nas. Baš nas briga šta oni tamo pričaju. Ja i vi se slatko ispričamo - to njih ne interesuje. Možda treba program da napravimo, nismo program napravili. Gde vam je program? Nemate program, tako ne možemo da uđemo u parlament. Pa, majke mi, naći ćemo deset-petnaest kandidata, fantastičnih, od tog mladog sveta, pametnog, modernog sveta. Izmislićemo i neke koji tu čame negde u mraku, koji su još bolji od nas. Pa lepo osnujemo neku strankicu, elegantnu, uđemo u parlament i počnemo da dosađujemo. Hoćemo ovo, nećemo ovo. Kakav je to način? Idite kući, čitajte knjige, magarci jedni, ništa ne znate. A oni se postide i plaću, ubiše se od plaća što su neobrazovani. I kažu, kao onaj finski kandidat za predsednika, pošto je završio jedan turnus: „Ja neću da se kandidujem, jer nisam pogodan kandidat za današnju Finsku, nego ću glasati za nekog tamo Urha Kenonena, koji je bolji od mene”. Zamislite zemlju kao što je Finska, u kojoj dojučerašnji premijer kaže da on nije taj lik koji je potreban Fincima, već je to njegov suparnik. Kad ćete to ovde da doživite?

DRAGAN
BABIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Danas će u Peščaniku prvi put govoriti Miša Brkić. Do skoro Miša Brkić je radio kao novinar lista Vreme, a od skoro možete njegove tekstove čitati u listu Ekonomist. Počeli smo sa pričom o novom najboljem srpskom prijatelju, Martinu Šlafu.

MIŠA BRKIĆ:

U jednom trenutku Martin Šlaf je bio najgora vrsta one belosvetske poslovne profuknjače, čak su mu, dok je s Karićem bio u dilu, iskopali onu aferu u Izraelu. Kad smo autirali Karića, onda je Šlaf ostao u igri, on je sad sjajni partner, eno ga na sednicama vlade, čoveče, mogli bi da ga izaberu za drugog potpredsednika Vlade. I onda ministar finansija izađe na konferenciju za štampu i kaže: „E, sad je naše sedamdeset posto, a njegovo je trideset posto”. Čekaj, ima li neka revizorska kuća, neka konsultantska kuća koja je to utvrdila ili je to

stvar lične pogodbe, pa će tek onda da se ide na tender? Okej, to je sad malo zamazivanje očiju, mi smo se prvo u četiri oka dogovorili, a onda idemo na tender. Čekaj, a što niste odmah išli na tender? Ko je verifikovao to što ste se vi dogovorili sedamdeset - trideset posto? Mnogi su zaboravili za jednu kvaku dvadeset dva iz prethodnog dogovora sa Šlafom, mi smo se dogovorili i sve sudske sporove zaustavljamo. Dakle, ne treba nam više nikakva arbitraža koja će da utvrdi šta je čije vlasništvo, mi smo ta arbitraža, mi smo odlučili. Otkud ti ovlašćenja kao izvršnoj vlasti da ti sad sve to radiš, jesi ti nekome podneo izveštaj, jesi li možda pitao parlament, ma samo pitao, ma samo jauknuo - ej, ljudi, kakva nam je vajda tu?

I onda izađe ministar i kaže: „Mi ćemo na tenderu, koji će biti javan, prenosiće ga kamere, početi sa onom licitacionom najnižom cenom od osam stotina miliona evra”. I to je kao fenomenalno, možda jeste, ali ako bi pustio da propada, pa iduće godine morao da ga prodaš za trista miliona. Osamsto jeste sjajno, ali hajde da ne verujemo sto posto Bogoljubu Kariću, on kaže da je pre dve godine to vredelo milijardu i po, dobro, baciš trećinu u vodu, ostane milijarda. Dakle, nije baš to tako idealno kao što smo mislili. Hoću da kažem, stalno se prosipa nekakva magla: „E, ovo što radimo, ovo je najbolje”. Šta je reper, na osnovu čega vi tvrdite da je baš to najbolje? Osim toga da vam verujemo na reč. Znaš, kad Velja kupi švedske lokomotive pa ga novinari pitaju: „Izvinite, niste išli na tender, to miriše na korupciju”, a on kaže: „Ne”. I ti ga sad pitaš: „Izvini, a kako ne?” a on kaže: „Je l' oćeš da mi veruješ ili nećeš da mi veruješ, a ja ti kažem da nema korupcije”. Niko ne reaguje, nikakvi državni organi. Postoji zakon koji kaže - slušaj, moraš da ideš na tender, i tog trenutka ti, bez obzira što si ministar, moraš zbog toga da odgovaraš, ali ko će da ga tera da odgovara? To je sad dokaz kako je izvršna vlast metastazirala na sve sfere vlasti, na sve sfere društva, na sve nezavisne institucije i kako je za dve godine pojela sve, od Komisije za hartije od vrednosti Milka Štimca do Centralne banke, sve.

Ko god pokuša da nešto kaže, oni odgovore: „Vi ste naš politički protivnik i vi nam to govorite sa opozicionog stanovišta”. Čekaj, nezavisne institucije u društvu nisu nikome politički protivnik, to su institucije koje daju stabilnost sistemu i koje postoje zato da bi građani verovali u sistem. Kad toga nemaš, onda ti je izvršna vlast, onda ti je ministar i ministar i arbitar i usrećitelj i on je taj koji može da ti priča šta god hoće, a ti, osim svog ličnog utiska da li je to okej ili nije, ne-

maš instituciju na koju možeš da se osloniš i da ti ona kaže – dobro, ti si sumnjičav po prirodi, ali je to čist posao.

Sada se trguje akcijama „Novosti” i svi sudovi su rekli da može da se trguje, ali neko u vladi to ne da. Agencija za registre ne dozvoljava kupcu da upiše svoje preduzeće sa tim akcijama. Ta agencija je osnovana da bi bila servis privrednih subjekata. Neko iz vlade je toj agenciji rekao – Divac ne može da se upiše u registar, i upisa nema. I ti sad govoriš o pravnoj državi, govoriš o pravnoj sigurnosti, zoveš strane investitore, kao, dođite u Srbiju, mi smo obećana zemlja. Ti dođeš i kupiš preduzeće i hoćeš da ga registruješ, i kad ga kupiš, ti misliš da si vlasnik. Sutradan odeš u agenciju da registruješ, oni kažu: „Ne može”. – Što ne može? – Ne može. Dakle, volja je institucije ili pojedinca da li će te prihvatiti ili će te odbaciti, čak ne moraju, kao u Brozovo vreme, ni da ti napišu rešenje zašto te odbijaju. Odbija te, eto tako.

▲
MIŠA
BRKIĆ

Znaš, bojim se da će neki ljudi iz sadašnje vlasti, ako se na izborima promeni vlast, morati da zbrišu iz zemlje, jer u najmanju ruku im nije čista savest, a da ne kažem da im nije čista ni plata koju primaju, pa negde mora da se propira. Nemam dokaza da to tvrdim, ali na osnovu, kako bih rekao, raspoloživog delovanja, mogu da sumnjam. Ali stvar je u tome što u uređenim društvima nemaš potrebu da sumnjaš, društvo se brani, izbacuje kao strano telo takvo ponašanje. E, toga nema u Srbiji i to je najveći problem ne samo za građane, nego i za ljude koji ovde dolaze da posluju. Oni kažu – to nije ambijent u kome mi možemo mirno da radimo i da se posvetimo onome za šta postojimo, a to je uvećavanje profita.

Ti pitaš gde se sve to država, vlada, ugnezдила, a gde joj nije mesto. Imali smo aferu s „Knjazom Milošem”, sećaš se one noćne sednice, izlaze bunovni potpredsednik vlade, ministri i naređuju državnom tužiocu da pokrene istragu zbog nezakonitih radnji. To je bilo jedne večeri u pola dvanaest. Potpuno je eliminisana Komisija za hartije od vrednosti, koja je u sistemu i po zakonima jedini arbitar na tom tržištu. Onda je nesrećni Milko Štimac pao u nesvest, pa ga reanimirali i ostale stvari, i ti vidiš kako je tim slučajem vlada izbacila ključnog igrača sa tržišta kapitalnih vrednosti. Pazi, tržište hartija od vrednosti u normalnim državama u svetu je strašno važno. Za ove je komisija, ma kao, mi ga i postavili na to mesto, čuj, pa što da mi ne upravljamo tim. Od tada do sada ta komisija se nije oporavila i ne može da se oporavi. Pogledaj aferu sa viceguvernerom, postoji li danas kredibilitet

Centralne banke? Narodna banka Srbije je glavna nezavisna institucija za čuvanje nacionalne valute i za čuvanje kursa dinara i za čuvanje cena, inflacije. Da li sad guverner, posle ove afere, sme javno da izađe i da kritikuje izvršnu vlast? Oni će da mu kažu: „E, da li je još neko koferče ostavljeno preko puta u onom restoranu, a možda je namenjeno i za vas?”

Mislim da je i smisao te afere bio da se ta institucija derogira, dakle, da izgubi nezavisnost, da izgubi ugled institucije mimo izvršne vlasti, koja može da lupi rukom sto i da nešto kaže. Ej, pa ja mislim da guverner više ne može da kaže ono što je govorio pre afere, a govorio je da u vladi sede politikanti. Ja mislim da guverner odlično radi, stalno nešto pokušava da spase, ali on zakrpi jednu rupu, a izvršna vlast otvara četiri, ne rupe, nego rupetine kroz koje curi novac i raste inflacija. O toj metastazi govorim, dakle, ambiciji izvršne vlasti da bude sva vlast u jednoj državi, a ne servis građana. Naša vlada uopšte nije jeftina i mi, nažalost, još nismo u situaciji da na izbore izlazimo pre svega kao poreski obveznici koji mere koliko je prethodna vlast bila skupa i koliko ti neko ko pretenduje na izvršnu vlast nudi jeftiniji servis. Nama je još uvek važnije to da li ćemo sačuvati Kosovo i da li ćemo imati izlaz na toplo more od toga koliki su troškovi toga.

Pokušavamo da radimo neku analizu koliko Srbiju košta ovakav status Kosova. Dakle, što bi rekao Marko Jakšić, vertikalno povezivanje Lipljana direktno sa Beogradom. Pa, čoveče, takva konekcija ne postoji nigde u svemiru. Dakle, koliko to košta? Mi smo tek kad je UNMIK zaplenio jednu pošiljku saznali da država šalje dva miliona evra za neke plate. Koliko ti ljudi primaju plata, koliko nas košta ta virtuelna teritorijalna prisutnost na Kosovu? Ne znam. Kad pitaš, oni kažu - to je državna tajna. Čekaj, bre, moje su pare, ja platim porez i svi poreski obveznici, valjda moramo da znamo, čak i za tako krupne nacionalne interese, gde to pare odlaze. Da li možda postoji drugačiji politički model odnosa sa Kosovom koji bi nas manje koštao, a bio produktivniji nego što trenutno jeste?

Šta ima premijer da traži u biznisu, u poslovnim odnosima? Razumem da država iz svog akcijskog ili razvojnog fonda odvaja pedeset miliona evra, pa ulazi sa Miškovićem i Bekom u trgovinu sa „Merka-torom”, ali ne ulazi. Dakle, ne vidim zašto se premijer sastao sa ovom dvojicom biznismena. Ako je hteo politički da podrži jedan dobar bi-znis projekat, a to je udruživanje firmi u regionu, onda je zakasnio.

Prošle godine se već dogodilo jedno takvo veliko merdžovanje u regionu. „Grand kafa”, odnosno vlasnik „Grand proma” Slobodan Vučićević je takmičeći se sa slovenačkom „Drogom Kolinskom” uspeo da pobedi i kupi „Soko Štark”, a onda je „Droga Kolinska” kupila „Grand Prom” i nije sve platila kešom, nego je vlasniku „Grand Proma” Slobodanu Vučićeviću ponudila akcije u firmi „Droga Kolinska”, tako da je on postao njen suvlasnik. I sad, u te tri firme - „Grand Prom”, „Soko Štark” i „Droga Kolinska” ti imaš užlebljene razne vlasnike iz različitih delova regiona. Ti ljudi, koji su pravili taj aranžman, ušli su u taj projekat pre nego što je Evropska unija ponudila zonu slobodne trgovine regionu kao pristupnu ulaznicu u Evropsku uniju. Dakle, napravite mini Evropsku uniju na zapadnom Balkanu, pa da vidimo da li ćete se na taj način kvalifikovati za pravu Evropsku uniju. Ja u tom smislu tumačim i ove poteze sad. Krajem prošle godine postojali su ozbiljni signali da su između „Merkatora”, hrvatskog „Agrokora” Ivice Todorića i „Delte”, postojali pregovori o razmeni vlasništva, odnosno akcija i ulazak svakog od njih u svaku od kompanija. Ja razumem njihove poslovne motive.

MIŠA
BRKIĆ

Ideja je bila da se napravi velika regionalna kompanija koja bi gledala čak na tržište Ukrajine. To tržište bi imalo skoro sto miliona stanovnika. Ta kompanija bi poslovala dve-tri godine, onda bi izašla sa svojim akcijama na londonsku ili frankfurtsku berzu ili, što da ne, i na njujoršku i onda bi se neki veliki svetski trgovinski lanac „Kraft”, „Nestle” pojavio i tim ljudima, suvlasnicima te kompanije, ponudio pet milijardi dolara da kupe od njih tu firmu. Pazi, to je strašan izazov i strašan poslovni motiv da napraviš takvu regionalnu integraciju, odnosno regionalnu trgovačku platformu. Ta ideja je propala, zvanična verzija je da je „Agrokor” imao poslovnih problema i navodno je prvi izašao iz cele priče. Onda je došla ova srpsko-slovenačka priča, nikad do kraja izvedena - a oni su i prvi počeli da se otcepljuju, a i prvi su došli ovde. Pa „Merkator” otvoren u Srbiji je i dalje trn u oku polovine Srba. I to je ostalo da tinja.

Najnoviji slučaj sa „Merkatorom” izvorno je nastao u Sloveniji. Problem je nastao onog trenutka kada je iz Srbije došla inicijativa na tom starom talasu o mogućem merdžovanju. Očigledno ova dvojica srpskih biznismena nisu stala sa tom idejom i sad oni ulaze na poluotvorena slovenačka vrata, stavljaju nogu, i Slovenci ne mogu da zatvore vrata. Zašto ne mogu? Zato što su u Evropskoj uniji i zato što je to sad normalno poslovanje. Slovenci mogu da imaju politički problem, jer je

nedavno država, odnosno, čitaj Janša kao premijer, prodao po jednoj ceni, u Sloveniji se kaže niskoj, „Istra Bencu” i „Pivovarni Laško” državne akcije u „Merkatoru”. Nevolja je što je glavni čovek „Istra Benca” Janšin pajtos već petnaest godina, Igor Bavčar. I sad, ova dvojica srpskih biznismena dižu cene akcija „Merkatora” tamo na berzi u nebesa. Do pre nekoliko dana cena je bila trideset osam hiljada tolara za jednu akciju, ali ja mislim da su oni spremni da ponude i pedeset pet hiljada, mislim da nema granica do kojih oni ne bi išli da kupe tih deset posto. Ako bi se to desilo, onda bi neka komisija Evropske unije mogla da kaže: „Izvinite, gospodine Janša, vi ste Bavčaru prodali jednu akciju za trideset osam hiljada”. Pogledajte koliko je slovenačka država izgubila time što to nije prodala na berzi, otvoreno, po pedeset pet hiljada, i onda je Janša u problemu. I ja mislim da je navodni spor, afera ili slučaj „Merkator” izvorno slovenački problem.

Ja sam juče razgovarao sa mnogim ljudima u Sloveniji i prva rečenica je bila pitanje: „Znaš li ti šta je za nas 'Merkator'?” Ja kažem: „Pa trgovinski lanac.” „Ne”, kaže, „za nas je 'Merkator' - Triglav”. Ja onda shvatim, pa čekaj, i oni boluju od nekih predrasuda. Slovenija je u Evropskoj uniji i nema više granica, nema tu - ovo je naše. Taj koncept nacionalne države, na kome je Slovenija prošla tranziciju i koji se pokazao dobar, postao je anahron onog trenutka kada se uđe u Evropsku uniju. I to je dobro iskustvo za Srbiju, to nas čeka. Ta nervoza koja je stvorena i u Sloveniji, a ja bih rekao i ovo pomalo pobedničko likovanje u Srbiji, kao evo, sad ćemo mi njima da se osvetimo za sve, su potpuno besmisleni zato što kapital i biznis imaju sasvim drugu logiku. Ono što bi trebalo da interesuje političke elite u takvim situacijama, to je da zaposle nezaposleno stanovništvo. Osim tog lošeg ukusa u ustima svih nas zbog toga što su Mišković i Beko ljudi iz Miloševićevog vremena, niko im ne može zabraniti da kupuju u Sloveniji. Ni u Srbiji im niko ništa nije zabranio. Mislim, je li Miškovića neko zaustavio? Nije.

Koliko vidim, Mišković nema ambiciju da napravi političku stranku. Ja mislim da je on trenutno najveći poslovni lobista u Srbiji, mislim da je njegov uticaj čak toliki da može vladi da kaže: „Ej, slušajte, meni bi odgovarali ovakvi zakoni ili čekajte, nemojte neke zakone još da donosite, na primer zakon o investicionim fondovima, dok se ja malo ne zaimam u Srbiji”. On će da kaže: „Slušajte, mogli bismo da spustimo marže”, i onda jedan ministar kaže: „Da, da, visoke su marže, mogle bi da padnu da bismo oborili inflaciju”. Drugi ministar može da

kaže: „Ne, ne, to ne može tako”. Koji će pobediti? Pobediće Mišković obaranjem marži. Znaš, mnogi kažu – pa, zašto bi Miškoviću išlo u prilog da obara marže kad time seče granu na kojoj sedi? Nije tačno, obaranjem marži on uništava konkurenciju malih radnji. Ja ujutru, kad izađem da kupim hleb i jogurt, neću više moći da odem kod mog Pere bakalina i da kod njega to kupim, nego ću morati da odem u „Pe-kabetu”, jer mali trgovci ne mogu da opstanu zbog velikih troškova. Veliki trgovački sistemi mogu da izdrže obaranje marži jer su veliki i izdržavaće sve dotle dok ne unište konkurenciju, a onda su gazde na tržištu i mogu da određuju kakvu god hoće maržu i moraš da je prihvatiš, odnosno moraš da kupiš u njegovoj radnji, jer je jedini. Ali, eto ga primer kako jedan poslovni čovek ima uticaj na izvršnu vlast.

MIŠA
BRKIĆ

Mi imamo taj Zakon o investicionim fondovima, koji čeka na usvajanje. Ja ne govorim sad samo o Miškoviću, govorim o mnogim drugim ljudima koji koriste tu institucionalnu prazninu da u rukama koncentrišu veliko vlasništvo. I onda se mi jednog dana probudimo i vidimo – evo, Skupština Srbije je usvojila taj zakon. Ali, proces je završen, koncentracija vlasništva, prvobitna akumulacija kapitala je završena.

Smeta mi vraćanje na predstave iz Miloševićevog vremena, strašno mi smeta taj arhaičan jezik. Neću da budem ličan i neću nikog da uvredim, ali mi smeta jezik kojim govori predsednica Koordinacionog centra za Kosovo, Sanda Rašković-Ivić. Unapred se izvinjavam, ne želim da je uvredim, ali ona govori jezikom svog oca. Prvo, osetili smo na koži kako je to prošlo, drugo, sasvim su druga vremena da bi ti sad koristio te fraze, te floskule. Ta priča je ispričana. Znaš, mnogo je danas opsenara koji su nam to već radili u prošloj deceniji i ne razumem naivnost ovog građanstva koje to ume da proguta danas na isti način kao što je gutalo pre deset godina. Za vreme Miloševićeve sahrane na javnoj sceni, u medijima, defilovali su ljudi koji su te opljačkali i onda pred kamere izađe čovek i kaže onako potpuno mrtav hladan: „Društveni standard je bio bolji u Miloševićevo vreme”. Nije da mi smeta, nego me baca u očaj, da li je moguće da neko danas veruje da je '93. bilo bolje nego što je sada? Sve to govori da tranzicija u Srbiji neće proći kao što je prošla u Mađarskoj i Sloveniji. Period, neću da kažem edukacije, nego prosvetiteljstva srpskog građanstva, moraće da traje petnaest godina.

Da nije bilo one dve i po godine Đinđićeve vlade i tempa koji je tad nametnut, ja bih rekao – pa, ova vlada i nije tako loša, ali ti već imaš je-

dan reper i mislim da je ključni problem ove vlade što je došla posle Đinđićeve vlade. Da je ova vlada došla ili pre Đinđićeve vlade ili dvadeset godina posle, svi bi rekli - pa, nije loša, onako sve natenane, sporo, meri vekovima. Znaš, ponekad mi ova vlada deluje kao Sinod, nema veze, u sledećih sto godina ratovaćemo s katoličkom crkvom, to nam je sudbina. Ali ja sam već izgubio jedan život i to sam izgubio najproduktivniji deo svog života. Zvuči kao floskula, parola da Srbija nema vremena, ali zaista ona u poslednjih dvadeset godina nikad nema vremena. Sad je, onako, vreme kad bi to sve moralo da vrca od ideja. Umešto da su se svi razleteli pa nešto rade, pa svaki dan nešto novo, ti ovde imaš premijera koji drži konferencije za štampu samo na godišnjicu vlade, daje četrdeset dana, pa ima konferenciju za štampu.

U ovu zemlju dolaze razni ljudi iz sveta, važni političari iz Brisela, Vašingtona, ali ja nisam video konferenciju za štampu koju je premijer držao sa, ne znam, Olijem Renom ili sa nekim Amerikancem. Uvek je to neko saopštenje. Znaš, vlast koja komunicira saopštenjima kod mene nailazi na neku vrstu otpora, jer to je način kako ona percipira sebe. Dakle, mi smo sila iznad društva. Sećaš se koliko su zamerili onoj vladi na netransparentnosti, e, a šta je u ovoj vladi ostalo od transparentnosti, 'leba ti? Saopštenja, i to sve kraća. Pri tom, sve češće u ime premijera govori portparol. Čekaj, bre, je li taj premijer logoreičan, ume li on nešto da kaže ili mora portparol u njegovo ime da govori? Mnogi će reći - u, ala si našao primer, ali moram da pomenem Blera. Čovek je malo-malo u nekoj šorki, pa mu skidaju gaće u parlamentu, pa se bije sa medijima, brani ovu ili onu tezu. Ništa od toga ovde nemaš, ovde premijer sedi na patrijarhovom prestolu i komunicira s Bogom direktno, a sa pastvom, preko saopštenja. Ej, koliko je dosad bilo prilike da dođe u parlament, ma, jednom nedeljno da dođe u parlament. Izvršna vlast je tu da nekome polaže račune, ne samo na četiri godine, kad su redovni izbori. Sve je nešto državna tajna. Je li albanska platforma državna tajna za Albance na Kosovu? Nije. Pogledaj srpsku vladu, sve je državna tajna, plan za Kosovo, odnosi sa Crnom Gorom... Stalno se nešto radi ispod žita, ej, ljudi, izađite i kažete, bre, šta hoćete da kažete.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Miša Brkić, novinar lista Ekonomist, a za kraj Peščanika slušate profesorku Srbijanku Turajlić.

SRBIJANKA TURAJLIĆ:

Vi na kraju vidite da ima stotinak, uslovno rečeno, budala, koje stalno govore i onda dolazite u potpuno besmisleni situaciju da čim zinete, oni kažu: „Ma, pusti onu budalu, znamo šta će ona da kaže”. To ionako ne služi ničemu, pa čovek stvarno ne zna više ni zašto bi otvarao usta, ni zašto bi se nervirao, ni šta bi zapravo preduzeo. Ja priznajem, ja sam potpuno bezidejna. Nikad nisam razumela kako je izgledala 1987, to je stvarno bio period kada ja to nisam pratila, pa se onda nekako desilo. Ali nama se '91. desila zato što niko između '87. i '91, od mnogih koji su se kao zgražali, nije hteo da reaguje, a kad se prelila čaša, pa se ljudi setili da bi možda mogli da reaguju - bilo je kasno. Prosto, to neko nagomilavanje praga će dovesti do toga da će negde brana da pukne, a onda ćemo se mi čuditi i onda će svako dokazivati da je on, u stvari, dobro mislio, ali eto, nije na vreme, pa ne znam šta. I prosto je, ne znam, beznadežno. Gde god da pipnete, za šta god da se uhvatite, sve je nekako trulo. Izgubila se energija, da ti veruješ da svojim činom, delom, stavom, ponašanjem, pa i aktivizmom možeš na nešto uticati.

SRBIJANKA
TURAJLIĆ

Čitam ove, naravno, iz nedelje u nedelju kolumniste u *Danasu* i juče je Borka Pavićević imala stvarno odličan tekst. I kad sam ga pročitala, mislila sam da je pozovem i da kažem: „Dobro, Borka, kako se nisi umorila?” Stvarno se divim njenoj energiji, kako se ne umori, da posle petnaest-šesnaest godina istu stvar jedanput nedeljno na ovaj ili onaj način ponavlja i vidi da prosto niko na to ne reaguje i ona kaže: „Pa nije važno, ja ću još jedanput, pa ću još jedanput”. To jeste jedno fantastično prosvetiteljstvo, ali ja nisam kolumnista i ne znam na koji način bi čovek više šta uradio, ne znam koji potez bi mogao da povuče, pa makar i da se ogradi. Imam strašnu potrebu da kažem: „Ej, ljudi, ja lično nisam u toj priči, ja lično, makar nekako apstraktno, ne živim u državi u kojoj se vlada tako ponaša, ja lično nemam ništa sa onima koji misle da je normalno da šetaju hiljade i hiljade evra u koferima, ja lično nemam ništa sa onima koji nisu u stanju da zatvore nijednu aferu od onolikih, koliko se otvorilo. Nemamo pojma šta je sa vagonima, odnosno znamo da su loše kupljeni, ali to se nikog ne tiče, nemamo pojma šta je sa onim Dragićem i onom vojnom opremom, ne znamo šta je sa satelitom izraelskim, ne znamo ništa.”

Razumete, vi ste imali period zabavljanja naroda otvaranjem afere na jedan krajnje interesantan način, pošto je G17 plus ceo svoj imidž napravio otvaranjem afere i tako su zapravo ušli u parlament. Pa ka-

ko su, naravno, pali, ja bih rekla, iz objektivnih razloga, krenuli su da otvaraju nove afere. Nažalost, te afere im se vratiše kao bumerang, nekako u svaku od njih su oni umešani. I onda se, naravno, jedna po jedna otvara, narod se kao zabavlja i na kraju vidite, ništa ne znate, šta se dešavalo u dnevnim sobama članova vlade. Kad bi neko seo i samo popisao od prošlog leta do danas koliko se ozbiljnih afera desilo, ni za jednu nemamo nikakav ishod. Kad bi otišao sa tim spiskom kod premijera i rekao: „Dobro, gospodine premijeru, je li ovo stvarno zemlja u kojoj želite da budete premijer, je li vas zaista ceo vaš život doveo dotle da na kraju sedite na vrhu nekakvih stotina hiljada miliona evra, koji se negde ispod vas valjaju, ili uz vas, gde vi zapravo predsedavate tom nekom mutnom polju u kome sve pliva, u kome se privatizuje, ne zna se kako se privatizuje, ovaj ne može, ovaj može, onaj završi u bolnici, pa se oporavi...” Na kraju svi srećni i zadovoljni, dakle, prosto o čemu se radi, ljudi? Ja stvarno imam potrebu da negde napišem onaj veliki transparent - *Ja nisam odavde i molim da me se ne primećuje.*

Znate, negde u mojoj mladosti bilo je jako popularno, to je bilo vreme kad je *Politika* bila ozbiljan list, pa nije živela od čitulja i besmislenih oglasa, izliva ljubavi, poštovanja i ne znam čega po novinama, nego je prosto čitulja služila za informisanje da je neko preminuo. E, onda je bila nekakva vrsta ličnih oglasa, u kojima je bilo popularno, valjda je tad i zakonski to bila obaveza da vi kažete: „Odričem se moje supruge, moga muža, moga sina i njegove dugove ne priznajem”. Ja stvarno imam potrebu da dam oglas u novinama i da kažem: „Odričem se ove vlade, odričem se vlasti ove države u kompletu, njihove činove, njihova dela ne priznajem i ona sa mnom nemaju nikakve veze, ne pristajem da me bilo ko sa bilo čime povezuje na taj način.”

Blesavo je, toliko smo zagušeni da čovek više ne zna odakle da počne da se otropava. Hajde tu stvar da teramo do kraja, vi počnete da je terate, otvori se neka nova. I imamo sad ono što smo, naravno svi znali od početka, ovo sa Ulemekom, je li sedeo ministar policije sa njim ili nije. Aman zaman, ljudi, pa tu valjda postoje neke sankcije, razumete. Trebalo bi da, kada se otvori afera železnica, da ide ministar železnica, afera kufer - ide guverner, afera Ulemek - ide ministar policije. To su toliko jasne konsekvence, ali naravno, onda nema ni vlade. Pa dobro, možda je i to bolje. U nekim nama dalekim zemljama, ljudi daju ostavke zbog trideset sekundi zakašnjenja voza, ovde se vama valja kufer od sto hiljada evra kod vašeg zamenika ili pomoćnika, sa-

svim svejedno, i vi se i ne pomerite. Onaj kupi vagone, vi kažete: „Pa, jeste, malo je pogrešio što mu vagoni nisu dobri”, i vi se opet i ne pomerite. Što vi nemate osećaj da se pomerite, dobro, čovek možda nema razvijen osećaj lične odgovornosti, ali onaj koji vam je šef? Pazite, to je potpuno fantastično, ja se nekad pitam da li Koštunica još uvek uopšte funkcioniše. To je ona priča iz istorije, opsada Beča ako se sećate, kada su Sulejmana Veličanstvenog preminulog držali u stolici pod Bečom, eda bi kao njime plašili Austrijance. Ja se vrlo često pitam u kojoj fotelji zanemio sedi naš premijer i ne oglašava se, kao da mu je neko vezao oči, vezao uši, prosto ne znam, uhitio ga, ne znam šta su mu uradili, i sad je čovek u nemogućnosti da se oglasi. S vremena na vreme dâ nam neku utešnu patriotsku izjavu, s kojom baš ne znam tačno šta ćemo, ali to je priča za sebe.

SRBIJANKA
TURAJLIĆ

Pazite, ova farsa: ima Mladića, nema Mladića, uhapsićemo Mladića, nećemo uhapsiti Mladića, aman-zaman, u svakoj ozbiljnoj zemlji se zna je li neko u njoj ili nije u njoj, i ako je u njoj zašto nije uhvaćen. Mislim, o čemu se radi, zašto se obećava Karli del Ponte da će neko biti uhapšen, pa mi smo građani ove zemlje, pa mogao bi i nama neko da kaže: „Gospodo, u vašoj zemlji živi taj i taj, sad ćemo mi da uradimo - bilo šta”. Ako može da zna Karla del Ponte, što ne bih mogla da znam i ja, ja sam, brate, makar građanin ove zemlje, ona nije. Ne znam... Ja priznajem, prvi put u životu, kad ste mi se javili, nisam bila sigurna da li hoću da razgovaram, ja ne znam o čemu da razgovaram, ja nemam ništa pozitivno da kažem. Prosto, mislim, neku tugu i jad da izlijem, onda sve više ličim na sopstvenu babu, ali dobro, polako ulazim u njene godine u kojima i mogu samo da sipam neki gnev i neki jad.

Gledam i ovo sad, potpuno je lična priča, meni je neobično važna. Ovaj zakon o amnestiji, ne mislim sad na mlade, nego na onaj ratni period. Postoji, naravno, jedan broj tih ljudi koji živi u emigraciji. Igrom slučaja poznavala sam jednog sjajnog čoveka, zvao se Marko Krstić, živio je u Parizu i nikada nije uzeo nijedno državljanstvo. Imao je dvadeset dve godine kada je počeo rat, pre rata je bio u studentskom demokratskom klubu vrlo aktivan, u rukovodstvu, otišao je u šumu kod Draže Mihajlovića, borio se u Omladinskom korpusu, čak mislim da je bio komandant Omladinskog korpusa. I prosto je, po njegovom dubokom ubeđenju časno odratovao taj rat za kralja i otadžbinu. Nije jedini, ali nekako kroz njega sam upoznala još neke druge ljude. U svakom slučaju, kad se desio 5. oktobar, onda su se oni obratili našoj ambasadi u Parizu moleći da se o tome razgovara. Zna-

jući za taj slučaj, tad je Mićunović bio predsednik Skupštine, s njim sam razgovarala, sa Goranom Svilanovićem sam razgovarala, tvrdeći da su ti ljudi stari, umiru jedan po jedan i ako se ne požuri, ne mora više o tome ni da se raspravlja. Naravno, gospodin Krstić je preminuo jesenas ne dočekavši da dođe u zemlju. Oni su svi meni nudili – pa, daj podatke, daćemo mu pasoš. Ja sam probala da objasnim da je čovek zapravo duboko principijelan, on neće svoj pasoš, on hoće da se ta stvar reši za sve, a ne za njega zato što slučajno poznaje mene, a ja slučajno poznajem vas, pa će on dobiti pasoš. Naravno, preminuo je i evo, kroz nedelju dana porodica donosi urnu da je položimo na Novom groblju. Dakle, prosto, ni to nisu mogli da reše, ni tu nismo mogli da se dogovorimo i tih nekoliko preživelih će, duboko ojađeni sopstvenom zemljom, stići u urnama za godinu ili dve.

Nešto nam nedostaje, neki osećaj empatije, neki osećaj razumevanja za bilo koga sem za samog sebe, za sebe i za svoje blagoutrobije i da meni bude dobro na razne načine: što sam namakao puno para, zato što me voze kolima na posao, zato što se slikam na televiziji, irrelevantno je. Prosto, da meni bude dobro. Čak nisam sigurna, ako nekom igrom slučaja nekim vašim postupkom nekom postane bolje, da će vas i to obradovati, vas to prosto ne zanima.

Pregovori u Beču su zaglavili, naravno da su zaglavili. Ja prosto imam strah, hajde makar da ga izrekнем negde javno. Duboko cenim napore ljudi koji pregovaraju, dakle, to, prosto, jeste legitimno. Ja nisam sigurna da se na pravi način u svemu tome ceni i razume moć i snaga međunarodne zajednice i ja bih volela da neko tim ljudima na Kosovu kaže: „Dobro, slušajte, evo, mi imamo dobru ekipu, mi se trudimo i razgovaramo, ali vi shvatite naše prilike i prebacite neku imovinu negde na sigurno, jer mi nismo sigurni šta mi vama kao ishod pregovora možemo garantovati, a i nismo sigurni, ako se oni na neki način naprasno okončaju, da mi vas možemo zaštititi”. Ja prosto mislim da je neko u obavezi da tim ljudima skrene pažnju, pazite, jer vi, kad čitate na prvoj strani – pregovori, pregovori, vi na kraju iskreno poverujete da se ništa neće desiti dok se to nekako ne okonča. Ja nisam sigurna da je tako, odnosno ja imam utisak da je uloga tog nekog međunarodnog sudije, pravednog ili nepravednog, koji drži čekić daleko veća nego što se iz naše štampe vidi. Naravno, sad će oni reći – ali politički nije mudro ako ja unapred pripremim ljude na mogućnost neuspeha, moja pregovaračka pozicija je slabija. Možda je to tako, ali ipak su u tome neki ljudski životi i neka ljudska imovina va-

žniji od pregovaračke pozicije. Ne znam kako to da objasnim, ali meni je to igranje sa sudbinom velikog broja ljudi, prosto ne bih volela da budem u koži pregovaračima, imam utisak da će svako od njih, plašim se, u stvari, da će svako od njih jednog dana sebe pitati: „Pa dobro, jesmo li mi učinili sve što je u našoj moći da zaštitimo te ljude, ako već nismo u stanju da im pomognemo?“

SRBIJANKA
TURAJLIĆ

Prosto imam utisak da se time jako manipuliše. Pazite, pregovarački tim je čak i dobro sastavljen, od različitih ljudi, tu se negde pokazalo da mi ne moramo baš da delujemo samo partijski, možemo da okupimo ljude koji o tome puno znaju. Taj pregovarački tim nema razloga da se menja, niti bi se promenio i sutra ujutru da budu izbori, dakle, to ne može biti izgovor i nema razloga da mi sad plašimo narod tolikim značajem toga da za to vreme ovde mogu da se valjaju avioni, kamioni i evri i tako dalje, prosto nije logično. Ali opet, neće ni to niko da kaže. Progovara LDP i mislim da je dobro što progovaraju, možda nisu još uvek dovoljno glasni, ali biće, prosto, svi oni koji, na kraju, u ovoj zemlji imaju potrebu da progovore glasno i otvoreno, podržaće taj jedan jedini glas koji se čuje. To sad više nije ni pitanje političkog opredeljenja, ako tako mogu da kažem, dakle, oni su se opredelili da u meri u kojoj mogu govore naglas ono što jako mnogo ljudi ovde misli i o tome bi možda mogle da razmišljaju neke druge stranke, koje pokušavaju da vode salonsku politiku. Ja mislim da ovo nije salonsko vreme, u principu mislim da je srećna zemlja u kojoj se vodi salonska politika, ali nisam sigurna da je ova vlada neko sa kim se može voditi salonska politika. Prosto, ako neko sve radi u svinjcu, onda vi ima da uđete u taj svinjac i da tu vodite neku borbu, ništa ne вреди da ga čekate u salonu, on u salon neće ući, prosto ne вреди, a ja se plašim da se mi sve više bližimo nekakvom kalu, nekakvom blatu, pa onda, sad uđi u blato, pa se bori, ako već hoćeš da se baviš politikom.

Ja sam imala mnogo više godina nego što imaju deca Čede Jovanovića, kada su dva policajca došla da vode moga oca na bazi neke iskonstruisane udbaške afere, potpuno svejedno, pa se i danas toga sećam. Dakle, stvarno mislim da je krajnje neugodno što se to njegovoj deci i supruzi desilo. Dobro, supruga nekako deli njegovu sudbinu u svemu tome, deca su potpuno nevina, to nije njihov izbor, iako će biti ponosni na tatu jednog dana, ali za to treba tek da porastu. U svakom slučaju, vi imate Čedu Jovanovića koji izlazi u javnost sa vrlo ozbiljnim izjavama, njegov programski govor je bio jako dobar, dakle, on izlazi zaista sa dobrim stvarima, mislim, i verovatno misle i još neki

- čim ga privode. I sad vi morate nekako vratiti njega u afere. Desi vam se da padne ova stvar sa Centralnim zatvorom, znači to smo zatvorili. Onoliko se pričalo i nema nikog ni da se izvini, što je najinteresantnije, da kaže: „Izvinite, gospodine Jovanoviću, mi smo o vama govorili to, to i to, ali evo, pokazalo se...” Znači, to padne, sad moram da izmislim nešto drugo, ja moram nekako da stalno osvežavam u glavama ljudi ideju da sam ja onomad njega nacrtao kao kriminalca, pa da sad oni nastave da ga gledaju kao kriminalca. Pošto ne mogu da nađem ništa konkretno, moram da kreiram afere. To je, u stvari, tužna priča ove stvarnosti i tužna je priča što niko za to ne odgovara.

Naravno, odmah se pojavio ministar pravde i rekao da su svi građani ravnopravni pred zakonom, što potpuno nije tačno, jer da su svi građani ravnopravni pred zakonom i taj ministar pravde bi tog ministra policije pitao šta je radio sa Ulemekom, ako i ministar pravde nije bio prisutan. Dakle, što se toga tiče, nisu svi građani ravnopravni pred zakonom, evo ja se usuđujem da poručim gospodinu Stojkoviću, neki su mnogo ravnopravniji od drugih, a o tome on odlučuje i to jeste ono što je strašno. Nisu ni ona nesrećna deca u Vranju ravnopravna pred zakonom kada govorimo o Pahomiju, to je takođe svima jasno, pa to nikog ne uzbuđuje. Dakle, vi s jedne strane imate potpuno neverovatne pravosudne propuste na koje niko ne reaguje, i onda imate rotaciona svetla i deset ljudi da nekoga privode na saslušanje, za koje on tvrdi da nije bio uredno pozvan, što je naravno sasvim moguće, jer nije on jedini kome se to dešava. Znam neke mlade prijatelje koje su privodili kod sudije za prekršaje, iako ljudi tvrde da nikad nisu primili poziv, prosto nije stigao, poštar ga je bacio, ko zna gde je, svejedno je. I to je neko jednog momenta rekao - kod Miloševića se jasno znalo ko je ugrožen, dakle, govorim na unutrašnjem planu, a ko manje-više može da se šeta, ovde više ni to nije jasno. Dakle, ne znate, u stvari, gde će se i na koju stranu to završiti. Ma, ne znam, prosto, haos je, haos je, ne znam šta da kažem.

Trulićemo, trulićemo, naprosto trulimo. Ja naravno ne znam na šta će to da izađe, nemam ideju na šta će to da izađe. Ja sam imala nekako strašno čvrsto ubeđenje '89, da sad mi treba da se okupimo, da se ujedininimo, pa da ne budemo čak ni izbirljivi mnogo u tom ujedinjavanju, prosto treba skupiti snagu, treba zaustaviti to ludilo, promeniti tu stvar i onda se dogovoriti gde ćemo dalje. Ja ovog momenta nemam čak ni tu ideju, ja ne znam ni koga bih okupila. Dakle, hajde, sutra ujutru se vi i ja dogovorimo da je ovoga stvarno dosta, da sad nećemo

da dozvolimo da mi kao narod trulimo i da ova zemlja tone, i radimo šta? Ja nemam ideju šta, u tome jeste problem. Pravimo organizaciju - koju organizaciju, s kim? Svi kažu - ljudi su umorni, treba da prežive, ali to je prosto falšno, oni sve gore i gore žive zato što dozvoljavaju da zemlja u kojoj žive truli. Vi nemate više nijedan glas autoriteta koji bi rekao: „Ej, ljudi, građani, probudite se, ovo je strašno”. Onda naravno narod nekako i kad pomisli da nešto nije u redu kaže: „Ma čekaj, pa vidiš, oni svi čute, mora da se meni čini da nije u redu, prosto ja treba samo još malo više da zaradim, pa će nešto kao biti bolje.”

SRBIJANKA
TURAJLIĆ

Možda bi mogli da pričate sa mojim mladim kolegom koji muku muči već godinu i po dana sa takozvanim asistentskim stanovima, jedan deo je useljen, drugi deo nije završen, ovi koji su se uselili ne mogu da sklope ugovore, ne mogu da uđu u otkup i oni svi pitaju, molim te, ko je sad ovde lud. Niko ne reaguje, a nama se čini ta nepravda, pa da li je to baš nepravda? Možda je normalno da vi sa troje male dece obilazite gradilište koje ne napreduje danima, a vi tamo na trećem spratu treba da dobijete stan, pa im stalno govorite: „Tamo ćemo mi biti, u vazduhu”. Nema dobre volje. Fantastično je kako građevinski papiri za svakog tajkuna koji plati mogu da se srede ovako, a za nekakve nesrećne asistente, koji nemaju tu finansijsku moć, ne mogu da se srede nikako. Onolike vile na Dedinju dobiše sve dozvole, pa hoće li neko da se zapita kako je to moguće? Svi kažu: „Da, to je strašno”. Niko ništa ne preduzima. Trulićemo do, ne znam dokle. Svako može da kaže šta hoće, imate tu farsu sa odbranom lika i dela gospodina Miloševića i sad da vi napravite komitet za dokazivanje krivice gospodina Miloševića, vi bi bili strani plaćenik, produžena ruka Haga. Evo, sad Hag nije uspeo, a vi ćete sad da nastavite nezavršeno delo Karle del Ponte. Dakle, vama su potpuno vezane ruke. Kad bi samo neko seo da popiše šta se zapravo desilo za vreme dok je to bila jurisdikcija gospodina Miloševića, kao što se nadam da će jednog dana neko popisati šta se sve desilo za vreme dok je to bila jurisdikcija gospodina Koštunice, pa će to ući u njegovu biografiju.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Peščanik, govorili su Goran Svilanović, Dragan Babić, Miša Brkić i Srbijanka Turajlić. Prijatno.

PEŠČANIK^{FM}, 14. 04. 2006.

KO JE BRAT GORANA KLJAJEVIĆA?

Mi pravoslavni imamo veću slobodu veroispovesti u Francuskoj nego što je imamo po zakonu ministra Radulovića...

Da li se ovde okupaciona vlada Milana Nedića vidi kao patriotska? Odgovor glasi - da...

Je l' te tuče policija? Ne. Je l' te tukla pod Miloševićem? Da. Odlično, čekaj, a ja opet prebijen...

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *iz Instituta za uporedno pravo,*
MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista,*
LJUBIŠA RAJIĆ, *profesor,*
DRAGOLJUB STOŠIĆ, *iz Unije sindikata,*
OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ, *istoričarka,*
OLGA MANOJLOVIĆ-PINTAR, *istoričarka,*
ŽARKO KORAĆ, *iz Socijal-demokratske unije,*
MILOŠ MARKOVIĆ, *novinar Ekonomista*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Izgleda da je vekovno neprijateljstvo Srba i vode ovih dana dostiglo vrhunac. Na nas su se okomili svi, i Sava i Dunav, i Tisa i Tamiš. Ako se pomame i Topčiderka i kanalizacija – gotovi smo. O ovim katastrofalnim poplavama, naravno, predsednik vlade nije našao za shodno da kaže nijednu jedinu reč. On negde u tišini saoseća sa svakom poplavljenom njivom i tarabom koja je, kao što znamo, starija od Sjedinjenih Američkih Država. A ako se duboko saoseća, onda nema razlike između patiti i gledati kako neko drugi pati. Dakle, sve je u redu – mada i nije. Čovek koji se lažno predstavlja kao predsednik vlade jedne demokratske, evropske i nadasve uređene države, morao bi da povodom ovakve katastrofe izusti koji slog, makar onoliko koliko je promucuo Širaku. Citiram: „Mi smo sve bliže i bliže, vrlo blizu ispunjenja obaveza prema Hagu.”

Predsednik države Tadić je jednom izašao na neki nasip i pozvao građane da se uključe u borbu protiv poplava. Predsednik vlade to nije učinio, jer veruje da je država koju vodi spremna da odgovori na bilo koji izazov, a drugo, on nikada ne bi govorio o građanima, on govori samo o narodu, a nedostojno je da se narod poziva da tegli džakove sa peskom. Narod se može pozivati samo na Gazimestane i na parastose nacionalnim junacima. Da bi se Koštunica oglasio povodom obične vodurine, morale bi da se otvore ustave nebeske i nastane potop. E, onda bi on seo da napravi spisak Srba koji treba da uđu u Nojevu barku.

Kažu da je Kafkinog Posejdona strašno nerviralo što su ga zamišljali kako svojim trozupcem šparta po morskim talasima, jer je njegov radni sto bio postavljen duboko pod zemljom. Tamo je provodio dane i noći u crtanju mapa i dijagrama. Kafkinom Posejdonu, kao i ovom našem, postajalo je sve dosadnije i počeo je da priželjkuje smak sveta. Tek tada će izaći na obalu i pogledati veliku vodu, tek tada će biti srećan čovek.

Možda je razlog što nam se predsednik vlade nije obratio za pomoć u postavljanju džakova u tome što mu sa ovim poplavama ništa nije jasno. Za to već imam razumevanja, ni meni ništa nije jasno. Ne mogu da povežem u celinu sve te izveštaje sa terena raznih štabova. Nije jasno kada stiže najveći talas, niti koliko ima tih najvećih talasa. Onda jedni kažu – ako dune severni vetar gotovi smo, drugi tvrde da je Dunav najopasniji tek kada počne da opada. Samo čekam da se neko popne na nasip i uzvikne – Eureka, Dunav je počeo da teče uzvodno.

Velja Ilić je smiren, ali ljut. Kaže da ne brinemo, da ova vlada nikoga neće ostaviti bez krova nad glavom, a onda preti kako će strogo biti kažnjeni oni koji budu gradili kuće pored reka i na klizištima. E, ko bude gradio na tim mestima, sam će biti kriv i Veljina vlada mu neće priteći u pomoć. Posle rata u Indokini, Pentagon je odbio da ustupi mape minskih polja timovima koji su radili na deaktiviranju mina. Kako je objasnio predstavnik Pentagona, ljudi ne treba da žive u takvim krajevima. Sve one koji su poginuli od nagaznih mina, nazvao je ljudima koji su prokleti svojom lokacijom.

Ministar Jočić se opet negde zagubio i nije nam objasnio razloge privođenja predsednika Trgovinskog suda i još nekolicine ljudi. Zagubljenog Jočića trenutno menja Mlađan Dinkić, on nam je objasnio celu operaciju: i koliko je trajala i da je pohvatao najveću stečajnu mafiju od Maja i Inka do danas i da su nas oni pokrali za nekoliko desetina miliona evra. Ti pokradeni evri stvarno bole, ali koliko sam mogla da saberem, to je još uvek manje od štete koju je napravio samo jedan njegov saradnik, Davinić, sa onim izraelskim satelitom.

U Dinkićevoj optužnici postoji zanimljiv dodatak. Obavešteni smo ko je od uhapšenih s kim u kumovskoj i rodbinskoj vezi. Da li to neko pokušava da nas navede da se prisetimo ko je brat Gorana Kljajevića?

Ministar pravde Stojković nastavlja da se veseli svaki put kada mu neki sudija bude uhapšen, smatra to nekom svojom velikom zaslugom. Umesto da ponudi ostavku, on se nada da će jednom, ako bog da sreće, sve sudije završiti u zatvoru, što će ministar Stojković proglasiti završetkom stvaranja pravne države. Onda će nam kao pravna zaštita preostati on i onaj bog pravde, kome se molimo u našoj novoj himni.

U prvih pola sata Peščanika slušate šta se sinoć događalo u Paviljonu Veljković. Naime, tamo su govorili o predlogu novog zakona o verskim zajednicama. To je šesti po redu predlog, a govorili su predstavnici nevladinih organizacija. U njihovo ime juče su Miljenko Dereta iz Građanskih inicijativa i Vidan Hadžividanović iz Beogradskog centra za ljudska prava bili na sastanku Skupštinskog odbora za evropske integracije. Tamo su pokušali da ministru vera objasne zašto ne bi bilo dobro da ovaj zakon u ponedeljak uđe u skupštinsku proceduru. Čućete i ostale avanture Miljenka Derete iz Skupštine Srbije, ali prvo da čujemo Ljubišu Rajića, Mirka Đorđevića i Vesnu Rakić-Vodinelić.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Radi se o jednom predlogu koji je neznalački i nestručno napisan, koji se ne može popraviti amandmanima, nego bi jedina prava odluka vlade bila da ovaj tekst povuče. Pravni problem ovoga teksta je u tome što je jedan njegov deo u suprotnosti sa evropskom Konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama. U zakonu nije uočeno da Konvencija zabranjuje ograničavanje verskih sloboda, nego da samo omogućava ograničenje pojedinih vidova ispovedanja vere. Takođe, između ovog teksta i Ustava Srbije ima mnogo nesaglasnosti i protivrečnosti. Na primer, član 41. stav 2. Ustava Republike Srbije kaže izričito da su verske zajednice odvojene od države. Međutim, na mnogo mesta ovoga predloga naći ćete da se mešaju državne nadležnosti sa delatnostima verskih zajednica. Na primer, propisano je da država ne može ometati verske zajednice u njihovoj delatnosti, ali nije propisano obrnuto, znate, da verske zajednice ne smeju smetati državi u njenim delatnostima.

VESNA
RAKIĆ-
VODINELIĆ

Ako se pogledaju pojedinačne odredbe ovoga zakona, videće se da nema nijednog člana na koji se ne može staviti primedba, počev od same definicije slobode veroispovesti, koja je teistička. Kao da oni koji su pravili ovaj zakon nisu mogli da vide praksu Evropskog suda za ljudska prava, koji štiti i neteistička verovanja, kao što je na primer druidizam. U odredbi koja se bavi zabranom verske diskriminacije, potpuno su izostale odredbe koje bi se ticale prava građanina da se ne izjasni o svojoj verskoj ispovesti i zaštite toga prava. Nigde, ni na jednom mestu u ovom zakonu nećete naći čak ni deklarativnu odredbu da je crkva odvojena od države.

Što se tiče pravnog položaja crkava i verskih zajednica, tu je zaista došlo do pravnog galimatijasa. Naime, to autonomno pravo, neke nadležnosti države koje grade pravni poredak, crkve su preuzele od države. Dakle, nešto što je rezervisani pravni domen države daje se u nadležnost crkve. Takođe, naići ćete na jednu fantastičnu odredbu, koja kaže da je upravljanje imovinom crkve podvrgnuto autonomnom pravu. Ako crkva, znači, proda neku nepokretnost, neku njivu koja joj pripada, to znači da taj ugovor ne mora biti sačinjen u pismenoj formi, to znači da ta nepokretnost ne mora da se registruje u zemljišnoj knjizi, jer o tome govori državno pravo, a crkva po ovom zakonu čak ni u imovinskim stvarima nije vezana državnim pravom.

Pa ćete naići na odredbe koje su potpuno suprotne dosadašnjoj finansijskoj politici ove države, odredbe po kojima je crkva oslobođena plaćanja poreza. Dakle, ako crkva kao donaciju dobije šest džipova, kao što sam čula da je nedavno jedna crkva dobila, to je oslobođeno PDV-a i ostalih poreskih dažbina. Ja moram da se zapitam zašto PDV-a recimo nisu oslobođeni naučni instituti, obdaništa, sirotišta i tako dalje. Moći ćete da naiđete na jednu fantastičnu odredbu po kojoj su sveštenici i verski službenici slobodni i nezavisni i u bogoslužjenju. Zna, odredba veoma mnogo podseća na pravni položaj sudije, ali čak i za sudiju je rečeno da je slobodan i nezavisan, ali da je ograničen zakonom. Ovaj sveštenik izgleda nije obavezan ničim, pa, kada propoveda jednu veru, može napadati drugu. Takođe, naići ćete na fantastičnu odredbu koja se tiče imuniteta koji uživaju sveštena lica, kaže: uživaju imunitet, tačka.

Zna, imunitet se daje da bi se neko zaštitio u vršenju političkih prava i u vršenju svoje profesije, ako je ta profesija u vezi sa državnom vlašću. Pa tako imunitet uživaju narodni poslanici, iz političkih razloga, uživaju sudije i javni tužioci, zato što njihova profesija predstavlja vršenje državne vlasti – sudska vlast je državna vlast. Ovde se izgleda pripisuje sveštenicima takvo vršenje državne vlasti ili paradržavne vlasti. I ako pogledate diskusiju koja se na tu temu vodi, vi ćete zaista doći do zaključka o jednom stravičnom neznanju nekih visokih državnih činovnika, uključujući tu i samog ministra, koji smatra da je odvojenost crkve od države posledica ideološko-komunističkog uverenja.

I najzad, ono što je tu najstrašnije, videćete jedan akt koji je duboko protivan zdravom razumu. Nijedan zakon, ma kako bio dobro dizajniran, ako je suprotan zdravom razumu, neće biti zakon u tom smislu što ga njihovi adresati neće primenjivati, jer ono što nije zasnovano na zdravom razumu, to više nije pravo. Pravo, da bi moglo da živi, mora da prihvati makar elementarne postulate zdravog razuma. Nažalost, ovaj tekst to nije učinio.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Država i crkva ni u Srbiji, ni u Crnoj Gori, ni u državnoj zajednici nisu uopšte odvojene, problem je u tome, nego je došlo do njihove sprege. Onda oni to pokušavaju da reše nečim što nazivaju zakon, a ovo su u stvari nekakve vežbe iz formalne logike, kojima gospodin ministar uveseljava javnost. Državu i crkvu odvojio je ne Konvent, nakon

Francuske revolucije februara meseca, niti su država i crkva odvojene Brijanovim zakonom 1905, nego precizno, de fakto i de jure, pravno, državu i crkvu odvojio je Isus Hrist načelom – Bogu pripada Božije, caru carevo. On je na prvom saslušanju pred rimskim pravnikom, Pontijem Pilatom, odgovorio: „To vaše tajne službe dostavljaju da ja hoću da budem kralj judejski, da ja hoću političku vlast. To je vaša BIA izmislila, na čelu sa Levim Matijem.” To je bio rimski šef kontrabaveštajne službe, a legija se zvala divizija, stacionirana u Damasku. I Isus jasno objašnjava: „Ni govora o tome, moje carstvo nije od ovoga sveta.”

MIRKO
DORĐEVIĆ

Objasnite nam jedanput, jesu li kod vas država i crkva odvojene ili nisu. Zato se mi često pitamo da li je Amfilohije član vlade, a g. Koštunica član Svetog arhijerejskog sinoda. Među evropskim vrednostima bitna je ova – samo sekularna moć. Dakle, pravna, moderna, demokratska država može da obezbedi verski mir i da reši probleme verske slobode. Religije i crkve to ne mogu da urade nikako. Neki kažu da Srbija ide u teokratiju. To je malo prejaka reč, vreme teokratija je nepovratno prošlo. Ili, Srbija će biti pravoslavna džamahirija, kako kaže Vuk Drašković. To je koješta. Mi Srbi nemamo istorijsku tradiciju teokratije. Nemamo trenutno nijednog poslanika u Narodnoj skupštini Srbije koji je svešteno lice ili vladika. Uopšte po toj vertikali nemamo pretpostavku za teokratiju. To su imali drugi, nama susedni narodi, kao što su Albanci, naše komšije. Oni su 1924, na prvim slobodnim izborima sa 67 odsto izabrali pravoslavnog vladiku za prvog predsednika Albanske republike – mi to nemamo. Nema Srbija ni Makarijus, koješta, ali postoji jedna druga vrsta klerikalizacije, ona je horizontalna. Ta horizontalna postoji, pritiska Srbiju, izjeda je i njen proizvod je i ovo što je gospođa tako lepo analizirala, jedan ovako nakaradni zakon.

Crkvi je ponuđeno nešto na šta se i mrtav smeši: novac i moć. Inače, Francuska nema ministarstvo vera ni ministra vera, velika pravoslavna Rusija nema ni ministra vera ni ministarstvo vera, niti se ovi problemi rešavaju zakonom. Zakon uopšte nije potreban, dovoljna je ustavna odredba, koja jemči slobodu da vi verujete kako hoćete, da veru javno ispovedate. Međutim, ovde se radi, očevidno, o nečem drugom. Taj ministar mirno izjavljuje, on to sasvim ozbiljno tvrdi i ponavlja, kao da Džordž Orvel uopšte nije živeo na ovome svetu: „U našoj zemlji sve su crkve ravnopravne, ali nisu sve jednake. Nijedna crkva ne sme ni po kojem osnovu biti marginalizovana i potisnuta”. A mi

imamo više slobode veroispovesti za pravoslavne u Francuskoj, nego što imamo po zakonu g. Radulovića. Pomenuću samo još jedno, da ne dužim. Ni po kanonskom pravu sveštena lica apsolutno nemaju imunitet. Ni po tipiku, ni po ustavu Srpske pravoslavne crkve ne postoji imunitet. To što se ovde barata imunitetom ide za tim da sakrije dve stvari - kako spasiti Pahomija nesretnog. Ali ni po jada s Pahomijem, žalio se tužilac, vrteće se to, pustimo sad to, ima tu kudikamo ozbiljnijih stvari.

Sećate li se onog snimka koji prikazuje šta se dogodilo u Privinoj glavi, „Škorpioni”, ono streljanje sirotinje one muslimanske? Pa sećate li se onog oca Gavрила, eno njega i danas tamo, biznis mu cveta, radi. Po kanonskom pravu Srpske pravoslavne crkve, on treba da bude raščinjen, i ne samo raščinjen, nego kažnjen epitimijama, to su stroge sankcije. On nema pravo da blagosilja nikakvu vojsku bez dozvole, a on drži Trebnik u ruci, tako se zove ta knjiga, dakle, on je saučesnik u vršenju onog krivičnog dela. Niko ga dosad iz crkve nije pozvao na odgovornost i to mi je nekako jasno, ali mi nije jasno zašto nijedan državni organ njega kao građanina nije pozvao da ga sasluša, jer on je bio svedok jednog teškog krivičnog dela, podsticao na to delo. U Trebniku piše, ja mogu tačno citirati, on ih hrabri da ubiju što više tog nevernog naroda, što više. Član o imunitetu je plod te sprege crkve i države i pravi biser iz ovog zakona, koji će ostati zapamćen i, siguran sam u to, ući u dečije čitanke.

LJUBIŠA RAJIĆ:

Cilj je napraviti od Srbije državu srpskog naroda, sa Srpskom pravoslavnom crkvom kao prvom crkvom, odnosno da se izađe u susret crkvi, koja želi pomalo srednjovekovno stanje. Da bi to postigla, ona je dobila dve stvari - veronauku, tako da ne mora više da se uzbuđuje oko propovedi, to će da obavi država za njen račun preko obrazovnog sistema, i to da se policija bavi sektama, a sekte su sve ono što najglavnija crkva kaže da jesu sekte. Po Atanasiju, to je sve osim Srpske pravoslavne crkve, sve su ostalo sekte i jeresi ili svejeresi, kako on to naziva. Ovde u zakonu se to vidi između ostalog po onoj maloj odredbi kojom su uveli robnu marku - niko ne sme da iskoristi ništa iz već postojećeg naziva bilo koje crkve. Dakle, nekom od nas padne na pamet da sutra nešto osnujemo, to je robna marka, mi ne smemo čak ni reč pravoslavno koristiti.

Zahvaljujući ovakvim odredbama, crkva može da opere bilo koje pare, u bilo kom trenutku, na bilo kojoj razini.

Imali smo saveznog ministra vera Šijakovića, on je, inače, bio kadar iz Crne Gore, koji je grandiozno lagao ne bi li Srbiju pretvorio u pravoslavnu državu, a zatim smo dobili ministra Radulovića, koji mučka sa podacima, koji bi pao na ispitu iz elementarne upotrebe statistike i sociološkog metoda. Osim što mučka, on je ekstremno bahat. Ali to je odlika ove vlade u celini, ona je bahata tako da bi im, bogami, i Miloševićeva vlada u pojedinim trenucima mogla pozavideti na tome. Oni su bar pokušavali da odgovore preko svojih medija, onaj čuveni Matić i kako su se zvali svi oni ministri za informisanje, bar je nekoga napadao. Ovi čak neće ni to da učine, njima je ispod časti da odgovore na neku kritiku, čak i time što bi rekli da smo mi sile haosa i bezumlja ili nešto slično.

Pri tom nisu bili sami. Znam da nije popularno reći, ali tu su DOS i Đinđić glavni krivci, oni su uveli veronauku i u Srbiji je sagrađeno blizu hiljadu novih crkava, bezbroj placeva je dodeljeno. U Srbiji je u poslednjih dvadeset pet godina napravljeno manje od deset novih škola, ako je podatak tačan. Oni su samo otvorili vrata, a ovi su sad raširili vrata u potpunosti, pa recimo, ako pitate u Ministarstvu prosvete koliko se dece opredelilo za veronauku, a koliko za građansko vaspitanje, dobijete odgovor da to ne smeju da objave bez dozvole Srpske pravoslavne crkve. Crkva već jeste iznad države i u tome su joj mediji dali ogromnu podršku. Ukažite mi na jedan jedini medij, sem B92 i povremeno *Danasa* i još nekih lokalnih listova i stanica, koji ima objektivni, kritički odnos. Oni se ulizuju bilo vlastima, bilo crkvi, bilo i crkvi i vlasti u istom trenutku.

Posmatrati novinare koji intervjuišu pojedine sveštenike već postaje ogavno. I da budem iskren, ja ne vidim neku veliku nadu da ćemo tu nešto mnogo da izmenimo, prosto zato što imamo vladu koju savršeno baš briga šta stanovništvo misli o bilo čemu i pri tom imamo ministra koji sebe doživljava kao ispostavu Srpske pravoslavne crkve u vladi. Na svu sreću, postoji neki tračak nade, ne toliko u pobuni nas iz nevladinih organizacija, mi možda možemo nešto da učinimo, ali dosad se nije pokazalo da je vlada nešto preterano osetljiva, nije ni prethodna baš bila preterano osetljiva, da budemo iskreni. Znamo kako je Radiodifuzni savet krojen, nije ga skrojila ova, nego prethodna vlada. Nadu vidim u tome što postoji jedna generacija mlađih, obra-

LJUBIŠA
RAJIĆ

zovanih, inteligentnih teologa, koji baš nisu preterano zadovoljni takvim razvojem iz jednostavnog razloga što će on na kraju da otera vernike.

A onda možemo postaviti pitanje šta Srpska pravoslavna crkva hoće, vernike i veru ili hoće jednostavno pare i političku vlast. Meni za sada izgleda da ona kao institucija hoće ovo drugo, a da postoji jedan broj ljudi ovde koji hoće veru i vernike oslanjajući se, ne na dve hiljade godina pristajanja uz državu ili vlast, nego na dve hiljade godina pristajanja uz siromašne i potlačene. Za sada ona prva struja vodi, a nama ostaje da se uzdamo u Božiju pomoć, jer izgleda da Bogu jedino Bog može da privede Srpsku pravoslavnu crkvu i Radulovića.

MILJENKO DERETA:

Prvo, vi ne znate koliko je ovde lepo u odnosu na ono gde smo mi jutros bili. Zašto je ovde lepo, a tamo gde smo bili nije bilo tako lepo? Zato što smo u uvodu čuli jedan govor ministra vera, koji ja ne umem da lociram u vremenu. Jedna od ključnih zamerki ministra je bila da ukidanjem tih privilegovanih crkava Evropa želi da po starom komunističkom metodu pokaže kako u Srbiji nema tradicije. I tako su zagovornici evropskih rešenja zapravo zagovornici komunističkih ideja. Druga stvar je bila da je ministar rekao da sa drugim pristupima nema razgovora. Pri tom je kasnije u razgovoru, ja skačem zato što je to bilo toliko neverovatno sve zajedno, dakle, neko nešto govori, a on ovako kaže: „Prihvatam taj amandman”, i time rešava taj problem na licu mesta, kako bih rekao.

Hajde da kažem i ono što je za mene obeležilo taj dan. Dakle, počelo je s tim da su se neki poslanici predstavili kao ljudi koji potiču iz hrišćanskih porodica, pravoslavnih i da su srećni što su im kao deci usađene vrednosti pravoslavne, te će, prema tome, oni glasati za ovaj zakon, što je mene, naravno, navelo da se predstavim kao državljanin Srbije i Crne Gore i da kažem da tu prestaje pravo na ulazak u moju privatnost i da mi je drago što imam priliku da u Narodnoj skupštini govorim kao građanin. Na šta je reagovala jedna poslanica koja je rekla: „Građanin? Ko vama daje pravo da govorite u ime građana, je l' vi znate da smo mi narodni poslanici, mi razgovaramo samo s ministrima.”

Svaka stvar ima i svoju dobru stranu, ja sam doživeo nešto što verovatno još niko do sada nije, a to je da mi je g. Mamula posle cele sesije prišao i rekao: „Ja se izvinjavam u ime svoje kolegice”. Ja sam re-

kao: „Kakve vi veze imate s tim?” „Pa”, kaže, „ja sam se osećao neprijatno.” Dakle, kada to doživite od g. Mamule, onda je to jedan mali korak za čovečanstvo, ali za mene veliki.

Sve u svemu, drago mi je da sam ovde čuo reči koje sam ja koristio tamo, a to je pokretanje pitanja zdravog razuma. To je zakon koji treba da bude uređen tako da posle njegovog donošenja bude što manje rasprave o njemu. Došla je molba iz evropskih institucija, ne da se on menja, nego, naprosto, da se rasprava u skupštini odloži, kako bi se javna rasprava obavila kako treba i da, naprosto, zdrav razum nalaže da se tenzije smanje i da se ozbiljno priđe tom zakonu, jer nam je svima važan. Međutim, njima se iz nekog, nama nepoznatog, razloga žuri. Vreme za amandmane je prošlo, imamo samo još jednu mogućnost, a to je da Odboru za evropske integracije pošaljemo one amandmane koji mogu da idu kao amandmani Odbora, one koji govore o usklađenosti tog zakona sa evropskim konvencijama i zakonima. Tako da će Odbor, posle rasprave koju bi imao u ponedeljak, sve to predložiti skupštini kao svoje amandmane.

MILJENKO
DERETA

LJUBIŠA RAJIĆ:

Ovakve stvari se uvek dešavaju za vreme godišnjih odmora ili praznika. Od juče Zapadna Evropa ne radi. Možda delujem paranoično, ali deset takvih, petnaest velikih stvari su se baš u takvo vreme događale. Ja mislim da oni jednostavno, ne da nisu imali vremena, oni hoće to da zbrzaju sada kada očekuju da niko na Zapadu neće ništa rešavati. Svi s kojima sam juče razgovarao su se spremali da odu ili su već otišli na uskršnji odmor.

MILJENKO DERETA:

I ja bih samo jednu stvar hteo da kažem, dakle, zakon ne izglasava vlada, nažalost, nego zakon izglasavaju poslanici i bojim se, kakva je atmosfera tamo, da čak i uz najbolju volju ministra, da ona postoji kojim slučajem, poslanici niti imaju autonomiju odlučivanja, niti imaju želju da se bilo kome zamere, a posebno crkvi. Bojim se da će oni glasati protiv svakog amandmana, a za ovakav zakon kakav jeste.

LJUBIŠA RAJIĆ:

Mi opet pokušavamo da ublažimo loše posledice nečega, što znači da se mi nalazimo tačno onde gde smo se nalazili i pre šesnaest, sedamnaest godina, i bojim se da zalazimo u celini u jedan period

koji vodi ka jakoj političkoj pasivnosti. Voleo bih da mogu nekako da proverim koliko bi ljudi sada izašlo na ulicu da se buni protiv bilo čega, i mislim da bi vredelo, kada završimo sa ovim, koliko uspemo, ako išta uspemo, da jedanput razgovaramo kao nevladin sektor ili kao pojedinci ili ne znam u kom svojstvu, o tome šta mi uopšte možemo da uradimo. Šta možemo da uradimo u situaciji u kojoj nemaš podršku političkih stranaka, u kojoj ogroman deo nevladinog sektora radi neke druge stvari, u kojoj smo delimice pocepani i da vidimo prosto šta možemo da uradimo. Bojim se da smo izgubili malo osećaj da predvidimo postupke neprijatelja – sad već počinjem da ih tretiram kao neprijatelje, sad već prosto rade o glavi i meni i mojoj porodici, mojim prijateljima i mojim studentima. I da vidimo da li možemo, ako ništa drugo, bar da dignemo dreku na vreme. Mi se sada bunimo u minut do dvanaest, sve češće kasnimo.

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu Peščanika čuli ste da je Miljenko Dereta imao prijatan susret sa istaknutim članom DSS, Đorđem Mamulom. Mi nismo te sreće, juče je na sastanku odbora za kulturu Skupštine Srbije, Mamula još jednom optužio Peščanik za govor mržnje. Pa zar advokat Mamula nije prezauzet dokazivanjem svoje omiljene teze da „Škorpioni” sa snimka egzekucije šestorice muslimana nisu svi podjednako krivi, jer su samo dvojica pucala, a ostali nevino posmatrali?

U nastavku Peščanika slušate Dragoljuba Stošića, predsednika Unije sindikata. Dragoljub Stošić, naš stalni sagovornik, bio je ovih dana priveden u policiju zbog remećenja javnog reda i mira. Dragoljub Stošić veruje da je razlog svemu tome, a verovatno i njegovom budućem otkazu, upravo prilog emitovan na B92, u kome je on kritikovao Odbor za verska pitanja Gradskog saobraćajnog preduzeća, koji ima jedan stvarno dosta zastrašujući sajt. Dragoljub Stošić je uputio pismo predsedniku Tadiću, pa da se pošta ne zagubi, evo neka to pismo čuju makar Tadićeve saradnici, pa neka mu prenesu.

DRAGOLJUB STOŠIĆ:

„Poštovani, želim da Vas obavestim o sledećem. U Gradskom saobraćajnom preduzeću je prošle godine osnovan etnički čist Odbor za verska i nacionalna pitanja radnika GSP-a. Rad ovog Odbora podržava i logistički pomaže kompletno rukovodstvo GSP-a, na čelu sa direktorom Slavenom Ticom, koji je član naše Demokratske stranke. GSP je

multinacionalna sredina i možete misliti kako se osećaju radnici GSP-a koji nisu pravoslavne vere kada vide sajt Odbora, na kome se veličaju Ratko Mladić i Radovan Karadžić kao srpski heroji i propagiraju programi Obraza, Dveri, ruskog Obraza i tako dalje.”

„Verujemo da ćete se složiti sa našim mišljenjem da ovakvi nacionalistički ispadi kompromituju i vaše napore da povratite poverenje sveta u naše namere da raskrstimo sa pogubnim demonstracijama nacionalizma, jer ako ovakve stvari podržavaju članovi Demokratske stranke na visokim položajima, onda se pitamo zašto ste Vi, gospodine predsedniče, išli u Srebrenicu da se poklonite nevinim žrtvama zaslepljenih nacionalističkih ludaka.”

DRAGOLJUB
STOŠIĆ

Eto, to je bio naš motiv, neka se Boris Tadić izjasni u vezi s tim, zaista. Možda će neko pomisliti da smo možda mi suviše nizak nivo da potežemo pitanje na tako visokom nivou, ali ako je zemlja u takvim problemima baš zbog ovih stvari, onda je za mene neprihvatljivo da mi neko kaže da je to jedan od trista sajtova koji na taj način funkcionišu. Naravno da me vređa da neko veliča streljanje ljudi u tri smene. Neka predsednik ili neko ko je relevantan kaže nešto u vezi s tim, i ako im je promoter Vladislav Jovanović, bivši ministar za inostrane poslove iz Miloševićeve ere, onda ja mislim da je to valjda dovoljno da neko pita zbog čega se to događa. Pa, ima na sajtu, ima njegova slika gde je on na jednoj od tih njihovih tamo tribina ili već ne znam šta im je, on je tamo govorio i oni su naravno vrlo ponosni zbog toga.

Oni afirmativno pišu o tome kako Dragan Marković zvani Palma u Jagodini radi dobre stvari. Ako to nije dovoljno da neko pita zašto je to tako i da li je to u redu, onda ne znam. U stvari, ja bih se zadovoljio da se to spreči, a ne da sada Stošić zbog toga bude hapšen i da Stošić zbog toga dobije otkaz, da bi se taj glas ugušio, a pojava neka ostane. Neka se i dalje razvija ta ideja za neku sledeću priliku, kada ćemo opet, gadno mi je da izgovorim, učiniti nešto slično. Kao prvo, mi kao Izvršni odbor Sindikata smo se dogovorili da obavestimo javnost, jer bez „internacionalizacije”, nema šanse da se nešto uradi. Ako to ostane u krugu preduzeća i u krugu kabineta gradonačelnika, teško da možemo nešto da uradimo. Obavestićemo Beograđane, širu javnost o tome. Znači, napravili smo jedan plakat, koji je onako koncentrat tog sajta Odbora za verska i nacionalna pitanja GSP-a, da ljudi mogu da vide o čemu ja u stvari pričam, jer možda nemaju svi priliku da otvore taj sajt i da pogledaju tu strahotu tamo i to vređanje, vređanje sva-

koga, vređanje i nas koji smo pravoslavci. To je za mene uvredljivije nego za čoveka koji je musliman.

Da, i to mi je palo na pamet, kada je trebalo da dođu na vlast, onda je bilo primereno i paliti saveznu skupštinu, a sada, ako lepите plakat, onda se pravi komunalni nered, pa postoji mogućnost da budemo kažnjeni. Pa, neka nas kazne, mi ćemo lepiti plakat tamo gde je dozvoljeno i tamo gde mislimo da je zgodno da što više ljudi to vidi, pa sad, kako bude, videćemo. Prosto počinješ da budeš očajan kada vidiš šta se događa i na koji način se izneverava sve to što smo radili svih ovih godina, mi koji smo se trudili zaista da se tu nešto promeni, aktivno se trudili.

Najviše me nervira nemoć, to što sam ja besan, možda sam ja tako temperamentan, neprilagodljiv, nisam vojnik stranke. Ja taj svoj komoditet pristajem da plaćam, razumem, to je sve u redu, ali ovo zaista nije u redu, ovo je zaista nešto o čemu treba razgovarati i videti šta mi to u stvari radimo. I ja neću da se pomirim s tim da je to marginalna tema, zbog toga što je to jedan od ne znam koliko sajtova koji tako funkcionišu. Mislim da nijedan takav sajt ne treba da funkcioniše ili ako funkcioniše, onda treba da bude jasno kakav je stav onih koji nas negde vode. Čovek prosto ne zna šta da kaže, s jedne strane ideš tamo, nešto se rukuješ, dali smo ti neki demokratski legitimitet, ljudi te tamo primaju kao nekoga ko treba valjda da pokaže da Srbija ima osmeh, da ovde greje sunce, mislim, da nisu ovde samo neki mračnjaci sa scenografijom Ravne gore, u onom najgorem smislu.

Ali kad sam već pomenuo Ravnu goru, i to pokazuje koliko je to ludilo. Sajt Ministarstva za dijasporu, koji je koncesija Vuka Draškovića, jer ga drži SPO, je na sajtu Odbora za verska i nacionalna pitanja GSP-a, gde je i sajt Srbija-zemlja heroja, na kome je anketa - da li je veći izdajnik Vuk Drašković ili Milo Đukanović. I onda zakažeš konferenciju za štampu na tu temu i niko se ne pojavi. Napišeš saopštenje, niko ga ne objavi. Ja se pitam da li su urednici samo onako postavljani tamo da brane neku političku opciju, pa misle da možda ne bi bilo u redu da to objave, jer će da se zamere nekim vlastodršcima ili možda i oni veruju kako su Ratko Mladić i Radovan Karadžić zaista heroji, možda i oni tako misle, možda oni negde posle dvanaest noću gledaju te sajtove, opčinjeni kao što klinci gledaju pornografske filmove kada im roditelji zaspe.

Prosto, ako smo opravdano pedeset godina upirali prstom na Kragujevac u kome je streljano sedam hiljada đaka, pa mislim, mi smo to uradili u Srebrenici. To u Kragujevcu nije urađeno u direktnom prenosu, a mi smo to uradili u direktnom prenosu, za ceo svet. To nije bio odložen prenos, direktan prenos. I šta sad treba da znači to kao nije bitno, nema veze. Pošto znam da kabinet predsednika Republike redovno sluša *Peščanik*, nadam se da će pitati nekoga o čemu se tu radi.

DRAGOLJUB
STOŠIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije opet idemo u Paviljon Veljković. Samo u najmračnijim vremenima smo pola emisije snimale kod Borke Pavićević, jer se nigde, sem u njenom Centru za kulturnu dekontaminaciju, nije mogla čuti suvisla reč. Eto nas opet tamo, dakle. Slušate raspravu o predlogu zakona koji je neverovatniji od Zakona o verskim zajednicama i Zakona o izjednačavanju četnika i partizana zajedno. To je Zakon o rehabilitaciji političkih protivnika, komunista jakako, od aprila 1941. Predlog ovog zakona, kao što znate, potpisao je Vojislav Koštunica svojeručno, verovatno zbog Milana Nedića lično. Slušate Žarka Koraća i istoričarke Olgu Manojlović-Pintar i Oliveru Milosavljević.

OLIVERA MILOSAVLJEVIĆ:

Kvislinška delatnost Nedićeve vlade svedoči o prirodi sprovedene politike, čijom se rehabilitacijom danas, svesno, u antikomunističkom slepilu, rehabilituju ideje nacionalsocijalizma. Da je tema današnjeg skupa kolaboracija u celini, moglo bi da se govori o desetinama novinara koji su pristali da uređuju kvislinške novine, uz saznanje da je vojni zapovednik u Srbiji već 24. maja 1941. javno obnarodovao uredbu o štampi, kojom dozvola za obavljanje uredničkog poziva sme da se izda samo ako dotični nije Jevrejin ili Ciganin ili ako nije oženjen Jevrejkom ili Cigankom. Moglo bi se govoriti i o onih petsto trideset troje potpisnika Apela srpskom narodu, kojim su ljudi pozivali na kolaboraciju, a među kojima je bilo oko sto profesora univerziteta, oko četrdeset bivših ministara i poslanika, oko trideset pet lekara.

Moglo bi se govoriti o upravniku pozorišta koji je voleo da na prvi put uvedenim slavama pozorišta pozdravlja goste na nemačkom jeziku. Neću govoriti ni o poznatim umetnicima koji su pristajali da redovno učestvuju u emisijama Radio Beograda, tada nazivanom Radio stanica evropskog vojnika, koja je pored popularne emisije, *Čas za vojnike Lili Marlen*, emitovala i u Rajhu hvaljenu emisiju, *Beogradski mladi*

stražar. Ova emisija je stekla slavu time što je od dobrovoljnih priloga pristiglih sa fronta poklonila milion maraka Hitleru za njegov rođendan '43, a što je u Nedićevim novinama praćeno velikim srećnim naslovima: Vođa Rajha zahvaljuje vojničkom Radio Beogradu.

U novoj Srbiji, po Nediću - društvo mora da bude srpsko, u to novo srpsko društvo ne smemo primiti kojekakve belosvetske ale, kao što je to dosad bio slučaj sa Jevrejima i ostalim, kojima se ne zna ni kakav im je koren, ni kakva im krv u žilama teče. Zaključivao je da je - boljševizam pogana misao iznikla u satanskom jevrejskom mozgu, da su partizani predvođeni jevrejsko-boljševičkim ološem Titom, Šingerom, Pijadom, da na čelu nose petokraku jevrejsku zvezdu i pozivao - utamanjujte ih, prijavljujte ih vlastima, crvenu neman trebićemo bez predaha, bez milosti, do potpunog istrebljenja. Neću govoriti ni o tome kako je Nedić redovno očinski slao srpske radnike i seljake u Rajh Hitleru s rečima: „Vi ste grupa koja ide u veliki nemački Rajh u goste, šaljem vas da veliki nemački Rajh vidi vas, elitu srpskog naroda, šaljem vas izabrane, ono što je najbolje srpsko, čestito, rasno i ugledno. Šta ja hoću? Hoću da nemački Rajh vidi najbolje sinove naše”. Na kraju, neću govoriti ni o lažljivoj Nedićevoj propagandi, koja je tvrdila da je Hitlerov *Main Kampf* prodat u Srbiji u preko dvadeset hiljada primeraka sugerišući time da je Srbija, kao i Nedić, oduševljena Hitlerom.

Govoriću samo o jednom aspektu delatnosti Milana Nedića i njegovih saradnika, o njihovom odnosu prema Jevrejima i Romima. Sve što su radili, urađeno je javno i bilo poznato i dostupno svakom pismenom čoveku u okupiranoj Srbiji. Podsetiću samo da je nemački nacional-socijalizam među prvim svojim antisemitskim merama 30-ih godina zabranio Jevrejima rad, prvo u advokaturi, zdravstvu, a onda i u svim ostalim delatnostima, kao i da je pri zapošljavanju uveo takozvani arijeviski paragraf. Trećeg juna '41. vojni zapovednik u Srbiji objavio je naredbu koja se odnosi na Jevreje i Cigane, a kojom im je, između ostalog, zabranjen rad. Već 19. juna, posle šesnaest dana, oglasio se Savez muzičara za Srbiju, koji je obavestio muzičare Jevreje i Cigane da je njihovo muzičko poslovanje suprotno postojećim propisima i zato je bespredmetno da se obraćaju Savezu.

Krajem jula '41. preduzeća i banke su počele javno da otkazuju punomoćja jevrejskim advokatima, a u avgustu novine su bile pune oglasa, kojima je javnost obaveštavana da su bivše jevrejske firme, na pri-

mer „Foto trgovina”, „Mandilović i brat”, „Dve rode” i druge stavljene pod komesarsku upravu. I naredne godine, recimo decembra '42, oglašen je poziv imaocima akcija bivše jevrejske firme Izdavačko i knjižarsko preduzeće Gece Kon. Desetog oktobra '41, odbor Advokatske komore u Beogradu oglasio je da je na sednici od 30. jula '41. donela odluku da se iz advokatskog imenika izbrišu svi Jevreji advokati, sledi 55 imena izbrisanih advokata Jevreja i isto toliko njihovih preuzimatelja. Potpis - Odbor Advokatske komore u Beogradu.

OLIVERA
MILOSAVLJEVIĆ

Dvadeset prvog oktobra '41. doneta je osnovna uredba o univerzitetu, u paragrafu 27 stoji: „Jevreji i Cigani ne mogu biti slušaoci univerziteta”. Potpisali su svojeručno Milan Nedić, ministri Kuzmanović, Jonić, Kostić, Radosavljević, Marjanović, Mijušković, Olćan, Dokić i Dorđević. Četrnaestog novembra '41, posle desetina dekreta kojima su pojedinačno Jevreji i Romi izbacivani sa posla ili penzionisani, donet je zbirni dekret koji glasi: „Rešenjem zamenika komesara ministarstva finansija, a na osnovu naredbe vojnog zapovednika u Srbiji koja se odnosi na Jevreje i na Cigane, udaljeni su iz državne službe sa danom 30. aprila '41: Papo, Bahar, Levi, Kajon, Atarac, Felbauer, Glazberg i drugi.” Šesnaestog decembra '41. doneta je uredba o uvođenju nacionalne službe za obnovu Srbije, član 3 glasi: „Od obaveze nacionalne službe su izuzeti Jevreji, Cigani i ona lica koja ne uživaju građanska časna prava”. U potpisu Milan Nedić, ministri Kuzmanović, Jonić, Kostić i ostali.

Dvadeset trećeg decembra '41. doneta je odluka pod nazivom: „Opštinska uverenja o dokazivanju arijevskog porekla državnih službenika”. Ne podleže taksi, sa objašnjenjem da ne podležu plaćanju takse uverenja, kojima se od strane opštinskih uprava dokazuje arijevsko poreklo državnih službenika, njihovih supruge i predaka. Potpisano je odeljenje poreza ministarstva finansija. Trećeg marta '42. doneta je uredba o ustrojstvu srpske državne straže, član 16 glasi: „Stražar i podoficir srpske državne straže mora ispunjavati uslove: 1a. da je srpske narodnosti, b. da je čistog arijevskog porekla”. Potpisali Milan Nedić, ministri Aćimović, Kujundžić, Kuzmanović i ostali.

Dvadeset osmog avgusta '42. doneta je uredba o pripadanju imovine Jevreja u Srbiji, paragraf 1: „Imovina onih Jevreja koji su 15. aprila '41. bili državljani bivše Kraljevine Jugoslavije, ako se nalazi na srpskom području, pripada Srbiji bez ikakve naknade”. Potpisali su svojeručno Milan Nedić, ministri Aćimović, Kujundžić, Kuzmanović, Jonić,

Kostić, Marjanović, Mijušković, Olćan, Dokić, Dorđević. Dvadeset devetog januara '43. objavljen je konkurs za prijem političko-upravnih pripravnika u srpskoj državnoj bezbednosti, pod 6. trebalo je da donesu dokaz o rasnoj pripadnosti, da nije imao koga u porodici svojoj ili ženinoj jevrejskog ili ciganskog porekla. Potpisao kabinet šefa Srpske državne bezbednosti. Dvadeset trećeg februara '43. doneta je uredba o uređenju filmskog prometa, član 6. koji se odnosi na bioskope, tačka 2. glasi: „Jevreji i Cigani, kao i lica koja se nalaze u braku sa Jevrejima ili Ciganima ne mogu da dobiju dozvole za vođenje bioskopa”. Tačka 9: Jevreji i Cigani, kao i lica koja se nalaze u braku sa Jevrejima ili Ciganima ne smeju biti zaposleni kod bioskopa. Svojeručno potpisali Milan Nedić, ministri Kujundžić, Kuzmanović, Jonić, Kostić, Dokić, Dorđević, Dinić, Nedeljković, Veselinović, Dobrosavljević.

Petog marta '43. doneta je odluka o promeni imena beogradskih ulica: Avramova ulica je postala Senjanin Tadije, Ada Ciganlija je postala Srpska ada, Bajlonova pijaca Dorćolska pijaca, Gledstonova ulica je postala ulica čobanice Rade, Izrailjeva ulica je postala Mike Alasa, Jevrejska je postala Dorćolska, Jugoslovenska je postala Dobrovoljačka, Karnedžijeva Guslarska. Potpisala je opština grada Beograda. Trećeg aprila '43. objavljen je oglas: „Likvidacija advokatske kancelarije doktora Holendera iz Beograda”. U potpisu Državna hipotekarna banka, a 16. juna '43. oglas: „Likvidacija advokatskih kancelarija Nikole Englera, doktora Haima Alkalaja, Alvu Marka i Samuila Demaja, svih iz Beograda”. U potpisu Državna hipotekarna banka na osnovu uredbе ministarskog saveta. Advokatu Holenderu je za preuzimatelja imenovan Kostić Petar, Engleru Dorđević Jovan, Alkalaju Trivunac Stevan, Alvu Todorović Čedomir, a Demaju Vukašinović Božidar.

Šesnaestog maja '44. doneta je uredba o nacionalnoj službi rada za obnovu Srbije. Paragraf 1 je glasio: Nacionalna služba rada je počasnа služba srpske omladine svome narodu. Paragraf 7: „Jevreji i Cigani nemaju prava službe u Nacionalnoj službi rada za obnovu Srbije”. Svojeručno potpisao Milan Nedić i svi ministri.

Na kraju, Nedićeva propaganda je napisala stotine tekstova o velikom Adolfu Hitleru, ali bar ja nisam uspela da pronađem nijedan o streljanjima u Kraljevu i Kragujevcu oktobra '41. Smrt đaka nije bio razlog ni da bar ministar prosvete ili njegov zamenik prekinu svoju kolaboraciju, naprotiv, sedeli su u svojim ministarskim foteljama,

kao i sam Nedić, uvereni u pobjedu velikog fira, gotovo do ulaska partizana u Beograd.

OLGA MANOJLOVIĆ-PINTAR:

Rešenje jevrejskog pitanja u Nedićevoj Srbiji bilo je završeno već negde do proleća 1942. godine. Procenat Jevreja Beograda koji je stradao u koncentracionim logorima i masovnim gubilištima je 96 odsto, što predstavlja najveći postotak i, možda da kažemo, najbolje konačno rešenje jevrejskog pitanja, kako su nacisti to nazivali. U Nedićevoj Srbiji izostala je društvena akcija, jasno distanciranje određenih državnih institucija i društvenih grupa i njihovo zauzimanje za sudbinu svojih sugrađana, kao što je to bio slučaj na primer u Bugarskoj, u kojoj su, od preko 60.000 bugarskih Jevreja, gotovo svi spaseni. Ili kao što je na primer bio slučaj u Mađarskoj, u kojoj je gotovo 250.000 budimpeštanskih Jevreja ipak izbeglo transport u Poljsku.

OLGA
MANOJLOVIĆ-
PINTAR

ŽARKO KORAĆ:

Ja ću biti mnogo direktniji. Kad Koštunica govori o diskontinuitetu, onda je zanimljivo da jedini zakon koji mu je dozvoljavao diskontinuitet on nije nikada primenio, naprotiv, ima prema njemu veliku ideološku odbojnost. To je zakon o lustraciji. Umesto toga, ovde je u skupštini predložen i najverovatnije će biti usvojen jedan vrlo opskuran i potpuno ideološki zakon, koji u suštini relativizuje sve sudske presude za dela počinjena od aprila 1941. godine. Ovo je zakon koji je potpisao sam Koštunica, što je jako neuobičajeno, jer obično, po zakonu o vladi, predloge zakona potpisuje potpredsednik vlade. Znači, u slučaju ovog zakona, Koštunica je želeo da preuzme istorijske zasluge, to je vrlo jasna politička poruka - da on stoji iza ovog zakona i da je taj zakon njemu politički veoma važan.

Meni se čini da ovaj zakon predstavlja deo jedne kampanje, koja ne sme da nam promakne, a to je kampanja za novu interpretaciju srpske istorije u razdoblju posle Drugog svetskog rata. Ova interpretacija vidi narodnooslobodilačku borbu isključivo kao komunistički državni udar i ona zbog tih snažnih ideoloških naočara, praktično potpuno odbacuje narodnooslobodilačku borbu srpskog naroda. To dovodi do jedne čudovišne zamene teza, da je u stvari izdaja patriotizam, a patriotizam - izdaja. To najdirektnije podseća na Džordža Orvela, ako se sećate njegove knjige u kojoj je on upravo u tim paradoksima govorio o totalitarnom svetu, sećate se - istina je laž, a laž je

istina. To se stalno ponavlja u knjizi i mislim da u ovom zakonu ima nečeg apsolutno orvelovskog.

Moram da kažem da se sada vidi da ni pokvareni avion, ni grip gospodina Marovića ne može biti razlog tome zašto predstavnici naše zemlje nisu bili ni na godišnjici iskrcavanja u Normandiji, ni na godišnjici oslobođenja Aušvica. Sada se pokazuje da je to jedna jasna politička platforma. Srbija polako postaje jedina evropska zemlja koja svojom voljom izlazi, ispisuje se iz antifašističke koalicije, kao da u antifašističkoj borbi vidi nešto što je pogubno za suštinske interese srpskog naroda.

Milan Nedić je paradigmatički primer za ovu priču, ne samo zbog činjenice da je bio predsednik vlade u okupiranoj Srbiji, već zbog toga što je on bio saradnik Nemaca. Javnost nije reagovala na činjenicu da je Milan Nedić uvršten u knjigu *Sto najznamenitijih Srba*. Ja teško mogu da zamislim situaciju u kojoj bi Francuzi doneli zakon koji bi izjednačio podržavaoce i saradnike Petenove, višijevske vlade i pripadnike francuskog pokreta otpora.

Da li se ovde okupaciona vlada Milana Nedića vidi kao patriotska i kao rodoljubiva? Odgovor glasi – da, u suštini, mada se ljudi boje da to tako jasno kažu. Da li je onda otpor okupatoru u stvari izdaja i antinarodni čin? Da. I to je paradoks te pozicije. Ta pozicija u slučaju Draže Mihailovića tvrdi da se on aktivno borio protiv Nemaca. Onda ostaje nejasno da li je Nedić bio u pravu ili je u pravu bio Draža Mihailović. Ili ni jedan ni drugi nisu u pravu, nego su u pravu oni koji su se, bez obzira na ideološku poziciju, zaista aktivno borili protiv okupacije.

Pokušaji rehabilitacije članova vlade Milana Nedića nisu baš novijeg karaktera. Ima nekoliko niskotiražnih edicija u Beogradu koje sistematski izdaju knjige Jonića i Ljotića. Jedan od urednika takve edicije je i profesor Fakulteta dramskih umetnosti, g. Pajkić. Sistematski se publikuju njihovi radovi, koji su naravno potpuno antisemitski, profašistički i mi imamo i jedan diskretan pokušaj da se rehabilituje i Dimitrije Ljotić. Ja se bojim da ovde nije reč o antikomunizmu. Bilo bi veoma pojednostavljeno reći da je u korenu ovog zakona o rehabilitaciji u stvari antikomunizam. Ovde se radi, ja mislim, o nečem mnogo dubljem, ovde se radi o odbrani onoga što ja moram nazvati mračnom stranom ljudske istorije, odbrani rasizma, ekstremnog šovinizma ili ako hoćete, i ovo doslovno treba shvatiti – odbrani antide-

mokratskih načela, odnosno poricanju ideja Francuske revolucije i građanskog društva.

Ovde se zapravo tvrdi da treba napraviti kontinuitet sa onim pokretima u istoriji Srbije koji su odbijali ideje građanske države i univerzalnih ljudskih prava. Ovde se, u stvari, odbacuje ideja Francuske revolucije i izgradnja građanskog društva. Lakoća sa kojom je Srpska pravoslavna crkva kanonizovala vladiku Nikolaja Velimirovića i prešla preko njegovog notornog antisemitizma bi možda bila manje čudna da se pri tom nije prešlo preko činjenice da je politički mentor vladike Nikolaja Velimirovića bio Dimitrije Ljotić. Dakle, ovde se, po mom mišljenju, revalorizuje celokupna nacionalna istorija i to sa jedne antidemokratske, antizapadne političke ideje. Dakle, ovde se odbacuje, bez ostatka, građansko društvo i institucije građanskog društva. Ovo ideološko stanovište očigledno ni u antisemitizmu ni u rasizmu ne vidi neki poseban problem.

ŽARKO
KORAĆ

Postoje, mislim, dva glavna uzroka uspeha ovih ideja. Prvi je veoma slaba reakcija naše javnosti, a drugi je što uopšte ne reaguju političke stranke koje se izdaju kao demokratske. Ja moram da kažem prosto jednu istorijsku činjenicu, da je za Zakon o izjednačavanju prava boraca oslobodilačkih ratova glasala i Demokratska stranka. DS čuti i o ovom zakonu. Nije uopšte važno da li učestvujete u radu skupštine, vaša je dužnost da makar na konferenciji za štampu jasno kažete građanima Srbije, svojim članovima i biračima, jeste li vi za ovaj zakon ili protiv njega. To što ne učestvujete u radu skupštine nikoga ne interesuje, odgovorite javnosti da li vi ovo podržavate ili ne. Dakle, ljudi koji pričaju o evropskim vrednostima izbegavaju da kažu da li za njih bez antifašističke pobede u Drugom svetskom ratu ne bi bilo današnje Evrope. Ova ujedinjena Evropa počiva na antifašističkoj pobedi i zato Evropa pokazuje ekstremnu osetljivost na obnovu tih ideja, jer one su antievropske. Ne radi se samo o Le Penu, koji je zbog svojih izjava izgubio mesto poslanika u evropskom parlamentu, radi se i o činjenici da Evropa nije htela da prihvati ni legitimno izabranog premijera Austrije, Hajdera. Kao što se sećate, Evropska unija je predložila bojkot jednog demokratski izabranog premijera upravo zbog nekih teza i stavova koje je on iznosio, a koje su ljudima zvučale zloslutno, odnosno podsećale su ih na fašističku prošlost Austrije.

Dakle, glavni uzrok uspeha ovih opskurnih ideja jeste slabost javnosti i političkih stranaka. Ali, zašto su one tako slabe? Bojim se da jav-

nost čuti i time preuzima istorijsku odgovornost za ova zbivanja, zbog toga što su prethodnih deset godina šovinizma, zločina i čutanja o njima, pripremili naše društvo i za ovakvu reinterpretaciju istorije Drugog svetskog rata.

Dragi prijatelji, nemojmo biti baš zapanjeni što se u zemlji gde jedna anketa pokazuje da pedeset odsto ljudi misli da je Ratko Mladić heroj ili nevin čovek, da se u takvoj zemlji rehabilituje Milan Nedić. Ko ne vidi kontinuitet tih ideja, bojim se da neće razumeti šta nam se zbiva.

SVETLANA LUKIĆ:

U najnovijem broju lista Ekonomist objavljeni su prilično zastrašujući podaci iz studije koju je još 2003. godine uradio Institut Džeferson i Narodna banka. Podaci kažu da je po tehnološkoj konkurentnosti od posmatranih 76 zemalja Srbija na 73. mestu. Ispred nas su i Zimbabve i Nikaragva. Nikaragva vam je ona zemlja iz Nušićeve Gospođe ministarke.

U časopisu Finansije, koji izdaje vlada Srbije, postoji jedan još nezgodniji podatak. Po opštoj spremnosti da se prihvate nove tehnologije, Srbija se nalazi na 113. mestu.

Slušate kolumnistu lista Ekonomist Miloša Markovića. Počeli smo, a kim bi drugim, nego sa Mlađanom Dinkićem, ali o njemu nismo govorili kao o šefu policije, nego kao o ministru finansija, koji nam je za ovu godinu obećao obnovu i izgradnju vrednu milijardu evra.

MILOŠ MARKOVIĆ:

Izaći pred javnost sa milijardu evra samo kao sumom, a bez onoga - ovoliko će biti uloženo u puteve, ovoliko u privredu, ovoliko u zdravstvo - mislim da je vrlo neozbiljno. I zato mislim da je to početak predizborne kampanje G17 plus i da ne služi ničemu drugom nego da se kaže - evo, Mlađan Dinkić vam je negde pronašao milijardu evra i na osnovu toga će država u ovoj godini da procveta. Tek kada bude saopštio u šta će to biti uloženo, kakvi se efekti očekuju, tek kada to sve bude jasno, onda će moći da se govori da je to ozbiljan ekonomski potez. Ovako je vrlo neozbiljan i tiče se samo promocije samog ministra finansija, a preko njega i njegove stranke. Tu možemo da napravimo paralelu sa onim kada je Koštunica, bez ičijeg znanja, kao što smo

utvrdili, primio Miškovića i Beka. To je takođe početak predizborne kampanje, u ovom slučaju DSS.

Neko je nedavno na televiziji pominjao da je Megi Tačer, kad god je odlazila negde u inostranstvo, slala dopis i najsitnijoj firmi u Engleskoj, u kome je pitala šta ona može u toj zemlji koju posećuje da učini za njihov biznis. E, sad tu treba praviti jako veliku razliku, ona je pitala unapred, ona je pitala šta njima treba, a Koštunica se u sve to uključio tek pošto su Mišković i Beka poslali svoju poslovnu ponudu u Sloveniju. Znači, Koštunica se na njih prikačio kao krpelj. Verovatno je tražio i malo finansiranja svoje stranke, malo dobre volje prema svojoj stranci i tako dalje. Dakle, zaigrao je na kartu na koju je on uvek igrao. Eto, odjednom, Srbi kupuju Slovence i to je Koštunicu razveselilo, verujem da je ceo dan trčao po kući od sreće. Srbi kupuju Slovence, sad ćemo da im vratimo za sve to što su nam radili. To je za ovdašnju javnost fenomenalan politički poen i onda se on samo na to nakačio.

MILOŠ
MARKOVIĆ

Dakle, ništa on neće njima pomoći, nego je samo rekao: Ja njih podržavam". Pa, naravno, i ja ih podržavam, podržavam svakoga ko ima kapital i ko hoće nešto da kupi. Mene ne interesuje da li će da kupi u Sloveniji ili u Americi, neka kupi bilo gde. Ali, Koštunica je, mislim, to shvatio kao mogućnost za sopstvenu promociju i za promociju svoje stranke.

Zbog svega toga mi se ona priča da će oni odlagati izbore čini pomalo sumnjivom, jer ako je on na ovaj način ušao u predizbornu kampanju, ako su ovi ušli u kampanju u ime G17 plus, onda bi to bilo prerano. Bila bi potpuno pogrešna procena da se sad uđe u takvu vrstu kampanje za jesen 2007. Može da se desi da je sve ovo naznaka da će izbori biti ranije.

SVETLANA LUKIĆ:

Da se vratim na Dinkićevu inicijativu, on je u prvom obraćanju javnosti tim povodom rekao nešto kao - evo, sada ćete da vidite vi, neverne Tome, čemu služi budžetski suficit.

MILOŠ MARKOVIĆ:

Mlađan Dinkić se zaista postavlja kao direktor kompletne srpske privrede. Veliki problem je ne samo kako će se taj novac utrošiti, nego i kako je on namaknut. Ovde kod nas budžetski suficit može da se

namakne isključivo iz dva izvora. Prvo, to je ta privatizacija koja podrazumeva da država, da vlada, da vlast odlučuje koga će prodati, po kojoj ceni, kome, s velikim pitanjem – zašto. Drugi izvor su porezi, dakle, to su pare koje su i vama i meni uzeli iz džepa i tako nije teško napraviti suficit. Dakle, prodajmo ono što imamo u kući, prodajmo porodično srebro, ili imamo stan gde podstanarima naplaćujemo veću kiriju. Pa, tako svako zna da napravi suficit, izvlačiti iz nečijeg džepa pa onda reći – Evo, ja sad imam viška. To je kao kad sedite u kafani i čekate da vam neko plati piće. Pa kad vam plate jedno, pa drugo, pa vam plate treće piće, e da, odlično, i sad ste vi u suštini napravili kafanski suficit, trojica su vam platila piće, a vi ste samo sedeli. To je otprilike ta vrsta politike. Ne treba se time hvaliti.

Bilo bi dobro kada bi se napravilo neko ekonomsko dostignuće u budžetskom deficitu, u uzimanju kredita. Recimo, napraviti veliki efekat, pa onda reći – mi smo uzeli dinar, a napravili smo tri dinara. A ne uzeti od svojih građana dinar i sutra im reći – evo, mi imamo taj dinar ovde kod nas i mi ćemo kupiti 30.000 bolničkih ležajeva i 30.000 kompjutera. Pa, na primer, mogao si za to da raspišeš i samodoprinos, možda bi ljudi dali i više od dinara, ne znam. I onda taj koji nam je uzeo, ne može da kaže – sakupio sam milijardu evra. On treba da kaže – sakupio sam milijardu evra za ovo, ovo i ovo. Tačnije, to je trebalo da nam kaže pre nego što nam je uzeo taj dinar, da kaže – Ljudi, hoćete li da imamo 30.000 novih bolničkih postelja, hoćete li da uložimo u neko preduzeće i tako dalje, a ne da on odlučuje.

Tu se sada više zaista ne radi o vlasti, jer koliko ja vidim, u toj vlasti se niko sem Dinkića i ne razume u ekonomiju. Dakle, u ovom trenutku mi smo u situaciji da jedan čovek odlučuje o tome koliko će nam uzeti i kako će i kome te pare podeliti. Ja verujem da tu mora da postoji dobar deo sopstvene promocije, promocije stranke i da to nije majka Tereza koja je došla i pravedno podelila svim siromasima koliko im treba.

Otiđite u bilo koju kafanu, uđite u bilo koji autobus, svi će da kažu – Dinkić dao pare, Dinkić ne da pare. To je, kao što sam rekao, direktor srpske privrede, generalni menadžer srpske privrede. To nije dobro i to ni na koji način nije otvoreno pred javnošću ili, kako se to kaže, transparentno. Nije dobro kad jedan čovek ima tu vrstu diskrecionog prava. Neka je to čovek sa najboljim namerama, ali to nije sistem. Dinkić se jednostavno nije uklopio u sistem u koji mi mislimo da smo

prešli posle 5. oktobra. To bi morao biti sistem u kome sve te stvari moraju biti otvorene, u kome neće on dolaziti da nas usreći, da nam se pojavi na televiziji i da kaže - ja imam milijardu evra. E, hvala ti.

Ni jednog trenutka neću da kažem da on tehnički deo svog posla ne obavlja dobro, ali ono što je sistemski deo posla, ono što treba da se uklopi u jedan normalan demokratski sistem, on to radi potpuno kontra. U suštini, ako nije pretežak izraz, to je jedan diktatorski ekonomski sistem. Če Gevara je takođe bio ministar privrede, ministar finansija, mislim i guverner centralne banke u Kubi. On se valjda jedini tamo razumeo u neki novac. Ja verujem da je Če Gevara približno tako kao Dinkić ovde, upravljao finansijama Kube u vreme posle kubanske revolucije.

MILOŠ
MARKOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Ovde ima mnogo pretendencija na mesto Če Gevare. Neki akademici pokušavaju Karadžića i Mladića da prikažu kao Če Gevaru.

MILOŠ MARKOVIĆ:

To su jako čudne priče, i oko Mladića i oko Koštunićinih obećanja. Ima jedna strašno zanimljiva priča o Piteru Grinu, verovatno jednom od pet najuticajnijih rok gitarista, šefu prve postave grupe Flitvud Mek. Čovek je zaista napravio neke legendarne stvari, Albatros, *Man of the World* i tako. E, čovek je pre petnaestak godina potpuno odlepio. Bio je i u Beogradu dva puta. I sad, poslednje tri godine se ne zna gde živi. U jednim vrlo ozbiljnim engleskim novinama pojavila se priča kako je on pre tri godine, kada je boravio u Beogradu, odlučio da ostane tu i da danas živi u Zemun Polju. Pazi, u Zemun Polju. Ajde, dobro, u redu, a gde onda živi Ratko Mladić?

Ja sticajem okolnosti živim na Banovom brdu i svi su znali gde je kuća Ratka Mladića. Ljudi su prolazili i gledali kako Ratko Mladić zaliva travnjak. Neko je skoro na televiziji pričao kako zamišlja Mladića kako sedi u nekakvoj pećini, drhti i boji se. Ja u to prosto ne verujem, jer mi je više nego jasno da je najbolje obezbeđenje kada te traže oni koji neće da te nađu, kad mole boga da te ne nađu. Meni uopšte ne bi bio čudan scenario u kome specijalna jedinica kao hoće da ispuni uslove, onda šef specijalne jedinice ode kod Mladića, popije kafu i kaže - znaš šta, Ratko, našli smo sto metara odavde isto ovako lepu kuću, hajde ti se preseli, sutra ćemo mi da izvedemo tu operaciju, opkolimo kuću, upašćemo ovde, a ti ostavi nešto da bi se znalo da si bio

tu, neko pismo, ženinu sliku, pa ćemo mi da kažemo - locirali smo ga, izveli smo operaciju, ali njega nema. A onda ćemo da odemo kod Karle, pa ćemo da kažemo - znate šta, sad sve moramo ispočetka, moramo ponovo da ga lociramo, za to nam je potrebno bar dva-tri meseca, znate kako je. Tako da me uopšte ne bi čudilo da takav scenario čujem, jer ništa nije sigurnije nego kad vas čuva onaj koji vas goni.

Suštinska stvar je promeniti ljude koji ga traže, jer traže ga oni isti ljudi koji su s njim bili u ratu.

Koštunica nikada nije rekao celu rečenicu. Otkad postoji kao politička pojava, on nikad nije izgovorio više od polurečenice, da li je polu, da li je četvrt, ali nikad nije bila cela rečenica. On se zaista ponaša kao svojevremeno Borisav Jović. Koštunicu šta god neko da pita, on odgovara - koji, gde, zašto, kako, nisam ja to čuo, ne znam. On nije znao ni šta se dešavalo sa Rasimom Ljajićem, on je otprilike pitao ko je Rasim Ljajić, a gde je Novi Pazar, a šta je to Sandžak. On se zaista tako ponaša, s tim što naravno, ne treba biti naivan pa misliti da on zaista jeste takav. To je način njegovog političkog nastupa, način na koji on može da zaštiti svoju poziciju.

Naravno, nećemo saznati apsolutno ništa ni o tome šta je on zaista rekao Širaku. Imamo jednu zvaničnu, prilično besmislenu priču o tome kako je Širak obećao svu podršku integritetu Srbije. Pa to neće Rusi da mu kažu, to mogu da mu kažu oni Rusi što su došli na Slobinu sahranu u onim uniformama, oni folklorni Rusi, možda oni mogu to da mu kažu. Širak sigurno nije rekao - puna podrška Srbiji. Šta sad to znači puna podrška njenom pregovaračkom timu, puna podrška onome što Srbija traži. To sigurno nije rekao, nego je Koštunica to prepevao. On njima nešto prepeva u pola rečenice, pa dođe ovde, pa ako nam išta saopšti, opet nam prepeva u pola rečenice. Mirni mi, miran svet, on se vrati u svoj stan, privilegne čovek i sad smo svi kao zadovoljni.

Ovde postoji izuzetan odijum prema Karli del Ponte, ona zaista nervira ljude. Ja, u krajnjoj liniji, nešto od toga mogu i da razumem, međutim, nažalost, to je jedini način na koji može da se priča sa ljudima od polurečenice. I ako je iko u svemu tome bio tolerantan, ruku na srce, Karla del Ponte je bila tolerantna. Koliko dugo već ona toleriše neispunjavanje nekih zahteva koji nisu njeni, nije ih ona postavila, nego međunarodna zajednica. Nažalost, ona će sasvim sigurno za sva vremena ovde ostati jedna teško negativna figura. Ali ja mislim da ne

postoji drugi način da se razgovara sa ljudima kao što je Koštunica, nego na taj način na koji razgovara Karla del Ponte.

Otkad je Koštunica na vlasti, afere se proizvode na svakih petnaest dana. Evo, danas imamo novu aferu, sudija Goran Kljajević je pritvo-
ren, priveden je i čovek iz inspektorata MUP-a i tako dalje. Daće bog, videćemo se opet u ovoj emisiji i ja vam garantujem da ni od toga neće biti ništa. Ispašće na kraju da je ovo još jedno pravljenje magle ili zamazivanje očiju. To naravno ne znači da su ti ljudi nepravedno optuženi. To više govori o vlasti koja to radi, nego što govori o tim ljudima. I što je najgore, zaista tako mislim, možda prođu i ljudi koji su zaslužili debeli zatvor. To nije jedna normalna državna politika, nikako nije normalno da tako funkcioniše izvršna vlast, sudska vlast.

MILOŠ
MARKOVIĆ

Praktično se nijedna afera nije rešila, a i dan-danas stoji priča kako je u operaciji Sablja uhapšeno 12.000 ljudi. U operaciji Sablja je napravljeno jedno sito i rečeno je - u redu je, uzimamo ih sve, protresemo ih kroz to sito, pa ćemo se izviniti onima za koje nemamo dokaze. Međutim, to stoji kao krunski dokaz diktature koja je u to vreme vladala, a danas se, ovako na parče hapsi gomila ljudi. Na kraju će se ispostaviti da je tamo bilo 12.000 ljudi u cugu, a da je za vreme ove vlade otprilike 12.000 ljudi hapšeno i da pod milim bogom nikom ništa nije dokazano. Kao da je to eto tako pravljeno da bi novine bile pune i televizije imale prve vesti. Tako da ja mislim da je zaista svrha toga samo da se izaziva nesigurnost kod ljudi i svako ko je malo bitan toj vlasti očigledno mora da oseća nesigurnost.

Evo, recimo, privede se Čeda Jovanović. Kao, čovek se 16. januara nije odazvao na sudski poziv. Pa, mislim, kao da neko nije mogao da ga privede tog 16. januara, kao da čovek nije bio na svim mogućim televizijama, nego je moralo da dolazi deset policajaca u njegov stan da ga spektakularno privodi i na kraju, naravno, neće biti ništa od toga. Šta može da bude od toga, pa nije on Mira Marković da se ne zna gde je. Ali ovo je bilo potrebno nekome i onda je to tako napravljeno.

Sada kada se desilo ovo sa Rasimom Ljajićem, prvo je izašao Labus vrlo ljut i rekao: „To je skandalozna odluka”. U tom trenutku se mislilo da Dinkić stoji iza odluke da se rasformira novopazarska skupština, ali onda je Dinkić rekao da to nije tačno. I sad imamo premijera koji pita gde je Novi Pazar, potpredsednika vlade koji je potpuno protiv te odluke, ministra finansija koji je ipak izašao i rekao da je i on protiv toga. Čekajte ljudi, ko je uveo vanrednu upravu u Novom Pazaru?

Onda izađe Stojković i kaže: „Stvarno nema potrebe da oko toga pravimo veliku frku”. I onda će i to isto tako da prođe i zaboraviće se.

Ko će da pita, čekaj čoveče, je li to vlada o kojoj pričaš da je kompaktna, da li to posle ovoga može da opstane. I ako opstane, ima da se izviniš. Mislim, ko je tu kurva, ko je tu kurva od njih? Jer ako posle ovakve odluke sve ostane isto, neko je tu kurva, neko je jednostavno uradio nešto protiv svog ubeđenja. Ta vlada mora da se pocepa oko toga, ta skupština mora da se pocepa oko toga. Ne, videćeš, sutra će ih opet biti 126, sve će biti isto. Dakle, zašto oni tamo sede i zašto to rade – pa iz interesa. I kakvog interesa? – Pa naravno, ličnog i privatnog, sigurno ne državnog, ako imaju potpuno drugačije mišljenje o nečemu što uopšte nije nebitno. Puna je glava ovoj javnosti toga kako je Sandžak sledeći koji odlazi iz Srbije. Ne, izašao Stojković i rekao: „Ljudi, nije to problem”.

Plan za nastavak istog režima, samo sa drugim čovekom, napravljen je mnogo ranije i on je samo izveden 5. oktobra, i to ne u ime Đinđićevog, nego u ime Koštunice i u ime, naravno, Miloševića i njegovih struktura koje je on tu ostavio. I hapšenje Miloševića je bio jedini trzaj u kome se pokazalo da bi Đinđić mogao nešto da promeni. Naravno, znamo, nažalost, kako se to završilo i tako dalje. Dakle, potpuni plan je postojao mnogo godina ranije, da u trenutku kada se Milošević istroši, kada se smuču narodu, mi imamo plan koga ćemo dovesti i postaviti i kako će to sve moći dalje da funkcioniše na isti način.

Plan B, izlazna varijanta ili kako se to već zove politički, sad je moderno da se kaže izlazna varijanta. Ona je postojala, sasvim sigurno, ona nije smišljena u noći 4. oktobra, ona je postojala od ranije. U tome je cela priča i Koštunica jeste nastavljajući te politike, ali recimo prihvatljiviji za međunarodnu zajednicu i nešto prihvatljiviji i za ovdašnju javnost nego što je to bio Milošević tada, 5. oktobra. Mislim da je Nenad Čanak to nedavno rekao, da ga strašno nerviraju te priče kako treba popraviti imidž Srbije. On kaže: „Ljudi, treba popraviti Srbiju. Popraviti imidž, to znači – mi nismo izgubili rat, nego smo izgubili medijski rat, pa onda, ne znam ni ja, nismo izgubili Kosovo, nego smo izgubili u pregovorima”, i tako dalje. To će Dobrica Ćosić mnogo bolje da objasni nego ja.

Svi ovi političari na vlasti postali su sami sebi kriterijum. I onda ti spuste kriterijume, objasne ti da ti je sreća na jako niskom nivou, dovoljno ti je ovo malo što imaš i onda kažu – Jesmo mi to ispunili? – Je-

smo. Znači mi smo te usrećili i sad si ti srećan. To je ono kao masovna hipnoza, on maše onim klatnom ispred tebe, to je to, hleb i mleko i novine, malo da se palimo, da čitamo, da vidimo kakva je frka, koliko se oni u stvari muče za taj naš hleb i za to mleko, jer oni se namučije ljudi.

Kad uzmeš novine, pa to pročitaš, ti vidiš da je svakog dana afera, čudo jedno i oni se onda izbore sa tim, e, ne bi li nama omogućili miran život, što nam je Koštunica obećao. Da živimo mirno, to je njegov cilj. Jeste, u dosadnoj zemlji, mislim, jedini čovek koji je dosadan to je on. Ova zemlja nije dosadna i ako je mislio na sebe kad je rekao da ćemo da živimo u dosadnoj zemlji, onda je i to obećanje ispunio. A što nama nije dosadno i što se grčimo i mučimo i što se, ako imamo nečeg u glavi, zlopatimo, to je zbog toga što se stalno osećaš ugroženim, zaista, sa svake strane. E, to sad nije bitno, to ti niko nije obećao, da ćeš ti da se zlopatiš.

Ko ti je kriv što si deo takve grupe, što si deo takve političke opcije, što si gej, pa će da te biju na Trgu Republike, što ćeš da prolaziš pored radikala na tom istom trgu, pa će da ti dobacuju neki bezubi. Je l' te tuče policija? Ne. Je l' te tukla pod Miloševićem? Da. Odlično, čekaj, a ja opet prebijen. Kako god okreneš, ja sam opet dobio batine, s tim što sam onda dobio kontrolisane batine, jer je ta policija ipak morala da vodi računa o nekom pravilu službe i tako dalje. A kažem ti, ako izađeš kao gej, onaj će da me prebije bez ikakvih granica. Ili ako izađem na televiziju, pa mi oni šalju one SMS poruke: „Nosi se, samo izađi odatle, ubićemo te”. Kako da se ne osećaš ugroženo? Najgora je stvar u tome što sam tad znao da imam posla sa režimom i sa sistemom koji se otvoreno pokazivao i onda izađeš, pa vidiš te granice. Tu je kordon, tu si ti.

Ono je neka vrsta rata bilo, znalo se gde je front. A ovo je neka vrsta terorisanja društva, gde iza ćoška ne znaš ko te čeka. Nije mene čekao policajac iza ćoška, ja sam morao da odem na Trg Republike i tamo me je čekao kordon. Do Trga Republike ja sednem u autobus, miran sam, fino se dovezem tamo. Dobar dan. Dobar dan, gospodo policajci, Hoćemo danas da se bijemo? Hoćemo, nećemo, videćemo. A sada izađeš iza ćoška i nemaš pojma šta će ti se tamo desiti.

MILOŠ
MARKOVIĆ

14.04.06.

68

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Peščanik, čuvajte se, nemojte da pušite na javnom mestu, kazna je 5.000 dinara. Nesrećna čistačica u skupštini je već kažnjena, platila je 5.000 dinara, što je tačno pola njene plate. I nemojte da budete deca, nemojte da pravite kuće uz reku. Pozdravljaju vas Marko Perunović, Petar Savić, a posebno Svetlana Vuković i Svetlana Lukić, prijatno.

Četvrtak, 14. septembar 2006. u 19 časova

Nebojša Milenković

ZVEZDA I NJENA SENKA

Ikongrafske predstave zvezde petokrake
u umetnosti socijalističkog i postsocijalističkog društva
(Ideologije, utopije, simulakrumi slobode 1945 - 2005)

Muzej savremene likovne umetnosti
izložbene prostorije Muzeja, Dunavska 37, Novi Sad

Muzej savremene likovne umetnosti
Jevrejska 21, 21000 Novi Sad
Tel. 021 6613 897, 021 6611 463
e-mail: msluns@eunet.yu
web: www.msluns.org.yu

Izložbu otvara: Teofil PANČIĆ

Marina ABRAMOVIĆ ★ Aleksandar ANDIĆ
★ Asocijacija APSOLUTNO ★ Draško
GAGOVIĆ ★ Živko GROZDANIĆ ★ Uroš
ĐURIĆ ★ Ex Ekipa A3 ★ Srđan ILIĆ ★
Konstantin KAMENOV ★ Laslo KEREKEŠ
★ Milan KONJOVIĆ ★ Predrag KORAKSIĆ
CORAX ★ Dragoslav KRNAJSKI ★ NSK -
Novi kolektivizam ★ LED ART ★ Branko
LUČIĆ ★ Grupa MAGNET ★ Goranka
MATIĆ ★ Slavko MATKOVIĆ ★ MP_art
★ Tanja OSTOJIĆ ★ Dušan OTAŠEVIĆ ★
Dragan PAPIĆ ★ Miroslav Nune POPOVIĆ
★ Zoran Popović / Jasna TIJARDOVIĆ
POPOVIĆ ★ Mileta PRODANOVIĆ ★ Rajko
RADOVANOVIĆ ★ Nebojša RADOŠAVLJEVIĆ
RAUS ★ Imre SABO ★ Jaroslav SUPEK
★ Balint SOMBATI ★ Dragoljub RAŠA
TODOSIJEVIĆ ★ Milica TOMIĆ ★ Milorad
STOJANOVIĆ ★ Tamara ČETKOVIĆ ★ FK
CRVENA ZVEZDA ★ Nikola DŽAFO...

Trajanje izložbe: 14. septembar - 5. oktobar 2006. godine
Izložbene prostorije Muzeja, Dunavska 37, Novi Sad
Radno vreme: 9 - 19 časova (radnim danom osim ponedeljka)
vikendom 9 - 14 časova

Pokrovitelj izložbe:
Sekretarijat za obrazovanje i kulturu Izvršnog veća AP Vojvodine

Medijska podrška:

www.sscult.org

www.artmagazin.co.yu

NIS VOJVO

NEOBEE.NIS

Muzej savremene likovne umetnosti u Novom Sadu, pozivnica za izložbu:
ZVEZDA I NJENA SENKA, od 14.septembra do 5. oktobra 2006.

PEŠČANIK^{FM}, 21. 04. 2006.

PUTNICI ZA EMAUS

Ako nećeš ti, šapuće mu taj glas, ko će? Ako nećeš sad, kad ćeš?...

Puno smo se naprezali devedesetih, ali naši problemi su sve veći, jer smo svojim radom stvarali probleme, a ne rešavali ...

Ne zna se jednom zauvek, umesto da se sazna jednom zauvek ...

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ, *profesorka,*

IVAN MEDENICA, *dramaturg,*

ALEKSANDAR BAUCAL, *sa Filozofskog fakulteta,*

MIRKO ĐORĐEVIĆ, *publicista*

SVETLANA SLAPŠAK, *antropološkinja*

SVETLANA LUKIĆ:

Od jutros je u gradu neka tužna tišina, nisam sigurna da je to zbog toga što pravoslavni Srbi tako ispraćaju Hrista na Golgotu, gde će biti raspet sa dva razbojnika. Pre mi se čini da su ljudi iskoristili ovu priliku da se povuku na rezervne položaje i sakupe malo snage za ono što ih čeka kada opet dođu obični ponedeljci, utorci, srede i tako redom. Ovih nekoliko dana iskoristićemo opet da zadremamo, da se utišamo u nadi da će nas, što bi rekao Bodler, ovaj užas i bunilo koji vladaju napolju mimoići i otići kod nekog drugog u goste. Ni u jevanđelju se nigde ne kaže da Bog bilo koga budi ili leči protiv njegove volje.

Najnovije CeSID-ovo istraživanje govori da bi u slučaju da su izbori ovih dana, radikali i socijalisti mogli sami da formiraju vladu. Sve je više demokratski orijentisanog sveta koji želi samo da spava, a sve je više i onih kojima izgleda nije jasno da time produžavaju i uvećavaju svoje patnje i poniženje. Dok je na lomači goreo Jan Hus, neka pobožna starica požurila je da na lomaču doda jedan suvarak, navodno je jeretik na to rekao: „O, sacra simplicitas”, o sveta prostoto.

Dunav se malo smirio i neće nas pregaziti, ali se zato Tisa pomamila. Lako joj je kad protiv sebe ima nas, koji krademo džakove sa peskom, i kada su joj prepreke nasipi stari tačno sto godina. Pre sto godina naša preci i naša država su znali da voda ne služi samo za piće, da reke ne postoje samo zato da se na njima poje konji vrani ili da se u njih bacaju stari frižideri i regali, nego da jednog dana voda toliko može da naraste da se od nje morate braniti. Predsednik Tadić je primetio da je taj dan došao, predsednik vlade još uvek nije. Misli, valjda, Koštunica da je poplava božija volja i da je ne treba vređati postavljanjem džakova.

Naravno, vlada i ministri su požurili da nas uoči Uskrsa obraduju sa nekoliko zakona, koordinacionih tela, upravnih odbora, strategija reformi svih stubova osvedočeno demokratske države. Parlament je tako juče izglasao Zakon o verskim zajednicama, iako je Savet Evrope upozorio da taj zakon nije u skladu sa evropskim standardima. Znači, evo još jedne stvari koju ćemo morati da ispravljamo kada ova vlada ode, mada još uvek ima nade - nada se sastoji u tome da predsednik možda ovaj zakon neće potpisati. Opet će ga, naravno, izglasati u parlamentu, biće, naravno, kako Koštunica kaže, ali bilo bi lepo videti predsednika u ulozi predsednika - makar na tren.

Predsednik skupštine, Predrag Marković, juče je ceo dan vijao Tadića da hitno potpiše ovaj zakon. Ne zna se tačno zbog čega je Markoviću toliko stalo da se ovaj zakon potpiše – kao da, ako on stupi na snagu danas, na Veliki petak, Hrist možda na vreme utekne sa krsta. Tako bi Predrag Marković bio upamćen kao čovek koji je pokrenuo lanac događaja koji su promenili tok svetske istorije, a stranci G17 plus obezbedili prelazak cenzusa na izborima i ulazak u srpski parlament. Pa kad ovako posmatrate stvari, dobit i nije tako mala.

I tako, nema ničeg novog, jurimo Mladićeve jatake, sada su uhapšeni neki pilot, njegov sin, sutra će kopilot i stjuardesa. Radiodifuzni savet je završio svoje višenedeljno isleđivanje Cekićevih i vladinih neprijatelja, koji su molili za milost, tj. za nacionalnu frekvenciju. Srećni dobitnici su, između ostalih, porno i dečiji kanal „Košava“, koji će jednog dana potraživati njegova osnivačica i gazdarica, Marija Milošević. Radiodifuzni savet je poverovao na reč „Košavi“ da će ubuduće, umesto porno filmova, emitovati školski program. Nacionalnu frekvenciju je dobio i Radio „Fokus“. Ko ga nije čuo, ne mogu ni da mu prepričam baš kako treba, njegovi su gosti najčešće poštovaoci ratnih zločinaca i ubica drugih vrsta. Vlast je obznanila i da je toliko zadovoljna Aleksandrom Tijanićem da će ga postaviti za v.d. glavnog urednika javnog servisa, koji će početi da postoji od iduće nedelje. Dobili smo i upravni odbor javnog servisa, na čelu mu je akademik Nikša Stipčević. Tamo ima i raznih drugih simpatizera Demokratske stranke Srbije, tamo je i Duuu-le Savić, nazvan je sportskim radnikom. On je jedan od redovnih posetilaca tribina na Mašinskom fakultetu koje organizuju Dveri srpske. Viđali smo ga u raznim ulogama, nedavno je na televiziji igrao fudbal sa nekim monahinjama i vladikom Atanasijem. Biće to lepi DSS-ov javni servis.

Ovo je Peščanik, na početku slušate profesorku prava Vesnu Rakić-Vodinelić, ona je kratko govorila u prošlom Peščaniku, naravno tema je bila ovaj Zakon o verskim zajednicama. Čućete zbog čega smo baš toliko zapeli sa tim zakonom.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Kada se pojavio taj predlog, zaista je kod ljudi koji, eto, pokušavaju da pravo shvate ozbiljno, naišao ne samo na potrebu da bude kritikovan, odbijen i tako dalje, nego baš na zaprepašćenje kada su neke odredbe u pitanju. Isto je i sada, pošto je zakon donet predsednik skupštine javno apeluje na šefa države da ga što pre potpiše. Ne razumem

uopšte čemu služi takav apel, to je zakon kao i svaki drugi, ne vidim nikakvu potrebu da se ovaj zakon potpisuje hitno, on nije donet po hitnom postupku, nije proglašeno nikakvo vanredno stanje, koliko je meni poznato.

SVETLANA LUKIĆ:

A da li biste Vi savetovali predsedniku da ga potpiše ili ne, da možete?

VESNA
RAKIĆ-
VODINELIĆ

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Kada bih bila u ulozi savetodavca predsednika, ja bih mu savetovala da taj zakon ne potpiše zato što je nekoliko njegovih odredaba u suprotnosti sa Ustavom Republike Srbije, a on je u tom svojstvu u kome se nalazi dužan da čuva Ustav. Naravno, ako i ne potpiše, a tekst se izglasa ponovo, to će postati punovažan zakon, ali ja sam uverena da će se naći mnogo onih koji će povesti postupak radi ispitivanja ustavnosti ovoga zakona, dakle, njegove saglasnosti sa Ustavom Srbije. I ja sam spremna da se takvoj akciji pridružim.

SVETLANA LUKIĆ:

Ono što je zanimljivo jeste da je i vladi i ministarstvu koje je predložilo ovaj zakon skrenuta pažnja da su neke odredbe u suprotnosti sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima. Zanimljiva je, recimo, jedna rečenica koju sam Vam pročitala, to je citat portparolke G17 plus, koja je rekla da će ta stranka glasati za taj zakon, da je moguće da Savet Evrope ima primedbe, ali da oni moraju da vode računa i o tome šta misli domaća javnost. Izgleda da postoji svest kod nekih članova vladajuće koalicije da Evropa to neće primiti sa odobravanjem, a ipak se jedan takav zakon donosi.

VESNA RAKIĆ-VODINELIĆ:

Ja to tumačim kao bezobziran odnos prema ulasku u evropske integracije i uopšte kao jedan autističan odnos prema Evropi. Ono što je mene zaprepastilo, bila je jedna rečenica koju je izgovorio ministar vera obrativši se novinarima i oslovivši ih sa - dečice moja, ali to me nimalo nije potreslo. Potreslo me je ono što je usledilo posle takvog obraćanja novinarima. Naime, on je otprilike ovako rekao - između dva ekstrema, od kojih je jedan Savet Evrope, a drugi je Srpska radikalna stranka, mora da se nađe sredina. Dakle, jedan ministar Savet Evrope smatra ekstremističkom organizacijom, a istovremeno je

država čiji je on ministar članica Saveta Evrope i pravni poredak stvoren u okviru Saveta Evrope je, po Ustavu, i njen pravni poredak. Zaista mislim da je ta izjava vrhunac bezobzirnosti i vrhunac licemerstva. Bezobzirnosti, zato što ona pokazuje da ova vlada, sudeći po rečima jednog od ključnih ministara u toj vladi, a ujedno je on pripadnik stranke koja čini kičmu te vlade, uopšte ne misli ozbiljno kada govori o evropskim integracijama.

Evropa za nas u tom institucionalnom smislu nije budućnost, ona je i sadašnjost. Mi stalno zaboravljamo da pored Evropske unije postoje i druge evropske integracije. Postoji taj Savet Evrope i mi smo primljeni kao državna zajednica Srbija i Crna Gora u Savet Evrope 2003. Posle toga smo ratifikovali Evropsku konvenciju o osnovnim slobodama i ljudskim pravima i mnoge druge konvencije koje su izgrađene u tom pravnom poretku Saveta Evrope. Takođe imamo ustav po kome su svi međunarodni akti koji su ratifikovani deo unutrašnjeg prava. E, tu prvu lekciju pravne države ministar vera nije savladao ili je možda savladao, kao što pretpostavljam da jeste, ali on intimno smatra da je Evropa strano telo za nas. Ako neko može da uporedi u smislu ekstremizma Savet Evrope na jednoj strani sa Srpskom radikalnom strankom, koja zagovara nedemokratsko, autokratsko i zatvoreno društvo, onda to pokazuje koliko je ova vlada zapravo autistična prema ideji Evrope.

I neće joj posle takve izjave jednog ministra niko verovati da ona iskreno i ozbiljno teži ulasku u Evropsku uniju. Dakle, to obećanje da će ova vlada učiniti sve da se približimo evropskim integracijama ili je lažno ili je, nažalost, to vlada sastavljena od ljudi koji su potpuno nesposobni da takvu jednu ideju sprovedu u delo.

Zakon nije samo ono što stručnjaci predlože kao najbolji model pravne norme, s obzirom na određenu oblast. Zakon je istovremeno i rezultat određene političke volje. I nije neobično da se vode debate povodom donošenja zakona, ali kao i svaka druga debata koja se odvija u skupštini i ta debata treba da nosi u sebi određene elemente racionalnosti i biračko telo treba da reaguje pre svega na te elemente racionalnosti. Ova debata je, tako da kažem, bila obeležena vrlo velikim iracionalnostima, a naročito iracionalnostima tipa nepraviljenja razlike između verske zajednice i sekte, i bila je obeležena jednim onako prilično skarednim neznanjem, s obzirom da se radi ipak o narodnim poslanicima, koji bi nekog elementarnog pojma morali da imaju, ako

se već usuđuju da izađu za govornicu i prenose svojim biračima putem medija neke poruke. Dakle, legitimna je politička debata, legitimno je da ta debata bude čak i teorijska, ali ono što nije legitimno jeste da se koriste argumenti koji čak i prosečnom čoveku izgledaju prilično neznačajni, naivno i kao zloupotreba tog prava na javnu reč. To je ono što zabrinjava i to je ono što je na neki način kompromitovalo višestranački parlamentarizam u Srbiji.

VESNA
RAKIĆ-
VODINELIĆ

Znam da će se na ovo reći - pa dobro, u parlamentu Japana se tuku. Naravno, tuku se, puca se u tavanicu i tako dalje, ali to su sve ekscesi, izuzeci, a kod nas je već petnaest godina svaka debata koja se odvija u parlamentu na neki način ponižavajuća debata, ponižavajuća za građane koji je slušaju.

Skandali se otvaraju tako što se tvrdi da je neko uhvaćen pri vršenju određenog krivičnog dela ili što mu je otkriven određeni dokaz da je to krivično delo izvršeno, i onda se ti ljudi spektakularno ispraćaju u zatvor. Uvek tu postoji nekakva pikanterija, a onda se posle nekoliko meseci pokaže da su ti ljudi izašli iz zatvora, da nikakav optužni akt nije podnesen ili da je podnesen, ali ne odgovara onim činjenicama koje su određeni zvaničnici bili izneli u javnost. I evo, ja mislim da ovo najnovije hapšenje jednog broja sudija i advokata može da nas podseti na neko ne tako skoro vreme i da podseti naše vlasti da iz toga izvuku i određene pouke. Živo se sećam te slike sudije Đoinčevića, kome su ruke bile vezane lisicama napred, ne na leđima, i ta slika je skandalizovala ljude koji se tako bave pravosuđem. Njemu je stavljeno na teret učešće u mafijaškoj grupi koja je izvršila ubistvo premijera Đinđića. Osim toga na teret su mu bila stavljena određena koruptivna krivična dela. Kao što smo mogli da vidimo, gotovo u istoj nedelji kada je uhapšena nova grupa sudija, on je dobio parnicu i naknadu štete zbog neosnovanog zadržavanja u pritvoru.

Takođe, mogli smo da vidimo da je i viceguverner Narodne banke ne samo izašao iz zatvora, nego se vratio na posao, doduše ne na ranije radno mesto, ali ipak na jedno prestižno radno mesto savetnika guvernera Narodne banke. Mi ne znamo tačno šta je sa optužbama zbog kojih je on proveo u zatvoru više od dva meseca. E, sada ovo što se desilo takođe i dalje zagađuje tu tako kriminalizovanu, skandalizovanu atmosferu, s tim što naravno ima određenih pikantnih detalja koji odudaraju od poteza koje bi sebi trebalo da dozvoli jedna normalna država. Na primer, u jednoj normalnoj državi pri hapšenju zbog

izvršenog krivičnog dela, a na osnovu policijske istrage, što je bio slučaj ovde, normalno bi bilo da se oglasi ministar unutrašnjih poslova. U ovom slučaju, međutim, oglasio se ministar koji uopšte nije nadležan za policiju, niti za policijske i istražne radnje, naime, ministar finansija. Potpuno je irelevantno koja se krivična dela stavljaju okrivljenima na teret.

Inače, ministar policije koji voli da se oglašava, ovom prilikom je ostao bez teksta. Zašto se to desilo, ne znam, ali da je to uobičajeno u jednoj relativno uređenoj državi - nije uobičajeno. Takođe, ono što nije uobičajeno jeste da se snimak jednog sudije, bez obzira šta mu se stavlja na teret, sa rukama stavljenim na leđa i lisicama na tim rukama, pojavi u svim novinama. Dakle, način na koji je predsednik Trgovinskog suda, Goran Kljajević, doveden u Trgovinski sud radi pretrasa njegove kancelarije bio je sračunat na njegovo javno poniženje. I zaista, bez obzira na to šta je on učinio, šta mu se stavlja na teret, ni policija, niti bilo ko drugi nema pravo da ponižava ljude. To je bilo zabranjeno i za vreme Sablje i s pravom su ljudi u to vreme skretali pažnju na to da se prikazuju slike koje bi mogle biti ponižavajuće za okrivljene.

Dakle, to se ponavlja svega tri godine od tada, s tim što oni koji su tada prebacivali za to nepoštovanje dostojanstva, sada paradiraju sa nepoštovanjem dostojanstva. Naravno, i okolnosti koje su tom prilikom bile obznanjene moraju da dovedu do zabune kod ljudi koji se trude da sačuvaju zdrav razum. Evo, na primer, ako su svi ti ljudi uhapšeni, između ostalog, zbog malverzacija koje su navodno smanjivale imovinu „C marketa” i zbog kojih je, verovatno, nekadašnji direktor „C marketa” pobegao iz zemlje, kako je moguće da su ljudi koji su krajnji korisnici, sadašnji vlasnici „C marketa”, kako je moguće da su oni na slobodi ako je tačno sve što je rečeno?

Koliko ja znam, „C market” je kupila „Delta”. Kako je moguće, dakle, da je vlasnik „Delte”, taj Mišković, na slobodi kao krajnji korisnik? Mislim da je i Beko tu bio. Ako grešim, izvinjavam se gospodi, ali kako je moguće da su oni na slobodi, ako je zaista istina da su putem raznih malverzacija Kljajević i kompanija smanjivali vrednost „C marketa” i onda tako obezvređeni „C market” prodali trećim licima? Pa ko se sve u tom navodnom lancu korupcije okoristio? Bilo bi logično da ova dva vlasnika budu pozvana na informativni razgovor, ako se već smatra da nema razloga da ih liše slobode.

Postoji niz tih nelogičnosti na raznim mestima koje zaista pokazuju da ta skandal-atmosfera, ta zagađena atmosfera ne odgovara ničemu što bi moglo da se dešava u jednoj relativno, ne apsolutno, nego relativno dobro organizovanoj državi. Zemlja kao što je Srbija više ne može da podnese pravljenje atmosfere gorom nego što je potrebno. Ona je već sama po sebi dovoljno kriminalizovana, dovoljno politički nezrela, dovoljno neodgovorna, da bi je politički zvaničnici pravili još gorom nego što jeste. Ona je već vrlo teška sama po sebi, uopšte nije potrebno da iko tu dosoljava.

VESNA
RAKIĆ-
VODINELIĆ

Posledica toga je pre svega gubitak poverenja u skupštinu, vladu, ne sadašnju vladu i sadašnju skupštinu, nego u skupštinu i vladu kao apstraktne pojmove, kao važne stubove demokratije u bilo kojoj zemlji. I naravno, u takvim situacijama uvek nekakve lake recepture i neka navodno laka rešenja koja nude populističke stranke i druge društvene grupe najlakše nalaze put do srca većeg broja građana. Mnogo je lakše građaninu da se opredeli tako što će reći – eto, ovome ću da verujem, njega razumem, on je vrlo kratko rekao – sve to treba, na primer, prisloniti uza zid i streljati, i onda početi iz početka, dići se kao feniks iz pepela. To razumem, to je nekakva pravda, svrstaću se uz takve ljude. E, pa ja verujem da neprestano zagađivanje atmosfere, proizvođenje još težih posledica nego što one zaista jesu, a već su same po sebi teške i preteške, dovodi do jačanja onih koji nude jednostavne recepture.

Jednostavnih receptura nema, jednostavne recepture vode pravo u pakao i nekako se nadam da ćemo mi to razumeti, mi smo imali te jednostavne recepture i kada je Milošević dolazio na vlast. Ne znam, verovatno se neki građani toga sećaju, neki ne, ali ako hoćeš da oboriš nekakvu pristojnu lokalnu samoupravu, a ti odmah organizuješ miting istine koji se uvek držao po istom klišeju. Obori se, ne znam, vlast u nekom gradu ili u nekom kraju, onda se ponudi švedski standard, mislim koji će biti dostižan za godinu dana. Ponudi se mir, onda šest meseci posle toga krene najkrvaviji rat od Drugog svetskog rata. Onda, dok se svi priberu desi se prevrat, bude svrgnut taj režim, onda dođe kakva-takva demokratska vlast, digne se i kuka i motika protiv Đinđića zato što pola ljudi nije moglo da razume da on misli na prekosutra. I sad se mnogi ti ljudi koji su ga surovo napadali smatraju njegovim glavnim braniteljima i razume se da u takvim okolnostima prosečan birač gubi poverenje i u institucije i u političke stranke. Zaboravlja vrlo lako šta mu se desilo, jer politički zaborav je lakši od

zaborava nekih individualnih istorija. I onda čovek opet poseže za onim što mu je najlakše – hajde, glasaću za onog koji mi nudi recept koji najbolje razumem i koji izgleda tako pitko i jednostavno. Naravno, takvi recepti vode najtežim mogućim raspletima. To smo mogli da vidimo, ne *in vitro*, nego *in vivo* na primeru Srbije u poslednjih petnaest godina i ja se bojim da mi opet prizivamo takvo neko zlo.

Ja mislim da je za građanski otpor svako vreme dobro, a naročito vreme kada je građanin ugrožen sa raznih strana. Ponekad je to ugrožavanje bilo zaista direktno, neposredno i brutalno, vrlo često je to bilo tako u Miloševićevo vreme. Ponekad je to ugrožavanje sofisticiranije i do njega dolazi političkim zagađivanjem prostora u kome se čovek kao političko biće kreće, ali svejedno, apsolutno mislim da je jedini način da se te ružne istorije ne ponove neprestano se boriti. Bez obzira na sve ružne stvari koje nam se dešavaju, mi ne smemo nikad da ispustimo iz vida da nam je u mnogo čemu bolje nego što nam je bilo pre desetak godina. Tako da ja mislim da je nekakav napredak učinjen, uprkos tome što imamo jednu očajnu političku elitu, učinjen je zato što je jedno vreme Srbija ipak bila relativno dobro finansirana spolja, a pogotovo u vreme vlade premijera Đinđića. I sada ipak stiže neka pomoć, stiže i stručna pomoć za pojedine segmente i organizacije. Čini mi se da neki ljudi koji su u državnoj vlasti, uprkos tome što se intimno ne slažu sa određenim proevropskim zahvatima, iz raznih razloga odlučuju ipak da ih prihvate. Ne samo iz razloga političke profitabilnosti, nego jednostavno zato što ostaju bez argumenata u određenim situacijama. Opet se vraćam na ministra vera, koji se brani od primedbi nekih radikalskih poslanika i počinje da koristi vokabular koji očigledno nije naviknut da koristi, kojim se koriste ljudi iz nekih nevladinih organizacija. Vi vidite da čoveku jednostavno takav vokabular ne ide od ruke, da mu se ne sviđa, ali ništa mu drugo nije preostalo.

Tako da se stvari menjaju i možda je to moja iluzija da se donekle menjaju i pod pritiskom građana. Mislim da uopšte nije neobično što ima ljudi koji se bore, mada ima, naravno, i ljudi koji su digli ruke. Sve je to legitimno, svako ima pravo da se u nekom trenutku okrene samo sebi i svojim problemima. Što se mene tiče, ja uopšte ne mislim da se okrećem samo sebi zato što sam prosto takva i mislim da nema ni razloga. Mislim da nas društveni angažman čini društvenim bićima. Bilo bi meni možda lepše da sedim, da samo pišem knjige, ali moram da priznam da, kad bih samo tako živela, ne bi mi taj život bio

interesantan koliko mi je sad, kad izađem sa Ženama u crnom, mojim prijateljicama i sa bilo kojom drugom grupom da protestujem. Tada se osetim više kao građanin nego kad sedim za svojim kompjuterom. A nije loše osetiti se kao građanin.

Građanski otpor znači nepristajanje da vas prave ludima. Mislim da građanski otpor uopšte nije prihvatanje ove ili one političke opcije, nego ako vi kao normalno ljudsko biće vidite da je određena stvar crna, ne smete da dopustite da političari misle da su vas ubedili da je bela. I zaista, građanski otpor ne bi trebalo da bude otpor koji je zasnovan na bilo kakvoj ideologiji. U ovom trenutku više je nego dovoljno da se građanski otpor zaustavi na tome – e, nećeš da me praviš ludim, nećeš.

U ovoj nedelji opštedruštvenih skandala desio se i meni jedan privatni policijski skandal, koji je zaista paradigmatičan sa stanovišta odnosa policije prema građanima. Naime, ja imam psa, koji je potpuno bezopasan i koga sam odvela na mesto na koje on ide svakog dana, na malu zelenu površinu između zgrada, i pustila sam ga sa povodnika. I on je potpuno iznenađujuće za mene počeo da laje na jednog mladog čoveka i da dosta agresivno obilazi oko njega. Taj čovek se prilično uplašio i ja sam mu rekla da bude miran, da je pas pitom i da nikad nikog nije ujeo i približila sam se i uhvatila sam psa za ogrlicu i u tom trenutku taj mladi čovek je iza leđa izvadio pištolj, uperio ga u mene i rekao mi je: „Sad ću da ubijem i tebe i njega”. Pošto sam bila uzela moje lekove za pritisak, bila sam onako dosta blažena i rekla sam: „Pa sad, ako moraš da pucaš, a ti pucaj”, i nekako odvela kuće. To je, izgleda, bila dobra reakcija, on je vratio pištolj i otišao svojim putem.

Razmišljala sam šta bih da radim i pozvala sam stanicu milicije, rekli su mi da to napišem i da odnesem u stanicu milicije. Ja sam taj događaj opisala, odnela sam u stanicu milicije, da bi se posle nekoliko dana kod mene pojavio policajac. Suština je bila u sledećem – prekršaj koji sam napravila time što sam pustila psa sa povodnika daleko je teži od prekršaja koji je napravio taj meni nepoznati mladi čovek kada je uperio pištolj u mene i rekao da će pucati i u mene i u psa. Tu već zaista nisam mogla da ostanem hladnokrvna, jer budući da već mnogo godina predajem pravo znam da je ono što sam ja uradila odista prekršaj, ali da je ono što je taj čovek uradio krivično delo.

Ja sam stvarno podigla ton i počela da vičem na tog policajca, koji verovatno takvu reakciju nije baš često doživio. Onda mi je policajac

VESNA
RAKIĆ-
VODINELIĆ

savetovao da drugi put ne čekam, nego da pozovem patrolu 92. Ja sam mu, onako besna, rekla da to uopšte nije efikasno i da ću ja uraditi isto što je uradio taj mladi čovek, dakle, kupiću neku pištoljčinu, pa ću vitlati time po gradu ako mi se neko ne bude svideo. Dakle, šta se meni desilo? Meni se desilo da je policija umesto da me zaštititi, umesto da krene da ispituje ko je taj čovek i da li eventualno tu stanuje, da li je sklon takvom ponašanju, pokušala da me okrivi za prekršaj.

Naravno, ne bežim od toga da snosim sve konsekvence mog prekršaja, puštanja psa sa povodnika, i to sam i rekla policajcu, ali ni u jednom trenutku oni zapravo nisu pokušali da islede to što se desilo. Ja znam da je teško naći toga čoveka, ali mogli su makar da učine nekakav akt dobre volje, da izgledaju makar pristojno u očima građana, da ne ispada da im građani, time što prijavljuju krivično delo ili neki prekršaj, samo prave nepotreban posao. To je odnos koji pokazuje koliko ste vi u ovom društvu nezaštićeni.

Takvim svojim stavom vas teraju ili da tako budete beslovesni i bespomoćni ili da se upustite u neke opasne stvari kao što je samozaštita, da idete pod stare dane, kao ja, da učite streljanje i gađanje.

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu Peščanika govorila je profesorka prava, Vesna Rakić-Vodinelić, a u nastavku ćete čuti Ivana Medenicu, selektora Sterijinog pozorja, koje je Medenica uspeo da pretvori u značajan međunarodni festival. E, upravo zbog toga što je Pozorje postalo premalo srpsko, a previše belosvetско, Medenicu su pokušali da smene i to baš nekako kada su radikali došli na vlast u Novom Sadu. Međutim, javnost je uspešno i brzo reagovala, Biljana Srbljanović i Miki Manojlović su otišli kod ministra Kojadinovića, rekli mu dve-tri lepe reči i čiča-miča i gotova priča – Ivan Medenica je ostao selektor Pozorja.

IVAN MEDENICA:

Dakle, ovaj paralelni međunarodni program, koji se zove Krugovi i koji evo već treću godinu zaredom organizujemo, ove godine kao neku šifru, lozinku ima Sterijin komad *Rodoljupci*, jer mi slavimo veliki jubilej Sterije, dvesta godina od rođenja i sto pedeset od smrti. Tim povodom sam želeo da ovaj program nekako vežem uz Sterijino delo i izabrao sam pet predstava. Jedna, koju bih izdvojio, jeste predstava *Tiso* iz Slovačke, iz Bratislave dolazi, predstava o prvom predsedniku nezavisne Slovačke, Jožefu Tisou, koji je bio katolički sveštenik i predsed-

nik države, dakle jedne kvislinške tvorevine. Slovačka nezavisna država nikad nije postojala pre Drugog svetskog rata, nastala je kao neki satelit Trećeg rajha i Slovaci su imali jednu od najorganizovanijih deportacija Jevreja u našem regionu. I ono što je meni tu bilo zanimljivo jeste da su se oni te teme poduhvatili, ali na jedan vrlo trezven i kritički način.

IVAN
MEDENICA

Dakle, to je gotovo do pred kraj predstave, kada ona postaje onako oratorijumska, kada izlazi jedan hor i tako dalje - monodrama. Znači tu je samo jedan sjajan glumac koji igra samog Tisoa. Dramaturški je ona napravljena kao montaža, kolaž njegovih autentičnih političkih govora. Napravili su jednu finu gradaciju njegovih političkih govora, od onih najbenignijih tipa - braćo Slovaci, sestre Slovakinke, nemojte da pijete, to je štetno za zdravlje nacije i tako dalje, koji su fašistički po svojoj prirodi, ali su ipak benigni, do direktnih antisemitskih govora. Tako da je to u jednoj gradaciji postavljeno i onda nekako čovek se nužno seti nekih naših komada o našim kvislinzima, koji su nastali 90-ih godina, o Nediću u prvom redu, koji su bili potpuno suprotan slučaj. Znači, to su bili pokušaji neke romantizovane rehabilitacije, kao što je, inače, naša specijalnost da uloge ratnih zločinaca vrlo, vrlo relativizujemo ili čak potpuno svesno izokrećemo.

Nikolaj Velimirović je najeklatantniji primer potpune podeljenosti javnosti za i protiv, a niko se ne poduhvata da malo kritički postavi celu stvar. Jeste on čovek bio u logoru, ali s druge strane neosporno je šta je govorio o Jevrejima i uopšte o evropskoj civilizaciji i kulturi. Mislim da je taj neki dominantni društveni diskurs o Nikolaju Velimiroviću postao potpuno afirmativan i da vi sad zaista zvučite kao zombi ako imate neko izdvojeno mišljenje. To je bazična, fundamentalna kanonizacija.

Ali ono što je fenomen koji se tu prvi primećuje, jeste fenomen neke paranoje i osećanja progonjenosti i stalne potrebe crkvenih institucija da se brane i iz te svoje odbrane, tipično srpski, inadžijski da idu sa tim - e pa šta, e pa evo vam, evo vam, baš ćemo iz Nikolaja Velimirovića da izvučemo ono što je najkontroverznije. Vrlo je čudno da sama crkva prihvata da ulazi u te neke binarne podele, koje inače ovo društvo obeležavaju, a ona bi trebalo da bude saborna, da se ne svrstava. Imate utisak da oni iskreno veruju da su ugroženi, to je verovatno neko nasleđe titoističkog perioda, kada je takvoj vrsti komentara sigurno bilo mesta, ali mi smo u Srbiji poslednjih deset, petnaest

godina sigurno svedoci potpuno suprotne situacije, gde oni imaju mnogo veća prava nego što bi trebalo da imaju. Ne mislim u smislu imovine i verskih prava i tako dalje, nego u smislu uticaja na politički život jedne zajednice. Bilo mi je čudno pre neki dan, gledao sam na televiziji da postoji neki Radiodifuzni savet i da vam tu sad sedi sveštenik. Ne znam.

Ona nesrećna radnica što se ubila, valjda u Gornjem Milanovcu, to je zaista ozbiljna priča o tome šta je u suštini glavni izazov ovog društva, a to je zapravo tranzicija. To je mnogo veći izazov, pitanje od čega će ljudi da žive, kakvi će im uslovi rada biti, nego neka velika državotvorna pitanja, koja se i tako manje ili više izvan naše moći dešavaju. Znae da je to žena koja je jedina radila u porodici sa dvoje dece, najbolji metalostrugar sa nekim nagradama, priznanjima. Pri tom osoba koja je pretila samoubistvom i ubila se kao izraz jednog u krajnjoj liniji simboličkog protesta. Palo mi je na pamet da bi u velikim fabrikama trebalo da rade psiholog i socijalni radnik. I šta je sad posao psihologa i socijalnog radnika u velikoj, ozbiljnoj fabrici - ako radnik pretil samoubistvom nekoliko puta, traži pri tom da bude primljen kod nekog pretpostavljenog, koji ga ne prima na razgovor? Pa, to je ono čime bi mediji trebalo da se bave.

Jesu mediji svi pisali, ali opet je to bio senzacionalizam, opet tu nije bilo jednog koraka dalje, hajde sad da mi isteramo ta pitanja, da li postoje psiholog i socijalni radnik u fabrici koji će na takav slučaj da obrate pažnju. Da li direktor ili neki pretpostavljeni sme da ne primi čoveka, na osnovu čega se prave liste za otpuštanje, kako je moguće da neko ko je najbolji radnik bude na listi za otpuštanje, a pri tom je socijalno ugrožen slučaj, i tako dalje, i tako dalje. Ovde vam svi u medijima, na svim tribinama govore o nacionalnim i državotvornim pitanjima. Mene je, iskreno rečeno, mnogo manje briga za nacionalna i državotvorna pitanja, a mnogo više za društvena.

Emancipacija društva je nešto čime se ovde niko ne bavi i vi stalno imate to, kad neko izađe sa nekim problemima koji se tiču ili manjih ili većih grupa ljudi ili pojedinaca - kako se sad usuđujete da o tome pričate, a nas čeka rešavanje kosovskog pitanja ili crnogorskog pitanja. Pa šta, naši životi prolaze, šta ja sad treba pitanje otpremnine za penziju da potisnem u drugi plan ili upisa deteta na fakultet zato što nije rešeno kosovsko pitanje? To je jedna odvratna populistička demagogija kojoj su apsolutno bez razlike sve naše političke strukture sklone.

Ja se sećam kad sam bio u osnovnoj školi, učiteljica, nesrećna, mlada je bila, tek je počela da radi i sad, četvrti maj i ona sad čita nešto o Titu, to je valjda bila ili godišnjica ili dve godine od njegove smrti. I moj drugar, znači bili smo neki četvrti razred, se javi i pita da li može da ode u WC. To je bila njegova mala, ljudska, autentična potreba u tom trenutku, a ona mu je ispalila čitavu lavinu - kako se on usuđuje da pomisli na WC, kada ona posvećuje čas pokojnom drugu Titu. E pa, cela naša država meni na to liči.

IVAN
MEDENICA

Kako se mi sad usuđujemo da imamo bilo kakve potrebe, probleme i tako dalje, kad nam Kosovo visi nad glavom, kad nam Crna Gora visi nad glavom! Ja sam iskreno, ali autentično potpuno indiferentan prema tome kako će se rešiti slučaj sa Crnom Gorom. Ako ostanu, to ima i svojih dobrih i svojih loših posledica, ako odu, opet ima i dobrih i loših posledica. I niko ne kaže da je u suštini glavno pitanje da li će, bez obzira da li se osećaju Srbima ili Crnogorcima, građani Crne Gore doći do rešenja državnog pitanja na demokratski ili na nedemokratski način. To je jedino što mene kao građanina Srbije lično interesuje - da li su građanima Crne Gore stvoreni uslovi da njihova volja bude autentična i demokratski realizovana, a ne da bude predmet političkih manipulacija.

Ovo što govorim mi deluje kao neka azbuka, ovde čovek stalno treba da ponavlja azbuku. Znači, nije problem da li će Srbija biti manja u teritorijalnom i moralnom i duhovnom smislu ako joj ode Crna Gora ili će biti veća, nego je pitanje na koji način će do tog rešenja doći i da li će biti zadovoljeni demokratski standardi.

Zemlja u kojoj je ubistvo premijera podložno interpretacijama već je sama po sebi neverovatna. Ni tu nema elementarnog konsenzusa, nego Pera kaže da su nekog ubili, a Mika kaže da ga nisu ubili. A to što ti imaš leš, pa mislim, ovaj kaže da taj leš ne postoji i da u suštini ti boluješ od neke optičke varke. Do te mere smo mi unazad petnaest godina iritirani uvek nekim još skandaloznijim od skandaloznijih vesti, još stravičnijim prizorima, užasima, da se sada valjda stalno ima utisak kao da je to javno mnjenje neka gladna zver kojoj treba u gubicu ubacivati nove i nove senzacije. Ali ja negde mislim, i tu sam totalni idealista, da će se to žutoj štampi vratiti kao bumerang, jer ljudi više jednostavno neće čitati novine. Mislim, moguće je da će i dalje ti mediji da se objavljuju bez obzira da li imaju čitanost.

Iza njih očigledno ne stoje samo tržišni zahtevi, nego u prvom redu neki centri moći kojima takvo nešto odgovara. Siguran sam i nisam baš preterano originalan i pametan kad to kažem, ali očigledno je da se tu stalno obavljaju poslovi za ovoga ili onoga. To je ono što mislim da je najveći problem ove zemlje, što nemate utisak da smo suvereni, ali ne samo zbog nekih spoljnih pritisaka kojima smo izloženi, nego da iznutra nismo suvereni. Najbolji primer za to je slučaj Ratka Mladića. Meni zaista kao običnom građaninu i čitaocu novina nije jasno zašto je to hapšenje tako veliki problem, pod pretpostavkom da su vojne i policijske strukture u stanju da lokalizuju gde se on nalazi. Uhapšen je Milošević, protestovalo je vrlo malo ljudi, zanemarljivo, teško je pretpostaviti da će ovde biti veći ulični neredi. U krajnjoj liniji, policija valjda ume da se pripremi za takve situacije, ali ja garantujem da tu ne bi bilo nikakvih velikih nereda. Podrška vlade u parlamentu, okej, mogu da shvatim da vlada kaže - imamo svoje pragmatične interese, važnije nam je, čak i zbog dobrobiti društva, zemlje, da mi ostanemo na vlasti i obavimo neke poslove, nego da nam zbog Mladića padne vlada.

Ali vlada im ne bi pala zbog Mladića, prvo, SPS nikada nije odrekao svoju podršku, šta god da se desilo. Da celo predsedništvo SPS-a bude, pobijeno na Terazijama, oni koji bi ih nasledili bi i dalje podržavali vladu, jer bi našli neki svoj interes. Tako da činjenica da će SPS nekome odreći podršku iz principijelnih razloga je zaista podjednako verovatna kao da ja sutra završim na Veneri, mislim na planetu. Sve i da se to desi, Demokratska stranka je vrlo eksplicitno rekla da u tom slučaju dobijaju njihovu podršku za ta strateška pitanja i oni bi bili podrška manjinske vlade. Znači, ta dva ključna razloga otpadaju, šta je jedini mogući treći razlog - otuđeni centri moći i nešto što mi kao obični građani i ljudi iz medija ne možemo možda ni da pretpostavimo, kakvi se sad tu zakulisni interesi prepliću. E, to je ono što je opasno.

SVETLANA LUKIĆ:

A četvrti?

IVAN MEDENICA:

Ne vidim ga, možda ga ima.

SVETLANA LUKIĆ:

Ne moraju da budu otuđeni, mogu da budu ovi centri moći, koji pričaju da hoće, a u stvari neće.

IVAN MEDENICA:

Taj potpuno logičan, a sumanut koncept mi čak... eto, verovatno sam suviše naivan, nije mi pao na pamet.

IVAN
MEDENICA

Mi zvanično sada imamo kao mantru to - sporo, ali temeljno. Ali sporo, a temeljno mogu možda neka uređena društva, mi moramo temeljno, ali brzo. Kako da nešto bude temeljno i brzo? Pa snađite se, mora da bude temeljno i brzo. Zato što živim u nenormalnoj zemlji, ja radim pet poslova, radim ih vrlo brzo, ali ih radim i temeljno. Kako je to moguće? Pa moguće je, po cenu zdravlja, po cenu nespavanja, po cenu nemanja drugog života. Nama je potrebno da to bude i brzo, mi smo dosta dugo jedno zapušteno društvo i nije nam svejedno kada ćemo postati sređeno društvo. Evo jednog fascinantnog podatka, metafore ozbiljne civilizacijske zapuštenosti ovog društva. Jedna prijateljica mi je pričala kako je bila kod kozmetičara pre neki dan i kozmetičarka joj kaže kako je masovna pojava u Beogradu da devojčice od dvanaest godina idu na kvarcovanje. Kakav je to sistem vrednosti? Ko su ti roditelji? Takvo nešto je moguće samo u najcrnijoj bedi i sirotinji, gde ta deca tako nekim bednim stvarima mogu među svojim vršnjacima da se izdvoje, a ne time da li ih roditelji pošalju preko zime negde na skijanje ili da li su kupili inter-rejl kartu, pa kruže vozovima po Evropi sa rancem na leđima.

Sve to za nas su misaone imenice, i to ne samo egzistencijalno, nego one postaju nešto što više nikog ni ne interesuje, to nije bitno. A zašto da idemo na ekskurziju u inostranstvo? Ta deca i kad odu na ekskurzije u inostranstvo ne znaju da se tamo ponašaju. Traže u Mađarskoj u diskoteci četničke pesme, pa kad ih privede policija mi svi kukamo koliko su Mađari netolerantni, eto, jedna naša deca. A ovi, bre, huligani od sedamnaest godina tamo nešto srbovali po Mađarskoj u diskoteci, pa naravno da su ih priveli i trebalo je da ih privedu. To je posebno strašno, što mi neke kulturne potrebe gubimo iz te egzistencijalne bede, iz činjenice da smo izolovani - a zašto putovati, a zašto čitati knjige, zašto završiti školu. Mislim, kada u dvanaestoj godini počneš da se kvarcuješ, valjda sa četrnaest radiš one stvari, u šesnaestoj postaneš voditeljka na televiziji, a u osamnaestoj si već ozbiljna sponzoruša koja traži da se bogato uda.

Kod nas oko Nove godine ne rade pozorišta, od 30. decembra do 14. januara ne rade pozorišta, jer bože moj, tada ljudi ne rade, pa zašto bi išli u pozorište. Baš tada, svugde u svetu, kada ljudi imaju slobodnog vremena, ide se u muzeje, u galerije, u pozorišta. Ne, tada se kod nas ždere svinja, a u pozorište se ide po nuždi, tokom školske godine kada vas šalje gimnazija ili kada preko sindikata dobijete jeftinije karte. To mu gotovo dođe kao deo radnih obaveza, a kad ja sam za sebe treba da izaberem kako ću da popunim slobodno vreme, pa onda ću da jedem svinju, a ne da idem u pozorište. Meni je to fascinantno. Znači, mora da postoji politička volja da se ovo društvo dovede u red i postane društvo po nekim svetskim i evropskim standardima, to mora da nam uradi elita koja je uvek manjina. Znači, mora neka grupacija ljudi da tu odluku uzme na sebe za sve nas.

Kada ljudi budu mogli da bez šengenske vize idu u inostranstvo, možda će u početku imati otpor. To je kao kada se plašite vode dok se ne umočite, a onda posle ne možete da izađete iz nje, jer je divna. Ja vidim po nekim prijateljima koji su ranije putovali, sada niko neće da putuje, jer se kao maltretira da dobije šengensku vizu. Pa, mislim da je bolje i maltretirati se da dobiješ šengensku vizu, nego izgubiti potrebu da putuješ.

To je logična posledica svega što je ova zemlja radila poslednjih petnaest godina i toga što još uvek nije uspela da se te prošlosti ratosilja. I zašto se ljudi iz Evrope ne bi štitili od divljih Huna i Avara? Kada bismo mi shvatili da smo divlji Huni i Avari, možda bi nam bilo lakše, rekli bismo - okej, sad smo shvatili da smo divlji Huni i Avari, ali opet kažem, ne kao narod, nego kao društvo, jer ja sam siguran da su i naše nacionalne manjine divljije od svojih matičnih naroda. Znači, naši Mađari su sigurno divljiji od mađarskih Mađara, jer je društvo nezdravo. I onda tu uopšte nije važno koje si ti nacionalnosti, ti živiš u bolesnom društvu. Ja zato kao Švaba tra-la-la stalno ponavljam da se ovde nedovoljno govori o ideji i konceptu društva, a stalno imaš koncept nacije ili koncept države. Kao da je sad država najbitnija stvar na svetu.

Ja mogu da shvatim da se nekako paralelno ulažu svi politički i državni naponi da Kosovo u nekoj formi ostane u nekoj vezi sa Srbijom, ali ta akcija ne sme da sprečava paralelnu akciju, a to je suočavanje cele nacije, države i društva sa činjenicom da su šanse za nešto takvo vrlo male. Treba da se pripremamo i za ovaj drugi scenario, ali te

pripreme moraju da budu stvar javne rasprave, javnog govora, a ne ako neko kaže: „Znate, ljudi, realno, politički gledano, velike su šanse da Kosovo bude nezavisno”, da se taj proglašava izdajnikom. Ono što je tu najlicemernije jeste da se ima utisak da svi mi znamo da će se to desiti, ali nemoj to da kažeš, nije dobro da se kaže.

IVAN
MEDENICA

Isti je slučaj i sa Mladićem. Ko vam traži da pravite neke uvertire, da lažete ili da ne govorite istinu koje ste svesni? Zašto vi mislite da je građanima bolja slatka laž od prave istine? I za to treba da se snosi izvesna odgovornost, sigurno, za to što se stvari ne nazivaju pravim imenom, a u ovoj zemlji se nikad stvari nisu nazivale pravim imenom. Kad Goran Svilanović pre neki dan kaže: „Ali, ljudi, neko treba tom narodu na Kosovu da kaže kako ti procesi zapravo teku i dokle su došli”, ja verujem da čovek ima te informacije. I on je potpuno u pravu, treba reći - znate, mi dajemo sve od sebe da se to ne desi, ali realnost je ovakva. Kao što od lekara očekujete da vam kaže koje su vam šanse da preživite.

Postoji priča o jednom američkom pacijentu, bogatom čoveku kome lekar nije želeo, iz sažaljenja, da kaže na vreme istinu o tome da umire od neizlečive bolesti. Kad mu je rekao, prošlo je dva meseca, čovek je rekao: „Što mi to niste rekli odmah?” „Pa... bilo mi je neprijatno”, a ovaj je presavio tabak i tužio ga je jer je čovek izgubio dva meseca, a mogao je da reši svoje porodične, poslovne i druge probleme. I tako ste i vi odgovorni što nas ne suočavate sa nečim što je realnost. Niko od vlasti ne traži da nas uljuljkuje veselim ili neozbiljnim ili neodgovornim konstrukcijama. Ti vodiš državnu politiku tako da sačuvaš to što ti pripada, ali s druge strane si realan i ako vidiš da su šanse za uspeh te akcije minimalne, ti moraš da imaš i scenario broj dva i da i sa jednim i sa drugim upознаš javnost, jer je to ono što se zove transparentcija.

A ne, mi stalno mislimo da ništa nije ozbiljno ukoliko nije tajno. E, to je sad već stvar mentaliteta, ta fascinacija tajnim policijama i uopšte tajnim, zakulisnim radnjama. Ako vi otvoreno kritički, argumentovano saopštavate stvari, nikad vam neće poverovati. To treba da budu ozbiljni i odrasli muškarci, nismo deca i nismo žene i nismo Englezi, nego smo ozbiljni, odrasli Srbi i znamo da ono što se kaže nije ono što se dešava, nego se tu krije ko zna šta. U stvari, ne verujem da je to stvar mentaliteta, ali jeste stvar primitivizma. Ja se trudim u svim svojim izjavama da budem uravnotežen i da neke svoje političke

preferencije ne stavljam u prvi plan, ali tu mislim da zaista može da se povuče jedna dosta oštra razlika između Đinđićevog načina, koji je bio način demistifikacije, kada se govori o problemima, i ove vlade, koja ima sklonost ka mistifikaciji.

SVETLANA LUKIĆ:

Vlast je naporna radnja, ali ne i za ministra prosvete Vuksanovića, on je ovih dana s lakoćom rešio dva problema. Nije htio da se napreže i da razgovara sa nastavnicima koji štrajkuju, već im je jednostavno zapretio da će im smanjiti platu. Drugi problem Vuksanović je rešio na prosto genijalno glup način. Naime, ne vodeći računa o datumima, neko je takmičenje dece iz matematike zakazao za prošlu subotu, kada su deca katoličke veroispovesti slavila Uskrs. Vuksanović je u duhu svog shvatanja verske tolerancije i ko zna čega još odlučio da se sva deca katoličke veroispovesti koja nisu izašla na gradsko takmičenje direktno plasiraju na republičko takmičenje. Pa nek' vidi svet kako se u Srbiji štite manjinska, ljudska, verska, matematička i ostala prava.

Svaki misaoni proces nužno rasipa energiju, bilo koji vid obrade informacija mora platiti minimalnu termodinamičku cenu. E pa Vuksanović tu cenu neće da plati. U nastavku Peščanika slušate čoveka koji je u vreme vlade Zorana Đinđića učestvovao u pokušaju da se naše školstvo reformiše. Govori Aleksandar Baucal, docent na odeljenju za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.

Dobila sam mejlom stranicu iz Bukvara, pa pod C je crkva i piše - ko ne ide u crkvu, neka ide kod lekara.

ALEKSANDAR BAUCAL:

Meni se sad više nameće teza da se ministarstvo ponaša na vrlo racionalan način. S jedne strane, obrazovanje nije prioritet vladi, s druge strane, građani, roditelji takođe ne misle previše o obrazovanju. Ljudi uglavnom žive u uverenju - pa škola, dobro, tamo je dete šest-šest sati, znamo gde je, to su okej ljudi, ti nastavnici, oni njima nešto pričaju, ovi nešto kao nauče, pa oni dobiju neke ocene, na kraju dobiju diplomu, pa sad, jeste, nije baš smisljeno sve što se tamo radi, ali nema veze, važno je da dete ima diplomu, pa onda znam onog Žiku, on radi u državnoj firmi, zaposliće on i moje dete. Znači, ne postoji nikakav pritisak na ministarstvo da se ozbiljno bavi obrazovanjem.

Ja se sećam jednog govora koji je Đinđić održao na jednoj obrazovnoj konferenciji koja je organizovana ovde u Beogradu. Bio sam fasciniran time kako je on postavio obrazovanje: da je nama kao siromašnoj državi obrazovanje najvažnija poluga koja može da nam sutra učini život boljim. A da ne pričam o tome da svaki roditelj za sebe treba da razmisli, da stavi prst na čelo i da bude svestan da će dete koje je ove godine upisalo prvi razred najverovatnije, i pored svih naših talenata da upropastimo stvari, biti građanin Evrope. Znači, u trenutku kada to dete bude krenulo da radi, znači da se zaposli, kada bude tražilo svoj prvi posao, ono će biti građanin Evrope i ono će biti u konkurenciji sa svom drugom decom u Evropskoj uniji. I ja se plašim da će naša deca biti prosto izgubljena. Ali mi tada nećemo moći da kažemo - naše firme će ostati naše, pa ćemo mi našu decu da zapošljavamo u našim firmama. Ne, jer tada više neće postojati čitava ta mreža državnih firmi, jatova i nisova.

ALEKSANDAR
BAUCAL

Neće više biti toliko radnih mesta, na kojima se traži ono što naša škola lepo produkuje, a to je socijalna veština - čuti, trpi, gledaj ko je važan, njega sledi, ne pitaj se puno, plivaj... To su stvari koje naša deca nauče u školi. Ne nauče ono što treba da uče, ali zato nauče ove stvari koje su sjajne, ali za svet koji više ne postoji, niti će ikada postojati. I meni je to nekako čudno kada vidim koliko roditelji u stvari ne vide da time što se ne brinu o tome kakvo je naše obrazovanje direktno ugrožavaju budućnost svoje dece.

Kada jedan ministar uradi dobru stvar, mi svi bolje živimo, za razliku od nekog vlasnika firme. On kad uradi dobru stvar, on je uradi samo za sebe i za svoje zaposlene. Ali ministar i vlada kada urade nešto dobro, to je dobro za sve nas. Svi smo mi u tom autobusu i ako je taj autobus bolji i mi smo svi u boljoj situaciji. I ja mislim da ova situacija sa obrazovanjem ne ide toliko na dušu ministarstvu, mislim da im ljudi iz drugih ministarstava zavide, pogotovo iz ovih ekonomskih, koji su pod velikim pritiskom internacionalnih procesa. Svet prosto kaže - šta me briga za obrazovanje, obrazovanje je vaša nacionalna stvar. Da li ti hoćeš da treniraš nove generacije da sutra tvoje društvo bude kompetentnije od drugih društava? Pa to je tvoj interes, što bih ja tebe terao da to radiš. Ali moj je interes da tvoj ekonomski sistem bude sameren sa onim koji je u Evropskoj uniji da bi mogli da se integrišemo. E to je interes Evropske unije, a mi sami propuštamo da vidimo naš interes, a to je obrazovanje.

SVETLANA LUKIĆ:

Kada zamislim tu sliku da je neki đak prvak koji se ove godine upisuje u školu budući stanovnik Evropske unije, odnosno da će prvo zaposlenje imati u Evropskoj uniji, ukoliko nastavimo da obrazujemo sopstvenu decu na ovaj način, pa kakve će onda njihove šanse biti, šta će oni da rade?

ALEKSANDAR BAUCAL:

Jedino što vlada tada može da uradi je da stvori paralelni obrazovni sistem za odrasle. Znači, ti si završio školu i pošto nisi odatle izneo ništa od onoga što ti je potrebno da bi se snašao u ovom novom svetu, sada će vlada morati, od para poreskih obveznika, da finansira doškolovanje. Dakle, mi ćemo morati to da platimo. Ili ćemo platiti tako što ćemo finansirati to obrazovanje, ili ćemo platiti tako što mi kao društvo nećemo biti sposobni da se nosimo s drugim društvima, pa ćemo biti siromašni. Ali to obično ide u krug: zato što ćemo biti neobrazovani, mi nećemo moći da budemo bogato društvo, a pošto nećemo moći da budemo bogato društvo, nećemo moći da investiramo u taj novi, dodatni oblik obrazovanja i onda ćemo opet biti siromašni. E, onda se pokreću svi ovi drugi mehanizmi, tradicionalistički, onda krenu da se kreiraju mitovi, koji treba ljudima da nekako zamagle celu tu problematiku. Onda će opet da se stvori neki novi mit kako su svi protiv nas i kako je to jedan fatum na koji smo mi osuđeni.

Pravo da vam kažem, počeo sam ozbiljno da se pitam da li je moja obaveza kao roditelja da prosto odem iz zemlje, da bi moje dete išlo u neku normalnu školu, da bi kroz tu školu naučilo neke stvari koje će ga ojačati u životu, da kada ono odraste, mogu da sa njim imam normalan, zreo odnos kao sa osobom koja je rešila svoju egzistenciju, našla svoje mesto u životu. Ali pošto sam ja nepopravljivi optimista, uvek razmišljam - moguće da ja nešto ne vidim, mora da tu postoji nešto užasno pametno što, eto, niko od nas ne vidi. Ja bih strašno voleo da se to desi, zato što ipak svi mi pripadamo ovoj kulturi i ona se uselila u nas i ona je deo nas. Znači, nije isto da li živiš u okruženju kome pripadaš ili odeš u neku drugu zemlju. Ne zato što je negde drugde bolje ili lošije, jednostavno su ljudi drugačiji, oni su, kako bi rekao Tolstoj, našli drugi način da budu srećni.

Mi imamo svoje načine, tako da bi meni bilo jako žao da moje dete nema tu priliku da se osloni na one dobre strane koje mi imamo, a koje su otišle u zapećak, nigde se ne vide. Ozbiljnije nego ikad pre razmi-

šljam o tome da li je obaveza svakog roditelja da razmišlja o tome da li ima pravo da osudi svoje dete na život ovde.

Nekada tu pravim metaforu sa putovanjem. Ako nemaš neki cilj, ako ga povremeno ne gledaš, u smislu da li mu se približavaš ili ne, može da ti se desi da se izgubiš u putovanju. S druge strane, ako gledaš samo taj daleki cilj, možeš da upadneš u neku rupu koja je ispred tvojih nogu. Ali ipak, ako gledaš samo tu rupu, možeš da skreneš sa tog cilja i na kraju ćeš stići negde, ali ne tamo kuda si krenuo. Toliko smo ophrvani problemima, da smo stalno usmereni na to da ne upadnemo u neku rupu ispred naših nogu i onda smo toliko umorni da kažemo - daj, znam, trebalo bi da se misli o nekim dugoročnim stvarima, ali o tome ću da mislim sutra, danas sam toliko umoran, evo, izbegao sam tri rupe, samo daj da prenoćim, pa ako sutra ne bude nijedne rupe na putu, misliću dugoročno. Ali sutra, ako i nema rupa, opet kažeš - daj da da'nem makar jedan dan, da ne mislim ni o čemu, ko će sad da misli o tom dugoročnom, evo, sutra ću.

ALEKSANDAR
BAUCAL

A vrline su nam potrebne baš tada. Kada je sve u redu, one su manje značajne, ali baš u ovakvim okolnostima mi moramo da žongliramo sa previše lopti, ali moramo. I mi smo sami odgovorni za tu situaciju, jer smo se i mi kao gledaoci utakmice u kojoj je igrao Milošević devedesetih suviše zaneli i mislili da je to igra u kojoj, eto, mi njima damo neki gol, oni nama daju neki gol, pa nema veze, na kraju ćemo da ode-mo svi sa stadiona svojim kućama i nastavićemo da živimo kao pre toga. Ali nije, to je bila jedna ozbiljna stvar, mi smo kao društvo pravili ozbiljne greške. Koliko je ko tu odgovoran od političara, građana, to je sada manje važno, ali mi prosto moramo da platimo te cene.

Znači, tako je to. Kada napraviš tolike greške u životu, ne možeš da očekuješ da ti život bude bolji. Puno smo se naprezali devedesetih, a posle njih naši problemi su još veći, zato što smo mi radom stvarali probleme, a nismo ih rešavali. I danas nam je mnogo teže nego što nam je bilo devedesetih, ali nemamo kud iz ove kože.

Naravno, pristojan svet, kada uoči svoje greške, onda se izvini kome treba da se izvini i hajde, mi smo to nešto kao obavili, ali sve se to opet radi na gurku, na iznudicu. Neko ti zavrne uši, pa misliš - ako ovo uradim, onda će ovaj nešto da mi da. Nekako nam se sve pretvorilo u jedan besmisleni sukob unutar nas: da li smo mi bili fenomenalni tokom devedesetih, pa mi smo u stvari bili anđeli, a svi drugi su bili pogrešni. I tako se sada mi između sebe iscrpljujemo. Nikako ne

zatvaramo tu knjigu i ne izvlačimo nikakve pouke. A bez tih pouka osuđeni smo da ponovimo iste greške. Uvek smo u nekom sukobu, uvek imamo taj stav - neko će da nas prevari, imamo te teorije zavere. Postoji sada gomila tih rialiti šou emisija, vidim da je i B92 došao na taj nivo, a meni je palo na pamet - što se ne bi napravio rialiti šou tipa - produkujte najbolju teoriju zavere.

I onda svi u Srbiji krenemo da produkujemo teorije zavere, ko sve šta petlja i kako to smišlja da nas zezne. I onda dolazimo u jednu paradoksalnu poziciju da nas to još više anestetizira, da mi ne bivamo zbog toga kompetentniji da se suočimo sa ljudima koji stvarno i dođu ovde da nas izmanipulišu i iskoriste, nego postajemo još manje sposobni. Mi se zagubimo u tim nekim paranojama, što je opet paradoksalno. Umesto da budemo sposobniji zbog svih tih osetljivosti na to kako neko može da nas prevari, mi u stvari postajemo manje osetljivi, manje sposobni da izbegnemo takve stvari. Stalno smo u nekim svemirskim, mitskim sukobima, a od toga nema nikakve koristi u realnom životu. Mi imamo tu jednu vrstu egocentrične pozicije da mislimo da sve ima veze sa nama, da drugi ljudi ništa drugo u životu nemaju, nego samo misle o tome kako nama da napakoste.

I onda najviše volim kada kažu: naš geopolitički položaj je poseban. U raznim zemljama sam čuo istu priču. Pa svi su u nekom posebnom položaju, mislim, gde god ljudi žive, žive zato što tu ima nečega. Sećam se one kompjuterske igre, Civilizacija, pa ti tačno znaš da tamo gde je reka, staviš naselje. Gde god su ljudi osnovali civilizaciju, i neki drugi su hteli tu da je osnuju, pa je bilo nekih puteva koji su tu vodili. Svi su u specifičnom geopolitičkom položaju, ali mi to izbacimo kao džoker koji objašnjava sve i onda dođemo do tog zaključka - ma ne, mi ćemo samo da sedimo kod kuće i ništa nećemo da radimo. I onda izmišljamo tu epsku mitologiju, kako nas je neprijatelj napao, a mi smo ga nekako savladali ili smo mu se bar narugali iza leđa. Eto, jeste on tebe pobedio, ali ti si se njemu isplazio kada ti je okrenuo leđa. E, i onda smo mi zadovoljni i toga nam je puna duša i nema veze što je sve kako jeste, važno je da smo mi njima u naša četiri zida sve rekli, pa šta bude, biće.

Meni nije problem kada se napreduje polako, kada se prave mali koraci, kada se suočavaš sa velikim teškoćama, ali bitno je da ti znaš neki pravac i da imaš taj neki stav - okej, problemi, izazovi, daj da vidimo kako da ih rešimo, hajde da ih rešimo. Ali ja imam utisak da mi

šlafujemo u mestu, da ne znamo ni gde bi se deli, ni kuda bismo krenuli, niti smo čak otvorili raspravu o tome. Znači, mi se samo vrtimo u krug i upetljavamo u neke kućine koje smo mi sami napravili, u te mentalne konstrukcije, koje mi sami konstruišemo, a koje nas ubijaju u pojam. Mene to plaši, imao bih bolji osećaj da smo nekako to prelomili i da smo rekli - ovde treba da se zasuču rukavi, treba da se donesu ovi džakovi, hajde sad svi, nema, došla reka, došla nevolja, nema više onoga ko živi na brdu, ko živi ispod brda, svi smo ovde.

ALEKSANDAR
BAUCAL

I ogromna reka nadolazi, a ti sipaš onaj pesak, pa to sporo ide, a ipak imaš utisak da to ima smisla. Sporo napredujemo, ali idemo u dobrom pravcu, tu smo, većina ljudi je tu, guramo, pa ćemo izgurati, bar ćemo posle svega imati osećaj da smo uradili sve što možemo. A mi uopšte nemamo tu vrstu filozofije - daj da uradimo sve što možemo. Mi imamo filozofiju - šta mogu drugi da urade za nas i uvek smo u poziciji deteta. Neko tamo u svetu nije mislio na nas, nije nama dao pečeno pile, nego ga je dao drugom detetu. I to je nešto što mene najviše brine. A stvar koja me brine najviše je da me prosto proganja taj utisak da se Koštunica nekako ispostavio kao bolja verzija Miloševića. Plašim se da će se Tadić ispostaviti samo kao bolja verzija Koštunice, a nekako imam utisak da nama, da bismo se izvukli iz svih ovih stvari, treba bolja verzija Đinđića. A mi ne možemo da nađemo ni lošiju verziju Đinđića.

SVETLANA LUKIĆ:

Govori publicista Mirko Đorđević.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Hiljade i desetine hiljada slušalaca *Peščanika* očekuje da im neko čestita jedan ovakav praznik, simbol, koji već u svojoj definiciji sadrži himnu životu, a ne smrti. Veliki četvrtak, Isusa hapse, petak - raspeće, Golgota, a u treći dan, u nedelju, on je vaskrsao. Strasna sedmica, pasha, strasna od stradanja, pa dolazi Svetla nedelja, koju zovu i trapava sedmica, pa iza Uskrsa dolazi Tomina nedelja, kada smo kao ljudi slabi i sumnjamo i pitamo se. Ništa kod sve četvorice jevanđelista nije ni naivno, ni nametnuto kao primitivna predstava da je neko uhapšen, pogubljen i u treći dan ustao iz groba i hodao ulicama. Zapazite da trojica jevanđelista o tome vrlo oskudno govore, ali Luka tome posvećuje desetak punktova u 24. glavi na čudesno zanimljiv način.

Sahranjen je Isus, skinut s krsta i sahranjen. Tu je ona divna devojka, večna njegova saputnica iz gradića Magdale, mi je zovemo Marija Magdalena, koja je posle i u Rim došla, donela ono jaje caru Tiberiju. To su ljupke legende. Marija je prva došla i saznala je, ali niko ne veruje. Apostoli, koji su sledili učitelja do pogubljenja, koji su prisustvovali svemu, totalno su bili klonuli, izgubili su svaku veru. Luka to na čudesan način priča, to su neponovljivo, blistavo lepe stranice svetske proze.

Oni idu u Emaus, to je neko seoce, stari prevodioci kažu - na dvanaest potkališta od Jerusalima. To je danas Tibeh, prigradska autobuska stanica, jedno mestašće. Dakle, oni idu u Emaus. Spušta se noć. Ali odjedanput imaju dokaz da se nešto dogodilo, da je neko sa njima. Imaju jedan dokaz i zamislite koji je to dokaz - osećaju da u njima srca bukvalno gore, ubrzano kucaju, znoje se. To je trajalo trenutak, više nisu nikog videli, ali se u njima probudila nada da i posle svih traagičnih lomova u životu, u čoveku živi taj tračak nade. I ta energija nade, to je smisao Uskrsa.

Danas se u nekim predstavama bukvalno govori - Isus je ustao iz groba i sad hoda. Nije reč o takvom vaskrsenju, nego je reč o probuđenoj nadi kod ljudi, koji su u tom momentu, dok pada noć, izgubljeni i očajni. Rimska policija im je za petama, mogu biti svakog časa uhapšeni kao Isus, ali oni osećaju da čovek ne može da živi bez te nade. Bloh to zove princip nada, to je smisao Uskrsa.

Onaj ko je stajao, znate, kao što sam ja imao prilike da stojim, pred originalnim platnom Rembrantovim *Putnici za Emaus*, ne može da ne oseti ovo uzbuđenje. Ili onaj koji sluša Hendla ili Baha, *Pasiju po Mateju*. Šta su crkve kasnije u istoriji činile od tog simbola, to je posebna priča, ali Uskrs taj smisao ima - pobedu života nad smrću. Čovek na kraju bez tog principa ne bi mogao da opstane. Živeti nekog smisla ima, voleti nekoga i da te neko voli nekog smisla ima, to je dokaz postojanja. To jevanđelisti navode kao jedini dokaz vaskrsenja - zar se ne sećate, dok je išao taj tajanstveni putnik u sumraku sa nama, u nama su gorela srca, znojili smo se, nešto se događalo. To je njima dokaz. Emocije, nade su takođe činjenica. To je smisao Uskrsa.

Tu su simboli, poput one divne saputnice, bosonoge devojke koja je posle Magdale došla i u Rim i bila primljena kod cara Tiberija. Car je po protokolu bio dužan da primi iz dalekih provincija sve koji dolaze, ali carski protokol je predviđao i da svako ko dolazi pred cara prema

onome šta je i ko je, donese poklon. Ona ništa nije imala, donela mu je jedno jaje. Zanimljiv je dijalog među njima koji se sačuvao. „Ama, devojko”, pita on nju, „kako može mrtav čovek da vaskrsne. Ona ne ume da odgovori Rimljaninu, ali mu kaže: „Znate šta, tu se nešto dogodilo”. Navodno, legenda tu ulazi u svoje značenjsko polje – jaje je pocrvenelo.

MIRKO
ĐORĐEVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

S obzirom na to šta živimo više od deceniju i po, teško je sa tom nadom.

MIRKO ĐORĐEVIĆ:

Nada se razlikuje od drugih ljudskih emotivnih stanja po tome što ne postoji ni četvrtina, ni trećina, ni polovina nade. Ili je nada ili nije nada i ona čoveka nosi. Na kraju krajeva, da to nije tako, ne bi to sabralo toliku energiju ljudske volje, ljudskoga žrtvovanja, da podižu hramove, da države, ako hoćete, ponekad i ratuju radi toga, čega sve u ljudskoj slabosti nije bilo. Rekoh vam malopre, proći će Uskrs za koji dan, dolazi Tomina nedelja, nedelja nevernog Tome. On nije verovao, hteo je da opipa, bukvalno da opipa i njemu je odgovoreno – lako je verovati u ono što vidiš, ispitaj sebe šta je jače od tog očevidnog, tu je snaga vere. Ostalo su priče, koje emituje ministarstvo istine ministra Radulovića.

Ljudske slabosti, i u delu hijerarhije u crkvama, uprljale su i krvlju umrljale Isusovu poruku – krvlju, ratovima. Nikad nisam bio uzbudjeniji nego jednoga dana kada sam slušao propoved pokojnog pape Jovana Pavla II, koji je rekao: „Mračna je i strašna istorija naše crkve”. Mračna i strašna. Hrišćanstvo na Balkanu, pa i kod nas, nije uhvatilo dublje korene, mnogo su jače drevne, paganske naslage osvetoljubivosti, zlopamćenja. I kada se hrišćanstvo svede na etničku meru, nije nikakvo čudo što mi imamo kod intelektualaca slavljenje smrti, bukvalno intelektualnu nekrofiliju. Užasnut sam mnogo čime od onoga što otac nacije, Čosić, piše. Jedan njegov zapis ovako glasi, molim vas, ne znam da li vam je poznat. Zapis je sa broda Galeb, on danima putuje – svuda naokolo pučina, more, grozno, nigde groba! Tako glasi zapis.

Na kraju krajeva, i nad našim kolektivnim pamćenjem stoji mračna, crna pečurka Srebrenice i Vukovara, i ako do tog suočenja ne dođe, teško da ćemo mi iskoračiti na ovaj put nade o kojem govorimo. Ali ta hrabrost je hrabrost posebne vrste. Ja sam bio užasnut mnogo čime

kao i svi, ali kad sam video kako otac Gavriilo sa Trebnikom u ruci blagosilja ubice, koje pokosiše one nesretne dečake oko Srebrenice, postalo mi je jasno da smo se upisali u jednu crnu i mračnu knjigu, u kakvu dosad upisani nismo bili.

Pratio sam raspravu o ovom Zakonu o verskim zajednicama u Skupštini Srbije i iznenadio sam se niskim nivoom političke kulture, ljudske kulture, rečima koje ne obavezuju, besmislicama koje smo tamo čuli. Jedan socijalistički prvak, molim vas, za govornicom skupštinskog, da li je to bio Dačić, kaže: „Postoje katolicizam, pravoslavlje i protestantizam, čiji je tvorac Martin Luter King”.

Ako ima lika u ukupnoj ljudskoj istoriji na kojem mrlje nema, to je doista Isus. Mnogo je propovednika bilo u njegovo vreme i pre njegovog vremena. On je nov po tome što je sabrao u žižu tu ljudsku nadu i ponudio nešto što je ljudsko, pa i nadljudsko. Niko ipak pre njega nije smislio sintagmu: praštajmo onima koji nas mrze. Taj njegov maksimalizam ljubavi je u službi izgradnje jedne kulture, koja bi bila zaista ono o čemu je Marks sanjao – da se jednom okonča praistorija i da počne carstvo slobode. U tome je velika tajna. Najuzbudljivije su svakako njegove propovedi: „Blago onima koji mir grade, sinovima će se Božijim nazvati”. Dakle, ničeg misterioznog u njegovoj sintagmi nema – sinovi Božiji, onaj koji ima vrline, koji mir gradi.

To nije bio naoružani prorok. Bilo je i pre njega i u njegovo vreme naoružanih proroka, koji su imali policije, vojske, partije, armije. On je prvi primer nenaoružanog proroka. On je izabrao veliku istinu – ako je ovaj svet nastao od jedne reči koju ne možemo pojmiti i ta reč postala telo, onda ta reč mora i da vrati čoveka toj istini, u protivnom vlašće carstvo životinjsko, velika riba gutaće malu ribu. To je zaista velika novina. Isus ima još jednu uzбудljivu osobinu. Proroci su pisali, klesali u kamenu, traktate objavljivali, Isus nije ništa pisao. On je verovao u reč ljudsku, koja od jednog do drugog, do trećeg treba da dopire. Ja ozbiljno verujem da ta energija nade, koju je probudio, ni za ove dve hiljade godina nije potrošena. Ako je ikome takvo nešto potrebno danas, onda je to nama Srbima, u ovom momentu totalnoga rasula. Mi više nemamo veliku državnu moć, nemamo finansijsku moć, mi nemamo vojnu moć, vojska nam se raspala. Naše stanje se zaista može uporediti sa onim posle Kosovske bitke, u vreme despotovine, kada države više nije bilo, sve se to smanjivalo do pada Smedereva.

Mi smo danas kao država u razmerama Srbije despota Đurđa Brankovića.

I kad o tome govorim, ja znam da se mnogima čini da su sve ovo mitovi. Nisu mitovi. Ako nešto angažuje volju, da se čovek podigne bolestan, umoran da nešto čini, i to je činjenica. I ljubav i strah i nada, i to su činjenice. Tu je snaga Isusova.

SVETLANA
SLAPŠAK

Apostol Pavle je moja opsesija, a bio je policajac koji je gonio hrišćane, izvlačio je ljude, hrišćane na najmanju dostavu, iz kuće i na ulici ih maltretirao. Kasnije je doživeo onaj preporod. Jevrejin po nacionalnosti, vaspitavan na svcima Tore, Grk po filozofskom obrazovanju, Rimljanin građanin, on nosi u sebi tri identiteta. Bez apostola Pavla ne bi bilo hrišćanstva, Hristos bez njega ne bi uspeo, hrišćanstvo ne bi uspelo. On je kao čovek svoga vremena imao sve šanse da krene dublje u Aziju, tamo bi našao plodnije tle za svoje učenje o seobi duša, o životu posle smrti, ali on se odlučio za nešto drugo - da ide u Evropu. On često pominje jednu ovakvu misao, koja je meni duboko uzbudljiva. Postoje momenti, kaže on, u životu, kada mi propovedamo naše istine, principe, pišemo traktate, ali postoje kudikamo značajniji momenti - kada se u nama neka istina kondenzuje tako da postane empirijska činjenica, koja je jača i od nas i od našega razuma. Tada, kaže on, ja osećam - te su mi reči najuzbudljivije - da mi neki glas govori - u ovom mračnom, strašnom vremenu ratova, prodaje, čerečenja, spaljivanja, kada padaju carstva, kreni da ponavljaš ono što deluje suludo, u šta skoro niko ne veruje. Ako nećeš ti, šapuće mu taj glas, ko će? Ako nećeš sad, kad ćeš?

SVETLANA LUKIĆ:

Svetlana Vuković vam čita pismo iz Ljubljane Svetlane Slapšak.

SVETLANA SLAPŠAK:

U nemačkoj javnosti već jako dugo nema stavova da su Nemci najnapadaniji i najnapaćeniji narod, da ih svi mrze, još manje da nisu krivi ili da nisu znali. Odgovornost je, možda još uvek nedovoljno, upisana u sve što nemački građani uče i saznaju o svojoj državi. Koga zabavlja može da prebrojava žrtve genocida i da ih upoređuje. Ali ako je srpski zločin manji, onda bi i napor za prihvatanje odgovornosti i za javno obrazovanje o odgovornosti, morao biti manji, kraći i lakši. No biti pragmatičan danas u Srbiji znači biti utopičan. Deset godina, umesto da se prihvatanje Srebrenice kao najmračnijeg dela srpske

istorije, izgovara svaki dan, više puta na medijima, pa time i u svakodnevicu, srpske elite su zajedno sa političkim podzemljem i skupštinom uporno ponavljale da to nije istina, a i ako jeste, oni to nisu znali. A kada jedanput ne znaš, nikakva informacija posle temeljnog neznanja ne može da te uveri da se to zaista dogodilo. Ne zna se jednom zauvek, umesto da se sazna jednom zauvek.

Formula se, naravno, ne odnosi samo na Srebrenicu, Kosovo kao srpska istorija bi moralo doživeti temeljnu promenu značenja. Sa davnom istorijom vezanom za Kosovo, Albanci iz te iste davne istorije nemaju baš ništa. Odnos prema Kosovu u zadnjih dvadeset godina mora biti upisan u novu srpsku istoriju. Srbija je na Kosovu ponovila kolonijalni obrazac mnogo većih država sa sve rasizmom i aparthejdom. Pravovremeno pokretanje odgovornosti bi možda moglo dovesti do dijaloga i nastavka života u istoj državi, kao na primer u Južnoj Africi. Kako ga nije bilo, srpska odgovornost za odvajanje Kosova nadmašuje sve neprijatne propratne pojave osamostaljenja i skoro neizbežnoga skretanja prema nacionalizmu, isključivosti i netoleranciji na albanskoj strani. Usamljeni glasovi protiv toga i još usamljeniji srpski glasovi više ne mogu da urade ništa bez ozbiljne i iskrene državne intervencije.

Ko bi pri tome imao pravo na nadu? I u šta? Da je u Evropi bolje. Princip nada, kojim je nemački filozof Ernst Bloh pred kobnim promenama u svojoj zemlji hteo da olakša svakodnevicu i raširi prostor slobodne misli predlažući da se romani Karla Maja ne zabranjuju i ne udaljuju od publike, danas se ne može primeniti u Srbiji. Nema, naime, one teške institucionalne osnove znanja i ozbiljnosti elitne kulture, koja je znala zašto odbacuje Karla Maja, ali nije razumela oslobađajuću funkciju sreće u neobavezujućoj lektiri. Institucije su kod nas doduše još uvek tu, ali njihov potencijal nema unutarnjeg izazova, niko ih ne zauzima. Znanja, jedine plodne podloge za odgovornost, izvesno ima mnogo, mnogo manje. Argument može izgledati kružan, ali nade nema upravo zato što nema odgovornosti.

Traumatično odsustvo znanja kompenzira se u takvoj situaciji time što se dokrajčuju institucije koje bi mogle proizvoditi znanje, izmišlja se lažni autoritet na svim nivoima da pokrije rupe, a lov na ptice zloglasnice i rugalice je stalno otvoren. Ostaje još samo da nemoćno posmatramo kako vodeći službenici države objašnjavaju da nije dobar trenutak da se misli o hapšenju Mladića i Karadžića kada umre

Milošević, kada poplave i klizišta prete srpskome življu, kada cveta-
ju trešnje, u vreme referenduma, selidbe flamingosa, čačkanja nosa,
fudbalskog prvenstva i naravno, u trenutku kada treba uhapsiti Mla-
dića i Karadžića.

LUK I STRELA

Sva sreća da Radiodifuzni savet nema u rukama vojsku,
verovatno bi i nju upotrebio...

Osećam se kao u nekom avangardnom filmu koji traje
četiri sata i u kojem se ništa ne dešava...

Njemci su izašli iz toga prihvatanjem poraza kao svoje
nove šanse, padnuvši na koljena, prostrvši se polumrtvi,
bez korpcanja...

VELIMIR ČURGUS KAZIMIR, *iz Medijske
dokumentacije Ebart,*

MILETA PRODANOVIĆ, *slikar i pisac,*

BRANKA PRPA, *istoričarka*

DON BRANKO SBUTEGA, *iz Crkve svetog Tripuna*

SVETLANA LUKIĆ:

Uskrs je prošao, ali eto nama 27. aprila, juče i danas slavimo praznik nepostojeće države. Skupština Srbije i Crne Gore od prevelikog posla nije stigla da u ovih nekoliko godina ukine ovaj idiotski praznik. To je, naravno, dobro došlo Zoranu Šamiju i Svetozaru Maroviću da u svoju radnu listu upišu - čestitali građanima 27. april i, shodno tome, zaradili svoju aprilsku platu.

Predsednik Tadić je u aprilu zaslužio nadoknadu za prekovremeni rad. Ne zna se s kim se nije konsultovao o tome da li da potpiše ili ne Zakon o crkvama. Juče smo obavešteni da se konsultovao sa predstavnicima Srbije, Srbije i Crne Gore, Srbije i Fruške Gore, konsultovao se sa predstavnicima verskih zajednica, civilnog društva, vatrogasnih brigada, Brigada mučenika Al Akse. Sagledao je, kako kaže, stavove OEBS-a, Saveta Evrope, Saveta federacije, Saveta staraca i rešio - da Zakon ipak potpiše.

Doduše, predsednik je svestan da Zakon nije u skladu sa evropskom Konvencijom o ljudskim pravima, ali bože moj. Predsednik nas je obavestio da je to manje važno od činjenice da je ovo prvi zakon te vrste u novijoj srpskoj istoriji, a kao što veli čuvena srpska poslovice - prvi mačići se u vodu bacaju.

Navodno se Tadić konsultovao i sa Koštunicom, ko zna šta mu je čovek iz crne senke rekao, možda ništa, možda Koštunici vera zabranjuje da priča o evropskoj Konvenciji o ljudskim pravima.

Novoosnovana služba bezbednosti Peščanika nije još dobro koordinirana, tako da nas špijuni sa terena i dalje zasipaju kopijom jedne strane bukvara za prvi razred osnovne škole, u kome pod slovom C stoji crtež crkve pored koje piše, citiram da ne bude da preterujem: „Crkva je najvažnija čovekova kuća, ko ide u crkvu imaće Boga za pomoćnika u sebi. Ko ne ide u crkvu neka ide kod doktora, možda mu roditelji nisu zdravi.”

Bože, bože, šta li bi rekao Pera Luković, šta bi uradio sa piscem ovih redova, sa izdavačem, štamparom, lektorom, korektorom, ali i sa roditeljima koji dozvoljavaju svojoj deci da čitaju ovakvo đubre.

Problem je, međutim, što takvih stvari ima svuda. Na primer, u uskršnjem, pardon, vaskršnjem Kulturnom dodatku Politike objavljena je i ova pesmica:

Pesma za opstanak Srbije

Ako me voliš mala rodi mi bebca,/ ljubav je put od srca do krevet-
ca./ Bog nam je dao ljubav da nas množi,/ da Srbe već jednom slo-
ži i oboži./ Rodičeš mi posle drugo, pa treće,/ Srbija bez tvoje dece
izumreće./ Ali ne damo mi majku Srbiju,/ deca će od ljubavi da je
saliju./ Tvojoj prabaki je deset krasilo krilo,/ bez toga ni tebe sad
ne bi bilo,/ stog rađaj decu mala, da znaju ko smo,/ kralj će nam
biti kum kad bude osmo./ Ali mi pre toga rodi drugo, pa treće,/ Sr-
bija sa tvojom decom preživeće./ Jer ne damo mi majku Srbiju,/ deca
će od ljubavi da je saliju./

*Pisac ovih stihova je izvesni Milan Mladenović, ne znam ko je taj čov-
ek, liči, ili je to baš onaj profesor Mladenović, koji je prošle godine
predložio donošenje zakona kojim bi se žene, tj. porodice koje nemaju
dete kažnjavale većim porezima - za početak.*

*Ovih dana vlada nam je u nevolji, jer se njen ogranak u vidu Saveta za
radiodifuziju previše zaneo u igri sa dodelom frekvencija, pa je orga-
nizovao ponoćni upad MUP-a u „BK” televiziju. Stvar se toliko otela
kontroli da je čak i Svetozar Stojanović, koji voli da ga zovu etičarem
i savetnikom Dobrice Ćosića, morao da izađe iz senke i da nam putem
RTS-a kaže kako je Radiodifuzni savet, čiji je i on član, nezavisno te-
lo koje nema veze sa vladom.*

*I evo, opet nam je ponuđeno da biramo između Karića i vlade, između
Miodraga Popova i Milomira Marića, s jedne, i Nenada Cekića i Svete
Stojanovića s druge strane. Ma kako da ne, nasešćemo na tu igru smi-
šljenu za budale.*

*Koliko je ovo bolesna država videlo se one noći kada je Jočić poslao
policiju da odšrafljuje predajnike „BK”, a onda nam se pred očima
ukazao niko drugi do Miodrag Popov, da nas pozove na otpor nena-
rodnom režimu. Popov, koji je morao biti u zatvoru zbog toga što je
onako besramno i onako odvratno huškao ljude na rat dok je radio na
RTS-u, danas ne bi mogao da radi na RTS-u, jer je to sada javni servis
evropske Srbije, bez obzira što je na čelu tog javnog servisa čovek ko-
ji je u vreme dok nas je Popov pozivao na oružje bio ministar za infor-
misanje.*

*Slušate Velimira Ćurgusa Kazimira, rukovodioca Medijske dokumen-
tacije Ebart.*

VELIMIR ČURGUS KAZIMIR:

Ako braniš pravo na opstanak jedne televizije, pogotovo „BK”, odmah će ti prići da si ti Karićev čovek, što je jedna neizmerna budalaština i pokvarenost. Stvar je skandalozna, ne samo po načinu na koji je izvedena, nego i po svemu onome što joj je prethodilo, a to su oni razgovori, a pre njih i samo formiranje tog radiodifuznog saveta, još u vreme stare vlade, celo to licitiranje koliko će kojih predstavnika biti i vođenje računa da vlada ima kontrolu nad većinom tih predstavnika. Takav je slučaj i danas i neka mi niko ne priča o tome da je skupština zadužena za radiodifuzni savet i da je to nezavisno telo. Vlada kontroliše najveći broj njenih članova. E, sad je drugo pitanje šta ta vlada predstavlja, jer kao što vidimo, to se podelilo. Ali hajde da vratimo film na one, sada već čuvene, javne razgovore sa predstavnicima televizija.

VELIMIR
ČURGUS
KAZIMIR

Znate, taj način nam je opet veoma poznat. Ko god prati šta se dešava u javnosti, pogotovo u novinarstvu, vrlo dobro zna i seća se Nenada Cekića pre desetak godina i seća se Radio „Indeksa” i kako je to tonulo i kako je to vođeno i u šta se to pretvorilo. I sećamo se mi svi vrlo dobro pijanog Nenada Cekića. Hvala bogu, sada deluje trezno, ali ni za zeru više trezveno nego što je to bio u pijanom stanju. Znači, to je jedno onako kameradsko društvo vezano interesom, ne znam da li su i zemljaci, to me i ne zanima. I svako je negde nekog vodio, od Svete Stojanovića, koji je bio mentor Nenadu Cekiću za doktorat na Filozofskom fakultetu. Imate lepo ljude koji imaju svoj interes i to je dobro plaćeno mesto, koje vam osigurava pet godina mirnog života. A svi ostali dilovi, politički, finansijski i tako dalje, oni se takođe mogu voditi bez ikakvih problema. Klima je takva da se to na neki način i očekuje.

Ja o tome ništa ne znam, ali mogu da vidim iz ovoga što je objavljeno da tu jesu rađeni određeni kompromisi i da jesu delovali određeni interesi. Ako ništa drugo, to nam postaje jasno kada vidimo Radio „S” i Radio „Fokus”. Da ne govorim o Radio „Indeksu”, za koji ne znam da li uopšte još postoji. Znači, imamo nešto potpuno suludo, primitivno, agresivno, opasno. Sva sreća da nemaju u rukama i vojsku, jer bi je verovatno upotrebili. To funkcioniše tako da predstavnici vlade kažu da oni nemaju veze sa tim, niko nema veze ni sa čim, i to je na neki način simbol i signal onoga što će nam se u budućnosti dešavati. Takve primitivne, nezakonite, a isfolirane odluke, sve više će kreirati naše živote. I sada više uopšte

nije u pitanju da li je to „BK” televizija, to sutra može biti Klinički centar ili VMA. Mogu ljudi jednostavno da se dogovore - haj’mo mi to da rasturimo, haj’mo mi to da zatvorimo, haj’mo mi to da privatizujemo.

Tu više nema nikakve ni pravne, ni bilo kakve sigurnosti, a što se tiče sudbine samog Bogoljuba Karića i njegove stranke, to me, iskreno, ne zanima. Zanima me samo otkuda ta smelost i ideja da se zatvori nešto što funkcioniše. Hajde da sprovodimo pravila i da se dogovorimo o tim pravilima, a ne da ukidamo i zatvaramo medije koji rade godinama i koji, u tom širokom segmentu profesionalizma, ipak predstavljaju gornji nivo našeg novinarstva. Za razliku od nečega što se još nije pojavilo, kao što je ta „Avala”, da ne govorimo o „Fokusu” i Radiju „S”. Da, i „Košava”, to je isto zaprepasćujuće, mada sada više ne govorim o „Košavi” Marije Milošević, nego o „Košavi” ko-zna-čijoj i o jednoj neverovatnoj kombinaciji da to danju bude dečija televizija, a noću porno program. Tu vrstu hibrida ne znam ko je još koristio. Ovde se toliko to smutilo i zamutilo da ja mislim da će na kraju, čisto politički gledano, najveće koristi od toga imati radikali. Par dana uoči ovakve odluke Radiodifuznog saveta, Vučić je prozivao javno u Skupštini Srbije i njih i vladu, kako će morati debelo da obrazlože na koji način će „BK” izgubiti frekvenciju, a dobiti je „Avala”. Znači, u trenutku dok niko od nas nije znao kakva je odluka, Vučić postavlja to pitanje i naravno da će određene političke rezultate posle svega dobiti, jer nije mala stvar upozoriti na prevaru i muvanje pred skupštinom, a da se onda to zaista i desi posle par dana.

U ovom trenutku, čisto gledano spolja, Koštunica deluje kao prorok i mudrac najveći. On se retko pojavljuje i novinari i nemaju prilike da se suoče sa njim. Ali oko njega, ne mislim samo na vlast, nego i na opoziciju, na celu tu našu političku elitu, postoji gomila ljudi koji su apsolutno nekontrolisani, koji su potpuno izgubili odnos prema stvarnosti, i po stilu svog života i po načinu izražavanja. Kao da su oni neki svet koji zaslužuje da živi u jednom sasvim drukčijem okruženju i koji nema vremena da se bavi sitnim i malim stvarima. To je neka kombinacija ironično-ciničnog miropomazanja. On ima neku vrstu samilosti prema vama, a sve je to izraženo onako dosta ironično i cinično, otprilike - svi vi mali možete da se nosite negde, ali ja vas i dalje volim i cenim što ste mali, ali nemojte mi se mnogo mešati u moj posao.

Bilo da je u pitanju podizanje termocentrale, gradnja puta, škole, uvođenje vakcine ili obrazovanje, to kao da je toliko specijalno, toliko genijalno da vi u stvari nemate ideju kako bi to moglo da funkcioniše, niti imate pravo da nešto pitate o tome. To je toliko specijalno da šta vaš mali mozak uopšte ima da razmišlja o tome. Na svim nivoima političke elite i vlasti vi ćete se sresti sa takvim odnosom. Zbog toga izgleda čudno i bizarno kada Boris Tadić poseti neku porodicu, zbog dece koja su bila stavljena u karantin zbog ptičjeg gripa. To deluje onako preterano politički, marketinški, a u suštini bi trebalo da bude sasvim normalno. Mi više ne verujemo da je iko od tih političara ijednu normalnu stvar spreman da uradi, da u ikome od njih postoji iole neke spontanosti. Za strašno kratko vreme ovde se ljudi odlepe od normalnog, zajedničkog, razumnog života i presele se u taj svet političara, gde se vodi neki sasvim drugi život.

VELIMIR
ČURGUS
KAZIMIR

Danas je laž javna potreba i svi smo mi to na neki način prihvatili. Mala ili velika, bilo kakva laž je potrebna i neophodna da bismo preživeli. Ako ništa drugo, da ne bismo poludeli. I onda u takvom sistemu vi možete da zastrašujete ljude svim i svačim, vi možete da lupetate šta god hoćete. Ne postoji mogućnost ispravke laži koja se pušta svakodnevno, tu već imate šum laži koji pokriva sve. DSS društvo je plasiralo tu priču o demokratskom dijalogu, kako svi mogu da se skupe, komunisti i fašisti - ne, ne mogu komunisti - i da vode neke beskrajne rasprave. Svi sa svima mogu da vode dijalog. Ama, tu dijaloga nema, nikada dijalog nije postojao između žrtava i dželata i niko ne očekuje da do njega dođe. Ali ovde se to prodaje kao - to je super.

Ja bih voleo da ta sabornost nastupi u jednoj formi u kojoj će se čisti klozeti i parkovi. Pre neki dan sam, posle ne znam koliko godina, bio na Avali i mogu vam reći da je to apsolutno strašno. Luna park je kod Mitrovića doma i to sa najgorim turbo hitovima i glasom konferansijea, koji, valjda, poziva decu i odrasle da koriste užitke tog luna parka. Automobili, pošto nema parkirališta, parkirani su na sve zelene površine, po šumi, između ostalog. O đubretu da vam ne govorim, o klozetima kojima ne možete prići od smrada. I onda se stvarno pitate - čekajte, to je izletišta nadomak prestonice i o čemu priča taj Bojan Dimitrijević, o Srbiji, o turizmu? Pa, mi ne možemo za sebe, za svoje potrebe da očistimo i uredimo nešto što nam je pred nosom. Pa, takav je odnos i prema

televiziji kao javnom servisu, novinama i novinarstvu kao javnom servisu, bibliotekama kao javnom servisu. To nije ničije i to jednostavno mora da propadne ili da se privatizuje, ali ne znam kako će se to Narodna biblioteka ili arhivi privatizovati.

I to je s one strane demokratskog dijaloga, o tome ne treba da se daju i pričaju levi i desni, to je nešto što jeste pravilo igre u civilizovanom svetu. Hajde da još malo prokomentarišem dodelu frekvencija „Foksu”. Zašto je „Foks” bolji od RTL-a ili neke druge televizije? Zato što je najkonzervativniji, najdesničarskiji u Americi, to je program koji je spreman da protera Darvina. Prema tome, mi smo izabrali, Sveta Stojanović je izabrao taj program, to njemu odgovara. Oni su svi u dila sa centralnim komitetom i Koštunicom. I sad ja ispadam ovde jako radikalan, jako fundamentalan kada smatram da ako Srbija može da bira, ona treba da izabere jedan put koji je bliži nemačkoj ili švedskoj socijaldemokratiji, nego američkoj desnici. Ali čini se suprotan izbor ovim zakonom o crkvama, to se postavlja kao program onim što objavljuje *NIN*.

NIN je objavljujući taj tekst, veliku parastudiju o Latinki Perović, u stvari učinio nešto što je strašno, stavio se u službu, ne više političku, nego jednu službu ličnu, koja na krajnje ličan način osvetljava privatna osećanja i pobude osobe koja je živa i koja živi sa nama. To se u pristojnom svetu ne radi. Pa, čekajte, ljudi, je l' to služi ozbiljnom nedeljniku kao način da povрати tiraž, da uđe u privatizaciju i tako dalje? Kome to služi? Na kraju krajeva, onda je bolje da otvorimo psihijatrijske dosijee, pa da se to lepo prepiše, pa da se vidi ko je kakav, od čega se lećio, kako se lećio, da li se izlećio. Sve to možemo da dobijemo, *NIN* sutra može to da objavi o bilo kome od nas, jer, očigledno, imaju dobru saradnju sa raznim službama. To bi bio super feljton, da se vidi ko je od čega ovde bolovao.

To je ta naša finoća, da kad se suočimo s nečim pa je toliko frapantno da kažeš – slušaj, ovo nije tačno, ovo ne može biti, ali opet te nešto kopka, pa da to nije ipak, ko zna... Retko posegnemo za telefonom i pozovemo toga o kome smo čuli priču i kažemo: „E, ovo je izašlo, šta je od toga tačno?” Zašto? Jer, na neki način, i interesovanje za takvo nešto, da bi se saznala istina, izgleda krajnje neprijatno i nepristojno. Ali, pri tom, zaboravljamo da mi živimo u vremenu koje je užasno nepristojno i neprijatno i da bismo morali zbog sebe samih da neki put pozovemo telefonom, pa da pode-

limo neku istinu i neku činjenicu sa svojim prijateljima i poznanicima. Pa da pozovemo i druge ljude, da napišemo pismo, da ka-
žemo - ja znam da to nije istina, zašto lažete?

Postoje oklevetani i ljudi u toj vlasti, mnogo oklevetanih ljudi, ali kod njih prevladava osećanje da ne treba reagovati, jer reka ide našom maticom, kuda smo je mi usmerili toliko snažno i jako da, u stvari, niko ne demantuje ništa. Znači, najočiglednija laž se ne demantuje i meni onda to zasmeta - a zašto nije Čeda Jovanović rekao direktno - to je montirana fotografija, gde su on i taj Pjev-
čević, pa tu ima još trideset ljudi. Jednostavno mu je toliko nepri-
jatno da to objašnjava ponovo i onda kaže: „Ma, neću o tome da pričam, to nema veze, kakva fotografija, to je bila neka porodična fotografija, nemam nikakve veze sa tim čovekom.” Je l’ da? I stal-
no se pitate, pa da li treba reći - e, neću da demantujem ništa i da vam je to stav, pa ćete baš samo kada je u pitanju nešto strašno ipak da demantujete.

VELIMIR
ČURGUS
KAZIMIR

Setite se da su o Đinđiću pisane još pre 2000. godine grozne laži, ali je njegov propagandni štab reagovao samo na onu laž da su njegovi iz Bosne bili Zenge, Hrvati, pa je onda objavljen oglas sa fotografijom groba njegovog najbližeg rođaka, koji je poginuo u vojsci Republike Srpske. A i to kad se pojavilo, čovek je mogao da reaguje - pa zar je to potrebno tako dokazivati? Onako, uhvati vas u stomaku prosto neki stid. Mislim, ovde je sve to strašno.

SVETLANA LUKIĆ:

*Ja se sećam i prozivanja Tomislava Nikolića u predizbornoj kampa-
nji, kada je rekao da Labus nije Srbin. I ono što je mene u stvari uvre-
dilo jeste što je Labus odgovarao. On je direktno dao legitimitet tom
pitanju. Tako da ni Đinđić nije smeo to tako da uradi, a ni Miroljub La-
bus da dokazuje da je Srbin i da govori o svom porodičnom stablu.*

VELIMIR ČURGUS KAZIMIR:

Da, odgovor - jesam, pa šta - bio bi delotvoran.

SVETLANA LUKIĆ:

*Kada sam dolazila do vas, videla sam one crno-bele plakate sa foto-
grafijom Ratka Mladića. Juče se pojavila ona kratka vest o ljudima iz
policije, DB-a i žandarmerije, optuženim za ubistvo četrdeset osam*

članova porodice Beriša. Ali mi imamo javni servis, na kome je vest o početku suđenja Hrvatima u Hagu, optuženima za zločine nad muslimanima, duplo duža i detaljnija nego vest o prvom procesu pokrenutom za Batajnicu.

VELIMIR ĆURGUS KAZIMIR:

Kao što je kratko i objašnjenje da trojica vojnika na graničnom prelazu u Sloveniji ipak nisu ubijeni. Setimo se koliko je ta vest da su sva trojica ubijeni bila prva vest na svim televizijama, a koliko je prostora zauzelo jučerašnje saopštenje Zorana Stankovića da oni ipak nisu mrtvi. Tu se navija, a navija se jer se procenjuje da treba navijati. I nema velike razlike, na kraju krajeva, da li vi iskreno ili namešteno navijate. Mislim, rezultat je isti, mi bismo morali da imamo svake nedelje posebne televizijske emisije pod nazivom: Nije – nego.

SVETLANA LUKIĆ:

Na početku emisije slušali ste Velimira Ćurgusa Kazimira, a sada govorim pisac i slikar Mileta Prodanović. Jedna od tema biće i sadržaj užasnih reklama koje smo i maločas slušali, koje možete da vidite na bilbordima po Beogradu. I majke mi, mi nismo odgovorni za sadržaj reklama koje se emituju, te nemojte više da pitate zašto to ne promenimo, dakle, to je potpuno van naše moći.

MILETA PRODANOVIĆ:

Saberi i oduzmi, socijalisti su bili van vlasti samo u jednom kratkom periodu vlade Zorana Đinđića i Zorana Živkovića. Oni su se vrlo uspešno, kao što vidimo, vratili na vlast, u jednu perfektnu poziciju da mogu da ucenjuju svakoga. Taj kontinuitet će se nastaviti, za to, naravno, ne treba kriviti njih, treba kriviti ovu sadašnju vlast, plus jedan ozbiljan deo opozicije koji se, mislim, uljuljuje i očekuje neke visoke izborne rezultate. Uopšte, generalno se osećam kao u nekom avangardnom filmu koji traje jedno četiri sata, u kojem se u stvari ništa ne dešava. Znači, postoji neki prazan šum. Afere postaju sve besmislenije, a ja zaista imam toliko privatnih stvari u životu. Moji prijatelji su velikim delom umetnici i neki od njih sada imaju ozbiljne izložbe i od mene očekuju ozbiljne tekstove, tako da sam uronio u to. Predao sam i rukopis romana koji treba da izađe. Znači, tekuće obaveze sustižu i ja marginalno pratim ovo što se događa u društvu.

Vidim da je velika povika i oko „BK”, vidim da su dosta uzbuđenja u javnost unela i ta dva teksta u *NIN-u*, o Latinki Perović. Moram iskreno da kažem da nisam potrošač tih novina, ali sve je to poznato. Situacija danas u društvu podseća na jedan stari vic o robijašima koji sede u ćeliji i izgovaraju brojeve i smeju se na te brojeve, i onda neko pita: „Dobro, pa šta je to?” a oni kažu: „Ispričali smo sve viceve, nema potrebe da ih ponovo pričamo, pa sad samo kažemo broj i to je to.”

MILETA
PRODANOVIĆ

To pisanje *NIN-a* je negde sasvim na liniji tog udbaškog novinarstva, koje postoji kod nas otkako postoji UDBA, a to će reći oduvek. Oduvek sam imao problem sa tim novinama, kad god sam se tamo pojavio, posle toga je bila lavina pljuvanja, odjekivalo se i reagovalo preko svake mere. Kada sam pitao zašto baš tolika vulgarnost, oni su rekli: „Pa dobro, taj čovek što to piše, svi znaju da se on leči.” Pa dobro, kakve su to novine? A oni kažu: „To ionako niko ne čita.” Pa dobro, kakve su to novine u kojima radi čovek koji se leči, da li je to negde normalno?

Ali dobro, to je moj privatni odnos sa tim glasilom beogradske čaršije, koje i u novije vreme sve češće postaje službeni list tajnih službi. Setimo se samo one priče o ledenom metku, trećem metku, već kom metku. E sad, bojim se da na tragu tog tipa novinarstva nastaje i ovo, znači ideja je da se pokaže da u Srbiji, u stvari, postoje dve vrste ekstremista, jedno su ekstremni nacoši, a drugi su takozvani mondijalisti. Imam lični nesporazum sa tom rečju, koja je, čini mi se, jedna od bisernih tvorevina dugogodišnjeg oca nacije. Moja teza je u stvari obrnuta, da su najveći velikani srpske prošlosti bili najveći mondijalisti. Znači, sveti Sava i Dositej Obradović, jedan u starijoj, jedan u novijoj našoj povesti, su za mene dvojica najvećih ljudi u našoj nacionalnoj prošlosti, a oni su po merilima tog vremena bili i te kakvi mondijalisti.

Obratite pažnju, oni koji sebe doživljavaju kao velike nacionaliste obično vrlo loše stoje sa pismenošću i sa padežima. Najnoviji primer: kada je umro haški optuženik, Slobodan Milošević, jedan deo nacije je odušak svojoj tugi ili tuzi dao tako što je lepio poruke na zgradu SPS-a, na Studentskom trgu. Prošao sam tuda nekoliko dana nakon njegove sahrane i prosto nisam odoleo, fotografisao sam sve te poruke ljubavi. Nije postojala nijedna u kojoj nije bilo gramatičke ili pravopisne greške. Možda treba napraviti jednu

veću antropološku studiju, koja bi počela sa atentatom na Aleksandra Karađorđevića u Marseju, nastavila se Titom, Đinđićem i Miloševićem. To bi bila jedna komparativna analiza nekih matri-ca koje ova sredina ispoljava u susretu sa tragičnim ili prirodnim nestankom svojih vladara. Došlo bi se do toga da tu zaista, kao i po pitanju poklona vladarima, dolazi do mešavine poltronstva i autentične, iskrene ljubavi, jer ne može čovek da ode u muzej „Dvadeset peti maj” i da kaže - ovo su sve doneli ljudi koji su se šlihtali nekome. To fetišiziranje vladara je naša konstanta. I zaista mora čovek da bude potpuno lišen bilo kakve harizme, kao što je naš sadašnji premijer, pa da ostane imun na to.

Taj fantazam o jedinstvu, na čijem talasu je i Milošević došao na vlast, duboko je ukorenjen. Jedinstvo u praksi, kada vam ga pominje neko ko je na vlasti, u principu znači - vi svi ćete raditi onako kako ja mislim da treba da radite i u to ćete gledati kao u božiji zakon i to je to. Ja smatram da mi ne treba da budemo jedinstveni, naprotiv, da je naše bogatstvo u tome da budemo raznoliki. Ja sam voleo što živim u zemlji u kojoj je bilo kulturnih ekstrema i različitih vera, tako da imam duboku skepsu prema tim pozivima na jedinstvo. Međutim, oni su mi jasni, oni omogućavaju lako vladanje. Kroz cele devedesete godine smo imali linč izdajnika, a ova sadašnja vlast se nije mnogo udaljila od Miloševićeve i zato nije ni čudo što se ponovo pronalaze izdajnici po svaku cenu. U krajnjoj liniji, u odnosu na tog Šešelja, koji je bio Miloševićev električni zec, čini mi se da ova sadašnja vlast nema mnogo imaginacije da smisli nešto novo, nego prosto reciklira neke od toposa Miloševićeve vlasti, tako da su ti radikali opet električni zec. Ali taj zec, kao u čuvenoj epizodi *Montija Pajtona*, ima četrdeset metara. Taj zec je metastazirao i sada više nije onaj zeka sa kojim se igraju deca, nego je to sad već jedna ozbiljna priča.

Ja mislim da se oni negde podsvesno spremaju da odu, odnosno shvataju da je taj ukupni rejting sadašnje vlasti vrlo nizak. Ne znam, tokom Miloševićevih godina vrlo često mi je pred oči izlazila scena iz jednog Hercogovog filma, rimejka *Nosferatua*, kada glavni junaci prolaze trgom nekog grada i tamo je velika gozba, svi igraju, pevaju, hrana je na stolovima, međutim, tu ima na hiljade pacova. On pita: „Šta je to?” Kažu: „Kuga je, svi smo zaraženi, uskoro ćemo umreti, pa hajde da se provešimo još jednom.” Tako da ponekad imam utisak da je to ovaj trenutak - hajde da

kupimo još malo vremena, još malo vlasti. I evo, ne verujem da će Ratko Mladić biti isporučen zato što to oni baš jako mnogo vole, čak ne ni zbog toga da ova država raščisti sa nekim stvarima i krene dalje. Ne, daleko od toga, oni prosto shvataju da će ih taj potez ostaviti na sigurnoj vlasti još neko vreme. I to je to, pa ako još može nešto malo i da se privatizuje u međuvremenu, onda još bolje. A posle nas – potop.

MILETA
PRODANOVIĆ

To je onaj trenutak gde mene zaista boli nespremnost ovih drugih da se konsoliduju, da malo paze kako se ponašaju, da malo razmisle o tome koliko je bilo pametno obračunati se sa svim Đinđićevim kadrovima u jednom tako kratkom periodu. Koliko je pametno sposobne ljude baciti na marginu u samoj stranci? Kada je trebalo podržati i pomoći predsedničke izbore, vrlo širok spektar ljudi je tu zalegao, međutim, zbog onoga što se dogodilo u samoj stranci nekoliko meseci kasnije, lično znam da veliki broj tih ljudi više neće stati iza njih. E sad, možda bi veća unutrašnja demokratija, malo osluškivanja različitosti moglo tu da pomogne, a nikako ne isterivanje partijske discipline. Ali to su sve unutrašnje stvari, mislim, tužan je taj trenutak kada neko poput mene zaključuje da su sve to njihove unutrašnje stvari. Ljudi koji su u strankama morali bi barem jednim okom da gledaju i na ljude koji nisu u strankama.

U krajnjoj liniji, svako od nas ima glas, svako od nas ima širok krug prijatelja koji se kolebaju, koji su sada već skoro sasvim sigurni da neće izaći na izbore i, mislim, jedan razgovor sa njima može preokrenuti njihovu odluku i učiniti da možda ponovo glasaju za tu opciju. Ali da bi svako od nas mogao da obavi taj razgovor, ja bih morao ipak da imam neke argumente, a ono što stiže s te strane već mesecima nikako nisu ti argumenti, nego naprotiv, sve su to impulsi koji daju za pravo ljudima koji žele da ostanu kod kuće tog dana, pa po cenu da dođe to što dođe. Ja sve češće čujem rečenicu: „Neću više dozvoliti da me prevare i da me plaše radikalima.” Ja se bojim da ljudi koji su sada vezani za demokratski deo opozicije suviše poverenja polažu u marketinške strategije. Naravno, mi znamo da svaka kap vode sanja da postane nemačko pivo ili znamo da svakog prvog stiže plata ili već kakve ponižavajuće gluposti gledamo sa ekrana i znamo da to možda deluje. Onog trenutka kada imate stupidnu reklamu koja doživljava eho u vozilima gradskog prevoza, onda znate da je ta reklama uspela,

ali, kako da kažem, bojim se da među onima koji se spremaju da daju svoj glas demokratskoj opciji ipak nema toliko ljudi koji su lobotomizirani, eto. Marketinška strategija tu može da propadne.

Činjenica jeste da se mnogo šta raspalo i ono iza čega ja stojim je da stvarno moramo uložiti napor da se mi ne raspadnemo, odnosno da se ne raspadne ono što radimo. Ja sam desetak, petnaest godina svog života proveo jednim okom gledajući to oko sebe i, koliko su već moje moći dopuštale, u nekoj borbi protiv toga i zaista sam nakon petooktobarskih promena poverovao da je došao taj trenutak da se više nikada ne osvrnem na sve to i da počnem više vremena da koristim za svoj lični rad. Ja ne znam koliki je procenat stanovništva izabrao da se bavi poslom koji voli, ali ja beskrajno volim ono što radim i srećan sam zbog toga što je to tako podešeno da meni zaista za ono što radim nije potrebna saradnja sa većim brojem ljudi. To mi je bio vrlo rani uvid, kada sam nakon gimnazije počeo da studiram arhitekturu, koja je jedna prekrasna oblast, ali vrlo rano sam video koliko je dug put do nekog ostvarenja u toj oblasti. Rano sam shvatio koliko čovek mora da kleči okolo da bi se uopšte došlo do neke realizacije. Onda sam rekao - bežim ja tamo gde ću moći i u najelementarnijim uslovima da nekako dođem do sebe.

Pa ne, Zoran Đinđić se razlikovao od svih ljudi pre njega i posle njega po tome što je vrlo otvoreno govorio o tim traumatičnim stvarima koje nas čekaju i koje, nažalost, nije moguće izbeći. Za veliki deo svega toga krivi smo sami, ali nemam utešne reči ni za takozvanu međunarodnu zajednicu, koja se vrlo često na Balkanu ponašala kao slon u staklarskoj radnji. Sad je to vrlo nepopularno reći, ali setite se samo u koliko trenutaka je ta međunarodna zajednica, koja je na papiru isterivala ove ili one principe, koliko puta je ona sela kod Slobe na kanabe, koliko puta ga je podigla, koliko puta je o njemu izgovarala reči, koje su onda ponavljali njegovi medijski poslušnici, u rasponu od ovoga malopre pominjanog anketara zarobljenika do ovih koji su sad u zatvoru.

Koliko puta su njihove propagandne floskule u stvari bile prepev nečega što je stizalo iz ozbiljnih centara takozvane međunarodne zajednice. Tako da nemam baš nikakav razlog da budem suviše blagonaklon prema njima, setite se samo sankcija koje su omogućile i to Karićevo carstvo i carstvo raznih ljudi. Mislim, sve to što

je kao stizalo odande u najboljoj nameri, na kraju je za rezultat imalo, recimo, moralne mutante tipa tadašnjeg direktora televizije, prvog, drugog, trećeg, da im ne pominjem sva imena, neki od njih su i dalje vlasnici Roleks časovnika. Stvar ide nekim svojim tokom i uvek je i za medije i za javnost i za političare na vlasti bilo zgodno da postoji neka fiksacija na neki datum, uvek smo čekali sledeće proleće, uvek smo čekali sledeće izbore. Evo, sad čekamo da dođe to što je neminovno, a ne vidim da ovde bilo ko sprema narod na to što je neminovno.

MILETA
PRODANOVIĆ

Već smo govorili o Crnoj Gori i ja zaista nemam nikakvu misao, ni pozitivnu ni negativnu o tome, ali je prosto zapanjujuća lakoća s kojom ti independentisti u Crnoj Gori vide razvoj svoje buduće države. S druge strane, tu je nemogućnost ovih drugih da formulišu šta će biti ako ne dođe do odvajanja Crne Gore. Ovde se niko nije potrudio da malo proanalizira stanje kapitala, investicija u Crnoj Gori i činjenicu da je to možda neka gangrena, koja preti ovoj državi, koja pokušava da se konsoliduje i da možda čujemo te tonove da je nama možda ipak najbolje kada ostanemo sami. Ne mislim da je sad neophodno da ja glasam na nekom referendumu. Ne vidim uopšte ni zbog čega bi se tu pojavljivao neki višak strasti.

Nesnosno je to gotovo orijentalno skrivanje, fetišiziranje zakulisnih vest; ono postaje trajno obeležje ove sredine. I to se opet nadovezuje na jednu od mojih stalnih tema. Postoji nešto što zaista može, barem jednim delom, da razbistri tu maglu oko nas, na tome neki ljudi na ovom političkom polju uporno insistiraju, ali, izgleda, bezuspešno, a to je totalno otvaranje svih fajlova, ali apsolutno. To je urađeno jedino u Istočnoj Nemačkoj i ja ne vidim zašto to ne bi bilo urađeno danas kod nas. Rehabilitacija ovoga ili onoga, to su sve parcijalna rešenja. Ja ne znam da li je moguće naći pet poštenih ljudi u ovoj državi koji bi bili spremni da na sebe preuzmu taj posao. Ja sam iz sadašnjih krugova vlasti čuo da bi to otvaranje dokumenata moglo dovesti do raznih lomova, do duševne patnje nekih ljudi. Znate, ljudi koji su to radili pedesetih, šezdesetih, sedamdesetih, osamdesetih, pa i devedesetih godina, uvek sam mislio da zaslužuju da bar malo pate, eto. I zaista ne vidim zašto bi neko njih branio ili čuvao, žive ili mrtve, svejedno. Ja bih voleo da vidim te papire.

SVETLANA LUKIĆ:

Nedeljnik NIN će ponovo na tender, ne znam koliko mu je skočila cena posle ovog feljtona o gospođi Latinki Perović, pod nazivom Majka druge Srbije ili Latinka Perović, najuticajnija Srpkinja. Verovatno su akcije skočile jako mnogo. Autor feljtona je zahvaljujući anonimnim dojavama svojih izvora, koji se toliko plaše Latinke Perović da nisu smeli da otkriju svoj identitet, zaključio da je ona veoma, veoma opasna žena, da je na neki način centar okupljanja svih mondijalista, modernista ili, kako je to lepo sročio teoretičar Slobodan Antonić, misionarske inteligencije. Ne samo što je ovaj feljton glup i podao napad na Latinku Perović, nego se Latinka Perović pogrešno predstavlja čitaocima NIN-a kao neka vrsta šefa organizovane grupe ljudi, pre svega žena, koje daju ideološku municiju ljudima, partijama, LDP-u naročito, koji, naravno, imaju nameru da ruše trenutni svenarodni režim. Ovo glupo zvuči, ali zvučalo je glupo i kada su Mirjana Marković i njen muž Slobodan Milošević pomislili da im je najveći politički protivnik Ivan Stambolić, a ne recimo Đinđić. Hoću da kažem, da je sada '99. godina, bojim se da bi Latinka Perović, posle ovakvih feljtona, prošla upravo kao Ivan Stambolić ili Slavko Ćuruvija.

Dvanaest istoričarki uputilo je NIN-u i javnosti pismo u kome protestuju zbog ovog, kako je navedeno u tom pismu, inkvizitorskog napada na ličnost i privatnost jedne ugledne osobe. Pismo su potpisale, između ostalih, i stalne sagovornice Peščanika: Branka Prpa, Dubravka Stojanović, Radmila Radić, tu su još i Ljubinka Trgovčević, Ana Stolić i tako dalje. Danas u Peščaniku slušate Branku Prpu.

BRANKA PRPA:

Moram svaki put iznova da se začudim načinu i količini strasti sa kojom se ulazi u obračun s drugim ljudima. Moram, takođe, da priznam da se još uvek začudim da su ljudi targeti, dakle, da živimo u jednoj target kulturi koja je u Miloševićevo vreme podrazumevala ne samo difamaciju ljudi, nego i ubistva. Vi vrlo dobro znate da su ubistvima ljudi prethodili novinski napisi. Dakle, to je cela jedna target kultura, u kojoj se upotrebljava jedan određen jezik, iza koga stoji jedan motiv, koji je u suštini - nejasan.

Potpuno je legitimno u novinarstvu, kao i u svakoj drugoj javnoj delatnosti, bila ona politička ili naučna, da se spori sa nečijim stavovima. Cela Evropa naučnog uma je proizašla iz kritike, dakle, kritika je jedan konstruktivni princip, kojim se u dijaloškoj formi

razrešavaju mnoge nedoumice. Ali ovo što se kod nas dešava, to nije kritika, to nije dijaloška forma, to je prosto jedan ostrašćeni, stomačni poriv da se ljudi ponize, da se izblate, da se od celog javnog mnjenja napravi jedan veliki kokošinjac.

Ovaj feljton meni na to liči i čudi me da u to ulazi *NIN*, da u to ulazi glavni i odgovorni urednik. Ja, zaista, ne verujem da se na taj način mogu otvoriti bilo koja pitanja.

Druga stvar, *NIN* nije mesto gde se otvaraju pitanja srpske istoriografije, pitanja srpske istoriografije se otvaraju među istoričarima, novinari nisu kompetentni da otvaraju ta pitanja. Dakle, jedino što je dotični tekstopisac mogao da otvori kao pitanje jesu politički stavovi Latinke Perović. Moram da kažem kao istoričar i kao neko ko zna Latinku Perović dvadeset godina, da su mnogi od njenih političkih stavova apsolutno pogrešni. Ali korišćenje privatnog bekgraunda da bi se jedna osoba javno profilisala, da bi se pokazalo, valjda, koliko je ona loša i negativna pojava u srpskom društvu, to je, mislim, nešto što je zaista za apsolutnu osudu.

Videli ste da su novinari stali u odbranu „BK” televizije. Bez obzira šta mi mislili o „BK” televiziji, kakav je njen sadržaj, ko je njen osnivač, svi ljudi koji podržavaju principe slobodnog novinarstva i princip slobode štampe su osudili taj čin policijskog zauzimanja „BK” televizije. Dakle, vi novinari ste takođe solidarno stali iza svojih kolega smatrajući da su njihova prava ugrožena. Kao naučna zajednica, gospodin Ćirjaković mora da zna, da ćemo mi, takođe, da stanemo iza svojih kolega. Prema tome, princip solidarnosti jeste ono što karakteriše svaki ceh, princip solidarnosti je, uostalom, ključni princip građanskog društva. Kod nas je on, nažalost, izumro.

Da li mislite da Albera Kamija moramo da optužimo za ekstremizam, jer je čovek artikulisao nešto što se zove filozofija apsurdna, kad je u pitanju ljudska egzistencija? Da li možda moramo da zapljunemo na isti način i Beketa, je li tako? Zna se šta je ekstremističko ponašanje, to je Al Kaida, to su bombe, to su teroristički napadi, to je oblik ekstremizma, ali mišljenje i sloboda ljudskog uma nisu limitirani i svaki čovek ima pravo da stvari vidi na ovaj ili onaj način. I opet naglašavam, vi možete da polemishete s tim stavom, ali nemate prava da upotrebljavate tu vrstu političkih kvalifikativa. Dakle, mi smo stalno, u kontinuitetu, u nečem što se

zove totalitarno mišljenje i totalitarni sistem. Mi smo samo formalno izašli iz totalitarnog sistema, formalno u smislu da smo stvorili višepartijski sistem, parlament; međutim, način na koji mislimo i dalje je totalitaran.

Dakle, mi jednostavno ne dozvoljavamo drugima da misle različito, i ne samo to, nego mislimo da imamo božanske atribute da propisujemo koji je to način mišljenja poželjan. Niko nema to pravo, to je pitanje božanskih kompetencija, a ne naših. Dakle, ta vrsta arogancije s kojom se ulazi u javne polemike, ta vrsta uverenja da baš znaš sve, ta vrsta netrpeljivosti prema različitosti, ta vrsta ružnih reči koje se pri tom koriste, ta prostota koja je iz nas buknila kao nafta iz zemlje. Pitam se koji je to okvir u kom mi funkcionišemo. To je okvir civilizovanog varvarstva. Mi samo spolja imamo elemente civilizacije, iznutra smo varvari. Mi nismo indijanski rezervat samo zato što nas je u to gurnula Evropska unija, pa imamo takav sistem viza da smo zatvoreni ogradama, žicama, zidovima. Mi smo i na mentalnom nivou od sebe napravili upravo ljude iz rezervata.

Međutim, ako smo već prešli na nešto što se zove luk i strela, daj da se međusobno obavestimo da smo na nivou luka i strele i onda je u redu. Znate, ja Latinku Perović ne poznajem od juče, znam je dvadeset godina. U mom institutu ona nije bila član Saveza komunista, ni ja nisam bila član Saveza komunista. Nas dve smo redovno ustajale kad bi članovi Saveza komunista držali svoje partijske sastanke i odlazile u drugu kancelariju da razgovaramo. Ona je u mom institutu bila izopštena žena, i praćena, naravno. Naša kancelarija je prisluškivana. I sećam se jednog trenutka kada smo je mi mlađi, koji smo došli u Institut, lišeni takvog nasleđa, pozvali na kafu, a ona nam je rekla: „Nemojte, deco, sa mnom da sedite, kompromitovaću vas.” Dakle, ja se sad zaista pitam šta se tu dešava, kad je ta Latinka Perović bila kompromitovana jednako u totalitarnom sistemu kakav je bio i kako to da je i danas jednako kompromitovana. Nešto je tu pogrešno, ili je zapravo isto.

Vidite, ja ovde imam jednu knjigu koja se zove *Leksikon bezbednosti*, kupila sam je davno. Ona je objavljena 1986. godine, objavio je Obren Đorđević i ona je definisala pojam neprijatelja službama bezbednosti, policiji i svima ostalima. Ako mi dozvoljavate, ja ću da pročitam jednu kategoriju koja se zove anarholiberalistička

grupacija. Dakle, šta je anarholiberalistička grupacija? „Intelektualci iz redova nastavnog osoblja na univerzitetima SFRJ, koji sebe nazivaju humanističkom inteligencijom i levim marksizma, koji su povezani s određenim krugovima u inostranstvu. Jezgro su im pojedinci, grupice, koje su na pozicijama anarhizma, trockizma i drugih antisamoupravnih shvatanja. Oспорavaju vodeću ulogu partije SKJ, koja je isključivo birokratska i staljinistička organizacija”, dakle, takva je po njihovom mišljenju. Dalje: „Zalažu se da se celokupna društvena kretanja zasnivaju na stihijnom formiranju svih oblika društvenog života, zastupaju mišljenja da je razvoj samoupravljanja nespojiv s postojanjem jedne avangardne organizacije s vodećom i usmeravajućom ulogom u društvu. Oblici neprijateljske delatnosti su: održavanje sastanaka takozvanog otvorenog univerziteta, takozvanih tribina, u pisanju predloga i zahteva nadležnim organima za ukidanje odredaba u zakonu koje imaju klasno-političku sadržinu, uznemiravanje domaće i inostrane javnosti davanjem izjava predstavnicima inostranih sredstava informisanja u kojima se napada naš društveno-politički sistem.”

BRANKA
PRPA

Ja mislim da su ovi ljudi, koji se pominju u ovom tekstu, ljudi koji su stvorili put naše slobode. Bez njihove pobune mi ne bi bili danas slobodni ljudi i to je nešto što treba da se zna. To su ljudi koji su žrtve tadašnjeg totalitarnog sistema, to su ljudi koji su osporavali tadašnji totalitarni sistem, to su ljudi koji su se zalagali za tržište. Otuda ova fenomenalna, neopisiva kombinacija, koja se zove anarholiberalizam. Dakle, to su slobodoumni ljudi. Evo, tako ih tada nazivaju oni, koje danas ovi drugi nazivaju onima, je l', koje su ovi kritikovali. Znae, kad pričam Nebojši Popovu do koje mere je on na mene uticao, kao na mladog studenta ranih sedamdesetih godina, kada sam išla na tribine u Studentskom kulturnom centru, on ne može da mi veruje, ali je to upravo tako. Da nije postojao taj kontinuitet borbe za slobodu, ne bi se organizovalo ni početkom devedesetih onoliko ljudi u nešto što je otpor Slobodanu Miloševiću. To je jedna tradicija političkog organizovanja.

Lepo su rekli u ovoj brošuri - tribine, otvoreni univerzitet, i mi smo stvorili Alternativnu akademsku mrežu pod Slobodanom Miloševićem, kao što su oni stvarali otvoreni univerzitet, pa tribine - setite se Beogradskog kruga i tako dalje. Dakle, imali smo jednu političku tradiciju, na koju smo mogli da se oslonimo.

Ja ne kažem da ovi svi ljudi, u koje spada i Latinka Perović, treba da dobiju orden, ali mislim da zaslužuju malo više poštovanja zbog toga što su u onim teškim vremenima imali ljudske, političke i intelektualne hrabrosti da se suprotstave jednom totalitarnom sistemu. Oni su delovali, naravno, kao deo nečeg što je bila tadašnja levica, jer mi fakat i nemamo klasične disidente, mi imamo disidente unutar same partije. Mi imamo disidente od Đilasa pa nadalje, koji pripadaju klasičnoj levisi. Dakle, mi moramo, ako ništa drugo, kao generacije koje su došle posle njih, da imamo elementarno poštovanje, da uspostavljamo vezu sa nečim što jeste politička istorija Srbije. Ne možemo baš svaki put kad dođe neka nova generacija, prethodnu izbrisati gumicom i onda se čuditi kako je moguće da mi nemamo istoriju, da nemamo kontinuitet.

Šta je to gde se neprestano preskaču vekovi, kakav je to oblik mišljenja, kakav je to mentalitet? Zašto se zaista ne sedne i ne prouči jedno razdoblje i ne shvati, u procesu dugog trajanja, zašto je ono bilo važno? Iz tih pozicija se može govoriti o pojedincima imajući u vidu njihov celokupan opus, imajući u vidu njihov realni i objektivni značaj u istoriji Srbije i Jugoslavije. Pa onda, ako se već ne slažeš sa nekim stavom, polemisati na način civilizovanog čoveka, a ne luka i strele. Dakle, to je ono što ja kao istoričar, kao misleća osoba, kao građanin i kao pristojan čovek mislim da treba ubuduće raditi. I druga stvar o kojoj želim nešto da kažem je kultura javnog govora. Iza reči se stoji, reč se meri, znate, jezik je način na koji mislimo, kako bi rekao Herder. Ako je ovo što smo pročitali i način na koji se misli, onda on kompromituje tu osobu koja tako misli. Jedan od principa građanskog društva jeste poštovanje konvencije. Konvencija nije malograđanština, konvencija je način na koji živimo s drugim ljudima. Prema tome, ta vrsta konvencije, konvencionalnog govora jeste deo evropske kulture i nije slučajno da u engleskom parlamentu politički protivnici moraju jedan drugom da se obrate sa - uvaženi gospodine ili uvaženi prijatelju. To je konvencija i to je ono čega moraju da se drže, ne mogu da mu kažu - budalo, idiote, kretenu i sve one attribute koje mi čujemo, one užasne uvrede koje mi čujemo u našem parlamentu, koje se onda prenose, kao nekakvom nuklearnom lančanom reakcijom, na sve oblasti društva.

Da li su intelektualci korektiv društva? Jesu. Da li novinari moraju da budu korektiv društva? Moraju. Javnost je uvek poslednja

odbrana demokratije i ta javnost mora biti iznad onog što mi čujemo u srpskom parlamentu, ta javnost mora da koriguje taj tip političkog govora, koji se ustoličio na našoj sceni. Ako želite ozbiljno da se bavite istorijom jednog prostora ili drugom polovinom dvadesetog veka, onda ćete naći ovo što sam vam sada pročitala, onda ćete videti da se mi sada uopšte ne razlikujemo od tog vremena. I mislim da je to saznanje zastrašujuće.

BRANKA
PRPA

Sećate li se onog sramnog trenutka Miloševićeve sahrane, kada se jedan muzej, isto tako s policijom, pretvorio u mrtvačku kapelu. Mesec dana kasnije vidimo istu policiju, koja upada na neku televiziju da bi sprovodila, šta? Zakon. Čega? Sve vreme se, u suštini, vređa naša inteligencija pozivanjem na zakone. Ako političke elite nas smatraju takvim budalama, onda jako greše, onda zaista greše. Znae ono u sindromu Ričarda III, sve dotle je dobro dok se ne popneš na tron, onog trenutka kad se popneš na tron više ništa ne vidiš, oblaci su ispod tebe, misliš da imaš posebna svojstva, da imaš božanske atribute, ne razumeš šta se dešava ispod tebe, jer prosto, tron je toliko visoko, oblaci su dole i ovi mravi se ne vide.

Sve vreme se pokušava izvršiti jedna zamena teza, za koju ne morate biti jako obrazovan čovek, ne morate čak ni biti pismeni, jer ljudsko biće je inteligentno samo po sebi, da biste shvatili šta vam oni rade. I pri tom izlaze i bezočno lažu. Dakle, borim se za princip, ne ulazim u sadržaj nečeg što se zove „BK” televizija, kakve programe ima. Meni lično sadržaj tog programa smeta, ali valjda u tome i jeste veličina demokratskog društva, da principijelno braniš princip opšteg dobra. Ne ulaziš u to da li se to odnosi na one osobe koje ti se sviđaju ili one osobe koje ti se ne sviđaju, da li su to osobe koje su poštene ili su to osobe koje su nečasne. Znae, kad bismo se mi kao ljudi sada izmakli iz ove situacije i rekli - izvinite, ovo nas ne interesuje, jer mi imamo drugačije političko mišljenje, mi mislimo o toj televiziji to, to, to, onda bi mi zapravo zaista funkcionisali na način luka i strele. Imamo neprijateljsko pleme i sad ćemo to neprijateljsko pleme da istrebljujemo do poslednjeg, a nećemo da shvatimo da su i jedno i drugo pleme u indijanskom rezervatu i da smo pred izumiranjem, nestajanjem, i da nam svima prei ozbiljna opasnost. Zbog toga svi zajedno moramo da učestvujemo u izgradnji zaista jedne pravne države i društva u kojem su i pojedinci i institucije zaštićeni zakonom. I ne sa-

mo zakonom, nego i solidarnošću drugih i profesionalnih, dakle, cehovskih, esnafskih grupacija i solidarnošću građana.

To se pokazalo vrlo jasno za vreme Miloševićevog režima i oni koji misle da sada s tim mogu konačno da se obračunaju, jako su se prevarili. Eto, toliko o njihovoj inteligenciji. Ja bih ih zamolila da napuste sindrom Ričarda III, da ponovo pročitaju Šekspira ili da pročitaju svu klasiku na temu vlasti i vladalaca, pa onda da se ponašaju kao javni servis građana, jer oni su samo javni servis građana. Oni se moraju ponašati i upravljati na način koji nas neće vređati i koji neće vređati, na kraju krajeva, i njih same.

Kako objasniti to što tražite državnu sahranu za čoveka koji je prethodnog predsednika države ubio, sahranio ga stoječki i zasuo krečom. I onda od svih nas građana pravite imbecile, da upotrebim taj plastični izraz, jer ne znam koji drugi više da upotrebim, i tražite državne počasti za ubicu. Time kompromitujete ideju same države. Ja mogu potpuno da razumem zahteve SPS-a i radikalna. Participirali su onoliko u njegovoj vlasti i mi se vrlo dobro sećamo, u svakom pogledu ih se dobro sećamo, svih ovih godina ih se sećamo, ne lepo, nego strašno. E, sada, oni najedanput dođu i ucene celu državu zahtevima, znate, koji su neverovatni. I onda vidite s druge strane državu koja je slaba, koja ne može da se odupre nečem takvom. Država ne sme da bude slaba, jer država je dokaz da su njeni građani sigurni. Dakle, ne govorim o simbolima moći koji služe zastrašivanju građana, simbolima koji se neprestano ovde upotrebljavaju, nego simbolima moći države koja jasno garantuje principe i čuva zakone i svakog pojedinca i garantuje slobodu i život i imovinu svakog pojedinca. Prosto, ta slabost koja se pokazala u martu mesecu sada se jednostavno širi kao zemljotres, od centra, pa ide dalje i dalje u koncentričnim krugovima.

Kad nipodaštavaš Latinku Perović, nipodaštavaš svoju istoriju. Ja ne kažem da je Latinka Perović bog i batina, naravno da nije, i ona ne postoji kao nekakav centar političke moći, to su najobičnije tlapnje. Ja se sećam tih neprestanih priča: Latinka i njen krug. Šta to uopšte znači, Latinka i kakav krug? I na kraju krajeva, da biste nekog ubedili da ste vi u pravu, a ne on, to radite umom, a ne stomakom.

Postoji još jedna stvar koju želim da istaknem. Vi ćete videti da su ono pismo potpisale isključivo žene istoričarke i to smo uradile

namerno. Naravno da bi u našoj naučnoj zajednici to potpisali i muškarci, ali htele smo ovog puta da to uradimo kao žene istoričarke. Ja ne znam da li je ikad iko napisao tekst sličan ovome o nekom muškarcu. I ovde, da izvinite, ne iskazujemo samo nešto što je odbrana naučne zajednice, nego i princip rodnosti. Ne možete na ovaj način da se obračunavate sa ženom misleći da vam je tako lakše, samo zato što je ona žena. E pa, to više neće moći, jednostavno zato što mi, žene, to nećemo da dozvolimo. Stil tog teksta je zapravo nešto što je suštinska politička nekorektnost.

DON BRANKO
SBUTEGA

Sve političke predikcije Latinke Perović su se obistinile. Ja sam se tada susrela, kao mlada osoba, s jednom vrsnom političkom pameću, sa jednim znanjem, sa jednom hladnom analitičnošću. Sećam se kad je jedino ona čitala *Politiku*, a mi nismo mogli. Pitali smo je: „Dobro, Latinka, kako možete da čitate taj užas?” A ona kaže: „Morate da čitate, deco, vaše stomachne probleme morate da eliminišete, polje politike je ozbiljno polje.” Prema tome, mnogo stvari smo od nje naučili i mogu da kažem da je svi mi koji smo sa njom radili izuzetno poštujemo.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo Branka Prpa, a od Branke Prpe smo saznali da je umro don Branko Sbutega, koga smo upoznali kao sveštenika Katedrale svetog Tripuna u Kotoru, u kojem je svakog leta organizovao koncerte ozbiljne i džez muzike. Upravo u taj katedrali danas je izloženo telo don Branka Sbutege. Don Branko nije bio omiljen u katoličkoj crkvi, napadali su ga, jer je kritikovao sveštenike koji su branili hrvatske ratne zločince, mislim pre svega na Norca i na Gotovinu. Crnogorskim vlastima don Branko se zamerio jer je Kotorane predvodio u otporu da se u okolini ovog grada sagradi ogromna deponija đubreta. Slušate snimak iz 2002. godine, kada je don Branko Sbutega govorio u Paviljonu, kod Borke Pavićević. Od tada, njegov glas je uvek u svakoj špici Peščanika.

DON BRANKO SBUTEGA:

Evo, juče sam pročitao u izveštaju da je gospodin predsednik Koštunica, koji je i moj predsednik, dakle, gospodin Koštunica je rekao da Srbiji nije potrebna lustracija, jer bi to otvorilo Pandorinu kutiju. Ma nije nego. Bože, koliko smo se naljubili, naistinisali, nabogoblašili, nablagoslovili - na čemu? Svaki blagoslov je pošao se-

lektivno i uključivao je neko prokletstvo, svaki poziv na ljubav je uključivao, skoro svaki, neku mržnju. Naravno, nije to tek samo sada, daleko od toga, istorija hrišćanstva je prepuna tog dupleksa. Ovo su provincijalni prostori, ovde se nijedna velika civilizacijska tema nije uspostavila, nije definirala, mislim, pođite sve tamo do Trsta. Možda najznačajnije što nam se desilo na ovim prostorima, to je što je Džojls napisao ono par redaka *Ulisa* u Puli. Mnogo bi se bolje popamtio i Beograd i Zagreb i tako dalje, da je slučajno Mocart ovamo nekada prošao, pa da je samo ovo ovde napisao - ta-ra-ra-ta-ra-ra, svi bi rekli - Beograd, to je grad, Zagreb, onamo gde je Mocart, znate ono ta-ra-ra-ta-ra-ra. Vidite kako četiri tona mogu u jednom prostoru da daju više nego što mi svi umišljamo.

Dakle, istina je u uznemirenju, a ne u jednom ovakvom prividu mira, u kojem se danas nalazi ono što se zove Jugoslavija, Srbija, Beograd. U tom prividu mira kao da ne postoje ljudi. Čak dok se podržavalo zlo i to je bilo nešto, prema tome, uznemiriti se i biti uznemiren unutar sredine je jedino što se može desiti, to je lustracija. Lustracija ne znači izbaciti, lustracija znači propitati, propitati sa željom da se izađe. Kako izaći iz ovoga? Kako su Njemci izašli? Kako su Japanci izašli? Izašli su totalnim porazom i prihvatanjem poraza kao svoje nove šanse. Izašli su padnuvši na kolena, da ne kažem prostrvši se skoro polumrtvi, bez koprcanja.

U Hrvatskoj je uhapšen pre malo više od godinu dana general Norac. Reakcija: Biskupska konferencija Dalmacije donosi proglas, prvo obezvređuje Haški sud, obezvređuje princip pravde, ratnog zločina kao zločina, prejudicira kvalifikacije bez ijednog procesa i poziva ljude i kaže: „Norac je u našim srcima.” To se desilo. Možemo mi sad vrlo lako da iščitamo zašto se to tako desilo, zašto je sto hiljada ljudi došlo usred grada Splita da protestira što se neko pod takvom optužbom procesuirao. Mi znamo vrlo dobro, nisu tih stotinu hiljada ljudi bili stotina hiljada brava i stotina hiljada pokvarenjaka i tako dalje, dakle, to nije stotinu hiljada identičnih odgovornosti, ali ipak, u svakom od tih stotinu hiljada ljudi postoji bar jedan mali dio suučesništva.

Bio sam u Dubrovniku za vreme bombardiranja, samo jedna jedina bol je tada bila - nije stigao nijedan faks gdje bi rekao prijatelj prijatelju - *I'm so sorry*. Nije ni udruženje čistačica se sakupilo, njih četiri, pa reklo - nama je žao. Ne što se bombardira, nego zbog

čega i ko. Naravno da nikad svima nije žao, ali i u onima kojima nije bilo milo, nije bilo dovoljno snage da se kaže - *I'm so sorry*, meni je žao, neću se izvinjavati, nisam poslao, nisam ja htio, nisam napravio, ali meni je žao.

SVETLANA LUKIĆ:

Ovako je govorio don Branko Sbutega juna 2002. godine u centru Beograda. Hvala vam što ste slušali Pešćanik, u današnjoj emisiji govorili su Velimir Ćurgus Kazimir, Mileta Prodanović, Branka Prpa, don Branko Sbutega. Petar Savić je radio montažu, Marko Perunović realizaciju, a vama se zahvaljuju na pažnji Svetlana Vuković i Svetlana Lukić, prijatno.

PEŠČANIK_{FM}, 05. 05. 2006.

SNEVAČ POD LIPOM

To bi bilo kao da Koštunica uhapsi samog sebe...

Prosečni Srbin radi 48 minuta dnevno...

Moda, pravoslavlje i MTV su ubili najbolje ribe iz moje škole...

LJUBODRAG STOJADINOVIĆ, *vojni analitičar,*

SONJA BISERKO, *iz Helsinškog odbora za ljudska prava,*

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO, *iz Komiteta pravnika,*

VUKAŠIN NEDELJKOVIĆ, *iz Irske*

SVETLANA LUKIĆ:

Ove nedelje Britanci slave osamdeseti rođendan kraljice Elizabete II. Jedan kritičar monarhije je tim povodom napisao: „Zaštitni znak vladavine Elizabete je Britanija paralizovana u vremenu. To je njen trijumf i naša sramota”. Ova nedelja je pokazala da će naš sadašnji vladar uspeti u nameri da Srbiju parališe u vremenu, koje njegov kukavički, rigidni, buđavi um smatra bezbednim. Žive će nas zakopati u ovoj zemlji koja je nekad bila naša, a ove nedelje je ponovo postala predmet čuđenja, podsmeha i sprdnje u svetu.

Ministar vojni Stanković je ispao glup u društvu kada je najavio da će nam se povodom prekida pregovora o pridruživanju obratiti predsednik vlade, to jest najodgovorniji za ovu sramotu koju smo doživeli. Onaj koji se hvalio da sme da nas pogleda u oči juče je navodno svojim kolegama u vladi objasnio šta su sve njegova ministarstva sile uradila na hvatanju Ratka Mladića. I posle svega izdato je saopštenje, predsednik vlade se sakrio iza nesrećnog ministra privrede Bubala, koji nam je objašnjavao kako je tražiti gospodina Mladića isto što i tražiti iglu u plastu sena. Bubalo, ko god da je taj čovek, zove se ministrom privrede i morao je juče da nam makar kobajagi kaže kakve će posledice ovaj prekid pregovora imati na našu privredu, a ne da se sramoti i priča o stvarima o kojima nema pojma. Ne razumem kako Koštuničini saradnici dozvoljavaju da ih on toliko ponižava i pretvara u klovnovе.

Juče su opet uhapšeni neki ljudi koji su navodno jedno vreme skrivali Ratka Mladića. Verovatno jesu, ali i da nisu, Jočić, Bulatović i Stojković bi nas hapsili jednog po jednog iz dana u dan, po spisku iz telefonskog imenika, ako tako mogu da kupe još jedan dan svoje vladavine.

A kad bi ponestalo nas, neprijatelja, mondijalista i turista, počeli bi da hapse članove sopstvenog glavnog odbora. Tako je Sadam Husein, u trenutku kada su Iraci već bili u zemunicama i osluškivali američke avione, kažnjavao svoje debele oficire oduzimanjem pola plate, jer nisu fizički spremni za rat.

Sve što smo čuli ove nedelje o hvatanju Ratka Mladića je toliko glupo i jadno da bi od toga bilo teško napraviti film Š produkcije. Zamislite film u kome postoji serijski ubica, jedan deo policije ga deset godina traži, a drugi deo policije ga krije, a onda izađe šef te policije i saopštenjem moli serijskog ubicu da se preda, jer stvarno ne zna gde više da ga traži, a ne zna, brate, ni koji deo policije ga ono beše traži, a ko-

*ji ga krije. I stvarno nema smisla, neka se malo taj gospodin ubica sa-
žali na šefa policije.*

*Ma kako ovo bio nemogući scenario, ipak imamo prilično lepih eleme-
nata. Imamo serijskog ubicu, imamo razne policije, ali nikako ne mo-
gu da uklopim, ma koliko scenario bio apsurdan, predsednika Skup-
štine Predraga Markovića i njegovo najnovije bulažnjenje o menjanju
padeža i pravilu prelaska I u O. Već smo se naslušali njegovih priča
o istorijatu njegovog starog sakoa, a posebnim osvrtom na dugmiće,
o kapetanu koji tone i brodu koji poslednji napušta kapetana. Zar
stranci G17 nije pomalo neprijatno, zašto ga negde ne iznesu?*

*Ali, o G17 plus ćemo iduće nedelje, videćemo šta će se desiti posle La-
busove ostavke. Dakle, iduće nedelje glavni odbor G17 plus.*

*Nastavljaju se pregovori o Kosovu. Koštuničin savetnik Slobodan Sa-
mardžić nas je obavestio da smo zeznuli Albance, izašli smo sa pred-
logom da se formira deset srpskih opština. Albanci su toliko bili izne-
nađeni da su zanemeli. Ministar Vuksanović je izdao saopštenje u ko-
me je poručio roditeljima crnogorskih studenata u Srbiji da malo po-
razmisle o tome kako će glasati na referendumu, jer ako pobede sepa-
ratisti, odmah će uslediti Vuksanovićeve odmazda - poskupeće škola-
rina za crnogorske studente i teže će, bogami, nalaziti posao u Srbiji.
Nesposobni da naprave nešto, članovi ove vlade rade ono što znaju -
razaraju sve što ne vole, a još više ono što nisu u stanju da razumeju.*

*Dakle, braćo i sestre, građani i građanke, vratili smo se u stereotipe
koji su stvoreni o nama. Jedan strani putopisac 1918. godine je napi-
sao: „Srbija je pre rata imala četiri miliona stanovnika. Žrtvovala je
milion ljudi zbog zablude da ona postoji kao država samo zato da bi
srušila veliku susednu monarhiju.”*

*Ovo je Peščanik, a vi na početku emisije slušate vojnopolitičkog ko-
mentatora lista Politika, Ljubodraga Stojadinovića. Ljubodrag Stoja-
dinović je, da vas podsetim, početkom devedesetih bio aktivni oficir
JNA, a onda su ga izbacili.*

LJUBODRAG STOJADINOVIĆ:

Mislim da je sve što se događalo logično vodilo ovakvoj situaciji, da
vlada nije imala ideju šta da uradi sa Ratkom Mladićem, niti je imala
ideju šta da uradi sa državom. Njena je ideja samo da očuva vlast ove

garniture i ovih mesec dana je bila jedna kupovina vremena u nadi da će se dogoditi nešto što bi dovelo do ispunjenja uslova, a da pri tom vlada premijera Koštunice, njegove tajne službe i policija ne maknu prstom i ne budu kompromitovane od onih snaga koje čine koaliciju u vladi. Srbija je imala nekoliko poslednjih rokova. Ova vlast se nadala da će uvek postojati još jedan poslednji rok. Evo, Koštunica se juče jako iznenadio što je došlo do prekida pregovora i njegova jučerašnja izjava je patetična, pogrešna, neodgovorna i svedoči o tome da vlast u Srbiji zaista ne zna šta je preče i na koji način ona mora da radi svoj posao. Dakle, Koštunica je optužio Mladića da je on čovek koji drži čitavu Srbiju kao taoca.

LJUBODRAG
STOJADINović

Katastrofalna je iluzija premijera koji misli da vlast može da pristane da čitavo građanstvo jedne države bude talac jednog čoveka. Država ne može biti talac pojedinca, ali vlast je pokušala da svoju nemoć, svoju nesposobnost, niz gluposti koje je napravila projektuje samo na Ratka Mladića i da njega učini krivim što nas on, navodno kao patriota, odmetnik ili oficir, drži kao taoce svoje hajdučije. To je jedan pokušaj da se sopstvena neodgovornost, nesposobnost, katastrofalna politika i odnos prema sudbini Srbije projektuje na čoveka koga ne mogu da nađu oni koji ga kriju, a kojima je premijer Koštunica, inače, opčinjen.

Mislim da je on opčinjen tajnim službama. Ni jednog trenutka on nije pokušao da ukaže na to da možda odgovornost za to što Ratka Mladića nigde nema i što nadležne službe ne znaju gde je on, prebaci, na primer, na ministra policije Jočića, na šefa tajne službe Bulatovića, da kaže da su oni nesposobni. Dakle, ili su oni nesposobni ili su u kolaboraciji sa onim kojeg treba da nađu. Prosto je neverovatno da vlast koja raspolaže sa toliko mehanizama, ljudi, obaveštajnih podataka, tajnih službi, ne može da locira Ratka Mladića. A ako ga je već locirala, a ne želi da ga uhapsi, neverovatno je da ona očekuje da se on preda. To onda znači da je ona na neki način u kolaboraciji sa čovekom, koji se nalazi u avliji ispod lipe. Dakle, taj čovek *post mortem* na neki način upravlja Srbijom.

U svom izlaganju premijer Koštunica je prvo spomenuo opasnost po vladu, pa tek onda opasnost po državu. Ne samo da se tu poistovećuju vlada i država, nego se smatra da je vlada preča od države i da je važno očuvati vladu, nezavisno od toga šta će biti sa Srbijom. I to je nešto što ne samo dovodi u sumnju da su svi oni znali da obmanjuju i

Karlu del Ponte i Olija Rena, nego da i u ovom trenutku ne znaju šta da rade i da iz ove panike u kojoj su se našli mogu da se očekuju samo novi dramatični momenti za Srbiju.

Ja mislim da se ova vlast panično boji operativne akcije. Operativna akcija bi mogla da dovede do nekih pogibija, pa čak i do smrti Ratka Mladića. Vlast smatra da bi se tada našla u goroj poziciji od one u kojoj se našla juče, posle prekida pregovora. Mislim da se njeno očekivanje da će se nešto desiti za tih mesec dana svodi na sledeće - prvo, da će Ratko Mladić da umre prirodnom smrću, drugo, da će on da se ubije, i treće, da će možda da se preda, da će to biti njegov treći izbor. Očigledno je da niko od njih ne poznaje psihologiju i logiku Ratka Mladića. Prvo, to je čovek koji je ekstremno samoljubiv, egocentričan, uveren da je i danas mesija, on ne veruje u druge vođe, on veruje da je on taj vođa i da najbolje zna šta je dobro za Srbe. Da je on namestavio da se preda, on bi to do sada već uradio, da je nameravao da se ubije, on bi to već do sada uradio. A očekivati da on umre prirodnom smrću, to je kao kada neko ko nema stan očekuje da mu umre tašta, koja se odlično oseća i trči po parkovima. Pri tom, vlast još optužuje tog koji se dao u bekstvo, koji je odmetnik, najpoznatiji srpski hajduk, valjda, posle Čaruge, da je uzeo sudbinu svih nas u svoje ruke i priznaje da je ona pred tim nemoćna. Dakle, ona priznaje da je nemoćna, ne pred svojim zadacima, nego pred čovekom koji im onemogućuje da te svoje zadatke prema međunarodnoj zajednici, prema Srbiji, ispune. To je nešto što nas ne samo zabrinjava, nego dovodi do toga da posumnjamo i u zdrav razum ljudi koji se nalaze na čelu vlade Srbije. Njihova logika, njihova obrazloženja su do te mere autistična da deluju zastrašujuće.

Premijer Koštunica je kao predsednik Jugoslavije imao jedan stav koji je vrlo slikovit, on je prvo rekao da je njemu Hag poslednja rupa na svirali, a onda je to objašnjavao i fiziološkim paralelama, da ga od Haga hvata gorušica i da mu se čak prevrću creva, pa je njegov prvi susret sa Karlom del Ponte bio ekstremno neprijatan - on nije želeo da je pogleda dok su se rukovali, a zatim je ona poput furije istrčala iz njegovog kabineta, uverena da se s tim čovekom ne može sarađivati. Kasnije je Koštunica doživeo jednu evoluciju, ali ja mislim da je to bio samo privid, samo javni stav i da on u suštini tu evoluciju nikada nije doživeo i da je njegova fascinacija nepostojećim herojstvima, izgleda, još uvek na snazi.

To mislim pre svega zato što se on okružio vrlo čudnim ljudima, pre svega u domenu legitimne prinude ili sile, mislim na policiju, vojsku, tajnu policiju. Mislim tu, pored ostalog, i na generala Tomića, koji je Koštuničin bliski prijatelj, bar sudeći po onom lirskom pismu koje je Koštunica napisao Tomiću, dok je ovaj bio u zatvoru u vreme Sablje, u kome kaže da je ponekad dovoljno da njih dvojica sede tako jedan pored drugoga i da ćute. A istovremeno, Aco Tomić se pre dve-tri godine sreo sa Mladićem više puta i bio je na čelu one službe koja je sakrivala Ratka Mladića.

LJUBODRAG
STOJADINović

Dakle, treba znati da bez Vojne službe bezbednosti Ratko Mladić nije mogao da se krije i da bez te službe on ne može biti ni otkriven. Ta ista služba je podnela raport Vrhovnom savetu odbrane, i to je bio vrhunac jedne cinične mimikrije u odnosu te službe prema samoj sebi. Ona je svoj posao obrazlagala tako što je pokušala da kaže da zna ko je sve pomagao u sakrivanju Ratka Mladića, ali je sve to proglašeno državnim tajnom, pri čemu je ta služba ostala u sferi monopola na sve važne informacije. Pri tom, istorija tih službi pokazuje da je sve što su one čuvale propalo. Propala je država koju su čuvale, izgubili smo teritorije, propala je vojska koju je čuvala Vojna služba bezbednosti, samo su službe postajale sve jače, i dalje uverene da one čuvaju državu.

U doba kada je hapšen Perišić zbog špijunaže, Aco Tomić je sa svojim agentima došao u vladu Srbije i izvrnuo džepove toj vladi. U doba pobune Crvenih beretki, Koštunica je rekao da su to ljudi koji rade svoj posao i štrajkuju sa alatom koji imaju, iako je to bila klasična oružana pobuna. Ja sam te iste večeri tvrdio da je to oružana pobuna, ali naravno, Miloševićevi pretorijanci su imali jaku podršku. Ta ideja pretorijanstva opstaje i dalje, bez obzira što Koštunica kaže kako je naš imperativ saradnja sa Hagom. Dakle, u pitanju je pre svega njihov odnos prema vlasti, a ne prema sudbini države.

Imali smo samo Hrvatsku kao gori primer od nas, koja nije mogla da uhvati Gotovinu. I oni su imali prekid pregovora, ali su taj posao završili i sad smo ostali bez predsedana, dakle, kao najgori primer. To, ponavljam, pokazuje da premijera pre svega interesuje sudbina oligarhije, garniture koja se nalazi na vlasti, a ne sudbina Srbije, i to je saznanje koje proizlazi iz ovoga što smo ovih dana doživeli kao jedan dramatičan preokret u odnosu Evrope prema Srbiji. To je pokušaj te

oligarhije da opstane nezavisno od drame koja preti da Srbiju ponovo vrati u izolaciju sanitarnog kordona u kome smo već jednom bili.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta mislite da je elementarni preduslov da Ratko Mladić bude uhapšen?

LJUBODRAG STOJADINOVIĆ:

Moguće je da je vlast u tom smislu zakasnila, da su zakasnile i vojne i civilne vlasti. Bilo je nužno da civilna vlast konačno stavi pod svoju kontrolu tajnu policiju i političku policiju i da uspostavi red u tom smislu. Dakle, te službe su zajedno sa državom i institucijama postale ribari ljudskih duša, one traže neprijatelje u sopstvenim redovima razarajući u društvu ono što je najkreativnije. Te službe, mislim tu i na razne likvidacije, kriminalne poduhvate i na simbiozu podzemlja sa vlašću, postale su kancerogeno tkivo ovog društva i ove države. Izlaz je bio da se one odmah posle 5. oktobra rasformiraju i da se formiraju nove, pod kontrolom civilne vlasti. U ovoj situaciji te službe nisu pod kontrolom vlasti, nego obrnuto, one kontrolišu vlast.

Ministarstvo odbrane i vlast premijera Koštunice imaju iluziju da nešto kontrolišu, a u stvari svi ti ljudi su pod kontrolom službi, jer te službe imaju ne samo monopol na hajdučko prikrivanje jednog čoveka, nego i na informacije o tome. I te informacije koje bi vlast morala da ima da bi uhvatila Ratka Mladića pre dolaze do Mladića nego do vlasti. Tajne službe, politička policija, kontrolišu civilnu vlast namećući svoje kriterijume, namećući svoj vrednosni sistem, svoje viđenje rodoljublja i to predstavlja smrtonosni okvir za Srbiju. Za njih je Ratko Mladić simbol prošlih vremena, simbol neuhvatljivosti, simbol prekosa međunarodnoj zajednici.

Znači, on je poslednji dokaz da jednom Srbinu niko ne može ništa i, pored ostalog, on je i neka vrsta aduta za te službe da bi i dalje mogle da manipulišu važnim informacijama i da informaciju o tome gde je Mladić saopšte možda onda kada zaista počne da preti opasnost da ih neko rasformira, da im dâ voljno i da sve počne iz početka. Onda oni mogu da daju informaciju koja bi mogla da ih spase, jer ovo što sada imaju jeste važno za sudbinu države. Njima je važno da se ne sazna čime oni zaista raspolažu i koje je poreklo njihove moći. U poreklo njihove moći premijer ne želi da dira, naprotiv, i bez obzira šta on tvrdio, on je saučesnik u svemu ovome što se događa, bar kao pokrovi-

telj jedne atmosfere, jednog vrednosnog sistema koji se od 2000. naovamo, izgleda, ne menja, nego se učvršćuje u nekim recidivima, koje je još teže kontrolisati nego u doba Miloševića.

Dakle, ulazimo u sferu jednog tihog totalitarizma koji se oseća, ali se ne može videti tako dobro i protiv koga je teško organizovati bilo kakav otpor, osim mentalnog. Dakle, to su te opasnosti, a alternative nisu dobre. Mi u Srbiji nemamo alternativu, ne znamo šta bi se moglo dogoditi posle svega, ne znamo ko bi mogao da dođe posle ovih. U Srbiji postoji strah da bi mogli da dođu gori od ovih, i to je sasvim moguće. Može se dogoditi da Srbiju za koji mesec vode gori od ovih. Moramo da vidimo šta još ovi mogu da urade sa snagama koje su im preostale i sa informacijama i sa resursima koje imaju u ovom trenutku.

LJUBODRAG
STOJADINović

SVETLANA LUKIĆ:

Kad ste rekli maločas da informacije bitne za hvatanje Mladića pre stignu do njega, nego do vlade i do Koštunice, mislite li da je on svestan toga? Da li on u stvari demonstrira i svoju nemoć u jučerašnjem saopštenju?

LJUBODRAG STOJADINović:

To je klasično pokazivanje nemoći, jedna vrsta panike, ne zbog sudbine Srbije, nego zbog toga što je obesmišljeno sve što je vlada činila sa Koštunicom na čelu i ta nemoć se pokazuje pre svega pokušajem da se na patetičan način pozove general koji je deset godina u odmetništvu, da se sada u interesu sudbine Srbije nekako preda. Vlast priznaje da ona ne može da ga nađe, to je pokazivanje ne obične nemoći, nego plaćevne nemoći – ako se ti, Mladiću, ne predaš, onda svi propademo. Hajde, burazeru, ako boga znaš, dođi pa kaži tim ljudima gde si, pa da onda krenemo iz početka, ti ćeš biti u zatvoru, a mi ćemo kao Srbija da krenemo napred. To je pokazivanje nemoći na nivou kućnog saveta, dakle, čovek neće da iznese svoje stvari iz podruma, a čitava ga zgrada moli. I to je neka vrsta velike neozbiljnosti i velike državničke neodgovornosti.

Pa evo, mi smo novinari, ako se ne odazovete na sudski poziv po privatnoj tužbi, a tužila vas je neka budala koju ste vi navodno time što ste rekli istinu o njemu uvredili, i ako vi dva puta ne odete, doći će policija i naći će vas i odvešće vas, silom će vas privesti na suđenje po privatnoj tužbi zbog toga što neko misli da ste ga oklevetali. Tu država funkcioniše, znači, na nivou progona novinara ona će dobro funk-

cionisati, ali kada treba naći čoveka koji je optužen za najteže zločine, ona pokazuje sopstvenu nemoć. Nismo mi taoci Ratka Mladića, mi smo taoci jedne nesposobne vlade, mi smo taoci jednog novog haotičnog totalitarizma koji nas vodi na veoma pogodno tlo za afirmaciju pravog autoritarizma. Ovo je atmosfera za to, koja nas može odvesti u nešto mnogo gore od ovoga. To je nešto što mora da nas brine, ne samo nesposobnost vlade, nego nesposobnost demokratskih snaga da nađu alternativu ovome što sada imamo i veoma jak nadirući elan onih snaga koje žele da nas silovito vrate u prošlost, pod lipu, i da Srbija zaista krene putem Slobodana Miloševića, kao što su to i rekli na onom mitingu u Beogradu, na dan sahrane gospodara Srbije.

SVETLANA LUKIĆ:

Mi smo, onda, u klopci.

LJUBODRAG STOJADINOVIĆ:

Mislim da nam se, nažalost, ne piše dobro, ni u ovom statusu kvo, a ni ako bi se raspisali izbori, jer je alternativa ovome nešto što bi moglo da bude mnogo gore. Znači, ne piše nam se dobro ni ako bi neko pokušao da sve to preseče, niti u ovoj atmosferi stalnog iščekivanja da se nešto dogodi. Dakle, da damo ovoj vladi još jednu šansu, još neki mesec, hajde da vidimo šta će biti, Ratko Mladić će možda sam da se preda, vlada će možda dobiti još jedan rok da bi se to dogodilo. To je nešto što nas stalno drži na stend-baju, koji nas unazađuje. Ako ne koračamo napred, mi stojimo u mestu, a to je veliko nazadovanje i u ovom trenutku ja ne vidim mnogo razloga za optimizam. Taj optimizam je potrošen u nekom revolucionarnom elanu, potrošen je u raznim glupostima koje su proizašle iz tog elana, ali ovo što sada imamo je jedna vrlo opasna konzervacija Srbije, jedna reanimacija nečega za šta smo verovali da je definitivno mrtvo.

SVETLANA LUKIĆ:

Kakva je trenutna uloga Radeta Bulatovića, Jočića, generala Stankovića? General Stanković je imao nekoliko izjava koje su, kada čovek čita tekst, bile dosta korektne.

LJUBODRAG STOJADINOVIĆ:

Mislim da je Stanković čovek koji ima dobre namere, ali Stanković je nemoćan. On je shvatio da je nemoćan, on je shvatio da čak može da

smeni te čelnike službe, neke je i posmenjivao, može da smeni i Kovača, ali on ne može da promeni suštinu te službe. To se može promeniti tek potpunom redefinicijom te službe, koja je staljinistička, koja ima brkove u glavi i na licu i koja traži neprijatelje samo u svojim redovima. U ovom trenutku su neprijatelji verovatno oni koji traže Ratka Mladića, neprijatelji su oni koji smatraju da Ratka Mladića treba odvesti u Hag. Dakle, to je služba koja je doprinela razaranju svega postojećeg, ali sebe jako dobro čuva. Stanković sa njom ne može da se izbori sâm i on je to shvatio, njegove izjave više nisu tako energične kao na početku, on sada govori uzdržanije, čak više ne govori ni o svojoj ostavci.

LJUBODRAG
STOJADINović

Što se tiče Bulatovića, ja ne znam, meni taj čovek nikada nije bio jasan, ne znam da li je jasan premijeru Koštunici, verovatno jeste, ali sigurno je da on ni na koji način nije mogao, a nije ni želeo da bilo šta u toj službi državne bezbednosti, koja se sada zove BIA, nešto promeni, jer tamo takođe nisu moguće nikakve promene bez potpune redefinicije te službe i bez promene njene suštine, a njena suština u ovom trenutku je da ona praktično ima monopol nad kretanjima moći u Srbiji, znači da nad njom i dalje lebdi duh Jovice Stanišića i da je Rade Bulatović samo jedna etapa u tome. Dakle, on jeste šef koji nema veliki ugled u službi i on nije čovek koji tamo može da uradi bilo šta, on je samo neko ko može da služi Koštunici da kontroliše važna kretanja u toj strukturi, koja je potpuno nejasna i njemu i Koštunici, ali da nešto promeni, ne, on je samo čovek koji doprinosi čitavoj ovoj konfuziji. Koštunica sigurno smatra da to nije štetno i opasno po njega, ali tu se radi o vrlo zamršenim stvarima i poduhvatima koji su kulminirali u ovome što se dogodilo oko Ratka Mladića. Oni mogu da budu indikator bitne restauracije nečega za šta smo verovali da je davno prošlo. Znači, te službe su i dalje gospodari naših sudbina i u tom smislu se od '48. godine naovamo, nažalost, još ništa nije promenilo.

SVETLANA LUKIĆ:

Vredi li pominjati Jočića?

LJUBODRAG STOJADINović:

Jočić je došao pod vrlo sumnjivim moralnim okolnostima na to mesto, hipoteka njegovog krivičnog dela je bizarna, ali nije zanemarljiva, jer on tada nije bio adolescent, nego student. Koštunica je to negirao kao problem. Jočić je u više mahova demonstrirao svoju veliku ne-

sposobnost, da li je ona konceptijska, ili je mentalna, ili je zadata, to je već pitanje za one koji ga bolje poznaju. Ali u svakom slučaju, mi sada opet imamo likvidacije na ulicama, povratak nesigurnosti, divljanje vozača, imamo praktično Divlji zapad na ulicama Beograda. Jočić je i na čelu one operativne grupe koja je morala da ustanovi kretanje Ratka Mladića i da ga definitivno privede pravdi. On se pokazao nesposobnim da kao ministar bude na čelu takvog jednog poduhvata i mislim da su potpuno opravdani zahtevi da on podnese ostavku, ako se uopšte time može nešto postići. Ja mislim da bi posle Jočića iz ove strukture koju poznajem mogao da dođe neko još nesposobniji od njega.

Osećam se kao čovek koji se nalazi u autobusu na nizbrdici i poledici, a vozači se svađaju ko u stvari vozi. Ovim ne glorifikujem značaj vođe, samo govorim o odgovornosti izvršne i reprezentativne vlasti – tu mislim i na predsednika države. On je jako dobro pevao na tamo nekim svadbama svojih savetnika, ali mislim da se nije dobro poneo u svemu ovome, da nije iskoristio svoj predsednički autoritet, ukoliko on postoji, nije pokušao da pomogne izvršnoj vlasti u naporu da se stigne do Ratka Mladića. Nije pomogao bar sugestijama, koje iz predsednikovog kabineta mogu da budu dragocene. Ali mislim da i tu postoji kriza ideja, jer teško je biti dobar predsednik sa savetnicima koji su mlađi od njega, koji su odlični u jednom rok sastavu, ali ovde se ipak radi o vođenju države, a ne o Idolima i o orkestru koji svira na svadbama i na – da ne kažem ono drugo Bregovićevo.

I mislim da, kada se sve sabere, mi u Srbiji ipak imamo jednu neodgovornu vlast. Dakle, imamo jednu vlast koja na predsedničkom nivou može da bude šarmantna, kako kome, a na nivou premijera, ona je namćorasta, samoljubiva, sujetna, neefikasna, konzervativna, trom i neodgovorna. I takva kombinacija je najgora, ona nas je i dovela do ovde. Mislim da nas je uhvatila letargija, kojoj nema mnogo leka, mi nemamo novi izvor energije. Šta god da se dramatično dogodi u Srbiji, mi ćemo to na nivou javnosti dočekati sa jednom ravnodušnošću koja je depresivna. Ovo jeste ćorsokak za Srbiju, u taj ćorsokak nas je uveo slepi vođa, ne mislim samo na Koštunicu, nego i na tu njegovu kamarilu, koju on vodi za sobom.

Dakle, mi imamo povratak Domanovića – vođa je slep, mi stojimo na ivici provalije i sada sve zavisi od toga gde ćemo se okrenuti, kako ćemo koračati i ko će nam dati znak, da li će nas neko prepasti ili ćemo

se udaljiti od staze koja nas vodi pravo u ambis. Moramo čekati još možda desetak godina da se pojavi generacija novih, modernih, evropskih političara, koja će svoj posao razumeti kao zanat, a ne kao priliku da sebe postavi na postament. To će biti ljudi koji će imati dovoljno energije da nas izvuku iz ovog blata u kome se sada nalazimo.

SONJA
BISERKO

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije slušate Sonju Biserko iz Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji. Ona je vlasnica jednog sjajnog objašnjenja kolektivne odgovornosti. Napisala je jednom da, ako se ponosimo i kolektivno slavimo pobjedu naših košarkaša, onda je nelogično da ne prihvatamo i ono što je u naše ime urađeno devedesetih godina. Ali ipak, moja omiljena rečenica koju je izgovorila Sonja Biserko je rečenica koja nas je sve šokirala, jer je usledila odmah posle petog oktobra, a otprilike glasi - Otišao je fašista, dolazi nacista.

SONJA BISERKO:

Srbija je juče pokazala da ne pripada Evropi, ona je iskoračila iz Evrope. Labus je dao ostavku, da li je to sad neki njegov moralni čin ili je to neka kalkulacija da neće da bude gubitnik u takvoj jednoj vladi, to će vreme pokazati. Međutim, u svakom slučaju cela vlada je trebalo da da ostavku, a ne samo gospodin Labus. Mi imamo sada jednu situaciju gde se cela vlada ponaša kao da će Evropska unija ipak produžiti te pregovore u nekom periodu. Možda i hoće, s obzirom da Evropa ne želi Srbiju da ostavi po strani. Problem je to što Srbija računa na to, što ona nije spremna da napravi nikakvu žrtvu, nikakav napor da se uključi u taj proces, što se najbolje vidi u nedostatku političke volje da se locira i uhapsi Ratko Mladić.

Ratko Mladić predstavlja dodatno važan problem za Srbiju, jer njegov odlazak u Hag, nakon što je umro Slobodan Milošević, doživljava se opet kao slučaj koji treba, a to je i tačno, da dokaže involviranost Srbije u genocid u Srebrenici. Mislim da su razmišljanja i kalkulacije naše vlade da to treba odugovlačiti, sačekati da Hag završi svoj mandat, to znači još dve-tri godine, međutim, nekako se stalno previđa da će istorija Srbiju i Miloševića staviti na mesto koje im pripada. Znači, teško je da će sve ono što je dosad skupljeno u Hagu kao dokumentacija, ostati neupotrebljivo. Znači, to je jedno pravno nasleđe koje neće popraviti položaj Srbije. Činjenica je da je posle smrti Slobodana Miloševića ovde odmah promovisana nova teza - da je on

umro nevin, da pošto više nema optužbe o njemu, više ne sme da se kaže ništa loše.

Nekako su Koštunica i patrijarh Pavle dali te gajdlajns kako o njemu može da se govori, u smislu da bi bilo necivilizacijski išta ružno o njemu reći. I to je poštovano, niti je o njemu bilo šta ružno rečeno, niti je to bila prilika da se poentira ono šta je njegovo nasleđe. Nažalost, Koštunica i njegova vlada su to nasleđe preuzeli kao svoju politiku. Prosto, Srbija se ponaša kao neko ko ima ključ za stabilizaciju i destabilizaciju regiona i to je činjenica, s obzirom da ona ima takvo centralno mesto i ona će to eksploatisati dokle god bude mogla.

Zanimljivo je da Vojislav Koštunica nije našao za shodno da se obrati naciji juče, a pre nekoliko godina se obratio naciji povodom smrti Gavrilovića. On je juče prosto prešao preko toga. S druge strane, to isto može da bude pokazatelj da je taj antihaški lobi još uvek jak. Postavlja se i pitanje ko je tu sad jači, ko rukovodi zemljom. Ja bih rekla da je posle Miloševićeve smrti taj lobi znatno ojačao. Evo, danas imamo izjavu Milorada Vučelića koji kaže da Labus ucenjuje čitavu jednu vladu i da je to nefer. On se javio u ime SPS-a, znači da njima ne odgovara da ova vlada ode. Pitanje je ko rukovodi ovom zemljom, tako da bez obzira što je Koštunica vrlo blizak sa tim blokom, pitanje je da li on u ovom momentu raspolaže političkom moći koja je neophodna da se obavi zadatak hapšenja Ratka Mladića.

Ratko Mladić je ključna figura za Hag, rekla bih, s obzirom na njegovu veliku odgovornost za rat u Bosni, jer on je bio glavnokomandujući. Taj proces može da se završi dokazivanjem da je on bio povezan sa Beogradom, kao što svi znamo da jeste, međutim, mislim da ova vlast upravo to želi da izbegne. Sada, kada je Milošević naprasno umro, sada mogu da manipulišu i odugovlače sa predajom Mladića ili da ga uopšte ne predaju. Istovremeno se odvija ovaj proces pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu, prema tužbi Bosne i Hercegovine, u kojem je srpska delegacija opet vrlo neprofesionalna. Ona istovremeno negira navode optužbe, a s druge strane traži diplomatsku nagodbu i traži nenadležnost suda, tako da njena strategija pokazuje da ona nema prave argumente. Vrlo je neubedljivo to što oni govore pred tim sudom. I mislim da bi bilo pravično da se ta presuda donese, jer je za Srbiju danas veoma važno da postoji taj pravni dokument, jer, kao što sam rekla, istorija će Srbiju postaviti na svoje mesto. To je prosto nešto što se ne može izbeći, ali u ovom momentu, kada proces

normalizacije u regionu još nije ni počeo, bilo bi jako važno da se zna od čega mi to počinjemo našu normalizaciju, šta se to desilo, na čemu se mi to mirimo.

Mislim, ovde se stalno govori o nekom pomirenju, a pri tom nemate polazne osnove koje bi bile zajedničke za sve strane. Ratko Mladić ostaje simbol srpske agresije i genocida u Bosni i mislim da je to jedan od glavnih razloga. Čak i kada je Zoran Đinđić predao Miloševića Hagu, on nije mogao da se usudi da krene i na Ratka Mladića, jer je tu postojao ogroman otpor. Znači tada, kada je on hapsio Miloševića, i tada je Ratko Mladić bio mnogo važniji nego što je Slobodan Milošević.

SONJA
BISERKO

Bosanska strana ima dosta dobar pravnički tim. Ponašanje naše delegacije kompromituje celu stvar, jer pokazuje da tu nema nikakve empatije, da nema nikakvog osećanja stida i odgovornosti za ono što se desilo. To su upravo ljudi koji su učestvovali u projektu velike ili proširene Srbije, kao Rale Stojanović. I oni je grčevito brane zato što su svi i sami bili identifikovani s njom. Na neki način oni brane svoje živote, svoje karijere, svoje pozicije i ta sebičnost je neverovatna. U ovom momentu Srbija kao da nema energiju ni za šta drugo sem da spreči Crnogorce da se osamostale, da spreči presudu pred Međunarodnim sudom u Hagu i da razvali ili uništi Haški tribunal. To su tri spoljnopolitička prioriteta ove zemlje, svu svoju energiju ona je koncentrisala na te tri teme. Vojislav Koštunica je mnogo više bio angažovan u akciji protiv crnogorskog referenduma, nego u hapšenju Ratka Mladića. Znači, on samim tim pokazuje da uopšte nije zainteresovan za sudbinu Srbije u ovoj fazi. To je takvo gubljenje vremena. I kada se sve to završi, ostaće jedno zgarište.

To je država koja nema svoje granice, koja nije definisana, koja nema identiteta, koja se identifikuje sa Ratkom Mladićem i Karadžićem, sa Slobodanom Miloševićem. Istovremeno se gazi na tom antikomunizmu, ali to je jedna vrlo spretno korišćena floskula da bi se napravila nova vertikala koja ide od Ljotića i Nedića, pa do Mladića i Karadžića. Isključen je čitav antifašistički pokret, jedino što Srbiju uključuje u Evropu. I mislim da je jako važno da Liberalna partija, Građanski savez i ove manje partije u Vojvodini pređu cenzus i uđu u parlament, da se čuju ti glasovi. Važni su i glasovi civilnog sektora, koji prema poslednjim istraživanjima ima trideset odsto poverenja građana. To je dosta dobar pokazatelj, barem ja lično nisam znala da je percepcija građana onoga što rade nevladine organizacije takva. I to je jedan

pokazatelj da se više ne veruje partijama i političarima, da je to istrošena matrica i da građani čekaju da ih neko mobiliše na nekoj drugoj viziji, kao što je to radio Zoran Đinđić.

Nažalost, u ovom momentu nema takvog mobilizatora. Ali Čeda Jovanović podseća na tu energiju i zato je on stalno na udaru svih medija i svih političkih aktera. S jedne strane mu se pruža ruka i on se poziva da se vrati, a s druge strane mu se preti da će u slučaju da se ne odluči za njih i dalje biti smatran delom mafije i tome slično. Znači, mi imamo jedno izbornu telo koje je apsolutno apatično i to će omogućiti vladavinu ove ili slične vlade u narednom izbornom krugu. Biće to koalicija takozvanog demokratskog bloka, Demokratske stranke, DSS-a i još nekih manjih partija, koje će da podržavaju tu većinu da bi se sprečili radikali i SPS da dođu na vlast. Osnovni razlog takvog stanja je nedostatak ponude.

Radikali imaju neki svoj plafon, koji su već dobacili i mislim da oni nisu opasnost. Oni jesu jedna objektivno autentična srpska politička partija. Suštinski problem Srbije danas jeste Demokratska stranka. Ona ima taj potencijal ili ga je imala, ali je u kohabitaciji sa ovom vladom pokazala da nije spremna da preuzme odgovornost za definisanje drugačije Srbije i mislim da će na narednim izborima Demokratska stranka biti najodgovornija za ono šta će se eventualno desiti u Srbiji. Nažalost, u ovom momentu ona ne pokazuje interes da ide u pravcu u kojem je Đinđić išao. Ona ne pokazuje interes da pravi koalicije sa ovim manjim političkim partijama koje su te orijentacije. Tako da mislim da građani u ovom momentu na ispravan način kažnjavaju te partije, jer nemaju pravu ponudu.

Premijer Vojislav Koštunica zapravo nema tu energiju. Čak i da ima želju, on nema tu energiju. To je jedan užasno odgovoran posao, koji zahteva celog čoveka i koji zahteva jedan drugačiji pogled na život. Suviše dugo se građani Srbije bave najprizemnijim stvarima, preživljavanjem na najnižem nivou. Posle dvadeset godina svi su se uljuljali u tome. Evo, dve nedelje niko nije radio, što je neverovatno. Prosečni Srbin radi četrdeset osam minuta dnevno, što je neverovatno. To je pokazatelj stanja duha i ko će to da pokrene i kako, to je pitanje. Ja se bojim da će to ići tako što će svi oni koji će hteti nešto više da odu iz Srbije, kao što ide i Crna Gora, kao što ide Kosovo, da će Vojvodina užasno da se bori za svoj ekonomski potencijal. Svako će tražiti

način da se izvuče iz ove učmalosti. Ja ne mogu da kažem ni da se tu radi o nekom modelu, jer taj model je potrošen, on je poražen.

Ta vlada očigledno ne kontroliše sve mehanizme moći, pogotovo u vojsci i policiji. Zatim, imamo te silne i brojne tajkune, znači, pitanje je u kom modelu društva mi sada živimo. To je jedna ledina u kojoj svako radi šta hoće. I poražavajuće su informacije o tome koliko mladi ljudi ne putuju, koliko oni žive u jednom autističnom društvu. To je sada glavni problem, kako otvoriti ovo društvo. Mi u ovom momentu niti imamo medije, niti imamo obrazovni sistem, niti imamo crkvu i sve ostale institucije koje bi pokušale da Srbiju usmere ka jednom otvorenom društvu. Sve te institucije zapravo deluju u suprotnom pravcu.

SONJA
BISERKO

SVETLANA LUKIĆ:

U velikoj smo nevolji.

SONJA BISERKO:

Mislim da jesmo. To ide po nekoj inerciji koja nema smer, nema nikakve želje, nema nikakve orijentacije i zato je mnogo teže sada nego možda i za vreme rata. Onda su se ljudi osećali, barem deo građana koji su bili protiv rata, ali sada je vrlo teško naći tačku u kojoj se čovek konstruktivno angažuje u društvu.

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste gospođu Sonju Biserko, a sada evo razgovora koji smo vodile sa Biljanom Kovačević-Vučo iz Komiteta pravnika. Sa Biljanom nije lako voditi razgovor, ona je stalno na sudu, valjda svakog dana, jednom u svojstvu optužene, a drugi put u ulozi advokata Vladimira Bebe Popovića. Tako da tu ima posla po celi dan za Biljanu Kovačević-Vučo.

BILJANA KOVAČEVIĆ-VUČO:

Prvo, na pitanje da li me je odluka da se Mladić ne izruči iznenadila, sledi paradoksalan odgovor - da, iznenadila me je. Ja sam bila ubeđena, ne znam odakle mi taj optimizam, da će Koštunica da izruči Mladića. U stvari, nije to bio neki optimizam, ja sam mislila izručiće Mladića, prodaće Mladića, dogovoriće se sa njim dokle on može da ide u tome da spase svoju vladu koja će onda dugo, večno i bolno da vlada. Čak sam se i kladila da će on njega ipak da izruči. Ali jednu stvar ni-

sam ukalkulisala, a to je šta sve Mladić može da ispriča. Mladić jeste ideološki blizak Koštunici i SDS je ideološki blizak Koštunici, to su bratske stranke. Pa nerasformirane službe, sve to je doprinelo tome da bi hapšenje Mladića dovelo u paradoksalnu poziciju samu vladu i samog Koštunicu i službe bezbednosti i Radeta Bulatovića. To bi bilo, na neki način, kao da si uhapsio samog sebe.

I onda, kada racionalno vratimo film unazad i kada vidimo da su svi podaci o Mladiću označeni kao tajna, podaci o svim jatcima, jasno je da tu nešto baš debelo smrdi i da hapšenje Mladića predstavlja hapšenje svoje sopstvene biografije i svoje lične istorije i zato je to toliko teško. I zato oni stalno insistiraju na tom tehničkom pitanju, koje zaista nije tehničko, nego suštinsko. Onog trenutka kada uhapsu Mladića ipak se pokreće neki drugi odnos, ne samo sveta prema nama, nego i odnos prema sopstvenoj istoriji i sopstvenoj ulozi u njoj. Ulog je suviše veliki za ovu vladu. Na stranu to što nam se kaže da smo mi taoci jednog jedinog čoveka, oficira i onda slede te patetične izjave – ako si Srbini, soko, heroj, predaj se. Već mi je muka od svega toga, ne, od početka mi je muka, jer to je jedna pogrešna koncepcija.

Nema on šta da se žrtvuje za nas, to je čovek koga treba uhapsiti i u tom smislu najznačajnija je izjava Vuka Draškovića koji je tražio smenu svih čelnih ljudi bezbednosnih i obaveštajnih agencija. Kod nas to pre svega znači Rade Bulatović, za druge ni ne znam. Međutim, ono što je problematično u Vukovoj izjavi je što ni jednog jedinog trenutka nije rekao – smena Koštunice. A Koštunica je taj koji je najodgovorniji, ne zato što je obećao, nego zato što je njegova odgovornost najjača. Takođe mislim da je vrlo značajna Labusova izjava juče u *Policiji*, kada je rekao: „Mi nismo taoci jednog čoveka, nego državni organi nisu radili svoj posao”. To je tačna konstatacija, nema šta da se doda, međutim, ja dodajem da smo mi taoci državnih organa, Radeta Bulatovića, Vojislava Koštunice, ove vlade, ministra policije. Kada potpredsednik vlade kaže da državni organi nisu radili svoj posao, mi smo zaista u nevolji.

U ovom trenutku ne vidim izlaz. Možda će Mladić biti izručen za nedelju, dve, tri, možda za pola godine, možda danas, sutra, ali očigledno da je problem mnogo ozbiljniji. A zatim, mene brine i izjava Karle del Ponte da je ona šokirana time što je obmanuta. Pa mislim, ko joj daje pravo kao tužiocu Haškog tribunala da bude obmanuta? Znači, to je jedna politička igra koju ja ne mogu da shvatim. Na kraju kao

posledicu imamo činjenicu – ne, Mladić nije u Hagu, Slobodan Milošević je umro, protiv Stanišića i Simatovića je povučena optužnica u delu koji se odnosi na Srebrenicu. Sve ukazuje na to da će taj lanac komandovanja u daljem postupku u Hagu biti skraćen onog trenutka kada uhapsi Ratka Mladića. Ratko Mladić će biti onaj koji je najviše odgovoran, što nikako nije dobro. Kakav god da je on, nije se u njegovoj glavi u tom trenutku rodila ideja da izvrši genocid u Srebrenici, nego je to jedno kolektivno delo državnih organa, to je isplanirano zajednički. U tom smislu, ne nalazimo se baš u najboljoj situaciji, a naročito će biti teško nama u Srbiji.

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

Možda je suviše pretenciozno da sad nas isturam u prvi plan, ali kako da živimo jednog dana, ukoliko sada ne budu pali svi, od Radeta Bulatovića nadalje. Radeta Bulatovića pominjem kao simbol kontinuiteta između Miloševića i novih struktura, i uopšte tu službu državne bezbednosti pominjem kao simbol kontinuiteta. To je Oli Ren na kraju rekao, da su problem službe, to je rekao i Miroljub Labus – da je problem nemogućnost kontrole službi.

To takozvano žrtvovanje naših takozvanih heroja i njihov odlazak u Hag je nedvosmisleno pokazalo da je Koštunica spreman da sarađuje sa Haškim tribunalom samo pod tim uslovima. To su vrednosno izopačeni uslovi i u tom smislu Ratko Mladić verovatno ne pristaje na tu vrstu žrtvovanja. Čoveku se jednostavno ne žrtvuje, on neće da ide u doživotni zatvor da bi Koštunica bio na vlasti. Mislim, neću da pravdam Ratka Mladića, daleko od toga, ali on očigledno nije spreman da ide pod uslovima pod kojima su išli ostali haški optuženici i tu je nastao problem. Znači, sad treba uhapsiti Ratka Mladića, a to znači uhapsiti samog sebe, jer mi bukvalno ni jednom od petog oktobra naovamo, a posebno posle 12. marta i ubistva Đinđića, nismo čuli da se ova vlada distancira od politike Slobodana Miloševića u smislu – mi smo poraženi, politika koju je vodila Srbija je poražena, ta politika je bila politika zločina, ta politika je proizvela zločine i u tom smislu mi pravimo distancu i osuđujemo tu politiku.

Onog trenutka kada mi osudimo tu politiku i naša pozicija će biti mnogo lakša, ali tog trenutka kada mi osudimo tu politiku, Koštunica više ne može da bude predsednik vlade, jer je on deo te politike. Mi nikada nismo čuli iz usta Koštunice, da ne pominjem Bulatovića i ostale, ni od koga nikada nismo čuli – ej, Mladić je optužen za najmonstruoznije zločine. Ne, nego smo mi stalno slušali ovo što je sad Velja

onako epski doveo do krajnjih granica: „Sokole, predaj se, žrtvuj se za nas”. S kojim pravom ti pozivaš čoveka da se ubije i žrtvuje za nas, ako ti misliš da on nije kriv? S kojim pravom? Koja je to moralna pozicija? Mi zaista jesmo u nevolji, izručili ga ili ne, mi jesmo u nevolji.

Izlazak Labusa iz vlade je jako dobar, i nekako sam očekivala da on podnese ostavku. Moja kalkulacija je bila – Labus će sto posto da dà ostavku, on verovatno dobro stoji u tim raznim međunarodnim institucijama i verovatno odande prima signale da je pređena granica i on se sada izvlači iz toga. G17 plus se zaglibila u te afere i previše ugradila u taj finansijski sistem. I to Dinkićevo ponašanje i to njihovo preuzimanje kontrole nad svime što se tiče finansija u ovoj državi, to stalno pronalaženje novih krivaca, koji treba da prikriju njihovu odgovornost. I ta njegova najava rasformiranja Trgovinskog suda i hapšenje Kljajevića govori da su oni ljudi koji moraju da ostanu na tom brodu do kraja. I moja procena je da će Dinkić da preuzme tu partiju zvanu G17 plus, i da će isto tako da iskoristi ovu priliku da se još bolje ugradi u sistem, a da će DSS još više da se utvrdi u svojim ministarstvima sile.

Nehapšenje i neisporuka Mladića Haškom tribunalu će njih još više da učvrsti u toj vladi. Ne isključujem mogućnost da oni sada krenu u lavinu napada na Labusa, ne isključujem mogućnost da se ponovo otvori afera „Erikson”, pa da krene ono – uuu, kakav je to gad. Znači, ko izađe iz jata ima da strada, to je taj kolektivistički duh, ali ovog puta nije samo to, nego imaju i mnogo toga da zaštite. Mi smo tragična država u kojoj naša sudbina zavisi samo od iskaza svedoka saradnika, znači samo od onih koji su otpali od vlasti, a koji su i sami bili duboko upleteni u razne stvari. Ali onog trenutka kada dođu u poziciju svedoka saradnika, oni bivaju i progonjeni i ne mogu da progovore. To je bio slučaj sa Karićem i ja se bojim da će se to sada ponoviti sa svakim onim ko bude izlazio iz ove vlade. To je manjinska vlada, da ne zaboravimo, podržana formalno od socijalista i neformalno od radikala. I mislim da nam se zaista ništa, ništa dobro ne piše. Nisam katastrofičar, ali 21. maja Crna Gora definitivno odlazi svojim putem i mi ostajemo sami u crnom mraku sa ovom vladom. Ona će i dalje na neki način biti podržavana od Evropske unije, ali ne tako da mi uđemo u Evropu onako kako se tamo ulazi, uz poštovanje evropskih vrednosti, nego – eto tako.

Trebalo bi ukinuti SMS poruke, to sam juče razmišljala, i trebalo bi ukinuti komentare na forumima. Ja mislim da se mi svi sad ispucamo SMS porukama i kao super, vidi što smo to dobro rekli, vidi šta je ovaj kazao, vidi šta je ovaj odgovorio. Nema motivacije da se nešto kvalitativno promeni. Hajde sada da napravim jednu digresiju, evo gledaj „BK”, ukinuli su „BK” na jedan način koji je stvarno užasan. I onda, ti kreneš da postavljaš pitanja na koji način su dodeljene te frekvencije, otkrivaš moguće sukobe interesa i korupciju, a onda ti se na televizoru pojavi Milomir Marić, a ako nema njega, onda je tu Popov. I onda i oni ljudi koji su hteli nešto da urade kažu: „E, pa ne mogu da se borim za Popova, da idem za Popovom, stvarno ne mogu”. I šta ćeš sada?

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

Mislim da sam baš u tvojoj emisiji prošli put rekla - ako prođe Karić, proći će sve. Ja zaista mislim da je Karić bio taj test, on je bio čovek koji je imao objektivnu moć, on je bio čovek koji je sa Koštunicom učestvovao u kampanji protiv Đinđića. On je čovek koji je kazao, tek kad je pao, opet kao svedok saradnik, je l': „Hoću da kažem kako smo rušili Đinđića, hoću da kažem kako mi je naređivao Koštunica”. Ali Karića više nema. Mali broj ljudi se usudio da kaže: „Hajde da saslušamo šta Karić ima da kaže, da se utvrdi šta se dogodilo”. Ne, postoje različiti forumi, postojeće *Peščanik*, postojeće SMS poruke i na tome će se sve završiti. Pre neki dan je Zoran Lučić gostovao u *Poligrafu*, i on je rekao nešto što je meni bilo jasno od samog početka. Stalno se govori o strahu od radikala, da taj strah drži Koštunicu na vlasti, a Zoran Lučić je rekao da radikali u apsolutnim brojevima padaju i u tom smislu kohabitacija na koju se tera DS nije dobra.

Da li bi ti ponovo glasala za Borisa Tadića ako bi on ušao u koaliciju sa DSS? Ne bi nikada više i niko od nas neće. Izgubiće svi, jer DSS ne pripada demokratskom bloku. Ne pripada, jednostavno ne pripada. To je jedna lažna priča koja se servira u inostranstvu i to je nešto što je pogubno za nas. Ne može, Koštunica sa tom vrstom ideologije, sa Bulatovićem, Jočićem i ostalima nije demokratski blok, da se razumemo, nije. I onda se opet vraćamo na generala Stankovića, koji je rekao: „Koštunica će se obratiti naciji”. Verovatno je mislio da je to logično, ali kada je ikakve veze imalo to što je logično sa time šta će Koštunica da uradi. Imamo iskustvo od ovih nekoliko godina od petog oktobra da sve što je bilo logično Koštunica nije uradio. Kada je Đinđić hapsio Miloševića, Koštunica je bio uvređen i izašao je iz vlade. Šta se od tada promenilo, pa će on sada nešto drugo da uradi sa Mlađićem? Ništa se nije promenilo.

I zašto Karla del Ponte veruje Koštunici ne znam, to treba pitati nju. Zašto Evropska unija i Solana insistiraju na tome da je Koštunica rešenje za Srbiju i da je ovo stabilna vlada, ne znam, nije mi jasno. Zašto ga toliko favorizuju u odnosu na Crnu Goru, i taj njegov koncept države koja ne postoji, tu fiksaciju i to što ne dozvoljava Crnoj Gori da izabere svoj put i da odlučuje o sopstvenoj državnosti, ne znam. Sve su to pitanja koja su na stolu i na koja ja nemam odgovor. Mogu samo da osetim nemoć, jer je preko Koštunice Milošević pobedio. I onda ta sahrana, Koštuničini ljudi su stajali na toj sahrani. I zašto sam ja očekivala, sad se ljutim na samu sebe, zašto sam ja očekivala da će on ipak izručiti Mladića? Bojala sam se da će i izručenje Mladića Hagu proći kao – evo, i poslednji uslov je ispunjen, sada orgijamo, slavimo. Bojala sam se da se opet ništa suštinski neće uraditi, a više ne bismo imali čak ni to, čak ni to.

Sada se malo svađam sama sa sobom, zašto sam ja očekivala da će Koštunica njega da izruči i zašto neprekidno zaboravljamo kako su tekle stvari posle petog oktobra? Ako hoćemo toga da se setimo, odmah ćemo shvatiti Koštuničino neizručivanje. Od petog oktobra pa naovamo, Koštunica je sve vreme minirao razvoj demokratije i modernizaciju Srbije.

Kako možemo da očekujemo demokratiju sa Radetom Bulatovićem kao šefom BIA? Kako? Kako možemo da očekujemo demokratiju u situaciji kada glavni, kao nezavisni analitičar Đorđe Vukadinović kaže: „Nevladine organizacije su te koje su radikalizovale scenu u Srbiji zbog toga što su postavile pitanje Srebrenice”? Znači, ne postavlja se pitanje Srebrenice kao užasnog događaja, nego se postavlja pitanje zašto smo mi na desetogodišnjicu Srebrenice uopšte postavili takvo pitanje. I to postane opšti stav. Kako možemo da očekujemo razvoj demokratije sa ministrom policije koji šalje onakve izveštaje, pa ne mogu da se ne smejem. Prvo nije bilo nikakvog sastanka sa Legijom, onda ga je bilo, onda nije bilo beleške, pa je onda dao belešku, koja je smehotresna. Mislim, to bi bilo smehotresno da je u pitanju Monti Pajton, Mel Bruks, ne znam, ali nije smehotresno, jer mi u tome živimo.

Kako možemo da očekujemo demokratiju, kada oni od nas prave majmune dnevno, ali dnevno? Evo, sad moram da kažem, svi dnevници, od *RTS-a* do *B92* su isti, ali isti, tu nema razlike ni u nijansama. Osim što je Labus bio na *B92* i to mu je bila labudova pesma, jer on se više nig-

de neće pojaviti. Na svim medijima vlada potpuno ista interpretacija događaja. Slušam juče raspravu i ne mogu da verujem, jurila sam kući da vidim šta se dešava. Ja sam mislila sada će da bude otvoreni studio, rasprava, objašnjenje, obraćanje Koštunice. Mi celog dana čekamo kao majmuni da nam se oni obrate, a onda nam on šalje ono nemušto, uvredljivo saopštenje. I šta sam uradila juče, u nemogućnosti da bilo šta učinim? Počela sam da surfujem po Internetu i da tražim po raznim forumima reakcije ljudi. I onda je opet bilo kao - u, što je ovaj odlično odgovorio, super, e, ovo je super, vidi ovu budalu. I tako sam provela celo veče. Pretpostavljam da su svi ljudi koji su očekivali neku vrstu reakcije isto to radili. Daj da vidimo kakve su reakcije. I šta imaš od tih reakcija? Ništa, apsolutno ništa, danas neizručenje Mladića više nije vest.

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

A onda je krenulo - ali Oli Ren je govorio vrlo pažljivo, pa da li je rekao suspenzija ili prekid. Nisam mogla da verujem, počela sam da se smejem. Pa kao - birao je reči zato što nam je blagonaklon, pa nije hteo da kaže suspenzija. E sad, pošto je on rekao - prekid, to znači da proces pridruživanja odmah može da se nastavi. A da je rekao - suspenzija, šta bi bilo? Analiziraju reči čoveka koji je jasno rekao - gotovo, prekinuto, nema više. Stalno dobijamo udar za udarom. Milošević umire u Hagu, Mladića ne izručuju, a i da ga izručuju, to čine pod takvim okolnostima da ljudi misle da je to samo pitanje jedne velike trgovine. Svet pristaje na to, Karla del Ponte pristaje na to, ona nam plače na ramenu i kaže: „On me je obmanuo”. Pa sad stvarno, da patim i zbog toga što je Karla del Ponte obmanuta. Nije problem u tome da li je ona obmanuta, problem je u tome što se taj čovek još uvek ne nalazi u Hagu. I problem je što se to minimalizuje do te mere da više nije ni vest.

Pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu oni zapravo brane Miloševiću politiku. I nisu to oni, to smo mi i oni brane nas. Ja zaista ne želim da me neko tako brani. I dalje insistiraju na tom besmislenom procesno-pravnom prigovoru da Međunarodni sud pravde u Hagu nije nadležan zato što SRJ u to vreme nije bila članica UN, pa samim tim nije bila obavezna da poštuje Konvenciju o genocidu. Pa to je monstruozno. Imala sam raspravu sa Ivanom Jankovićem, advokatom, na Studiju B i bili smo baš dosta žestoki. On je rekao da sam ja pravница i da moram da poštujem procesno-pravne prigovore, bez obzira koliko da mi se ne sviđaju, na šta sam rekla: „To nije procesno-pravni prigovor, to je prigovor koji odražava suštinu naše amoralnosti”. Znači, izadem

iz UN i ne moram da poštujem Konvenciju o genocidu, pa ću malo da pobijem ne znam koliko hiljada ljudi, pa ću onda da se vratim u UN i da kažem - pa dobro, nisam bila članica. Ja sam mislila da će oni odustati od tog prigovora, pokriće se ušima, nikad ga više neće spomenuti. Vidim juče da su ga opet spomenuli. U završnoj reči oni i dalje traže da se sud oglasi nenadležnim, jer mi nismo morali da poštuemo Konvenciju o genocidu. To se ne radi.

Druga stvar koja je jako važna je da je neko podmetnuo stav da se tom tužbom optužuje ceo narod da je genocidan. To je budalaština o kojoj zaista ne želim da raspravljam. Niko nikada nije optužio ni nemački narod da je genocidan, nikad. Ako pravimo analogiju sa domaćim sudovima, Međunarodni sud pravde u Hagu je kao parnični sud i on se ne bavi nikakvom krivično-pravnom odgovornošću, to je sud koji utvrđuje da li je Jugoslavija izvršila agresiju i genocid, a tek nakon toga se utvrđuje i visina naknade štete. Znači, prvo se utvrđuje osnov i mi ćemo sada čekati presudu suda o tome da li je postojao osnov ili ne. Osporavajući to da postoji osnov za odgovornost Jugoslavije, za odgovornost da se plati šteta, naš pravni tim se toliko ubacio u odbranu politike Miloševića i u negiranje zločina za koji je već utvrđeno da se dogodio. Juče sam tamo čula da paravojne formacije Škorpioni, Arkanovi Tigrovi, Crvene beretke i sve one trupe koje su bile tamo nikakve veze nisu imale sa državom Srbijom. Ja nisam od onih što su srećni zato što je Bosna podnela tužbu, zaista iskreno patim zbog toga što ćemo možda morati da plaćamo ratnu štetu, ali još više patim zbog toga što moja država nije spremna da napravi tu distancu, da osudi politiku zločina, koja je toliko zla nanela, pre svega ljudima u Bosni i Hercegovini.

I sada smo mi zapravo osramoćeni. Ni u ime bilo kakvog patriotizma, ni u ime moje želje da živim u ovoj državi, ne želim da stanem iza zvaničnih predstavnika koji nas zastupaju pred Međunarodnim sudom pravde. Ne možeš braniti neodbranljivo. Moja intimna želja je da to uđe u neku vrstu diplomatskih pregovora, ali ne možeš to da uradiš bez osude te politike. Ne možeš da se praviš da nisi svedok onoga čega si bio svedok za sve vreme Miloševića i da insistiraš i dalje na besmislenoj Miloševićевой formulaciji da Srbija nije u ratu, kada svi znamo da smo bili u ratu. Znači, mi i dalje insistiramo pred Međunarodnim sudom pravde da Srbija nije bila u ratu. Stvarno smatram da su ove generacije koje dolaze potpuno nedužne u celoj stvari, ali one

će plaćati cenu našeg ludila i naše nesposobnosti da konačno osudimo prošlost.

Mi moramo da definišemo šta nije bilo dobro. Znam da tu ne postoje formulari, ali postoji ubica i postoji žrtva, to postoji i mora da se kaže - to nije bilo dobro i mi se od toga distanciramo. Mi sve više i više ponovo prihvatamo Miloševićevu politiku i zato se sad taj krug zatvara. Da, promoter svega toga jeste Koštunica, Koštunica jeste Miloševićev sledbenik, on je, kako je on sam insistirao, pobedio Miloševića na izborima, ali to je bila obična smena vlasti. U celoj toj kombinaciji jedino je smetao Đinđić, jer Đinđić nije predstavljao smenu vlasti, nego je Đinđić predstavljao nekoga ko je svrgao Miloševića. Koštunica nikad nije hteo da predstavlja nekoga ko je svrgao Miloševića, nego nekoga ko je demokratski smenio njegovu vlast, a ako mi budemo izigravali grofove u izgnanstvu, ljude koji su demokratskim putem promenili vlast, pri tom zapalili i skupštinu i televiziju, onda će nam dolaziti na ekran Vučelić i govoriti da smo vandali koji su, eto, bezveze zapalili skupštinu i televiziju.

BILJANA
KOVAČEVIĆ-
VUČO

I naravno, to čuvanje Radeta Markovića, ta šizofrenija koja se pravi oko Đinđićevog ubistva. Mi još uvek nemamo definisano u javnosti zašto je Đinđić ubijen. Još uvek nije javno rečeno da je ubistvo Đinđića bilo državni udar. Mi nećemo nikud doći dok se ponovo ne otvori pitanje zašto je Koštunica izašao iz vlade kada je Milošević predat Hagu. To je ključ.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo Biljana Kovačević-Vučo, a sada prvi put u Peščaniku govori mladi emigrant, umetnik iz Irske, Vukašin Nedeljković. Sledeći animci sadrže jake scene nasilja, nije preporučljivo za starije od osamnaest godina.

VUKAŠIN NEDELJKOVIĆ:

Svestan sam postao, pa recimo devedesetih na demonstracijama devetog marta. I onda sam se razočarao u sve to, onda je došao rat, Prva beogradska, Tadić koji nas je vodio na proteste gde je bio Đinđić i Lečić, koji je tada super pričao. I to je to. Onda je došlo bombardovanje, onda sam ja zapalio preko. I naravno, ubistvo Đinđića, kada se nekako sve srušilo. Slučajno sam bio sa mojom super drugaricom Emili iz Londona, ona je pola Japanka, pola Engleskinja, mi smo bili nekoliko desetina metara od ubistva premijera. Meni se tada ceo svet

srušio, a ona je trebalo da ima izložbu tog dana u SKC-u, ali sve je bilo odloženo. I to je ta kap koja je prelila čašu definitivno. I tada sam otišao i rekao sam: „Nikad se više ne vraćam, šta god, makar prao sudove”.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta je to, Vukašine, tebi ovde toliko nepodnošljivo?

VUKAŠIN NEDELJKOVIĆ:

Ovde je nepodnošljivo sve. To je izjava veka, kada je Samardžić izjavio da je Koštunica petog oktobra trebalo da završi u gepeku, a ne na terasi. I onda ga onaj Timofejev pita, ne znam ni kako se zove njegova emisija, kao: „Zar nije ta izjava pregruba?” Pa, kako je pregruba, nije, treba još jače, grublje to izjaviti, jer je to stvarno istina. On je taj koji sada navodno spava, on je taj naš neki snevač, ali on vuče sve konce i ja kapiram da mi njega nećemo da zbacimo ne znam još koliko. Ide na Mokru goru, druži se sa Pahomijem, tu je Matija, naravno, koji može da se kupi na trafici. Kupite jutarnju dozu: vinjak, pa *Kurir* i *Sportski žurnal* i Matija Bečković, nacionalista jedan odvratni, na svakom kiosku može da se kupi, i Kusta i tako. Neka se oni druže tamo, samo da ih ne gledamo, neka se zamonaše, to bi bilo najpametnije da urade, ako mene pitate. Ma, mislim, jezivo.

Meni je bilo apsolutno nepodnošljivo i ja sam otišao glavom bez obzira, rekao sam: „Ma, sve ću da radim, samo ne mogu više, ozračio sam se najstrašnije”. I tako, malo po malo, od Londona preko Švajcarske, čak sam i do Indije stigao. Imao sam gomilu iskustava, živio sam kao sanijasin osam meseci, nisam imao dinara osam meseci, išao sam po severnoj Indiji, ljudi su mi davali pirinač, krompir, to sam jeo i tako, spavao na ulicama.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Živeo si kao sanijasin?

VUKAŠIN NEDELJKOVIĆ:

Da, da, kao sanijasin, imao sam narandžastu odeću, perčin kao krišne, mada nisam bio krišna, i tako, išao sam i meditirao, radio jogu, u šumi, maltene, spavao na zemlji, živio od tuđe milostinje. I tad sam se ono, nisam se prosvetlio, ali imao sam iskustva neviđena.

SVETLANA LUKIĆ:

Kada si zbrisao iz Švajcarske?

VUKAŠIN NEDELJKOVIĆ:

Zbrisao sam iz Švajcarske zato što sam bio u zatvoru trideset pet dana zbog dva razloga, prvi razlog: jer sam zapalio cigaru. Otišao sam da kupim psa, jer niko nije hteo da se druži sa mnom kao sa Srbinom, ono, maltene, zločincem, kao da sam ja bio u Vukovaru i Sarajevu i Račku i to, i onda sam hteo da kupim psa, jer niko nije hteo da se druži sa mnom. I onda mi je gazda rekao: „Sačekaj malo, idem ja na ručak”. I onda sam čekao psa i legao na travu, zapalio cigaru i samo čujem sirene, dolazi milicija, ništa me ne pita, hapsi me, odvodi me u stanicu, iz stanice pravo u zatvor. I u zatvoru mesec dana, dok su mi vadili krv, urin, dok su proverili da li sam narkoman ili nisam, ispоставilo se da nisam. Drugo, moja cimerka, koju pozovem da je pitam nešto za neko predavanje, uhvatim je za rame i ona me tuži za seksualno zlostavljanje, pa me vode u bolnicu, pa mi rade spermogram...

VUKAŠIN
NEDELJKOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Kako si se zadesio u toj Švajcarskoj? I kao da nisi baš mnogo gledao šta se dešava oko tebe?

VUKAŠIN NEDELJKOVIĆ:

Nisam, Svetlana, to je neverovatno, tamo milicije nema, ali tamo je fascinantno to što se svaki građanin ponaša kao milicioner i imaš taj osećaj kao su oko tebe duhovi, kao da te neko posmatra. Ja sam imao taj rad u Irskoj, gde sam kao u Sin sitiju od drveta napravio postolja za glave, to su kao ti duhovi koji te gledaju, odseku ti glavu i stave te na zid. I ne možete ništa da uradite, a da vas neko ne primeti. Taj sistem represije, taj sistem da vas neko posmatra, da ste viđeni, da vas neko gleda, da vas kontroliše, kao Veliki brat, ali Orvelov, ne ovaj komercijalni, pornografski i erotski na B92 što će da ide.

I sad kao vrućina je i super, ja mnogo volim da hodam bos, skinem patike i krenem da hodam bos i sednem na pločnik i eto opet sirene, informativni razgovor, zašto si ti bos, pa da li imaš para. Ali još je fascinantnije kad idem Knezom i obučem patike i sako, to je meni super i startuje me devojka i kaže: „Pa da li je moguće da nemaš para da kupiš cipele?” Neša Klik je rekao na „Pinku” da ne možeš ti patike i sako, to ne ide, to nije bilo na „Pinku”, znači, samo što je na „Pinku”, to

može - ogromne sise, liposukcija. Ovde je lakše ići na liposukciju i na botoks i ove kiseline nego lepo završiti fakultet i čitati knjige. I najjadnije mi je kad vidim moje drugarice koje su nekada bile okej, i sada ih vidim u „Idiotu”, kafić „Idiot” tamo kod Botaničke bašte, vidim njih dve sa onim masnim, odvratnim Amerikancima što imaju pedeset - šezdeset godina, debelim, zadriglim, ono, muvaju ih, kao - samo da te ja kresnem, ja ću da ti kupim torbicu zlatnu, ono „Dolče-Gabano” i „Pradu” i biće nam super.

Uzeo sam foto aparat i snimao sam po Knezu. I da vidite te devojke, da vidite tu modu. Mislim da su moda i pravoslavlje ubili najbolje ri-be iz škole, zajedno sa „MTV”.

Zbrisao sam glavom bez obzira iz Švajcarske i otišao u Irsku, znači, direktno iz zatvora mene sprovode u kombiju kao da sam Legija, znači, Legija je malo dete, i ubacuju me u avion i kao sprovode me ovde i ja pravo u Irsku i to je bio ono, skroz *stress relief*. Tamo sam gledao okean, igrao se s decom i gledao ljude koji, pošto su tamo planine od devetsto šezdeset metara, i sad oni nose kamenje iz podnožja - hoće da naprave planinu. Onda sam ih posmatrao kako prave planine, mislim, pokušavaju. Pa fjordovi, pa vožnja kolima, pa super. Ne znam, jezivo je ovde, da se opet vratim na izjavu stoleća Nikolićevu: „Ako vidite Zorana, recite mu da je i Tito imao problema sa nogom neposredno pred smrt” ili Tijanić koji kaže: „Đinđić je ubijen zato što je bio veliki Srbin”. I ja onda razmišljam, da li te ljude ubiti ili ne, i onda sam se setio, kad sam bio u Oksfordu, ima taj muzej jednog avanturiste koji je obišao ceo svet i on je skupljao raznorazne stvari. Pa imate šta su Eskimi nosili u devetnaestom veku, pa Afrikanci, pa Arapi i tako dalje. I onda odete u jedan deo, ne znam kako bi to preveli, kao smanjene glave. E, to bih sa Nikolićem i Vučićem uradio, znači, odseći im glavu, staviti u tu kiselinu da se glava smanji i napraviti izložbu. I onda bih imao kao foldere, pa tu bi bili radikali, sa Koštunicom recimo i sa Tadićem bih napravio Čele kulu, to mi je nekako gotivnije, a sa Nešom Klikom i sa ovim Mitrovićem i tom ekipom, to je nešto još odvratnije, ali ne znam šta, da li na kolac. Ma super su bili Turci, za nas su oni majka Mara. I eto, to bi bio mnogo jak muzej, tu bi onaj Čarls Sači odlepio, on se loži na te bizarne stvari. Garantujem da bi on to odmah kupio, dao bi milion funti. Samo da im nekako odsećemo glave.

SVETLANA LUKIĆ:

Govor mržnje.

VUKAŠIN NEDELJKOVIĆ:

Da, ovo jeste govor mržnje, jesam ostrašćen, priznajem. Ovde kao da si pijan, kao da si drogiran. Da, imam taj utisak, kao da nas drogiraju, a drogiraju nas od ujutru, od *Kurira, Nacionala, Sportskog žurnala*. Samo prodete Knezom, sve vam je jasno, užasno, potpuno kao da ste na LSD-u non-stop, konstantno. Sve je zagađeno ovde i voda i vazduh, ma sve. Ma i ako je, i treba, ma i da nas bombarduju ponovo. Ma onaj Širak je idiot što je to sprečio, sve je mostove trebalo srušiti. To bi bilo idealno, da su gađali ove čuvarе mostova, potop da se napravi. Ali nas neće ni da bombarduju, kao skupo je to, nego nekako da mi skupimo kintu da nas oni bombarduju, to bi bilo super. Eto, da završim s tim govorom mržnje. I onda da dođem, da popijem kafu i to filter kafu u Knezu i zapalim pljugu i da se vratim istog dana, eto, to mi je želja. Pusti snovi, nikada se to neće ostvariti, draga Svetlana, nikad.

VUKAŠIN
NEDELJKOVIĆ

Na Oktobarskom salonu ću imati rad sa fotografijama mesta gde su se desile prilično bizarne stvari, od prosipanja mozga Vljaka Stoilkovića ispred skupštine, do ubistva Badže u „Mama mia”, do Hrama svetog Save, gde se nesrećni čovek koji je stavljao krst na kupolu okliznuo i poginuo, do, ne znam, „Zarinih” prodavnica, do reklama za R-Max četvorku. A Ivana Grahovac, moja drugarica koja je završila čelo na Kraljevskom koledžu u Londonu, napraviće kompoziciju koja će pokušati da isprati taj neki vizuelni identitet, i to bi trebalo da bude jako dobro, znači u oktobru. Do Urgentnog centra sam hteo da odem da snimim, pa su me maltene hapsili, jer tamo ne sme da se snima, hteo sam da vidim mesto gde je doveden Đinđić. Znači, ovde ako hoćete da dišete, morate da pišete dopis. Ovde je neverovatno na svakom koraku, ja krenem od tačke A do tačke B i od tačke A do tačke B nađem još hiljadu tačaka. Ovde svaki ćošak miriše na zločin, na ubistvo, na klanje, na silovanje, na nešto jezivo. To, taj miris, to se oseća kao Sin siti, pozavideli bi nam svi ovi najbizarniji reditelji, bili bi prosto presrećni ovde, njima bi bila uživancija ovde. I meni je žao što ne postoji nijedan dobar dokument o tome, nema nijedne izložbe. Hoću, eto, neka sad neko meni pomogne da ja nađem kome da se obratim, jer meni je frka da idem da se vidim s Tadićem, meni je frka da zovem ženu pokojnog premijera Đinđića, da tražim samo te stvari da mi neko dâ na jedan sat, da fotografišem i da stavim na bilbord i da dole ide izjava Nikolićeva da je i Tito imao probleme sa nogom pre smrti. I Tijanićeva da je Đinđić ubijen zato što je bio veliki Srbin itd.

I onda idem Knezom na Vrbicu i tamo je milijardu ljudi i smuča mi se život, i svi nose venčiće. I setim se onda i kažem - daj čoveče, kako bi to bio dobar bilbord da piše: ljudi su išli Knez Mihajlovom ulicom i nosili venčiće osveštane Pahomijevom spermom. Ja bih to hteo da uradim, u crkvu da odem neku, na oltaru onako da bude Hrist, pa onda da preko Hrista neko nacrtá Karadžića, a pored je Mladić, Koštunica, a pored je neka, recimo, Pamela Anderson. I da napravim zlatnu bistu Pahomija sa ogromnim falusom, odnosno penisom - to bi bilo idealno, samo neka neko dá pare za to, odmah ću da uradim. Samo treba da se pokrene, potrebna je inicijativa, a ima čak i kinte. Samo neko ko će da dá, to je bio pokojni premijer koga nema i ja ne vidim ko bi mu bio pandan, neko ko može da ga zameni, to ne postoji. Ne. Možda Čedomir, ali samo kad bi malo manje išao na skijanje i malo manje kupovao u „Pradu” i „Zari”, možda bi on mogao. Mada je on mlad, sedamdeset treće godišta, ima perspektivu on.

I ovaj ministar prosvete kaže - Ma što bi vi svi završavali fakultete? Kao, šta će nam fakulteti, kao, sedi kući, radi - idiot. On kao da je stondiran sve vreme, kao da duva lepak, njegove izjave su upućene mladima, studentima, a sedamdeset odsto studenata nije izašlo van granica ove zemlje. A on im se obraća onako skroz sjeban, kao da ne znam, jebote. Nego setih se, bio sam u Nišu i jedva sam živu glavu izvukao, bila je promocija profesora Zurovca, knjige *Lepota ima tri lica*. Ne mogu da verujem da tako neko još piše, on je još uvek na nivou Sartra i egzistencijalizma, čovek se odatle nije mrdnuo. I onda je rekao da sve Albance treba pobiti i da je Račak bio malo dete i da su oni primitivci i klošari koji su palili naše divne crkve iz, ne znam, desetog veka i tako dalje, mrzi Marinu Abramović, to za njega nije umetnost i tako dalje. I ja tu kažem: „Profesore, vaš stav je ekstremno fašistički i vi niste normalni i ono, da li ste vi normalni?”

I onda, sa strane stoji neko iz Obraza i zove druga, nekog Đuru i kaže: „Ej, Đuro, imamo ovde jednog, treba da ga tu kao prevaspitamo”. Međutim, Sanja je bila brza i ne znam šta se desilo, u svakom slučaju dolazi milicija i mene sprovode do stanice. I tako ja ulazim u autobus, i dalje imam strah, ono, gledam da li me prate kolima, da li će neka bazuka sad da radi, samo da dođem do Beograda. Znači, to je bilo najduže putovanje u mom životu. Znači, bolje mi je bilo od Lakna u Indiji do Nepala, do Katmandua, trideset šest sati bez prozora nego ovo, majke mi, ta neka unutrašnja paranoja - samo ne sad. I sad on stane i nema

vozača, rekoh, ubili su vozača, sad će da uđu u autobus. Međutim, na svu sreću, stigao sam, isparanoisao sam se, znam, ali šta da radim.

SVETLANA LUKIĆ:

Ovde je lako isparanoisati se.

VUKAŠIN NEDELJKOVIĆ:

Jeste, majke mi, ovde je ludilo, paranoja lebdi u vazduhu.

SVETLANA VUKOVIĆ:

I kad putuješ?

VUKAŠIN NEDELJKOVIĆ:

U subotu.

SVETLANA VUKOVIĆ:

I onda ćeš da da'neš dušom.

VUKAŠIN NEDELJKOVIĆ:

Hoću, majke mi, kad dođem u Dablin ima da se napijem od Ginisa odmah i da zezam ljude ovde kako mi je loše tamo, kako mi nedostaje Beograd. Prvi dan kad dođem, rekli su mi da me vode na plažu na kojoj nema nikoga. Sad neću doći bar godinu dana, ako bude sve u redu s mamom i tatom, znači, svi koji hoće da me vide mogu da dođu tamo. Imamo kuću sa šest stanova i super je, s pogledom na okean, i sve ćemo mi to da vam platimo, poslaćemo vam „DHL-om” kartu, samo ne mojte da me terate da dolazim ovde. Ovde sam već mesec dana, a dolazio sam tipa jednom godišnje, a sad ću i ređe da dolazim, jer nemam šta više ovde. Nema razloga, samo na kaficu. To je to, uglavnom. Tamo ću da čitam, da se sunčam i da čitam i da se kupam na deset stepeni u okeanu.

SVETLANA LUKIĆ:

A koliko si se integrisao tamo?

VUKAŠIN NEDELJKOVIĆ:

Skroz sam se integrisao, sad ću, kad usvojim ćerkicu...

VUKAŠIN
NEDELJKOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:
Hoćeš da usvojiš ćerku?

VUKAŠIN NEDELJKOVIĆ:
Da, ona je najlepša na svetu, pošto ja ne mogu da imam decu, onda ću da je usvojim, onda ću dobiti papire i ja sam miran. Vidiš, imam ove tri deteline s tri lista, ja sam Irac. I sad ćemo da zezamo Engleze malo i to, da nam daju Severnu Irsku da se spojimo i super. Jebeni kolonijalisti, odvratni su, oni i Danci - užasno.

SVETLANA LUKIĆ:
Vukašine, Irac ćeš da postaneš.

VUKAŠIN NEDELJKOVIĆ:
Hoću, Svetlana, bolje to nego Švajcarac. Srbin-Irac.

SVETLANA LUKIĆ:
Au, kakva kombinacija.

VUKAŠIN NEDELJKOVIĆ:
Opaka.

SVETLANA LUKIĆ:
Bio je ovo irski Srbin Vukašin Nedeljković, a engleski Srbin, Jovan Bajford nas je podsetio da je dan kada smo ispali iz voza za Evropu pao na crveno slovo u crkvenom kalendaru, slavu svetog Nikolaja Velimirovića. Ideološki tata svih mrzitelja Evrope može da se raduje, a mi ostali možemo da se slikamo ili da devetog maja, na Dan pobeđe nad fašizmom, u pet popodne izađemo na Trg Republike, na protest pod nazivom Srbiju u Evropu. Bio je ovo dvesta pedeset drugi Pešćanik, pozdravljaju vas dve Svetlane.

Putovanje u Vukovar, jun 2006. Autor: Aleksandar Anđić

Vodotoranj, poslednja odbrana grada, novembra 1991.

7

Ovčara

Velepromet, sabirni centar ljudi iz podruma

Dvorište Veleprometa

PEŠČANIK^{FM}, 12. 05. 2006.

TREĆA SRBIJA

Šteta što ne može da se osnuje nacionalna manjina normalnih Srba, pa da se otcepimo u državu normalnih Srba...

Ideologija nam je crkva, a država Udba...

Ljudi, stojimo musavi od krvi, prljavi od baruta devedesetih...

VESNA PEŠIĆ, *sociološkinja*,

VIDAN HADŽIVIDANOVIĆ, *iz Beogradskog centra
za ljudska prava*,

BORIS BUDEN, *pisac*,

BEOGRADANI NA MITINGU „SRBIJU U EVROPU”,

ČEDOMIR JOVANOVIĆ, *iz Liberalno-demokratske partije*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan. Nisam pogledala u crkveni kalendar, pa ne znam o čemu je danas pristojno pričati, a o čemu nije. Predsednik vlade je izmislio ne samo savršenu verziju koalicione vlade koja može da traje koliko i dinosaurusi, nego je ove nedelje na stranačkoj slavi održao i ad hok vaseljenski sabor i proglasio nepristojnim postavljanje pitanja na crveno slovo. Jedan moj prijatelj je predložio da ubuduće svako od nas uvek uz sebe ima crkveni kalendar, pa kad, recimo, zgaziš pešaka na prelazu ili napraviš neku drugu nepodopštinu, policajcu gurneš pod nos kalendar i kažeš - Nemoj da si nepristojan da me isleđuješ, je l' ti znaš da mi je danas slava, sveti Mrata, na primer. Tako ubuduće kod nas crkveni kalendar može igrati ulogu Maove crvene ili Gadafijeve zelene knjižice.

Arabljeni su u svoja slavna vremena imali pet stotina naziva za sablju. Sličan je i broj naših naziva za slanje Ratka Mladića u Hag. To su - saradnja sa Hagom, obaveze prema Hagu, međunarodna obaveza, poslednja prepreka na putu za evropske integracije. Gazda Velja je proširio ovaj asortiman rečima: „Nek' se žrtvuje za svoj narod, neka ostane veličina, neka bude muško”. Na muškost svog stranačkog kolege Paunovića apelovala je i Ivana Dulić-Marković. Povod je, naravno, ova gužva u G17 plus. Dinkić želi da se vladi da rok do septembra da pošalje Mladića u Hag. Na pitanje zašto baš do septembra, Dinkićev argument je - da će leto očas posla proći, da je to taman pred jesenje zasедanje Skupštine, a i dani počinju da se skraćuju, sve se ranije smrkava, a i njemu treba toliko vremena da spremi, sada samo svoju G17 za izbore, da stavi pod svoju kontrolu još neka preduzeća. Sve u svemu, da završi poslove koji će mu omogućiti da dobije Nobelovu nagradu za ekonomiju.

I dok naši profesionalci, predvođeni Bulatovićem i Jočićem, budu juri-li Ratka Mladića po pčelinjacima, ružičnjacima i mravinjacima, nikome neće biti važno to što je Zvezdan Jovanović rešio da progovori i kaže nam da on u stvari nije ubio Zorana Đinđića, nego da su mu iznudili priznanje pretnjom da će mu ubiti sina. I nikome nije važno to što se završilo devet i po nedelja suđenja za genocid po tužbi Bosne i Hercegovine po kojoj ćemo, kako stvari stoje, zauvek ući u istorijske udžbenike kao prva zemlja u istoriji koja je osuđena za genocid. A tek nikome nije važno što je razbesneli vozač autobusa „Lasta” išamarao grupu romskih dečaka pred prepunim autobusom.

Jedan slavni Španac je napisao: „Ako bi nas neko upitao zašto je Huan takav, mi bismo pre nego što mu odgovorimo morali da pitamo – ko je, bre, taj Huan?” Pre rasprave o uzrocima koji su doveli do ovoga što se sada događa bilo bi dobro bar donekle odrediti šta je to što se zaista događa. Eto, zato smo razgovarali sa sociološkinjom Vesnom Pešić.

VESNA PEŠIĆ:

Ja mislim da su ovog puta građani ipak prilično uznemireni prekidom ovih razgovora sa Evropskom unijom. I to što se dogodilo sa G17 plus, i to je negde znači ipak objektivno puklo. Kad ljudi pitaju – dobro, zašto, šta je motiv Labusov bio da dà tu ostavku, pa ja mislim da je on imao čisto ljudski motiv. Nije važno uvek da li se nama sviđa neka stranka, ali ja uvek mislim da smo mi svi pravljani od jednog istog materijala i mislim da je njemu prosto pukao film, da mu se to smučilo. To je konačno bilo i njegovo radno mesto, on se kao potpredsednik bavio pregovaranjima sa Evropom, a osećao se i prevarenim. I kad se to dogodilo, kad je to objavljeno u novinama, da se Oli Ren javio, ja sam prosto pomislila – da li je moguće da smo mi ponovo isključeni, mi koji smo preživeli ono vreme Miloševića, ratova, sankcije, isključivanja, prekidanja odnosa, bombardovanja... Meni je bila to prva pomisao: „da li je moguće da se nama istorija baš tako ponavlja u bukvalnom smislu reči”. Zar i posle svega što smo preživeli i učinili za neko svoje oslobođenje, sa nama se prekidaju pregovori opet iz jednog istog razloga? Mene je to najviše pogodilo – evo, mi smo opet ponavljajući. I to me je pogodilo zato što sam verovala da ipak nekakav učinak postoji, pošto to nije bilo pre dve stotine godina, nije bilo kao Kosovska bitka pre šest stotina godina, nego je sad to bilo. I kako to, kad je naše sećanje još sveže, opet činimo istu grešku, iz istog razloga.

E sad, šta je moja nekakva teza zašto mi ponavljamo iste greške. Kao i onda, tu stoji jedna ista ideja, a to je viđenje nas samih kao jedne organske celine, gde se taj narod kao organska celina stavlja iznad svake države. Znači, ta organska vizija da kad neko tamo drugi odlazi i traži neku svoju samostalnu državu, a tu je deo našeg organizma, deo srpskog naroda, onda nas to strašno boli, pa ne damo da odu zato što odnose deo našega tela. E, ta opsesija tim telom i tim organizmom, a da nismo uspeli da napravimo civilizacijsku tvorevinu koja se zove država, jeste u nekakvoj vezi, jer organska vizija društva ne može da napravi modernu državu, a možda ni nikakvu državu. Znači, mi nema-

mo državu i šta ćemo sad; kako ćemo da razrešimo problem u kome se srpski shvaćena nacija ne može smestiti ni u kakvu državu? Srbi su imali dve državotvorne ideje, jedna je bila Jugoslavija, dobro, to je jasno, to je propalo, a drugi državni program je velika Srbija. Ali i ta ideja je propala u ratovima devedesetih godina. Šta ćemo sad da radimo, nemamo više državnu ideju, jer treća državna ideja ne postoji. Približavamo se granici gde ipak mora doći do nove ideje državnosti srpskog naroda, što bi, pretpostavljam, u bliskoj budućnosti, morala biti Srbija, i koja bi mogla postati moderna, ustanova pravna država. Pod uslovom da nam se posreći da izađemo iz čeljusti nacionalista i njihovih organskih ideja.

VESNA
PEŠIĆ

Kada se ovde ne pokazuje dovoljno saosećanja sa ljudima, sa žrtvama, sa stradanjima, ja uvek kažem - zar to nije prirodno. Ta humanost se postiže samo preko države, jer ako smo mi pleme, pa naravno da je dobro ubiti protivnika iz drugoga plemena. Mi i tog drugog definišemo kao krvnog neprijatelja i prirodno je da ne postoji nikakva sućut, tu smo i preko te ideologije mi izgubili osećanje i za realnost i za tog drugog, pa na kraju krajeva, i za nas same. I pre neko veće, moram da kažem, da je briljantno Milo Đukanović održao lekciju Olji Bečković koja očigledno u toku cele te emisije apsolutno to nije mogla da shvati, pa je stalno nekako pokušavala - a naš narod, a naš narod... On kaže - Ne, mi smo država koja ima državni interes, svi su narodi tamo poštovani i mi se ne zasnivamo uopšte na tome. I sad, taj nesporazum u toj emisiji me je ponovo podsetio na naš problem razumevanja nacije i države.

Ako gledate ove sastanke Matije Bečkovića, Ljube Tadića, ovog udruženja za opstanak zajednice, šta je njihova poenta? Oni ne pitaju uopšte u kojoj državi ti Srbi konačno žive, imaju li oni neku pristojnu državu, nego govore o toj tragediji da se Srbi u Crnoj Gori pretvaraju lažno u nekakav drugi narod, da nam od tog plemena odsecaju deo tela, da između tih delova tela žele da naprave nekakvu granicu. To se isto može videti u Bosni, tamo smo ogradili deo tog tela koji se zove Republika Srpska i gledamo da se te granice ipak dobro drže. Ko zna, tako kažu, možda će se promeniti jednog dana vremena, možda će Rusija da preuzme banku, pa ti delovi tela tamo i tamo i tamo, oni će jednog dana možda da se spoje opet u jedno telo, a za to vreme mi ćemo da trulimo bez države i da budemo isključivani i da nemamo elementarne civilizacijske institucije. I za to vreme mi nećemo graditi ni sudstvo zato što nam treba izvršna vlast da bi održavali to telo,

treba nam u stvari vojno-policijska struktura koja je praktično i preuzela vlast i koja će da održava to telo tim pozadinskim radnjama.

I sad oni kažu - Ne, dok se taj organizam ponovo ne vrati, mi nećemo razmišljati o tome da mi gradimo nekakve svoje institucije, pa da napravimo stvarno sudstvo, pa da napravimo zdravstvo, pa da napravimo obrazovanje kako treba. Ne, mi čekamo, mi čekamo taj organizam i te delove da se ponovo negde u istoriji spoje, jer će se promeniti te karte koje su podeljene u ovom svetu, sad tako nepravedno. Kao ono kad deca prave lego kockice, taj će organizam ponovo da se spoji i tad ćemo mi proglasiti tu našu državu i onda ćemo mi praviti te institucije, onda ćemo mi imati nezavisno sudstvo i tako dalje, jer sve to sada nama ne treba, jer prirodno da nam je potrebna samo vojska i policija, potrebna nam je izvršna vlast koja prikriveno radi šta hoće i naravno, tu su i svi ovi drugi, koji iza te divne slike sebi pune džepove. Eto Mišković, pa ja nisam ni primetila kad su prijavljene u Engleskoj te neviđene kupovine nekretnina, bilo je preneto da je on za tri naest i po miliona evra kupio sinu kuću, pa za dvanaest miliona čerki kuću, ali ne vidim da se neka poreska uprava zapitala za te silne nekretnine i kako su iznete tolike pare iz zemlje. Prosto, niko nije postavio ama baš nikakvo pitanje, uključujući i ovoga glavoseču strašnog Dinkića, koji nas plaši na svakom kiosku. Ali kad je u pitanju ovako veliki novac, onda se tu iskazuje ogromno poštovanje prema tim ljudima. To su prenele novine, ali tu je zavladao totalni muk.

Iz vlade poručuju da je pitanje Mladića tehničko pitanje. Šta znači to tehničko pitanje? Ja sam razumela da oni kažu da su pitanje isporučivanja Mladića mentalno prevalili, znači mentalno su to prihvatili, konačno, to je rešeno - zato što ni to nije bilo rešeno. A zašto nije bilo rešeno? Pa, zato što smo mi prošlu godinu preživeli da do ovog prekida sa Evropskom unijom ne dođe mnogo ranije. Jedan deo ovih optuženika, kao što su Jovica Stanišić i Frenki, oni su na insistiranje nekih drugih službi bili pušteni da se brane sa slobode i onda su oni organizovali i održali ovu vladu i njenu glavu iznad vode, održali su je tako što su isporučili onih petnaestoro ljudi. Taj časnik mora dobrovoljno da se preda, da se još jednom žrtvuje za narod, znači, pre toga se žrtvovao svojom borbom protiv onog plemenskog neprijatelja, a sada se po drugi put žrtvuje za sve nas, jer nas ova strana sila, koja je, inače, naš glavni neprijatelj uvek bila, koja nas pritiska toliko nepravedno da dajemo svoje junake da ih sudi neki tamo strani sud. Ali nećemo hapsiti, nećemo delove tela hapsiti, jer kako Srbin Srbina da

napada, kako Srbin Srbina da hapsi, ne. Uglavnom, taj metod dobrovoljnih predaja je opstao, a naravno samo zato da se ne bi poremetila ova vrsta ideologije. Međutim, već onda smo mi imali sumnju da im neće to uspeti da saradnju sa Hagom završe dobrovoljnim predajama. A možda i nisu hteli da je završe, jer nas čeka status Kosova, a i tu moramo da imamo neku kartu za trampu.

VESNA
PEŠIĆ

Znači, oni ne predaju Mladića zato što se Koštunica kocka sa celom državom i poručuje Mladiću - predaj se, jer evo, vidiš dokle si nas doveo, dotle da ja moram da stavim na kocku celu ovu Srbiju i ceo ovaj narod koji tu živi, a i šire, ceo organizam, jer ćemo verovatno izgubiti i Crnu Goru, pa će se možda nešto desiti i tvojoj Republici Srpskoj, sve to ti stavljaš na kocku zato što nećeš da se dobrovoljno predaš. I kažu, on se sam krije, nema više organa nikakvih koji njemu tu pomažu, nego tako beži sam od sebe. Nešto slično Legiji, vrlo interesantno, i on se kao sam krio po nekakvim stanovima, sam je to sve radio, nikakva služba mu nije pomagala. I evo sad opet, nikakve službe ne pomažu, nego se Mladić sam krije.

Međutim, za sada Mladić neće da se preda, a oni neće da ga hapse. Ja mislim da će verovatno ta priča da se završi tako što će ipak morati da ga uhapsu i zato im je to hapšenje tako strašno bolno. Zato što mi tu raskidamo sa tom našom pričom, jer kad bude uhapšen Mladić, i to stvarno iz pragmatških razloga, mi raskidamo veze sa priličnim delom te naše organske, plemenske priče. Jednako koliko je bilo dramatično i sa Miloševićem, vi znate da je DOS praktično pukao na toj priči. Tako i sada je to jedno veliko pucanje, jer razara tu njihovu unutrašnju priču i zato oni nerado prihvataju da nju završe tako što će da se pojave kao organi jedne normalne države koji će da obave hapšenje, nego pokušavaju preko tih kanala da to ipak prikažu kao još jedno časno žrtvovanje Mladića za srpski narod.

Jer mi nemamo više gazdu, vi ne možete da smatrate da je Koštunica gazda. Možda on i jeste, ali nije važno, prosto nije važno, čak i ako kažu, eto, on odlučuje i za kafe kuvarice, ali nama se čini da on ne odlučuje. Možda ni Milošević nije baš o svemu odlučivao kako smo mi mislili, ali nije bilo važno, jer mi smo mislili da on o svemu odlučuje. Jednom sam Koštunicu, koji nije taj, opisala preko slike one mafiozno bande, gde imate kelnera kao jedinog koji se vidi u sali. E, onda dođe neki policijski inspektor, pa sa kelnerom nešto popriča, traži da ga ovaj spoji sa onim tamo u trećoj sobi. A ima i nekakva druga soba, gde

stoje neki grozni ćelavci, orangutanski onako izgledaju, a u trećoj sobi, u nekoj velikoj fotelji sedi taj glavni i oko njega svi onako naoružani. I sad taj uspeva da stigne do tog glavnog gazde. E, ja imam utisak da naša država na takvo nešto liči, meni Koštunica liči na tog što je kelner u prvoj sobi. On znači prima narudžbine, a mi ne znamo ko sedi u onoj fotelji u trećoj sobi.

Ja ovako kao mali Đokica zamišljam da u toj fotelji sedi možda Jovića Stanišić ili šta ja znam, Aca Tomić, nije važno da ređam nekakva imena. Znači, taj glavni sedi tu, a oko njega su Brana Crnčević i ta siva grupacija, koja od početka vuče konce. E sad, zbog tih u toj trećoj sobi nama se čini da ovi u restoranu nisu glavni i odgovorni za sve. I onda zašto bi nam se Koštunica obratio lično, ako je tačno da je on samo u toj kelnerskoj sobi. Ne, nego onaj tamo saopštava šta ima preko Koštunice, a Koštunica čita napisani tekst.

Sem te ideologije, postoji i zbrka oko toga ko je vođa i ko danas vlada Srbijom, jer je očigledno da postoji i jedna konstrukcija politike. To možete vrlo dobro da vidite ako čitate *NIN* i ako čitate glavne dnevne novine, a to je *Politika*. Ta konstrukcija politike se vidi u tome što kažu – ko je to izmislio tu prvu i drugu Srbiju, nema prve, nema druge. Prva, to je ta miloševićko-radikalska, i druga Srbija teži ka stvaranju neke civilizacijske države, to je ova građanska. I to su te dve Srbije, ali ne, oni kažu ne, ne postoje dve Srbije, ima treća Srbija! Ako čitate *Politiku* i ako čitate *NIN* i onaj skaredni članak o Latinki Perović, kako kažu, majci druge Srbije, vi prosto ostanete potpuno zgranuti – o čemu taj priča. A onda, u tom istom *NIN-u* vidite intervju sa Majom Gojković, koja govori da je ona otvorila izložbu o Endi Vorholu, da je ona urbana nacionalistkinja, da će Zapad prihvatiti radikale. I vi vidite da se tu konstruiše nekakva treća Srbija, kao da su oni u stvari napravili jednu koncentracionu vladu, a da mi to ne znamo. Zbog toga što su napravili taj miks, potrebno im je da građansku, liberalnu i normalnu evropsku opciju prikažu kao nešto ekstremno, baš, u, kao, što su ekstremni radikali, s tim što se ovi poslednji svakim danom sve više popravljaju i ulaze u treću Srbiju. A nama je ideologija crkva i ona zamišljena organska država, a stvarna država je Udba. Onda to *Politika* konstruiše kao treću Srbiju kroz prepoznatljiv miks: eto, neko bira kao svoju političku ličnost Miloševića, neko bira Zorana Đinđića, svako prema svom ukusu, sve su to naši. Normalizuje se nenormalno, izjednačuje različito, forsiraju razni ekstremi, pa je liberalno nešto ekstremno, a u stvari sam centar i oni koji danas vladaju su još

uvek preterano nagnuli naš politički spektar ka ekstremizmu. To treba da se sakrije.

Mi smo već mnogo puta pričali o ubistvu Zorana Đinđića. Ja, eto, imam svoju teoriju o tome, o toj organskoj, plemenskoj viziji tog srpstva i tog bića koje se suprotstavlja ideji države. Zoran Đinđić je to veoma dobro razumeo i pisao je o tome i veoma dobro je znao šta je država, a šta su, on je to zvao filozofski, prirodne teleologije, znači prirodne svrhovitosti, u šta je ubrajao, znači, ne samo crkvenu, čistu ideologiju, nego i te prirodne teleologije koje se uvek stavljaju iznad zakona, o čemu je isto pisao. I kad je on postao premijer, i mi smo dobro razumeli da se prvi put pojavio neko ko hoće da zaista govori iz korpusa države, a ne iz korpusa plemena, što naravno ne znači da je takvim ljudima nevažno šta se sa Srbima dešava. Nije reč tu o čistinstvu, reč je tu o konstitucionalnosti, kako se mi konstituišemo. Mi smo videli kako on menja naše obrasce samorazumevanja – ko smo i šta smo mi, da on počinje ubrzano da stvara tu državu, koja stalno nedostaje. Jeste li videli kako se on brzo dogovarao sa Đukanovićem, on nije pričao šta će biti pretvaranjem Srba u Crnogorce, nije se on bavio tom pričom, on se bavio jednom funkcionalnom, operativnom pričom – mi moramo što pre da izađemo iz toga i da napravimo taj naš državni okvir.

On je otvorio i pitanje Kosova pred smrt, zato što je video da ne može u Evropu bez toga da zna koja smo mi država, tako da je ubrzano počeo da rešava i te probleme. Svi su graknuli, pa otkud sad to pitanje, ali on je video, on je to uzimao kao funkcionalno pitanje, ne kao ideološko. Ali sada su nas oplavili da ne možemo ni o čemu drugom da razgovaramo. Oni su nam sve to vratili u smislu tog organskog, nacionalističkog, ideološkog pitanja, pa kukaju kako nam je teško, užasno nam je teško, pa Crna Gora, Kosovo, eno Republika Srpska, eno tužba. Znači, oni sada idu u tu kuknjavu kako je organizam sa svih strana ponovo napadnut. Ne, Zoran je imao potpuno drugu politiku. E sad, pošto su njega ubili državni organi, to svi znamo, koji su uvek vođeni ovom ideologijom, to su srpska Udba i srpska tajna vojna služba, e, naravno da su oni na strani onih koji su ga ubili, zato što nije on ubijen zbog ne znam čega, nego zato što je menjao našu viziju i samorazumevanje, on je time udario u srž onoga što neko drugi uporno hoće da mi budemo.

VESNA
PEŠIĆ

Znači, tu se glavna bitka vodila i moram da kažem - mi smo poražena strana u toj borbi, mi smo tu bitku ubistvom Zorana Đinđića izgubili. Oni koji su ga ubili, vratili su se na vlast i oni sada vladaju kako su i hteli da se vlada. Zoran Đinđić je tu stradao, on je drukčije definisao šta Srbi treba da rade i šta su njihovi primarni zadaci, a oni su nas vratili na taj isti obrazac i mi sad živimo jedan period post-Đinđićevog ubistva, u kojem nema novog lidera. I sad, tu je jedan deo našega očajja, gde je novi lider, nemamo mi nove lidere. I nemamo novog lidera, nego imamo službe koje su ga ubile, one su za to najzaslužnije i one su tu vlast preuzele. I postavile su nekakve garniture nekih šarenih ljudi, ovih, onih, šta znam, skupili s kolca i konopca. Naravno da je tu Koštunica centralna figura preko te ideološke orijentacije.

Ali ta služba, vidite, ona pamti nekakva svoja iskustva, ona neće baš sasvim radikale, zato im treba treća Srbija. Oni neće da se Srbija potpuno zatvori, već hoće da Srbija što duže ostane nešto između Evrope i tog fantazma koji oni zovu Istokom, koji će se dići i stati na svoje noge, kada ćemo mi možda dobiti nekakvu novu šansu. Oni neće da zalupe vrata prema Evropi, jer neće da vrata stanje na ono od pre petog oktobra, pa da nema donacija, kredita, investitora, prodaja državne i društvene svojine.

E, oni neće da nas vrata u tu situaciju da mi budemo totalan kavez, nego ta vrata drže malo odškrinuta, pa ih onda zatvore, odškrinu i tako dalje, znači da budemo nešto između, da čekamo one bolje dane, da oni produže svoju vladavinu, da njihovi prijatelji bogataši obavljaju posao, da se ta raspodela, što kaže Gligorov, odvija do kraja pod njihovim okriljem. Nemaju oni više te rezerve koje je Milošević imao da lomi, jer oni znaju da te rezerve više ne postoje, sve smo mi to polomili, sve su čaše porazbijane. Tako da oni neće prekinuti s Evropom, ali ćemo se jako natezati sa tim u jednoj kvazidržavnoj tvorevini, u kojoj postoji samo izvršna vlast, službe, gde nema nezavisnog suda. I ponovo šta radimo? Rešavamo naše nacionalno pitanje! Kako ga rešavamo? Preko tih delova, ruke, noge, ali još nema jasne ideje budućnosti, nema toga da mi kažemo da hoćemo da stvorimo normalnu državu, a da je organska ideja mrtva. To mora da se kaže, što pre i zauvek.

SVETLANA LUKIĆ:

U prvom delu Peščanika govorila je Vesna Pešić, a sada slušate dvadesetpetogodišnjeg Vidana Hadžividanovića iz Beogradskog centra za ljudska prava. On je zadužen da analizira zakone koje predlaže

vlada, odnosno usvaja Skupština, zakone kao što je onaj već slavni usvojeni Zakon o crkvama.

VIDAN HADŽIVIDANOVIĆ:

Nije Mladić problem i nije problem to što je jedan penzionisani general negde u nekom budžaku u Srbiji, nego je problem što je država konačno definitivno dala na znanje Evropskoj uniji da Evropska unija nema s kim da pregovara, nema državu da pregovara s njom. Aparat ne funkcioniše, pa s kim onda Evropska unija da pregovara? I to je ono što je meni jasno već duže vreme i samo sam čekao gde će da se zalomi, da li će se zalomiti ovde, ili će se zalomiti kad bude trebalo da se skinu neke carine.

VIDAN
HADŽI-
VIDANOVIĆ

Meni su mnogo zanimljivije posledice svega ovoga i šta god ja mislio o bivšem potpredsedniku vlade, to je jedan častan čin posle dužeg vremena, da neko da ostavku zato što se osetio lično odgovornim i zato što je njegov projekat propao. A sa druge strane, vidimo da taj ličan čin apsolutno nema nikakvog odjeka u vlasti i to opet pokazuje da mi nismo zreli za Evropu. Znači, u Francuskoj ne prođe zakon o radu i o zapošljavanju mladih, naprave se demonstracije, pa ljudi krenu da daju ostavke, a kod nas eto, prekine se proces koji je od suštinske važnosti i kao nikom ništa, nema veze. A onaj ko je dao ostavku, on je budala.

Juče su cela Evropa i ceo svet slavili deveti maj, Dan pobede nad fašizmom, a kod nas, da nije bilo ovog skupa na Trgu Republike, ne bi ni znali da je neki fašizam pobeđen. I to neopredeljivanje o tako važnim pitanjima u vezi sa kojima su se svi već odavno opredelili, nas samo gura dalje. Jedina ruka koja može da nas povuče nazad ka tom svetu je upravo taj proces pridruživanja i stabilizacije sa Evropom, to je jedino što može da nas pogura, međutim, kada toga nema, mi i dalje srljamo. Ni sledeće godine nećemo slaviti deveti maj kao Dan pobede nad fašizmom, a plašim se da ćemo za jedno dve-tri godine da ga slavimo kao dan žalosti. I to je osnovna posledica, dakle, srljamo ka tome da nam deveti maj bude dan žalosti, a ne Dan pobede.

Čak i juče na skupu, kada je Čeda Jovanović pričao: „Dole vlada”, lepo smo čuli urlike, kao svaka čast, super. Međutim, kad Čeda Jovanović kaže: „Nismo se oprali od devedesetih”, muk, a to je suština jučerašnjeg skupa. Nije suština – dole vlada, dole vlada. Vlada ide dole za par

meseci, to je nebitno, to svi znaju. Suština je upravo to što je Jovanović rekao o devedesetima, to je ostalo bez ikakve reakcije.

Očigledno je na delu jedan proces konzervisanja Srbije, ne mogu tačno da odredim još uvek eru u kojoj žele da nas konzerviraju, ali očigledno da svi napori vlade idu ka tome da Srbija bude jedna rupa u vremenu u koju će da se sjati sve ono što je odavno prošlo, svuda osim kod nas i u još nekim čudnim zemljama sa kojima, valjda, ne želimo da se družimo. I onda kad vidimo da je onog nesrećnog Miloševića oplakalo ne znam ni ja koliko hiljada ljudi, da smo slavili maltene pobedu Lukašenka u Belorusiji, da smo se divili fenomenalnoj beloruskoj ekonomiji, pa onda preko usvajanja Zakona o crkvi i verskim zajednicama, gde smo definitivno ponovo vraćeni u stanje pre četrdeset pete. Mislim, ovo ne kažem ja, ovo kaže vlada koja je predložila taj isti zakon, i to smatra vrlo dobrom stranom celog zakona. Pa ne znam sad, povraćaj imovine crkvama i neki nadrealni stav da će se povraćajem imovine crkvama u Metohiji doprineti pregovorima o Kosovu. I onda sve to kad pogleda čovek, pita se – gde živim ja, u kom sam ja veku?

Očigledno da mi imamo osećaj da smo nešto strašno propustili u onih pedeset godina komunizma, pa petnaest godina kvazisocijalizma, umesto da kao ostale zemlje preskočimo ono što smo propustili i naučimo od drugih ono što su oni proživeli, pa da se na njihovo znanje prosto nadomestimo. Očigledno mi sad imamo jednu potrebu da prođemo kroz sve epohe u ljudskoj istoriji i ono što su, nažalost, iz svega ovoga verovatno shvatili ti ljudi koji žele da prođu kroz te različite epohe, to je da nismo propustili nešto samo u eri komunizma, nego smo malo propustili i u eri kraljevine SHS-a, pa smo malo propustili dok smo bili pet stotina godina godina pod Turcima, pa smo verovatno malo propustili i one zadnje godine Nemanjića, tako da smo trenutno negde u periodu hiljadu sto i neke, tu se negde tražim.

Imamo neku potrebu, očigledno, da sami tražimo svoj put, iako su ga drugi odavno našli, a da pri tom to što su ga oni našli uopšte nije u koliziji sa vrednostima koje bi i mi mogli da prihvatimo bez većih potreba ili problema, ali dobro, mislim, svako ima svoj put. Meni je žao što ne može da se osnuje neka nacionalna manjina, hajde, pretenciozno bi bilo, normalnih Srba, ali nacionalna manjina ne znam ni ja kakvih Srba, pa da se lepo svi sjatimo na jednu teritoriju, znaš, i onda kad nam dođe do ovde, onda lepo tražimo pravo na samoopredeljenje i ot-

cepimo se u državu normalnih Srba. Naravno, od toga nema ništa, ali ako ovo nastavi da bude neka vrsta tiranije većine, ne znam.

Taj Zakon o crkvama je toliko nestručan, toliko anahron. Suština cele priče je da je crkva odjednom sada postala ono što nikad nije bila, a to je deo državne vlasti. Ako imate odredbu koja ustanovljava obavezu državnih vlasti da izvršavaju sudske i upravne odluke crkvenih organa, ako crkva i verske zajednice imaju pravo da same samostalno ustanovljavaju neke ogranke koji će imati svojstvo pravnih ličnosti, što je u isključivoj nadležnosti države, onda ne može niko da me ubedi da crkva ne postaje deo državne vlasti. Pri tom, niko se nije protiv toga pobunio, osim civilnog društva i mislim da će od toga najviše štete imati same verske zajednice i crkve, jer će početi dobro da se pitaju ljudi koji, recimo, žele da se venčaju u crkvi kako će da se razvedu ako se izvršavaju te crkvene odluke, jer vrlo je teško razvesti se po crkvenom pravu bilo koje crkve, osim u islamu. Da ne nabrajam dalje, u vezi sa ugovorima koje mogu da sklapaju kako oni hoće, po svojim unutrašnjim normama. I ko će da sklopi ugovor sa crkvom, a ne zna da li može da ga izvrši ikada? Ako crkva odbije da ga izvrši, šta će da radi? Tako da mislim da će vremenom ovaj zakon više da ubije crkve nego što će da im donese neku korist. Pokazalo se već da je u Nemačkoj uvođenje crkvenih poreza smanjilo prihode crkve, jer, znate, mnogo je lepše da vi uđete u crkvu i date koliko imate u jednom trenutku i koliko imate potrebu da date, nego da vam neko ubira porez.

VIDAN
HADŽI-
VIDANOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Svi smo čekali šta će da odluči predsednik Tadić, da li će da potpiše taj zakon ili ne.

VIDAN HADŽI-VIDANOVIĆ:

Vlada je perfidna, to mora da se prizna, sve svoje korake je vrlo pažljivo smišljala i uvek je dovodila svoje oponente u mat poziciju. Koliko ja znam, vlada je ceo taj Zakon o crkvama povezala sa donošenjem Zakona o povraćaju imovine crkvama i povezala sa pregovorima o Kosovu. I sad, kako bi Tadić izgledao, ne opravdavam što je on to potpisao, daleko od toga, ali kako bi Tadić izgledao kod sedamdeset odsto blesavih Srba koji i dalje misle da nešto sa Kosovom može da se uradi, da je odbio da potpiše taj zakon, i onda Koštunica, veliki klerikalni mag, izašao na televiziju i kao veliki zaštitnik Kosova rekao - Tadić nije potpisao ovaj zakon, to nas onemogućava da donesemo Za-

kon o povraćaju imovine crkvama – što je potpuna glupost – jer, rekao bi Koštunica, to će da nam uruši poziciju u pregovorima sa Kosovom i Kosovo će da ode zato što Tadić nije potpisao. Ja garantujem da bi on to uradio, on je spreman na sve. Nismo svi pravnici u ovoj zemlji, ljudi ne znaju kako to funkcioniše i znate, za sedamdeset odsto Srba koji misle da se Kosovo može odbraniti, Tadić bi vrlo loše izgledao.

Ono što se iz svega toga vidi kao šira slika, to je da predsednik države na ovim prostorima apsolutno ne sme da bude ni član partije. Dakle, onog trenutka kada postane predsednik, on definitivno zbog svoje nezavisnosti i da ne bi triput merio svoj rejting, pa pet puta merio stranački rejting pre nego što nešto uradi, mora da bude nezavisna ličnost. Meni je strašno žao kada gledam Hrvatsku i Mesića koji je zaista odigrao jednu ogromnu ulogu u kanalisanju tih evropskih snaga u Hrvatskoj, upravo zato što je bio nezavisan i nije morao da misli ni o čijem drugom rejtingu, osim o svom. Znači, čovek koji je izabran na pet godina, kao što je to recimo u Srbiji, trebalo bi da nema razloga da brine ni o čemu, on je prosto tu da spreči ovakve stvari.

Parlament ne funkcioniše zato što je nakaradno postavljen, ali to ne znači da to nije demokratija. Juče na skupu policija nije pravila kordone, nego je probijala put i sklanjala automobile da bi šetnja mogla da prođe. To jeste demokratija. Ono što je greška u svemu tome je činjenica da demokratija nije dostignuće u dvadeset prvom veku, demokratija je fakat, a mi se stalno postavljamo prema demokratiji kao da smo mi sad nešto postigli. Mi ništa nismo postigli, mi smo na početku. Mi smo napravili osovinu, ali kad imate snage kao što su radikali, koje su vrlo jake, onda ne možete da kažete da vam je osovina zaista osovina i to daje mogućnost našim demokratama da se stalno vraćaju u prošlost, da upozoravaju, a da ne gledaju u budućnost i da ne idu dalje. Ono čega konačno moramo da se oslobodimo, to je strah od radikala. Bilo je mnogo načina da se toga oslobodimo, i ustavnih i drugih, nisu iskorišćeni, e, sad konačno moramo da pokažemo kako ih se ne bojimo, nego želimo napred.

Treba da pokažemo da više ne smatramo demokratiju ne znam ni ja kakvim dostignućem, ali da ne smatramo ni radikale nekom ozbiljnom opasnošću. Kada bi se prema radikalima odnosili kao prema jednoj vrlo neozbiljnoj stranci, jer jeste vrlo neozbiljna, znači stranke njenog profila su svuda u Evropi vrlo neozbiljne i postižu neke izborne rezultate, ali ih niko ne uzima za ozbiljno. Umesto toga, mi se ov-

de postavljamo vrlo ozbiljno prema šarlatanima, klovnovima i prema prostacima se ponašamo vrlo ozbiljno i tako im ozbiljno raste rejting i oni postaju ovo što jesu. Odnos se menja tako što se ne bavite time čime se oni bave. Ne treba da se bavimo pričom da li će nezavisnost Kosova biti okupacija Kosova, to su nadrealne stvari. Ne treba da se bavimo time da li su adventisti produžena ruka američkog imperijalizma i nastavak duhovnog rata protiv srpskog naroda. To su iracionalne priče kojima ozbiljan političar ne treba da se bavi, ne treba uopšte da se obazire na njih, a mi se svi obaziremo. Prosto treba učiniti njihove priče irelevantnim, kao što i jesu.

VIDAN
HADŽI-
VIDANOVIĆ

Ovi što su kopali srca, kako beše, kašikama ustašama i ne znam ni ja šta, oni diktiraju priču i uvek su je diktirali i diktiraće je i dalje, ali koliko je ta priča s kašikama bila glupa, toliko su glupe i ove sadašnje priče, neljudske i iracionalne, idiotske i u krajnjem slučaju, to su ljudi koji treba da imaju dijagnozu, a ne poslaničke kartice. A nazivaju ih političkim neistomišljenicima i političkim protivnicima i time im daju legitimitet. Oni meni nisu politički protivnici, jer oni nemaju političke ideje, oni su neljudi i jedna grupacija koja bi svuda u svetu bila kriminalna grupa. Nazovimo stvari pravim imenom, jer mi imamo kontroverzne biznismene, a nemamo kriminalce, mi imamo političke protivnike, a ne imbecile. Znači, mi imamo neke pomerene aršine i naša je greška što ih ne imenujemo pravim imenom, pa su ljudi zbunjeni.

I ja sam nekad zbunjen. Ja sam stvarno mislio da je Andrija Drašković kontroverzni biznismen, majke mi, mislio sam da je čovek biznismen, samo je kontroverzan, zato što potpiše neki ugovor, pa ga raskine i to znači kontroverzan biznismen. Znači, traži rupe u zakonu, pa ako prođe - prođe, to je kontroverzni biznismen. Ali nije kontroverzni biznismen ako pobije pola ljudi da bi došao do ugovora ili prodaje drogu, pa mu je to jedini predmet kupoprodajnog ugovora. Pre-rano smo uveli političku korektnost i to na jedan nakaradan način i onda je posledica ovo što sada imamo, a to je da je Toma Nikolić ozbiljan političar.

Ja sam prvi put šetao tom istom rutom, bila je kiša, zima, novembar, katastrofa, devedeset šeste. Sad je 2006, ja sam tada imao šesnaest godina. Samo sam pomislio - čoveče, deset godina, sad ću dvadeset i šest, ne mogu da verujem da se ovo ponovo dešava, a druga pomisao je bila - super, je l' mogu? Mogu, sve dok budem mogao da šetam za-

to što nemam kilu ili nisam operisan od nečega pa ne mogu da hodam, uopšte mi nije problem da šetam. Šta sam ja bolji od bilo koga? Šta je Francuska gora od Srbije, pa se tamo naprave onakvi haosi, ono sa milion ljudi? Šta, oni kao nisu rešili svoje osnovne probleme? Pa nisu, očigledno nisu.

Moramo da shvatimo da izlazak na ulicu nije ni podrška nekome, ni usmeren protiv nekoga, nego da je pokazivanje šta želiš i šta ti smeta. Ljudi kažu: „Umoran sam, ja sam svoje odšetao”. Šta si odšetao, odšetao tri meseca, pa mnogo si šetao, šta, kao upao si u skupštinu, pa si mnogo uradio, šta si uradio? Znači, za slobodu se boriš, bre, ej, Jan Palah se spalio za neke svoje ideje. I neko ima obraza da kaže - ja sam svoje odšetao. Mogu da šetam i uvek ću moći da šetam za ono za šta ja mislim da treba da se šeta, ali šetam za ideju, ne šetam za čoveka. Možda sam sa šesnaest godina šetao za čoveka jer sam bio mlad, ali čovek raste i valjda postaje slovestan, ja se bar nadam da smo za ovih deset godina postali slovesniji i sad je vreme da šetamo za ideju, pa ko god vodio. Sloboda pre tri stotine godina je bila kolektivna sloboda, da smo slobodni od nekog neprijatelja, tuđeg nekog tamo, pa je postala individualna sloboda, pa šta je sve ušlo u tu individualnu slobodu: da mogu slobodno da se venčam, da mogu da kupim svoju imovinu, da mogu da budem, bre, homoseksualac, ako hoću.

To je sloboda i svaki put kad prepoznam da nešto želim da bude moja sloboda i ako neko neće da mi je prizna, ja treba da pokažem šta želim. A što bi mi dao kad ni ne zna da mi treba? Prvo moram da pokažem da mi treba, pa onda moram da pokažem da ima još mnogo ljudi koji misle isto kao ja, pa onda moram da pokažem da ništa to nekom drugom neće da škodi zato što to meni treba. Pa, kad sve to pokažem, možda ću i da je dobijem, ali samo ako budem uporan, a ako budem sedeo kod kuće i gledao druge kako se bore za mene, ništa od toga. Mi nikad realno nismo sami odlučivali u svoje ime, uvek je neko drugi odlučivao, taj neki vladar. Šta je šest godina, to je ništa, mora ta lenjost duha, da ti je sve servirano, da se probudi. Mislim, mišići atrofiraju posle godinu dana kome, a zamislite koliko atrofiraju posle vekova kome.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušate razgovor koji je Ivan Kuzminović vodio sa Borisom Budenom, piscem iz Zagreba. Kod nas su izašle njegove knjige eseja, Kaptolski kolodvor i Barikade, u kojima se Boris Buden bavio ratovima devede-

setih. Priredio je i novo izdanje Komunističkog manifesta, živi u Beču, Stokholmu i Berlinu i nema nameru da se vraća u Hrvatsku.

BORIS BUDEN:

Otišao sam neposredno prije rata, dobio sam slučajno jednu stipendiju u Beču zato što sam prije prevodio Frojda, bavio sam se psihoanalizom i to je bio taj konekšn, pa se onda sve to pretvorilo u klasičnu priču – trbuhom za kruhom. E, onda sam našao posao, u međuvremenu se zaratilo, u međuvremenu je motivacija za povratak bila sve manja. Inače, nisam ja mislio, naravno, ostati tamo, tako da je taj prvi dio moje emigracije prilično vezan uz rat. Kasnije, kako se stišava ta situacija, ja se prešaltavam sve više na druga dva jezika, to su, dakle, njemački i engleski, i počinjem živjeti i preživljavati na jednom potpuno drugom intelektualnom, kulturnom, umjetničkom, medijskom tržištu, koje više nije niti nacionalno definirano, čak nije niti evropsko, nego jedna vrsta globalnog tržišta, na kojem ja još uvijek preživljavam. Međutim, zašto se neću vratiti u Hrvatsku? Zato što, prvo, niko me ne zove, drugo, nemam šta raditi tamo, treće, nemam motivacije da nešto radim. Mislim da sam previše svjestan novih hegemonija u kojima živimo. I to nema veze sa mnom, ljudi koji su ostali su na jednaki način dislocirani. Ukoliko žele recipirati o čemu se govori i šta se danas radi u teoriji, u umjetnosti, u kulturi, oni će sav taj input dobiti na stranim jezicima, gotovo ništa se više ne proizvodi na našem jeziku, srpskom, hrvatskom, bosanskom i tako dalje. Također, ukoliko imaju nešto za reći, to će također morati raditi, taj autput, na nekom drugom jeziku, u prvom redu na engleskom jeziku, zato da ih uopće netko čuje, zato da uopće taj njihov glas bude relevantan.

Dakle, rekao bih da stvar nije toliko u staroj onoj priči o pečalbi, o ljudima koji odlaze, pa onda domovina ostaje negdje iza nas, pa hoće li se, neće li se vratiti. Nema više domovine u onom smislu u kojem je ona nekad postojala. Nema više te iluzije da se čovek može intelektualno izreproducirati i realizirati u takvim malim jezicima kao što su naši, malim, zatvorenim kulturama. Ja bih to jednostavno tako rekao, nisam se samo ja pokrenuo, zemlja na kojoj svi mi skupa stojimo se tako brzo kreće. To se tako brzo kreće, ako ja danas dođem u Zagreb, onda u tom Zagrebu, ako se želim obući, kupujem iste stvari koje su u Štokholmu, u Berlinu i bilo gdje drugdje, sve te stvari rade se negdje na Dalekom istoku, uglavnom jefina radna snaga to proizvodi. Dakle, to su slične okolnosti u kojima mi živimo, tako da to nije toliko dra-

BORIS
BUDEN

matično kao što je to nekad bilo, pa – sunce tuđeg neba neće te grijati k'o što te grije tvoje vlastito sunce. Ja mislim da su te priče zastarjele, ali se još nešto u ideološkom smislu u meni prelomilo.

Ja više ne vjerujem u postojanje nacije, da budem sasvim, sasvim otvoren, ja mislim da je ta iluzija također skončala. Ona je za mene skončavala u nekoj vrsti agonije devedesetih. Kada sam ja, ne samo promatrao nego i zapisivao različite fenomene te, po mom sudu, agonije. Onda kad svi misle da se nacija upravo sad iz pepela ponovo podiže, oslobađa se lažnih internacionalizama, ideologije i ponovo dolazi do svoje biti, do svog identiteta – ja sam promatrao upravo suprotan proces, ja sam vidio rasulo onoga što ljudi misle da je nacija, da je identitet, da je budućnost, da je suverena nacionalna država, što je također jedna činjenica globalne realnosti, da takozvana suverena nacionalna država kakva je bila prije dvadeset i pet – trideset godina, takozvana država blagostanja, danas više nigdje ne postoji, nego se raspada.

Kod nas je to na neki način tragikomično u tome da se lingvistički jedan jezik koji govore, dijele Srbi i Hrvati, Bosanci, Crnogorci, da se od tog jednog jezika gradi više jezika. To je jedan nacionalni projekt, on će uspjeti, u smislu da za petnaest, dvadeset, trideset godina mi ćemo vjerojatno govoriti različite jezike. Već je danas moj hrvatski iz sedamdesetih i osamdesetih za današnju generaciju u Zagrebu, vjerojatno, arhaičan. S tim jezikom više ništa nećete moći napraviti, doslovno, nećete moći ništa pametno pročitati. Ta banalnost da sam ja Hrvat, prije sam jako banalno to upisivao gdje god se tražila nacionalnost – jednostavno je za mene danas svedena na to što ona zapravo i jeste – banalnost i ništa više. U vezi sa mojim hrvatstvom gotovo da ne osjećam više ništa, to je otprilike jednako kao što osjećam u vezi sa mojim austrijanstvom, jer ja više nemam hrvatsko državljanstvo, uzeo sam austrijsko državljanstvo, pa sam ja sad Austrijanac na privremenom radu u Njemačkoj, odnosno u Švedskoj, odnosno bilo gdje drugdje. Priča o korjenima, o tome da postoji negdje neka domovina, koje se ja sjećam... Postoji djetinjstvo, postoje reminiscencije, postoji sreća i raj lijepog djetinjstva, što je to slučajno na hrvatskom jeziku i u Hrvatskoj uglavnom, manje-više, ili uglavnom na moru, to je jedan drugi, intimni dio priče, koji nije danas u tom smislu relevantan. Ja sam potpuno zadovoljan s time da sam Austrijanac. Tko si, što si, otkuda dolaziš, to ima sve manju relevantnost.

O Srbiji na svu sreću znam sve manje, da sam Srbin nekim slučajem, bio bih puno manje Srbin, nego što sam Hrvat. Zašto? Zato što mislim da je Srbima uspjelo nešto fantastično u zadnjih dvadeset godina, a to je da pogaze do kraja svaki svoj nacionalni interes koji su imali, da ga unište i zatru za sljedećih pet, deset ili ne znam koliko više generacija. Upravo kažem, to je tragično, ali ima tu i jednu smiješnu crtu - oni koji su krenuli u ratove s parolom: Svi Srbi u jednoj državi, u trenutku kad su već bili u jednoj državi, da bi taj rat završili tako da više nisu u toj jednoj državi. Uzmite Kosovo, u kojem se ne može upravo ta suverenost ni na vlastitom teritoriju potvrditi, koja je potpuno apstraktna, potpuno irelevantna. Ono što ja vidim je ta golema diskrepancija između realnosti, rasula, svega onoga što se kondenziralo oko takozvanog nacionalnog interesa srpskog, tako da s jedne strane imamo realitet tog rasula i s druge strane imamo taj fantastični svijet koji je svijet nekakve potpuno irealne kompenzacije za stvarnost koju živimo.

BORIS
BUDEN

To sam ja doživio na hrvatskom primjeru. Nije riječ o zločincima koje treba ili ne treba isporučiti Hagu. U Hrvatskoj se pokazalo zapravo da nacija kao takva to ne želi, nacija kao takva vjeruje da ona može bez problema živjeti sa vlastitim zločincima, da ti vlastiti zločini nisu za tu naciju nikakav problem. Dobro, ali onda je nacija problem, to je moj odgovor, otprilike. Slično nešto je sa Srbima, vi možete živjeti sa Ratkom Mladićem, vi ne date Ratka Mladića, ali problem ste vi, nije Ratko Mladić. U normativnom smislu ta nacija gubi svoje opravdanje, jer me koči. I s kojim me pravom prisiljavati da ja živim u miroljubivoj koegzistenciji sa zločincima, tko ima to pravo, u ime čega? Onog trenutka kad ja kažem - nitko nema to pravo, ja dovodim u pitanje tu fantaziju od nacionalne samobitnosti, suverenosti i svega ostaloga. Ako nacija želi živjeti sa svojim zločincima, ja ne želim živjeti s nacijom i to je otprilike moj odgovor na to pitanje.

A kažem, za srpsku naciju danas ja ne vidim kakva bi se budućnost trebala ili mogla predstaviti ili predložiti na temelju ovoga što danas postoji, na temelju tih ostataka nekadašnjeg racionalnog, nacionalnog prostora, prostora ne u geografskom smislu, nego i u političkom smislu. Jugoslavija je bila vitalni interes srpske nacije, Jugoslavija je propala, neću sad ulaziti u to ko je više doprineo svemu tome, po mome sudu Srbi nisu srušili Jugoslaviju, ali su je mogli spasiti. Ali ostavimo sad to, riječ je o tome da ponovno rođenje te nacije iz svog pepela po mome sudu nije moguće, ne zbog toga što su Srbi nesposobni,

nego suverenost nema više onu vrijednost koju je imala prije pedeset godina. Mi imamo identitetsku zajednicu, to je identitetska zajednica, to nije nacija, i ta nacija više ne kontrolira temeljne uvjete svoje vlastite materijalne reprodukcije.

Ne postoje materijalni preduvjeti da srpska nacija ponovo ustane na vlastite noge, materijalni, politički, u globalnom smislu uvjeti više ne postoje, po mome sudu. E, a ono što nacionalna elita, koja više nije nacionalna elita, nego je kompradorska elita - to je elita koja je na raspolaganju pravim izvorima moći na našim prostorima, koji uopće nisu kod nas locirani. To nije niti Amerika, niti bilo koja zemlja na svijetu, to je ta mreža, taj network, ne samo u ekonomskom smislu velikih kompanija, nego velikih medija. Pa svi mi znamo da „Wac”, jedna kompanija, raspolaže sa pedeset najvažnijih medija na Balkanu, to su monopoli kakve ne pamtimo iz komunističkih vremena. Našoj, kako se to lijepo kaže, kompradorskoj eliti, njena funkcija je transmisija interesa tih centara moći koji nisu kod nas.

Hrvatska je sticajem okolnosti, zato što je zapadnije, što nije imala to bombardiranje i taj rat kasnije, jednostavno prije progutana, tako da su hrvatski političari manje suvereni nego srpski. To nije toliko bitno šta Sanader želi, bitno je šta Sanader mora učiniti, jer njegova legitimacijska baza više nije njegov vlastiti narod, on je to samo u prenesenom smislu. U osnovi on mora Hrvatsku dovesti u Evropu, jer ne vidi, niti on ima neku drugu ideju, niti je druga ideja uopće realna, niti on ima sredstava da neku drugu viziju realizira. On ne kontrolira osnovne parametre života u Hrvatskoj.

Sanader je manje važan nego Tadić, u političkom smislu Hrvatske, odnosno Srbije, pa je zato bolji, a ne zato što on ima nekakve posebne karakterne sposobnosti, što je vjerniji nekakvim principima i slično. U Srbiji još traje ta tromost raspada i rasula, još ta vjera u nešto drugo što se uopće ne može artikulirati, a što ne bi bilo ovo potpuno predavanje hegemonijalnim političkim konceptima, što je Evropska unija i NATO. Naravno da je drugačiji svijet moguć, ali vjerovati da je to moguće napraviti, ne znam, kao Srbin u Srbiji i u ime srpske nacije, odnosno u ime hrvatske nacije, to je zadnja glupost danas.

A što se tiče te promjene mišljenja, mene je to doslovno fasciniralo osamdeset devete, kada sam radio intervju sa Ljubomirom Tadićem u Beogradu. Ja sam studirao filozofiju u Zagrebu i zapravo sam prema tim praksisovcima imao neku vrstu u najmanju ruku intelektualnog

poštovanja. Mi smo u tadašnjem *Startu*, koji me je poslao da napravim intervju, sve to radili veoma profesionalno, ja sam tri mjeseca prije iščitao sve knjige Ljubomira Tadića i sa mojom urednicom, Vesnom Kesić, svako pitanje provjerio. I ja sam onda došao sa svim tim pitanjima i preda mnom je bio jedan potpuno poludjeli Srbin, koji je vjerovao u Slobodana Miloševića, koji je vjerovao da su oni vojvođanski četnici koji su imali, naravno, brade, jedna hipi kategorija, da su oni zapravo posthipici ili tako nešto. Ja sam rekao: „Ali oni se pozivaju na četništvo”. – „Ne, vi kolega to ne razumijete.” Danas mi je to sve skupa jako smiješno, međutim, uopće nije smiješno jer podrška tih intelektualaca, imate i u Hrvatskoj takvih primjera koliko volite, to je u tolikoj mjeri omogućilo nacionalističku hegemoniju, pridonijelo toj hegemoniji u kojoj je onda sve postalo normalno – i etničko čišćenje i ratovi i onda te divlje privatizacije.

BORIS
BUDEN

Ono što je fantastično i srpski specijalitet, to je poistovjećenje Slobodana Miloševića sa ljevičarskim socijalističkim projektima. To su stvarno fantastični rariteti. S druge strane, ima nešto, ja bih rekao neki keč 22 srpske postsocijalističke liberalne elite koja zapravo vjeruje u pragmatizam. To je bio Đinđić. Đinđić je iz svoje filozofske pozadine taj *pragmatical turn* doslovno shvatio, to što je pobrao od Habermasa, koji je isto napravio taj jedan pragmatički obrat od tih starih klasičnih, dogmatskih, marksističkih principa. Tako da je Đinđić zapravo bio vjernik pragmatizma, on je mislio da on može to sve shendlati, da će uspjeti proizvesti socijalno dobro, politički demokratski napredak, ekonomski prosperitet i tako dalje. On je žrtva tog pragmatizma, jer upravo oni s kojima je to radio su ga došli glave.

Nitko nije tako radikalno upropastio nacionalne interese kao nacionalizmi, i to ne jedanput u dvadesetom stoljeću. Klasični primjer je ustaštvo u Hrvatskoj, koje je, naravno, potpuno upropastilo sve temeljne hrvatske interese, da bi se ponovo devedeset prve taj kompleks pojavio i kako bi se to završilo – pa, tako što u Hrvatskoj više ništa nije hrvatsko. Hrvati nemaju kontrole nad vlastitom domovinom, oni da bi radili karijere u turizmu, na svojoj vlastitoj obali moraju govoriti ili francuski ili španjolski veoma često, zato što su španjolski turistički lanci pokupovali hotele, pa ako hoćeš raditi karijeru, moraš znati jezik svoga gazde, a ne jezik ljudi oko tebe koji te ne plaćaju, koji ti ne daju posao.

Meni se od samog početka devedesete do kraja gadio taj pragmatički odnos prema nacionalizmu, kao – ja nisam nacionalist, ali danas je objektivna situacija takva, pa zato što je ona takva ja ću se sad tome prilagoditi, pa ću ja to onda iznutra promjeniti. I tako su iznutra promijenili dok naravno svi ti nacionalizmi nisu dovršili svoje projekte u katastrofama. Ja se sjećam jednog hrvatskog političara koji je inače bio moj prijatelj iz tog nekakvog kvazidisidentskog miljea bivše Jugoslavije, koji je postao član parlamenta, političar, mi smo tad radili intervju s njim devedeset pete, nakon Oluje. Imali smo informacije da su se događali zločini. To se čak anegdotalno prepričavalo u smislu – ha, ha, ha, naši su likvidirali babu snajpera od osamdeset i pet godina i tako dalje. Dakle, svima je bilo jasno šta se zbiva i mi smo ga konkretno pitali hoće li on kao političar reagirati na ta kršenja ljudskih prava, na ratne zločine koji se zbivaju. On je rekao: „Ne, jer time bih onemogućio uspjeh na izborima”. Dakle, prvo uspjeh na izborima, a onda ćemo pokrenuti to pitanje. On ni do danas nije pokrenuo to pitanje, ali nije niti uspio na izborima. Onda se pitam koji je to koncept, koji je to projekt.

Što se tiče Kosova, ja imam jedan veoma jasan stav, a to je – nezavisno Kosovo su zaslužili Srbi, nisu zaslužili Albanci ni po čemu. Ja sam još devedesete napisao da je srpska politika bazirana na tom nasilju u odnosu prema kosovskoj realnosti. A da li će jedna, dve ili pet nacionalnih država usrećiti Albance, u kom smislu će to uopće biti nezavisno i suvereno? Pa, to je jednako tako smiješno. Pa mislim, koliko je, sedamdeset – osamdeset odsto nezaposlenih na Kosovu? Srbi se sad ne moraju time baviti, možda je to i velika sreća u Srbiji, danas ta moneta suverenost, nezavisnost, nacionalna država, sloboda, prosperitet, nacionalna ekonomija, nacionalni interes, ta moneta skovana od tih vrijednosti danas ne vrijedi više ništa. Za nju ne možete kupiti pet evra. Ne gube Srbi Kosovo, jer da im je i ostalo, ionako ga ne bi imali. Ne dobivaju Albanci Kosovo, jer ga oni uopće neće imati, oni će morati, naravno da bi preživljavali, ionako otići nekamo drugdje gdje će raditi. Ako uopće postoji neka vrsta savjeta ili nečega što bih ja imao poručiti na temelju vlastitog reflektiva mog iskustva, onda je – pomakni se. To je kao kad kažu da kad čovjek dođe u bezizlaznu situaciju i pada sa dvadeset petog kata, da se događa jedna psihička disolucija, da se ta psihička svijest takoreći odvaja od tijela, tako da može promatrati to tijelo: a vidi, vidi šta se sad sa mnom događa, vjerojatno neću sad više preživjeti. Pa, mislim da bi vjerojatno bilo dobro za te naše elite, za ljude koji misle o tim našim nacijama, da se

jednostavno na sličan način odvoje i pogledaju te svoje nacije u fazi njihove agonije, njihovog umiranja, da mogu tu sliku vidjeti, jer ako su isuviše iznutra, kao što se sa Borisom Tadićem očigledno zbiva, onda vjeruju da još ima neke šanse.

To je kao iz onog vica kada čovek skoči sa dvadeset petog kata, pa se sad nalazi na razini negdje oko desetog, pa kaže: „Pa dosad je sve u redu, ništa strašno se dosad nije dogodilo”. Tako isto ljudi misle - pa imamo naciju, ništa se još nije dogodilo. Sve se dogodilo već, sve je već odlučeno.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Boris Buden, a devetog maja u Beogradu je u organizaciji Liberalno-demokratske partije, Građanskog saveza Srbije, Socijaldemokratske unije i osam nevladinih organizacija, održan protest, „Srbiju u Evropu”.

BEOGRADANI I IVAN KUZMINOVIĆ:

Moje mesto je ovde, od devetog marta devedeset prve nisam ga menjala.

Znači, bili ste i devedeset prve?

Jesam, bogami, skroz, sve do kraja, ali ovo što se sad događa, to nisam očekivala uopšte.

Je l' ima neko ko vas je posebno iznervirao u svih pet godina?

Iju, nemojte, dugačak je spisak, počev od Jočića, ministra Stojkovića, pa Vuksanovića, da ne kažem onu drugu reč za njega, pa sve redom... Mihajlov... Da, da, nema niko ko me nije iznervirao, počev od glavnog šefa, od Koštunice.

Dobro, jeste li Vi danas ovde više zbog LDP-a ili zbog nečeg drugog?

Ja nisam od onih čuvara vatre, ne vezujem se za ličnosti više, ali za Čedu se mnogo bojim, pa sam nešto došla da mu čuvam leđa...

Labus i Dinkić, ko pobeđuje?

Onaj mali opasnik, sigurno, mada je i ovaj prefrigan.

Kad biste uporedili kako ste se osećali petog, šestog oktobra i danas, kakva je razlika?

Jako razočarana, ali ne u ono što ljudi kažu – jao, pa sve je isto. Ja sam samo očekivala da mi skinu Miloševića s vrata, da ga odvedu i ovu pištaljku sam onog dana, tužno je reći, kad je umro, ispištala na balkonu u centru grada.

Devedeset mi je godina, teško mi je da pričam, a malo slabo i čujem...

Zar niste vi barem u devedesetoj godini zaslužili da ne morate da izađete ovde danas?

Kako, pa morala sam da izađem, pa baš zato.

Znači, vi imate devedeset godina?

Da, sedamnaesto godište sam.

Vi ste stari kao Oktobarska revolucija...

Apsolutno, ja poznajem sve, još od kralja Aleksandra, pa sam sve rešetala i sad znam šta je najbolje.

Volim Čedu, uporan je, ambiciozan i hoću da ga podržim.

Jer nekako u njemu vidimo nastavak Zorana, samo vidim da nema mnogo sveta.

Pitanje za kraj – Dinkić protiv Labusa, ko pobeđuje?

Ja se nadam Labus, to se iz sveg srca nadam.

Je li Labusu oprošteno?

Pa, oprostićemo mu.

Otkud ja? Dovala me žena, pa ništa, došao sam da vidim šta to ima novo Čeda da nam kaže, da li ima šanse konačno za ovu Srbiju ili nema šanse. To je suština, ni naroda nema baš onoliko koliko sam mislio, dobro, nije to prvo razočaranje. Devedesete, devedeset prve, tad sam počeo.

Da vam je neko rekao petog oktobra da ćete ovako ponovo na ulicu, da li bi verovali?

Da, kad su izabrali Koštunicu za protivkandidata, tog trenutka sam znao da to ne može da opstane, jednostavno on nije taj čovek.

Otkud vi danas ovde?

Iz Pančeva. Pa, došla sam, evo piše - dole vlada.

Došao sam da pružim podršku ovim ljudima ovde zato što mislim da je ovo ovde jedino pravo što se dešava trenutno u zemlji. Iako smo malobrojni, mislim da ćemo pobediti sigurno.

BEOGRADANI
I
IVAN
KUZMINOVIĆ

Sećate se - ko sme da pogleda u oči Al Paćina. Oduvek sam tu, pa tako i danas.

Je li dosadno više biti tu?

Ne, nikako nije dosadno, postaje sve zabavnije.

Ovu neslobodu nisam mogla da sanjam, nisam mogla da sanjam da ću policiju videti ni na ulici ni u „BK”, uopšte, nisam mogla da sanjam stvarno, posle petog oktobra da ćemo doživljavati to i dalje.

Ko vas je sve izneverio, onako žestoko?

Žestoko? Pa, ja sam u malo koga i verovala, prema tome, ne mogu da kažem da su me mnogi izneverili. Nikad nisam verovala ni u Koštunicu, Dinkića još manje, prema tome...

Za kraj jedno pitanje, Dinkić protiv Labusa, ko pobeđuje?

Nažalost, i na moju najveću, duboku žalost, Dinkić.

Ja bih obojicu oterala sa govornjom metlom, mi smo ovde od devedeset prve, prema tome, mi znamo šta hoćemo.

Je li to normalno, svi su ovde od devedeset prve?

Ja nisam bila za Koštunicu od prvog dana, otkad znam za čoveka, zato što je on maskiran, zato što je on Šešelj u smokingu, u lepom odelu.

Srela sam dosta ljudi sa kojima sam i ranije šetala.

Je li to normalno da budu uvek iste face?

Pa, nisu baš svi, neki su odustali. Baš smo se sa Koštunicom prešli, šta smo uradili.

Od početka sam sa Vukom, Đinđićem, Čedom.

Jeste li se umorili malo?

Pa ne.

Da Vam je neko, na primer, petog oktobra rekao da ćete ponovo na ulicu?

Da mi je devetog marta neko rekao da ću ponovo... Prema tome...

Otkud vi danas ovde?

Pa, zato što je Dan pobeđe nad fašizmom, to je prvo, slavi se u celom svetu, ja mislim da je to praznik svih Srba, svi treba da izađemo, imali smo svi mnogo žrtava. Ja živim u inostranstvu.

Jeste li bili petog oktobra ovde?

Nažalost, ne, i u to vreme na francuskoj televiziji Iber Vedrin, francuski ministar inostranih poslova je rekao za Srbe da ih obožava... *Voila!*

Nisam verovala da ima toliko glupog naroda da može da pravi tako stravične greške. Sad će opet da se uzdigne onaj Đinđićev narod, ja mislim tako, uz Čedu.

Nema Demokratske stranke ovde?

Pa nema, da, baš smo nas dve konstatovale, zašto nema, zvaćemo da pitamo zašto nisu došli, stvarno.

I da zahtevamo da sledeći put budu zajedno.

Labus protiv Dinkića, ko pobeđuje?

Pa znate šta, i jedan i drugi su u stvari izdali Đinđića i nas, svejedno mi je, uopšte me ne interesuju.

Ovo je fantastično, mnogo nade, e sad je samo do nas, ovih šetača, i do promena mora doći. I žalosno je što su dvanaestog marta ubili Đinđića, jer ubili su ga ovi što sede u ovoj okrnjenoj skupštini. I posle dve i po godine pokušavajući da nađu ubicu demaskirali su sebe, svoju politiku. Mi imamo nesposobne ljude, videli ste onog bradonju, pa jedino iza čega on još može da se sakrije to je brada, i on prolazi kroz masu naroda koji traži bolji život, traži put, traži posao, zadovoljstvo,

radost. Ja verujem da mladi sve više misle ovako kao što je Čeda i poručio.

A šta mislite o ovim ljudima što nas gledaju kako mi hodamo?

Znate šta, to su ti ljudi, to je ta ubijena Srbija. S tim ljudima kad biste seli i onako malo intimno popričali, objasnili, rekli im nekoliko zdravih rezona, ja verujem da bi oni počeli da se raduju i da misle kao i mi. I oni će polako da priđu, prići će, samo im treba objasniti i to na jedan lep način, bez laganja, što reče mladi Jovanović Čeda, istinu, pa sad oni neka odlučuju. Ali u svakom slučaju na jednom tasu je ono što hoće većina ovog naroda, i to baš ta većina koja je ubijena, razočarana i dovedena dotle da ne zna gde da se okrene.

Je li ovo Zoranova Srbija?

Pa, ja mislim da je ovo Zoranova Srbija, možda bi bila i bolja da je on ostao živ. Najveća je grehota ovih političara današnjih što su ga ubili fizički. Ako su hteli i mogli, morali su da ga ubiju politički, ali oni to nisu mogli i jedino im je ostalo da ga ubiju fizički, jer on je bio čovek koji se rađa jednom u sto godina. Ali on je bio ta mašina i to mu sad priznaju svi.

ČEDOMIR JOVANOVIĆ: /SA GOVORNICE/

Neće biti evropske Srbije ako sami ne pobedimo one koji su od nas napravili naciste dvadeset prvog veka, jer se slike Srebrenice od Aušvica razlikuju samo po tome što su u boji. Ljudi, stojimo musavi od krvi, prljavi od baruta devedesetih, zato što se sa njima nikada nije raščistilo. Nismo mi taoci Ratka Mladića, to je laž, mi smo taoci onih koji su stvorili ideologiju u kojoj je Mladić mogao da uradi ono što je uradio, istih onih koji nam i danas kroje život, iz Akademije, iz crkve, iz vlade i parlamenta, iz Udbe. Mi smo hiljade koje nikada niko ništa u životu nije pitao, zato što je sveta država ta u čije se ime može počiniti ama baš sve. Samo nismo imali pravo na društvo, zato što je preduslov društva sposoban pojedinac, a sposoban pojedinac je slobodan pojedinac. Sloboda Srbiji devetog maja 2006. godine! Sloboda na rad, sloboda na obrazovanje, sloboda na ljubav, u ovoj zemlji je normalno ubiti svakoga, ali je greška ako voliš, a ne pitaš za dozvolu.

Nalazimo se u velikoj trci, milioni, stotine miliona ljudi takmiče se sa nama, a nas vodi najnesposobniji, najsporiji. Moramo biti svesni onoga što zaista jesmo – najstarije evropsko društvo, sa najvećim procen-

ČEDOMIR
JOVANOVIĆ

tom mladih koji odavde žele da odu, najsiromašnije, sa najtežim socijalnim problemima, tehnološki najzaostaliye, sa najnefunkcionalnijim obrazovanjem. Koliko jedan takav narod može da postoji? Oni će vam reći ono što su rekli pre nedelju dana, kada su uvedene praktične sankcije - država je važnija od stranke, a u sebi misle - a mi od države. Nije dovoljno uhapsiti tog čoveka i poslati ga u Hag, to je velika prevara i velika laž. Otići će kao što su odlazili i mnogi pre njega, poslednja vojna prekomanda, topovsko meso. Ako želimo da govorimo o slobodnoj Srbiji, o modernoj Srbiji, o evropskoj Srbiji, onda moramo reći da se u Hagu sudi izvršiocima ratnih zločina, a da se ovde moramo suočiti sa onima koji su stvorili politiku zločina.

Nema mesta u modernoj Srbiji strankama i političarima koji su našu zemlju po prvi put stavili na optuženičku klupu pod optužbom za izvršeni genocid u Bosni i Hercegovini. Ljudi, u onome što mi tražimo, što želimo da uradimo nema ničeg stranačkog, ali stranke postoje da bi društvo organizovale i vodile ka cilju. Mi smo stali na svome putu onog dana kada su nam ubili lidera, kada su ubili Zorana Đinđića. Ako su u tome uspeli dvanaestog marta 2003. godine, onda je red danas da im kažemo - u ovoj zemlji je milion, dva, tri, pet miliona isto mišljenika, ne možete sve da nas pobijete. Ako hoćemo da promenimo vlast kojoj Evropa ne veruje, ali joj se dive Legije, Zmije, Pacovi, onda moramo raditi svakoga dana, svakoga dana vredno raditi na realizaciji naše politike. Moramo biti sposobni da na izborima nastupimo jedinstveno. Rekli smo da je kraj medenog meseca vlasti.

To je moja potreba, lična, verovao sam u tu stranku, molim Tadića da nas povede kao predsednik demokratske Srbije ili da nam dopusti da mi njega povedemo, samo neka ne stoji više i ne ponavlja njihove fraze. Nikada se slobodna Srbija nije okupljala na ovom mestu bez Demokratske stranke, tu im je mesto, a ne u dogovoru o Zakonu o crkvi sa Koštunicom, ne u naglabanju sa Nikolićem.

Puno je među nama mladih ljudi, puno je i naših roditelja, ono što nam je potrebno jeste prevazilaženje tih lažnih podela koje su napravljene. Nije tačno da su generacije naših roditelja protiv nas, nije tačno da su mladi nezainteresovani za politiku, ono što nas je razdvojilo je besmisao života sa kojim se suočavamo svakoga dana. Potreban nam je veliki dogovor! Ko će da plati cenu? Neka plate matori. A ko će da radi? Neka rade mladi. Eto ga prvi dogovor. Treba reći hvala devetom martu, treba reći hvala devedeset drugoj, treba reći hvala deve-

deset šestoj, devedeset sedmoj, veliko hvala petom oktobru, ali nije dovoljno.

Imamo jednu veliku obavezu i jedan veliki dug prema samima sebi, ne prema Zoranu - moramo štititi Specijalni sud, moramo insistirati na punoj istini, na punoj odgovornosti, ne smemo se povlačiti pred onim pritiscima kojima su izloženi ljudi koji tamo pokušavaju u naše ime da definišu tu bolju budućnost, u kojoj treba da žive naša deca. Kao da su svi zaboravili na činjenicu da se već dve i po godine vodi borba između prošlosti i budućnosti, jer je Zoran ubijen da bi Srbija ostala večno u prošlosti. Ako je rekao da ćemo se sresti u budućnosti, srešćemo se samo ako u toj budućnosti nema njegovih ubica.

ČEDOMIR
JOVANOVIĆ

Srbiji se žuri! Srbiji se radi! Srbiju u Evropu! Sloboda ljudima!

BEOGRADANI I IVAN KUZMINOVIĆ:

Koliko si ti imao godina petog oktobra?

Pa, znaš kako, ja sam petog oktobra imao otprilike trinaest - četrnaest godina, međutim, ja sam aktivno učestvovao u politici, mene je to jako interesovalo zato što sam jako rano skapirao da moram sam nekakvu svoju budućnost da gradim. A većina omladine upravo tu ima zablude, da će neko drugi da im gradi državu.

Izvini, da te pitam, da li je normalno sa trinaest godina već biti aktivan u politici?

Pa, nije normalno u jednoj razvijenoj zemlji... evo, mislim, i sam čuješ, zvižde zato što smo ispred RTS-a.

Javnog servisa, misliš.

Da, smejem se, javni servis, daleko je on od javnog servisa, da se ne lažemo.

Ljudi viču - svinja debela.

Pa, vikala sam - debela, nisam rekla svinja, ali mislim da mladima to stoji, apsolutno nema problema, i on je njih nazivao raznoraznim imenima, tako da je sasvim opravdano što ovo pričaju danas.

Što se zviždi danas?

Danas kome se zviždi? Zviždi se Koštunici, Dinkiću, Labusu, ovoj vladi nesposobnoj, pre svega se zviždi Demokratskoj stranci, trebalo bi da budu ovde, da oni sa Čedom budu predvodnici.

Recite mi, čiju terasu tražite?

Baka Olginu, možda je žena umrla. Nećete mi verovati, ja sam član Demokratske stranke.

A ja sam od dvanaestog marta mislila da moramo da šetamo.

I ne bih verovala da ću još uvek da držim pištaljku.

Nemoj protiv Demokratske stranke stalno.

Ne protiv Demokratske stranke, ali ne mogu da verujem da nisu sa nama, ne mogu da verujem. Zašto da ne, šetaću ja još, još dugo, bogami.

Mi kao hoćemo da uđemo u Evropu, a oni nam kao ne daju.

Kako tebi ovo izgleda danas?

Pa, super, nostalgija udara, odlično.

Koliko ti imaš godina?

Dvadeset pet.

Misliš da ćemo mi još dugo ovako šetati?

Ne znam, ako treba, što da ne.

Gde si našla pištaljku?

Od republičkog MUP-a, od petog oktobra, trofej.

To ste skinule pandurima?

To je trofej.

Dobra im je, jaka je ta njihova.

Što se zviždi? Zviždi se Vojislavu Koštunici i Vladi Republike Srbije. Šta im fal? Pamet pre svega.

Jesi ti bio petog oktobra ovde?

Da.

I da ti je neko rekao da ćeš pet godina kasnije da hodaš ponovo?

Šest godina, ne bih mu verovao, svake godine se hoda, čoveče, dokle više? ...

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste pesmicu „Pada vlada” iz filma Profesionalac Duška Kovačevića, kojom je svojevremeno G17 plus ispraćala vladu Zorana Živkovića. Bio je ovo Pešćanik. Zahvaljujem se na pomoći Marku Perunoviću, Ratku Ristiću, Petru Saviću, Ivanu Kuzminoviću. Pozdravljaju vas dve Svetlane, prijatno.

PEŠČANIK_{FM}, 19. 05. 2006.

PRPIĆ VELIKI I MALI

Kao u biblijskoj priči, sada G17 odlazi sa aferama, koje nisu ni blizu onima koje su prebacivali DOS-u...

Crnogorsko društvo se u celini kretalo u smeru sticanja što veće slobode...

JNA štiti Mladića, to je strano telo kojim vlada Koštunica ili koje vlada Koštunicom - svejedno.

ŽARKO KORAĆ, *iz Socijaldemokratske unije,*

MILAN VUKOMANOVIĆ, *sociolog religije,*

NIKOLA SAMARDŽIĆ, *istoričar religije,*

ZORAN ŽIVKOVIĆ, *iz Demokratske stranke*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan, trenutno je 25 stepeni Celzijusovih, vazdušni pritisak je 999 milibara i trenutno živimo u državi koja se zove Srbija i Crna Gora. Od ponedjeljka će se promeniti temperatura i vazdušni pritisak, a možda i država. O tome će u nedelju odlučiti Crnogorci. Nas niko ništa nije pitao, ali zato su naše verske i političke vođe učinile sve što su se usudile da učine da poruče kako je protivno i Božijoj i srpskoj volji da Crna Gora dobije nezavisnost. Predsednik Vlade je nastavljajući tradiciju Komunističke partije Kine poslao saopštenje. U tom saopštenju je pominjao bratsku ruku i razbijanje zemlje. Patrijarh je opet, u duhu verske tolerancije i mira, primio Predraga Bulatovića, koga je, opet, doveo u patrijaršiju politički lider crnogorskih Srba, Amfilohije Radović. Mitropolitu Amfilohiju je državna televizija dala beskonačno mnogo vremena da nam objasni kako je sve sveto i čestito u Crnoj Gori bilo i biće za jedinstvo sa Srbijom, da niko ne može razdvojiti ono što je krvlju zapečaćeno. Citirao je knjaza Danila, knjaza Mihaila, knjaza Miloša i vlasinsku Rosu, da bi zakucio sa Njegoševim citatom da je, citiram - Crna Gora urna Dušanovog praha.

Dakle, učinili smo sve što smo mogli da sprečimo nezavisnost Crne Gore, čak je i gazda Velja delio besplatne vozne karte i sada samo možemo da čekamo nedelju. Nedelja će proći verovatno mirno, ali ono od čega čoveka hvata strah jeste dan kada budu objavljeni rezultati. Šta li će biti ako se brojke budu kretale u takozvanoj sivoj zoni? Jeste Miroslav Lajčak rekao da siva zona ne postoji, postoji samo ispod i iznad 55 odsto, ali Lajčak će uskoro videti da kod nas brojke jesu relativna stvar i da mi imamo pravo na to, jer je Ajnštajnova žena bila Mileva, to jest Srpkinja.

I dok mi ne damo Crnu Goru i Kosovo, koji više nisu sa nama, dok se tučemo da nam ne rastave ono što je krvlju sastavljeno, normalno je da će klerofašistički polusvet kamenovati kuću Mirka Đorđevića, jer im je dirnuo u svetog Nikolaja, o kome znaju samo ono što im je preporučavao Atanasije Jevtić, a i o Mirku Đorđeviću znaju samo ono što im je vladika Atanasije pričao na tribinama sabora Dveri.

I dok se Koštunica bori za Crnu Goru i Kosmet, Mlađan Dinkić mu je preuzeo fotelju predsednika vlade. Ministar finansija je imao neverovatno uspešnu nedelju, počistio je Labusa, preuzeo je stranku, u svojstvu budućeg predsednika vlade najavio je rekonstrukciju vlade ukoliko Crnogorci u nedelju kažu 'da', a onda je izašao za govornicu i

obećao vraćanje, pre roka, duga MMF-u, smanjenje poreza, pojeftinjenje benzina. Da je konferencija za novinare malo duže potrajala obećao bi da će, kad on dođe na čelo vlade, svaka Srkinja imati muža. Jedan njegov nemački kolega je dolazeći na vlast, negde pre šezdesetak godina, rekao upravo to: „Kad ja dođem na vlast, svaka nemačka žena će dobiti muža”.

Taman kad je izgledalo da ćemo se zaustaviti kod Dinkićeve euforije, stiže pomahnitali ministar za ekonomske odnose sa inostranstvom, Parivodić, koji nam obećava bruto nacionalni dohodak od deset hiljada dolara godišnje, strane investicije vredne šest milijardi dolara, a možda i dve milijarde dolara, ali šest lepše zvuči. Ostalo je samo da nam Dinkić i Parivodić sledeći put kažu da sada moraju da povećaju poreze i cenu benzina, ali samo nakratko, dok ne napravimo troslojni zid između nas i suseda, isti onakav zid kakav su Amerikanci odlučili da naprave na granici sa Meksikom. Pa, moramo tih naših deset hiljada dolara bruto nacionalnog dohotka da branimo, jer opet će Rumuni i Bugari da navale kod nas da kopaju šančeve, kukuruz, šta li već ta sirotinja radi.

U zanimljivu situaciju smo došli. Čovek kao što je Mlađan Dinkić, koji jeste smatran, ne sasvim bez razloga, reformatorom, postao je ne samo populista klovnovskih razmera, nego čovek čija je bezobalna ambicija postala opasna za ovo malo demokratije koju smo skuckali. Ali ni to nije toliko paradoksalno, kažu da je sinonim za reformatore Martin Luter, koji je razbijao sholastičke okove, koji je papu nazivao đavolovom svinjom, koji je ponovo uspostavio autonomiju čovekovog odnosa prema Bogu, da je upravo taj Martin Luter bio protiv ustanka seljaka, koji su se borili protiv kneževa krvopija. Taj isti Martin Luter je kneževima poručivao da seljake treba pobiti kao besne pse. Poručio im je da će, ako poubijaju seljake, osvojiti carstvo nebesko.

Na početku Peščanika slušate predsednika Socijaldemokratske unije, Žarka Koraća.

ŽARKO KORAĆ:

To je gotovo kao neka biblijska priča. Realno, G17 plus su bili neka reformska grupa koja je rekla - Mi isto znamo da vršimo reforme, ali bolje i poštenije nego DOS i u jednoj užasnoj kampanji protiv DOS-a, jer oni su praktično srušili vladu, pridružili su se najkonzervativnijima, onima koji imaju najveći otpor prema reformama, bivšem reži-

mu. Znači, G17 plus je došao na vlast u saradnji sa najgorim što Srbija ima u političkom smislu i kažem, skoro kao u biblijskoj priči, sada oni odlaze sa političke scene sa aferama, skandalima koji nisu ni za poređenje sa onima koje su oni prebacivali DOS-u. Ovo što se dešava u skupštini je ogolilo do kraja problem našeg parlamentarizma. Istraživanja pokazuju da parlament uživa podršku ispod dvadeset odsto građana. To je veoma opasno za demokratiju. I obični ljudi, znači, imaju osećanje da nešto zaista nije u redu sa mandatima. Naravno i prostakluk, korišćenje govornice za lične uvrede, nesuvisle izjave, ljudi to ipak gledaju povremeno.

ŽARKO
KORAĆ

Ovde imamo jednu otimačinu mandata i to je sada već postalo do te mere arbitrarno da je zastrašujuće. Znači, za Džudževića i ovu dvojicu poslanika na listi Demokratske stranke prosto u Službenom listu izađe da su ušli u vladu, pa se naknadno otkrije da je to zabranjeno zakonom, pa onda brže-bolje izmisle da oni nisu izgubili mandat, mada se mandat automatski gubi ulaskom u vladu. Kada Vuku Draškoviću otmu mandati, to je u redu, ali nije u redu kada neko hoće da uzme mandat za sebe, da bi bio opozicija vladi, potencijalna ili stvarna. Dakle, sad je već sve jasno i ono što je takođe zastrašujuće jeste držanje Vučetića i Ustavnog suda, koji se uopšte ne oglašavaju. Vučetić se nije skidao sa medija kada je trebalo rušiti DOS, a sada ćuti i ni na koji način se ne izjašnjava, iako bi Ustavni sud trebalo da dâ interpretaciju - da li je ovo što se dešava u skladu sa ranijom odlukom Ustavnog suda o vlasništvu poslanika nad svojim mandatom ili ne.

Znači, G17 plus je u ogromnoj krizi, Labus je na veoma jasan način izgubio stranku, jer stranka zapravo nije podržala njegovu odluku da se izađe iz vlade. I naravno, za mene je fascinantno da on, ali to je logično u stvari, da on nije mogao realno da vidi suštinu svoje stranke, da je to grupa karijerista koja je tu došla samo zbog vlasti, iako karijerista ima u svim strankama i to mnogo, ali za G17 je to posebno karakteristično. Neću da kažem da to važi za svakog čoveka tamo, ali videli ste čak nelagodnost kod nekih ljudi koji su javno branili tu odluku, videlo se da sami znaju da brane nešto nepošteno i nekorektno. I naravno, ovaj Dinkić, koji je postao mera ambicija u Srbiji. Ja ne verujem da u Srbiji postoji, bar na javnoj sceni, neko ko je do te mere beskrupulozno ambiciozan. To je sad jedno društvo za uzajamnu pomoć, odnosno vlada više nije jedno političko telo, nego društvo za uzajamnu pomoć. U kakvom političkom lutanju je ta vlada, ja ću navesti samo jedan primer. Nedavno je Koštunica bio kod gospođe Mer-

kel, kancelarke Nemačke, i rekao da za njega postoje tri prioriteta: prvi je vitalni interes da se očuva zajednica sa Crnom Gorom, drugi je da Kosovo bude deo Srbije i treći je da se nastave evropske integracije. Sad evo, ja pitam vas i vaše slušaoce, da li vama to izgleda politički normalno, da u nedelju apsolutno svi analitičari predviđaju da će ipak neka većina biti za nezavisnost, to jest ili nezavisna Crna Gora ili se kriza nastavlja. Bilo bi ravno senzaciji da Crna Gora većinski bude za zajednicu. Kosovo će u najboljem slučaju imati neku vezu sa Srbijom, ali će biti prilično samostalno, a svakako neće biti autonomija unutar Srbije. I evropske integracije su stale zbog neizručenja Mladića.

Tako da ja mislim da je ova vlada stigla do svoga samoga kraja, ali politički kraj ne znači i faktički kraj. Ogromni su interesi, postoje interesne grupe oko vlade i Koštunica ima mnogo više interesnih grupa baš oko svoje stranke, nego što je ikada imala vlada DOS-a, pa čak i sam Zoran Đinđić. To su grupe koje rade aktivno na prodaji „Mobtela“, to su grupe koje imaju vitalni interes da se još koji mesec održi ta vlada. I meni se čini da sve ovde ide u jednu dublju krizu nego što sada izgleda, jer ovo očuvanje pozicija po svaku cenu može da dovede do toga da se izbori raspišu u najgorem mogućem trenutku za Srbiju, kada zaista taj antievropski blok može da dobije neke šanse, tipa - šta će nama Evropa, kad nam je uzela Kosovo. Ili izjava Tomislava Nikolića: „Mi to nećemo priznati, možda će za hiljadu godina Kosovo ponovo biti naše“, iako se ne zna ni šta će biti sa planetom za hiljadu godina, a kamoli s Kosovom. Ali u celini, ovo što sam gledao poslednjih dana, čak je i za mene malo previše.

Ja ne znam šta je blanko ostavka, meni to izgleda potpuno sumanuto, ja nisam pravnik, ali znam da na sudu uvek važi poslednja izjava čoveka. Paunović je rekao: „Ja to povlačim, ne slažem se više s time“. Ako je on vlasnik mandata, nije mi jasno kako može da se drugačije presudi i naravno, činjenica da tim odborom predsedava Tomislav Nikolić, da radikali za to glasaju, da čuvena legalistička stranka kaže da oni podržavaju da svaka stranka zadrži svoj broj poslanika, sve to pokazuje da je G17, bolje reći Mlađan Dinkić koji to sad jedini i vodi, sklopio neki sporazum sa radikalima, u to nema nikakve sumnje. Znate, ipak sam šesnaest godina u politici, znači, oni su svakako imali razgovor i on je dobio pomoć od Tomislava Nikolića. Šta je Dinkić njemu obećao, to ja ne znam, ko je gde, šta, koja fabrika, čije pare idu iz ministarstva finansija... Može Dinkić ovo da negira, da više da to

nije tačno, samo neka mi neko ne kaže da nije valjda Tomislav Nikolić to učinio iz svog poštovanja zakona i propisa. Znači, reformska stranka, da bi zadržala svoje mandate, pravi koaliciju i sa Srpskom radikalnom strankom. To je u politici moguće, ali za to se plaća cena.

Labus se sklonio, ali ja sam očekivao da će on ipak zaštititi ljude koji gube mandate zbog njega. On je dao jednu izjavu koja je meni ona ko neodređena, znači ni on nije bio solidaran. Koliko oni nisu bili solidarni sa njim kao stranka, nije ni on solidaran sa onima koji zbog njega gube mandate i ovako bivaju izbačeni na ulicu. Kad je u sedamnaestom veku Slavonija pala pod vlast Turaka, onda je zvaničan naziv jednog malog dela Slavonije bio, u austrijskim dokumentima na latinskom, *reliqvie reliqviarum omnie regie Croatie*, što znači ostaci ostataka bivšeg kraljevstva hrvatskog. E, meni G17 liči na to, ostaci ostataka nekadašnje reformske grupe. Ovo što gleda cela zemlja koštaće najviše njih same. I mene to ne raduje, bez obzira što su nas oni srušili s vlasti na beskrupulozan način, pre svega Dinkić, ali ipak je ta politička tragedija šira. Ipak je G17 jedna reformska grupa, koja je još jednom poslala poruku građanima Srbije da su reformisti u stvari ljudi koji rade iz interesa, za vlast po svaku cenu, da vode računa samo o sebi i da su beskrupulozni u tome.

ŽARKO
KORAĆ

Znači, politička propast G17, odnosno potpuni gubitak kredibiliteta - videćete sledeća istraživanja, osim ako ga oni ne naruče i Dinkić plati. Imamo jednu agenciju za koju kažu da uopšte ne radi istraživanja, nego samo dolazi na konferencije za štampu i saopštava rezultate. Mislim da će se pokazati da su oni ispod cenzusa. Konačno, oni su oterali svog predsednika bez mnogo razmišljanja, nisu ni trepnuli, nisu se čak ni podelili oko toga, što je još najlepše. Znači, mislim da je to strahovit udarac svima onima koji žele evropske integracije, pregovore sa evropskim institucijama, ulazak u evropske institucije, tako da mislim da je ovo loša godina za nas. Moj pokojni otac mi je pričao priču kako su tamo u Lici obesili neka dva hajduka, razbojnika koji su se zvali Prpić Veliki i Prpić Mali i obesili su ih u nedelju. I Prpić Veliki je tada rekao Prpiću Malom - Ova nedelja nam je jako loše počela - što je bilo potpuno tačno. I meni se čini da je nama ova godina raspleta, što reče Slobodan Milošević, jer jeste godina raspleta, počela užasno loše.

To znači da je pre crnogorske odluke u nedelju, pre konačnog statusa Kosova počela faktičkim raspadom reformskog dela vlade, jer G17 je-

ste bio reformski deo vlade, to nije sporno. Tako da mislim da je ovo početak jedne ozbiljne političke krize u našoj zemlji, koju naš premijer, izgleda, uopšte ne primećuje, niti se obraća građanima Srbije, niti bilo šta kaže. Znači, prestanak pregovora sa Evropskom unijom o Ugovoru o asocijaciji i stabilizaciji zbog Mladića, sada raspad G17 na najgori mogući način, sa užasnim porukama za građane o beskrupuloznosti, nelojalnosti, koja se završava operetskim elementima da je predsednik skupštine ugledna nestranačka ličnost. Sećate se, nekad je DEPOS imao ugledne nestranačke ličnosti. Kakve nestranačke, svi su navijali za neku stranku, obično za Draškovića ili za Koštunicu.

Znači, počelo je loše i loša godina koja je pred nama je upravo započela, iako se svi prave da nije tako. Ostaje da se vidi, kada Crna Gora donese svoju odluku, ako ona bude nezavisnost, šta će da urade Vlada Srbije i ova srpska nacionalistička elita koja to ne može da podnese, koja nikad nije prihvatila ni federalističko uređenje bivše Jugoslavije, koja negira da postoji crnogorska nacija, koja ima jedan užasavajući odnos prema elementarnoj činjenici da ogroman broj Crnogoraca misli da je to nacija i tako se oseća. To je dovoljno, ne za nauku, to je dovoljno za zdrav razum. Ako ti ljudi kažu - ja sam te nacije, onda ta nacija postoji, ja ne mogu nijednom čoveku odrediti koje će on nacije biti. Naravno, ima i drugih elemenata nacije, jezik i tako dalje, ali već psihološki, kada se vi na neki način izjašnjavate, uvek je dovoljan razlog normalnim ljudima. Ostaje da se vidi kakva će reakcija biti u Beogradu i ne želim da plašim vaše slušaoce, ali prosto se treba pripremiti za loš sled događaja pred kojima smo.

Čuo sam upravo vest da je patrijarh srpski primio Predraga Bulatovića i pozeleo mu sreću na referendumu. Sad, neko normalan bi rekao da je patrijarh trebalo da zaželi sreću svim Crnogorcima i građanima Crne Gore koji nisu samo Crnogorci, i da im poželi da demokratski odluče i da će tu odluku poštovati i crkva. Međutim, on je podržao samo jednu polovinu. Naravno da je tu bio neizbežni mitropolit crnogorski, Amfilohije Radović, koji je to i organizovao. Kao u srednjem veku, on mora da klekne, pa ga crkva blagosilja i on ide u rat. Kada sam bio u Istambulu, video sam tamo u carskom delu grada rupu u kamenu, gde se stavljala zastava, pa je odatle sultan davao zastavu komandantu vojske da ide u rat, e - to mi je na to ličilo. Nije bilo rupe i zastave, ali je bio blagoslov jednoj polovini Crne Gore da uspe da očuva zajednicu. Neko bi pitao i patrijarha i Amfilohiju Radovića - Čoveče, polovina misli drugačije, zar ne bi crkva trebalo da se brine

za obe polovine, valjda su vernici i ovi koji su za nezavisnu Crnu Goru? Ali evo, to je način kako protiče kampanja protiv nezavisne Crne Gore u Srbiji.

Ja mislim da je taj skup u centru „Sava” najbolje pokazao šta je problem prihvatanja nezavisnosti Crne Gore. Da budem sasvim jasan, može se braniti državna zajednica Srbija i Crna Gora, i to dobromerom – smatrate da je to bolje za obe države, da su jače ekonomski, da su komplementarne, da su istorijski bliske. Ono što se ne može raditi je da to branite time da Crnogorci nemaju naciju i da su to, kako je rečeno na skupu, to je glavna parola – dve srpske države. Ja bih pitao učesnike skupa zašto ne odu korak dalje i zašto ne kažu ono što je bila politika između dva svetska rata, a to je da uopšte nema potrebe da postoji crnogorska država. Taj skup je bio najčistija manifestacija, od četrdeset pete godine, jedne politike za koju se verovalo da je istorijski poražena, a ja ću odmah reći zašto je ona istorijski poražena. Zato što se po svim popisima stanovništva u Crnoj Gori, poslednjih dvadeset, trideset godina, vidi da su se u ogromnom broju ljudi tamo izjašnjavali kao Crnogorci. Znači, taj skup je imao poruku koja liči na ono što je Njegoš nazivao istragom poturica. To je zastrašujuća poruka, umesto da se najnormalnije kaže – u redu je, postoji crnogorska nacija, ali tamo je mnogo ljudi koji se smatraju Srbima, zbog tih ljudi treba održavati neku vezu, mi se zalažemo za državnu zajednicu, mi smatramo da je dobro da ova dva naroda i ove dve države imaju zajedničku državu. Može to da se kaže, ima argumenata za to, ali ne, taj skup je rekao nešto drugo, rekao je – nema crnogorske nacije, nema Crnogoraca, sve je to prevara, to je srpska država.

Drugim rečima, ovo je srpski problem, jer neki od naše etničke matice hoće da se otcepe. To je poruka koja nas, nažalost, potpuno vraća u osamdesete godine i na početak rata. Mi određujemo ko sme da ima državu, mi tamo gde ima Srba smatramo da niko drugi nema prava i tako dalje. Onda ne treba besneti kada pojedini albanski ekstremisti kažu da je prirodno da se napravi jedna velika Albanija, jer je to ta ista ideja. Znači, neće živeti Albanci u Makedoniji, ne, ne, napraviće se neka nova albanska država, pocepaće se Makedonija, pocepaće se Kosovo ili Srbija ili ne znam šta. Znači, to je jedna politika koja se već realizovala kod nas i ona je vodila do rata i do najstrašnijeg krvoprolića, etničkog čišćenja ili kako reče Dobrica Ćosić – humanog preseljenja stanovništva. Možete misliti da vam neko dođe kući i kaže – Hoćeš humano sada da se iseliš? Neka zamisli vaš slušalac da mu ne-

ŽARKO
KORAĆ

ko danas dođe i kaže – Da li bi ti humano otišao, na primer, u Tetovo, ovako bez ičega, bez stvari, i nikada više da se ovde ne vratiš? Na tom skupu su sedeli visoki crkveni velikodostojnici, naš premijer je tu mudro sedeo, nije bio predsednik Srbije, Boris Tadić, i to moram da konstatujem i mislim da je dobro što nije bio.

Ali bilo je tu ipak obrazovanih ljudi, intelektualaca, ljudi koji imaju neko značenje na našoj kulturnoj i naučnoj sceni. Ja sam to zapanjeno gledao i pitao se zašto se svaki problem u Srbiji koji ta elita pokuša da reši rešava po obrascu iz devetnaestog veka. Uzgred, u devetnaestom veku je Crna Gora postala samostalna država, na Berlinskom kongresu. Moje pitanje je da li je naša nacionalistička elita uopšte sposobna da uči. To je u psihologiji obično pitanje, jer mi često procenjujemo inteligenciju po sposobnosti učenja. Stvarno se pitam kako ćemo definisati te ljude koji su nesposobni da uče iz istorijskog poraza. Oni će i u nedelju doživeti istorijski poraz. Koštunica kaže: „Vitalni moj interes je da sačuvam zajednicu”. Ne, to nije odgovor, može da kaže – mi se za to zalažemo, to je trebalo da kaže Angeli Merkel, ali ako crnogorski građani odluče drugačije, mi ćemo to poštovati, imaćemo maksimalno prijateljske odnose sa njima. Osnovni red bi bio da neko iz Beograda dođe u Podgoricu i da im prvi čestita, znači, prvo neko iz Beograda da dođe i kaže – Ja vam želim sreću, ali mi smo dva bratska naroda, dve susedne države, hajde da vidimo sada šta možemo da sačuvamo od naših veza i tako dalje. Međutim, naravno, to Koštunica nije rekao, on je rekao: „Slušajte, ovde je vitalan interes Srbije da se sačuva država”. Drugim rečima, ako je Crna Gora nezavisna, Srbija je vitalno ugrožena.

Ja sam rekao tim ljudima koji vode tu kampanju za nezavisnu Crnu Goru da je manji problem stići do nezavisnosti, a mnogo veći podeljena Crna Gora. Oni će naslediti jedno duboko podeljeno društvo, to je prosto činjenica. Drugim rečima, u jednom podeljenom društvu, Beogradu je lako da izazove nevolje. Kad kažem nevolje, ne mislim na neke oružane konflikte, ne, ali vi možete na razne načine opstruirati mogući razvoj Crne Gore i njene prve korake u nezavisnost. Beograd ima veliki politički uticaj na severu Crne Gore, izgleda da je kampanja bila finansirana iz Beograda. Marketinška kampanja za zajednicu je rađena i u Beogradu, u njoj su učestvovali naši novinari, marketinške agencije. U samoj vladi postoje službenici, šefovi kabineta koji su koordinatori akcije iz Beograda. Šta želi ta elita koja ima Koštu-

nicu uz sebe? Da ometa crnogorsku nezavisnost, da ih spotiče na svakom koraku, što je lako, u stvari.

Međutim, znate šta, bivši pomoćnik ministra kulture, rok pevač, je spevao pesmu o bečkim konjušarima. Pa su ti konjušari danas u Evropskoj uniji, imaju nacionalni dohodak od skoro dvadeset hiljada dolara, jedno prilično stabilno društvo, ekonomski razvijeno i jedan su od najvećih investitora u Srbiji. Pola milijarde evra su investirale slovenačke firme u Srbiji i to ih čini jednim od najvećih investitora kod nas. Tako da vidim da su bečki konjušari ispali prilično uspešni, možda bi i nama bilo bolje da smo se više bavili konjima, a manje ratovima. Uzgred, Slovenci nikada nisu bili nikakvi konjušari. Sećate se šta su govorili - fruktal se pravi od srpskog voća, što sada zvuči kao besmislica. Možda mladi slušaoci to i ne znaju, ali to postoji dokumentovano u „Odjecima i reagovanjima” u *Politici* iz toga doba. I eno, „Fruktalov” sok je na svakoj polici u Beogradu i još uvek je dosta dobar sok i sasvim lepo postoji i bez srpskog voća.

ŽARKO
KORAĆ

Za Hrvate smo rekli da nisu državotvorni narod. Kao što znate, Hrvatska sada ide jednim ubrzanim tokom ka Evropskoj uniji. Svi porazi tog nacionalističkog govora te ljude nisu naučili ničemu, mada se sve što su rekli pokazalo suprotno. I moram da kažem da je ta naša elita, čiji ste deo videli na skupu u centru „Sava”, nesreća ovoga naroda. Jednom je Stojan Cerović, moj drug koga toliko volim i koji mi nedostaje, nismo se uvek slagali, naročito o Crnoj Gori, Stojan Cerović je jedanput meni rekao, ne bi mi valjda zamerio da to citiram da je živ, on je rekao: „Problem nacionalista je što su svi najbolji već sa druge strane”. Znači, ne da nema intelektualaca na onoj strani, nisam to rekao, ali kada bolje pogledate, ipak najbolji pojedinci nisu bili s njihove strane. Oni ulažu jedan patetičan napor da sebe prikažu kao elitu ovog naroda. Nisam siguran da su oni elita ovog naroda, oni su deo te elite, ali imaju ogromne pretenzije da govore u ime naroda. Oduvek su mi bili sumnjivi ljudi koji govore u ime naroda. Herman Hese je pobjegao u Švajcarsku protiveći se nemačkoj militarističkoj politici još u Prvom svetskom ratu, a onda je isto učinio i u doba Drugog svetskog rata. On je u životu uspeo da dva puta bude protiv sopstvenog naroda, Herman Hese, veliki književnik i nobelovac. I pokazalo se da je u pravu bio on, a ne njegov narod.

Znači, naša elita stalno želi da je u pravu. Bar da je jedanput neko od njih priznao da je projekat podržavanja Miloševića bio pogrešan. Oni

se prave kao da se ništa nije dogodilo, a ja bih voleo da nam je neko od njih to jasno rekao. Na primer, sećate se izjave Dobrice Ćosića da Slobodan Milošević najbolje razume srpski narod i najbolje izražava njegove interese. Voleo bih da je Ćosić napisao jedan komentar, pa rekao da je pogrešio, da je bio u zabludi, da se prevario. Ne, oni nastavljaju kao da se ništa nije desilo, idemo dalje - to je bila ona divna Šotrina serija, mislim da je to rekao partizan kome narede da se demobilize i postane seoski učitelj, pa on uvek kaže deci: „Idemo dalje”. To je jedna božanstvena serija, koja je jako lepo prikazala taj period posle oslobođenja zemlje. Epizoda sa narodnim sudom je najlepší deo, tu presuđuju, svi meštani su se okupili u seoskom domu, izvode jednog po jednog i svi viču: „Na smrt!” I ljudi budu osuđeni na smrt, tako se presuđivalo. I dođe Paja Vujisić, heroj, partizan, prvoborac, mlađi učitelj, demobilisan, i dok svi viču: „Na smrt!” on vikne: „Na život!” Znači, da pokažu bar, kao učitelj, neko milosrđe prema tim ljudima.

A ovi naši ne, samo kažu - Pa, nije uspelo. A toliko je mrtvih, toliko je miliona raseljeno, toliko je nesreće u ovoj zemlji. A oni, kao da im đavo ne da mira, kao da bi još malo nesreće da proizvedu i u toj nesrećno podeljenoj Crnoj Gori. Imam studente iz Crne Gore, jedna je baš danas završila diplomski i užasnuta me pita šta će biti. A ja nju pitam: „Dobro, sine, šta će biti?” Ona zaista veruje da će se nešto strašno desiti, ona veruje da Srbija i Crna Gora treba da ostanu zajedno. Ja to razumem, ali potezati argument da nema crnogorske nacije, to je deo iste beogradske politike koja je, kad god je mogla da se realizuje, unesrećila sve oko sebe. I evo, nastavljaju i nastavljaju... Rekao sam, ti ljudi nemaju sposobnost da uče, a možda i neko zlo u njima postoji, neko staračko zlo, da se osvete nekome za nešto. Ne znam, dobili su sva priznanja, štampali su knjige koje niko ne bi štampao, koje ne vrede ništa, proglašeni su za akademike polupismeni ljudi, bez škole, stalno su u medijima, imaju vile, stanove, neke pare, ne kažem da su milioneri, ali država ih je ipak pomagala - šta još hoće od ovog nesrećnog naroda, siromašnog i bednog. Ako već ne umeju da ga vode u pravom smeru, neka bar ćute. Ali ne da im đavo mira, i dalje buškaju, i dalje nam se nude da nas vode, kao kod Domanovića.

Ja mogu da razumem reakciju Vuka Draškovića na drugo obaranje presude za Ibarsku magistralu. To zaista čovek ne može da shvati, radi se o jednom gnusnom četvorostrukom ubistvu, on je slučajno preživeo. To je izrazito politički atentat, to je toliko jasno. Isti obrazac izvedbe atentata je primenjen u svim slučajevima: Stambolić, Ćuru-

vija, sigurno i Zoran Đinđić. To je uradio deo Jedinice za specijalne operacije, po naređenju vrha Državne bezbednosti i po političkoj odluci ljudi koji su tada bili na vlasti. Moj utisak je da se na drugom suđenju čak nije došlo do tog političkog motiva, jer teško da je neko mogao da pokuša da ubije Vuka Draškovića, lidera opozicije, a da o tome Milošević bar nije bio indirektno obaveštavan. Ubijete kućnog prijatelja, Ivana Stambolića, a on ništa ne pita, a kad pitaju njega, on kaže: „Čuo sam da je možda u inostranstvu”. Hajde, nemoj da se igramo, kao da se u državi gde su se Mira i Sloba pitali za najbezazlenije stvari, nisu pitali za ubistvo.

ŽARKO
KORAĆ

Istovremeno, tu je taj Vrhovni sud, čiji je jedan sudija optužen za korupciju, pa se onda postavlja pitanje kako je taj Vučković uopšte postao sudija Vrhovnog suda. Ili kako je ministar pravde u sudiju unapredio čoveka koji je vodio jedno drugo, opet vrlo osetljivo suđenje, tičalo se perioda posle demokratskih promena, u kome je izrečena jedna neobična presuda, posle koje je taj sudija odjednom naglo napredovao. Znači, otvoreno je pitanje Vrhovnog suda, otvoreno je pitanje još nekih sudova, reformske grupe su nam se pokazale u najnegativnijem svetlu, parlament je destabilizovan, jeste, Labus je rekao notornu činjenicu. To što je on to rekao kada je postao žrtva svega toga, to je ta naknadna pamet. Ali ako je destabilizovano sve, postavlja se pitanje šta vam je ostalo. Crkva i vojska, pri čemu vojska grca u dugovima i u reorganizaciji, koja nije ni započela, pa imate tu ekstrakonvativnu crkvu. Stvarno ne znam koje nam društvene institucije preostaju. Pokazaće se da je Vojislav Koštunica, koji je najviše optuživao Zorana Đinđića za vaninstitucionalni put, najveći rušitelj jedva dignutih institucija, posle oktobarske promene.

Evo, neka mi neko odgovori, sem ako nije, onako, zaljubljen u Koštunicu, ljudski i politički, pa on je ruinirao parlament mnogo više nego DOS, ima ministre koji šutiraju novinare. Izvinite, dva člana one vlade su bila optužena, Perišić za špijunažu, on je sam dao ostavku, nije hteo da opterećuje vladu. I imali smo Vuka Obradovića, kojeg je smenio parlament. Sećate se, Vuk Obradović kao predsednik vlade nije hteo da da ostavku zbog afere seksualnog zlostavljanja, koliko sam shvatio nedavno je oslobođen optužbi, ali parlament ga je tada smenio. Znači, Đinđić je branio kredibilitet vlade. A Koštunica vodi sa sobom u Berlin ministra koji je šutnuo novinara nogom u studiju, da ne pričam o ostalim stvarima. Znači, imate problem sa pojedinim članovima vlade koji se ponašaju uličarski i Koštunica očigledno ima sim-

patije za te ministre, pušta ih, oni imaju veliki prostor u njegovoj Srbiji, oni uzimaju polako celu zapadnu Srbiju, ruše gradonačelnike, asfaltiraju seoske puteve da bi dobili glasove. To je jedno ponašanje kneza Miloša - Vi budite dobri, a ja ću da vam uradim sve što vama treba. Stvarno se postavlja pitanje šta će biti legat Koštuničine vlasti? Biće to jedan broj zakona, neki su skandalozni, naročito su u poslednje vreme, sve gori. Ostaće početak razgovora sa Evropskom unijom, ali konačan rezultat te vlasti biće urušavanje institucija države. Molim vas, na sudu njegov šef kabineta kaže da se šalio kada je na konferenciji za štampu rekao da je Demokratska stranka organizovala ubistvo Zorana Đinđića. Pa, valjda je Koštunica trebalo da ga smeni odmah. Znači, on prihvata laganje. Ja nisam iznenađen, moram da kažem, meni to nije neobično, jer on je taj koji je konačno urušio DOS, koji ga je doveo na vlast. Koliku podršku je pre petog oktobra imao Koštunica? Hajde da budemo realni. Mi smo svi ćutali i stajali iza njega, nas osamnaest, dvadeset, sećate se te slike - on govori, mi ćutimo, i Zoran Đinđić je ćutao, kao fikus je stajao iza njega, samo da bi Srbiju doveli negde, da bi Milošević izgubio vlast. Mi smo toliko gutali od njega, sve dok nije počeo aktivno da nas ruši.

Ako meni ne verujete, pustite tonski snimak šta je rekao na konferenciji za štampu 28. juna 2001, kad je izručen Milošević, on je direktno rekao da smo mi izvršili državni udar, puč, da smo praktično svi mi u vladi kriminalci. Znači, mene ništa ne čudi i sve je to nastavak te naše tragedije. Ubistvo Zorana Đinđića je posebno stvorilo jedan vakuum i taj vakuum je danas potpuno očigledan. G17 je ušao u cipele koje nije mogao da ispuni, G17 je pokušao da odigra ulogu Zorana Đinđića, pre svih Labus, ali to su bile prevelike cipele za njih i sad se pokazuje i zašto. I Srbija će još čekati da dobije jednu snažniju reformsku grupaciju. Daj bože da posle sledećih izbora dobijemo jednu vladu u kojoj će biti snažniji zaista iskreni i proevropski i reformski glasovi i da Srbija prestane da bude đak ponavljač Evrope. Srbija je sada kao što se nekada govorilo za Tursku - bolesnik sa Bosfora. Vidite da je Evropa malo užasnuta od toga i ako se to u neko vrlo dogledno vreme, znači kroz nekoliko meseci, ne promeni, onda će Srbija moći da kaže - sve ono što je započeto 5. oktobra, sada je, pod Koštunicom konačno zaustavljeno.

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije slušate sociologa religije, profesora Filozofskog fakulteta u Beogradu, Milana Vukomanovića.

MILAN VUKOMANOVIĆ:

Nedavno su novine prenele vest o našoj vicekonzulki u Frankfurtu, koja je uhvaćena kako skida etikete u jednoj robnoj kući sa jeftinijih artikala i stavlja ih na skuplje, a onda nosi sve to na kasu nadajući se da će moći da prođe s tom nižom cenom. Naravno, kasirke nisu bile naivne, pozvale su obezbeđenje, potom policiju, da bi se dotična dama na kraju pozvala na diplomatski imunitet Srbije i Crne Gore. Ona je inače diplomata od karijere, nije, dakle, članica neke stranke. Očekivalo bi se u diplomatiji da pre rade nekakav fejslifting, nego šoplifting! Ne znam šta je gore, to što su je uhvatili, ili što se potom pozvala na diplomatski imunitet, jer time je stigmatizovala vlastitu zemlju koju treba da predstavlja u sasvim drugom svetlu, na dostojanstven način. Ta vicekonzulka je sada skrenula pažnju na Srbiju i Crnu Goru, pa nemačke vlasti izgleda razmatraju posebne mere zaštite, kada je reč o kupcima iz naše zemlje, jer logika je da kada neko iz diplomacije to radi, šta tek očekivati od običnih građana na proputovanju kroz Nemačku. Ali zanimljivo je bilo medijsko praćenje tog događaja, jer nisam primetio da je to spomenuto u onim „ozbiljnijim” novinama. Zanimljivo je da je u *Politici* jedna od udarnih vesti toga, ili sledećeg, dana bila da je neki hrvatski sudija optužen za silovanje. Nisam tu video ništa o našoj vicekonzulki, mada mislim da je to, svakako, vest koja zaslužuje da bude praćena puno više i van žute štampe. Tu se ne radi o nekim glumcima sa zapada koji su, eto, tog dana imali mauler, nego je to stvar koja je zaista trebalo da odjekne u zemlji.

Ali prethodnog dana slavio se Dan Evrope i nedaleko od „Politike”, na Trgu Republike, na Trgu slobode, dešavao se jedan miting koji je bio od nemalog političkog značaja. Ta vest se, međutim, u *Politici* našla negde duboko na srednjim stranicama, pored vesti o upisu brucosa i srednjoškolaca. Čak je i *Kurir* toga dana na trećoj strani objavio da se dogodio miting, doduše, rekli su da se tu okupilo samo hiljadu ljudi i to je bio teško primetan tekst, ali bio je bar na trećoj strani. Dobro, šta bismo drugo i više mogli očekivati od *Kurira*? Toga dana je na naslovnoj strani osvanulo – „Dinkić diktator”. Dobro jutro! Što to niste govorili u vreme kada je Dinkić rušio prethodnu vladu, nego sada?

MILAN
VUKOMANOVIĆ

Potrebni su nam, više nego ikad, ljudi koji bi trebalo da daju primer građanima, potrebno nam je kompletno „resetovanje” političke, javne, kulturne scene. *Ko sme da vas pogleda u oči* je tek nakon deset dana demantovao da je bilo šta obećavao Oliju Renu i Karli del Ponte, tek nakon deset dana! Koliku verodostojnost može da ima takav jedan demanti deset dana kasnije i šta sad znače ove izjave da postoji politička volja da se dovrši saradnja sa Haškim tribunalom? Mislim, čija politička volja? Ta prva Srbija, Srpska radikalna stranka, nikada nije imala volju da sarađuje. „Druga Srbija” je oduvek upozoravala na važnost suočavanja sa zločinima, s kriminalom počinjenim tokom rata. A treća Srbija neće javno da kaže da je za Miloševića, ali podržava kontinuitet politike iz tog vremena, istovremeno tvrdeći da će dovršiti saradnju s Haškim tribunalom, mada nikako neće jasno da se kaže da će Mladić biti uhapšen. O čemu se tu zapravo radi? Reč je tu, mislim, o jednoj bolesnoj situaciji u društvu, za koju je najviše odgovorna sadašnja vlada.

Ovde se raspravlja o državnom interesu Srbije uvek u vezi s nekim teritorijama i granicama. Ne govori se o tome koliko je, možda, važniji državni interes naše obrazovanje, naša škola i kako bi nove generacije od osnovne škole morale da se vaspitavaju na sasvim drugim matricama političke i javne kulture, govora. Zdravstvo je jedan veliki državni interes, to da imamo zdraviju naciju nego što je imamo, i psihički i fizički, to treba da bude jedan od prioriteta državnih interesa. Mi već sada moramo da stvaramo nove elite. Nedostatak elementarne odgovornosti pokazuje i ovo s *Pešćanikom*, ova nagrada koju ste dobile, kada je istog dana u republičkoj skupštini bila debata o novom Zakonu o crkvama i verskim zajednicama. Odgledao sam malo tu raspravu, radikalski poslanici su uglavnom prigovarali da zakon nije dovoljno restriktivan u odnosu na sekte, male verske zajednice, pa je onda neko od njih spomenuo *Pešćanik* kao sektu. I ono što je meni tog dana bilo sasvim nenormalno jeste da se u dve državne institucije, jednoj gradskoj, drugoj republičkoj, koje se nalaze jedna preko puta druge, čuju tako dijametralno suprotne stvari: na jednom mestu ste vi primale nagradu za vaš novinarski rad, nagradu grada Beograda, a preko ulice se u drugoj državnoj instituciji, republičkoj skupštini, brutalno omalovažava ceo taj vaš projekat. Može neko da kaže – Pa, dobro, to je pluralizam, živimo u demokratskom društvu. E, ne može, oko takvih stvari ne može da bude toliko podeljenosti.

I ono što me je posebno zabolelo su reakcije iz redova treće Srbije, ti prigovori - Kako to uopšte i zašto *Peščanik* da dobije tu nagradu? Čak onaj tip iz DSS-a nije hteo ni da vam potpiše priznanje. Međutim, niko iz treće Srbije se nije setio da ista prigovori kada je, recimo, Nikola Vrzić dobio nagradu za onaj ninovski treći metak, što je bila svojevrsna opstrukcija. A reč je o jednoj prestižnoj novinarskoj nagradi. I niko od njih se ne osvrće na pisanje *Kurira*, *Presa*, *Nacionala*, na laži koje su izgovorene na račun mnogih naših javnih, uglednih ličnosti. A argumenti koji dolaze iz redova treće Srbije, od ljudi koji pišu tekstove poput onoga što su Ćirjaković i agencija pisali o Latinki Perović - tu ima stvari zbog kojih mi oborimo studenta na prvoj godini, jer im argumentacija na nivou formalne logike ne stoji. U tom tekstu o Latinki Perović imamo, s jedne strane, tezu da je ona majka druge Srbije, najmoćnija žena na našoj političkoj sceni, Dobrica Ćosić druge Srbije, a onda paralelno ide teza da je Latinka, u stvari, marginalna ličnost iz senke, jedna stidljiva, povučena intelektualka iz biblioteke. Pa mislim, ne može i jedno i drugo - ili je ona majka druge Srbije, najmoćnija žena na našoj političkoj sceni, ili je marginalna ličnost koja ima beznačajan uticaj.

MILAN
VUKOMANOVIĆ

Uloga druge Srbije je tu uvek bila da opominje, da podseća, da kritikuje, da ne dopušta da se zaboravi, ali to su, isto tako, i ljudi koji ne mogu i ne moraju da podnose teret onoga što treba da rade političke partije. Pa šta ćete više, jevrejski proroci su to činili. Starozavetni proroci nisu bili ljudi koji proriču budućnost, nego oni koji upozoravaju narod da ponovo krši saveze i obaveze koje je ranije preuzeo. Oni, pre svega, imaju moralni autoritet i neku vrstu harizme koja iz toga proizlazi. Jasno mi je, dakle, šta hoće, a šta neće, prva Srbija. Jasno je potpuno šta hoće i šta neće druga Srbija. Jedino tu treću Srbiju ni za glavu ni za rep ne možete da uhvatite! Oni bi nešto, ali neće to nikad da nazovu pravim imenom. Možda ako Mladića izujedaju pčele tamo u nekim pčelinjacima, pa se desi neka fatalna alergična reakcija, Koštunici će da padne kamen sa srca, jer ne moraju da ga hapse. Ne vidim šta bi drugo tu moglo da se desi.

Oni pokazuju neverovatnu selektivnost, najnoviji primer je ovo iz današnjih novina - ministar pravde Stojković odgledao jučerašnji *Insajder* i pozvao državnog tužioca da pokrene postupak protiv Dušana Mihajlovića, jer je Mihajlović obelodanio akciju Mreža iz 2003. godine, pa je to došlo do Caneta Subotića, koji je to spomenuo u *Insajderu*. Bilo je tih *Insajdera* i o drugim temama, Beba Popović je tu puno

rekao, pa je mogao državni tužilac i tada da pokrene razne stvari. Ne, baš ovo je jako važno, jer je tu, u stvari, reč o osveti za Sablju. Prvo, šta ministar pravde ima da se uopšte meša u posao tužioca? Ako državni tužilac smatra da to treba da se ispita, uradiće to. Opet se ova izvršna vlast meša u tuđi posao. Ili ta selektivnost u primeni zakona, prosto boli kad vidiš kako u nekim situacijama zakon deluje brzo, pravovremeno, efikasan je, a u nekim drugim stvarima, kao što je ovo s Ratkom Mladićem, stižu samo apeli – Ej, junačino, predaj se, budi veličina, od tebe sve zavisi! Pa kako može od njega sve da zavisi?

I šta su te koncentracione vlade zasnovane na principu sabornosti, pa to ne može tako, ne mogu da zamislim Vesnu Pešić pored Vojislava Šešelja kako nešto zajedno rade, učestvuju u nekakvom projektu. Jednostavno, to su nespojive stvari. Baš druga Srbija je ona koja kaže – to ne može da ide jedno s drugim, to nije nikakvo pomirenje. I neki bi hteli da mi svi ćutimo, da ništa ne kažemo, da ne opominjemo. Pa ne može to tako, mi na to ne pristajemo. I šta sad tu možemo? Mi smo to što smo, a ovi iz treće Srbije neka objasne šta oni hoće, šta je njihova politička volja, zašto u vreme prethodne vlade nije bila njihova politička volja da se hapsi i isporučuje u Hag, a sada jeste? Ko je tu promenio mišljenje? Tu nisu promenili mišljenje ni radikali, a nije ga promenila ni druga Srbija. Oni, predstavnici treće Srbije, menjaju svoju političku volju kako vetar duva. Pazi, kao, sad smo videli kako se vodi politika, nismo to ranije znali. Pa čekaj, hoćete li vi da se obrađujete u celom tom procesu? I sad nama treba da bude satisfakcija to što ćete vi najzad da ukapirate stvari, koje su nama bile jasne pre dvadeset godina. Mi punih dvadeset godina slušamo istu priču o nekakvim državnim interesima koji se svode na granice i teritorije i dan-danas ta priča traje, a ne prepoznavamo uopšte državni interes u nekim elementarnijim stvarima. Tu je prodrila ta gangrena i mi moramo da spasavamo ono što je vitalno i što nam ostaje za budućnost. Meni je žao što koristim termine koji dolaze iz nauka kojima se sam ne bavim, one ne dolaze iz sociologije, već iz biologije, medicine, ali to je zaista tako. Kao što je je Suzan Zontag u svojoj knjizi fino objasnila, bolest jeste metafora i ovo jeste metafora za jedno opšte, kancerogeno stanje u našem društvu.

Vratio bih se samo na *Peščanik* i njegovu špicu. Ono sa Kemal-pašom Ataturkom, to je moglo ranih dvadesetih godina prošlog veka, ali mi to sad ne možemo. Mi, najpre, nemamo ni Kemala Ataturka, ali ni situacija nije takva. Ovde će biti potrebne generacije za to, to će ipak bi-

ti jedan postepeniji proces, ali on mora bar da krene odozdo, iz društva. I druga stvar jeste činjenica da se ovde još uvek nije postigao konsenzus o najosnovnijim stvarima. To je ono što Dubravka Stojanović sjajno predstavlja kao dilemu: jesmo li za Evropu, ili nismo za Evropu, jesmo li nekakva teokratska država, ili smo sekularna država, itd. A ne može da se postigne taj konsenzus zato što je podeljenost velika i ta podeljenost jeste objektivna. Dodatni problem je, međutim, što se to reflektuje i na političkoj sceni kao podeljenost u biračkom telu. Pa onda u tom šahu, u toj matematici mora da se spaja nešto što prirodno ne ide skupa, što programski ne ide zajedno, a moraju da se prave nekakve prisilne koalicije. I sad, svako je oprezan, jer zna da će kod novog mešanja karata, na sledećim izborima, ponovo morati da pravi koaliciju s onima koje očima ne može da vidi. I to plašenje radikalima, ne znam zašto je onaj u skupštini našao da napada *Peščanik* kad svaki drugi gost u *Peščaniku* kaže - Pa, treba da nam dođu radikali, hajde, više da vidimo, da budemo načisto s tim!

MILAN
VUKOMANOVIĆ

Upravo u ovom demokratskom bloku svi su svesni da, pre ili kasnije, uz to novo mešanje karata, opet će morati da prave saveze i svi se čuvaju k'o seka Perse, da slučajno nekome previše ne stanu na žulj. Ali mislim da je ovde moralo mnogo odsečnije da se deluje, sam Đinđić imao je takvu viziju: da se otvoreno ljudima, građanima kaže šta nas čeka, da se preseče s onim što nas vuče u prošlost, da se napravi potpuni diskontinuitet s Miloševićevom politikom. Miloševićeva saharna je, recimo, bila odličan povod da se progovori o tom periodu od dvadeset godina, da nacionalne televizije i javni servisi progovore o tome, ali svi su se nešto bili utišali, ućutali, dok su razni partijski aktivisti trčali okolo da vide mogu li da ga smeste u centar „Sava”, ili bar u Muzej „25. maj”. To je bilo za Almodovara, zaista. I šta sad s tim, ispala je jedna potpuna lakrdija, naročito sa stanovišta onih koji su hteli od toga da naprave novu Kuću cveća ili nešto slično. Totalna lakrdija, zato što je to endemski bila jedna potpuno sumanuta stvar i ne može ni kraj svega toga da bude bolja. A bila je odlična prilika da se progovori o tom vremenu, ali ovi koji su sada na vlasti ne žele da se to otvara, o tome se radi. Lako bi ti bilo da prepoznaš šta je crno, šta je belo, ali ovo je stalno u nekim sivim tonovima i zato ljudi kažu - Pa neka dođu radikali, daj da vidimo to crno, samo da ne bude sivo, sivilo te treće Srbije.

Ovde nedostaju hroničari, dok još može nešto da se zapamti, dok postoje nekakvi tonski zapisi, tekstovi. Da neko sedne i popiše šta su

sve ti ljudi govorili, uključujući i tadašnje opozicione političare, naročito u ratnim vremenima. Cela knjiga je napisana, i u Bosni objavljena, s Koštunicom na naslovnoj strani s kalašnjikovom, tu se vidi koja saopštenja su davana tokom rata. Verovatno bi iluzorno bilo očekivati da oni sad uspostave neki ideološki diskontinuitet. Ali pragmatizam im nalaže da kažu – Evo, sad postoji politička volja, ušli smo u politiku, pa sad vidimo da nema šale. Ali moralo bi to da se zabeleži, da se vidi šta je rečeno pre pet ili deset godina, kakva su katastrofalna kadrovska rešenja pravljena u proteklom periodu. To bi u stvari mogao da bude neki udžbenik za budućnost, jer tu ima svega. Sada bi trebalo napisati knjigu o tome *Ko sme da vas pogleda u oči*. To bi bio sjajan naslov za jednu knjigu u koju bi stalo štošta iz fonda te treće Srbije i njihovog lidera, da se vidi kakva je to doslednost i kakav kredibilitet.

Koja je to petlja, deset dana docnije reći da ti nikom ništa nisi obećavao! I tako, mi smo stavljeni na led, Srbija je na skrajnutom koloseku, na kojem ima neku iskrivljenu viziju Evrope. Možda će se naći neki poseban modus za zapadni Balkan, ali računati na to da, zato što je njima stalo da mi budemo članica Evropske unije, neko drugi će obaviti posao koji mi treba da obavimo – e, pa to ne može. Prvo nešto moraš zbog sebe samog da uradiš, da bi započeo dugotrajni proces izlaska ovoga zalutalog društva. Reformska opcija mora da pobedi, pre ili kasnije će biti tako. To je ono – znamo da smo u pravu, samo što smo još uvek manjina i šta sad, moramo da sačekamo da se svi sete da je to pravi put. Ali silne godine su nepovratno izgubljene, a neke godine su mnogo značajnije od drugih. Neke političke odluke nose puno veću težinu od drugih. Ovo s Hagom je moralo da bude uslov svih uslova i tome je trebalo dati prioritet u odnosu na sve ostalo. Mi vidimo da je to još uvek u senci ovih događaja oko Kosova i Crne Gore. Ali ove godine će se to, verovatno, isterati na čistac.

I onda ćemo biti suočeni sa samima sobom, pa ćemo i bez *Peščanika* moći da se pogledamo u ogledalo i vidimo kako zaista izgledamo. Videćemo, kad se nađemo u tom pustom polju, bez igde ikoga, negde će morati da se krene, ali izgubljene su mnoge godine. Tolike ljude smo izgubili, one koji su zaista videli dalje od ostalih i bili spremni da povuku, a koji su slomljeni na tom putu, ili su ih drugi slomili, ubili. A oni koji su, na ovaj ili onaj način, činili nedela, i dalje iz senke upravljaju ovom zemljom.

Kad Amerikanca danas pitate na nekom međunarodnom skupu odakle je, on verovatno neće reći - ja sam iz Sjedinjenih država, ili iz Vašingtona, nego: „Ja sam iz 'Majkrosofta', iz 'Eriksona', s tog i tog univerziteta, drago mi je”, a ti kažeš: „Ja sam iz Srbije, znaš, ja sam iz Beograda”. Već taj redosled prioriteta kad pogledaš, ti vidiš da je na Zapadu odavno prisutan drugi pogled na svet, ti ljudi žive kao planetarni građani, oni idu za poslom, i tu se onda stvaraju nekakve hibridne kulture, dolazi do kontakata, mešanja, pretapanja. Danas mnogi ljudi žive eksteritorijalno, nadnacionalno, postoje čak brodovi koji su napravljeni na Bahamskim ostrvima, koji plove oko sveta dok na njima borave ljudi iz različitih zemalja. Oni svi na jednom brodu žive potpuno eksteritorijalno. Imaju vezu sa svetom, sa berzom, sa globalnom mrežom i tako dalje, ali to su ljudi za koje uopšte nije bitno odakle dolaze, u smislu državljanstva, u smislu etničkog identiteta, religijske pripadnosti. Ti ljudi se danas bude u jednoj luci, u jednoj zemlji, a nakon dva-tri dana u nekoj drugoj.

MILAN
VUKOMANOVIĆ

To je svet u kome mi danas živimo i radi se o tome da i mi budemo ravnopravni građani toga sveta, a ne neko zabačeno pleme u Amazoniji, nekakav relikv koji je zanimljiv samo za antropologe. To je verovatno, ali mi ovde, usred Evrope, to postepeno postajemo. To čovek i ne oseti potpuno, samo se nađe u situaciji u kojoj počinje da gleda ljude oko sebe kao neka strana bića. A danas se putuje kako kroz realne, tako i kroz virtuelne svetove, živi se u svetu koji jedan norveški antropolog opisuje metaforom - tiranija trenutka. Možda je nekome to i hendikep, ali danas više ne možeš ni kafu da skuvaš, a da nisi u interakciji s drugim svetovima. Dovoljno je, naime, dok lončice ne uvri na šporetu, da se malo konektuješ na Internet i vidiš ima li tu neke pošte i onda vidiš - stiže ti tamo nešto iz Japana, ili iz Norveške, iz Bosne, Makedonije, pozivi na neke konferencije, projekte, razmene. I dok se zakuva kafa u toj džezvi, ti si već u interakciji s tim svetovima, već razmišljaš o čemu ćeš tamo na nekom skupu za godinu dana, u dalekoj zemlji, da pričaš.

Jedan broj ljudi ne učestvuje u tom procesu iz čisto tehnoloških razloga. Možemo govoriti o starijoj populaciji kojoj je već kasno da se uključi u taj postindustrijski sajber svet. Ali mladi se puno bolje snalaze u tim virtuelnim svetovima, mada im nedostaje kontakt s realnim svetovima oko njih. Čovek najbolje sebe vidi kroz oči onog drugog. Mnogi će nas zaista preteći dok uopšte shvatimo gde živimo.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Milan Vukomanović, profesor na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Evo još jednog profesora sa istog fakulteta, Nikole Samardžića.

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

Očigledno da je G17 istim načinom na koji je rušila Živkovićevu vladu počinivši ogromnu štetu demokratiji u Srbiji, na kraju prošla tako da se u toj stranci napravi veliki raskol. I potpuno je neverovatno što se sada analiziraju ličnosti Labusa i Dinkića, kao da je tu bilo neke bitne razlike u njihovoj politici, u njihovoj sklonosti korupciji ili stvaranju afera. Tako da je G17 više doprinela jednoj opštoj političkoj kontaminaciji nego konkretnim reformama. I tu imamo jedan paradoks, a to je da je G17 bila reformski, demokratski lider u toj vladi, a da je zapravo najviše doprinela slomu demokratije, povratku u doba Miloševićevih vrednosti, rušenju demokratskog parlamentarnog poretka i prevlasti korupcije, afera i prljavštine na javnoj političkoj sceni. G17 je samo jedan sastojak tog pretis lonca u kojem se kuvamo, a što se tiče samog opstanka vlade, meni se čini da danas nikom izbori ne odgovaraju, ni Koštunici, kojem pada rejting onom merom kojom on sve više ovladava svim mehanizmima vlasti. Možda izbori ne odgovaraju radikalima upravo zato što oni imaju šansu da na tim izborima pobede. Ja nisam mišljenja da bi nas njihova vlada spustila do neke opet nulte tačke iz koje bi krenuo naš uspon. Mi više ne raspoložemo ljudskim, materijalnim, duhovnim, moralnim, kako god hoćete, resursima da izdržimo još takav jedan udar, kakav bi bila vlada radikalne partije, mada nas na isti način danas Koštunica, zajedno sa G17, postepeno davi.

Veoma je neobična brzina s kojom su se u toj stranci obračunali upravo sa onima koji su se najviše isticali u rušenju Živkovićeve vlade, onima koji su bili nosioci njihove aferaske politike, koja je trebalo da priкриje njegovu korupciju. Neverovatno koliko malo ljudske solidarnosti među njima postoji.

Evropska unija se nama bavi samo zato što je u jednom trenutku obećala Zapadnom Balkanu da će postati deo Evropske unije. Oni zaista nisu čvrsto uvereni da mi njima pripadamo i oni tvrde da je zaista problematično primiti nekoga ko u svojoj prošlosti sadrži jednu ogromnu prazninu, koji se ne može pohvaliti kontinuitetom, od humanizma, preko racionalizma, prosvetiteljstva, urbanizacije, libera-

lizma, ako hoćete. Mi imamo problem sa istorijskim kontinuitetom, mi imamo problem sa istorijom zato što ona kod nas ne postoji. Zato se ona izmišlja, zato se njome manipuliše, jer je to jedna ogromna crna rupa. Zamislite sad te evropske forume koji većaju o nama, analiziraju nas. Tu imamo jednu komparativnu prednost, da je kod nas korupcija toliko raširena da izgleda da ipak privlači neka strana ulaganja. Najstrašnije od svega je to nepristajanje onih koji vode Srbiju da građanima objasne da problem evropske integracije nije Ratko Mladić, problem je njegov zločin, problem su svi oni koji su u zločinu učestvovali. Tu se, nažalost, vrtimo u krug umesto da jednostavno priznamo da se to dogodilo.

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

I to su balkanski apsurdi, u koje Evropa, prinuđena da se bavi samom sobom, neće uvek biti suviše raspoložena da ulazi u svakom detalju. Danas se čini da je ta Evropska unija suviše strpljiva s nama, ponekad nije jasno da li ona ima jedinstvenu spoljnu politiku, koju trenutno relativizuje Havijer Solana. U pitanju je njegovo tipično starolevičarsko uverenje da stvaranjem novih problema možete rešiti postojeće probleme, a taj problem je, naravno, državna zajednica Srbije i Crne Gore.

Predstojeći referendum će svakako potvrditi postojanje jedne većine onih koji žele da se izjasne da ta zemlja bude potpuno nezavisna. Poriv za slobodom je, inače, deo ljudske prirode i u tom smislu bi ta činjenica trebalo da smiri političke emocije i u Srbiji i u Crnoj Gori. Crnogorsko društvo se u celini kretalo u smeru sticanja što veće slobode. Vi danas nemate političke unioniste u Crnoj Gori, one koji očekuju da Crna Gora postane region neke velike Srbije - to više ne postoji. Zapravo su nekadašnji unionisti postali federalisti, to su ovi kojima danas manipuliše vojna bezbednost, Bulatović i ostali, a od nekadašnjih federalista, koji su bili za kralja Nikolu, takozvanih zelenaša, postali su indpendisti, koje danas vodi Đukanović. Ali njihovo političko raspoloženje i opredeljenje nema zaista nikakav naročito jasan politički karakter, možda više ima ideološki. Ne treba zaboraviti da su i Srbija i Crna Gora pod okupacijom bivše JNA i da je to ogroman problem, ne samo u Crnoj Gori, nego i u Srbiji. To je strano telo koje danas štiti Mladića, strano telo kojim vlada Koštunica ili koje vlada Koštunicom - ja mislim da je to već postalo svejedno, to je strano telo koje ubija vojnike u kasarnama, to je strano telo koje proizvodi štampu po kioscima, koja uništava ljude, njihove sudbine, pa i njihove porodice. I to je jedan od uslova ne samo evropske integracije, jer

možda se ona nikad neće ni odigrati, ali mi ćemo morati da rešimo neke naše osnovne probleme. Bojim se da ćemo morati to da učinimo sami i dobro je da to učinimo sami.

Najizrazitije i najbolje definisane antizapadne snage u Srbiji, to su vojska i crkva. Vojska ima i političku izvršnu vlast, sve više je dobija i crkva. Desekularizacija u Srbiji nije proces koji se može smatrati nekim klerikalnim, duhovnim pokretom, to je zapravo jedna nova politička i svaka druga potpora vojsci, koja nastavlja da vlada Srbijom. Vojska danas vlada Srbijom zato što Srbiji nije bilo jasno zbog čega je izbio konflikt u Hrvatskoj i Sloveniji. Danas je potpuno očigledno da to nije bio nacionalni konflikt ili međunacionalni konflikt. Nacionalizmi, naročito u Hrvatskoj, pa i u Bosni nisu dosegli taj nivo da je bilo potrebno i da je postojala neka inherentna, spontana potreba da se uzme oružje u ruke. Time je očigledno manipulisala vojska, koja se danas koncentrisala u Srbiji. U toj vojsci, naravno, ništa nije reformisano, u toj vojsci se briju i ponovo puštaju brkovi. Onog trenutka kad je Zoran Đinđić odlučio da postavi Zorana Živkovića za ministra vojnog, pošto je njegov prethodnik, Tadić, očigledno bio pripadnik iste političke koterije - Zoran Đinđić je bio ubijen i danas je potpuno jasno zašto su njegove ubice jedan šarolik kaleidoskop pojedinaca i institucija, da su to istovremeno i crkva i vojska, i Akademija i mafija i političke stranke. Da su to pojedinci u zemlji i pojedinci u Hagu, pojedinci na ovom i pojedinci na onom svetu, kao što danas Milošević sa onog sveta vlada Srbijom.

Ko danas vlada Srbijom, da li je to Koštunica ili vojska - ja mislim da je potpuno svejedno, jer je ta vojska jednom nužnom transformacijom, posle niza poraza, postala neka vrsta političke partije koja ima i izvršnu vlast i to je sasvim očigledno posle niza misterioznih ubistava u našim kasarnama i posle političkog ubistva, kakvo je bilo Zoranovo ubistvo, i naravno, posle svih tih pritisaka na civilno demokratsko društvo u Srbiji. I ta politika sve očiglednije napušta institucije, kao i u Miloševićevo vreme, s tim što politički činioци postaju i oni koji su netipični, i oni koji na to zakonom nemaju pravo. Kad patrijarh Pavle izrekne politički stav, on bi trebalo da pređe u nadležnost ministarstva finansija, da mu dođe poreska policija i da ga upita gde je on registrovao crkvu kao političku partiju i da li plaća porez. Isto važi za vojsku, koja se pri tom veoma dobro čuva da ne izriče tako jasne političke stavove. To je stav onog sudije koji je pred saobraćajnim policajcima skinuo gaće, samo ne piše da li su mu pri tom uzeli meru.

U procesu za Ibarsku magistralu ostali su bez presude Đurić i Radonjić, mada postoji mnoštvo dokaza da su i oni, zajedno sa Radetom Markovićem bili umešani u ubistvo na Ibarskoj magistrali. Ubistvo na Ibarskoj magistrali je jedan od simbola ne samo naše politike, ono je već neka vrsta simbola našeg kolektivnog identiteta, zato je taj slučaj toliko važan. Do danas postoje indicije da je predsednica Vrhovnog suda, bliska članovima organizovanih kriminalnih grupa ili Zemunskog klana, ako hoćete u prevodu, da je pod neposrednom političkom kontrolom Vojislava Koštunice i njegovog kabineta. Jedino se može postaviti pitanje da li je Vrhovni sud oborio presudu zato što Đurić, Radonjić i ostali nisu osuđeni ili zato što su Ulemek i Marković uopšte osuđeni. Može se postaviti pitanje da li Koštunica želi Legiju na slobodi, ne zato što je on Legiji nešto obećao, ne možete njega smatrati ličnošću koja ispunjava svoja obećanja, nego zato što je Legija danas potreban na ulici, kako bi pritiskao opoziciju, zastrašivao političke protivnike premijera i njegove formalne i neformalne političke grupe, zato što nam danas nedostaje Arkan ili neka druga slična baraba koja bi maltretirajući ne samo političke protivnike režima, nego i ostalo građanstvo, podvlačila ko je taj koji se u Srbiji za sve pita, ko je taj koji je u Srbiji nedodirljiv i ko je taj koji danas Srbijom vlada sa manje od osam ili sedam procentnih poena. Mislim da se o tome radi, da se ne radi ni o kakvom obećanju.

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

Legija je predsednik izvršnog odbora DSS-a, a ne onaj koji to zapravo jeste, kao što je Vida Škero poslednji staljinistički sudija, ne u Srbiji nego u istoriji sveta. Ona štiti jedan poredak u kojem bi Srbija trebalo da ostane članica istočnog bloka, to je politički stav o potrebi da Srbija bude izolovana, da bude usamljena i da njome umesto vojske, koja više de fakto ne postoji kao vojska, vladaju neformalne i kriminalne grupe. To je ta politička vizija po kojoj bi Srbija trebalo da sve više liči na Putinovu Rusiju. Ja ne verujem, uprkos svim analizama koje su u ovoj emisiji uporne o srpskom društvu i njegovom karakteru, ja ne verujem da postoji neka većinska volja za ponovnim uspostavljanjem autoritarnog režima. Ja mislim da većina u Srbiji ipak želi jedan miran život u jednoj zemlji koja je demokratska i otvorena. Ja mislim da mi imamo bolje ljudske potencijale za otvoreno liberalno društvo nego za jednu autokratiju i upravo zato je potreban Legija na ulici, upravo zato su potrebni staljinisti na čelu ministarstva pravosuđa, policije, vrhovnog ili ustavnog suda. To je jedan politički mentalitet. Neke od žrtava tog političkog mentaliteta su žrtve na Ibarskoj

magistrali, njihove porodice i prijatelji i zato je taj događaj jedan od simbola naše novije političke istorije.

Mislim da su i radikalni birači-glasači proevropski orijentisani, a da toga nisu svesni. Taj radikalni lideršip živi u jednoj komociji, ličnoj, porodičnoj kao i svaki evropski ili američki građanin. Svakom radikalnom lideru je zimi u stanu toplo, a leti hladno, svaki ima radiator i klima uređaj, svi nose italijanska odela, ne nose odelo „Prvi maj” – Pirot. Samim tim ih njihov lični život diskredituje kao nosioce jedne antievropske ili protievropske, protivzapadne politike, kako god hoćete. Politička šizofrenija koja vlada u političkom establišmentu, naročito partijskom, možda odražava istu jednu zabunu u opštem političkom mišljenju u Srbiji, ali vi ne smete kriviti građane ako su zbunjeni i ako su dezorijentisani. Ne možete očekivati podršku od građanstva za ulazak u NATO pakt, ne samo zato što je NATO bombardovao Srbiju, nego zato što i nova demokratska vlast posle 2000. nije bila suštinski uverena u razloge tog događaja, niti da je potrebno uspostaviti političko, vojno, strateško partnerstvo sa jednom organizacijom koja je ipak lider u razvoju demokratije, ma šta vi o tome mislili.

O tome je govorio jasno Vukašin, koji je pobegao u Irsku i koji je danas najomraženija ličnost u Srbiji zato što je ustanovio da se posle niza godina ovde ništa nije promenilo, zato što u njemu postoje tako strašna osećanja kao što je to da lideri aktuelne Srbije zaslužuju da budu uzidani u Čele kulu, a ne u Evropski parlament. I zato što ne postoji osećanje u Srbiji da je ipak dužna da ponudi neko moralno, ljudsko obeštećenje, ne samo svojim žrtvama u neposrednom susedstvu, nego i onima koji su Srbiju u nepovrat napustili. U društvenoj papazjaniji kakva je Srbija ne postoje jasne perspektive. Nemojte da stalno ponavljate antizapadni diskurs, a da vozite automobil sa klima uređajem, nego kao onaj mučenik krenite peške u Crnu Goru, pa tamo glasajte za koga hoćete. Poderite donove. Nemojte na taj način da lažete. Naravno da ta vrsta hipokrizije stvara kod građana onu odbojnost koja se ogleda u toj ogromnoj strašnoj polovini koja je razočarana, ali oni su kao jedno tržište, najvažniji segment političke Srbije, jer je najkvalitetnije tržište ono za koje morate najviše da se borite.

Mislim da zvanična Srbija nije u stanju, nije raspoložena da prepusti slobodu toj političkoj većini u Crnoj Gori i toj etničkoj većini na Kosovu, slobodu koja bi naravno podrazumevala i ogromnu odgovornost. I ta odgovornost će biti ogromna i za Crnu Goru i za Kosovo, o

tome se dovoljno ne govori, taj dan posle je nekako izbrisan. Mene interesuje taj dvadeset drugi, na koji će se način ponašati svi oni koji su učestvovali u kampanji, koji su u proteklom periodu proizvodili taj kolektivni identitet, koji ne postoji. To je jedno malo društvo, oni se svi međusobno poznaju i pitanje je na koji način će oni između sebe da se izmire. To je jedno tradicionalno društvo, koje ima ogroman potencijal, jer su oni strašno pametni ljudi, nekako prirodno pametni. Oni su i najviši narod u Evropi, imaju odličan položaj, dakle, imaju fantastičnu perspektivu za svoj razvoj, a danas se čini da su opterećeni kolektivnim identitetima. I Crnoj Gori i Srbiji i Kosovu je potrebno da usvajaju evropske vrednosti, neki evropski identitet, jer ni Srbi, ni Crnogorci, ni pseudo-Srbi u Crnoj Gori, ni Albanci ne mogu se pohvaliti svojim razvojnim, modernizatorskim dostignućima u toj meri da imaju neko moralno i političko pravo da i dalje toliko insistiraju na svojim nacionalnim identitetima i dostignućima.

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

Mi posle sedamdeset i neke nemamo dobar roman u našoj književnosti. Umetnost koja je meinstrim govori o nama samima sve najgore. Nikad ne znate gde će proraditi neki vulkan kreacije, gde će se pojaviti neki novi ljudi. Mislim da su ti ljudi recimo na Kosovu i Crnoj Gori ne samo njihova, nego i naša šansa, nama je potrebna ogromna konkurencija koja će nas vući napred. Možda je ovo poslednji trenutak da ovaj grad ponovo stekne onaj magnetizam koji možda još uvek ima, to je, možda, naša poslednja šansa da uopšte zaslužimo da se ponosimo zato što smo bilo koja vrsta kolektiva. I u tom smislu Koštunica vodi zaista jednu antinacionalnu politiku. On nas uništava kao kulturno-političku zajednicu. Mi danas posle svih tih potresa, posle neuspelog demokratskog prevrata, ne postojimo kao jedinstveno političko i kulturno društvo.

SVETLANA LUKIĆ:

Vi ste bili tema komentara u Politici Slobodana Antonića, a to je, rekla bih, nastavak tekstova koji su objavljivani pre svega u NIN-u i Politici, o takozvane dve Srbije i opasnostima ekstremizma ove ili one vrste. Kako vi objašnjavate učestalost tih tekstova i da li ima neku specifičnu težinu ova analiza gospodina Antonića?

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

Urednica *Politike*, koja je pustila taj tekst i Koštunica, koji preko Matije Bečkovića i njegove šire familije vlada „Politikom” – oni su tipove

vali moju porodicu, na koju sada svaki idiot ima pravo da nasrne. I to se već događalo. To je napad i na moju porodicu i na porodicu Čedomira Jovanovića, koja je već nekoliko godina potpuno nezaštićena i koja živi jednim životom bez ikakve lične slobode. Pritisak na naše porodice, naravno, pritisak je da odustanemo od našeg političkog projekta. Ja se, osim u slučaju Sonje Biserko, kada su neke novine objavile njenu kućnu adresu, ne sećam, i to se nije događalo ni u Miloševićovo vreme, da neko tipuje vašu porodicu kao predmet fizičkog obračuna. Naravno da to čini vlast koja nema podršku, naravno da se u takvim napadima podvlači da postoji jedna nova politička organizacija u Srbiji, a to je je Liberalno-demokratska partija, koja ne može da namakne cenzus.

Taj diskurs o našem cenzusu podržava Koštuničin kabinet, pa i Demokratska stranka. Ispada da smo mi rušioци demokratije u Srbiji zato što će naši glasovi otići radikalima. Naravno da se to neće desiti i da smo mi veoma odgovorni u tom smislu. U našem političkom liderstvu su ljudi koji su mogli da ostanu u Demokratskoj stranci, koji imaju svoje profesionalne karijere i koje politika možda ne bi morala uopšte da interesuje, ali mislim da je naša lična poruka da bi svaki građanin trebalo da se bavi ovim poslom kako bi kreirao sopstvenu budućnost. A ja sam se prihvatio političkog projekta s Čedomirom Jovanovićem možda samo zato što je njegova porodica bila ugrožena. Mada sam se i dva puta prošetao sa njegovim Čuvarima vatre i tada mi je bilo očigledno da će nešto od njega da bude. Jer zaista, to je bila jedna situacija potpuno neverovatna u kojoj ste se osećali kao ludak, kao oni koje su na Golom otoku njihovi istomišljenici i partijski drugovi provlačili kroz šibu. Mi smo išli kroz šibu građana koji su u tom trenutku bili svesni, ali strašno ustrašeni. I danas mi prolazimo kroz istu šibu, samo što više nismo Čuvari vatre, niti nas je pedeset, nego nas je deset hiljada. Poređenje liberalne demokratije sa radikalskim ili deesesovskim staljinizmom ili neostaljinizmom, kako god hoćete, je, naravno, potreba da se neostaljinizam u Srbiji načini političkim meinstriom i da se ta politika premesti u politički centar. Drugim rečima, umesto da liberalna demokratija bude ideologija srpskog političkog centra, to bi trebalo da postane čitavo zločinačko udruženje koje je vezano za Koštunicu i njegovu politiku i njegova prijateljstva i neprijateljstva i naravno za korupciju i zločine koje je ova vlada počinila u dve godine svoga postojanja.

SVETLANA LUKIĆ:

Pitam vas kao istoričara – i sad tako se to nastavi mesecima, pa vi ne prođete cenzus, a Demokratska stranka nastavi da vodi ovakvu politiku, pa se naprave opet neke manjinske vlade, koalicije. Pa Evropska unija ima taj svoj tok koji ima...

NIKOLA SAMARDŽIĆ:

NIKOLA
SAMARDŽIĆ

Postoje neke istorijske perspektive naše budućnosti. Francuzi svakih nekoliko godina pišu poneku značajnu sopstvenu istoriju, kojom reinterpreтирају svoju prošlost. Ovde postoji unutrašnja i spoljna izolacija, mi smo pod sankcijama, jer ne možemo da putujemo ili putujemo kao domaće životinje, od kojih svaka ima svoj pasoš i prelazi neku granicu pod određenim uslovima. Dakle, postoji neka trošarina, tu trošarinu ne možete da pređete ni ako hoćete da platite. Ako je kod nas proevropsko raspoloženje zaista većinsko, a ja sam siguran da jeste, i u to nije teško ubediti zaista svakog pojedinca, onda ima nade. Neko od nas želi da bude u zajednici sa Austrijancima, Francuzima, neko želi da bude u zajednici sa Srbima iz Prnjavora. I jedno i drugo je potpuno legitimno, ali ova situacija je i za jedne i za druge, za koga god hoćete, osim za vladajuću političku elitu Srbije, neizdrživa.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Nikola Samardžić, i on i Milan Vukomanović su nekoliko puta pomenuli danas vladu Zorana Živkovića. Zoran Živković je nestao sa političke scene Srbije. Nedavno je, međutim, bio gost u Ljubljani, gde je odgovarao na pitanja novinara, među kojima je bila i naša dopisnica Jelica Greganović. Ovde nikoga ne zanima šta Živković ima da kaže, pa da vidimo šta je pričao Slovencima.

ZORAN ŽIVKOVIĆ:

Šta misli Vojislav Koštunica? Ja nemam te sposobnosti, nisam ni astrolog, ni parapsiholog, ali me ne iznenađuje ta njegova teza da je Evropska unija eksperiment. Naslušao sam se ja takvih priča puno, recimo, on je pričao pre tačno deset godina da je Savezna Republika Jugoslavija neodrživa, da je to bezveze. Postoji čak deklaracija sa Narodnom strankom Crne Gore, koja je sada za zajedničku državu, gde su napljuvali SRJ neviđeno, kao deca kada se takmiče. Pa su posle postali veliki zaštitnici državne zajednice. On je hapšenje Miloševića nazvao atakom na bezbednost države, policijskim pučem, one prve noći kada je hapšen Milošević. On je za oružanu pobunu Legijine Je-

dinice za specijalne operacije rekao da je to sindikalni protest i da lekari protestuju u belim mantilima, a JSO protestuje sa tenkovima. To su sve javne izjave, ja se stvarno čudim svima onima koji posle toga i dalje misle da se radi o jednom doslednom čoveku, koji, eto, duboko razmišlja o tome šta je činiti njemu kao predsedniku jedne važne partije i šta treba činiti sa celom državom.

Znači, šta o Evropskoj uniji misli Vojislav Koštunica je potpuno nevažna stvar. Može on da misli i da je hrišćanstvo eksperiment ili šta god drugo. On je imao ministarku koja je izbacila Darvina iz školskog programa. Ne, ona se ne slaže s tim, ona je rekla: „Ja hoću da ostavim svoj trag u reformi školstva u Srbiji i izbacicu Darvina iz udžbenika”. I onda se, na sreću podiglo to nešto civilnog sektora i reklo - Aman, ljudi, jeste li vi normalni. Hajde što kradete, ovi što su eksperti ekonomski u onoj grupi čudnog tajnog naziva, eksperti za banke, ali i za svoje džepove. Imate ovog ministra kapitalca, koji je majstor da tuče novinare i da promašuje padeže neviđeno, a nije Nišlija, nego je iz Čačka, i imate Koštunicu koji se ne javlja svojim građanima, nego piše saopštenja. Onako pošalje, pa sad ti misli šta je on hteo da kaže tim saopštenjem. Tako da stvarno ne bih smeo da tumačim njegove stavove, ali se ne slažem sa njima.

A što se tiče Tadića, ja sam izgubio na skupštini Demokratske stranke od njega, bili smo protivkandidati za predsednika stranke. Ja sam ušao u tu kandidaturu znajući da ću da izgubim, to je bilo jasno već mesecima ranije. Demokratska stranka je upala u problem nakon akcije Sablja, kada su se svi ostrvili na nju i jedan deo Demokratske stranke je popustio. Pitali su se - A šta će biti kada mi sada izgubimo vlast? Pazite, mi smo tad imali republičku vlast, saveznu vlast, vlast u Vojvodini, vlast u Beogradu, vlast u sto dve opštine u Srbiji i, kao, sada smo nepopularni, pa ćemo da izgubimo vlast i šta da radimo. Pa bićemo opozicija, ako vam tata i mama nisu rekli, vlast se dobija, ali se i gubi. Veći deo stranke se uplašio i onda je tražio alternativu, prvo krivca za to što smo nepopularni, i tačno je da sam ja krivac za to, ko bi drugi, nego prvi čovek, i s druge strane, tražili su spasioca. To je sad malo problem, pošto niko ne može da bude spasilac, to treba da se odradi, to nije pitanje promene prve lutke ili naslovne strane, nego to mora da se odradi, da vratite to poverenje, ako je poljuljano.

I stranka je izabrala Tadića, koji je i pre toga bio nosilac jedne drugačije politike. On je sve vreme bio u Demokratskoj stranci, ali nije uče-

stvovao u najvećim projektima Demokratske stranke, pre svega zato što se sa mnogima nije lično slagao, a u mnogim slučajevima procena nas drugih bila je da on tu ne može da pomogne. On ima svoje kvalitete nesporne, tu nema nikakve dileme, ali u tim procesima on nije mogao da učestvuje. I na skupštini stranke je Demokratska stranka glasala za jednu politiku kohabitacije, politiku dogovora. Ja sam tražio na skupštini stranke da se donese odluka da nećemo da uđemo u vladu Vojislava Koštunice. On je tražio drugo, da se ne donese takva odluka. Mi nismo ušli u vladu Vojislava Koštunice, ja sam bio u pravu, ali nema veze. Kakvu politiku on vodi danas – politiku nezamiranja, politiku kohabitacije, šta god to značilo, mada postoje i neka ne baš tako afirmativna značenja, u Vujakliji kohabitacija znači i seksualni odnos, između ostalog. Ta kohabitacija je dovela do toga da je Koštunica prošao dve i nešto godine ‘ladno kroz sve svoje gluposti. Demokratska stranka nije kao najjača opoziciona stranka uradila ono što je trebalo, da vrišti kad se radi nešto loše. Moja vlada je otišla kao navodno korumpirana. Većina mojih ministara su sada direktori banaka po Srbiji i po regionu, i daleko od toga da ih je bilo ko optužio za korupciju. Nijedna afera iz mog vremena nije dokazana, čak ni ova dvojica, Janjušević i Kolesar. A legalističko-ekspertska vlada ima jedno petnaest afera kao vrata, na primer ubistvo dva vojnika u Topčideru, gde je sinoć privođen taj istražni sudija zato što je osumnjičen da pomaže Ratku Mladiću u skrivanju. Imate afere gde se uhvati na delu viceguverner Narodne banke s jedne strane i kadar SPS-a s druge strane, kako se drže za kofer u kome je sto hiljada evra. I ništa, nemam pojma, kao, ovaj nije znao šta nosi, ovaj nije znao šta prima. Toliko glupih ljudi na malom prostoru, a na visokim funkcijama, ja nisam video nigde, da ne znaju šta je sto hiljada evra. Da ne pričam o drugim nekim aferama, gde Labusova ćerka dobija od „Eriksona” slučajno stipendiju, a i ja imam ćerku, mislim, ima puno ćerki u Srbiji.

ZORAN
ŽIVKOVIĆ

GLAS IZ PUBLIKE:

A Mišković?

ZORAN ŽIVKOVIĆ:

Pa, da ne pričam o svemu tome, znači, to je najprljavija vlada, verovatno, od Miloševićevog vremena, još od devedeset treće godine. I moja stranka je oćutala sve to, moja stranka je glasala za to da se četnicima priznaju prvoboračka prava. Znači, pod a, to je glupost, u Srbiji je ostalo možda pedeset četnika živih, pa makar da su spasili svet,

bezveze je da donosite takav zakon, drugo, nisu spasili svet, znamo da nisu spasili svet. Moja stranka ne može da glasa za takvo nešto, a ima u mojoj stranci ljudi koji su bili svedoci tog Drugog svetskog rata. Mićunović je bio prvi predsednik te stranke i sada je predsednik Političkog saveta DS, on se borio protiv tih četnika. To su samo stvari koje me najviše bole u ovom trenutku. Znači, šta radi Tadić? Ne znam šta radi Tadić, nisam zadovoljan onim što je on uradio, odnosno što nije uradio u vojsci, jer nije sproveo nikakve reforme. On je to vreme ministrovanja proveo pripremajući se za stranački kongres, što je legitimno, ali ne znam koliko je dobro za Srbiju. Moja stranka je izašla iz parlamenta, ja sam imao prilike da vidim Tadića posle dva dana i rekao sam: „Izvini, ali 'što ste izašli iz parlamenta?“ Nije mogao da mi objasni, posle se šalio s nekima: „Vaša sreća je što nije padala kiša napolju, jer zamisli da izađeš iz parlamenta, pada kiša, onda moraš da se vratiš“. I argumentacija za izlazak je bila ista takva.

Znači, vodi se jedna politika gde se sve svodi na to - hajde mi da čutimo, time ćemo da ličimo na Koštunicu koji kad čuti izgleda mnogo pametno, pa ćemo i mi da budemo mnogo pametni, pa ćemo mi da prevarimo narod, pa će narod većinski da glasa za nas i onda ćemo mi sami da imamo vlast i onda ćemo mi da sredimo Srbiju. Nema šanse, nema šanse ništa od toga da se desi. Nažalost, u Srbiji treba da se radi, političari u Srbiji treba da rade. Treba da izgledaju lepo, treba da lepo govore, treba da imaju savetnike za razne oblasti, ali bar savetnike koji su punoletni, koji imaju neko životno iskustvo. Treba da savetnike traže i među svojim drugarima sa basketu i među rok zvezdama i među svojim učenicima, ali i među ozbiljnim ljudima koji nešto znaju, i da rade na tome da se Srbija pomeri napred. Nije cilj političara da opstanu na vlasti, bar narod ne bi smeo da se složi sa tim, cilj političara je da promene nešto u svojoj državi.

Ja sam mogao da budem još godinu dana premijer: 'Što ja nisam mogao da kupim deset socijalista, kao što ih je kupio Koštunica, i da izađem na RTS i da kažem - Srbija je u pitanju, Kosovo je u pitanju, socijalisti su se ponudili da pomognu, ja ću da ih primim. I to bi bilo progutano, ali ja sa socijalistima ne bih mogao da menjam Srbiju. Nije narod birao nas da vladamo Srbijom, jer svako može da vlada Srbijom, nas je narod birao da menjamo Srbiju. I Koštunica ne menja Srbiju zato što ima klin, zato što ima socijaliste koji su mu podrška, i ako isporuči Mladića, odoše socijalisti, ako donese neki liberalan zakon o reformi školstva, odoše socijalisti. I to je moj problem sa mo-

jom strankom. Takođe bih voleo da se prijatno iznenadim, da nisam u pravu i da se ova politika moje stranke pokaže uspešnom i dobrom za Srbiju, ali bojim se da imam previše iskustva da bih tako lako mogao da pogrešim.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Zoran Živković, govorio je dakle, u Sloveniji. Ovo je kraj Peščanika, pozdravljaju vas i zahvaljuju što ste slušali emisiju Svetlana Vuković i Svetlana Lukić. Prijatno.

UBIJTE GLASNIKA

Molim Mila Đukanovića da prvi crnogorski orden dodeli ljudima koji su ovde agitovali za zajednicu, jer su pomogli odvajanje Crne Gore svojim blesastim intervencijama...

Moraćemo da se naviknemo na mapu koju nikada nismo videli...

A Koštunica je postao bezobrazan...

DESIMIR TOŠIĆ, *iz Demokratske stranke,*
SLOBODAN G. MARKOVIĆ, *istoričar,*
MARKO MILANOVIŠ, *iz Beogradskog centra*
za ljudska prava,
TEOFIL PANČIĆ, *novinar*

SVETLANA LUKIĆ:

Dobar dan, građani i građanke Srbije. Crnogorci su nam, mada to nismo tražili, poklonili nezavisnu državu Srbiju. Ostali smo sami sa sobom, a to nam se nikako ne sviđa. Imperija ipak uzvraća udarac: Koštunica još uvek ne priznaje rezultate referenduma, a ni neće nikad. Kad mu se stvarnost ne sviđa, on će je ili ignorisati ili se brecati na nju. Čuveni teoretičar demokratije, Aligrudić, tvrdi da je komunistička vlast Mila Đukanovića na najpodliji način izmanipulisala narod. Narod je zaokruživao da u stanju transa, a u taj trans su ga bacile pre svega novine koje se zovu Crnogorski književni glasnik, rekao je Aligrudić.

Da rezimiramo DSS-ove ocene rezultata crnogorskog referenduma: pod jedan, ne priznaju ih, pod dva, treba spaliti Crnogorski književni glasnik i ceo CeSID baciti u tamnicu.

Ali kako ima indicija da će svet, uprkos našem izričitom protivljenju, priznati nezavisnu Crnu Goru, crnogorskim radnicima u Srbiji preti Lalović, studentima Vuksanović, Dinkić će da rasturi i u staro gvožđe pošalje sve automobile sa crnogorskim registracijama, a paralelno s tim će uz svakog Crnogorca u saveznoj administraciji postaviti po jednog specijalca, da lopovi slučajno ne pokradu pare iz njegovog budžeta i ne zbrišu preko granice.

Naša vlast se ponaša kao naši fudbaleri, kad gube, oni pljunu u lice ili sudiju ili igrača koji je postigao gol, ponekad i obojicu, dobiju crveni karton, a onda uvređeno, ali ponosno izlaze sa terena krsteći se i psujući u isti mah.

Nisam nešto čula da je Crnogorcima pretio gazda Velja Ilić, on izgleda čeka da počne tuča, pa će onda dati svoj doprinos odbrani srpskih nacionalnih interesa. I dok tako čeka neku akciju, gazda Velja je postao prvi dobitnik ordena svetog vladike Nikolaja. Trostrukom jubileju vladike Nikolaja prisustvovali su i novopečeni srpski državljani, Dragan Jočić i Radoš Ljušić sa sve nalepnicom sa likom Ratka Mladića. Bio je tamo i pojac u horu Crkve svetog Marka, ministar Naumov, a sve ih je pesmom tešio vladika Atanasije, počeo je stihovima „Ječam žela Kosovka devojka“, a završio sa „Kad se vojska, majčice, na Kosovo vrati“.

Nećemo danas o Kosovu, biće vremena za to, prvo da prebolimo Crnu Goru. Slušate na početku Peščanika publicistu Desimira Tošića. Go-

spodin Tošić je i najstariji član Demokratske stranke, bilo bi lepo kada bi mogli da kažemo da je on zaštitni znak DS-a, ali nije, mada bi on to voleo.

DESIMIR TOŠIĆ:

Ceo proces raspada te istorijske spomenice, što je bila Jugoslavija, za mene lično je bolan, bez obzira da li se radi o Sloveniji ili Crnoj Gori. Naravno, teže mi je kada vidim da se odvaja Crna Gora nego Slovenija. Međutim, kada je proces počeo, teško ga je bilo zaustaviti i ja lično mislim da smo od početka, još od 1918. glavni krivci mi. Ne zbog toga što smo bili zli, nego zbog toga što nismo shvatili šta je to mnogonacionalna država. Tu je naslagano toliko naših grešaka da sam, s jedne strane, osećao bol, a s druge strane bio sam veliki protivnik bilo kakve intervencije iz Srbije.

Prvo, ja sam protivnik ove vlade koja je na jedan vrlo glup, hteo sam da kažem priglup, ali mi se učinilo da nije dovoljno, dakle, na jedan glup način vršila pritisak. Molim vas, da prvi ministar okolo nosi spisak Crnogoraca, to nije priglupo nego je stupidno. Evo, ja sad izigravam stranca u ovoj zemlji patriota. Koga će taj spisak da ubedi, molim vas? Ima tu i još jedan jako interesantan argumenat, a to je da će sad da vam kažu - cela Srbija u trokutu Loznica - Kragujevac - Kraljevo - Užice - Čačak, sve su to Crnogorci. I šta sad treba, da pokupimo njihova imena i da dokazujemo da Crna Gora mora da ostane u Srbiji. Crna Gora odlučuje, a ne ti koji su se adaptirali ili asimilovali.

Cela situacija je mučna i ja se nadam da će Đukanović čuti ovaj *Peščanik* i da će uslišiti moju molbu. Ja ga molim da prvi crnogorski orden dodeli ljudima koji su ovde agitovali za zajednicu, da im se zahvali, jer su mu pomogli, iako su bili za zajednicu. Pomagali su odvajanje Crne Gore svojim antipolitičkim, anacionalnim, blesastim intervencijama. Ovde mislim prvenstveno na jednog akademika i na jednog mitropolita. Da sam Milo Đukanović, odmah bih im dao orden.

Crnogorci su se sa svojim srpstvom tokom devetnaestog veka popeli Srbijancima na glavu. Njegoš, knez Danilo, kralj Nikola, nije se znao ko je bio veći Srbin. To je sve išlo do 1918. godine i ako čitate literaturu o podgoričkoj skupštini 1918. niko do danas nije rekao da su zelenaši imali većinu. Očevidno je većina bila za jedinstvo, a vođ federalističkog pokreta u Crnoj Gori, Sekula Drljević, sve do četrdeset prve godine javno je izjavljivao, možete to pronaći u dokumentima,

da je on po nacionalnosti Srbin. On je samo tražio posebnu federalnu jedinicu.

Šta se dogodilo u prvoj Jugoslaviji? To je bila šumadijsko-beogradska Jugoslavija, svaki ministar je morao biti iz Kragujevca ili iz Beograda, nikoga nije bilo ni iz istočne Srbije, nije bilo ni Crnogoraca, ni Srba iz Bosne, ali nije bilo ni Hrvata. Kako je rekao jedan istoričar, Jugoslavija je bila država srpskog naroda u kojoj su živeli i Hrvati i Slovenci. Ne možete naći bolje objašnjenje naše hegemonije.

DESIMIR
TOŠIĆ

Bez obzira šta mi mislimo o ovom referendumu, Crna Gora se ne oslobađa Srbije kao Srbije, nego njenih tereta. Mi u Srbiji nismo svesni šta smo, voljno i nevoljno, radili za poslednjih petnaest - šesnaest godina. Srbija je sada iza Crne Gore u mnogim stvarima. U Crnoj Gori je sada na glasanje izašlo osamdeset pet odsto birača, kod nas u Srbiji na glasanje izađe jedva četrdeset pet odsto, mi imamo apstinenciju kao nijedna zemlja u istočnoj Evropi. Dakle, Crna Gora se oslobađa društva koje je totalno nezainteresovano za svoju sudbinu. Crna Gora nema Šešelja, ona nema nijednu takvu partiju za koju glasa dvadeset osam odsto birača. Zbog čega bi Crna Gora ostala sa Srbijom, sa zemljom u kojoj bi jednog dana mogao da pobedi Šešelj? Pazite, sigurno da i u Crnoj Gori postoje kruti vojnici i luđaci, ali ona nema vojni establišment. Mi imamo vojni i policijski establišment koji onemogućava našu demokratizaciju. Mi nismo još otvorili dosijea ni ministarstva spoljnih poslova, ni vojske. Zbog čega bi Crna Gora sve to morala da trpi? Molim vas, a ja nisam Crnogorac, ja sam sasvim sa druge strane. Dalje, Crna Gora nema klerikalni zakon o verskim zajednicama kao što mi imamo.

Crnogorska vlast je u sukobu sa Srpskom pravoslavnom crkvom, ali moram da kažem, u tom sukobu crnogorske vlasti su otmene u poređenju sa mračnjacima u današnjoj vladi Srbije, koja je napravila ovaj zakon. Ako zahvaljujući tom zakonu srpska crkva bude uspela da razvije biznis, to će biti naša najveća privatizacija. Onda neće tajkuni voditi našu privredu, nego episkopi i sveštenici. Sve crkve na Zapadu su oslobođene plaćanja poreza za crkvene radnje, ali ne i za svoje biznise. E, to je uradila naša vlada koja hoće da uđe u Evropu. Zašto bi i taj teret Crna Gora trpela? Dalje, crnogorska štampa, kao što je *Pobjeda*, je mnogo otmenija nego naša, koja je otrovna, antievropska, antizapadna, antiamerička. Zašto bi sve to Crnogorci trpeli sa naše strane? Crna Gora nema Miloševića, Crna Gora nema Mladića, mi sve to ima-

mo. Mi nismo svesni koliko smo zaostali u odnosu na njih, tako da, kad s te strane gledate, vi osećate da je bilo logično da Crnogorci glasaju kao što su glasali. Oni, molim vas, nemaju nijedno ubistvo kao što je ubistvo Stambolića ili Đinđića. Mi smo sebe opteretili strašnim prestupima i zločinima, nismo svesni šta ostaje iza nas kao teret, prvenstveno nama samima, ali drugi nisu dužni taj teret da nose.

Ja bih lično voleo kada bi Srbija počela da se oslobađa tereta koji sam pominjao. Ako se žalite da su neki naši ljudi nestali i nosite njihov spisak, recimo u Brisel, kao naš predsednik vlade, ponesite i spisak onih koji su nestali posle naših akcija. Kada kažete da su vam sto dvadeset i dve crkve i manastira pogođene u požaru marta 2004, da li biste bili ljubazni da nam kažete koliko je džamija porušeno na Kosovu 1999. godine? Onda bi se mnogi iznenadili kad bi videli da je taj broj mnogo veći nego što je broj uništenih pravoslavnih crkava. U Bosni je još strašnije, odnos uništenih pravoslavnih crkava i džamija je negde jedan prema devet. Pravoslavna crkva mora o tome da govori, da se moli za sve ljude, a ne samo za nekog episkopa iz Vranja.

Molim vas, kad govorimo o tim opterećenjima iz prošlosti: Crnogorci imaju jedan problem, to je Dubrovnik, a i za Dubrovnik se Đukanović izvinio, ovde su ga zbog toga napadali. A mi imamo Vukovar, imamo Srebrenicu, imamo Sarajevo i imamo Dubrovnik. To nema nijedan narod na ovom prostoru. Dok god to kod nas ne sazre jednom za svagda, nema nam pomoći. To ne znači da se busate u grudi i vičete kako ste imperijalista ili hegemonista, treba samo da priznate, da kažete - žalimo, molimo za oproštaj. Dokle god to ne uradimo, Evropa nam ništa neće moći da pomogne.

Zašto Srbija pati, a patim i ja kao Srbijanac, zbog ovoga što se desilo sa Crnom Gorom? Moji prijatelji u Drugoj Srbiji sve to svode na imperijalizam i hegemoniju. Ima i toga, ali Srbija ima i osećanje misije. Ima naroda koji imaju misiju, ima naroda koji je nemaju, iako su uspešni. Recimo, ja mislim da Britanci nemaju nikakvo osećanje misije, oni su potpuno nezainteresovani da usreće našu planetu. Francuzi imaju misiju, Francuska revolucija je misija, ona ima ideju da se uvede demokratija svuda u svetu. Rusija ima misiju, Rusija ima prvo pravoslavnu misiju, a onda ima komunističku. Dakle, to se ne može ad hok shvatiti kao negativno, ali naravno, pitanje je šta pri tome radite. Mi smo radili sve pogrešno od 1918. godine, tako da je naša mi-

sija, nažalost, propala. Meni je zbog toga žao i ja ovde izjavljujem sa-
učesće svima koji su bili u toj misiji, pa i samom sebi.

Kod nas Srbijanaca postoji jedan težak problem koji se sada jasno vi-
di, a to je naša nesposobnost za pluralizam. Francuzi su, kao što zna-
te, nametali svoju misiju prvo kroz revoluciju, a posle preko Napole-
ona, i onda je to ugasnulo. E, onda je došao Hitler, i on je imao misi-
ju. Posle rata je došla Evropa, Evropska unija, evropska zajednica, ali
to je nešto sasvim drugo, to je dobrovoljno. Ako nećete vi Srbi da bu-
dete u toj zajednici, možete da budete bogati i van Evrope, vrata su
vam otvorena. Ostaje vam samo da se borite sa Švajcarskom ko će bi-
ti bolji po standardu, da li vi ili Švajcarci, niko vas ne tera u Evropu.
Kad kaže neka budala iz Akademije nauka - Ne trčite u Evropu, oni
hoće da nam uzmu pitku vodu i zdravu hranu - ja bih dodao da je za-
boravio kiseonik. Ja mislim da je kiseonik kod mene na Vidikovcu bo-
lji nego u Francuskoj.

Za Srbijance je Jugoslavija bila ispit. Međutim, Srbijanci su bili neo-
setljivi ne samo na Hrvate, katolike da kažem, da bude jasnije, kad
kažete katolik znate da je to đubre. Mi ne možemo da se uživimo u tu
različitost, hteli bismo sve da uniformišemo, jer znate, to nije bio sa-
mo odnos prema Hrvatima i katolicima, to je bio odnos i prema Srbi-
ma iz drugih oblasti. Ja mislim da je iz Makedonije prvi ministar u
vladu ušao tek 1940. godine, iz Bosne su za dvadeset tri godine, mi-
slim, bila dvojica. Mi ni o kome nismo vodili računa i, kao što sam re-
kao, Jugoslavija je bila, ne srbijanska ili srpska, nego je bila beograd-
sko-šumadijska. Da vam kažem jedan drugi argumenat koji je užasa-
vajući. Ne znam tačno koje godine, negde tridesetih, osniva se pravni
fakultet u Subotici. U to vreme je bilo jako mnogo doktora prava u
Vojvodini, bilo da su doktorirali u Pešti ili Beču. Naša vlada je posta-
vila sudskog potpukovnika za dekana Pravnog fakulteta u Subotici.
Pazite, nisu oni to radili zlonamerno, nego su bili potpuno lišeni sve-
sti šta je to država, šta je to zajednica, šta je to mnogonacionalna za-
jednica. Tako da mi plaćamo taj greh i poslednje plaćanje je ovo sa Cr-
nom Gorom.

I sad, biće nekih problema i za Crnogorce. Oni su imali mesto u srp-
skom prostoru još od propasti srednjovekovne države. Ja ne verujem
da će naše vlasti, čak i ove kakve su jadne i šašave, sprovesti neku
organizovanu, sistematsku diskriminaciju, ne verujem, ali će biti ne-
čega što je dosta prirodno. Crnogorci su se u našem prostoru jako do-

DESIMIR
TOŠIĆ

bro snalazili, ali to neće više ići tako kao što je išlo, tako da oni gube jedan značajan prostor za svoju, da kažem, emigraciju.

Ja sam bio prijatno iznenađen Đukanovićevim poslednjim intervjuom, bio je na velikoj visini, i prema crnogorskoj opoziciji u Crnoj Gori. To je daleko ispred naše vlade, to je sve beda, taj G17 koji nikad nije bio politička stranka, to je za mene bila komedija. Dajte mi jednu zemlju u kojoj postoji politička stranka sa takvim pretenzijama i takvim imenom - G17. Ja imam objašnjenje, vrlo vulgarno, šta znači G17, ali neću da kažem pred slušaocima, ko dođe kod mene kući, ja ću mu reći na uvo. Dakle, dobro je što je Đukanović pobedio, dobro je što je radostan, iako u tome ima dosta nacionalizma. To je zaista dosta jadno, kao i ona čuvena Đukanovićeva rečenica: „Naš gospodar Nikola je bio inteligentan vladar, patriota i veliki vojnik”. Nikola je bio okrutan vladar, koji je zatvarao decu po podrumima. Kakav gospodar u ime demokratije i Evrope, to je smešno.

SVETLANA LUKIĆ:

Mladić nije isporučen, prekinuti su pregovori sa Evropskom unijom, evo sada ne žele da priznaju rezultate crnogorskog referenduma, kao da su dodatno izgubili glavu.

DESIMIR TOŠIĆ :

Tako i treba svima vama koji ste radili protiv Demokratske stranke i Tadića. Kada su moji prijatelji iz *Danasa* žestoko napadali Živkovića, ja sa Živkovićem nemam neki specijalni odnos, ja sam ih onda grdio: „A šta vi hoćete, pošto grdite Živkovića, sigurno hoćete Koštunicu?” Oni su ćutali i stvarno je Koštunica došao. Mi imamo vrlo malo izbora, u tome je veliki problem. Pazite, ovi ljudi koji čitaju ove naslove po novinama, svim novinama, čak i u *Vremenu* vi imate tekstove koji su iznenađujući, da vam ne govorim o njegovom uredniku koji je mene uporedio sa Tijanićem, možete zamisliti kako je to jedan mudar urednik. Dakle, kako vi očekujete da javno mnjenje napreduje? Kad bi nas sutra primili u Evropu, ja mislim da bi nas već prekosutra izbacili. Naše javno mnjenje lažno izjavljuje da je za Evropu, a u stvari sve što radi je antievropski. Oni ništa ne razumeju, imate ministra vera koji je došao sa neba, koji vam kaže danas, u dvadeset prvom veku, da mi živimo u diktaturi tolerancije. Pre neki dan je rekao još božanstveniju glupost, kaže: „Vraćanje imovine crkvi, to je vraćanje imovine narodu”. Pazite, to nisam znao, da kad crkva dobije sto hektara zemlje,

od toga će narod imati koristi. Kako će imati koristi? Ali, razumete, kad vi imate vladu u kojoj je predsednik vlade bogomoljac, a ministar vera mračnjak, onda je normalno da dobijete ovakav zakon. Moram da kažem da je meni lično žao što predsednik Tadić nije odbio da potpiše taj zakon. Odbiti, pa neka ga skupština ponovo potvrdi.

DESIMIR
TOŠIĆ

SVETLANA LUKIĆ :

Ali evo nama kralja kao alternative.

DESIMIR TOŠIĆ :

E pa sad, nemojte da me zasmejavate. Vidim da će on da služi Srbiji svojim srpskim jezikom. Ono što mene muči, moralno, to je kada neko vidi jednu zemlju u nesrećama, a mi smo u nesrećama, kaže - hajde da to iskoristim. To što Drašković radi, ja njemu opraštam. On zna da sa svojim tezama o napredovanju ka Evropi za njega niko neće da glasa, ali će, ako podrži monarhiju, glasati.

Ja lično mislim da sâm Aleksandar nije toliko zainteresovan za monarhiju, iako mu se sviđa da živi na Dedinju. Mislim da je motorna snaga te ideje njegova žena i ona banda, Krunski savet. Vidite kako je G17 ozbiljna partija, oni imaju čak dva člana koji su zamrzli svoje članstvo u Krunskom savetu, to sam saznao pre neki dan. Moram da kažem da sam se sa uživanjem smejao kad sam čuo te priče o obnavljanju monarhije.

IZ DOKUMENTARNE REPORTAŽE VAŠAR U TOPOLI

Sad nam je Katarina došla, kao da je sa nama pobadala luk, uopšte nema da se ona nešto podigla, da je ona kraljica. Ona je rešila sa svih deset da dođe u Srbiju, sva je hepi, pa je oduševljena, pa je babe vuku, pa je ljube... Sve to ona pristaje, to je jedna divna rajska duša, ja nemam reči. Ona meni ništa neće pomoći, niti će ona doći meni da muze krave, niti će ona doći meni da kopa baštu, niti će ona meni možda da pomogne nešto, ali to je jedna divna, rajska duša. Ja sam oduševljena njom. A ona deca, ona tri deteta, najstariji Petar, pa ako ne može ovaj da nauči srpski, on je u Engleskoj živeo i ima englesku intonaciju glasa, ali onaj mali, on je pravo Srpče. Kaže: „Došao sam u moju zemlju, da pozdravim moje Srbe, živela moja zemlja, živela Srbija”. Ono puca kad kaže - Srbija. Tu nema govora.

Moj deda je voleo pokojnog kralja Aleksandra više nego oči u glavi. To je bilo negde, mislim dvadeset šeste godine, on je nekim slučajem naišao na našu kuću. A moji tada nisu ni znali da im je baš kralj Aleksandar u kući. Onda su poslužili jabukama ađutanta, a on je rekao: „Poslužite prvo njegovo veličanstvo”. Tek su onda ukapirali da se radi o kralju Aleksandru.

Posebno mi je drago da mogu da vas pozdravim u ovom podrumu vašeg dede, kralja Aleksandra. Podrum je pravljen 1931. godine.

Aleksandar Karađorđević : Kome pripada?

Podrum pripada ovdašnjoj organizaciji Poljoprivredni kombinat „Oplenac” - Topola.

Aleksandar Karađorđević: To je krađa, to je krađa.

Rupe, vidite ovde, i tu gore, ruski vojnici kada su ušli ovde nisu imali vremena da izvade čep da toče, nego su pucali u burad i točili u čuturice. Evo, izvolite, idemo dalje. Rat je objavljen, 6. aprila bombardovan je Beograd, a već 11. Nemci su bili ovde u podrumu. Vidite, to je gotica, prvi tehnolog je bio Nemač.

Aleksandar Karađorđević: Koji nije dobro... tehnologija, vino mora da ima, kako se zove...?

Čep.

Aleksandar Karađorđević: To je dobro za šljivovicu, to je koka kola. Ja sam protiv ljudi.

Niste vi protiv ljudi.

Aleksandar Karađorđević: Ja učim srpski.

Vi ste protiv neljudi.

Aleksandar Karađorđević: Ono što je dobro za narod, za ljude, to je dobro i za kralja.

DESIMIR TOŠIĆ :

Vi znate moju teoriju da se u ovoj zemlji može samo plakati ili smeјati, ozbiljno se uopšte ne može razgovarati. Za *Peščanik* moram da vam kažem, moram da kritikujem vašu poslednju knjigu, ali ćemo to drugi put, kad se odmorite preko leta. Ja mnoge ljude u Drugoj Srbiji

posmatram i kao patriote, tu reč sad uzimam ozbiljno, da li vi hoćete ovom društvu nešto da pomognete? Ono je, ne smem da kažem bolešno, pošto ja nisam lekar, niti sam psihijatar, ali kulturološki osećam da je u strašnim nesrećama, i ako hoćete da im pomognete, morate da im priđete pitomije. Imate vašeg saradnika koji ne može da sastavi tri reči, a da ne opsuje majku i oca. Psovanje se dozvoljava jednom ministru za investicije, domaćinu, on kao domaćin verovatno ujutru počinje sa Bogom, u podne psuje majku, a uveče verovatno psuje dete. Ali slušajte, kad vi dajete, ne samo putem radija, nego to štampate i u knjizi, meni se čini da je to suviše, nepotrebno i kontraproduktivno.

DESIMIR
TOŠIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

O ovome ćemo da nastavimo...

DESIMIR TOŠIĆ:

... posle odmora.

SVETLANA LUKIĆ:

Dogovoreno.

Čuli ste gospodina Desimira Tošića i snimke iz Topole, koje smo napravile pre petnaest - šesnaest godina, kad li je već njegovo kraljevsko veličanstvo prvi put kročilo na tle Srbije, ne sećam se. U nastavku Peščanika slušate Slobodana Markovića sa Fakulteta političkih nauka, koji je dane uoči referenduma i referendum dočekao u Crnoj Gori.

SLOBODAN G. MARKOVIĆ:

Ono što je poseban slučaj u Crnoj Gori u odnosu na sve druge zemlje bivše Jugoslavije je taj da u stvari u Crnoj Gori ne postoji etnička većina, jer po poslednjem popisu Crnogorci čine četrdeset tri odsto građana Crne Gore. Već i u samom crnogorskom korpusu postoji veliki rascep zbog toga, i on se pokazao na ovom referendumu, da li treba ostati u državnoj zajednici ili krenuti u izgradnju sopstvene države. Ono što je sad specifično, to je kako se stvara jedna država bez nacije. Nacija je, istorijski gledano, faktor koji objedinjuje, a ovde kod nas nacija je faktor koji deli, a posebno deli u Crnoj Gori. Kada se uporede popisi, 1948. bilo je 1,8 odsto Srba, 1953. 3,3 odsto, 1981. otprilike isto toliko, pa 1991. 9 odsto, pa 2003. godine 32 odsto. U trenutku kada je blok oko Mila Đukanovića uspeo da izbori suverenost, došlo je do formiranja dve paralelne nacije. Znači, on je istovremeno

uspeo da formira državu i rascepi crnogorski korpus. Ono što je nekada bio crnogorski korpus, kao što smo videli četrdeset osme i na kasnijim popisima, to se sada raspolutilo na dva skoro jednaka korpusa, pri čemu je ovaj crnogorski naravno malo veći. Dakle, on je raspolutio korpus koji bi trebalo, pod znacima navoda, da bude državotvoran, a u isto vreme je formirao državu. E sad, kakve će to implikacije imati za Srbiju, to je najzanimljivije.

Mi u ovoj godini vrlo verovatno ulazimo u takozvani Trijanonski sindrom, kao Mađari posle raspada Austrougarske monarhije. Šta to znači? To znači život u fikciji, u kome se stalno pozivamo na neku veliku prošlost, upoređujemo je sa običnošću sadašnjice, čini nam se da je nacija kojoj pripadamo bila mnogo veća u prošlosti i želimo to da obnovimo. To se desilo u Mađarskoj posle Trijanonskog sporazuma. U Mađarskoj je Trijanonski sindrom još uvek veoma jak, posebno kod birača desnice. Kod njih su se svojevremeno formirala dva identiteta - malomađarski i velikomađarski. Malomađarski identitet i danas priznaje samo Mađare u Mađarskoj i sa podozrenjem gleda prema Mađarima van Mađarske, kao prema onima koji mogu da ugroze njihova radna mesta, koji su kulturno na nižem nivou i tako dalje. E sad, pošto je Srbija napokon ostala sama sa sobom - svi su se otcepili od Srbije, želeo to neko da prizna ili ne, onda će se i ovde verovatno paralelno formirati dva identiteta. S jedne strane, postojaće i dalje taj velikosrpski identitet, koji će činiti u velikoj meri oni koji su poreklom iz Crne Gore, iz Bosne i Hercegovine, iz Hrvatske, sa Kosova, a s druge strane formiraće se taj malosrpski identitet. Naš problem je što i jedan i drugi od tih identiteta poseduju snažan nacionalistički potencijal.

Ono što se vidi, nažalost, evo samo koji dan posle referenduma u Crnoj Gori, to je koliko taj malosrpski identitet ima jak nacionalistički predznak. Čitam pre neki dan izjavu Vladana Batića: „Sad se treba rešiti svih Crnogoraca, svi koji su Crnogorci treba da podnesu ostavku”. Ti ljudi žive u Srbiji, rođeni su u Srbiji, kakve sad ima veze da li se Crna Gora otcepila, kako to može da utiče na njihov status? Ili rećimo, čuli smo izjavu ministra Vuksanovića. Kada su crnogorski studenti koji studiraju u Beogradu išli besplatnim vozovima u Crnu Goru da glasaju za zajedničku državu, bili su dobri Srbiji, a sada kada su se vratili, e sada im treba ukinuti školarine, sada oni više nisu naši. Bili su naši dok se glasalo, ali pošto se nije izglasalo, bez obzira što su oni većinom glasali za zajedničku državu, sada više nisu naši, sa-

da su ne znam čiji. A ne treba zaboraviti da ti isti studenti koji su bili instrumentalizovani odavde, više nisu naši ni u Crnoj Gori, jer su za ove koji su pobedili oni antidržavni element. A nisu ni ovde naši, jer nisu državljani Srbije. Znači, ne treba se tako igrati sa ljudima.

Ja sam prošao Crnu Goru prošle nedelje kolima, prošao sam kroz Bijelo Polje, Kolašin, Mojkovac, Podgoricu, i ono što mi je bilo vrlo zanimljivo to je koliko je to bio referendum na kojem je učestvovao gotovo svako i koliko je gotovo svako pokazivao javno gde pripada. Videlo se koliko je taj referendum bio pitanje identiteta. Onog dana kada je organizovan miting za državnu zajednicu, svaka kuća koja je bila za državnu zajednicu istakla je trobojku, s tim da je to bio jedan fluidan identitet: neki su isticali jugoslovenske zastave, neki su isticali srpsko-crnogorske zastave, neki su isticali zastave sa četiri ocila, ali sve u raznim trobojkama. A one kuće koje su bile za nezavisnu Crnu Goru, one su isticale crvene zastave. Svi su imali potrebu da se simbolički označe, da kažu - evo, ovaj prostor, ova kuća, ona pripada državnjoj zajednici ili ona pripada Crnoj Gori.

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

U Podgorici su ljudi isticali zastave i po stanovima i to je bilo prosto neverovatno. Svako je hteo da se pokaže - ja sam taj, nemojte imati ni najmanje sumnje. U Bijelom Polju sam video više crnogorskih zastava nego što sam uopšte video zastava na jednom mestu u životu. Svaka bandera je bila ukrašena novom crnogorskom, crvenom zastavom. Gradsko zelenilo Bijelog Polja verovatno je nekoliko dana moralo da kiti čitav grad tim zastavama. Videlo se koliko je sve to ljudima bilo maltene pitanje života i smrti.

SVETLANA LUKIĆ:

Kako vi to objašnjavate, šta je tu sve ugrađeno?

SLOBODAN G. MARKOVIĆ:

Objašnjavam to pojmom zakasnele nacije. Mi na Balkanu imamo problem zakasnelih nacija. Taj, izvorno nemački, termin uveden je da objasni Nemce i Italijane. Oni su zakasnili sa formiranjem nacija u odnosu na velike evropske nacije, na Francuze, Holandane, Britance, Špance, i to njihovo kašnjenje koštalo je Evropu strašnih događaja. To njihovo kašnjenje je bilo uvod u Prvi svetski rat. Poraz jedne od tih zakasnelih nacija u Prvom svetskom ratu odveo je Evropu i svet kasnije u Drugi svetski rat. Znači, kada nešto kasni, imate pojavu jedne stvari iz nekog drugog vremena u jednom novom vremenu i kontek-

stu i onda ta stvar pravi potpuni nered. Ovo što sada vidimo u Crnoj Gori je formiranje jedne zakasnele nacije, sa svom ikonografijom koja to prati, koju smo videli i u Srbiji, sa proslavama i raznim neumeđenostima.

Čitao sam izjave crnogorskih intelektualaca u *Pobjedi* i koje god pitanje da im se postavi, oni odgovaraju sa - crnogorska država, crnogorska država. Pitajte ih kakvo će vreme biti sutra, oni će reći - lepo, ali će biti nezavisna Crna Gora. Isto tako je bilo i kod nas, samo smo mi to malo možda i zaboravili. Prosto, kada se uđe u period izgradnje nacije, u period masovne homogenizacije, to izgleda tako. Crna Gora je sada ušla u period u kojem smo mi bili negde tamo od osamdeset devete nadalje, i sada mora sve da proživi, sve ono što smo već videli na ovim prostorima. I osnovni izvor napetosti koju ćemo videti u Crnoj Gori proističe iz činjenice da potencijal crnogorskog nacionalizma i potencijal nezavisne Crne Gore nisu jednaki.

Potencijal crnogorskog nacionalizma odnosi se na te dve trećine Crnogoraca koji glasaju za samostalnu Crnu Goru i osećaju se kao Crnogorci, a to vam je otprilike najviše trideset odsto svih građana Crne Gore. A potencijal samostalne Crne Gore je pedeset pet odsto. Obično se smatra da politička napetost u Crnoj Gori dolazi odatle što je jedan blok za nezavisnu, a drugi za zajedničku državu, međutim ne shvata se da postoji napetost i u sama ta dva bloka. Znači, potencijal glasača za samostalnu Crnu Goru je gotovo dvostruko veći nego što je potencijal crnogorskih nacionalista, a kada gledamo ovaj drugi blok, blok za zajedničku državu, opet vidimo jednu heterogenost. Tu vidimo ljude koji su srpski nacionalisti, koji uopšte ne priznaju da žive u Crnoj Gori, koji na svojim mitinzima kažu - ovo je Srbija, ali koji čine nešto manje od polovine tog bloka. Onda tu imamo deo birača koji su za neku vrstu kompromisa, pa deo birača koji uopšte ne pripadaju srpskom biračkom telu, recimo jedan mali deo Bošnjaka koji glasa za taj korpus, i imamo deo birača koji još uvek veruje u Jugoslaviju, koji i dalje maše jugoslovenskim zastavama, kao da Jugoslavija postoji.

Sledeće na redu je definisanje i Crne Gore i Srbije. Činjenica da je Crna Gora upravo postala država, predviđanje svih relevantnih faktora da će Kosovo postati neka vrsta države, nije važno sad u kom obimu, sve će to podstaći i pitanja drugih identiteta, i Crna Gora i Srbija kao multietničke države moraće prema tome da se odrede. U Srbiji za to

ima prostora, jer na sedam i po miliona ljudi moguće su neke regionalne autonomije, ali u Crnoj Gori, na više nego deset puta manje stanovništva, smešno deluje pomisao da se ona dalje federalizuje, atomizuje i tako dalje, ali to mi se čini kao jedna neizbežnost.

Srpsko-crnogorski odnosi počinju još od Karađorđa i premijer Koštunica voli da se poziva na tu činjenicu. Pre Karađorđa Srbija zaista nije postojala. Što se tiče Crne Gore, bilo je tih nekoliko brda, koja su uživala relativnu samostalnost, od čega je takođe napravljen mit, jer to je bilo daleko od države. Postojalo je jedno plemensko veće, koje je imalo određenu samostalnost, u koju Turci nisu želeli da zadiru. Onda počinje da se stvara srpska nacionalna svest paralelno iz raznih centara. Jedan centar je kneževina Srbija, drugi centar su vojvođanski Srbi, treći centar je Cetinje. Kada čitate Njegošev *Gorski vijenac*, naročito posvetu, vi vidite da je kod njega srpstvo skoro religiozna kategorija. Kada Njegoš napada poturice, on kaže:

„Kuda ćete s kletvom prađedovskom,/ su čim ćete izać pred Miloša/ i pred druge srpske vitezove/ koji žive doklen sunce grije”.

Pazite, to kaže pravoslavni vladika, znači, ne izlaze oni pred Isusa Hrista da im on sudi i da vidi da li će otići u raj, oni izlaze pred srpske vitezove, što znači da je nacija dobila jedan sakralizovan značaj. Njegoš gotovo svako svoje delo počinje srbovanjem. On je bio prožet tom idejom, jer je to bilo doba nacionalizma, znači ništa neobično, najveći intelektualci tog doba su takođe bili prožeti tom idejom, i italijanski i nemački.

U vreme poslednjih Obrenovića, Milana i Aleksandra, ugled Srbije je pao vrlo nisko, otprilike kao danas, naročito posle poraza u srpsko-bugarskom ratu 1885. Ugled njene vojske je pao, ugled dvora je opao, jer su stalno izbijali neki skandali, kao što je razvod braka, pa kasnije skandal sa lažnom trudnoćom Drage Mašin. Cela zemlja izgledala je kao opereta i onda je mnogim Srbima izvan Srbije izgledalo da su Srbijanci takođe neki operetski tipovi, neozbiljni i nesposobni da ujedine Srbe. Takvo mišljenje imao je i crnogorski knjaz Nikola, koji je došao na ideju da bi on mogao da bude ujedinitelj Srba. O tome se ovde malo zna, ali krajem devetnaestog veka knjaz Nikola se mnogima činio kao čovek koji će ujediniti Srbe, dakle, da će se Srbi ujediniti sa Cetinjom. Na kraju se ipak, od dolaska Petra Karađorđevića, krenulo ovim drugim putem.

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

Odnosi Srbije i Crne Gore išli su tamo i ovamo, u zavisnosti od procene različitih vladara ko bi tu koga mogao da preuzme. Bilo je tu i iskrenosti, kao recimo kod Njegoša, bilo je kalkulacije, kao kod knjaza Nikole, bilo je kalkulacija i sa srpske strane. Ti odnosi su se stršno iskomplikovali kada se knez Petar Karađorđević, u to vreme u emigraciji, oženio kćerkom knjaza Nikole. U Beogradu je to doživljeno kao nesumnjivi atak i vrlo jasno pročitano u smislu da knjaz Nikola ima pansrpske aspiracije. I zaista, u vreme Petrovića u devetnaestom veku Crnogorci su se odrekli tog užeg, crnogorskog identiteta u ime šireg, srpskog identiteta i bili su spremni da tu širu zajednicu prihvate kao svoju. Međutim, u kraljevini Jugoslaviji Crna Gora je prosto utopljena u Srbiju. U toj stvari Srbijanci nisu razumeli Crnogorce. Crnogorci jesu bili za zajedničku državu, naročito onaj deo Crne Gore koji je sebe doživljavao kao najveće Srbe i koje su vojvođanski Srbi hvalili kao srpsku Spartu nasuprot Srbiji koja ćuti. U to doba se vojvođanskim Srbima činilo da će Crnogorci biti glavni faktor ujedinjenja.

Ali šta se dešava u kraljevini Jugoslaviji? Crnogorci su ušli u tu zajednicu, ali ubrzo je došlo do razočaranja, jer su izgubili bilo kakvu samostalnost. Problem je bio u tome što srpska elita u prvoj Jugoslaviji nije bila spremna za federalizaciju. Jedini način da se sačuva Jugoslavija bio je projekat federalizacije i odustajanje od tog projekta sa srpske strane i želja da se u Jugoslaviji ujedine srpske zemlje bio je početak kraja te države. Tako se između dva svetska rata u jednom delu crnogorske javnosti stvorio jak osećaj da ih je Beograd izdao, da ih je sveo na potpunu provinciju, ni na šta. Tada nije bilo ni pruge, pruga Beograd - Bar izgrađena je tek posle Drugog svetskog rata. Kada pogledate kako su saobraćajno integrisane Srbija i Crna Gora, vama se i danas može dogoditi da je magla na surčinskom aerodromu i da u Crnu Goru možete da odputujete samo vozom. Taj voz može da ide i deset, dvanaest sati do Podgorice. Brže ćete stići avionom do Njujorka, nego vozom ili čak automobilom do Bara. I to vam pokazuje koliko je taj prostor neintegrisan, a zamislite tek koliko je bio neintegrisan u prvoj Jugoslaviji.

Znači, Crna Gora je tada postala zapećak. E sad, dok je postojala nezavisna Crna Gora, Crnogorci su razvili samosvest u smislu da je svaki crnogorski junak verovao da kada on učini neko junačko delo, ruski car o tome tog popodneva razgovara sa carskom porodicom. Iz jednog takvog stanja Crna Gora je došla u status slepog creva nove

države i tada su se razvila prva antisrpska osećanja. Treba imati u vidu i da se u Crnoj Gori i dan-danas osećaju posledice Drugog svetskog rata, koje su vrlo čudne, naročito u ovoj prosrpskoj koaliciji, u kojoj u istoj grupi vidite četnike i partizane. To znači da nisu svi prosrpski elementi nužno otišli u četnike, mnogi su otišli i u partizane. Kao rezultat poraza četničkih snaga i stvaranja nove crnogorske republike i nove nacije posle Drugog svetskog rata, vidite da je, na prvom popisu posle Drugog svetskog rata, tek nešto više od jedan odsto ljudi u Crnoj Gori iskazalo svoj srpski identitet. Pitanje je koliko su oni mogli slobodno to da kažu, ali svejedno, i to je neki izraz stanja.

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

U socijalističkoj Jugoslaviji gradi se crnogorski identitet, ali i jedna disproporcionalna uloga Crne Gore. Pogledajte koliko ste u Titovoj diplomatiji imali ambasadora iz Crne Gore, koja je imala šestinu svih diplomatskih mesta. U Crnoj Gori će vam sa ponosom reći da su u jednom trenutku imali deset ambasadora sa Cetinja. Crna Gora je imala više ambasadora u Titovoj Jugoslaviji nego što će moći da ih ima danas, kada znamo koliko to košta. Znači, došlo je ipak do neke afirmacije Crne Gore, dobili su svoju republiku i glavni grad koji nosi Titovo ime. S druge strane, Crna Gora je ostala ekonomski zapećak. I valjda je na tragu toga i krenula ta fascinacija u Crnoj Gori Slobodanom Miloševićem. Na tragu te fascinacije su došli na vlast i Milo Đukanović i Predrag Bulatović. Paradoksalno, mi sada u Crnoj Gori prisustvujemo obračunu između ljudi Slobodana Miloševića. U toj borbi izmanipulisano je celokupno stanovništvo, da stane na jednu ili na drugu stranu.

Da pokušamo da sažmemo još jednom: u Crnoj Gori imamo, dakle, entuzijazam za zajedničku državu u devetnaestom veku, do 1918, imamo razočaranje u položaj Crne Gore između dva svetska rata. Posle 1945. imamo jedan neuspeo pokušaj modernizacije u Crnoj Gori, gde je na delu nesposobnost tamošnjih komunističkih elita da idu u korak sa razvojem koji je imala ta Jugoslavija. Na tom talasu imate jednu fascinaciju Srbijom, koja se, evo sada, završila jednom priličnom razočaranošću Srbijom kod nešto više od polovine biračkog tela. Ali jedna stvar je vrlo bitna, kada se država rastavi, nju je jako teško sastaviti. Znači, čak i ako za neku godinu bude postojala većina za ujedinjenje, vrlo je teško ujediniti nešto što je razjedinjeno. Sto godina se to ujedinjavalo, a pokret za samostalnost postojao je osam godina. To je bila marginalna pojava u Crnoj Gori i dobila je krila tek onda kada je Milo Đukanović počeo da koketira sa tim. Ali on je za svega

osam godina uspeo sistemski da pripremi Crnu Goru za samostalnost, da pridobije na svoju stranu celokupnu liberalnu elitu i da ostvari samostalnost.

Ovde ne treba gajiti nikakve iluzije da to može ponovo da se sastavi, jer nije lako ujediniti dve države. Uvek je neko za, neko je protiv, a i spoljne sile su podeljene. Mnogo je lakše nešto razjediniti nego ujediniti i ponavljam, u Beogradu ne treba gajiti nikakve iluzije da će, čak i ako se u Crnoj Gori pojavi eventualna većina, to moći u budućnosti da se objedini. To je gotovo nemoguće, dakle, jedina realna aspiracija je da se te zemlje eventualno opet nađu zajedno, jednoga dana u Evropskoj uniji. Znači, Srbija sada treba da pokuša da u ovim granicama u kojima se našla i koje će biti definisane do kraja godine, pokuša da sredi stanje, puteve, ekonomiju, etničke odnose. To je ono što Srbiji preostaje, a ideja da će se obnoviti ta zajednica može se već u ovom trenutku označiti kao izrazito utopistička.

Mislim da nas čeka jedna vrlo politizovana jesen u toku koje će morati već jednom neko da saopšti - evo, ovo je sada Srbija i ovo je naša država u kojoj živimo. Moraćemo da se naviknemo na mapu koju nikada nismo videli. Mi još uvek u većini televizijskih dnevnika imamo mapu na kojoj se nalaze Srbija, Crna Gora i Republika Srpska, a mapa koja će biti stvarna politička mapa, koju je odredila Evropska unija Srbiji, koja je, nadajmo se, i konačna, ta mapa izgleda bitno drugačije. Niko je još nije video, niko je nije vizualizovao, niko se nije navikao na to.

Srbija je početkom dvadesetog veka bila magnetna tačka za okolne narode. Srbija je sada kao neka sila koja odbija sve od sebe i to je taj traumatični preokret kog svi mi postajemo svesni.

SVETLANA LUKIĆ:

U nastavku emisije čućete Marka Milanovića. Marko je do sada gostovao u Peščaniku kao student prava i saradnik Beogradskog centra za ljudska prava. Poslednjih godinu dana je proveo u Mičigenu, u Americi, gde je magistrirao na međunarodnom pravu. Od jeseni će biti na praksi u Međunarodnom sudu pravde u Hagu. Na proputovanju kroz Beograd je svratio u Peščanik da nam malo objasni to sa bosanskom tužbom za genocid protiv naše države. Marko ima dvadeset šest godina, zvuči jako veselo, ali i jako ljuto. U stvari, to je kombinacija koju već prepoznavamo u generaciji koja je pošla u prvi razred

osnovne škole kada je Slobodan Milošević došao na vlast. Za razliku od nas, oni su nevini i zbog toga besni što moraju da nose stigmatu kolektivne odgovornosti. Moraćemo da naučimo da trpimo njihov gnev, koji će vremenom samo rasti. Marko Milanović.

MARKO MILANOVIĆ:

Pa ništa, ja otišao na taj Univerzitet Mičigen, oni mi dali pare, fenomenalno je, najbolji mogući profesori iz celog sveta. Trajalo je to godinu dana i eto, magistrirao, teza mi je bila ta odgovornost države za genocid, znači ovo: Srbija, Bosna, i eto.

MARKO
MILANOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Posle vremena provedenog tamo da li ti se nekako promenio pogled na ovo ovde?

MARKO MILANOVIĆ:

Zaista me je manje briga, prosto nemam svakodnevno čitanje *Kurira* - je l' postoji *Kurir* još? Postoji. Šta je Koštunica rekao, koju glupost je izvalio, stvarno me ne zanima više. Pazi, Amerika je stvarno u nekim stvarima potpuno prolupana zemlja, oni imaju velikih problema društvenih i ovakvih i onakvih, ali ipak je to normalna zemlja u suštini. A što se tiče adaptacije, imao sam toliko posla, zaista sam za tih godinu dana radio više nego za četiri godine na beogradskom Pravnom fakultetu. I onda, bre, nemaš vremena da misliš o nostalgiji za Srbijom. Kada mi je to možda malo počelo, kada mi je došao raspust, otišao sam u Kaliforniju i zezao se tamo kod nekih prijatelja.

SVETLANA LUKIĆ:

I šta sada, kada si se vratio?

MARKO MILANOVIĆ:

Pa sve je isto, samo da promeniš datume na novinama i sve je potpuno isto. Jedino su se desile neke stvari koje su me lično obradovale. Na primer, raskol G17 plus - tako mi je drago. To ti je kosmička karma: kako si zakotrljao, tako ti se vratilo. Da, sitna, mala životna zadovoljstva - to je kao dobar ručak. Pa je onda bio onaj miting LDP-a, pa je bilo lepo na mitingu - porodično.

SVETLANA LUKIĆ:
Šta još?

MARKO MILANOVIĆ:

A, postali smo Srbija. Nervira me što nam cela ta priča oko Crne Gore, potpuno racionalno gledajući, samo uzima vreme od nekih stvari koje tu treba da se urade. Budalaština jedna, napravili himeru od države kakva nigde ne postoji na svetu, kao Zanzibar. A Koštunica i kompanija, ne žele oni Crnu Goru zato što mi imamo nešto praktično iz toga, nego to ima veze sa nekim njihovim mentalnim kompleksima.

SVETLANA LUKIĆ:

Začuđujuće je kako se otimaju da priznaju toliko očigledne stvari.

MARKO MILANOVIĆ:

Kako ti je začuđujuće, pa ideja poricanja stvarnosti ti je ovde najkorišćeniji mehanizam odbrane poslednjih petnaest godina, a oni su to doveli do stanja perfekcije. Gledao sam televiziju te večeri kada je bilo to u Crnoj Gori. Mislim, baš mene generalno briga za Crnu Goru, ali gledao sam da vidim da se tu ne napravi neka glupost, jer onaj Peđa Bulatović je izašao sa onim tonom, pa sa tim licem - to je izgledalo preteći u jednom trenutku i stvarno je moglo nešto bezveze da se desi. Znači, njima je Milo prodao priču da će oni sada nezavisnom državom dobiti bog zna šta. Neće ništa da dobiju. A šta nam je ambicija svima? Da uđemo u Evropsku uniju, gde će onda Brisel da nam govori šta ćemo da radimo sledećih sto pedeset godina. Milo je odlučio da njemu treba politički projekat da bi i dalje bio na vlasti. Mada, znaš šta, oni možda imaju i neku korist od toga, praktično gledajući, u smislu da, dok se Srbija još zeza oko ove priče s Mladićem, oni možda mogu da učine par koraka ispred u priključivanju Evropskoj uniji.

SVETLANA VUKOVIĆ:

To se delimično oseća čak i u tvom tonu, nekako je blam da nas i Crnogorci napuste.

MARKO MILANOVIĆ:

Blam je! Pa jeste, Srbija je toliko mala da je bubuljica na licu Evrope, a šta je Crna Gora, 'leba ti, opština Vračar? I sad oni kažu - vidi ove Srbe kakvi su. Ali stvarno me više baš briga. A još mnogo manje od Cr-

ne Gore zanima me šta će da bude sa Kosovom. Sve su to gluposti na nekom iracionalnom nivou, ali gluposti koje su bitne, nažalost, zato što su ovi ljudi koji su na vlasti ili iskreno opsednuti tim glupostima, kao što je Koštunica, ili ih koriste u krajnje populističke svrhe kao radikali, da bi zadržali svoje biračko telo. Zato ti moraš da operišeš na tom debilnom nivou, ali to ne znači da stvar nije debilna. Matija Bećković, on je verovatno sad u nekom paroksizmu čovek, šta se sa njim događa, nemam pojma i ne zanima me, što bi me zanimalo.

MARKO
MILANOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

A u tom poslu kojim se ti baviš, što je pravo, kako bi ocenio stanje stvari?

MARKO MILANOVIĆ:

Želiš da ti pričam o Stojkoviću? Stojkovića ćeš rešiti kad rešiš Koštinicu. A Koštunica je postao bezobrazan. Kada su ga novinari pitali na slavi: „Je li, šta bi sa Mladićem?” on im je rekao: „To se ne pita na slavi, je li vam jasno?” To je da mu nalupaš šamare, kako se on usuđuje takvo nešto da kaže, bre, on je izabrani funkcioner, plaćam ga ja poreskim novcem i novinar ga nešto pita, a on kaže: „Je li vam jasno?” Beži, bre, budalo. Ali da li ovaj narod hoće da ga skine? Neće, očigledno.

SVETLANA LUKIĆ:

Tako su napravili tu kombinatoriku da treba da ponoviš peti oktobar da bi ga skinuo.

MARKO MILANOVIĆ:

To nije tačno, tebi treba da izađe deset hiljada ljudi, ne milion ljudi, da ti izađe deset hiljada ljudi nedelju dana zaredom, pa bi on pao, ali neće ni deset hiljada ljudi da izađe, jer ih je baš briga. Ti ne možeš da pobegneš od priznanja te vrste apatije, koja postoji. Pazi sad, Crnogorci, osamdeset i koliko posto njih je izašlo na ovaj referendum, a koliko ljudi izlazi u Srbiji? Jesmo li imali da biramo u Beogradu između Vučića i Bogdanovića, pa je izašlo pedeset odsto. Ako ti nećeš da kao čovek preuzmeš svoju sudbinu u svoje ruke, šta imam ja da ti držim predavanje. To je demokratija, ne možeš ti da očekuješ da, na primer, sud sam od sebe postane značajan, to se neće dogoditi. Sud će postati nezavisan kada ljudi budu želeli da imaju takav sud. Ako stalno govoriš - ja bih hteo da imam demokratiju, ali se ne boriš za nju -

pa nećeš nikada imati demokratiju. A sigurno ti je neće Koštunica dati. I ti sad, ako si Boris Tadić, stvarno imaš kalkulaciju da ćeš posle nekih izbora, kad god oni budu bili, morati da uđeš u koaliciju sa Koštunicom. I to je odvratno, ali je tako, ako si ti Boris Tadić. I onda ti razne principijelne stvari, na kojima bi trebalo da insistiraš, kao što je ovaj zakon o crkvama, postanu sporedne.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Oni danas u skupštini raspravljaju o povratku imovine crkvi.

MARKO MILANOVIĆ:

Ma to je budalaština, sad kao oni će da donesu zakon o povraćaju imovine crkvi, zašto - jer će onda u pregovorima za Kosovo kao Metohija postati crkvena. A Albanci su juče pali sa bukve, pa će na to da pristanu. Valjda su ovima našima i rekli u toku pregovora - Trebalo je da to uradite pre deset godina, pa bi onda mogli da vodimo ovaj razgovor. Znači, to su fantazije, to su direktno fantazije, ako oni misle da će im tako neke grandiozne stvari upaliti. Neće njima ništa upaliti. Njima bi bolje bilo da izruče Mladića, pa da onda bar mogu da kažu - eto, mi izvršavamo svoje međunarodne obaveze, mi smo kredibilni pregovarač, nego da misle o zakonu o povraćaju crkvene imovine. Pazi, ti si kršio međunarodno pravo petnaest godina, imao represiju nad Albancima i sad ćeš na kraju ti da se pozivaš na međunarodno pravo da ti ono zaštiti suverenitet i integritet. Ma jes', to se neće dogoditi. To jesu stvari koje su regulisane međunarodnim pravom, ali koje imaju jednu ogromnu političku dimenziju. To se rešava tako što sedne petnaest članica Saveta bezbednosti i dogovori se, posle ovih pregovora koji su u toku. Presedana tu neće biti nikakvih.

SVETLANA LUKIĆ:

Ti sad ideš u Međunarodni sud pravde u Hagu?

MARKO MILANOVIĆ:

Da, kad diplomiraš, odeš da radiš za jednog sudiju, budeš njegov pomoćnik godinu dana, radiš mu istraživanja, draftove, tako to i to je kao jedna strašno prestižna stvar. Međunarodni sud pravde je to uveo pre pet godina, tako da sa najboljih univerziteta u svetu desetak ljudi odlazi svake godine i radi za te sudije. Ja ću raditi za tog sudiju Burgentala, koji je Amerikanac, jedno od retke dece koja su prežive-

la Aušvic. On se izuzeo iz ovog našeg slučaja o genocidu, Bosna protiv Srbije, tako da ću ja raditi za njega, ali neću raditi na tom slučaju.

SVETLANA VUKOVIĆ:

On se izuzeo zato što je žrtva Aušvica?

MARKO
MILANOVIĆ

MARKO MILANOVIĆ:

Nisam ga pitao, ali mislim da su u pitanju lični razlozi. Tamo su dopremljeni kamioni dokumentacije, fotografija i svega. I dokazno je to jezivo komplikovano. Ja otvorim sarajevski *Dnevni avaz* i otvorim sajt B92 i ti kad to pročitaš, vidiš da svako misli da će da pobedi i da je to lako. Na primer, to pitanje nadležnosti je jezivo komplikovano zato što je nadležnost u međunarodnom pravu uvek dobrovoljna. Država uvek mora da pristane da joj se sudi. Ovde je vrlo zeznuto i to što je sud sebe doveo u nepritiliku, jer je 2004. rekao da Srbija u to doba nije bila članica Ujedinjenih nacija, jer ako nisi članica Ujedinjenih nacija uopšte ne možeš da se pojaviš pred tim sudom. To ne znači da ti imaš pravo da vršiš genocid, ali to znači da taj sud ne može da ti sudi. Problem nije u tome što je argument Srbije pravno neosnovan, nego što je bezobrazan. E, pošto je bezobrazan, jer smo deset godina pričali – ma da, mi smo ista ona Jugoslavija kao što je bila, sudije će da pokušaju na sve načine da nađu neku foru da izbegnu to pitanje nadležnosti. Da li će u tome uspeti, ne znam. Poslednja presuda suda je doneta pre par meseci, Kongo je tužio Ruandu da je izvršila genocid u Kongu. I pazi, od svih država, Ruanda je stavila rezervu na član 9. Konvencije o genocidu koji daje nadležnost Međunarodnom sudu pravde. I sud je rekao – Izvinjavamo se, nemamo nadležnost.

Srbija zaista može da se izvuče na to. Ja ne bih želeo da se ona tako izvuče, ja bih zaista želeo da sud uđe u meritorijum i kaže šta se stvarno tamo desilo, ali nije tačno da je to glup problem. Iz bosanske tužbe proističu dva pitanja, jedno je pitanje da li je bilo genocida, a drugo je pitanje da li se taj genocid može pripisati Srbiji kao državi. Pitanju da li je to bio genocid, Bosanci su pristupili tako da su rekli da je sve što se desilo u Bosni bio genocid. Dakle, ne samo Srebrenica, i Sarajevo je bilo genocid, Prijedor je bio genocid, Bijeljina je bila genocid, sve je bilo genocid. Srbija je rekla – ništa nije bilo genocid. Nema šanse da sud kaže da Srebrenica nije bila genocid, tu teorijske šanse nema. Ti kad pogledaš presudu Tribunala Krstiću, mislim, ona nije bez problema, ali da sada Međunarodni sud pravde kaže – ne, Tri-

bunal je pogrešio i to u stvari nije bio genocid – to se nikada neće desiti. Sud može da kaže i da su još neke stvari u Bosni bile genocid, na primer ti logori u Prijedoru. Njima je tu problem to što je Tribunal rekao da sve to nije genocid, nego da je samo Srebrenica genocid.

To je jedna dimenzija slučaja, a druga je stepen kontrole koji je Srbija imala nad Republikom Srpskom. Takve stvari bi neko od aktera tih događaja morao da kaže pred sudom. U tom smislu je dobro što je Sloba pred Tribunalom izjavio – pronevere iz budžeta su išle u Republiku Srpsku. I u Bosni i u Srbiji taj slučaj se ne posmatra ovako kako ti ja govorim o njemu, nego se to vidi kao mnogo šire. Znači, uvek se kaže – tužba za agresiju i genocid. To nije tužba za agresiju i genocid, to je tužba samo za genocid. Taj sud nema nadležnost za agresiju. Čim on kaže da nešto nije genocid nego je zločin protiv čovečnosti, on nema nadležnost, razumeš. Bosanci, naravno, misle da će sad sud da kaže – to nije bio građanski rat, Srbija je izvršila agresiju na Bosnu, pri čemu su muslimani žrtve, a Srbi negativci. Srbija opet hoće da sud kaže – ma to je bio građanski rat i Srbi iz Srbije bosanskim Srbima jesu slali humanitarnu pomoć, ali u Bosni su se ljudi poklali između sebe. Ja mislim da je istina tu negde između, ali sud, ako je pametan, uopšte neće ulaziti u to, oni će reći – da genocid, ne genocid, da odgovornost, ne odgovornost.

A te stvari, da li je pravično da ja kao poreski obveznik plaćam tamo nekom Bosancu naknadu štete za ono što su oni tamo navodno sami sebi uradili – pravno gledano, sve je to irelevantno. Znači, to je *tough*. Šta da vam kažem, što ste glasali za Slobu, što se niste dovoljno borili protiv Slobe, posledice su takve kakve su. Odvratan je bio taj deo postupka gde su se dve strane svađale oko brojki – da li je ubijeno sto hiljada ili dvesta hiljada, da li je ovde hiljadu, da li je tu pet hiljada, ali generalno – to je obavljeno kako je trebalo da se obavi. I sada će sud da kaže – vi ste u pravu, vi niste u pravu. *By the way*, za sve ovo je kriv Sloba. Da je on devedeset treće rekao – mi nismo članica Ujedinjenih nacija i vi nemate nadležnost – sud ne bi imao nadležnost. Osnovna moralna posledica ovog suđenja će biti ako sud bude rekao – vi ste odgovorni za genocid. Konkretno, tu onda postoji naknada štete, koja će važiti samo za žrtve genocida, ne za rat. To nije ratna šteta, a sud se i inače neće baviti novcem. Neće oni dosuditi sumu, oni nisu blesavi. Ako utvrde da je Srbija odgovorna za nešto, oni će reći – sada Bosna i Srbija idu da sednu i dogovore se kolika će to biti suma. I to će da budu zamašne pare, naravno.

Ono na šta će se ovaj sud oslanjati su presude Tribunala, pre svega kada su u pitanju dokazi. Tamo su dokazi da je postojao taj Visoki savet odbrane, pa neki Savet za koordinaciju državne politike, gde su sedeli svi ovi moroni, znači, Ćosić, Sloba, Bulatović, pa su tu dovodili i Mladića i Karadžića. Postoje zapisnici sa tih sastanaka, koji su dati Tribunalu, ali su klasifikovani pod - poverljivo. Tako da su neki od tih zapisnika poslati Međunarodnom sudu sa zatamnjenim rečenicama. Kažem ti, dokazno je to sve komplikovano. Kako ćeš da provališ da li je postojala zavera? Videćemo.

MARKO
MILANOVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Zamišljaš li tu mogućnost, koja nije mala, da naša zemlja, koja se sada zove Srbija...

MARKO MILANOVIĆ:

... bude *genocide state*. Da ti ja nešto kažem - doprinos Srbije razvoju međunarodnog prava je negde na nivou Sjedinjenih Američkih Država. Znači, na svakom drugom času koji sam tamo slušao pojavljivao se neki *former Yugoslavia case*. I dobro, je li Nemačka sada neki partija u međunarodnoj zajednici? Pa nije, pa preživelićemo. Ako kažu - Srbija je odgovorna za genocid, dobro, odgovorni smo, obavilićemo šta treba da se obavi. Ako bog da, doći će do nekog suočavanja sa istinom i to će tako da se završi. Pa neka piše u udžbeniku. Nemoj samo da počnemo o udžbeniku iz kojeg se danas uči međunarodno pravo na beogradskom Pravnom fakultetu. Pa Smilja Avramov, sestro slatka.

Ako mene pitaš, najverovatniji ishod ovog suđenja je da oni kažu da je Srebrenica genocid, eventualno još neke stvari, kao Omarska, Keraterm - mada ne verujem, jer bi time rekli - Tribunal je pogrešio. I onda će da kažu - Republika Srpska je u to vreme bila de facto deo Srbije, pa je zato Srbija odgovorna. Oni moraju da vide i da li je svaku konkretnu operaciju kontrolisala Srbija. Sad, za Srebrenicu, koliko ja znam, ne postoje dokazi da je Srbija konkretno kontrolisala tu operaciju, tako da može da se desi da oni kažu - jeste Srebrenica genocid, ali nije Srbija odgovorna. Ono što će oni sigurno da kažu je da je Srbija odgovorna što nije kaznila genocid. Ratko Mladić je i dan-danas negde, hajde da je kao Sadam u nekoj rupi, nego verovatno u nekoj viši. To mogu da ti potpišem da će Srbija biti odgovorna za nekažnjavanje genocida. Možda bude kažnjena i za nesprečavanje, jer je dozvo-

ljavala paravojnim formacijama da neprekidno idu iz Srbije, Škorpi-
oni *included*.

Nije zgodno. Pa kažem ti, znaš koliko puta sam ja morao da objašnja-
vam u Americi: „Da, ja sam iz Srbije”, jer oni moraju prvo da provere
da li sam ja nacoš Srbin ili nisam nacoš Srbin, pa kad provale da ni-
sam, onda sve bude okej.

SVETLANA LUKIĆ:

Postoji test?

MARKO MILANOVIĆ:

Postoji. Naravno da oni hoće da provale da li si ti normalan ili nisi. Pa
i ja bih, da sam na njihovom mestu.

SVETLANA LUKIĆ:

Za kraj Peščanika slušate Teofila Pančića.

TEOFIL PANČIĆ:

U ovonedeljnom izdanju kolumne u *Vremenu* pišem o slučaju, ako se
tako može nazvati, Marina Rajević-Savić, vs Studio B. Odnosno, emi-
sija *Kad anđeli spavaju*, koja je nedavno krenula u svojoj novoj inkar-
naciji na Studiju B, završila je karijeru dosta brzo, zato što glavna
urednica nije pristala da gost u toj emisiji bude Dragoslav Bokan. To
je sve onako čudno zamešateljstvo. Marina Rajević-Savić je osoba ko-
ja je poznata javnosti po svojim desnim ekstremističkim stavovima,
što je njena stvar, ali kada to pretvara u javnu stvar, bez obzira što
ona stalno priča kako se u toj emisiji ne govori o politici, ali kada vi
prijazno ćeretate sa ljudima koji su veoma duboko upleteni, posred-
no i neposredno, kao intelektualci ili, bogami, čak i sasvim operativ-
no i terenski, u ono najgore i najodvratnije u Srbiji i u srpskoj politi-
ci devedesetih godina – e pa, onda nemoj da se femkamo i da se pre-
nemažemo.

Mislim, to niko normalan neće da pusti na svoju televiziju i u tom
smislu nisam spreman da govorim o tome kako je to neka cenzura,
jao kuku lele i tako dalje, nego mislim da je to nešto sasvim normal-
no. Ono što nije normalno je praviti se blesav unapred, ne znati da je
to autorka tog profila. Ne znam šta su očekivali da će da dobiju od
nje. Ali to je taj eklekticizam koji kod nas svugde vlada, kao onaj gro-

teskni brak Mire Bobić-Mojsilović i B92. Ne ide, čak i u ovakvoj B92 televiziji, koja je sve uradila da se približi svetu Mirjane Bobić, negde je ipak nešto puklo i nije funkcionisalo. A ovo je na neki način primer koji ide još dalje, i to u u oba pravca i zato je to nekako moralo da se raspadne. Ja sam to uzeo kao primer kako se oko nekih stvari ovde ne može uspostaviti nekakav minimalan konsenzus među normalnim i pristojnim svetom.

TEOFIL
PANČIĆ

Ja taj tekst tako nekako i završavam i poentiram ovime. Pre desetak godina doživeo sam sličnu stvar kao Dragoslav Bokan sada - poljubio sam vrata Studija B. Bio sam pozvan u jednu emisiju, to je bila neka devedeset šesta, sedma, osma godina. Ispostavilo se da je tadašnji medijski glodur, Dragan Kojadinović, zabranio autorki da joj ja gostujem u emisiji. Da li ja sad zbog toga treba da se solidarišem sa Dragoslavom Bokanom? Ne. Zašto ne? Zato što sam ja normalan i pristojan građanin ove zemlje, a on je vođa Belih orlova.

Zbog mene, patetično rečeno, ničija majka nije zaplakala i to je razlika između nas. Mislim, nema prevazilaženja te razlike. Mi ne možemo da se pravimo da živimo u Švedskoj, koja je ratovala ne znam kada i u kojoj ne postoje protagonisti nečega takvog i onda možemo da sedimo, pa da se raspravljamo ko je levica, a ko desnica. Ovde se, bre, radi o ljudima čije su ruke krvave. I tu nema kao - pa neće on sada da govori o tome, nego će da govori o beogradskoj školi za gospođice u kojoj predaje. Pa, mislim, alo bre, ne ide, ne ide i ne treba da ide. To mi se učinilo, po stoti put, važnim da izvariram, jer to potpuno mešanje baba i žaba nikako da nas prođe.

Da, rad na zaboravu, kad si spomenula Momu Kapora, poslednjih godina njemu je omiljena izjava: „Ja se ne bavim politikom, ja ne znam ništa o politici, ja sam apolitičan, ja nemam pojma o čemu se radi”, i tako dalje. Pa kako se nije bavio politikom devedeset prve, druge, treće, četvrte, pete, šta je bilo ono što je radio u to vreme, što je govorio, što je pisao, gde je išao, kako, s kim...? Nije bila politika to što je išao sa Dragošem Kalajićem i takvim sličnim likovima tamo po Bosni, to nije bila politika? Nije bila politika kada je Beograd nazivao izdajničkim gradom, to nije bila politika? Nije bila politika kada je opevao bombardovanje Sarajeva. *Poslednji let za Sarajevo*, više ne mogu ni da se setim kako mu se zovu te knjige, to nije politika? Ne - ja sam samo normalan patriota, koji je bio uz svoj narod. Mislim, to stalno prenemaganje, kao da se mi ničega ne sećamo. I na kraju se, nažalost,

najčešće pokaže da su u pravu, da se mi zaista ničega ne sećamo. Pa-
zi, nije to stvar nikakvog zlopamćenja i ne kažem da neko treba da se
bičuje, ali jedno malo izvinjenje, u smislu - jeo sam govna, mislim, ne
bi bilo loše. Ništa više od toga, čisto onako, ljudsko si biće. Ali to, da
ti meni sada kažeš da si ti bio super i da si bio u pravu tada, a i sada
si iznova u pravu i da si ti i u jednom i u drugom i u svakom budućem
slučaju nevinašce i anđelak, pa to ne može da prođe. Ima nas koji na-
prosto znamo ko si, čoveče. I to je to, samo to.

SVETLANA LUKIĆ:

Ne možemo ni mi da izbegnemo ovo sa Crnom Gorom.

TEOFIL PANČIĆ:

Ne da ne možemo, nego ne smemo da izbegnemo, jer je to strašno va-
žna stvar, ne zbog Crne Gore, nego zbog Srbije. Način na koji je ovde
istretiran taj referendum je politički, medijski i kako god hoćeš, sra-
man. Ja sam u ponedeljak u podne slušao na Drugom programu Radio
Beograda razgovor sa našim dragim poznanikom i drugarom, Slobodanom
Antonićem, novim srpskim političkim misliocem, koji je mr-
tav hladan, petnaest sati nakon referenduma objasnio šta će sve uža-
sno i apokaliptično da se dogodi Crnoj Gori zato što ona više nije u is-
toj državi sa Srbijom. Šta će da joj se dogodi? Između ostalog, poješće
je Albanija i Hrvatska, dakle, ne samo Albanija, citiram: „Hrvatska
ima teritorijalne pretenzije prema Crnoj Gori”. Dakle, ta osoba koja
se zove Hrvatska tvrdi - da je Boka Kotorska crvena Hrvatska i to će
kad-tad pripasti Hrvatskoj, a Crnogorci menjaju svoj nacionalni i
kulturni identitet, Crnogorci prestaju da budu Srbi i postaju Hrvati.
Napuštaju ćirilicu i prelaze na latinicu. Po toj istoj logici ja zaključu-
jem da i Srbi postaju Hrvati, ako biti Srbin znači pisati ćirilicom.

Taj stepen nebuloznosti tog nacionalističkog diskursa je upravo za-
panjujući, a dolazi, u ovom konkretnom slučaju od čoveka i iz jednog
kruga intelektualaca, koji su apsolutno ono najkvalitetnije, najsup-
tilnije što ta nacionalistička Srbija uopšte ima da ponudi - sve drugo
je mnogo gore. Ipak su prevaziđene priče koje su pričali intelektual-
ci okupljeni oko Dobrice Ćosića, međutim, kad dođe stani-pani, kad
dođe gusto, to je opet priča za one najdebilnije goste u kafani Kod Ere
u Meljaku na Ibarskoj magistrali. Ti onda vidiš da to ništa nije apdej-
tovano, da je to samo malo bolje upakovano. I ja sam to slušao i nisam
bio ni ljut, ni besan, bio sam onako tužan, utučen. Znaš ono, slušam

ga, žao mi je njega, žao mi je mene, žao mi je svih nas. Pa dobro, da li je moguće da nisi u stanju da smisliš ništa inteligentnije, alo, bre? Pa daj nešto, pa neka bude i odvratno, ali daj neka bude pametno, daj neka bude suvislo. Ne, to je ta priča, sve ide ka tome.

Pazi, ti imaš na naslovnoj strani *Politike*, dakle ne govorim o *Kuriru*, ne govorim o *Pressu*, ne govorim o *Nacionalu*, govorim o jednom ozbiljnom dnevnom listu, najozbiljnijem koji postoji u ovoj zemlji, i reći ću nešto što mnogi slušaoci *Peščanika* sigurno neće voleti da čuju - u zanatskom smislu Ljilja Smajlović je tu *Politiku* poprilično unapredila. Ali džaba, čim dođe političko stani-pani, ona sitna zloća, ona zla kob koju mi obično fokusiramo u ličnost i politiku Vojislava Koštunice, ta mala, sitna, provincijalna misao, ta jedna beda tih palanačkih intelektualčića - ona negde provre i dođe do prve strane *Politike* i ti imaš na prvoj strani *Politike* sutradan nakon referendumu sliku sa, valjda, podgoričkih ulica, gde se uz crnogorske zastave vijori i neka hrvatska zastava. I sad je to velika stvar i ispod ide nekakav posprdni, onako zlosluteći potpis, kao - aha, evo, vidite, aha, šta se dešava, šta će da bude, poješće vas Šiptari i ustaše. Ta mera inferiornosti koju pokazuje srpska elita, politička, medijska, akademska je zapanjujuća.

TEOFIL
PANČIĆ

Mogli bi tu stvar da obrnu, pa da kažu kako je velika stvar da na brdovitom Balkanu, nakon svih ovih ratova i nakon svega, postaje normalno da se na ulicama Podgorice može videti albanska ili hrvatska zastava. To o tom gradu i o toj zemlji govori samo dobro. To je azbuka i velika je stvar da su oni uspjeli do te mere da integrišu tu priču, da može Podgoricom ta albanska ili hrvatska zastava da se vijori. Pa zašto da ne, ljudi božiji, pa Podgorica se nalazi na petnaest kilometara od Albanije, pa prvo selo od Podgorice prema istoku je naseljeno Albancima, pa šta, oni treba da naprave kineski zid prema Albancima kao narodu i prema Albaniji kao državi, je li to ideja? Je l' to treba? Pa to je Srbija radila devedesetih godina, pa je l' se usrećila? Je l' usrećila svoje susede? Pa ni njih nije usrećila, a sebe tek nije usrećila. I onda se čudi što su svi pobjegli od nje, i onda kao - jao, nismo mi takvi, pa zašto svi beže od nas. Ja više to ne mogu da zovem ni nacionalizam, jer čak i nacionalizam, iako o njemu mislim sve najgore, nije to što je ispod svakog -izma, to je neka bljutava tvar, neka ljigavština uma, to je tako jadno, to je do te mere trećerazredno, inferiorno.

Pogledajte, recimo, ovu priču - nacionalne manjine su donele Crnoj Gori nezavisnost. Šta to uopšte znači? Prvo statistički, da li je to uopšte tačno, moglo bi se o tome razgovarati, ali čak i da je tačno, o čemu se radi? Da li je referendum nešto na čemu se izjašnjavaju svi stanovnici jedne države sa pravom glasa? Jeste ili nije, ako jeste, savršeno je nevažno koje su oni etničke pripadnosti, verske ili ne znam koje. Ako nije, pa dajte, recite to onda otvoreno, onda je trebalo pre referendumu da kažete - mi smatramo da samo pravoslavno stanovništvo Crne Gore treba da glasa o njenom statusu. Stavi sebe u kožu nekoga ko nije ni Srbin ni Crnogorac, a živi u Crnoj Gori i koji sad treba da glasa, i sad on glasa kako glasa i posle mu neko kaže - ti si kriv što si glasao. Pa čekaj, jebote, što nisi rekao da ne glasam?

Evo sad će da bude Svetsko prvenstvo u fudbalu i sad će za Francusku da igraju Tijeri, koji je crnac, i Zinedin Zidan, koji je Arapin. I sad neki od njih dâ gol i taj gol odluči utakmicu i Francuska pobedi i treba neko da dođe da kaže - e pa čekaj, ne može, nije okej što je ovaj dao gol. Doduše, on igra za Francusku, činjenica je, on ima i državljanstvo republike Francuske, ali znaš, on je crnac, ili on je Arapin.

To je ta ista priča, nema nikakve strukturalne razlike, to je ta priča - Albanci, Bošnjaci, Hrvati i ne znam koji su doneli Crnoj Gori nezavisnost i sad jao i kuku, to je kao podlo, to nije u redu, to nije fer, zašto, na šta to liči. Pa čekaj, reci onda - treba prvo da proverimo svačiju nacionalnu i versku pripadnost, pa da se zna ko sme da ide na glasanje, a ko ne sme. Kad bi neko to javno rekao, bilo bi poštenije.

A ko je glavni u toj priči sada, ko se najviše raskokodakao od ovih političara ovde? Ivica Dačić, ne znam jeste li to primetili, Ivica Dačić je dao nekoliko izjava koje su fašističke u najbukvalnijem smislu i ja mogu otvoreno da kažem da je Ivica Dačić fašista. Ako on ima neki problem sa tim, neka me tuži, neka radi šta hoće, ali ja tvrdim - Ivica Dačić je fašista. S jedne strane, neko bi rekao - možeš misliti, otkrivanje tople vode, pa zar to nije čovek koji je svih ovih godina bio bliski saradnik masovnog ubice, megazločinca Slobodana Miloševića. Jeste, s tog stanovišta to je zaista otkrivanje tople vode, mislim, bože moj, čovek je bio u vrhu jedne zločinačke organizacije. Međutim, na verbalnom nivou Slobodan Milošević nikada ne bi rekao stvari koje je Ivica Dačić izgovorio u ovih nekoliko dana, upravo kada je u pitanju to ko je u Crnoj Gori glasao. Znači, Miloševićevi gnomovi su ga u tom smislu prevazišli i to je ono što je najstrašnije, jer mi sad sa tim liko-

vima živimo. Pri tome Dačić čak nije ni radikal, on je tobože neki socijalista i neki levičar i ne znam šta. Mislim, taj stepen brkanja svih vrednosti je postao nepodnošljiv, a to se ovde tretira kao najnormalnija stvar. Bože moj, Ivica Dačić je izvoleo smatrati to i to i mi ćemo sada u svim novinama, u svim TV dnevnicima da citiramo veleumne fašističke misli Ivice Dačića.

TEOFIL
PANČIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Da li si možda slušao ovoga Aligrudića? On je dva-tri puta pomenuo da najveći uticaj u Crnoj Gori ima Crnogorski književni list.

TEOFIL PANČIĆ:

Da, smešno. To nije ni za sprdnju, to je otprilike kao da sad ovde imaš neki referendum i onda se desi ovo ili ono i onda izađe neki političar i kaže da je časopis *Reč* u svom novom broju objavio studiju tog i tog profesora sa Berklija, pa je zbog toga ovaj referendum otišao na pogrešnu stranu. Mislim, to su neverovatne stvari, to je nadrealno. Oni lupetaju uprazno, šlafuju zato što moraju nešto da kažu. Gazda ćuti, šef ćuti, Koštunica čeka da se desi čudo, a oni ipak nešto moraju da kažu. Stalno ih cimaju novinari, pa idu u skupštinu i onda oni tako lupetaraju prvo što im padne na ono gde bi trebalo da im bude pamet. Sad čekam da će možda neka rep ploča biti kriva za ishod crnogorskog referenduma. Ne, to su neverovatne stvari, totalno.

Ali ima tu jedna stvar, dakle, oni sada traže krivca. Znači, prva ideja je - nećemo da priznamo glasanje, to je lažirano. S druge strane, znaju oni i sami da to slabo pije vodu i da će od toga slabo da bude vajde, e onda ide ta priča - Albanci i Hrvati i muslimani. A i ta priča je već potrošena i sad ne znaš više ni šta ćeš s njom, i oni su, ljudi, potpuno zbunjeni. Nije to samo Aligrudić, nije to samo DSS, to je cela ta intelektualna infrastruktura oko tog, kako se zove, Pokreta za zajedničku državu. Ti likovi tipa Ljubomira Tadića, Matije Bečkovića, Slavenka Terzića i tako dalje, ja verujem da su oni sasvim iskreno zapanjeni i zbunjeni, oni nemaju pojma šta im se dogodilo. A zašto nemaju pojma? Nemaju pojma zato što su oni odavno izgubili svaki kontakt sa realnom Crnom Gorom.

Ja imam više kontakta, realnog, živog, fizičkog kontakta sa realno postojećom Crnom Gorom nego što imaju ti ljudi. Ja mislim da Matija Bečković živi u vlastitim pesmama, on je sebi sagradio vlastite pesme kao što neko sebi sagradi kuću. On je sagradio te svoje kaže i le-

le i kuku i on živi u tome. On ne kapira da sad postoje neki realni ljudi koji žive u realnim gradovima i selima neke realne Crne Gore i od kojih su se mnogi, i kako su godine prolazile njih je bivalo sve više i više, naprosto okrenuli od te priče i ona ih više ne zanima, hoće da žive sada i ovde i nisu u fazonu da žive i virtuelnoj kući sagrađenoj od njegovih pesama, a on to ne može da shvati. Nemaju oni pojma ni o Srbiji u kojoj žive, a kamoli da bi imali pojma o Crnoj Gori, koja je njima ostala u nekim romantičnim predstavama. Ovo što se desilo je bila jedna bitka između realnosti i fikcije i realnost je pobedila - možda za dlaku, ali je pobedila. I to je pobedila po onim pravilima na kojima je fikcija insistirala. Pa gde ćeš veće fikcije od činjenice da pedeset četiri treba da bude manje od četrdeset šest? To je sumanuto, toga nema ni u *Alisi u zemlji čuda*. E, oni su čak i na to pristali - okej, neka bude da je pedeset četiri manje od četrdeset šest, ali biće pedeset pet bar, i bilo je. Da su za samo jedan glas premašili tih pedeset pet, ne može im posle toga niko ništa prigovoriti, jer su pristali na sumanuto pravilo igre i čak po tom sumanutom pravilu igre su pobedili, časnno. Nakon toga možeš samo da kažeš, zaista onako sportski - okej, momci, čestitam, ja i dalje mislim kako mislim, ali čestitam vam. Ne, ne, idemo, sad ćemo da talambasamo o rezultatima, pa ćemo da talambasamo o Albancima, pa ćemo da talambasamo o crvenoj Hrvatskoj i ne znam sve čemu, o CeSID-u i CEMI-ju. Mislim, neverovatno, taj CeSID ti je dobar kad ti donese da budeš predsednik SRJ 5. oktobra, odnosno 24. septembra 2000 - onda ti je CeSID kul i do jaja, međutim, sada ti CeSID ne valja. To je više stvarno do te mere onako petparački.

Stalno se to potenciralo, te šta ćete vi sa državljanstvom, te kako ćete ovo, kako će da studiraju, kako će da se leče. To je ona najprimitivnija moguća ucena, znači, ima da patiš zato što misliš drugačije nego što bi trebalo i zato što se opredeljuješ, glasaš ili već šta god, drugačije, e pa ima da platiš zbog toga, ima ti da vidiš svoga boga. Pri tome se govori u nekim kategorijama koje su stvarno socijalističke. Govori se o tome - oni moraju kao stranci ovo, oni moraju kao stranci ono. Pa, dobro, je l' ti negde u Evropi kao stranac nešto plaćaš više zato što si stranac, nego neko koji to nije? Šta to znači uopšte? To je kao kada ovde uđeš na autoput, pa je putarina ovalika za domaća, a onolika za strana vozila, oderu ih. Mi to tretiramo kao normalno, jer mi ne znamo da to nije normalno i mi ne znamo da ta vrsta dvotarifnog sistema zapravo još samo ovde opstaje. Ili da u hotelima na moru ili bilo gde drugde imaš jednu tarifu za domaće, a drugu tarifu za strane tu-

riste. Šta to znači? Neka stvar ima svoju cenu, ona košta toliko koliko košta, to je tržišna cena, potpuno je sumanuto da njena cena zavisi od identiteta onoga ko tu stvar ili robu ili uslugu hoće da pazari. To je nenormalno.

I sad jedan navodno liberalni ekonomista, kao što je Mlađan Dinkić, nama poručuje da će da zadrži taj sistem, samo što će sad da ga primeni i na Crnogorce. To sam ja na primeru pisca Dragoslava Mihailovića, koji je postao veliki Srbijanac, a nekada je bio veliki Srbin, nazvao malosrbijanskim moravizmom, kao suprotnost onom velikosrpskom nacionalizmu. Znači, kad se jedan velesrpski nacionalista razočara, ne samo u Hrvate, Slovence i tako dalje, nego i u Crnogorce, bosanske Srbe, Hercegovce, onda on nađe tu svoju malu moravsku okučnicu i kaže - evo, to što nas ima tu, to smo mi, to je naše, ne damo ništa nikome, dosta su svi živeli na našoj grbači i tako dalje. I to je jedna reaktivna provincijalizacija onoga što je krenulo pompezno kao nekakav velenacionalizam. I to je otprilike ta ideja G17, ona se svodi na to - mi vas, bre, crnogorska bando, izdržavamo, e dosta je bilo, nema više, sad radite šta hoćete, idite gde hoćete, a mi ćemo da se brinemo samo o sebi. To su ove priče, Čeda Antić i to, to se na to svodi. Tako da oni jednu stvar koja je po sebi ispravna ne mogu da urade na jedan ispravan i dostojanstven i suvisli način, nego i nju upropaste.

Ja to ponavljam, mi živimo pod tiranijom Miloševićevih tema, nama je Milošević nametnuo svoje teme još devedesetih godina, nismo se makli mnogo dalje od toga. Znači - Kosovo, Crna Gora, Hag, Kosovo, Crna Gora, Hag... Za mesec-dva, dakle, imaćemo - Kosovo, Hag, Kosovo, Hag... Eto nam napretka, pa ćemo onda da rešimo i to, to jest, nećemo mi da rešimo kao što nismo ni ovo rešili, nego je Crna Gora rešila u naše ime, tako ćemo i ovo sa Kosovom. Znači, mi smo još pod tiranijom Miloševićevih tema, mi iz tog sveta još nismo izašli, ne idemo dalje od toga, jer ako ćemo mi sada, 2006. da raspravljamo o tome da li su za nezavisnu Crnu Goru glasali ljudi koji se zovu Boško i Janko ili su to bili ljudi po imenu Stjepan ili Ljatif i Rasim, e pa onda stvarno, jebiga, onda naravno da nismo izašli iz devedesetih godina.

Ovakva idiotska reakcija preovlađujućeg dela i političke scene i medijske scene i ne znam sve koje, pokazuje zašto je došlo do odvajanja Crne Gore. Pazi, nakon ovakve reakcije, da sad u nedelju ponovo bude referendum, ja verujem da ne bi bilo 55,5 odsto nego 65,5 odsto, jer bi neki ljudi koji su ovaj put glasali drugačije rekli - ma daj, bre, s ovi-

TEOFIL
PANČIĆ

ma ne vredi više, to je ludo, to nije kompetentno na elementarnom nivou, to nije odraslo, to je infantilno.

Prva izjava Amfilohija Radovića *Novostima* je spuštanje lopte, glavni burevjesnik koji je tamo čudo pravio, a sada, kada je video da je to gotovo, da je to svršena stvar i da Crna Gora postaje samostalna država, a da u toj državi on treba da živi i izigrava nekog verskog poglavara – on je spustio loptu. Ali zato ova beogradska ekipa može da priča šta hoće. Mi se brinemo za sve osim za ono što je realan život ovde. Znači, hajde da vidimo sad kako će jadni Srbi u Kolašinu teško da žive, a kako će da žive Srbi u Beogradu, to nije važno. A Vojislav Koštunica je premijer u Beogradu, nije u Kolašinu. Ali svi ga i pitaju za Kolašin, a ne za Beograd.

SVETLANA LUKIĆ:

Pominje se i Aleksandar Karađorđević, dao je izjavu odmah.

TEOFIL PANČIĆ:

Ne može ništa da prođe bez Ace, naravno, tu je i Vuk imao svoju ulogu i još neki neodustajni entuzijasti. To je jedna priča koja je stvarno deo onog najbizarnijeg srpskog političkog folklora. Ta priča o monarhiji je prevazišla sve „Dinastije“, „Dinastije“ u smislu TV serije i sve ove „Ljubavi u zaleđu“ i već kako se zovu sve te TV saponice. Mislim, to se razvlači kao gladna godina i ja mogu da zamislim da za dvadeset godina, dobro, Aca će tada biti malo stariji čovek, ali dobro mi izgleda, verujem da će zdravlje da ga posluži, ja lepo mogu da ga zamislim kako se za dvadeset godina nešto desi i onda Aca izlazi i na svom srpskom, koji ni tada neće biti ništa bolji naravno, kaže da je – ovo nova prilika da Srbija postane monarhija. Mene to podseća na ono kad smo mi kao klinci osamdeset i ne znam koje godine pisali okolo – *Punk is not dead*. Pa čim ti kažeš da on nije mrtav, to znači da je mrtav. Tako da mi i ovo – *Monarchy is not dead* znači da je ona, naravno, mrtva, mrtva je decenijama i ništa je neće oživeti. I ti ljudi imaju problem da oni hoće da uvedu tu neku svoju igračku zvanu monarhija, protiv volje, uostalom, samog stanovništva.

To je meni na onako neki perverznan način simpatično, prosto ti dođu kao neki onako kućni ljubimci, znaš uvek kako će da reaguju. Čim se nešto desi, ti znaš da će oni sad da kažu – kraljevina, kraljevina. Mislim, potpuno su zabavni negde u svemu tome. Oni te podsećaju na one utopističke komuniste, koji ne daju da se priča protiv komuni-

zma zato što komunizma nikad nije bilo, nikad niko nije video komunizam, komunizam je nešto idealno, to je nešto lepo, a ono što je bilo, čega se mi sećamo, to nije bio komunizam, to je bilo neko prelazno rešenje, ali pravi komunizam to je super stvar. Tako i ovi sa monarhijom, znaš, oni već postaju stvarno jedna vrsta supkulturnog pokreta. Pa nije slučajno da se onaj Vudstok na Ravnoj gori pravi, to je čista supkultura. Devedesetih godina kada smo gledali taj Vudstok četnički tamo na toj Ravnoj Gori, to je imalo elemente strašnog, jer je to vreme kada su neki slični likovi okolo vitlali kamama, ali danas, dvehi-ljaditih godina to je stvarno burleska čista, *freak show*.

TEOFIL
PANČIĆ

Možda bi mogli neki četnici da pobede kad prvi put nezavisna Srbija bude učestvovala na Evroviziji. Posle ovih Finaca, ovih hevimetalaca, otvaraju se beskrajne mogućnosti. Možeš da zamisliš četnički dizajniran bend koji bi izvodio nekakvu hevimetal ili već koju obradu neke četničke pesme, da to bude, što bi rekle izvesne eksponirane javne ličnosti - kemp.

SVETLANA LUKIĆ:

U današnjem Peščaniku govorili su Desimir Tošić, Slobodan Marković, Marko Milanović i Teofil Pančić. Tokom emisije stigao nam je mejl od Ivane, očigledno da nam ga je pisala dok je slušala Marka Milanovića.

IVANIN MEJL:

Slušam trenutno *Peščanik*. Dečko je stariji od mene možda par godina i razmišljam o tome koliko ste bili u pravu sa onim komentarom da sam kivna na sve vas koji ste mogli da izbegnete sve ovo. Mislím, šta ja sada kao jedan student mogu da uradim? Mogu jedino da učim, bavim se svojim poslom i zviždim. A kako da se sada pobunim protiv Koštuničavog? Ma ne samo njega, svih njih. Mislíte da sam letargična, nezainteresovana, da me briga? Ma, ljudi, nije, svi smo danas svesni u kakvim g..... živimo, ali šta mogu da uradim, za koga da glasam? Biću na kraju za varijantu da izađemo na ulicu i skidamo ove, a dovedimo one druge koji su totalno neadekvatni. Nemam pojma više ništa, tužna sam, eto toliko.

I znam da ovo zvuči poznato, ali ja stvarno ne znam šta da radim. Ne ide mi se iz Srbije, bre, i briga me šta kaže ovaj dečko i za Crnu Goru i za Kosovo, ali nekako imam tu nadu da će jednoga dana ovde biti normalna zemlja. I iako sam razočarana, ljuta, bez ideje, mislim da

26.05.06.

280

nas ima puno koji bismo da nešto uradimo ovde. Ja sam osamdeset četvrto godište, nemam pojma više, ne znam šta da mislim, šta da uradim. Drage Svetlane, volim da vas slušam, mislim i vas i vaše goste, samo molim vas, iako je tako kako je i iako je zaista pravo vreme za gađenje, razočaranje, mržnju i gnev, nemojte biti toliko pesimistični. Slušamo vas mi rođeni kada je Sloba došao na vlast, hajde, bar nam vi ulijte malo snage da se pokrenemo i uradimo nešto. Šta nešto, nemam pojma ni ja, ali nešto. I da, imate kod mene u salonu, kada završim medicinu, besplatan tretman lica i tela. Mislim, moraće nešto da se radi sa strane. Srbija je to.

forum civilne akcije požega.

Francuska 1
31210 Požega
SRBIJA

telefon +381 31 816 423
fax +381 31 823 033

www.forcapozega.org

PEŠČANIK_{FM}, 02. 06. 2006.

PRESTROJAVANJE U HODU

Tek sada će vlast da pokaže svoje pravo lice, jer vidi da su joj ovo zadnji meseci i nikakve stege je više ne obavezuju...

Ključni nalaz CeSID-a je da je bar 300.000 srpskih birača migriralo prema apstinenciji ...

Ovo bre, nije duhovito, ovo je krvoločno ...

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ, *iz Instituta
za evropske studije,*

ZORAN LUČIĆ, *iz CeSID-a,*

DEJAN ILIĆ, *iz Fabrike knjiga,*

MARKO VIDOJKOVIĆ, *pisac*

SVETLANA LUKIĆ:

Otkako smo dobili nezavisnost, vreme se pogoršalo, napolju je tako da poželite da odete na more, ali koje, pitanje je sad. Kada vidimo kako se bratski odnosi razvijaju posle referenduma i kako većina naših medija o tome izveštava, na leto će morati da se odluči - ili oni, ili mi. Za dve srpske države nema mesta pod kapom nebeskom.

Predsednik vlade se juče obratio svetu, izgleda da je izašao iz šoka. Kako kaže analitičar misli, dela i karaktera Vojislava Koštunice, Slobodan Antonić - predsednik vlade se jako emocionalno investirao u ovaj problem i sada je nešto malaksao. Juče je, umesto da kao pristojan političar prizna rezultate referenduma i čestita pobednicima, rekao, citiram: „Vlada Srbije konstatuje odluku predsednika referendumske komisije, Františka Lipke”. Rekao je i da - nema vremena za čestitke i diplomatska priznanja. Ovo nije prvi put da se predsednik naše vlade sakrije iza nekog grotesknog privida, jer misli da ga to čini manje upadljivim, manje opasnim i manje jadnim.

Najzad, Koštunica je rekao i da je Evropska unija dala odlučujući glas u referendumskoj komisiji. Time je naš prvi ministar rekao da su nezavisnost Crnoj Gori doneli stranci, a ne građani Crne Gore, to jest da je referendum bio jedna velika krađa, koju je izvela Evropska unija. Đukanović je tu, naravno, samo jedna bedna marioneta.

Vojislav Koštunica nikada neće priznati nezavisnost Crne Gore, može to Solana od njega da traži koliko god hoće. On to jednostavno ne može i neće, jer on veruje da dokle god on nešto ne izgovori, to i ne može biti istina. Nekada davno, pre nego što smo mi ono jeli zlatnim kašikama, ljudi su napustili mađiju, jer su oni oštroumniji među njima zapazili da mađijske ceremonije i bajanja ne daju nikakve rezultate. Pri begavanje magijskom mišljenju je bilo, a i danas jeste, priznavanje neznanja, gluposti i nemoći.

Ako se ovoliko strasti uzburkalo oko Crne Gore, šta li će tek biti na završetku pregovora o Kosovu, koje tako uspešno vodi mozak našeg tima, Koštuničin savetnik Slobodan Samardžić. Samardžić je podržan Koenom najzad bacio na sto naš tajni plan - tražimo da Kosovo još dvadeset godina bude deo Srbije, a posle ćemo da razgovaramo, a možda i nećemo. Sve mi se čini da je naš pregovarački tim do crnogorskog referenduma bio spreman da ponudi deset godina. Međutim, pošto su nam uzeli Crnu Goru, mi smo podigli cenu Kosova za još deset godina. To se zove političko manevrisanje ili prestrojavanje u hodu.

Umesto da stišavaju emocije u onom delu crnogorskih građana koji su glasali za zajedničku državu, u većini naših medija i dalje lupetaju o neviđenoj krađi glasova koja će ući u istoriju beščašća. Neki novinari ne lupetaju, nego truju ljude. Politika je tako juče na naslovnoj strani imala veliku fotografiju izvesnog mesta Seoce kod Andrijevice, posle koje sledi tekst koji kao da je s početka devedesetih – Meštani su odlučili da se kolektivno isele, jer ne žele da žive u nezavisnoj Crnoj Gori. U znak protesta, sva imanja će prodati, i to ispod cene, i to Albancima, da Crnogorci suverenisti vide ko im je doneo nezavisnost. Tu su onda ispovesti meštana koji govore u poslovicama kao što je – Ko neće brata za brata, imaće tuđina za gospodara. Onda sledi nastavak teksta na osmoj strani, gde piše kako su se usijali telefoni u mestu Seoce, Albanci zovu kao ludi i kupuju imanja. A tu je i ekspert neuropsihijatar, koji kaže da je kolektivna prodaja zemlje, dedovine i ognjišta, kolektivno samoubistvo.

Ne samo da ovakvim tekstovima urednici, a nadasve profesionalci staju na muku ljudima koji su teško podneli osamostaljenje Crne Gore, nego huškaju ljude jedne na druge, i to u zemlji u kojoj su se braća toliko puta do sada poklala. Bar u ovoj zemlji niko više ne može da kaže da su to samo novinski tekstovi i da svaki list ima pravo na svoju uređivačku politiku. U ovoj zemlji niko ne može ratne zločince da ispraća u Hag iz zgrade vlade, niko ne može da tribine klerofašističkih organizacija, koje govore da je Srebrenica oslobođena, zove pravom na drugačije mišljenje, jer kako onda razni ljudi shvataju te velike ideje o slobodi štampe, legalizmu i demokratiji? Kako ih shvate? Pa tako što prvom prilikom krenu da pale džamiju, tako što šamaraju ljude po tribinama, kamenuju kuće svojih neistomišljenika. Tako što snimaju pesme kao što je ova koju ćete sada čuti, deo naravno, a nadam se i da nisu opet kolektivno ogluveli svi tužioci u ovoj zemlji, pa će je bar neki od njih čuti zajedno sa vama.

/odlomak iz pesme „Kolji, Ratko, kolji”/

Na početku Peščanika slušate Miroslava Prokopijevića, naučnog savetnika iz Instituta za evropske studije. Miroslav Prokopijević radi povremeno i kao gostujući profesor na Fakultetu političkih nauka u Beogradu i na Ekonomskom fakultetu u Podgorici.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Kao da se nešto čudno dešava u glavama ljudi iz ove vlade, pa vode ovu neverovatnu politiku konfrontacije prema svetu, prema Evropskoj uniji izričito. Znači, em ne mogu da isporuče Mladića, pa su razgovori o stabilizaciji i pridruživanju prekinuti, em su se sada ljutili na Evropsku uniju povodom rezultata referenduma u Crnoj Gori smatrajući da je Unija tome kao doprinela nameštanjem rezultata - mada rezultat je više nego jasan. I da je bilo 54,9, to je jasna većina za nezavisnost.

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Zbog čega mislite da postoji takav otpor da se, u stvari, prizna tematika?

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Pa, verovatno zato što je s jedne strane ovde uvek bilo problema sa suočavanjem s realnošću, a što s druge strane neka velikosrpska ideja živi u glavama ljudi. Na vrlo čudan način je ta ideja preživela kod njih, jer kada pogledate, Crna Gora i Srbija su praktično odvojene države - to lepo vidim pošto stalno idem dole da držim predavanja - bar jedno tri, četiri godine tu funkcionišu granice, carine, monetarni sistemi su već odavno odeljeni, sve je odvojeno. Crnogorci su u ovom delu oko privatizacije brži, više su radili, imaju liberalnija rešenja. Recimo, njihov zakon o preuzimanju je najbolji od takvih zakona u svim zemljama bivše Jugoslavije, najkraći, najefikasniji, najliberalniji. Znači, u to malo Crne Gore ipak ima pameti da usvoji neka bolja rešenja. U tom svetlu, dakle, ako su to već zaokružene dve države, onda je vrlo čudno gajiti pretenzije na zajedničku državu i ljutiti se što je glasanje ispalo kako je ispalo. To stalno pričam i mojim studentima, ključno je da li je čovek spreman da u svom životu zarađuje sredstva za život i za penziju. Ako je spreman, onda nije važno gde su granice.

Oni kažu - pa mi smo braća. Dobro, ako smo braća, zašto bratu ne čestitaš odmah i ne budeš prvi, nego se zlurado smeškaš u nadi da će proverom glasova broj glasova za nezavisnost pasti ispod onih traženih 55 odsto. Dakle, on tvrdi s jedne strane da su to bratski odnosi, a s druge strane ne povlači poteze koji bi odgovarali takvim odnosima. Prenebregava da ima braće koja imaju dve države - Austrijanci su Nemci, ali imaju svoju državu odvajkada. Posle epizode sa Crnom Gorom ti ljudi oko vlade sada izlaze sa nekim nerealnim projektom o

Kosovu, koji je budi bog s nama, ti ljudi kao da nisu čitali novine, kao da su pre sto godina zaspali i sada se probudili. To je direktno stavljanje prsta Evropskoj uniji u oči, i to na više načina, a i celom svetu. Znači prvo, govori se o nadležnostima o kojima nema govora da bi ih Srbija mogla imati. Drugo, iako Unija u stvari i hendluje sve to, i finansijski i administrativno, ona se tu ne pominje kao partner s kojim se Srbija dogovara, govori se - tu će Srbija neki dogovor da napravi sa Ujedinjenim nacijama.

Dakle, prosto neverovatno, ja mogu da zamislim kako to sad u Brise-lu ovi gledaju, pitaju se - jesu li ovi normalni, jesu li ovo neki unuci Slobodana Miloševića, šta je ovo. Ne znam, ne mogu da objasnim zašto ljudi, koji su ipak nekih srednjih godina, koji bi trebalo da shvataju neke realnosti, zašto oni, kako razgovori odmiču, izlaze sa sve nerealnijim planovima. Prvo, očito je kao dan da Kosovo sada ima potpunu nezavisnost od Srbije i tu se ne radi uopšte o nezavisnosti Kosova od Srbije, ono je tu već nezavisno. Prema tome, ovakav plan utoliko deluje apsurdnije, jer tu se radi samo o tome koliko će Kosovo dobiti nezavisnosti od međunarodne zajednice. Ono što je legitimni interes Srbije to su manjine, to je kulturno nasleđe, to je eventualno imovina, ako je srpska, ali ne „Trepča”. „Trepča” ostaje ovima dole, kao što pogon „Zastave”, ako ga je „Zastava” podigla dole na Kosovu, ostaje „Zastavi”. Te su stvari jasne i to su neka načela kojima se služila i međunarodna zajednica i ove zemlje nastale od bivše Jugoslavije pri podeli imovine. Prema tome, tu nema nikakvih čarobnih štapića.

Ovaj napad na privatizaciju na Kosovu, to je u stvari još jedan od napada na Evropsku uniju i još jedna od potpuno nerazumljivih stvari. Dakle, oni umesto ovde da rade privatizaciju, da ovde vrše restituciju i tako dalje, oni to ništa ne rade, a imaju pretenzije da to rade tamo gde nemaju nikakvog uticaja - pa to je tragično. Neozbiljan ste sagovornik ako takvo nešto predlažete. Znači, rezultat svega toga će biti samo to da oni podignu očekivanja ovde među nacionalistima i socijalistima i rezultat toga će biti jedno veliko razočaranje, kada se negde krajem godine već bude nazrelo kako će izgledati krajnji status Kosova i kako će izgledati krajnje rešenje. Dakle, mi izvodimo neku smešnu ekvilibristiku vezanu za nešto što je van naše moći, bilo to Kosovo ili Crna Gora, umesto da pogledamo šta ćemo ovde. Ima ovde mnogo zapuštenog, nemamo ni ustav, ne zna se šta je sa ključnim zakonima, ne zna se kuda idemo, u kakvom društvu želimo da živimo i tako dalje. Narav-

no, donosi se komični zakon o javnim skijalištima i član 12. je ostao, tamo se kaže: „Ako nema dovoljno snega, zabranjeno je skijati na skijalištima”. A tu je i član 13, koji kaže da ski staza mora da ima ime.

Pogledajte, vi živite u zemlji u kojoj nemate ustav, u kojoj ništa ne funkcioniše, u kojoj korupcija cveta, u kojoj se vlada takoreći zadnjim trzajima održava na vlasti, u kojoj su svakodnevne afere, a nijedna se ne razrešava, sukobi u strankama zbog moći i para i tako dalje. I sad se vi bavite nekim apsurdnim stvarima poput toga da skijaška staza mora imati ime. Ali to je rezultat jedne pogrešne politike, jedne totalne nezrelosti vladajuće političke elite. Naravno, ceħ će doći, ceħ će doći nažalost, ne samo za te koji vode takvu politiku, nego i za nas kao populaciju.

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Šta u stvari ovi naši traže, a šta bi mogli da traže i koji bi naš ekonomski interes tu mogao da bude?

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Ono što mogu da traže to je prvo da se poštuju prava manjina. Kako ona na život i osnovna prava, tako i da imovina privatnih lica tamo ostane imovina tih istih privatnih lica. Drugo, imovina crkve, treće, imovina firmi iz Srbije, ali podvlačim – iz Srbije, ne „Trepča”. „Trepča” je na Kosovu dograđivana raznim fondovima, širena je od predratne firme koja je tamo postojala i „Trepča” ostaje onima koji žive dole, toliko koliko ima Srba i Albanaca i drugih. Prema tome, legitimno je takođe da traže da Kosovo plaća svoj dug, ali to naravno ne mogu da traže ako je „Kosovo u Srbiji”, jer onda Albanci mrtvi hladni kažu – pa dobro, ako je Kosovo u Srbiji, evo vam dug, pa ga finansirajte, a što se tiče nadležnosti, naše su sto odsto. To su neke stvari koje mogu realno da se urede i naravno, Kosovo će moći da traži da bude u delu kvote kod Međunarodnog monetarnog fonda, s tim što će morati da se učlanjuje, biće to mala kvota, ali oni je imaju, kao što i Crnogorci imaju deo kvote u onome koliko je SCG imala pravo. Dakle, to je neka razumna podela i linijom te podele će se stvari i dogoditi.

SVETLANA LUKIĆ:

Da se desi neko čudo i da mi osvanemo, ne znam, 1. januara 2007. godine, i kažu nam – dobro, evo ga, Kosovo ostaje u Srbiji, ovde uopšte ne postoji svest o tome šta bi to značilo.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Da to kojim čudom međunarodna zajednica kaže, kako bi se to moglo povezati sa Srbijom? Politički - to su svetovi, vrlo velika napetost, da ne kažem neprijateljstvo. Kako biste imali izabrane predstavnike Kosova ovde i kako bi funkcionisale stvari kao što su parlament, vlada, u kojoj bi oni morali da sede, sud i tako dalje? Druga stvar koja je veliki problem je što su dole javne finansije i uopšte finansiranje države u priličnom haosu. Znači, sada se dole možda dvadeset odsto poreza sakupi od onoga što je potrebno za finansiranje države, a resto daje međunarodna zajednica. Prema tome, to bi i u finansijskom smislu bio jedan veliki teret. Reći ću još nešto što je verovatno nepopularno, užasno nepopularno, ali mislim da je istinito. I Srbi se dole ponašaju tako da su teret Srbiji. Zašto? U finansijskom smislu oni samo čekaju na rente iz Beograda i kad pogledate koji je nivo plata dole, iznenadićete se da recimo čistačica u medicinskom centru ima petsto evra. Naravno, ne čistačica svugde, ali u medicinskom centru ima petsto evra. To su plate koje su otprilike duplo više od ovih u Srbiji i to je nešto što plaća Srbija. Sve su to kao neke državne službe, koje su u stvari na budžetu Srbije. Prema tome, i finansijski i politički Kosovo je vrlo jasno teret Srbiji i ja mislim da je krajnje vreme da ovi koji su u vladi i oko vlade krenu trezveno da razmišljaju i da vuku normalne poteze, da se ta stvar normalno završi, a ne da se završi sutra nekom histerijom, koja će nekoj ludačkoj stranci da donese još trećinu glasova od ovoga što ima, a ionako ima previše.

SVETLANA LUKIĆ:

Ponekad čovek ima utisak da im je važno samo to što pričaju, a kada se onda stvari dese drugačije, optužiće nekoga drugoga ili će reći - ups, nema veze, ali nećemo da potpišemo, mi to nećemo da priznamo. Tako da ništa što rade ne doprinosi ostvarenju njihovog cilja, kakav god da je.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

To je tačno, oni su na neki način naše loše poslovođe. Em kreiraju neopravdana očekivanja, što sutra rezultira razočaranjem ljudi koji ne moraju da znaju tačne okolnosti, ali ipak bi trebalo više da misle svojom glavom nego što im političari sugerišu, em vode stvari u pregovorima u pogrešnom pravcu, em ne rade mnoge poslove koji čekaju ovde. I naravno, kada imate vladu koja ima tako kabaste probleme, onda su naravno krivi Evropska unija, kriv je ceo svet, krivi su Crno-

gorci, kriv je Milo Đukanović i tako dalje – krivac se traži svuda oko lo, samo ne u svojoj kući. Naravno, ovde se onda vrši pritisak na medije, vi normalnih analiza, onako iz dana u dan u Srbiji nemate, inače biste sve videli i to bi bio dodatni pritisak na vlast. Mediji su ili kontrolisani ili se dodvoravaju, samo ponekad neki za trenutak naruši to pravilo. I to je način na koji se vlada, kontrolom medija kao u vreme socijalizma. Naravno, takva kombinacija ne može da dà dobar rezultat, to je najveći problem te vlasti. Znači, takva politika može da zadrži te ljude neko vreme na vlasti, dok se kroz korupciju ne obogate, ali to je politika koja vodi, neću da kažem u katastrofu, ali blizu tome.

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

Mesecima, da ne kažem godinama smo ovde slušali priču da, ako neko ima razumevanja za srpsko stanovište kada su u pitanju Kosovo ili Crna Gora, onda je to Evropa, a ne Amerika. I onda je bila priča kako ćemo mi maltene da posvađamo Evropu i Ameriku. Sada se vidi da su stavovi SAD i EU vrlo slični kada je reč o ovdašnjim problemima. Niko nam od tih vrljih „savetnika” ne objasni otkud sada podudarnost, kada su govorili o velikim razlikama. Jednostavno, ti „savetnici” fundamentalno pogreše i umesto da se isprave i probaju da povrate kredibilnost, oni se jednostavno okreću drugim stvarima i prave nove greške. To govori samo o lošem obrazovanju i malim sposobnostima savetnika, koji su izbacili tu priču i naravno, o malom intelektualnom i političkom kapacitetu vlasti koja takve savetnike prihvata za savetnike. To je ta stara politika koju je i Milošević vodio – ne mogu da rešim nijedan problem, pa ću da igram kontra struje. To je najskuplja politika koju zemlja može da vodi i biće potrebno mnogo vremena da se prva naredna demokratska vlast, ne znam kada će to biti, izvuče iz ovog balasta. Đinđić je to počeo malo da popravljja, onda je u drugom delu gubio kredibilnost, kada se videlo da je to više marketing, u pogledu reformi i takvih stvari.

A ovi su stvar zagasili skoro do kraja i nastaje ubeđenje, opravdano, u velikim zemljama, relevantnim zemljama, u Uniji, da ovde sede neki ljudi koji pričaju čudne priče, da se ne drže obećanja, da ne žele da budu kooperativni, da ne žele da budu deo normalnog sveta i tako dalje. Veliki je to balast i neće to tako lako spasti, ta senka se proteže preko svega, od viza do toga kako nas gledaju na polju evroatlantskih integracija, i nije čudo da nas tako gledaju, jer mi im dajemo previše materijala. Bili bi čoravi kod očiju kad se ne bi ponašali prema nama kako se ponašaju. A sad kaže – pošto nam Evropljani više ne odgovaraju, jer su u vezi sa Crnom Gorom i Kosovom njihove pozicije nama udalje-

ne, onda hajde malo da ih nerviramo. Znači, to je jedna tako glupa dečija politika, nedorasla, ne znam kako bih sve to nazvao. Cena je sve dublji pad u letargiju, prelazak iz letargije u izolaciju i onda eventualno i pod kaznene odredbe, neke nove sankcije, a jedva će se ti prelazi osetiti, kao kod one kuvane žabe, koja se kad se polako kuva, ne opire.

Često sam bio u Crnoj Gori zbog predavanja. Kad dođete u Podgoricu, to je mali grad, ali osećate jednu strahovito pozitivnu energiju, to prosto lebdi u vazduhu. Pogledajte njihovu berzu, ona je u strahovitoj ekspanziji, sem još jedne berze, mislim da je Island, crnogorska berza ima trenutno najveću kapitalizaciju od svih zemalja sveta, što reflektuje strahovito velika očekivanja. Što znači da biznis strašno povoljno gleda na to što se Crna Gora osamostalila. A kad pogledate ovde, ljudi su u depresiji, berza je, otkako se Crna Gora osamostalila, ovde pala za nekih četiri, pet odsto. Strani investitori i neki domaći polako se povlače, neki koji su radili na oba tržišta verovatno odlučuju da idu u Crnu Goru, jer sada se dole prilike poboljšavaju. Jednostavno, kako god pogledate, imate utisak da se izlazeći iz ovog aranžmana, Crna Gora spasla, a da ovde taj odlazak nije probudio nikakvo razmišljanje šta bi mi trebalo da uradimo. Više dominira neko negativno raspoloženje, kao – gospode bože, pa sad smo isterani na čistinu, šta god da odlučimo to smo mi, pa gde to sada da nam se desi.

Jedno vreme se vrzlo po javnosti da će vlada sad da investira milijardu evra. To je užasno pogrešno, jer ako vlada s jedne strane privatizuje, a s druge strane investira, ona presipa iz šupljeg u prazno. Naravno, to podiže inflaciju, to šalje pogrešan signal, to jača državni sektor umesto da ga slabi. Umesto da država jača u svojim klasičnim funkcijama, znači u onome ko drži pravila igre, ona se direktno meša u igru i hoće još više da se meša, jer se najavljuju povećana ulaganja. Kasnije je bila ideja da se prevremeno vrati novac MMF-u. Upadljivo je da hoće da se reše MMF-a, da mu pošalju poruku da ne žele da ga vide ovde, što se jako lepo uklapa u ovu priču sa druge strane, koja ide politički od ubadanja prsta u oko Evropskoj uniji. Dakle, ako je MMF sa nekim u Evropi imao problem, onda je imao na Balkanu, a onda je verovatno najviše imao sa Srbijom. Rumunija je otkočila MMF 2005, ali u mnogo lagodnijoj situaciji od Srbije, jer uskoro ulazi u Uniju. Ovde je MMF u proteklom periodu odigrao korisnu ulogu, jer je ipak ograničavao vladu u trošenju sredstava, jer je ipak terao vladu da uradi neke poteze koji idu u pravcu reformi, ma koliko da su ovi to izbegavali. Sada više nema tih ograničenja u potrošnji i pritiska da se

izvode reforme, što povećava rizik da se vlada prepusti nepotrebnoj potrošnji i da zaustavi reforme.

SVETLANA LUKIĆ:

Mi smo sada imali na neki način tu ping pong lopticu, koja je išla od Dinkića do Jelašića upravo zbog Međunarodnog monetarnog fonda, to jest zbog čega mi ne tražimo novi aranžman. U stvari, Dinkić hoće da mu ruke budu odrešene, je li tako?

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Apsolutno i tu mu Jelašić upadljivo smeta i nije nemoguće da put Labusa uskoro krene i Jelašić, a možda i Komisija za hartije od vrednosti. Momci koji hoće apsolutnu vlast i odrešene ruke nisu za demokratiju i vladavinu prava, čim im se neko usprotivi, hoće da ga sklone. Dakle, to su neke stvari koje prosto vise u vazduhu, jer kad imate ovakvu nestabilnost, kad imate ovoliki broj problema, pogledajte samo šta se desilo u zadnjih mesec dana. Te ovi su pozatvarani, te oni su pozatvarani, te problem sa Crnom Gorom, te ovi u Radiodifuznoj agenciji prave cirkus kao 1945, Kosovo odlazi, kvare se odnosi sa Evropskom unijom i celim normalnim svetom, itd. Dakle, vi u takvoj situaciji imate alibi i mnogo odrešenije ruke nego što biste ih u stvari imali, jer dok jedan gleda jednu aferu, drugi drugu, vi otvarate neki novi rudnik korupcije za sebe i za svoju ekipu da se obogatite ili da se rešite onih koji vam vezuju ruke na nekom čošku. Prema tome, sada će tek vlast da pokaže svoje lice, jer sada će tek da uđe u fazu voluntarizma, kada joj je jasno da su ovo zadnji meseci vlasti i kada joj je jasno da je nikakve stegte više ne obavezuju. Tek će sad da bude zanimljivih radova. Javna skijališta će biti nešto lepo čega ćemo se sećati kao parkova u Vrnjačkoj banji.

SVETLANA LUKIĆ:

Mlađan Dinkić je izgleda neprikosnoven, on je predsednik vlade, na neki način.

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

On je to očito operativno, dok je ovaj koji se knjiži to formalno, jer je stalno nešto odsutan, neobavešten, ćutljiv ili sve to zajedno. To preuzimanje nadležnosti i mešanje u tuđe resore, ja ne mogu da se setim ministra koji je toliko ministarstava pokrivao. Zaista ne mogu da se

setim, čak ni Brozovi ministri svojevremeno, svaki je tamo držao nos u svom resoru i to je to. Ovo pokazuje na neki način prirodu, jedan temperament koji nije navikao na neke moderne standarde, gde postoji podela posla i neke ambicije koje se vezuju za godine posle Drugog svetskog rata, kada su ministri, što su bili krvožedniji, smatrali da je to prava stvar. Dinkić se sad pribija uz Koštunicu, a bojim se da će, kad ovaj ode, da se pribija uz Tomu Nikolića. Mislim da sam to nekoliko puta rekao, nema bitne razlike između toga da li će marža biti petnaest ili dvadeset odsto, da li će hleb biti tri ili deset dinara. I u jednom i u drugom slučaju, marža i cena su administrativno određene, a na kojoj će ceni one da se nađu, to će zavisiti od tog trenutka i toka njihovih dogovora. Prema tome, ekonomska koncepcija je potpuno ista kod Tome Nikolića i G17 plus.

SVETLANA LUKIĆ:

A naša velika uzdanica u opoziciji, Demokratska stranka?

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Ja ne znam, oni kao da su se, kako klinci kažu u kompjuterskom žargonu, dilitovali, to je nešto što se knjiži i što kao navodno ima i nešto glasova, a čija politika uopšte nije jasna. Oni su otprilike učinili sledeću stvar - videli su da oni u suštini dele mišljenje koje ima Koštunica, ali im je užasno neprijatno da pokažu da ga dele. A onda je pozajmljen termin iz političke terminologije - kohabitacija. Birači bi nam mnogo zamerili ako bi se mi sad formulisali na jednoj građanskoj osnovi, ako bi stvarno otresito rekli da smo za tržišnu privredu i vladavinu prava i tako dalje, ne bismo tu ništa napravili, e, onda ćemo mi da se nekako ubacimo u onaj drugi kamp, ali ako se ubacimo u njega, onda je nezgodno što ćemo morati sami nešto formalno da potpisujemo, odobravamo i tako dalje. Da bi se izbeglo da se vidi da podržavate lošu politiku vi emigrirate iz političkog života.

Prema tome, mi proklamujemo kohabitaciju, ali nas u stvari tamo nema, mi smo se negde izlogovali, otišli smo skroz vani. I kad pogledate, tragično je šta ta stranka radi, dakle, niti imate njihova mišljenja o ključnim pitanjima, sem kao najudaljeniji eho, niti imate neku normalnu kadrovsku politiku. Oni sada u vrhu stranke, među tih šest, sedam glavnih funkcionera, nemaju nikoga ko se razume u privredu, poslednji je bio Vlahović, koji nije prošao u vrh, i Đelić, koji je to davno napustio. Oni nemaju nikog ko se razume u spoljnu politiku kako

valja, oni nemaju nikog ko se razume u vladavinu prava, oni nemaju nikog ko se razume u unutrašnju politiku. Oni jednostavno nemaju nikoga ko se u bilo šta razume i ako oni misle da će sa tim nešto da naprave, grdno se varaju. Ja mislim da je ono što nas čeka u narednom turnusu - vlast radikala koji će državu, koja de fakto ne funkcioniše, dovesti dotle da i formalno ne funkcioniše. A jedna od kolateralnih te vlasti radikala će biti da će demokrate potpuno propasti, to će ovu ekipu DS politički dokusuriti.

MIROSLAV
PROKOPIJEVIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Mislite da će radikali da preuzmu vlast u Srbiji?

MIROSLAV PROKOPIJEVIĆ:

Ja bih voleo kad bi to moglo da se izbegne, ali ja ne vidim kako to može da se izbegne. Sa ovako bednom politikom sadašnje vlasti, koja tera sve na ruku radikalima, koja podiže tu priču o Kosovu na radikalne talase, sa neuspešnom ekonomskom politikom, kilavom tranzicijom koja stvara mnogo gubitnika, sa ovako nesrećnom spoljnopolitičkom orijentacijom, itd. - sa svim tim se samo pomažu radikali. De fakto, Toma Nikolić je na vlasti, samo što formalno ne sedi u ofisu, njegova politika je na vlasti, i ako je njegova politika na vlasti, onda će sutrašnji izbori značiti sledeće - hajde da pogledamo realnosti u oči i da sastavimo i to što je formalno sa onim što je neformalno. Prema tome, ja uopšte ne vidim kako će to moći da se izbegne, jedino je pitanje koliko će to konkretno da košta, jer politike su takve, vi unapred ne možete da predvidite, da anticipirate cenu neke politike.

Pošto mi ne znamo kuda idemo i šta hoćemo, onda nam je to što nas je Unija prikačila uz sebe neka orijentacija. I u najlošijoj zemlji Unije, pravila su bolje uređena nego u Srbiji, znači, Srbija ima neto dobit, jer će poboljšati pravila igre, a time će i rezultat igre biti bolji u privredi i svugde, tim priključivanjima. Kad se to iskopča, mi ostajemo prepušteni nekoj letargiji negde na sporednom koloseku. U tim stanjima letargije, sve ove negativne stvari bujaju i u jednom takvom stanju nema nikakve budućnosti za Srbiju. Dakle, Srbija nije takva da kad je ostavite na nekom sporednom koloseku, ona će da kaže - e, sad ćemo da napravimo pozitivne promene, pa ćemo da uredimo da to nekako funkcioniše, pa ćemo posle da vidimo da li nešto možemo da uradimo i sa drugima. Ne, nije to, nažalost, vidi se to po mnogo detalja, vidi se po onome što smo malopre pričali.

Evo, ode Crna Gora, ostadosmo sami, mi nemamo nikakvu ideju šta ćemo sa samima sobom, niko ne sme da kaže da je potrebno o tome razmišljati, nego - desiće se, spontano ćemo nabasati na nešto. To na šta ćemo mi spontano nabasati, to nije ništa dobro, jer preovlađujuće navike kod nas nisu dobre, ni ove političke, ni ekonomske, ni unutrašnjopolitičke. Ta netrpeljivost prema razlici, prema manjini je enormna, netolerantnost je enormna, nenaviknutost na pravila igre modernih društava je enormna. Prema tome, tu stvarno postoji jedan strahovito veliki prostor da se nešto ozbiljno uradi i Srbija stalno čeka tog nekog svog političkog preduzetnika, koji će da proba ozbiljnije da to uradi i reformiše je, a ne samo da priča da će to da uradi. Ovo u šta ulazimo to je jedan strašan rizik, jer vreme je strašan resurs. Pogledajte gde je bila Mađarska 1990. i gde je sada, gde smo mi bili 1990. i gde smo sada, i kroz još recimo pet ili deset godina razlika će se još povećati. Još će to na nas depresivnije da deluje u stilu - pa dobro, kad nismo uhvatili pravu šansu, kad nismo radili prave stvari, onda ćemo sada da idemo u pravom pogrešnom pravcu, otprilike - šta nas briga. Sve snažniji će da bude pritisak te situacije i sve teže će biti nešto ozbiljno uraditi sa ovom zemljom.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Miroslav Prokopijević, a u nastavku emisije čućete čoveka za kojeg se tvrdi da je lično doneo nezavisnost Crnoj Gori, to je prvi čovek CeSID-a, Zoran Lučić. Čuli ste i sami ko je sve ovih dana napadao CeSID. Međutim, dogodilo se i to da je pedeset jedna nevladina organizacija potpisala peticiju u odbranu CeSID-a. U svom saopštenju oni nas podsećaju kakav doprinos je CeSID dao demokratizaciji Srbije. Ovu peticiju potpisale su različite organizacije, kao što su Beogradski centar za ljudska prava, Norveška narodna pomoć, ali na primer i Pokret za Belu Crkvu, Forca Požega, Svetionik Loznica, Beogradska otvorena škola i tako dalje. Dakle, pedeset jedna nevladina organizacija, to je neverovatan uspeh za ovu zemlju. Slušate Zorana Lučića.

ZORAN LUČIĆ:

Sve zajedno to me malo uzrujava, moram priznati, dosad smo uglavnom dobijali pohvale za sve što smo radili. Sada smo ponovili ono isto što smo radili već godinama, od 2000. naovamo, koristili smo istu metodologiju, isti ljudi su sve to radili, rezultati odstupaju od konačnih rezultata onoliko koliko su odstupali i ranije. Međutim, ovog puta je valjda mnoštvo ljudi investiralo strahovito mnogo emocija u

celu stvar i mnoge ljude je prosto potresla ta loša vest. A to je bila loša vest zbog toga što je dobar deo te naše političke elite podgrevao emocije nacije prema tome da se opstane u toj zajedničkoj državi. Dakle, s jedne strane su podgrevali emocije, sa druge strane ništa korisno nisu uradili da ostvare tu svoju političku misao. Ako pogledamo šta se dogodilo u poslednjih petnaest godina, pa vidimo kakva je to politika vođena, moramo da postavimo pitanje zašto su posledice ovakve kakve jesu. Jer ako se sećate 1992. u Crnoj Gori je takođe bio referendum da li će da žive ili neće da žive u zajednici sa Srbijom i tada se devedeset dva odsto onih koji su izašli na taj referendum izjasnilo za zajedničku državu.

ZORAN
LUČIĆ

Šta se to dogodilo da taj procenat sa devedeset dva padne na manje od četrdeset pet, koje su to političke igre igrane, očigledno veoma, veoma pogrešne, inače ne bi bio takav rezultat, koji je više nego prepolovljen. Umesto da postavimo pitanje kako se to dogodilo, šta se to dešava u Srbiji, šta smo mi to uradili u poslednjih petnaest ili dvadeset godina, od 1987, od Osme sednice, kada je Milošević došao na vlast. I ko treba da snosi posledice svega toga. Ako krenemo da analiziramo sve te događaje, sve političke poteze koji su vučeni, mi ćemo doći do nekih zaključaka, ali na nevolju, ta naša politička elita ne ume da kaže - da, problem je bio u sledećem, pa da onda kaže u čemu je bio problem - ili nismo uspeli da odgonetnemo u čemu je zaplet ovde ili onde, loše smo odigrali tu igru zbog toga i toga. Umesto toga, obično se traži neki krivac. I ako se ne nađe neki lokalni krivac, uvek postoji nekakva međunarodna zavera, što meni izgleda veoma infantilno, moram priznati, a s druge strane, to je razarajuće za jednu naciju, da nacija stalno nalazi krivce i nikada ne postavi pitanje - šta smo mi mogli da uradimo, šta da učinimo da bi nam u budućnosti bilo bolje, šta da uradimo da ostvarimo naše političke interese. Ne, nego se uvek tu nađe nekakav interes Amerike ili neke Austrije ili nekog Slovaka u Crnoj Gori i uvek smo mi tu kao nemoćni.

Kako bih to rekao, to je prosto karakteristika nacije sa kompleksom inferiornosti. Ono što najmanje želim je da živim u zemlji u kojoj se građanstvo oseća inferiornim, a bojim se da ga naša politička elita baš tu podriva, umesto da se ponaša razumno, umesto da pokuša da odgonetne u čemu je zaplet, ovde se pokušava objasniti da ti ljudi koji vode naciju u stvari ni za šta nisu krivi. Negde pročitah skoro, dopalo mi se to što je taj neko rekao, ostao je anonimn - uvek mora da se nađe neki krivac, pa bio to nekakav CeSID ili Ronalدينجو ili Miki

Maus. Dopalo mi se društvo, Ronaldinjo i Miki Maus, zato sam i zapamtio ovu sintagmu. Sve zajedno, malo mi je sve to gorko u ustima, malo se loše osećam moram priznati, a bez ikakvog razloga. I da, to je isto vrlo zanimljivo, iz CeSID-a je bilo samo sedmoro ljudi, dakle, to je bila samo jedna tehnička ekipa koja se bavila u osnovi matematikom, ničim drugim.

To smo mi radili, pažljivo smo gledali brojeve i pokušali da odgonetnemo na koji način će se ponašati biračko telo u Crnoj Gori. I mi smo za četrdeset pet minuta to mogli da odgonetnemo, bilo nam je potpuno jasno u tom trenutku da ta kriva ne može pasti ispod pedeset pet odsto. Poslednja procena je bila samo 0,2 odsto razlike od onoga što je oficijelni rezultat referenduma. U Francuskoj se greši tri, četiri odsto, to je normalno. Ja sam bio u OEBS-ovoj misiji za posmatranje izbora u Velikoj Britaniji, onda sam video kako izgledaju istraživanja njihovog javnog mnjenja. Možda dve nedelje pre izbora bilo je jedno istraživanje koje je ukazivalo da će Bler dobiti sa četrdeset jedan odsto osvojenih glasova. On je pobedio sa trideset šest odsto osvojenih glasova, dakle, to je pet odsto odstupanja od konačnog rezultata. I bilo mi je vrlo zanimljivo kako su njihovi mediji reagovali na tih, za naše medije fantastičnih i nedopustivih pet odsto, svi su rekli - bravo, sjajno ste uradili svoj posao. A ovde, jedva se čeka da neka organizacija izađe sa nečim, pa da neko posumnja ili još gore, ne da posumnja, nego da budu povređene nečije emocije. I umesto da političari kriju svoje emocije, umesto da političari čekaju momenat kada će moći naciji onako hladno da kažu pravu istinu, te emocije su prvo bile podgrejane kod njih.

Apsolutno me je zapanjilo kada je čovek, koji je u ovom našem timu za pregovore o Kosovu, izjavio otprilike da bi nas trebalo hapsiti zbog toga što širimo lažne vesti. Zamislite vi to, ja mogu da razumem, čovek je pao u vatru, loše se osetio zbog toga što je njegov politički projekat u tom trenutku propao ili je video da propada. Ali on je morao da nađe krivca i odmah je počeo da preti hapšenjem. Ne znam kako taj čovek može da nas predstavlja negde, znate, takvom čoveku ljudi mogu samo da se smeju. Ako su ljudi u tim ekipama koje nas reprezentuju u inostranstvu svi takvi, pa mi smo propala nacija, nama spasa nema.

SVETLANA LUKIĆ:

Da li ste Vi bili iznenađeni intenzitetom, tonom i dijapazonom ljudi koji su se obrušili na Vas?

ZORAN LUČIĆ:

Emocije su čudo, dakle, kad investirate emocije u nešto i kad vi vidite da su vaše nade izneverene, onda iz vas izađe neki bes koji mora da se okomi, na koga - pa valjda na onoga ko donosi tu lošu vest, to je nekako u ljudskoj prirodi odvajkada. Možemo da čitamo i antičku literaturu, pa da vidimo kako je to izgledalo kada su se mnogo surovije obračunavali sa onima koji su donosili neprijatne vesti. Mi smo prosto bili glasnik loših vesti, nekima. Sa druge strane, ja zaista moram da priznam, veoma često mi se dešava da mi ljudi priđu na ulici i da mi čestitaju, kažu: „Bravo, svaka čast, i ovog puta ste uradili isto što ste uradili prošlog puta”. Opet, ima ljudi koji kažu: „Kako ste smeli tako brzo, to je bilo samo četrdeset pet minuta?” Pa ja se izvinjavam, kad su bili predsednički izbori, izašli smo za pola sata, mi izlazimo u onom trenutku kad imamo rezultate, kad možemo da napravimo nekakvu predikciju, sa izvesnom pouzdanošću, i na kraju se pokazalo da je ta pouzdanost dosta velika. Ali iznenadio me je taj stepen nervoze koji smo izazvali, doduše, ne toliko u Crnoj Gori, bar sam imao takav utisak, koliko u stvari u Srbiji.

Dakle, mi smo sve vreme bili bombardovani pozivima iz Beograda u kojima se kazuje - reakcija ovakva, pa je reakcija onakva, onaj rekao ono, ovaj rekao ovo, pa vi ste sad u velikom sosu, šta ćete sad raditi, kako možete da se vratite u Beograd i tako dalje. Moram malo da se vratim na ovu organizaciju sa kojom smo radili - CEMI je jedna sjajna organizacija, oni su zaista pokrili svako biračko mesto. Ja ne znam tačno koliko je bilo akreditovanih ljudi koji su radili tamo za OEBS ili za druge strane posmatračke misije, ali to su bile hiljade ljudi, hiljade ljudi su prošle kroz ta biračka mesta i videle su šta se dogodilo. CEMI je zaista besprekorno obavio posao, oni su nam dostavljali podatke u najkraćem mogućem roku.

Dovoljno je da se setimo 24. septembra 2000. godine, mi smo izašli sa rezultatima pre bilo koga i svi su bili zadovoljni, zato što je to bilo vrlo blisko onome što je bio konačan rezultat - mada mi u stvari nikad nismo ni saznali konačne rezultate tih izbora. Niko se nije zainteresovao da dokaže da su ti rezultati bili zaista tačni, a mi smo imali dokaze, niko se nije obratio da mi izvadimo te dokaze iz rukava i da

ZORAN
LUČIĆ

predočimo naciji šta se zapravo dogodilo te 2000. godine. Izbori 2000. pokazali su da je moguće da se presaldumi biračko telo, ali to se dešava jednom u mnogo godina.

SVETLANA LUKIĆ:

Već na onim propalim predsedničkim izborima, koliko se ja sećam, iz DSS-a je bilo primedaba na CeSID. Da li se ja varam ili se ne varam?

ZORAN LUČIĆ:

Svaka čast, dobro se sećate. To je bio jedan takođe veoma zanimljiv napad, bio je, ako se sećate, septembar 2002, kada su u drugi krug izbora ušli gospodin Koštunica i gospodin Labus. Da mi je neko 2000. godine rekao da će koliko za dve godine u drugi krug izbora ući dva, pod značima navoda, demokratska kandidata, ja moram priznati da ne bih to prihvatio, ili bih prihvatio sa nekom nevericom. E dakle, na tim izborima u septembru 2002. godine, u drugom krugu nije dovoljno ljudi izašlo, izašlo je manje od 50 odsto i taj drugi krug izbora prosto nije uspeo. I onda je gospodin Koštunica okrivio, ja sad treba da se setim kako je to formulisao, on je okrivio takozvane eksperte, nije rekao poimence koje, ali ih je opisao, tako da mi je bilo jasno da misli na Vladu Goatija, Srđana Bogosavljevića i na mene. Dakle, vrlo nas je lepo opisao.

To je opet bila povređena sujeta i ja ne znam kako to da razumem. Verujem da je njemu bilo teško u tom trenutku, ali zaista, mi smo bili najmanje krivi zbog toga što je izašlo manje od 50 odsto ljudi na biračka mesta, tako da mi se ta reakcija čini pomalo nerazumnom. To sam tada pravdao jakim uplivom emocija na postupke gospodina Koštunice, ali to se i sada dogodilo. Političari bi morali da budu ljudi hladne glave, ledenih živaca, morali bi da budu razumniji od biračkog tela. Mislim, meni se sve čini da je naše biračko telo sjajno telo, kakvi su lideri ovde.

SVETLANA LUKIĆ:

Šta kaže to biračko telo, po onome što Vi znate?

ZORAN LUČIĆ:

U ovom trenutku? Imali smo jedno istraživanje javnog mnjenja koje je završeno 18. aprila, naš ključni nalaz je da je bar 300.000 ljudi migriralo prema apstinenciji. Pre godinu dana, oko 2 miliona i 600.000 ljudi nam je kazivalo da oni znaju za koga će glasati i imaju stranku

ili pojedince za koje će glasati i govorili su nam ko je to. Ove godine, to je palo na 2 miliona i 300.000, to je ključna stvar. Radikali su u procentima skočili, dakle, prošle godine je to bilo 35 odsto, sad je 38, ali u apsolutnom smislu i oni su pali, jer pre godinu dana tih 35 odsto bilo 920.000, a sada je ovih 38 odsto oko 880.000. I oni u ovom trenutku, rekao bih, ubedljivo vode, ali ubedljivo vode u ovom delu biračkog tela koji kaže - ja pouzdano znam za koga ću glasati. Ponavljam, to je 2.300.000 ljudi.

ZORAN
LUČIĆ

Međutim, nama milion i po ljudi kaže - ja sam neodlučan. Među njima ima mnogo onih koji nemaju nijednu stranku koja im je bliska, a ipak oni ne kažu - ja neću glasati, nego kažu - ja sam neodlučan. Ja takvu osobu smatram razumnom osobom, dakle, čoveka koji kaže - vidim kakvi su nam političari, ali se osećam obaveznim da izađem na izbore zato što želim nekakav ishod, koji će učiniti nešto dobro ovoj zemlji. Ja smatram da je to razumno i racionalno ponašanje biračkog tela. Demokrate su mnogo pale u odnosu na prošlu godinu, prošle godine njih smo procenjivali na 800.000 birača koji bi glasali za njih u tom trenutku, sada je to 650.000, ali ne smemo da zaboravimo da se u međuvremenu pojavila Liberalno demokratska partija Čedomira Jovanovića, koja je već uzela 60.000 glasova. Već 60.000 ljudi nama kaže - ja ću sigurno glasati za LDP. Iznad cenzusa od 5 odsto su DS, DSS i SRS, ostale stranke su ispod cenzusa, ali ne mnogo.

U poslednjih godinu dana Nova Srbija Velje Ilića dosta je napredovala, ali je u međuvremenu sa političke scene nestao PSS, nestala je Karićeva stranka. Nama ostaje milion i po ljudi koji će najverovatnije glasati, tvrde da će najverovatnije glasati, ali to su ljudi koji su podložni kampanji i sada strahovito mnogo zavisi od toga kakve će kampanje biti vođene, kako će se ko obratiti toj masi od milion i po ljudi. I šta onda možemo očekivati? Ako neko to ne uradi dobro, što se ipak može očekivati, da neke stranke neće dobro uraditi kampanju, ponovo će da upere prst u CeSID, da kažu CeSID je kriv zato što sam ja loše uradio kampanju. Pa ne, mi strankama možemo strahovito mnogo da pomognemo, pogotovo Demokratskoj stranci Srbije, to je vrlo zanimljivo, jer nama milion ljudi u ovom trenutku kaže - meni je Demokratska stranka Srbije bliska stranka. Da se razumemo, mnogi među njima kažu i za neke druge stranke da su im bliske, ne samo DSS. Vrlo često ljudi kažu da im je blizak i DS i DSS ili i Nova Srbija i DSS, to je krajnje legitimno. Dakle, nama čak milion ljudi kaže - meni je bliska Demokratska stranka Srbije, ali malo manje od 200.000 u ovom

trenutku kaže - ja ću glasati. DSS bi mogao da iščupa iz tog dela biračkog tela u ovom trenutku do 20 odsto.

SVETLANA LUKIĆ:

Ako recimo Demokratska stranka zna za rezultate o kojima vi govorite, a ne sumnjam da zna, da li to može da bude jedan od razloga približavanja DS-a DSS-u, jer DS potencijalno ima velike resurse koje još nije iscrpla u biračkom telu?

ZORAN LUČIĆ:

To je živa istina, koalicioni potencijal Demokratske stranke je jako veliki. Neko ko kaže - meni je G17 bliska stranka, kaže i za DS da mu je bliska stranka. Više od 80 odsto ljudi koji kažu da im je G17 bliska, kažu to i za Demokratsku stranku. Više od 90 odsto onih koji kažu da im je LDP bliska stranka, kažu i za Demokratsku stranku da im je bliska, više od 60 odsto ljudi koji kažu - meni je SPO blizak, kažu i za Demokratsku stranku da im je bliska. Dakle, to je sa stanovišta birača, dakle, sad ne govorim o liderima, nego prosto sa stanovišta birača, to je nešto što je veoma prirodna koalicija. Sa druge strane, vi imate DSS, Novu Srbiju, PSS, dakle, te stranke ljudi doživljavaju kao bliske stranke, tako da bi to njima bila jedna prirodna koalicija. S treće strane su SPS i radikali, tu nam se nešto bitno promenilo u poslednjih godinu dana. Pre godinu dana nam je mnogo manje ljudi iz SPS-a govorilo da im je Radikalna stranka bliska, sada je taj procenat daleko, daleko iznad 50 odsto.

Dakle, kada bismo pogledali te tri grupacije, videli bismo da milion i 700.000 ljudi bliskom doživljava grupaciju DS, LDP, G17, SPO, milion i 600.000 doživljava bliskom grupaciju DSS, Nova Srbija, PSS. Političari naravno moraju da razumeju sopstveno biračko telo, dakle, oni moraju da znaju kako birači vide gde je pozicija njihove stranke u toj konstelaciji stranaka, ali oni imaju još jednu ekstremno važnu funkciju, oni moraju i da kažu neku dobru reč, moraju da imaju edukativnu funkciju, moraju da obrazuju narod, moraju da vode narod, a ne da urade ono što su uradili sa Crnom Gorom, da raspiruju emocije naroda, da narod dobija nervne slomove zbog toga što je rezultat referenduma u Crnoj Gori u neskladu sa njihovim očekivanjima, a ta njihova očekivanja su podgrejale političke elite ove zemlje.

Posle 1999, kada se dogodilo sve ono što se dogodilo, i rat i povlačenje vojske sa Kosova i ulazak stranih trupa i ona izolacija koja je sle-

dila posle toga, meni se učinilo tada da je narod nekako prihvatio tu činjenicu da Kosovo prosto više nije deo Srbije, ali sada su ponovo podgrejane te nade, i ponovo ćemo da doživimo neki hladan tuš. I ponovo će biti izneverene nade naših birača i sada se postavlja pitanje dokle to može da ide. Do kog trenutka mi možemo da očekujemo da će ljudi koji vode ovu zemlju otvoreno reći šta je zaista moguće, a ne šta bismo mi želeli. Mi imamo u ovim našim istraživanjima i to pitanje za naše ispitanike - šta biste želeli, a potom i šta mislite da će biti. Nama je recimo 34 odsto ljudi u Srbiji reklo - mi želimo da se Crna Gora otcepi, a čak 54 odsto je reklo - mi očekujemo da će Crna Gora biti otcepljena. U ovom trenutku, nama između 9 i 10 odsto ispitanika kaže - mi želimo da Kosovo bude nezavisno, a čak 40 odsto očekuje da će Kosovo biti nezavisno, a samo 15 odsto i sada i prošle godine smatra da će Kosovo ostati deo Srbije. Dakle, ja mislim da narod vrlo racionalno, vrlo razumno prihvata to što se dešava oko njega. Opet, politička elita podgreva emocije naroda, što mene vređa, moram vam reći.

ZORAN
LUČIĆ

Dakle, Kosovo i šta će biti sa Kosovom, mislim da je narod vrlo razuman i da vidi da je sadašnje stanje neodrživo, da nešto mora da se promeni i da će to biti u skladu sa željama, ne samo ljudi koji žive na Kosovu, a to je mislim ipak najvažnije, nego i u skladu sa time kako će to me na kraju presuditi međunarodna zajednica. Ali međunarodna zajednica neće to raditi sa navijačkim strastima kao što očekuje naše biračko telo podgrejano od političke elite, nego će to uraditi razumno. Dakle, u sledećem smislu - pokušaće da nađu rešenje koje će biti stabilno, koje će gledati u budućnost i koje će biti održivo.

Ja ne znam koliko bi bilo održivo stanje da Kosovo postane integralni deo Srbije, prosto ne mogu ni da zamislim kako bi izgledala država Srbija u kojoj je Kosovo integralni deo Srbije. Koštuničina vlada, možemo da budemo koliko god hoćemo kritični prema njoj, uradila je relativno kvalitetno mnoge poslove i to je bez daljega, ja njima želim zaista svako dobro, ja bih voleo da se oni održe na vlasti još neko vreme ne bi li obavili sve poslove u koje su krenuli. Uključujući i isporuku Ratka Mladića, uključujući i rešenje pitanja Kosova, uključujući ustav i tako dalje. Ja njima želim da završe sve te poslove, pa kad se završe ti poslovi, da onda izađemo na izbore, da vidimo kuda će Srbija u budućnosti.

SVETLANA LUKIĆ:

Govori Dejan Ilić iz Fabrike knjiga.

DEJAN ILIĆ:

Ljudi, ili je to bilo u redu, pa ćemo sad ući u te neke dogovore, pregovore, šta god i podeliti te dve države ili nije bilo u redu, pa nema nikakvih pregovora, nego se onda traži, šta znam, novi referendum. Ne, kod nas je potpuno i po ko zna koji put, sledeća situacija - to sve ne valja, to je neka prevara, to je neka ujdurma, ne znam ni ja šta, ali eto, šta ćemo, pa ćemo ipak da se dogovaramo. Znači, ne može neko mene držati u nekakvoj situaciji da ja imam osećanje da živim u zemlji koja je stalno izložena nekakvoj nepravdi, a nema kud nego toj nepravdi mora da se povinuje. Ali imaš još genijalniju reakciju - ajmo sad da pravimo monarhiju. Ti kažeš - aman bre, ljudi, pa stanite malo, hajde da se urazumimo malo, kakva je sad to tema i dokle ćemo bežati od nekih pravih tema.

Ti imaš u poslednjih dvadeset godina jednu grupu ljudi koja se zalaže u određenim sporovima ili sukobima za jednu stranu. I za koju god opciju da se založi ta grupa ljudi - ta opcija gubi, ona je gubitnička. I ajmo mi da kažemo ovako - ništa ne razumemo, ništa ne znamo, ali uočili smo jedno pravilo i ajmo od sad nadalje kad god vidimo da se ta grupa ljudi zalaže za nešto, da to odmah odbacimo kao mogućnost, jer to je gubitnička ideja, to je gubitničko rešenje. Dakle, mi možemo vrlo jednostavno da nabrojimo ko su ti ljudi, to su ljudi koji su sedeli poslednji put u Centru „Sava” i podržavali zajedničku državu. Dakle, kad god vidimo da ti ljudi nešto hoće, mi moramo da znamo da će to voditi u nekakav poraz i prosto treba da želimo nešto drugo. 20 godina nam se to potvrđuje kao princip, hajde da, kao, nešto sad promenimo.

E sad, šta je problem, problem je što je u ovom trenutku predsednik vlade deo te grupe, pa mi po definiciji možemo da očekujemo da će ta vlada uvek donositi odluke koje će prosto biti loše bez obzira na moje znanje, bez obzira na moje želje, bez obzira na moje emocije, bez obzira na bilo šta. Meni se pokazuje da su za opciju da Kosovo ostane u sastavu Srbije svi oni ljudi koji su do sad svaki put imali pogrešne procene i koji su donosili loše odluke. Znaš, živimo čudne živote, živimo živote u kojima mi tačno znamo šta će da se desi, ali nam to niko ne izgovara, mi se pripremamo za to što će se dogoditi i živimo, trudimo se da budemo praktični, racionalni, živimo u skladu sa tim nekim svojim iskustvom, ali javno pričamo sasvim druge stvari. To je jedna vrlo opasna situacija, to je situacija koja dovede do toga da ti organizaciju koja se bavi predviđanjem rezultata izbora na osnovu sasvim proverljivih metoda okrivíš za rezultate izbora.

Meni je to genijalno, to je bukvalno verovanje u vradžbine, nema drugog objašnjenja, to je stvarno prosto blentavo šta se radi. Ali zašto su oni to radili? Napravljen je prostor da se ospori legitimitet tih rezultata i napravljen je prostor zapravo da koalicija koju čine te tri stranke, koje su bile za zajedničku državu, počnu svoju izbornu kampanju, jer izbori u Crnoj Gori su sad u septembru. Ispostavilo se zapravo da se na ovom pitanju nezavisne ili zavisne, kakve god, Crne Gore izuzetno mobiliše biračko telo i to su čak i ti ljudi iz te koalicije za zajedničku državu rekli, da su oni u pojedinim gradovima, u Podgorici i još nekim gradovima dobili više glasova nego ikada pre na izborima. I njihova logika je sledeća - mi nećemo priznati ove rezultate, mada će nas prisiliti da priznamo, pa ćemo na kraju priznati, ali javno ih nećemo priznati i trudićemo se da održimo tu atmosferu napetosti sve do tih izbora, da bismo ovaj rezultat koji smo ostvarili na referendumu makar približno ponovili i na tim izborima.

DEJAN
ILIĆ

I sad ovde već ulazimo u jedno potpuno ludilo. Ako oni stvarno naprave neki dobar izborni rezultat, šta ako budu učestvovali u vlasti, šta ako se desi to čudo, mislim, neće se desiti, ali kad bi se desilo da oni dobiju te izbore, oni bi osporili rezultate referenduma. I ti onda imaš jedno stalno stanje neizvesnosti, stalno stanje nestabilnosti i nikad nemaš onu liniju koju podvučeš - e, sad idemo dalje. Ne, i dok ne rešimo to ne možemo ništa drugo i ti vidiš da ta strana, ta strana koju sam ja nazvao gubitničkom, da ona zapravo stalno ima neko opravdanje zašto se ne bavi realnim problemima. Kako mi sad da sređujemo Srbiju kad ne znamo da li je Srbija u toj nekoj državnoj zajednici ili nije? Kako da sređujemo Srbiju kad ne znamo da li je Kosovo u Srbiji ili nije? Stalno je tu neki alibi, stalno je neko opravdanje za to da se ništa ne radi. Sad znaš, ti pitaš prijatelje, u redu, Crna Gora, Kosovo, sve je to potrebno. Šta je s Mladićem? Pa i to je pitanje koje moramo da rešimo, pa što to ne rešavate, to zavisi direktno od vas. To je jedino pitanje koje je od sudbinskog značaja za Srbiju koje zavisi isključivo od nas, i to se ne rešava.

I ti sad kažeš - čekaj malo, stvarno ko je ovde lud. I sad, bar da su duhoviti. Vuk Drašković je duhovit, ne, ozbiljno, pa te zabavi, pa se nasmeješ. Ovo bre, nije duhovito, ovo je krvoločno. Nema ničeg krvoločnog u ideji o monarhiji, to je jedna zabavna ideja, nasmeješ se i ideš dalje, ovo je, bre, krvoločno. Ti si u nedelju uveče mogao da čuješ na televiziji Srbije rečenicu: „Treba da očistimo srpski šljam”. Takozvana nacionalna televizija, za koju mi svi plaćamo nekakvu pretplatu.

Ispostavilo se da tu pretplatu plaćaju i Srbi i srpski šljam, ali recimo, hajde da onda bar oslobodimo srpski šljam obaveze da plaća pretplatu.

Ja samo pitam, pošto vi sve znate i pošto radite najbolje što možete i pošto ste mnogo pametni – kad će meni biti bolje, to je sve što ja pitam i kad će prestati ta pretnja kojoj smo non-stop izloženi, pretnja prolivanjem krvi? Društvo koje je stalno izloženo takvim pretnjama, pri tom nije izloženo takvim pretnjama spolja, nego ih samo proizvodi, ono ne može biti društvo koje je sposobno da napreduje, a mi živimo u takvom društvu. Pazi bre, Crna Gora se odvaja i ti imaš ovde pretnje – zbegovi, opštine u kojima se izglasalo da su za zajedničku državu da će se odvojiti od ostatka Crne Gore. Da bismo posle rezultata bili izloženi tome da treba očistiti srpski šljam. Ja ne znam to sa čišćenjem, samo što više nije etničko nego je sad po nekom principu – šljam i nešljam. To znači da je ovde ideja o čišćenju, bilo ono etničko, ovako ili onako, ali o čišćenju onih sa kojima se ne slažemo – i dalje validna, da ti možeš da izađeš na televiziju da to izgovoriš i da očekuješ da će jedan deo ljudi to da podrži. Pa to nije normalno.

Recimo ja, kojem je svejedno da li je Crna Gora u jednoj državi sa Srbijom ili nije, možda sam ja šljam. Pa sad i za Kosovo, isto mi je svejedno, volja im, hoće u jednu državu, neće, ne tiče me se. Ne vidim kako to utiče na moj život i na ono čime se ja bavim i na to kako ja živim i sve ostalo, i možda sam ja zbog toga šljam i neko će hteti da me očisti. E, videli smo kako se čisti i sad ti treba da živiš sa tim. Ali nije to samo problem što su neki ljudi izloženi agresiji, problem je što se čitav jedan deo društva zapravo sprema da postane zločinac. Ja zapravo znam da živim u državi u kojoj se jedan deo građana stalno poziva da budu zlikovci, a drugi deo građana živi stalno izložen tome da će postati žrtva. Pa kakvo je to društvo?

Rekli smo da imamo grupu ljudi u Srbiji koja poslednjih 20 godina konstantno donosi pogrešne odluke. Da li ti ljudi trpe ikakve posledice? Pa ne, oni imaju uspešne firme, oni u svojim ličnim životima doživljavaju nekakav prosperitet. Znači, društvo koje 20 godina trpi posledice njihove pogrešne politike, njihovih pogrešnih odluka, to društvo njima i dalje iskazuje poštovanje. Evo, iz sasvim ličnog iskustva, pošto sam studirao u toj Budimpešti i s vremena na vreme vadio vizu, preko puta zgrade ambasade Mađarske je da li kuća, da li šta Mihajla Markovića. Znaš kao, mi smo stajali u tim redovima, nas ne

znam koliko, stotinjak, a Mihajlo Marković izlazi iz kuće prekoputa i čeka ga taksi, on odlazi negde. Ti vidiš čoveka koji zapravo ne mora uopšte da posumnja u svoja životna opredeljenja, jer on nije trpeo posledice svojih životnih opredeljenja - ja ih trpim, jer ja stojim u tom redu i gledam njega. Njemu je sad baš to super što je on dostojanstven, što on ima neku svoju ideju, pa ono, uporno glavom o zid, baš je to super. Onda su mi prijatelji koji su takođe stajali u tom redu, rekli, znaš ono, zovu te na mobilni, ne znaju kako da prekrate vreme u tom redu: „Ej, znaš koga smo videli?” Ja kažem: „Znam koga ste videli”. A niko od nas nije, bre, bacio ni grudvu snega. Možda i nije trebalo, i ne treba da se baci grudva snega, ne treba, neka, nema veze, proći će sve to.

DEJAN
ILIĆ

CeSID je zapravo nastao iz te neke konfliktne situacije posle lokalnih izbora 1996, gde si ti zapravo video da je krađa u pitanju, a nisi mogao da pokažeš da je krađa u pitanju. I onda je CeSID, da se ne bi takve stvari više događale i kad se dogode da znamo tačno šta se dogodilo, da možemo to da pokažemo prstom, počeo da radi i CeSID nama zapravo ovde stoji kao neki garant demokratskih institucija u Srbiji i jako je bitno da mi takve garante imamo. A ti si spreman da instituciju koja je u stanju da bude taj garant zgaziš, zato što su negde ljudi odlučili nešto drugo, što sa CeSID-om nema nikakve veze, CESID je prosto samo bio u stanju da to predvidi. Pa ja se samo pitam što ljudi kojima je bilo stalo do toga da Crna Gora ostane u zajedničkoj državi sa Srbijom prvo nisu zamolili CeSID da radi ispitivanje javnog mnjenja u Crnoj Gori i da vide kako se kreće raspoloženje ljudi. I drugo, što nisu zamolili CeSID da im da rezultate kako ljudi u Srbiji vide odvajanje Crne Gore. Postoje na sajtu CeSID-ovom ti rezultati, preko 50 odsto građana Srbije je želelo da Srbija i Crna Gora останu jedna država, ali je manje od šesnaest odsto njih verovalo da će to i da se dogodi.

A druga stvar, znači, Aleksandar Simić se javlja u program te noći i kaže ovako: „Neću da komentarišem to u Crnoj Gori, ali hoću vama da kažem, kako vi smete da pozovete Marka Blagojevića da vam da svoju prognozu? Uostalom, postoji zakon za kažnjavanje onih koji šire lažne informacije”. Davanje prognoza ne može biti lažna informacija po definiciji, znači, predviđanje da će se nešto dogoditi može biti tačno ili netačno, a ne može biti lažno i istinito. I ti vidiš zapravo da on čovek... ali, to je stvarno meni bilo beskrajno zabavno, on ima tu neku svest kao malo dete, ti si sad rekao da će to da bude i to se desilo, i ti si kriv, jer si ti to rekao, urekao si nas. Savetnik predsednika vla-

de operiše u kategorijama – e da nisi rekao, toga ne bi bilo. Aleksandar Simić koji preti tužbom zbog širenja lažnih informacija pravi logičku grešku, pa pokazuje da možda i ne ume dosledno da misli, što je strašno jer je savetnik predsednika vlade, a drugo, pokazuje da je potpuno iznenađen rezultatom, što znači da se oni time nisu ozbiljno bavili, da nisu gledali istraživanja. Pa, ljudi u Srbiji su im rekli da će biti nezavisna, jer je samo šesnaest odsto njih verovalo da će Srbija i Crna Gora ostati zajednička država. Znači, običan građanin u Srbiji je pametniji od savetnika predsednika vlade.

Ja bih tu izjavu Slobodana Samardžića: „Albanci žive u kuli od slonovače” zapravo čitao na jedan drugi način. Mislim da se kod naših savetnika, pregovarača, koga god, i dan-danas pojavljuje potcenjivački ton prema njihovim sagovornicima koji dolaze u ime albanske strane. Ja ne znam kako su ti ljudi u stanju da pregovaraju, ako oni ne poštuju svoje sagovornike. Hajde da raspletemo šta sve ova izjava znači. Ona znači – ti ljudi nemaju pojma, oni se zanose nekakvim idejama, ali nikad neće to ostvariti, ja im to kažem. Prezir prema onome s kim pregovaraš, nipodaštavanje onoga sa kim pregovaraš, zapravo je izraz određene nemoći. U jednom delu tih postmodernističkih teorija postoji verovanje da je svaki iskaz performativan, dakle, da će ono što ja kažem biti bez obzira na sve, znači biće, ja sam izgovorio i to je tako. I čini se da se oni ponašaju u skladu sa tim.

Evo, Predrag Bulatović piše Havijeru Solani i on kaže ovako: „Mi ne priznajemo rezultate referenduma i tražimo da se ponove glasanja na 180 biračkih mesta”. Malo posle slanja ovog pisma, njegova partija, SNP, izdaje saopštenje u kome kaže: „Nije tačno da je Bulatović rekao da neće priznati rezultate referenduma, on je samo rekao da referendum nije bio demokratski i da ne izražava volju građana Crne Gore”. Evo, neka meni neko kaže šta je zapravo Predrag Bulatović rekao, ja ne znam šta je on rekao, ali to da je važno samo da ti nešto negiraš, pa da li ćeš ga negirati na jednom, drugom ili trećem nivou, ali sa svim tim negacijama ti veruješ da ćeš postići to da se ono što se desilo zapravo nije desilo. To je izgleda neka vera koja je ovde dosta jaka. Ja stvarno počinjem ozbiljno da razmišljam da bi umesto ovih savetnika koje trenutno ima predsednik vlade možda trebalo da pozove neke vračeve, neke ljude koji se bave magijom, jer je to neka vrsta magijskog mišljenja. To je bacanje vradžbina, znaš, kao desilo se, ali ako mi kažemo da se nije desilo biće kao da se nije desilo. Ili, neko je rekao da će se nešto desiti, pa se to desilo, pa nisu krivi ljudi koji su

glasali, nego je kriv taj koji je to rekao. Hajde da kažemo, evo, ulazimo u tu sferu, od sad ćemo politiku Srbije i odluke koje su u vezi sa kvalitetom života građana u Srbiji donositi tako što ćemo bacati pasulj i onda ćemo da vidimo šta nam kaže pasulj i tako ćemo da odlučujemo. Pazi, čak nije isključeno da bismo tada možda bolje prošli.

DEJAN
ILIĆ

Užice je čudesan grad, Užice je grad u kome čak i Građanski savez još uvek ima pristojan odbor i sad je bio taj opoziv i skidali su gradonačelnika Demokratske stranke. Izašlo je 26 odsto ljudi, 54 odsto je bilo da se on opozove, a 40 i ne znam koliko posto je bilo da se ne opozove. Znaš ti kakav je to šamar za Demokratsku stranku. Da ti u Užicu ne možeš da se izboriš da zadržiš svog gradonačelnika, to je baš ozbiljan problem. U Užicu je procentualno više ljudi na predsedničkim izborima glasalo za Borisa Tadića nego u Beogradu. Znači, šta se dogodilo? I drugo bih se zapitao kakav je odnos između oca i sina, da li je otac u ovom trenutku toliko važna osoba u Srbiji samo zato što je on akademik i što je ugledan naučnik, filozof, šta god. Pa nije tačno, jer ga u periodu pre nego što je sin postao predsednik nije bilo nigde. Njegov ponovni uspon u javnosti zapravo se vezuje za vreme kada sin postaje predsednik i ti vidiš sad kako otac vuče legitimitet iz pozicije svog sina.

I onda sin mora da kaže - to tako ne može. Ja nigde nisam video da se sin ogradio od političkih istupa oca, a morao je da kaže - ja sa političkim istupanjima svoga oca nemam ništa. Možda sin misli da se to podrazumeva, ali se nažalost ne podrazumeva, jer politika je stvar onoga što se izgovori, a ne onoga što se uradi ispod stola i što se eventualno podrazumeva. Znači, moraš da kažeš, čak da svi mi znamo da je to tako, moraš to da izgovoriš, jer zapravo se ispostavlja da, budući da je otac sedeo na tom skupu u Centru „Sava”, izađe na isto kao da je i sin sedeo, jer sin nije rekao - ja ne mislim isto što i moj otac. Mislim, meni je u jednom trenutku pre nekog vremena postalo jasno da mi u Srbiji više ne govorimo o godinu dana, dve godine, pet godina, mi u Srbiji govorimo o 15, 20, 30 godina. I ispostaviće se, a meni je žao što će to tako da bude, da je Boris Tadić umesto nekoga ko je mogao da utiče na stvari, zapravo bio samo posledica nekih dugotrajnih procesa, znači, ne neko ko upravlja, ne neko ko određuje smer, nego neko ko je posledica tih nekih kretanja.

Ja sam imao neka očekivanja da će nama brzo da bude dobro, stvarno sam imao i bio sam spreman da radim za to. A znaš koja je moja pred-

stava o tom radu? Moja predstava je da mi, svi građani Srbije, treba da radimo neko vreme maltene bez ikakve nadoknade, samo da imamo da jedemo, da bismo dostigli neki stepen, da bismo onda mogli da računamo i na određene privilegije i na nekakvo uživanje i sve ostalo - toliko je ova zemlja razvaljena. Ja sam mislio da je to moguće, a onda sam shvatio da nema brzih rešenja i nema brzog poboljšanja, ne zato što su sad tu zli ljudi, nego zato što strukturno nema uslova za brzo poboljšanje. Dakle, primer Beogradskog univerziteta - sad kad bismo krenuli da radimo, imali bismo nekakav povoljan rezultat za 10 ili 15 godina. Ja sam negde shvatio, znači ovo pričam samo za sebe, kako ja preživljam sve ovo - pa dobro, 20 godina - 20 godina, toliko nam treba, koliko smo zla napravili možda je to i fer, možda je to u redu. I onda sebe pripremam za te neprijatne stvari, da se ne iznenadim, kao što se iznenaduju savetnici, da znam kako da reagujem, kao što savetnici ne znaju i da kao imam neko objašnjenje za to da bih sebi i drugima možda učinio da nam bude malkice lakše. I da slušam druge šta mi pričaju.

Prisustvovao sam predavanju Vojina Dimitrijevića na Centralnom evropskom univerzitetu o tome kakav on ishod očekuje od procesa povodom tužbe Bosne i Hercegovine protiv Srbije i Crne Gore za genocid. U publici su sedeli Nenad Dimitrijević i Tibor Varadi. Vojin Dimitrijević je probao da objasni da ta tužba stvarno ne stoji na čvrstim nogama, međutim, on je rekao da taj tim koji je zastupao Srbiju i Crnu Goru zapravo strašno loše vodi postupak. Jedino je Tibor Varadi kao razuman čovek u tom timu bio za to da se ospori uopšte mogućnost da se ta tužba procesuirá, dok su svi ostali pričali da nije bilo genocida, a i ako ga je bilo da iza toga ne stoji Srbija i Crna Gora. Oni su osporavali sadržaj tužbe, dok su ti razumniji ljudi, poput Vojina Dimitrijevića i Tibora Varadija rekli - ako neka šansa i postoji, ona postoji samo u tom domenu čisto formalnih stvari. Onda je Nenad Dimitrijević iz publike rekao - meni je žao što je profesor Tibor Varadi u tom timu, razumem ovo što govori profesor Vojin Dimitrijević, ali ne razumem nešto drugo. Zašto se mi pozivamo na nekakve formalne razloge, a znamo da se to dogodilo, kad je mnogo poštenije, časnije, ljudskije, brate, da kažemo - jeste, desio se genocid i mi jesmo odgovorni za to i kažite šta sad treba da uradimo, eda bismo makar ublažili štetu, da bismo stvari koliko-toliko popravili.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Dejan Ilić iz Fabrike knjiga. Za kraj Peščanika slušate pisca Marka Vidojkovića.

MARKO VIDOJKOVIĆ:

Meni je užasno drago zbog Crnogoraca, najdraže mi je u stvari bilo zbog ove naše ekipe. Postao sam odvratan, jer mi je užasno drago kada gledam Koštunicu i Vladetu Jankovića ili Miloša Aligrudića ili Šamija ili bilo koga iz te ekipe kako se na bilo koji način nervira. I očigledno da ih je ovo sa Crnom Gorom užasno pogodilo, to je jedna od lešina na kojoj su oni igrali, ta Jugoslavija, odnosno velika Srbija i to. Sve što ukazuje da će Srbija biti sve manja na jedan perverznan način ipak odgovara stanovnicima te Srbije, zato što se konačno bližimo potpunom ogoljavanju. E, a kad dođemo do toga da treba da radimo nešto sa ovim što je ostalo, mislim da bi najgluplja stvar bila dati Koštunici ili nekom od bilo kojih aktuelnih političara da pravi ustav. Oni su svi obećavali ustav još od 2000, a ustava nigde ni u tragovima nije bilo, naročito posle Đinđićeve smrti, tako da bilo kakva samoinicijativa, građanska inicijativa ili nešto što ima ikakvog smisla može da ima veliku šansu da uspe, naročito pored ovakvih političara. Treba prvo počistiti njih i pokušati da predložiš ideju koja će da naiđe na nekakav odjek u narodu. Ja ne verujem da je to više velika Srbija ili bilo kakva Srbija sa tim velikim A.

Mislim da se realno neće mnogo toga ni promeniti, zato što će sigurno u tu Crnu Goru moći da se uđe sa ličnom kartom, a sve ostalo je potpuno isto kao što je bilo i pre referenduma. Imam dosta bliskih prijatelja, koji su potpuno poraženi i načisto su sjeban i zbog toga što sad odjednom živimo u dve države. Kakve dve države. A što se njih dole tiče, jednostavno imaju jednu muku manje, ta jedna muka manje ima dve glave i zove se Koštunica i Amfilohije Radović, tako da, eto, imaju sad samo Mila kao jedinu preostalu muku. Oni su ljudi potpuno imali pravo da uhvate i da se otcepe, jedino što me smaralo to je što smo morali da čekamo tri godine da se to desi. Nisam baš siguran da je Đinđić živ, da bi se to ovako završilo, ali izbegavam da razmišljam u tom domenu šta bi bilo kad bi bilo, jer jednostavno, da je Đinđić živ drugačije bi bile mnoge stvari, pa tako možda i referendum o samostalnosti Crne Gore. I drugačije bi gledali na stvari, ne bi možda bili ovoliko nadrkani i ogorčeni kao što smo sad.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

Ovakvo brutalno razračunavanje sa protivnicima koji su do juče bili u tvojim redovima, to je i Milošević radio na malo drugačiji način - dobro, on je ubijao. Mislim, kad Koštunica ovo radi, to je meni jednako kao kad Milošević ubija. Jednostavno, svaka ideja i svaki ideal iza koga oni navodno stoje, automatski mora da ti bude sumnjiv i ti automatski moraš da tražiš neko burazersko povezivanje. Mislim, G17 plus, koji je nastao na Đinđićevoj smrti, naravno da mora da bude nekako sudbinski, karmički najsmrdljiviji deo te vlade. Oni su to zaslužili zbog načina na koji su nastali i zbog načina na koji su došli na vlast. Hajde da kažemo da su Koštunjavi i DSS zaista pljuvali po Đinđiću još od 2000, ali ovi su nastali, prvo, posle Đinđićeve smrti, a onda su na svemu tome krenuli da proizvode afere i tako došli na vlast. Imamo predsednika skupštine koji je sam po sebi karikatura. Eto, šta može piscu da se desi, on i Vuk Drašković su primeri šta može da ti se desi ako se upetljaš. Ja ću zaista na ta dva primera da učim da se ne petljam previše u politiku.

Mene ni od koga od njih ne može da bude strah zaista, jer to je kao kad bi te bilo strah od predškolskog deteta. *Nikad izvini* je na najbolji način pokazao celu tu ekipu, oni su živi ljudi koji su karikature, oni sami od sebe prave cirkus, i Mlađan Dinkić i svako drugi u toj vladi, a i u opoziciji je deo tog cirkusa. I meni oni svi zajedno izgledaju kao jedna cirkuska trupa koja je opasna samo zato što smo joj mi dozvolili da bude opasna. Ako uspeju da završe privatizaciju nekim čudom do dolaska radikala na vlast, onda zaista ne mislim da ćemo da vidimo neku posebnu razliku između radikalske i ove sada vlade, zato što su oni meni svi deo jednog istog cirkusa - osim ako radikalima nešto ne dune da krenu da ponovo vraćaju raznorazne srpske teritorije. Ali nešto mi se javlja da im neće to biti ideja.

SVETLANA LUKIĆ:

I onda odjednom juče ili prekjuče kao čupavac iz kutije izlazi Slobodan Samardžić, kao naš plan je da Kosovo 20 godina ostane u sastavu Srbije. U istom tom cuqu kaže i kako to što Albanci hoće nezavisnu državu samo znači da oni žive u kuli od slonovače. I Đukanović i Albanci su u kuli od slonovače, a oni su kao čvrsto na zemlji.

MARKO VIDOJKOVIĆ:

Naravno, naravno, oni su oduvek čvrsto na zemlji i oni su eksperti da se kasno sete. Znači, jako je super što su se oni setili sad da nude Al-

bancima 20 godina. Ja se smejem, mogu da zamislim tek šta Albanci rade kada čuju takvo nešto. Kada već Kosovo ni na kakav način nije u sastavu Srbije. To bi bilo kao da te neko pusti iz zatvora, ali ti si u fazonu - neću, hoću nazad u zatvor. Mislim, to bi bilo isto kao kad bi sad Albanci rekli - e, okej, super bi bilo, evo, bićemo još 20 godina pod Srbijom, lepo, vaša vojska na granicama, policija vaša. To nikad niko tamo neće reći, a ja mislim da niko normalan neće njih na to naravno ni da natera, kao što su nas naterali da se povučemo sa tog Kosova, uz tone i tone bačenih bombi. Jeste, sad će da nas vraćaju nazad na pregovorima u Beču. Pa to je još jedna od tih suludih ideja i, brate mili, dok ne nadvataju ovog Ratka Mladića, sad se pominje i Karadžić kao jedan od uslova, i naravno, svi smo mogli da pretpostavimo da će kao što je iskočio čupavac od Samardžića, evo, ovi će s druge strane kao jednog pravog, original čupavca da izbace Radovana Karadžića i da kažu - ej, ljudi, mislim, ne samo da niste uhvatili Mladića, nego da vas podsetimo da je tu i Karadžić.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

Smišljanje tih nekih degenskih planova o tome da će to da bude za 20 godina bi bilo super da si ti predao Mladića, da si pomogao da se uhvati Karadžić, da si prvi otišao i pružio ruku Crnogorcima koji su se osamostaljivali, e, onda bi možda mogao da igraš i na tu kartu. Oni će samo da se smeju tim našim predlozima, dok god ne budemo izneli predlog - evo, mi predlažemo da Kosovo bude nezavisno. E, to je jedini predlog na koji se niko na zapadu ili na Kosovu neće smejati, ali mi smo sami krivi za to.

Sad za vikend sam svirao sa bendom u Hrvatskoj, u Kutini. I sad, gomila onih pankera, njima je uvek egzotično kad dođe neko iz Srbije, iz Beograda, svima je glavna tema bila ta Crna Gora, zato što, evo kakvu sliku o nama pravi ova vlada. Znači, da tamo neki pankeri iz Kutine misle da su tamo neki pankeri iz Beograda silno pogođeni otcepljenjem Crne Gore. Oni i dalje misle da su čak i pankeri u Srbiji konzervativci i da smo mi svi za ujedinjenu Srbiju i Crnu Goru - a nas baš briga. To može da te nervira samo ako i dalje u glavi imaš veliku Srbiju, a ako u glavi imaš Evropsku uniju, tebe onda baš briga, zato što su sve te zemlje u evropskim integracijama. Znači, svaka će pre ili kasnije, osim možda nas, koji ćemo da se setimo da bi možda mogli da uđemo u Evropsku uniju kad se Evropska unija raspadne, ali svi oni su na putu ka Evropskoj uniji. Meni je nekako drago za svakoga ko je na putu ka Evropskoj uniji, pa mi je utoliko draže ako je pripadnik

našeg naroda. Pre nas će da uđe u Evropsku uniju, super, baš mi je drago, oni su izvukli bulju.

Ne smemo zaboraviti da su svi žuti mediji njihovi, oni i dalje Koštunjavog zovu Voja. Jebo te Voja. Mislim, oni imaju najodvratnije medije u svojim rukama, medije koje narod najviše voli da čita, oni su na krilima tih medija i došli na vlast. I dalje ti mediji njih ne pljuju, nego i dalje pljuju, ne znam, Zorana Đinđića i eto, malo Tadića. Narodu je jednostavno lakše da bude zaglupljen, jer s druge strane nema zdravu opciju koja mu se nudi, ne postoji zdrava opcija. I zato narod mora sam da uzme i da sedne i da razmisli šta mu je opcija umesto velike Srbije, jer mi i dalje funkcionišemo po principu sve manje Srbije. Moja je zato ideja bila i ne samo moja, nego nekako sama od sebe je počela da se javlja, čak van Beograda, o toj takozvanoj debeogradizaciji Srbije. Pri tom, ti ljudi moraju da znaju da beogradizacija Srbije ne znači da sad građani Beograda žive bolje nauštrb Srbije, nego da jedna ekipa koja je smestila svoja dupeta u fotelje, koje se igrom nesrećnoj slučaja nalaze u Beogradu, maltretira i Srbiju i Beograđane. Jednostavno to može da se razbije vrlo radikalnom decentralizacijom i davanjem ogromne autonomije svakom regionu u Srbiji ponaosob, Čačku, Nišu, Užicu, Kragujevcu, Novom Sadu, Zrenjaninu, Kikindi, nemam pojma.

Znači, jedino rešenje posle odlaska Kosova, je da svaki region, odnosno svaki grad u Srbiji okupi oko sebe nekoliko manjih gradova, da se naprave jednostavno neki prirodni regioni unutar te srpske države i da svaki region počne da upravlja svojim parama, pa onda jednostavno neće da ti određuje Velja Ilić ili ko sedi u Beogradu da li će tebi da bude izgrađena fabrika cigareta ili ne znam ni ja šta, nego ćeš ti jednostavno sam da vidiš. Ako Kikinda ima velika nalazišta nafte, onda će oni ljudi sami da vide kako će najbolje da žive. To je decentralizacija, ali jedna radikalna decentralizacija, znači, maltene na konfederalnom principu. Više od autonomije, manje od nezavisnosti. Ako se to ne desi, definitivno ćemo da propadnemo kao narod i kao ovaj patrljak od zemlje koji je ostao. Ili će to da bude šta - unitarna Srbija sa centrom u Beogradu bez Kosova, pa to je odvratno, to boli, za svakoga ko iole voli ovaj narod i ovu zemlju. Znači, ako smo već doživeli apsolutni poraz jebavajući se sa velikom Srbijom, onda daj da ovaj ostatak pokušamo na neki drugi način da organizujemo, jer sad smo ostali samo mi.

I zašto bi sada nama ovde nekakav Koštunjavi ili nekakav Dinkić ili nekakav Toma Nikolić ili nekakav Tadić, bilo ko, organizovao zemlju? Izvini, ja mislim da ovde narod ima da se mnogo više pita od šačice bandita koji su na vlasti i u opoziciji. Jednostavno ljudi moraju da shvate da nema više tate, da nema više vođe čopora, da nismo više čopor, nego da je krajnje vreme za jednu potpunu individualizaciju i da čovek shvati da vredi ne zato što je Srbin, nego zato što nešto ume da uradi ili zato što je završio neki fakultet ili zato što je za nešto sposoban, osposobljen, a ne zato što je Srbin, jer dok god mislimo da smo mnogo vredni zato što smo Srbi, mi ćemo da najebavamo i Srba više biti neće.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

Znači, ovde sigurno postoji jedna normalna većina, tiha većina, samo ih treba nekako naložiti da su oni ti koji su glavni i to na nekom najindividualnijem mogućem nivou. E, ta nespremnost naroda da uzima stvar u svoje ruke i da se bavi sobom je dovela do toga da jedna ekipa besprizornika vlada ovom zemljom mažući joj oči nekim stvarima koje su prevaziđene još 5. oktobra. Baš me briga da li će neko da gleda Mladića kao heroja u situaciji u kojoj ti njemu postaviš drugačija pravila igre. Nema veze, misli ti privatno za Mladića da je heroj i ti privatno budi neviđeni pravoslavac, ali privatno, a ne javno. I taj isti srpski narod je rekao - u se i u svoje kljuse, a ne da se baviš Ratkom Mladićem, Albancima na Kosovu, Crnogorcima u Crnoj Gori ili maštanjem da će Republika Srpska jednog dana imati referendum i izglasati nezavisnost i povesti nas u Evropsku uniju.

Pa ja mislim da je više nego očigledno da ovde u ovom avionu nema pilota i da se ovaj avion ruši i da će da se sruši, i da se možda već i srušio. Opsednut sam onim emisijama na „National Geographic” o onim avionskim nesrećama, pa sam gledao kako se neki avion srušio usred Japana i onda su tako oni putnici koji su ostali živi tokom noći umirali čekajući da dođe pomoć. Mislim, možda je bolje reći da se avion srušio nego - evo, samo što se nije srušio, jer dok si ti u fazi - samo što se nije srušio, samo što se nije srušio nekakav Koštunjavi ili nekakav drugi lik može da ti prodaje priču - evo, sad ću ja da ga dignem, pa ćemo ponovo mi da odletimo u veliku Srbiju ili ne znam ni ja gde. Ali ne samo da nema pilota, nego mislim da je pilot mrtav i da sad nekoliko putnika, smanjeno uračunljivih, pokušava da letelicu koja je već pala ponovo pokrene i da ona negde uzleti. I onog momenta kada bude privatizovano sve u ovoj zemlji, piloti će biti oni koji su vlasni-

ci kapitala, odnosno koji su vlasnici zemlje i to jeste u stvari suština Evropske unije čak - da je pilot onaj ko je vlasnik kapitala.

Sad ne može niko da me ubedi da se pod ovom vladom privatizacija odvija besprekorno pošteno, znači, definitivno tu ima igrača samo takvih, ko zna kakvih. Mislim da oni samo glume budale i da oni glume cirkus, ali da su se u tome malo pogubili zato što tu nema nijednog velikog igrača, nego su to sve nekakvi tako sitni dripci - čas jedan najebe, čas drugi najebe, čas treći najebe. Problem je što se na ovoj drugoj strani i dalje, od kad sam prošli i pretprošli put bio u *Peščaniku*, ništa nije promenilo, i dalje ne postoji nikakva opcija koja jasno i glasno nudi nešto drugo. LDP govori šta je realnost u vezi sa tim velikosrpskim snovima, ali opet, ne nudi se opcija dva, jer ako kao opciju nudiš poraz, to nije baš ono što narod očekuje. Ti jednostavno moraš da kažeš da smo mi taj poraz doživeli i da nas sad neko zajejava mažući nam oči kako to još nije poraz, ima još šanse za nas, za Kosovo. Meni je na kraju malo i bezveze kad sednem i razmišljam koliko ja serem po toj vladi Vojislava Koštunice, a ja verovatno u ovom trenutku živim bolje od 90 odsto stanovništva ove zemlje. Gde je tih 90 odsto ljudi koji žive gore od mene, a koji ćute? Možda je rešenje u tome da ja počnem da hvalim ovu vladu.

Mislim, ja sam sad u fazonu da bih ja prvi otišao odavde ako bih imao neku iole normalnu ponudu, da odem negde i da tamo se bavim nekim poslom kojim se ovde bavim. Pa jeste hevi. Ja ne znam, ne vidim, a stvarno sam gledao da vidim kakva opcija bi mogla da natera mene i ljude bliske meni da ostanemo ovde, ipak posle svega, jer ja se zaista ne zadovoljavam time što ekonomski dobro živim. Meni treba zemlja u kojoj ću ja da vidim zaista nasmejane ljude oko sebe, da moji prijatelji isto super žive. Pa zašto bih ja živeo u zemlji gde su svi oko mene sjeban, biti car u zemlji sjeban, biti najprodavaniji pisac u zemlji sjeban - ma to je užas. Sve je užas u zemlji sjeban. Meni je pre svega mojih čitalaca žao zato što oni žive loše. Ja kapiram da su ljudi koji čitaju moje knjige negde na sličnom emotivnom nivou kao i ja, i ja znam da je to gomila ljudi kojima u suštini nije dobro.

Već imamo situaciju da je više dosta. I jeste dosta, i ne može više, ali ne mogu ja i Ceca Lukić, Vuković, nas troje ćemo sad i Teofil i nas sto i nešto što smo pričali u *Peščaniku*, ne možemo mi da budemo ti koji će sad da viknu - e sad dosta, idemo ne znam ni ja šta da uradimo. Mi to inače vičemo, samo treba da i narod oseća da je prekipelo. Ta

ogromna apatija je dokaz da je prekipelo. Na nama kojima je isto prekipelo, a trtimo se tu da pričamo javno, je da ponudimo neku alternativu kad već političari ne umeju da ponude alternativu. Nemam pojma, na nivou bukvalno pokreta, jer i tebe i mene savršeno ne zanima da se bavimo politikom, a bavimo se ovako privatno politikom, stalno pričamo o politici.

MARKO
VIDOJKOVIĆ

Nama je potrebna jedna kulturna revolucija, neka revolucija identiteta ovog naroda i onoga kuda će on da se kreće. Nama je tek sad potrebna revolucija. Ne treba narod sebe da potcenjuje, mi treba političare koji su na vlasti da potcenjujemo, jer oni i jesu za potcenjivaje. To je prosto sramota, ja prepoznajem degenerike iz svojih odeljenja u osnovnoj i u srednjoj školi, ne bukvalno, ali takav tip ličnosti, koji sad upravljaju celom zemljom. I nisam ja jedini, svi ih prepoznajemo, tu ekipu. Kako je moguće da ta ekipa vlada zemljom? Kako je moguće da ta ekipa vodi ovaj narod? Pa, ni ne može da ga vodi, naravno da se srušio taj avion čim su seli u njega. Nego, jednostavno, evo, hajde, videćemo, nemam pojma, ja ću sada da sednem pa ću da ispiram mozak svojim idejama ljudima i uvek ću da pričam šta ja mislim da bi ovde trebalo da bude ili će na kraju da se završi upravo tako što će Vidojković da buši, buši, buši po inostranstvu i kad dobije neku okej ponudu, Vidojković će da zapali. Nije meni cilj da zapalim u inostranstvo, meni je cilj da od Beograda napravim neko inostranstvo, u koje će neko rado da dođe.

Dok god se ne pojavi neka jasno koncipirana alternativa u vidu pokreta ili organizacije ili stranke, čega god, uvek treba izlaziti na izbore i nipošto ne dozvoliti radikalima da dolaze na vlast, jer među radikalima postoje ljudi koji su pucali i ubijali druge ljude ili su direktno odgovorni za smrt drugih ljudi, što isto važi i za SPS. Svako je bolji od njih, ako ni zbog čega drugog, a ono zbog toga što su oni stranke ubica. Jednostavno, ne sme se desiti, mada će se verovatno desiti da takva stranka dođe na vlast i da sada glume možda čak i neke Evropejce. Dođemo u situaciju da o Maji Gojković razmišljamo, kao čekaj, čekaj, pa ipak je ona...

SVETLANA LUKIĆ:

Da li si čuo one repere iz Niša sa „Kolji, Ratko, kolji”?

MARKO VIDOJKOVIĆ:

Jedna drugarica iz Novog Pazara mi je to poslala mejlom. Pa idioti, to treba govnavom motkom prebiti, jer ako on može da zove na klanje, onda ja mogu da zovem da ga neko prebije motkom, mislim, ko ga je-be. Trebalo bi, ako je iole normalna zemlja i da ode u zatvor.

SVETLANA LUKIĆ:

Ti kad šalješ poruke - ne Ratko Mladić u Hag, kada njegove slike nose razni članovi vlade ili im je simpatičan, to dok dođe do nekog tako polusveta, kao što su ti reperi iz Niša, onda se to pretvori u „Kolji, Ratko, kolji”.

MARKO VIDOJKOVIĆ:

Drago mi je što nije iz Beograda taj som i svako mora da prepozna u svom dvorištu tu budalu i da ga odmah odstrani na bilo kakav način.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo pisac Marko Vidojković. U ovom času u Medija centru počinje promocija zbornika Zoran Đinđić - etika odgovornosti. To je zbornik koji je priredila gospođa Latinka Perović, na njemu je radila skoro dve godine. Na promociji će govoriti između ostalih Vladimir Gligorov, Vladimir Goati, Sonja Biserko, Olga Manojlović-Pintar i još nekoliko ljudi. Dakle, u 11 sati, a mi ćemo iduće nedelje imati izveštaj sa ovog događaja.

Hvala što ste slušali Pešćanik, pozdravljaju vas Marko Perunović realizacija, Petar Savić montaža i Svetlana Vuković i Svetlana Lukić. Prijatno.

PEŠČANIK_{FM}, 09. 06. 2006.

KIDNAPERI DEMOKRATIJE

Ustaša je svako ko ne misli kao srpski radikali...

Kada sa isukanim noževima uđu u vaše spavaće sobe, onda ćete znati šta je istina...

Kako smo stigli do toga da Čičino unuče predsedava bilo čime, kako se to dogodilo...

MIŠA VASIĆ, *novinar lista Vreme,*

LATINKA PEROVIĆ, *istoričarka,*

BORKA PAVIĆEVIĆ, *iz Paviljona Veljković,*

BILJANA SRBLJANOVIĆ, *dramska spisateljica*

SVETLANA VUKOVIĆ:

Dobar dan vam želim. Danas je 9. jun, na današnji dan rimski car Neron izvršio je samoubistvo pošto ga je Senat proglasio neprijateljem naroda i osudio na smrt. Na današnji dan je umro indijanski poglavica Kočiz, pronađen je penicilin, i da se podsetimo još jednog događaja. Na današnji dan pre sedam godina u jednom šatoru u okolini Kumanova Srbija je potpisala kapitulaciju. Bio je to naš četvrti i poslednji izgubljeni rat. Od tada, 9. juna '99. nema više bojazni da ćemo u skorije vreme ratovati sa susedima. Ostalo nam je samo da, ako nam je do ratovanja, ratujemo sami sa sobom. I krenuli smo u dobrom pravcu.

Da se prisetimo, pošto smo nešto zaboravni, 9. juna 1999. Nadam se, kao i uvek, da ovu emisiju slušaju članovi kabineta, savetnici i savetnici savetnika predsednika vlade i predsednika države i da će ih obavestiti šta se dogodilo jednog ne tako davnog 9. juna.

RTS:

Dragi gledaoci i slušaoci Radio televizije Srbije, agresija na Jugoslaviju je okončana. Pobedila je politika Jugoslavije i predsednika Slobodana Miloševića.

SLOBODAN MILOŠEVIĆ:

Mi smo pokazali da imamo nepobedivu vojsku, najbolju vojsku na svetu, zato što je narod bio vojska i zato što je vojska bila narod. U ovom trenutku pred nama su zadaci obnove zemlje, mi ćemo odmah početi da ponovo gradimo naše mostove, naše fabrike, da ponovo pokrenemo jedan veliki razvoj.

STUDIO B:

Vojne i policijske snage nastavljaju da se povlače sa područja Kosova. Uporedo sa njima, ka Srbiji se kreću i brojne srpske izbeglice.

U niški motel „Nais” smeštena je prva grupa izbeglica sa Kosova i Metohije.

IZBEGLICA:

Pa gde da idem? Nišava da me nosi, gde da idem? Pred skupštinu ćemo da idemo svi.

IZBEGLICA IZ ORAHOVCA:

Pitamo mi vojsku za savet šta da radimo, da li da odemo. Oni kažu - šta ćete gore, gore je kaos.

SVETLANA LUKIĆ:

Da li vam je dolazio Zoran Anđelković?

IZBEGLICA IZ ORAHOVCA:

Zamolili smo ga da nam da evakuaciju, on je rekao - ja ću da se trudim, izdržite ovu noć, biće najteža noć. Mi se spremili i čekamo autobus, autobusa nigde i autobusi nikad nisu došli.

IZBEGLICA:

On jedan kao predsednik, svaka čast, Bože da mi ga poživi sto godina. On me doveo, on da me i vrati dole, pod šatore, pod šatore, nema šta. Čovek nas spasio da ne izginemo i svaka čast njemu jednome, samo Miloševiću, Bože, da mi ga Bog poživi, niste mi doneli sliku, pa ovde da zalepimo.

PATRIJARH PAVLE:

Ratovi i čitav okean prolivene srpske krvi, stradanje i nevolje su karakteristika proteklog veka, ali njegova ocena može da stane samo u jednu reč - neuspeh.

ŽENA IZ ORAHOVCA:

Da li ima ta Srbija malo na nas da misli, bre? Pa gre'ota je ovako, velika gre'ota je.

ŽENA IZ ORAHOVCA:

Mi bi bili zahvalni Srbiji jer smo njihova nacija, mi molimo ih samo da nas izbave nekako. Povucite nas, bre.

STUDIO B:

Vlada poziva Srbe, Crnogorce i građane drugih nacionalnosti da ostanu na Kosmetu i kao što su dali svoj doprinos u odbrani od agresije, daju puni doprinos sprovođenju mirovnog plana i obnovi zemlje. Vlada poziva sve građane da sarađuju sa pripadnicima mirovne misije; mirovne snage nesumnjivo garantuju punu bezbednost građana i njihove imovine.

ČOVEK IZ ORAHOVCA:

Sve će ove zemlje što su nas bombardovale snaći velika kriza od Boga, ali oni ne znaju, oni ne veruju u Boga. Bog je jedan, ali važno da je Bog Srbin, Srbin, čist Srbin.

DEVOJKA IZ ORAHOVCA:

Samo da vas pitam, moj je otac pre tri meseca kidnapovan, da li imate neke informacije? Nema ništa...

ORAHOVAC

STUDIO B:

Komanda Prištinskog korpusa Vojske Jugoslavije povukla se danas oko podneva iz Prištine, javlja agencija Beta. Odlaskom komande tog korpusa, u Prištini više nema pripadnika Vojske Jugoslavije.

OTAC VOJNIKA:

Ja sam dobio uverenje od vojske, kao navodno on je izvršio samoubistvo, mislim, ja to ne mogu da verujem. Mi smo bili članovi JUL-a, i ja i moj sin i ćerka, mislili smo baš da će nam to pomoći da ih zaposlim. I da nije otišao tamo, grizla bi me savest posle što nije otišao. Tog dana sam ga ja ispratio, a on ništa progovorio nije.

SLOBODAN MILOŠEVIĆ:

Danas je na redu Srbija, ali posle će doći Španija, Francuska, Italija, pa bliska i daleka Azija, taj veličanstveni kontinent i drugi posle njega, i najzad, ceo svet. Uranijumske bombe, kompjuterske intrige, drogirane mlade ubice i potplaćene i ucenjene domicilne ništarije, to su instrumenti inkvizicije, koja je prevazišla po svojoj svireposti sve dosadašnje oblike nasilja koje je nad ljudima vršeno u prošlosti. Uprkos svim udarcima, sami mi ovaj krvavi dug ne bi da vratimo. I dalje smo skloni da hrišćanski ili levičarski, ko zna, verujemo u pobedu dobra i pravde.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Početkom nedelje imali smo dva ritualna ubistva na ulicama Beograda. Jedna od žrtava je svedok saradnik na suđenju za ubistvo Zorana Đinđića. Slušate novinara Vremena Mišu Vasića.

MIŠA VASIĆ:

Ove dve nasilne smrti u Beogradu su krajnje zabrinjavajuća stvar, pre svega zato što je neko osetio em potrebu, dobro, potrebu su valjda imali i ranije, ali dovoljno arogancije i drskosti, da uhvate i da ubiju svedoka saradnika, i to dosta značajnog svedoka saradnika. Njegovo svedočenje je značajno iz dva razloga, on je bio prvi koji je dignut, prvi koji je shvatio da mu je bolje da priča, a drugo, on je bio čovek koji je doveo u vezu sa Zemuncima neke krajnje zanimljive ličnosti. On je prvi ukazao na Acu Tomića i Rada Bulatovića, on je objasnio strukturu, modus operandi i sve kako je ta firma funkcionisala. Veze sa medijima, veze sa političarima, čuveni citat Duće Spasojevića: „Znači, daš mu 50 evra, znači, brate, piše šta 'očeš'”. To je rekao za razne novinare, nećemo ih sad pominjati, mada ih je ovaj pominjao.

SVETLANA LUKIĆ:

Pominjao je Bulatovića i Tomića. U kom kontekstu?

MIŠA VASIĆ:

U kontekstu da su se viđali sa Dućom Spasojevićem i Miletom Lukovićem, da su ih spajali Borislav Mikelić i njegov bivši prijatelj Bego Vujučić, da je tu bio i Legija kao posrednik, sve ono zbog čega su oni na kraju i dopali pritvora u Sablji, jer ne znajući šta je sve Vukojević ispričao, oni su negirali da su se viđali sa ovima, pa su ih zatvorili zato što lažu, vrlo jednostavno. E sad, ima tu sad drugi problem, to je takozvano kruto legalističko shvatanje zaštite, problemi između policije i tužilaštva, problemi unutar policije, jer ja na izvestan način razumem pokojnog Vukojevića, koji je čovek... nekako mu nije zgodno da ga čuvaju isti oni bivši pripadnici Crvenih beretki koji čuvaju i gospođu Aleksandru Ivanović - Legijinicu, na primer, i koji je, čovek, želeo da nekako to, ako može da se izvede na neki drugi način. Taj nedostatak fleksibilnosti, koja je najverovatnije posledica javašluka i nebrige, mada se u krajnjoj liniji, u nekoj udaljenoj verovatnoći, ne može isključiti ni nekakva zla namera iznutra - govorim pre svega o policiji, dovela je do toga da se čovek našao nezaštićen, što je apsolutno nedopustivo.

Jednostavno, protiv je svake logike zdravog razuma da svedoci saradnici, zaštićeni svedoci ostanu bez zaštite pre nego što dođe do pravosnažne presude i dok se cela stvar ne završi. Oni nakon toga ostaju ugroženi samo po liniji bezobzirne osvete, a ne nekog ometanja po-

stupka, odnosno neutralizacije njihovih svedočenja. Okej, pravosuđno gledano, iskazi svedoka saradnika su fiksirani u spisima, predstavljaju dokaz prihvatljiv na sudu bez obzira da li su oni živi ili nisu, ali se pojavljuju opet u nekoj udaljenoj teorijskoj mogućnosti šanse da recimo, ako još neko od ovih koji se brane ćutanjem propeva, pa ako još neko od ovih koji su u bekstvu padne, pa dođe pred sud, da onda odbrana pravi scenu oko toga što dotični svedok saradnik koji njihovog branjenika tereti nije, eto, prisutan, opravdano je odsutan. Zašto je opravdano odsutan? Ubili ga. Međutim, to je puno više od svega ovoga, pitanje je principa, jer smrt Zorana Vukojevića znači da će svaki budući svedok saradnik debelo da razmisli hoće li se predložiti ili se neće predložiti, a bogami i drugi svedoci. Setimo se onog nesrećnika, čije ubistvo do dana današnjeg nije rasvetljeno, čoveka koji je prepoznao Vladu Budalu na parkingu na dan atentata. I ne čudi me što su se razni svedoci unervozili i ne čudi me što sad vidim da vlast, tj. država, pokušava da poliže taj skandal kako god zna. Mislim, za ovog Vukojevića je kasno, ovaj Pović mu dođe tu kao kolateralna žrtva, jer to se po tim pucnjavama i sukobima događa.

MIŠA
VASIĆ

Poruka jeste zastrašujuća, poruka glasi - mi smo tu, računajte na nas, što bi se reklo, a ono što ja stalno govorim, za takvo nešto, operaciju kao ovo što je bilo sa Vukojevićem, treba najmanje pet ljudi, najmanje dva auta, najmanje jedna sigurna gajba, naoružanje, obaveštajna priprema, sredstva veze. Znači, jako mnogo para i mnogo pouzdanih ljudi. Ljudi postoje, naravno, pa dovoljna su samo ova petorica, šestorica Zemunaca koji su u bekstvu, em su vični, em su kadri, em imaju motiv i tako dalje, a da ne govorimo o nekakvim njihovim logističkim infrastrukturama, koje su ostale nedirnute u Sablji, jer nije se moglo prodreti čak do tamo. Znači, ljudi su tu. Problem našeg ministra, gospodina Jočića, je ne da se žali na rad Specijalnog suda, jer mu je to kao presporo, pa je ovaj poginuo jer sporo se radilo, nego da malo vidi šta mu radi kriminalistička policija i ko se tu čime bavi. I Bezbednosnoj agenciji bi bilo puno pametnije da se bavi time, nego kojekakvim drugim budalaštinama kao što su obračuni sa prethodnim zamenicima direktora i tako dalje.

SVETLANA LUKIĆ:

Jedna od prvih rečenica koja se čula posle ovih ubistava, pre svega mislim na Vukojevića, jeste da je on prosto odbio zaštitu i da u tom smislu država ne snosi nikakvu odgovornost.

MIŠA VASIĆ:

Država snosi odgovornost svakako, i upravo stoga je i Slobodan Radovanović, specijalni tužilac zatražio hitnu promenu člana 29. Zakona o zaštiti svedoka, dakle, da se zaštita ima pružiti i čoveku koji odbije zaštitu, pod onim uslovima pod kojima mu je ponuđena. Znači, ograničavanje slobode, ne može da radi, ne može da se bavi poslovima, ali niko im nije branio da drže diskretno dva čoveka u autu oko kuće, i da idu za njim. To su radili i to rade. Uzmimo, s druge strane, slučaj, recimo Bracike Kertesa, koji je najzaštićeniji čovek u ovoj zemlji. Zašto? Zato što im treba, treba im da im objašnjava šta je bilo, da im olajava onog i ovog, da im pruža argumentaciju za ovo i za ono, bez obzira na to što je optužen za najteža krivična dela. Ali njega čuvaju i njega voze u pet blindiranih auta i njega niko ne sme da pogleda. Ovaj im se učinio kao malo manje važna riba, taj je ispričao šta je imao, pa neka ga ubiju, šta da mu radimo.

SVETLANA LUKIĆ:

Pa i ova reakcija specijalnog tužioca, mislim, sad je malo kasno, možda ne za ubuduće, ali to na neki način ne može da ih amnestira zbog toga što je taj zakon mogao i ranije da se promeni, ako im je smetao.

MIŠA VASIĆ:

Mogao je i ranije da se promeni, naravno, međutim, i taj zakon je donet nešto nadvoje-natroje, na brzinu, pa su mislili da će biti u redu. Jednostavno, to je jedan od onih zakona koji se kod nas stalno nadvoje-natroje donose, u kojima uvek piše da za primenu tog zakona nisu potrebna dopunska finansijska sredstva. Zašto? Da se Mlađan Dinkić ne naljuti. Pa onda se donese zakon o političkoj rehabilitaciji za koji ne trebaju pare, onda se ljudi u sudu... meni su se žalili, uhvate za kosu i kažu - aman, ljudi, jeste vi normalni, to je posao s desetinama hiljada ljudi, a sve treba da radi jedno veće. A svaki sudija Okružnog suda, koji je nadležan, ima po četrdeset predmeta u jednom trenutku. I kaže, sad ne trebaju budžetska sredstva. Kao zakon za ličnu kartu, za koji se sad opet tvrdi da ne trebaju budžetska sredstva. Treba, potrebna su budžetska sredstva, nemojmo se šaliti s tim stvarima.

Ne, nego to se radi nadvoje-natroje, hajde, kao, svršili smo, da Peđa Marković može posle da se hvališe statistikama kao pre neki dan, šta smo sve mi uradili, i onda dobijemo neprimenljive zakone. Taj član 29 je sticajem okolnosti tako, kako je zamišljen, loše zamišljen i šta

je ispalo na kraju? Ispalo je da specijalno tužilaštvo nije imalo svog predstavnika u radnoj grupi koja je spremala zakon. Ne razumem šta oni rade.

Kad sam video da Đukanović otvara šampanjac, bilo mi je sve jasno. Nije Milo neko ko bi preuranjeno otvarao šampanjce. Meni su bili puno zanimljiviji ovi moji od njih tamo u Crnoj Gori. Ovi su prvo rekli da se to njih ne tiče, pa to da ćemo sve videti polako, pa mislim, konačni rezultati. Pa kad su dobili konačne rezultate, za koje su molili boga da budu u sivoj zoni... Što bi rekao moj drug Teofil Pančić - Ljudi, od kad je 54 manje od 45? I onda su se svi zarozali, uvredili i uopšte mislim, DSS i ova njihova prateća ekipa, oni su najviše nalik na uvređenu i nadurenu decu od četiri godine, kojima se nešto ne da, pa malo trupkaju nogama i vrište, pa kad im se ne da i dalje, onda odu u čošak, okrenu se, uvrede se i neće da pričaju. Tako i naš premijer Koštunica i ova njegova ekipa, nikako oni sad da priznaju da je Srbija nezavisna, i što bi dodao Toma Nikolić - dok nama curi plata u saveznom parlamentu, a to će, bogami, da curi dok se ne dođe do konačnog rešenja, a s obzirom na njihove plate u saveznom parlamentu, do konačnog rešenja se neće doći nikada, jer će taj savezni parlament, po svemu sudeći, ostati da funkcioniše, koliko ja vidim, jer nikom od njih na pamet ne pada da kaže - ama, ljudi, hajde da se razilazimo u ljubavi i prijateljstvu i međusobnoj koegzistenciji.

Ne, oni bi da klepe još neku dnevnicu ako može, zato volim srbijansku političku scenu, jer se na njoj pre ili kasnije, a uglavnom pre nego kasnije vide elementarni, najbanalniji motivi - da klepimo mi tu neku kintu, pa makar i od nepostojeće države. Naravno, radikali su se nadurili kao i uvek, oni sad, osim Republike Srpske Krajine, Republike Srpske, odnosno cele Bosne, odnosno od Karlobaga, Virovitice, ne znam, Karlovca, imaju još i Crnu Goru ponovo da pripajaju matici državi i eto nas će smo bili '90. Otprilike, objavljujemo ratove i ja sad očekujem da će se pojaviti ideja da se napravi SAO Vasojevići kao '91, pa da puste Braciku Kertesa iz zatvora, puste Frenkija i Legiju da im pomognu da naoružaju Vasojeviće, pa da se brda otcijepe od Crnu Goru, pa ćemo da pravimo isto ono što smo radili u Hrvatskoj '91. Mislim, to mi se čini kao neka potpuno najlogičnija stvar. Na svu sreću, niti imaju ljudi, niti imaju para za takvo nešto, a bogami, ne verujem ni da bi se više našlo dobrovoljaca, osim nešto mahnitih ovih brđana.

MIŠA
VASIĆ

A sve je to ilustracija života u jednoj potpuno paralelnoj stvarnosti. Nisam siguran da li ja živim na istoj planeti, odnosno u istom vremenu i prostoru sa nekim Tomom Nikolićem, Aleksandrom Vučićem ili Aligrudićem, kad smo kod toga, i Koštunicom. To je kao u onim divnim knjigama Filipa K. Dika, u kojima čovek učini nekakav potez i nađe se u nekoj paralelnoj istoriji, gde se događa nešto sasvim drugo, recimo u onom svetu u kome su Nemačka i Japan dobili Drugi svetski rat, *Čovek u visokom dvorcu*. Pa onda čovek protrlja taj nekakav predmet koji je imao u ruci, pa se vrati natrag. Jednostavno, mi ne živimo u istom svetu, ne živimo istu stvarnost. Radikali stalno provociraju pokušavajući da isprovociraju nešto, ali ja ne znam šta je to što oni hoće da isprovociraju, šta, da popiju batine, da neko skoči da ih udari, pa da se onda time Srbija bavi narednih šest meseci? Ne znam šta hoće da isprovociraju, početak bune na dahije? Pa imali su prilike kod pobune Crvenih beretki, pa ih nisu iskoristili. Šta oni zapravo provociraju, šta oni hoće? Hoće vanredne izbore za koje uvek postoji mogućnost da, ako ih isprovociraju na ovaj način, da se naglo smanji broj apstinencija i da se marginalizuju, odnosno da se spuste na neku svoju normalnu meru u odnosu na ukupno biračko telo Srbije. A sad, ja mogu da razumem da neko ima sadističku potrebu da muči G17 plus, to iskreno da kažem. Sa izuzetkom Ivane Dulić-Marković, koju strašno cenim i poštujem, koja je sjajna cura, ovi ostali su mi nekako... mislim, znam ih sve, malo su i zaslužili. Ne znam, isprovociraju Mlađu Dinkića da uradi šta? Šta, da skoči s Brankovog mosta? Neće Mlađa da skoči. Ali nešto se tu događa i to me brine, jer ponekad mislim da sam ja glup, da oni imaju cilj, a ja ne umem da ga shvatim.

Može da nastane svako čudo, osim jednog - da Koštunica predloži Tadiću da raspusti skupštinu, pa da ide na nove izbore. Ispostavilo se, neko je to cinično izjavio nedavno, da su najstabilnije one vlade koje imaju jedan glas parlamentarne podrške, kao što se videlo u taj nesrećni ponedeljak, kad ovi nesrećnici nisu uspeli da skupe sto dvadeset šest ljudi da bi doneli deklaraciju o elementarnim državnim poslovima Vlade Srbije. I tu su se svi pokazali apsolutno neodgovornima, jer je njima važnije da zajebavaju jedni druge sa kvorumom, uključujem tu i Demokratsku stranku, koja se stvarno bestidno ponaša, moram da kažem, pa je taj jedan danas vrištao: „Nisam ja bio na kafi kao što novine pišu, nego ja iz protesta nisam hteo da dođem da budem onaj sto dvadeset i šesti”. Zašto? Jer se nešto na nekog naljutio.

I onda idu, prave pauze, fatavaju ljude po hodnicima, ćoškovima, WC-ima u skupštini, ne znam, za šankom – hajde da budete sto dvadeset šesti, ne bi li Srbija ipak nekako shvatila da više nije u istoj državi sa Crnom Gorom. I dan-danas ne mogu to da prevale, što bi rekao moj drug Nenad Čanak – to je federacija koja se sastoji od jednog člana, a drugi je privremeno odsutan, mi se barem nadamo, dok brđani i Vasojevići i ne znam ko sve ne bude pripojio Crnu Goru ponovo Srbiji. Bilo je u tom parlamentu bruka onolikih, ali ova bruka sa sto dvadeset pet u ponedjeljak je jedna od većih bruka parlamenta Srbije, dokaz jedne neodgovornosti. Sad, da ja ne bih ulazio u one poznate metafore o raznim motkama i tome, ali to bi trebalo kulturno i ljudski raspustiti, pa, brate, birati ponovo, jer stvarno je ova ekipa katastrofa. Fali još samo onaj Slobodan Janjić Mrnjau.

MIŠA
VASIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Ko beše taj?

MIŠA VASIĆ:

To je onaj kad su ga opomenuli da ne pominje Koštunicu, jer je to u prethodnom sazivu skupštine, jer kao to se ne odnosi na temu, a on je rekao: „Ja ću da kažem još samo jedan reč – mrnjau”. Moj omiljeni lik, sjajan tip, to je onaj što drži u Prokuplju kafanu koja se zove Šilero-va dva. Taj, e, samo još on fali, pa da budemo komplet sortirani kako treba.

Može, naravno, da funkcioniše neograničeno dugo ovako, ali, da pro- stite, nekako nije na narodnu polzu. I po ko zna koji put Karla del Ponte kaže, znamo kako to izgleda, mi preko toga prelazimo glatko na biciklu, baš nas briga, nek’ pričaju oni šta hoće. Uostalom, uvek postoji ono čuveno – ma šta će nama njihove pare, umemo mi i sami. Glava je Koštunica, već će nekako on da ih izradi, već se vide po novi- nama ovih dana nekakve priče na tu temu, da čak i to da se dobro mi cenjkamo, pa ćemo mi sad da ih izvačarimo. Jedino što oni nemaju u vidu da tu postoji takozvani kumulativni efekat, to jest da strpljenje velikih sila Evropske unije i svih ostalih nije neiscrpno. Fini signali su se pojavili, recimo reaktivirala se ideja za obilazni autoput preko Mađarske, Rumunije i Bugarske, a ne preko nas. I odjednom, dok se mi okrenemo, ostaćemo na nivou ono, 1878, plus Vojvodina. Onda će shvatiti da mogu da nas obiđu ‘ladno, da nas tu nema, okrenu leđa i

kažu – E, kad se budete setili, javite se, pa ćemo da vidimo šta ćemo s vama.

Ne znam, ovi misle da mogu da krenu tamo gde su stali 26. marta '41. Da može da se vrati sve na tu nultu tačku, ništa se u međuvremenu nije desilo, nije bilo Drugog svetskog rata, nije bilo ničega. To je bila ideja odmah '90, a ne znam sad gde smo stali, da li smo stali negde pred sarajevski atentat, ne znam gde smo. To je njima najlakše i najzgodnije, proizvodnja nekakve himeričke paralelne stvarnosti, gde nas uveravaju potpuno uredno, kao što su nas za Slobinog vakta uveravali da su najbolje cipele one koje imaju fabrički izbušenu rupu na dnu da puštaju vodu unutra, jer samo pravi Srbin nosi takve cipele. E sad, ja da im tu pomognem ne mogu, mislim, počinje da me hvata depresija više od svega toga. Ja imam strašno jake živce, to moram stvarno da priznam, ja gledam Skupštinu Srbije svakog dana sve dok traje prenos imam strpljenja to da gledam. To je na izvestan način korisno, jer čovek se nekako vakciniše, otupi od tog gledanja i tačno zna šta će ko da kaže i tačno hvatam matricu ponašanja, jezičke manirizme svačije. I vidim, sve mi je jasno kako se to odvija, samo mi nije jasno zašto, šta oni hoće. Tu je i ona čuvena priča da ih pustimo da dođu na vlast, hajde svi da glasamo za radikale, hajde da vas vidimo već jednom na vlasti, kao da ih nismo videli dok su bili sa Slobom. A šta će ona glista od Vučića da izmisli opet, neki novi zakon o informisanju, hajde, preživeli smo i njega. To je iskušenje u kojem je jako mnogo ljudi s kojima ja pričam normalno – hajde, kao, već jedanput. Dobro, hajde, braćo radikali, evo vam vlada, Toma Nikolić premijer, Vučić ministar spoljnih poslova, ne znam, Mirčić ministar unutrašnjih poslova, Zoran Krasić ministar za ljudska prava, i u tom pravcu, pa izvolite, molim vas, hajde da vas vidimo, molim vas.

SVETLANA LUKIĆ:

Postoji sad neka kao inicijativa da se zabrani rad Srpskoj radikalnoj stranci.

MIŠA VASIĆ:

To su se ovi gejovi setili sada, odjedanput, to je 2000. predlagao Nenad Čanak ispred Lige socijaldemokrata Vojvodine, ali su oni svi rekli – jao, fuj, fuj, sram ga bilo, zamislite. E, sad su se oni svi isprisećali i to ovoj braći radikalima nije baš sasvim svedjedno, mada su to, naravno, smišljeno uradili, ništa oni ne rade spontano. Pa ćemo sad da

pravimo razliku između ustaša kao političke i kao etničke odrednice. Pa znamo svi vrlo dobro da su njima svi Hrvati bili ustaše od samog početka, nemoj da mi se vadite na terminološke razlike, ustaša je svako ko ne misli kao srpski radikali. Tačka, gotovo.

SVETLANA LUKIĆ:

A zna se šta se radi s ustašama.

MIŠA
VASIĆ

MIŠA VASIĆ:

Pa to se naravno zna, to idu zardala kašika i tomson. Kao što je poznato, isteramo mu oči iz glave i divota.

SVETLANA LUKIĆ:

A naša opozicija, Demokratska stranka?

MIŠA VASIĆ:

Oni bi morali ili da se pokake ili da ustanu sa noše, jer ovo što oni rade više ne može. Ne može Boris Tadić da bude istovremeno u najboljim mogućim odnosima sa demokratski nastrojenom većinom srbijanskih glasača i sa svojim tata Ljubom, čika Matijom, čika Dobrićem i čika Amfilohijem. Ta priča o koketiranju sa nacionalizmom i sa ovim himeričkim političkim snagama, to ne vodi nikud. Ja sam išao ovog ranog proleća nešto po Srbiji, držao nekakve tribine, pričao, Šumadija i ta nekakva mesta, Vojvodina. I sticajem okolnosti se dešavalo da su te tribine uglavnom ili posećivali ili organizovali lokalni odbori Demokratske stranke. Moj utisak iz razgovora sa tim ljudima, to je da postoji jedna potmula, tinjajuća frustracija i nezadovoljstvo Borisom Tadićem i sadašnjim mejnstrimom Demokratske stranke. To je sad ono gde oni moraju stvarno da donesu neku odluku, a to je pitanje građanske i političke hrabrosti, ono što se zvalo kod nas civilna kuraža za vreme stare Jugoslavije, da neko ustane i da kaže - Hej, ljudi, ne može ovako, mi smo na onoj drugoj strani, Borisa Tadića smo mi birali, pa neka izvoli postupiti, neka izvoli postupiti.

On postupa tu i tamo, ali to je sve strašno nedosledno, to je eto tako, baš kad mora, ali ta njegova ekipa rokenrol i maloletnih savetnika, verovatno su i pametni neki od njih, znam ih i vrlo ih cenim i poštujem, ali tu neko mora konačno da se sabere i da napravi državničku odluku, da kaže - ovo da, ovo ne, tačka, molim, rez, sa ovim ne možemo, ovo nećemo. Mislim ono, postupi, brate, nekako. A ovo sve, mi će-

mo sad fino, mirno, i ti nekakvi refleksi i odbljesci, ono, ideologija sabornosti, nije u redu da se delimo. Pa, nego šta ćemo, nego da se delimo, pa neću da budem na istoj strani sa ovima, zaboga. Moramo da se delimo, ako se ne podelimo, onda se vraćamo u '91. A to je zanimljivo, nasilje je stalno prisutno kao pretnja, svaki put kad neki radikal izađe za skupštinsku govornicu ili u javnost, tu je implicirana pretnja nasiljem. I ne samo oni, i DSS-ovci su počeli da se razmahuju. Tu je stalno neko nasilje u pitanju, to je stalno ona priča - ili ćemo biti jedinstveni ili... mislim... svaki svoga ubijte subašu, čija nana crnu vunu prede, dugačka je puška, ne znam već čija.

Moram da citiram Nenada Dimitrijevića, čovek kaže: „Nama treba samo referentni ustav, koji se oslanja na vlastita moralna načela, a ne oslanja se na himeričko-metafizičke, tradicionalno-istorijske oslonce”. Dajte nam ustav koji crpi svoju snagu iz konsenzusa o sopstvenim moralnim načelima, koja su inače vrlo jednostavna, oko kojih ćemo se svi složiti. Ne možemo sad da budemo politička kultura i društvo koje veruje u sve najviše vrednosti, toleranciju, civilizaciju, mir, legalizam, pravo, a onda malim slovima dole: i uništenje svih drugih oblika života. To jednostavno ne ide, ali dajmo, oslobodimo se konačno svega toga i haj'mo da vidimo gde smo krenuli, pa sad, šta to košta, da košta, preživjećemo, i gore smo preživeli. Mislim, imaju Mađari tu sjajnu poslovicu, kad im se nešto loše desi, oni kažu ovako - pa onomad kod Pečuha smo gore prošli, kad su ih Turci potukli hiljadu šest stotina i neke. Pa i mi smo gore prošli milion puta, pa ovo nam nije ništa.

Ovo ljuljanje, ovo držanje društva u neravnoteži, držanje sistema vrednosti dominantno u neravnoteži će, naravno, ohrabriti, sad da se vratimo na početak razgovora, i ove Zemunce da misle da mogu da klepnu kog svedoka saradnika hoće, jer vide da je situacija takva da sve može, da neki njihovi ideološki prioriteti previše dobijaju na značaju. I sad opet - mi smo patriote, truba trubi, mi smo rodoljubi, haj'mo da klepimo nekog. To je ta priča, pa ne bi se usudili ni Zorana da ubiju da nije postojala takva jedna atmosfera sistematski gajena. To je, pak, jedna posebna tema.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Posle pune dve godine rada na pisanoj zaostavštini Zorana Dindića, istoričarka Latinka Perović završila je zbornik Zoran Dindić, etika odgovornosti. Osim prve bibliografije Dindićevih radova, zbornik sadrži i tekstove petnaest autora, među kojima su i Vladimir Gligorov,

Nenad Dimitrijević i Vladimir Goati. Slušate gospođu Latinku Perović.

LATINKA PEROVIĆ:

Ja se nadam da će, kad se ovaj Zbornik radova pročita, svako ko je dobronameran i ko je zamišljen nad položajem naše zemlje i stanjem u kome se našao naš narod morati sebi da postavi pitanje: zar je zaista čovek takvog intelektualnog formata, takvog poimanja opšteg dobra, tako velike energije morao tako da završi. Naravno, može se reći da je suviše mala distanca i ja mogu reći da je to bila velika teškoća, međutim, ja moram da kažem da moderna historiografija ne apsolutizuje distancu i ona stavlja težište i na savremenike, na njihov pogled na događaje i ljude, na njihovu odgovornost za istorijska zbivanja. Svi se mi penjemo na nečija leđa, u stvari, to je nauka, to je njen razvoj. O Đinđiću se vrlo mnogo piše, piše se po utisku, to je sve legitimno.

LATINKA
PEROVIĆ

Ovo je jedan pokušaj da se temeljitije istraži njegova pojava u srpskoj politici i da se stvori osnov za nova istraživanja. Mislim da je to vrlo važno za mlade ljude koji primaju i dalju i bližu prošlost u jednoj manipulativnoj formi, koja im nameće neprestano opredeljivanje za i protiv, koja od njih stalno traži da se svrstaju na jednu ili drugu stranu, koja je, u stvari, u kategorijama latentnog građanskog rata, koja ih ne poziva da razmišljaju, da čitaju, da upoređuju. To je bio osnovni motiv za ovu knjigu. I postojalo je jedno osećanje duga prema Zoranu Đinđiću i prema njegovoj nesumnjivo velikoj žrtvi. To nije odredilo pogled na Zorana Đinđića, nije iz svesti o njegovoj žrtvi proizašao nekakav apologetski odnos prema Zoranu Đinđiću, ali to jeste suprotstavljanje banalizaciji jedne značajne istorijske ličnosti. To jeste suprotstavljanje omalovažavanju tog pokušaja da se Srbija pogleda posle tako strašnog iskustva na kraju dvadesetog veka. Ali to je više jedan kontekst, ako smem da kažem, u kome smo mi radili. Osnovno je bilo istraživanje i naša interpretacija materije koju smo imali pred sobom, a to je Đinđićev filozofski i politički rad, uobličen u njegove tekstove.

Podsetila bih vas na tekst jednog vašeg čestog sagovornika koga više nema među živima, na Stojana Cerovića. On je, ja to kažem u uvodu, samo nekoliko dana posle ubistva premijera Đinđića rekao da ubistvo premijera, kako je on kazao - baš ovog premijera i baš sada - zahteva politički i istorijski kontekst, jer je rekao: „To ubistvo može biti od izuzetnog značaja za naš razvitak i može u suštini odrediti našu

istoriju". I to je i bio pokušaj da se pokaže da ubistvo premijera Đinđića utoliko više zahteva ozbiljno razmišljanje, suštinska pitanja se tu otvaraju za svakog ko u ovoj zemlji živi i misli. To nije prvo političko ubistvo u Srbiji, tamo sam navela svoju koleginicu Dubravku Stojanović, koja je pokazala da se od Karađorđa ta linija jako dugo vuče kroz ceo devetnaesti i dvadeseti vek.

Svakako je tu bilo odlučujuće ubistvo kneza Mihaila 1868. godine, koji je došao sa programom iz Evrope, došao je sa programom civilizovanja Srbije, došao je sa programom uvođenja zakona. Knez Mihailo je ubijen. Imate posle to ubistvo na početku dvadesetog veka, 1903. godine, jedno vrlo svirepo ubistvo, koje ulazi u svetske udžbenike. Vrlo često se taj duh, taj identitet naš, specifičan, koji niko ne dovodi u pitanje, poistovećuje sa zaostalošću, ali u suštini, ono što čini vaš identitet ne može se održati bez razvoja. Mislim da je Zoran Đinđić to vrlo dobro razumevao i zato ja smatram da se u tom zaustavljanju njegovom, fizičkom, brutalnom, zaustavio i taj projekt i da je počela ta regresija koja, bojim se, još uvek traje. Zato je vrlo važno vraćati se na ljude koji su ovde razumevali vreme istorijski, koji su shvatali da je svet složen, da vi ne možete imati jedan odgovor na sva pitanja.

Sav taj rad sa Zoranom Đinđićem u ove dve godine je bio komplikovan i mislim da je za svakog od nas bio jedna vrsta sazrevanja, jer vi imate pred sobom jednu ličnost koja je bila dublja nego što je htela da pokaže, i morate da razmislite zašto je to tako, zašto je neko svoju dubinu prikrivao u našoj sredini. I imate jednu ličnost koja je takođe humanija nego što je htela da pokaže. I vrlo često, dok smo ovaj zbornik radili, a naročito sada, kad je izišao, ljudi pitaju zašto Zoran Đinđić nije stao kad je video da mu pretila smrtna opasnost. Meni se čini da zbornik daje odgovor na to pitanje. Zoran Đinđić je izvorno bio filozof, to su one ličnosti koje radije ne postoje, nego što žive bez unutarne ravnoteže.

Zoran Đinđić je govorio da su on i sadašnji premijer ljudi dveju različitih koncepcija. Dakle, nije to nekakav par, iako su oni uglavnom tako proučavani, tako je o njima pisano, nije to kompatibilno nešto, to su dve orijentacije koje mogu biti, razume se, legitimne, pod pretpostavkom da su i jedna i druga jasne i javne. Ja se neću baviti upoređivanjem, ali ću vam reći šta mislim da je Zoran Đinđić doneo, nagovestio u srpskoj politici, jer on je imao premalo vremena. On lično, a i njegova je vlada od početka bila, ako hoćete, klevetana. Ono što je po mom mi-

šljenju, na osnovu tih dvogodišnjih iščitavanja i upoređivanja novo, i što je na neki način jedinstveno kod Zorana Đinđića kao intelektualca, to je da je on možda jedini iz celog DOS-a bio čovek postkomunizma. Dakle, Zoran Đinđić je pokušao da misli neideološki, tako je i govorio, on je smatrao da to vreme koje dolazi pripada ljudima koji su ne samo u ideološkom smislu novi, nego su i u biološkom smislu novi. To su mladi ljudi, koji treba da se obrazuju, koji treba da budu izloženi konkurenciji znanja. Na kraju, on sam je bio otelovljenje tog svog programskog načela. On je bio obrazovan čovek, on je bio čovek ogromne energije, on je bio pokretač, mobilizator. On je, kako da kažem, pokušavao da suzbije jednu mrzovolju u srpskom političkom mišljenju i u tom smislu je on nov i, mislim, vrlo inspirativan, pre svega, za mlade ljude.

LATINKA
PEROVIĆ

Ako se vi vratite na tekstove o Zoranu Đinđiću tokom devedesetih godina, pa ako se vratite na tekstove iz doba kad je bio na mestu premijera, pa ako se vratite na tekstove neposredno pred egzekuciju, ono što je najstrašnije, što nećete naći u slučaju drugih političkih ubistava, to je posthumno mrcvarenje Zorana Đinđića. Toga nigde nema. To znači vi i dalje preko njegove ličnosti suzbijate jednu orijentaciju, jedan program u politici. Dakle, ne preti Zoranu Đinđiću opasnost od nove mitologizacije kojoj smo mi skloni, preti nam opasnost da u toj ličnosti ne vidimo ono što je vrlo bitno za naš razvoj, da ne upotrebljavam krupne reči - za našu budućnost, za naš opstanak, ako hoćete.

Što se tiče referenduma, to jeste još jedna manifestacija ignorisanja realnosti. U Crnoj Gori su se u poslednjih nekoliko godina odigrali neki procesi koje naša javnost i naša sredina jednostavno nije identifikovala. Vi ste imali jedan zanimljiv proces u Crnoj Gori, stvaranje nove elite, to su obrazovani mladi ljudi, to su prve generacije koje se nisu školovale u Beogradu, nego su se školovale u Podgorici ili po svetu. One su se rastale sa ratom kao modusom regulisanja odnosa sa drugima i određivanja nekog vlastitog položaja. Tamo su izašle jako važne knjige o istoriji, prevedeni su putopisi stranaca po Crnoj Gori u XIX, XX veku, istorija prava je napisana, istorija zakonodavnog rada. To je sve sazrevanje, ne samo jednog autora, nego čitave sredine. I to je jedna rešenost većine da brže ide ka svetu i njeno nepristajanje da deli propadanje. Pitanje je, da je i ovde bilo rezolutnog pristajanja na takav istorijski izbor, da li bi uopšte došlo do razlaza, i na kraju, da li bi uopšte Crna Gora bila u situaciji da svoj razvitak vidi isključivo samostalno.

Pazite, Crna Gora se u svojoj istoriji pet puta kao država obnavljala, pri tome ona se tri puta obnavljala pod imenom Crna Gora, znači to je jedan dubinski istorijski proces i ne možete vi to samo da personalizujete i da vezujete za neke ličnosti koje u vašoj vizuri izgledaju ovako ili onako. Jedan istorijski proces prosto nađe ljude, bilo da je proces koji ide napred ili vas vuče nazad, tako da, mislim, opasno je uživljavati se u poziciju žrtve, jer onda hteli – ne hteli priznajete svoju inferiornost. Vi možete vrlo mnogo da utičete na svoju sudbinu i u tom smislu ja smatram da postoji šansa za Srbiju, ali znate šta, morate prihvatiti neka pravila igre. Ima nekih stvari koje se tiču međunarodnog kredibiliteta, sve demokratske zemlje traže od vas to, i ne samo da one traže od vas to, one se same podvrgavaju tome. Nema u Evropskoj uniji nekih pravila od kojih je bilo koja članica izuzeta, sva ta pravila važe za svaku članicu. Ako hoćete tamo, vi ta pravila morate prihvatiti, to su te neke brutalne realnosti o kojima mora da se razmišlja.

I drugo, Svetlana, pitali ste me za ta poslednja ubistva, znate šta, ja smatram da je ta istorija nasilja kod nas vrlo duga i mislim da je velika šteta, pa čak, ako hoćete, i profesionalna odgovornost naše istoriografije što se nije time bavila. I ta hajdučija, politički obračuni između stranaka i tretiranje političkog protivnika kao neprijatelja i rešavanje sukoba sa političkim protivnikom na taj način što će se on fizički uništiti – to kod nas ima jako dugu tradiciju i ne treba da se tu zanosimo, mi to proučavamo, znamo da to postoji. Mislim da je bilo strašno što su te istine prikrivane i zato vam kažem da je vrlo važno da savremenici govore o savremenim događajima, jer recimo, savremenici su govorili o političkim obračunima u nekadašnjoj Srbiji i oni vrlo mnogo liče na to što gledamo danas na ulicama, jer to nije samo egzekucija, nego su to ritualna ubistva.

To, naime, pokazuje da država ne funkcioniše, ona je svakog dana na usnama svakog od zvaničnika, ali ona ne funkcioniše ako nije u stanju da garantuje red i mir, ako nije u stanju da garantuje bezbednost građanima, a ja se usuđujem da kažem, i pitanje slobode ovde je jako fluidno, jer vi, naravno, imate slobodu da kažete šta hoćete, ali nemate način da se odbranite od nasilja. I drugo, sloboda stvarno podrazumeva neku odgovornost i ono za šta nije oslobođen prostor, to je sloboda kritičkog mišljenja, a to je vrlo bitno za neko sazrevanje, za neko svođenje računa kod građana, za podizanje njihove svesti, za njihovu obaveštenost. Inače, bez te jasne namere, bez te političke volje

niko se ne može odbraniti od sumnji da on zapravo samo manipuliše imajući u rukama moć.

Ti ratovi, nasilje je tada bilo prema drugima, naravno, postojalo je i ovde, ali susedi se sada brane. To nasilje se na neki način posuvračuje, ono se vraća ovde, nama i mislim da je to ono što veoma zabrinjava ljude, što ih plaši. Ako prelistate ovih dana strane medije, na prvim stranicama udarni naslovi su da državu preuzima mafija, to možda na našu sreću nije apsolutno tačno, ali izvesne bojazni da se to može desiti postoje i zato je vrlo važno ono što se pokušalo pred ubistvo i neposredno posle ubistva Zorana Đinđića, da se država i mafija na svaki način razgraniče. I to ima cenu, naravno, ali sve drugo je dalje propadanje i dalja nesigurnost. I nije to samo u tom elementarnom smislu sigurnost, u pitanju je jedno moralno stanje u društvu.

Uzmite, recimo, to ubijanje mladih ljudi u vojsci, tu zaista prosto neobjašnjivu situaciju da nijedno nije istraženo, da nije dovedeno do kraja. I ako vi pogledate društvo, ono je vrlo pasivno prema svemu tome. Jedini ljudi koji to pitanje pokreću i tragaju za nekom istinom, za zadovoljenjem neke pravde, to su ti nesrećni roditelji. I njih ljubazno primaju, kažu im se da će se to sve proučiti, ali oni ne dobijaju tu žalosnu satisfakciju šta se zaista desilo. To je onda jedno navikavanje na nasilje. Imate jednu tezu, to često čitam, da je tog nasilja bilo uvek, ali ono je bilo prikriveno. To je tačno da se o svemu tome ćutalo, ali je cela ta socijalna, ekonomska, politička situacija u velikoj meri i uvećala razmere nasilja, odnosno, stvorilo se neko prirodno stanje u kome je sve dozvoljeno, niko se ne boji ni boga, ni zakona, ne boji se sankcije te države, ne boji se moralne sankcije, zbog toga ste vi u pravu kad kažete da to na neki način izaziva jezu. Ali ako neko na to upozorava, onda mu se kaže da sve crno vidi, da se ipak neka promena desila. Ta promena se, naravno, događa, nijedan dan nije isti kao prethodni, ali ako mi govorimo o društvu, mi gledamo glavne pravce, glavne tendencije, ono što njega određuje, a ne ono što mi možemo uz ćaskanje da vidimo kao neke pojedinačne manifestacije tog procesa.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Danas u podne u Centru za kulturnu dekontaminaciju biće održana rasprava o zanimljivoj slikovnici pod nazivom Okupacija u dvadeset šest meseci. To je u stvari hronologija uglavnom tužnih i neverovatnih događaja kojima nas je za dvadeset šest meseci svoga postojanja

LATINKA
PEROVIĆ

izložila ova vlada. U razgovoru učestvuju i filmski reditelji Lordan Zafranović, Branko Baletić i Želimir Žilnik. Slušate Borku Pavićević.

BORKA PAVIĆEVIĆ:

Ja sam ti sad pokazala baš naslovnu stranu *Politike*, na kojoj piše da je sa Ministarstva spoljnih poslova skinut - barjak, dakle, tu je upotrebljena jedna tako arhaična reč, koja je, inače, omiljena kod nas. Ja ne znam zašto mi svi - govorimo, a onda kad je u pitanju neko iz vlasti, naročito iz DSS-a, oni - besede, oni uvek besede ili se obraćaju, a inače, vi i ja sad - razgovaramo. E, skinut je barjak, a stavljen je - srpski steg. Dakle, mislim, kad uporedimo barjak i steg, dobijemo način mišljenja na koje se naše glasilo obraća javnosti. I sad, prvo si dobila veliku ulogu crkve, pa onda Crna Gora samostalna, onda se javi ideja o monarhiji i onda se sve vraća, vraća, vraća i evo, sa ovim poslednjim danima mi smo na početku, mi smo opet u devedeset prvoj, mi smo opet u sistemskim pitanjima, koja, naravno, neki nazivaju govorom mržnje. Nastoji se gledati na to kao na incident, ako praviš primere analogne iz rastanka sa Slovenijom, stalno je to ta varijanta - još je onaj kriv, pa još je onaj kriv, pa još je onaj kriv, a u stvari će se to završavati unutar onoga gde je prapočetak razora jedne države, čije razmere se vide po tome kojom cenom se on danas plaća.

I opet sam našla rečenicu - narod kaže da je Boris Tadić ustaša. Koji narod? Kada bi prestali sa tim i rekli - ja kažem i ja mislim, bilo bi bolje. To pozivanje na narod, evo ga, sad je tu gde je bilo i devedeset prve. Sve što čovek treba da uradi, to je da bude protiv toga, nikakva posebna mudrost. Sećam se jedanput da je Vuk Drašković rekao na jednom skupu: „Pa, to svako dete vidi”. Imaš dve obale reke i ljudi treba da pređu na drugu stranu te reke i da kažu jedanput šta se dešava. Ti, koji se pozivaju neprekidno na taj narod, nešto s njima nije u redu. Neka potpišu to, neka ne citiraju nesretni narod koji se u međuvremenu šeta, prelazi, odlazi, dovodi, istrebljuje, ubija, premešta i ne znam više šta se radi tom istom narodu. I sad je samo, naravno, u pitanju kad će ovdašnja sredina da vidi ko stoji u osnovi celokupnog primordijalnog, izvedenog i sada već prevršavajućeg, nadam se, očiglednog zla. To mi se čini tako logičnim i zakonomernim raspletom događaja, koji su naravno još uvek mnogo dramatičniji nego što se to na prvi pogled vidi.

SVETLANA LUKIĆ:

Samo da se čas vratimo na Crnu Goru, da li mislite da je tu veća žal što je Crna Gora, kako se to kaže, otišla ili su Crnogorci odlučili da budu u nezavisnoj državi ili je to strah, strah od toga da ostanemo sami sa sobom?

BORKA PAVIĆEVIĆ:

BORKA
PAVIĆEVIĆ

Pa vidi, sigurno da ima i autentične žalosti, sigurno da ima i tuge, a istovremeno, naravno da je to strah od preispitivanja, odsudnosti, šta ti možeš sada da učiniš, ali pre svega ima grabeža za preostalo, u smislu moći, u smislu placeva, u smislu preduzeća, u smislu svega onoga čega još očigledno ima dosta da bude uzeto, i to je onako potpuno zapanjujuće da ima još svega toga, kako da se do kraja izvrši tranzicija bivše socijalističke imovine u uzurpiranje te imovine. Vi vidite, u stvari, na istome terenu sve istorijske silnice i onda se ta istorija lepi, a ona je živuća. To je ono, jer izgleda kao da ste imali Josipa Broza Tita, pa ste onda imali Slobodana Miloševića, nešto se dešavalo i u međuvremenu, ali taj pritisak na taj povratak istorije, sa prepravljajanjem istorijata Drugog svetskog rata, čini da je ta istorija tako nama u glavama zalepljena, ali ona je istovremeno suma prethodne istorije i ti imaš sve šta si imao. Da li je to u jednom zanemoćalom vidu, da li je to u nekom možda čak i tužnom, bljutavom, nesrećnom vidu, ali tu su sve ove silnice te osnovne politike koja je vođena poslednjih petnaest - šesnaest godina.

I ovi strah i žudnja da se sad tu nešto na brzinu prepravi i uspostavi - sad koji grb, koja zastava, koja kruna, koja himna, koji bog, koji narod... Dakle, to sad traži jako smislene definicije, a pored političke opredeljenosti i stavova, ima i jako mnogo nemoći, neznanja, nesposobnosti da se dosegne šta zapravo treba da se čini. I otuda imaš ovo što imaš po javnosti, skupštini, ja stalno mislim da je finale, ali nije finale. To da ljudi sede negde i gledaju kako se tuče dete, kako se šamara žena, kako se ljudi vređaju, i da smo se mi na to svikli, to je prosto nešto fantastično i ja mislim da je to ono na šta svet reaguje kad nas gleda. To što se dešava u našem javnom prostoru, to se ne radi.

Mi kažemo - Ratko Mladić, ali Ratko Mladić je suma toga da u stvari civili ne vladaju, nego vladaju nekakvi mehanizmi i da je formulacija da u stvari naše službe nisu pod civilnom upravom. Dakle, vrug je još komplikovaniji i on, naravno, objašnjava zašto Ratko Mladić nije tamo gde treba da bude. Nasilje, varvarizam, brutalnost, to je naša sva-

kodnevica, svakodnevica našega života i ljudi su se na to svikli, i savlađivanje zla ovde, osveščivanje toga zla bio bi naš najveći međunarodni doprinos, jer nismo jedini na svetu koji to imamo i naše savlađivanje nacionalizma, zločina, tamo gde je to i nastalo, bi moglo da bude naš najveći doprinos sebi samima, a to bi onda bilo osvajanje na nekakve sopstvene noge.

SVETLANA LUKIĆ:

Poslednjih dana imali smo nasilje i na verbalnom i na doslovnom planu, kao da je nasilje nekako pušteno sa uzde i ako zapuštite jedno mesto, ono kulja na nekoj drugoj strani.

BORKA PAVIĆEVIĆ:

Ali, Ceco, nasilje je sistemsko, to nije nikakav incident, to je priroda stvari, ratničke, osvajačke, nasilne, mačističke, kontramodernističke, to nije ništa što izbijta tamo i ovamo, ono postoji sve vreme. E, sad je pitanje koliko se to prepoznaje i koliko neprepoznavanjem toga to raste. Dakle, u pitanju je stvarno sustavna kategorija, nije u pitanju da ono šibne tamo i ovamo, nego je to način života, način vladanja, način ponašanja, u jeziku, u kretnji, u načinu na koji ljudi komuniciraju, kako su oni odeveni, kako voze te automobile, zašto su oni zatamnjeni, stalno rotiraju ta svetla, šta je, jesu li to tenkovi po ulicama. Prosto su to stvari pored kojih se ne čuti, a svako čutanje samo doprinosi onome da fašizam prolazi kroz demokratiju kao kroz sir, a svako ima nekakvo opravdanje pravno, legalističko zašto on to trpi, a to su, jednostavno, stvari koje se ne trpe.

Zakon je stvoren za lošost, zakon štiti ljude koji su štetni po društvo. E, to se izmešalo, ljudska prava kidnapuju kriminalci, Legije, oni imaju ljudska prava u zatvoru, oni imaju to, a žrtve nemaju ta ljudska prava, zato što je izvršeno kidnapovanje demokratije, koja je mehanizam. Demokratija nije sama po sebi nešto što se napravi, ona je mehanizam pomoću koga jedna država funkcioniše u nekakvom političkom smislu.

SVETLANA LUKIĆ:

Svi su oštro osudili govor Krasića u skupštini.

BORKA PAVIĆEVIĆ:

Ali nemam šta da osuđujem, to nije na nekom drugom mestu. Naravno da osuđuješ, ali šta sada činiš pored te osude? Nije pitanje davanja saopštenja, pitanje je reakcije u datom trenutku i ti si videla reakciju u datome trenutku. Tog trenutka se ustane, tog trenutka se kaže - sad je bilo dosta, i tog trenutka se nešto prekine, ali taj parlament funkcioniše na taj način već toliko dugo da to unutar toga postaje moguće. I tu se onda navikavaju. Koliko puta ti se činilo od početka rata da će ljudi da izađu i da kažu - e, hajde ljudi sada da prekinemo sa ovom praksom? Ali to niko ne prekida zato što svako ima nekakav interes u tome. Kad smo napravili Deklaraciju o Srebrenici, bila je to šansa za prepoznavanje šta je bitno činiti u tome trenutku.

BORKA
PAVIĆEVIĆ

Samo odmotaj, da je Barbalić vraćen u svoj stan u Zemunu, da li bi bilo to što je bilo? Da su iseljeni radikali iz Magistrata, da li bi to bilo? Da li ti pristaneš na to kad ti neko izađe i kaže - Ja sam šef jedne velike partije, zar ćete da me selite? Da, selićemo te, odnosno, kako da ti kažem, ta vlast da vrši vlast, ne bi došla do ovde da se to juče ili pre-juče sa Ivanom Dulić dešava na jedan takav način. I da se onda počne govoriti o govoru mržnje! Koji govor mržnje, to je nasilje koje je inkorporirano u politički sistem i u način mišljenja i u celokupne dosadašnje aktivnosti te stranke. Koja je to bojazan, da ti prepoznaš da to jeste to što je evidentno to, ali ima i ovoga, da ti ako to ne sprečavaš, ako ne vršiš vlast, ako to ne uzimaš u svoje ruke, onda je to jedan deo, naravno, tvojih uverenja, ti se slažeš, to proizlazi iz tvoga bića, iz tvoje politike i tvog načina mišljenja. I ti misliš - sad će oni da očiste ove, sad će ovi da očiste ove, pa će nama opet biti dobro.

Setila sam se jedne Milerove rečenice koja glasi: „Kada sa isukanim noževima uđu u vaše spavaće sobe, onda ćete znati šta je istina”. Može se imati strah od toga i nije sasvim izvesno da se to neće desiti. I ceo taj period u kojem se kaže - e pa, to se sada moderiralo, pa to se sada umilo, pa to je sada pristojno, pa to sad prekršta noge, pa to sada drži ručice sa strane... Ti vidiš da iza toga ler lafuje, da taj tenk bremza, daje gas, daje gas i da ga sprečava samo ta konvencija da bude pristojan, jer je čuo da treba da bude *moderate* i misli da će tako politički da prođe, da svi kažu - oni su se umili, oni su sad pristojni. E, u času napada na Ivanu Dulić vidiš, u stvari, šta je to što je oduvek bilo bez tog kostima, vi vidite te izraze, vidite te poruke, vidite jasno šta je to.

Conditio sine qua non je to sprečiti, jer to ide u samouništenje. Ljudi su nestabilni, petnaest godina im se pomera tlo pod nogama, ljudi nemaju posla, svet nema para, nema stabilnosti, nema budućnost, nema izvesnost posla, nije prikopčan za stvarnost, istorijski poznato. I onda naravno da te egalitarističke snage... Pa hajde, uzmi Argentinu, zemlju koja je bila četvrta zemlja po proizvodnji u toku Drugog svet-skog rata, bila je sila, do čega je doveo sindikalizam i populizam. I onda naravno da takve snage koriste taj teren, i to ga koriste zbog toga što demokratija i demokrati nisu u stanju da se artikuliraju. I pošto ti ne popunjavaš to, pošto se ti baviš drugim stvarima, uzajamnom partijskom borbom, hijerarhije, strukture, pripadajuća mesta, ko kome, čijim delom puste zemlje je prošao Fortenbras - oko čega se ljudi svađaju. E, onda se teren prazni za delovanje takvih sila koje ljudima ne samo da obećavaju hleba od tri dinara, nije stvar u tome, nego im obećavaju borbu protiv kriminala, protiv ovoga, prema onome, i na taj način mimikriraju. Evo, sad je kriv B92, to je stalno ono - a vi mrzite crnce. Ali nije, sad je reč o tome šta ti radiš, i stalno se ta igra ucenji-vačka vodi i onda ljudi zastaju pred tim zato što im to u datom trenutku odgovara da zaštite svoj trenutni položaj, koji je na živome pesku.

Odnosno, naše institucije ne funkcionišu, jedna zajednica u kojoj ne funkcionišu centralne institucije toga društva može da postane Afrika, mislim, može da postane živi pesak. Zemlja bez stabilnih institucija može da se raspadne u pesak i zato je to bitno, a povlačenje pred tim samo odlaže taj kraj, možda odlaže zato da još neko u međuvremenu nešto oposli za sebe i da mu bude još mesec dana bolje, kao što će Srbima na Kosovu biti još mesec dana bolje sa tim duplim platama, ali sve skupa neće biti bolje.

Nedostatak kritičnije reakcije na vest o prekidu pregovora sa Evropskom unijom, u stvari, meni pokazuju jednu vrlo просту stvar. Jesi li ti ikad pročitala zašto smo mi dobili sankcije? Da li se sećaš ti negde tekstova objavljivanih svuda o tome zašto mi imamo sankcije? Ne. Je li jasno rečeno šta ćemo mi da dobijemo ulaskom u Evropsku uniju? Pa, pošto ne znamo šta ćemo da dobijemo, ne znamo ni šta ćemo da izgubimo. Ko ne zna šta ostavlja, svejedno je što ostavlja, to je Šekspir. Kako da ti kažem, ti u stvari radom vremena, privikavanjem na to, gubiš moć prepoznavanja šta je to tamo što bi ti dobio. Imaš rasap, imaš šta će misliti ljudi rođeni devedesete, kako će oni vladati ovom zemljom. Ko se time bavi? Kako da ti kažem, jer je gubljenjem prostora izgubljeno vreme i onda ljudi ne znaju šta bi oni to dobili. Ne bi do-

bili samoposlugu, ne bi dobili robu široke potrošnje, ništa ne bi dobili, bili bi u igri da jednoga dana mogu dobiti, razumeš, bili bi deo nečega gde svet ide.

E sad, mnogima na vlasti je lakše da ne budu u toj igri, očigledno ih mrzi, imaju interesa da ništa tu ne rade, da ne moraš da izlaziš, da se vraćaš, tu lepo lezi kod mame u krevet, babe, tetke, što ona reče na televiziji - evo, Đelić je imao tetku u Parizu, pa je zato stručnjak. E sad, da Đelić nije imao tetku, verovatno ne bi postao stručnjak. I stalno to kuvanje te teorije zavere, pa pogledaj sad, otvori, vidiš kako su opet nava-lili, sva ova proročanstva, 666. Ta objašnjenja, kojima se stvara to iracionalno osećanje, koje je iracionalno zato što nije u ravnopravnoj igri sa svetom. I onda se ljudi ne bune što su lišeni nečega, jer ne znaju čega su lišeni, jer to nisu zvezdice, trta-mrta tamo, nije Evropska unija samo komon market, ona je neki određeni sistem vrednosti nastao onoga časa kad je svet rešio da neće više nikad da ima holokaust, zločin, da više neće nikada da živi konc logore, da neće više nikada u istoriji se desiti najveće zlo XX veka, i on se negde oko toga ujedinio i to su neke vrednosti od kojih se ide levo i desno i za koje se taj svet bori. Dakle, pored Ratka Mladića koji je supstancijalan, u stvari, krije se provincijalizacija, koja je zadovoljna samom sobom i to je užas.

BORKA
PAVIĆEVIĆ

SVETLANA VUKOVIĆ:

Na kraju Peščanika čučete Biljanu Srbljanović. Biljana je u Francuskoj, u kojoj živi, učestvovala u polemici koja se vodila u vezi sa odlukom direktora jednog poznatog francuskog pozorišta da ne igra dramu Pitera Handkea, jer se ne slaže sa njegovim simpatijama prema Slobodanu Miloševiću. Handke je, kao što znate, bio i na Miloševićевой sahrani, a na državnoj televiziji sinoć je predstavljen kao veliki poštovalac srpskog naroda. Slušate Biljanu Srbljanović.

BILJANA SRBLJANOVIĆ:

Komedi fransez je pozorište koje igra isključivo komade klasičnog repertoara i uveli su poslednjih godina da jednom u tri-četiri godine na maloj sceni, koja je odvojena, igraju savremenog pisca, jedan njegov komad. Ja inače vam ovo govorim zbog toga što je moj izdavač i agent francuski izdavač i agent Petera Handkea, to je Namac jedan, koji se zove Rudolf Rah, koji je vlasnik te čuvene izdavačke kuće Larš, koja je, kao, glavna izdavačka kuća za drame. Ja stalno nosim najlon kesu na kojoj pišu ovako imena svih pisaca koje oni izdaju, pa

onda ima... ja sam, ne znam, između Sofokla i Strinberga, Srbljano-
vić, i Handke i ja smo na istoj kesi. On je odlučio da postavi taj ko-
mad, to je neki stari komad, nije ni važno. Onda je Handke, nakon bo-
ravka u Požarevcu, na sahrani, napravio jedan veliki tekst u *Fokusu*,
švajcarskom, koji je dosta čitan list intelektualne javnosti i šta je go-
vorio tamo - ja sam onaj koji ne zna, u smislu da on ne zna, pošto je
Milošević umro neosuđen, on ne zna i ne priznaje. Znači, bila je ta cr-
vena ruža i ruka na sanduku Slobodana Miloševića. U međuvremenu
su se pojavili ti neki, tamo su dosta organizovali ovi Paljani, znači
Nemanja i njegov drug Mladen, sad ću tako da kažem, pa onda ne mo-
gu da me tuže nikad, oni su organizovali, znači, Austrijance, kolege.
Znači, svi Austrijanci, čak i Robert Menase, koga ja stvarno strašno
volim, svi su potpisali tu peticiju i odatle je krenulo, od naopako po-
stavljene peticije, da je to cenzura. U stvari, Bozone je pogledao to i
rekao: „U stvari, ja neću da igram ovaj komad”. Pošto u pozorištu sto-
jiš iza svojih političkih stavova, pošto u pozorištu živog pisca, kada
igraš u Komedi fransez, ti treba i da mu stisneš ruku, ja ovom čoveku
ne mogu da stisnem ruku.

E sad, to sve ne bi bilo toliko važno, znači, ne može da bude cenzura
komada koji može da se igra u hiljadu milijardi drugih pozorišta za
početak, pod brojem dva - umetnički, politički, estetski stav tog di-
rektora pozorišta je takav, on je javan, on je došao i rekao - ja sam mi-
slio, ali ne mogu, zato što smatram da to u stvari ne može da ide uz
Molijera i Šekspira, ne može, jednostavno i ne može. Problem je u to-
me što Handke ne dozvoljava, on je već dva puta povukao svoj komad
pred premijeru, ukoliko oseti da uprava pozorišta, bez obzira koliko
je veliko pozorište, ne odobrava njegove političke stavove. Na primer,
2002. kada je isporučen Milošević Hagu, znači, sve se vreme govori o
Miloševiću, nemaju veze Srbi, Slobodan Milošević je u pitanju, Thea-
tre de la Coline, koji je jedno jako veliko pozorište, koje igra savreme-
ni tekst i užasno je važno pozorište u Francuskoj, jedno od možda
najvažnijih.

Oni su postavljali jedan od novijih komada Handkea, u tom trenutku
je Milošević bio isporučen u Hag i ovaj napravi neki stravičan gaf ti-
pa - u Hag treba da idu samo muslimani, po Peteru Handkeu, samo
muslimani treba da idu, i to je zaista bio genocid i Hag treba da po-
stoji, da sudi samo muslimanima, a Slobodan Milošević nije ni za šta
kriv, jer nema nikakvih dokaza za to. I on to objašnjava, vrlo elabori-
ra kako su iz Srebrenice bežali ljudi i sklanjali se u Srbiju. On priča

ovako, on kaže - žinela Jugoslavija, to je čovek, prvo nema - Jugoslavija, drugo nema - žinela. Po principu - skoro znaš, a ne znaš, i stalno mu to jedno slovo sreću kviri. I u svakom slučaju, taj reditelj iz Theatre de la Coline je odlučio baš preko ovog našeg zajedničkog agenta, da mu napiše pismo, da mu kaže - odlično idu probe, sve je super, tralala, ali molim vas, ipak, dozvolite mi da vam kažem da ja ne delim vaše političko ubeđenje, prosto imam ljudsku potrebu da vam to kažem. Ovaj je napravio takav skandal da je zabranio da ikada više u životu to pozorište... znači, zaustavio je premijeru, komad nije mogao da izađe, i to je neka vrsta rušenja repertoara, to je potpuno ista vrsta poteza kao ovo što sada njemu rade, jer on može da se igra samo tamo gde se deli njegovo političko mišljenje.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

S druge strane, tamo u javnosti postoje ljudi koji brane muslimansku stvar, kao što je Bernar Anri Levi, koji je jedna površna budala, ja nemam reči za tog čoveka koliko ga svi smatraju površnom budalom. Znači sad se Handke dovodi u situaciju da se zapravo izjednačava sa njim, jednom površnom budaletinom, koja je poznata po tome da je vodio svog frizera da ga fenira u Sarajevu. Znači, on svuda nastupa sa svojim fotografima, on je nekoliko sati, ovo mi je pričao svedok, francuski diplomata, isprobavao pancire u kojim će se slikati u Sarajevu, na primer. Znači, to je čovek koga boli njegova mala guza apsolutno za sve osim za sebe samog. E, on je zauzeo tu probosansku, da kažemo, promuslimansku stranu, a s druge strane se pojavio ovaj Handke, koji ima jednaku političku težinu. To su sve budalaštine, oni manipulišu potpunim poluinformacijama i to je već sada na nivou intelektualnog ekscesa, to je za mene intelektualni snobizam čisti, to što radi Handke. Mislim, on ima stravičnu potrebu i uvek je takav, takva mu je literatura, da je u fajtu i da bude različit.

I ti sad njemu ne možeš da objasniš - Slobodan Milošević nije predsednik Srbije, nije umro kao predsednik Srbije, on je svrgnut predsednik silom jer nije priznao izbore, on je bio uhapšen, on je silom isporučen u Hag, njemu je suđeno, on je umro kao pritvorenik. Handke uporno govori u sadašnjem vremenu, kao da smo mi i dalje u devedeset devetoj. On je pisao, čovek, o tome kako je Srbija divno mesto za vreme bombardovanja, jer je prava ekološka zemlja, nema struje, nego imamo sveće, nema automobila nego samo se neophodno vozi. Mislim, to je intelektualno izdrkavanje, ja ne znam drugi izraz. Kad to košta nekoga metka u čelo, onda ti nekako ne možeš da trpiš tu vrstu zezancije sa time. To je dosta popularno, mada je taj antiglobalizam

malo sad i na silasku, pošto oni postaju takođe brendovi, kao ta žena koja je napisala tu bibliju antiglobalizma, ja to uporno ponavljam i svi su se zakačili za to – svaki prevod na svaki jezik knjige *No logo* imao je brend *No logo*, nisi smeo da prevedesh na drugi jezik, to je bilo kao La Costa. I ona se, žena, prodavala pored marlbora, koka-kole i *Herald tribjuna* na svakom aerodromu na svetu i zaradila milijarde, *by the way*, koje nije uložila u borbu protiv iskorištavanja male kineske dece u šivenju „najk” patika. To me isto pogađa što se ovde javljaju sada razni neki naši, najgora vrsta dijaspore. Naši čuveni slikari su članovi odbora za zaštitu Radovana Karadžića i njima se daje prostor ovde u našim novinama da o nečemu govore.

Ja smatram da ako hapsiš jatake koji su anonimni, onda, brate, Ljubi Popoviću, kuc-kuc, da vidimo šta smo mi ono beše rekli u zadnjem *NIN-u*, daj da vidimo mi to, kakvi su nam to stavovi i šta vi znate o tome. Ja smatram da zakon mora da bude jednak za sve. E sad, njima se daje užasno mnogo prostora i oni obrću tu stvar. Handke na primer, ja mislim kad bi video jednu sliku Ljube Popovića da bi se ispovraćao, to je toliko strašno različito, on na primer sigurno ni ne zna ko je ovaj, a mislim da Ljuba Popović sigurno nikad nije ni pročitao ništa od Handkea, pošto verovatno nikad ništa nije ni pročitao osim onoga što je sam sebi zabeležio da se podseti lepote Srbije u kojoj ne želi da živi, jer ima francuski pasoš. Milovan Danajlić sa decom razgovara na francuskom jeziku, prema tome o čemu mi govorimo? A nas tera ovde da kompjutere čekićima pretvaramo u ćirilicu. Prema tome, takva jedna stravična manipulacija, da je sad Handke usamljeni borac panker, on je panker de fakto, koji izgleda... gre'ote, tako se oblači, ali ja ne vidim šta je manje patetično – feniranje i bela razdrljena košulja Bernar Levija ili ovoga koji ima imidž austrijskog pankera iz osamdeset druge, kad *punk is dead* već veoma dugo.

Nije obavezan svaki direktor svakog pozorišta da igra svakoga. Mislim, ja na primer, isto to ne bih stavila, zato što ne bih želela da igram jedinog pisca koji je živ u poslednje tri godine, a da to bude baš čovek koji tvrdi da ne zna šta se u Srebrenici dogodilo. Osim toga, šta je dosta važno, Handke je čutao o svojim političkim stavovima od odlaska Miloševića u Hag do njegove smrti. Pa se to smirilo nekako, svi su mislili – pa dobro, o'ladio je malo, mislim, prošla ga je moda, haj'mo sada, sad se šišamo na repove, nema više Miloševića. Međutim, onda je on otišao na Miloševićevu sahranu, pojavio se opet u svim novinama i tako dalje. I ovaj je jednostavno čovek rekao – ja ne želim,

neka uzme bilo ko drugi neka to radi. I interesantno je da sad kod nas to prenose po novinama, neću više da davim sa tom temom, i upoređuju ga sa, ne znam, Selinom. Selin je umro, sad su našli u Ženeovim dnevnicima da je do kraja života, do osamdesetih, kada je umro, i dalje obožavao Hitlera, divio se holokaustu, on se divio holokaustu, Žan Žene. I ne postavlja se sada nikakvo pitanje igrati Ženea ili ne, jer je on umro i tu nema uopšte rasprave. Ali ovaj čovek je živ i ja mu ne bih stisnula ruku.

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

A kod nas manipulišu time i govore kako se uzburkala javnost, svi su se intelektualci stavili na stranu Handkea. Pa, što se ne pojavi onda neko pozorište da igra taj komad, ako su se svi stavili na njegovu stranu? Pa tamo ima milion pozorišta, znači, aman, onoliko, i pri tom je to dobra reklama. Kako to da se nije pojavilo neko ozbiljno pozorište, jer ovaj neće, traži da mu onaj ko mu igra komad kaže da deli njegove političke stavove, tako da on cenzuriše pozorišta koja igraju njegove komade. Plus to da on stoji na slici sa Miloradom Vučelićem, a koliko sam čula, ja pratim moju omiljenu žutu štampu, Vučela će da dobije snajku i vidim da mu sin živi u Parizu i da mu ide u neki koledž od milijardu milijardi i da mu ova snajka šopinguje kao luda. To su, bre, lopovi, ej, a sada Handke stoji tu sa kraljevima tabloida, sa ljudima koji su devedesetih ušli bez gaća na guzici i izašli sa televizije kao milioneri dolarski. Kako da kažem, sahrana, a Mira Marković sedi u Putinovoj Rusiji i uživa bogatstvo koje je ukrala od nas. To je ista stvar kao da je vadila zlatne zube tim leševima i topila to zlato.

Ako ništa drugo, ako ljude ne pogađa ni metak u glavu Čuruviji, sve žrtve konkretne, sa imenom i prezimenom, pa ako te ne pogađaju od Štrpca nadalje svi zločini, organizovani državni zločini, pa, pipni se po džepu, čoveče, vidi gde ti živiš, a gde ona živi. Pa vidi kako je njoj malo lakše da natopi jastuče suzama nego tebi za sahranu svog najbližeg. Tako da ja ne razumem naše ljude, ali posebno ne razumem kako dozvoljavaju to medijima. Meni se desilo da mi taj Tanjug tako surovo to falsifikuje, taj neki moj tekst, zadnji put su to uradili kad je bio Dragoš Kalajić dopisnik Tanjuga iz Rima, pa je nešto Fiću Davida i Vojina Dimitrijevića i mene denunciраo za vreme bombardovanja na temu kako se mi izražavamo u inostranim medijima. I tad je čak i Vojin Dimitrijević napisao jedno odlično pismo, užasno oštro protiv ovoga smrdoustog i poslao *Politici*, znajući da oni to neće objaviti, čak je i rekao - nemojte ni da objavljujete, samo prosledite vašim kanalima ovu budali neopevanoj što ćemo da mu se smejemo ceo život.

Ali onda, šta ti doživiš, ja juče gledam na B92 kviz gde ti postavljaju pitanje - kako se zove čuveni srpski filozof, pisac, slikar, erudita, čuven po svojim elegantnim modelima i tako dalje - fala bogu, ovaj nije znao. Kako da kažem, ja naše novine ne razumem, naše medije ne razumem, gde je odjednom to sa Handkeom pitanje života ili smrti? Niko ništa ne čita, a onda istovremeno ovaj je pisac i erudita i ima lepa odelu, što nikad nije znao da opere zube i nije znao da očisti cipele za početak, po tome je poznat, što ne kažete, nikad čovek nije znao da dâ cipele na čišćenje. Eto, šta ti je srpski fašista.

Inače, u svim francuskim novinama, svuda je to bilo, tu su svakojaki detalji izlazili o Milu Đukanoviću, posebno o ekonomiji njegove zemlje, posebno o onoj crnoj ekonomiji te zemlje. Oni nemaju, očigledno, nikakve iluzije i uopšte raspravljaju kako će to uticati na čitavu sliku Evropske unije. Čak je izašao jedan editorijal u *Le Mondu* kao nešto - zbogom, Balkanu. Smatraju da je sada situacija postala takva i u samoj Evropskoj uniji, a i na obodima, da više ne treba uopšte razmišljati o proširenju Evropske unije, nego o prilagođavanju Evropske unije dobrosusedskim odnosima sa zemljama van Evropske unije, koje jednostavno treba da se zadrže u svojim nekim granicama. Znači, ako ne možeš da ih promeniš, ne treba ni da ih menjaš, jer ih nećeš nikad promeniti, ali s druge strane uporno i uporno i uporno svuda je pisalo u svim novinama da srpski premijer odbija... da Srbija odbija da prizna rezultate koji su očigledni, nema govora, apsolutno su očigledni.

I neko je govorio o tome da time što nije isporučio Mladića, on je možda zaradio dva-tri procenta za sebe na sledećim izborima, ali tačno je izgubio toliko, možda u Crnoj Gori. Ali kako da kažem, s kojim pravom on u naše ime neće da prizna takvo nešto, bre, s kojim pravom me uopšte dovodi u situaciju da se ponašam kao neka stravična žena, koja ne želi da prizna da je muž ostavlja? S kojim pravom, sad ću ja da idem da mu otimam tanjire što je nasledio od majke, cepam knjige, pratim ljubavnicu, ne dam mu decu da viđa...? Mislim, to je na tom nivou, to je jedno rastajanje, s kojim pravom ti mene dovodiš u ponižavajuću situaciju da sam ja taj koji moli i koji se ljuti? Niti molim, niti se ljutim, mislim, štaviše, želim im stvarno svu sreću. Ništa se u mom životu neće promeniti i ne treba nikome od nas da se promeni i signali iz te države su takvi da nikome ni ne treba da se promeni. To je stvarno onako, tako jedan ponižavajući diskurs. S druge strane, to što se dešava u parlamentu je stvarno strašno, to smo isto pričali za ovu ženu Ivanu Dulić. Mislim, ja sam je gledala na televiziji, zaplaka-

la ona, zaplakala ja, ali s druge strane, ona je sigurno svesna da je za nezakonito ponašanje u parlamentu najkrivlji ko – predsednik parlamenta, za koga je Mlađan Dinkić rekao da on misli da je on najbolji predsednik parlamenta od Pašića naovamo. A taj čovek je, na primer, jedna takva kukavica, taj čovek je najkrivlji za anarhiju u parlamentu, taj čovek je najkrivlji za to što taj parlament ne funkcioniše. Ti si šef jednog doma u kome ljudi krađu, bre, na benzinu, čoveče, od toga do toga da viču: „Ti si govno”, sa skupštinske govornice, i gde ovaj, Čičino unuč, sedi i gleda u patos. Kako smo stigli do toga da Čičino unuč predsedava bilo čime, kako se to dogodilo?

BILJANA
SRBLJANOVIĆ

Da imaš minute ćutanja i da imaš jednog čoveka koji stalno ide i lju-ti se i duri se. Mene to podseća na onaj film *Tajvanska kanasta*, je l' se sećaš tog filma Gorana Markovića? Genijalan film, kad su svi ono izmanipulisali, a jedan kaže – E, idem ja sad da se ubijem, sad ću da vam jebem mater. Eto, to je meni Peđa Marković, tako on vodi parlament. Znači, on je ono, zapali se kuća, idem ja sad da se ubijem, sad ćete da vidite svi, i onda – pa, nisam se ubio pošto su mi vezali ruke. Tako da ta žena treba da zna da je zaista odgovornost za uvrede koje je pretrpela na njenoj stranci, do plakanja, evo delim i emocije i sve sa njom, ali odgovornost nije na Radikalnoj stranci, odgovornost je na onome koji sedi kao predsednik tog doma. Ja, na primer, ne mogu da zamislim Peđu Markovića da prestane da bude predsednik parlamenta. Mi ćemo ga, verovatno, nalaziti sa onom kapom od novina, Napoleonovom, kako šeta gradom. To je jedan od ljudi koji se nikada neće u glavi svojoj odvojiti od pozicije, koju je jednog trenutka nekom strašnom greškom kosmosa imao. I mislim da treba oni malo među sobom da raščiste, i ta čestita žena.

Mi smo sad već oni ljudi što u nekoj trci toliko posustaju, a kao još uvek ima neke male šanse da se neko čudo dogodi. Znaš ono, kad gledaš zadnjih pet minuta utakmice, pa ako se dogodi da dâ šest trojki u trideset sekundi, mi još uvek možemo da dobijemo utakmicu. Ali ja nešto imam utisak da kad bih se ja sad drala – hajde, idi pa gađaj te trojke, hajde da probamo, nemoj da odustaješ uopšte – da ljudi neka-ko ili gledaju svoja posla ili ne razumeju ili ih se ne tiče ili misle da je Ivana Dulić ustaša ili ni ne znaju ko je Ivana Dulić. Ne mogu da pri- stanem na to da to nije moja zemlja, zašto je to njihova, a nije naša, s kojim pravom, bre? Ja znam da svi govore da radikali imaju većinu, pa kažu – neka dođu na vlast. Ali, ja sve mislim da je to pitanje samo ar- gumenata racionalnih. Znači, kada u *NIN-u* ne bi štampali u nastavci-

ma neuke falsifikate nacionalista na višedecenijskom radu u Francuskoj, možda bi Srbija nešto i ukapirala o aferi sa Peterom Handkeom.

Znači, to je neka tvoja odgovornost, samo kad bi moglo to sad da se objasni na neki drugi način, ali... šta ja znam, nekako, dok ne dođu, valjda, ti radikali ne treba da se odustane, a mi smo ipak u nekoj situaciji da smo stalno na tom pragu... Ja ne mislim uopšte da treba da jurimo u tu Evropsku uniju, i zbog toga što će Evropska unija sto posto da promeni svoj koncept do trenutka kada se mi budemo uopšte približili tome da možemo da razgovaramo o bilo čemu. I nema to uopšte više veze, to ima veze, bre, zbog nas, ja neću da živim u državi sa Ratkom Mladićem, ja neću da mi novine objašnjavaju, bre, da fudbaleri, da ove bosanske kolumnistkinje meni objašnjavaju da li je on heroj ili nije heroj. Ama, da se jednom dogovorimo o tome, ko je krvnik, nema šta da ga ti pitaš o njegovoj generalskoj... Čoveče, bre, pa gledali smo kako ide i izvlači onog starca iz šume, svi pobijeni okolo, on viče: „Čega se bojiš, je l' se ti nečega bojiš?” A on viče: „Ne, ne bojim se, ne bojim se”. Onda se kamera makne i ti vidiš, na primer, dvadeset leševa oko njega.

Pa, čoveče, bre, božiji, ja da ga nađem da mu sudim! Ja ne znam s kojim pravom ti mene predstavljaš da sam ja to? Pa, nije to Srbija, s kojim pravom oni imaju pravo da kažu – mi smo Srbi, ovo je Srbija, to je srpski general? Aman, nije srpski general, taj čovek nije ničiji general, on je, bre, ratni zločinac. Ne želim, ne želim da živim u državi sa tim čovekom i zbog sebe, baš me, bre, briga za Evropsku uniju, stvarno me baš briga za Karlu del Ponte, koja me posebno nervira, to uvek kažem kod vas. Ali, baš me briga za Karlu del Ponte i za Evropsku uniju, ja neću da živim u državi Ratka Mladića, neću da živim sa njegovim jatacima, ne zanima me to uopšte. A ono što sam mislila da taj Koštunica nije nepošten, to sam mnogo, mnogo pogrešila, pošto je očigledno čovek jatak masovnih ubica, a mirno spava i dugo. Nešto nemamo minimum zajedničkog imenitelja, kako da kažem, nije prebacio ljudski taj neki cenzus, ne broji se među nas. Otpad, toga treba da se oslobodimo koliko god možemo zbog nas, a Evropska unija, šta bude bilo, biće.

PEŠČANIK_{FM}, 16. 06. 2006.

NA JUŽNIM MORIMA

Niko od njih nije svalio odgovornost na pokojnog premijera da bi odbranio sebe i to pohvaljujem...

Tu su žene, tu su dukati, tu je vlast, u podrumu kuće je zatvor, sve je tu - ali građanska država je nešto drugo...

Što bi rekao onaj nepismeni Ćosić - ispali smo iz istorije...

MARIJANA OBRADOVIĆ, *iz Helsinškog odbora
za ljudska prava u Srbiji,*

JELENA MILIĆ, *iz Foruma za međunarodne odnose,*

MIODRAG ZEC, *ekonomista,*

NENAD PROKIĆ, *dramski pisac*

SVETLANA LUKIĆ:

Rekli smo da ćemo ovu špicu puštati kad god budemo morali ovu vlast da podsetimo da smo još uvek tu i dovoljno pri zdravoj pameti da vidimo šta oni i njihovi mediji rade sa suđenjem za ubistvo Zorana Đinđića. A videli smo ovih dana i ubistvo zaštićenog svedoka i reagovanje ministarstava sile na to ubistvo, čuli smo i ministre, koji sumnjiče Specijalni sud da namerno odugovlači sa suđenjem, a videli smo i ovonedeljnu Politiku, koja nas je već na naslovnoj strani upozorila, preko svojih neimenovanih, specijalnih, tajnih, najtajnijih izvora, kakva je u stvari bagra svedok Ljubiša Buha Čume. Onda je Politika na pune dve strane u istom broju nastavila da sumnjiči sve ostale. Sumnjičila je sve, sem, naravno, ubica, njihovih advokata i nalogodavaca.

Približavaju se izbori, vlast se raspojasala, svakim danom gubi još nešto što se može izgubiti, a onda iz besa šamara okolo koga god stigne. Svašta su još u stanju da do okončanja svoje vladavine urade, pa i da sruše suđenje Đinđićevim ubicama. Ali, valjda smo i mi tu, valjda i mi imamo su čim pred njih.

Vojislav Koštunica je iznenada, posle posete Putinu, priznao nezavisnost Crne Gore. Sanda Rašković-Ivić ide u Savet bezbednosti da im kaže kako i Republika Srpska ima pravo na nezavisnost, ako kojim slučajem Kosovo postane nezavisno. Rekla im je Sanda kako Kosovo može postati fitilj planete, tako je rekla, a u međuvremenu, lideri Srba sa severa Kosova, uglavnom Koštuničini izaslanici, spremaju još jedno, ovaj put mini-događanje naroda. Pa ako uspe, uspe, ako ne - njima dlaka s glave neće faliti, drugima možda hoće.

Možda svi ti ljudi na čelu sa Vojislavom Koštunicom ne žele haos, možda ne žele da posle njih dođu radikali na vlast u Srbiji, ali ni Hindenburg nije hteo da upropasti Nemačku, a predao ju je u ruke Hitleru, tako da mu dobre namere nisu nimalo pomogle.

Predsednik Tadić je ovog časa, valjda, sa kartom koju je kupio za svoje pare i sa srpskom zastavicom u zubima, u avionu za Nemačku, gde će navijati za naše fudbalere, iznemogle od posta i kolektivnih molitvi. Umesto što se mangupira i sebi udovoljava putovanjem čarter letom sa navijačima, mogao je predsednik, ako je baš siguran da je sport ovih dana najvažniji državni problem, da se pozabavi sinoćnim nasiljem na košarkaškoj utakmici, koja je lako mogla da se pretvori u srpski Hejsel.

Naš predsednik je pre neki dan posetio neku vojnu jedinicu i usput zapretio glavnoj tužiteljici Haškog suda da pazi malo šta priča, da je, kako je kazao, apsolutno nedozvoljivo da optužuje službe bezbednosti da kriju Mladića i slične stvari. Predsednik Srbije bi morao da zna, pa bio on i Boris Tadić, da to nije opravdanje, da nije na nama da nekoga optužujemo, nego da optužbe podnosimo. Naša sramotna nemoguć, do koje nas je doveo naš nacionalizam, nas primoravaju na to.

Inače, ima mnogo lepih stvari, ali ne smem da vam kažem, samo ću vam nagovestiti o čemu se radi. Napolju je sunčan dan, „Merkator” od danas ne prodaje, nego daje besplatno one kese sa svojim logom, a „Zastava” planira da iduće godine poveća prodaju svojih automobila za sto odsto.

U ovoj špici čuli ste, između ostalih, i Marijanu Obradović iz Helsinškog odbora za ljudska prava. Evo još jednog razgovora sa njom, koji je napravio Ivan Kuzminović. Njih dvoje su komentarisali onu naslovnu stranu Politike, plus još dve strane unutra, gde nas, dakle, razni neimenovani izvori podsećaju kakva je bagra taj Čume.

MARIJANA OBRADOVIĆ:

U tom tekstu imaš nekoliko stvari. Prvo imaš takozvanog neimenovanog, ali dobro obaveštenog izvora iz policije, koji priča o tome šta se sprema u tužilaštvu. Dakle, taj neimenovani, dobro obavešteni izvor iz policije zna da će tužilaštvo podneti predlog za ukidanje statusa svedoka saradnika ili oduzimanje statusa svedoka saradnika Ljubiši Buhi, iako unapred znaju da taj predlog, najverovatnije, neće biti prihvaćen, zato što odluku o tome treba da donese krivično veće. Zatim, ima još jedan momenat koji je takođe, ovako na prvu loptu potpuno nebulozan, gde ide tvrdnja da taj, takođe neimenovani izvor iz policije tvrdi da je Ljubiša Buha nagovarao ovog pokojnog svedoka saradnika, Zorana Vukojevića Vuka, a isto to čini i sa Miladinom Suvajdžićem, da odbiju zaštitne mere koje im pruža policija. A u isto vreme, u tom istom tekstu, samo na strani broj dvanaest, ima jedan deo gde se kaže da je Ljubiša Buha podneo zahtev da se njemu odobri taj status, odnosno da dobije posebne mere zaštite. Znači, on u isto vreme traži od države da ga štiti, a druge svedoke saradnike nagovara da oni odbiju tu zaštitu. Tako da je tekst sam po sebi onako prilično i konfuzan i nebulozan.

Naravno, postavlja se pitanje zašto je taj tekst stavljen na prvu stranu, šta to uopšte znači. Da, a u isto vreme taj tekst šalje neku poruku, ne samo Ljubiši Buhi, nego svakom budućem svedoku saradniku. Znači da, u principu, vi možete da sklopite ugovor sa državom, ali ako se država naljuti, ona može, ne zato što vi niste ispunili ugovor u smislu da ste svedočili protiv pripadnika te organizovane kriminalne grupe, jer u tom delu je i Buha ispunio taj zahtev, odnosno deo svoje ugovorne obaveze prema državi, nego ako se država iz nekog razloga naljuti, ona može da vam uzme taj status svedoka saradnika, pa vi vidite posle šta ćete. I sad, ako se uzme u obzir i ono što se desilo Vukojiću pre deset dana, mislim, neko ko ovo pročita, ne znam kako će pristati uopšte da uđe u bilo kakvu kombinaciju sa državom.

MARIJANA
OBRADOVIĆ

Stojković, kada je stupio na funkciju ministra, je pričao priču da on lično smatra da uopšte nije potrebna specijalizacija za organizovani kriminal, da je to totalno nepotrebna stvar, da time treba da se bave, maltene, svi sudovi u Srbiji, da sude slučajeve organizovanog kriminala i da on smatra da je to potpuno jedna izlišna priča, da su se ti ljudi sakupili tu samo da uzmu tri puta veće plate, koje su dobili i tako dalje i tako bliže. E sad, da ne ponavljam tu priču, mislim da je ljudi vrlo dobro znaju, on je rekao da će on inicirati donošenje seta zakona koji će revidirati funkcionisanje tog specijalnog suda. S druge strane, imamo Jočića koji je onda, negde u to vreme, možda malo kasnije, rekao da će MUP da otvori ponovo istragu o celoj priči. U tom trenutku mi imamo suđenje koje je u toku, a onda, da ne pričam o načelniku javne bezbednosti, koji je rekao da je optužnica na staklenim nogama.

Onda imamo gomilu tih stvari koje ukazuju na to da su oni bili potpuno protiv Prijića, da je on bio prilično i u javnosti satanizovan i cela ta priča o njemu je bila stvarno prilično napeta, gde se jednostavno stavilo do znanja šta se misli o toj optužnici, šta se misli o tom Prijiću. Pa onda imate priču o suđenju i ubistvu jednog od svedoka na tom suđenju i pojavu ovih ljudi na suđenju u tim majicama sa obeležjem JSO. Pa onda imamo opet napad na sestru pokojnog Zorana Đinđića, a da ne pričam o medijima, to je neverovatno, šta se sve piše i šta je sve izašlo povodom tog suđenja i oko suđenja. Dakle, sve su to neke okolnosti koje pokazuju otprilike kako se aktuelna vlast ili kako se država odnosi prema tome. Ako ništa drugo, ona se definitivno ponaša tako kao da to suđenje nju apsolutno ne interesuje, kao da to nije njihovo, kao da je to privatna stvar Marka Kljajevića - kad si se

uhvatio, to sad završi, nas to baš puno i ne interesuje. Ovog momenta nemaš nikakav utisak da država stoji iza tog suđenja.

Evo, pa i ovo što se dešava sa veštacima iz Vizbadena, dakle, to je nešto što bi trebalo da reši ministarstvo pravde, ako je ministarstvo pravde neka vrsta logistike koja treba da pomogne taj sud, da bi taj sud funkcionisao – pa valjda zato postoje. Ne može se sud baviti tim nekim tehničkim pitanjima da li ima para ili nema para za avionske karte i smeštaj veštaka iz Vizbadena, trebalo bi to da uradi neko iz ministarstva pravde. Meni je to logična stvar, ako oni novce drže u svojim rukama. Dakle, to jedno ponašanje tipa – nas tu ništa ne interesuje. Pa i ovo ponašanje MUP-a oko ubistva svedoka saradnika, gde oni kažu – Pa mi smo mu ponudili, on to jednostavno nije prihvatio, a pošto nije prihvatio, mi više nikakvu obavezu nismo imali prema njemu. Znači, nas nije briga što se to desilo. Dobro, šteta je što je ubijen, ali... To je taj stav, ne vidiš nigde da stvarno država želi da podrži to suđenje, da želi da se to suđenje okonča, da želi da učini sve.

Jedna stvar je odnos svedoka saradnika sa državom, gde je on znači insajder, neko ko je bio u kriminalnoj skupini, ali je odlučio da svedoči protiv njih i u tom smislu njega država abolira, ona više ne vodi krivični postupak protiv njega, on nije okrivljeni, on je aboliran za ta krivična dela. A druga je priča vezana za samu zaštitu, znači, ukoliko je on zainteresovan za zaštitu, država kaže – dobro, ti si odlučio, pomoći ćeš nam, svedočićeš i tako dalje, mi smo te abolirali od krivičnog gonjenja, a ako si ti ugrožen, onda ti sklapaš ugovor sa državom i država se obavezuje da će na tebi primeniti sve one mere zaštite koje predviđa zakon. Ali on i ne mora da uđe u sve to, a da to ipak obavezuje državu, koja bi trebalo i dalje da procenjuje njegovu ugroženost i da se bavi njegovom bezbednošću. Zašto? Zato što je njima stalo, to je neko ko je potreban državi i zbog toga je bitno da ga mi održimo u životu, zbog toga je bitno da znamo gde se taj čovek kreće.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Ali i u Politici lepo piše da je problem u tome što ti svedoci saradnici odbijaju zaštitu zato što se, eto, i dalje bave kriminogenim aktivnostima i policija im smeta.

MARIJANA OBRADOVIĆ:

Kada on sklopi ugovor sa državom, on se abolira od krivičnog gonjenja za taj konkretni postupak koji se vodi, nije on aboliran ubuduće

za krivična dela koja izvrši. Dakle, ti možeš da vodiš protiv njega postupak u drugim slučajevima. On dobija taj status samo za konkretan krivični postupak, za koji je sklopio dil sa državom. E sad, u ovom tekstu u *Politici* se pominje asfaltiranje. Pazi, asfaltiranje puteva nije krivično delo, bar koliko ja znam. To je stara priča, ono – Čume se bavi asfaltiranjem, Đinđić mu je pomogao da dobije tendere, pa je pola Srbije asfaltirao. Pa pošto ne može verovatno više da asfaltira ovde, on sad asfaltira u Bosni, ima taj dil, ali nigde ti u tom tekstu ne vidiš da se on bavi krivičnim radnjama. Nije ni on toliko sumanut da nastavi da se bavi time, razumeš, to bi bilo potpuno van pameti. Drugo, ne verujem da je taj čovek više bio toliko moćan. On je prosto čovek koji je izgubio svaku moć. Sad, kakav je konflikt ispao između tih momaka koji su ga čuvali i samog Čumeta, ne znam, očigledno je tu došlo do nekog konflikta.

MARIJANA
OBRADOVIĆ

Ako si ti država i ako je tebi stalo da zaštititiš tog čoveka zato što je on tebi potreban, ti imaš u vidu činjenicu ko je taj čovek. Dakle, to nije profesor univerziteta. On ima jedan stil života, određene navike, specifičnu ličnost, jer da nije takav, on se ni ne bi bavio time čime se bavio. To je vrlo verovatno ekscesna ličnost. U krajnjem slučaju, treba imati u vidu da MUP uopšte nije lustriran, živ je primer bivših pripadnika jedinice, koji su došli da otvoreno daju podršku Legiji. Znači, Legija je za njih i dalje heroj, a to verovatno važi za mnoge. Skoro si imao onu priču da su u Dvadeset devetog novembra za praznik razmenjivali neke kalendarčice sa Legijinim likom. Dakle, sve te elemente treba uzeti u obzir kada se priča o tome da je Čume odbio da ga štite. Znamo da je ponovio zahtev da mu država pruži zaštitu. Dakle, nije se on odrekao zaštite i rekao: „Vi meni niste potrebni”. Bilo bi potpuno suludo da to učini, on je ugrožen višestruko. Dakle, on jeste na neki način satanizovan, jer jedna od tih priča koje su kolale, posebno onih koje se zalažu za priču o trećem metku i tako dalje, bila je kako je sve to namešteno, kako optužnica ništa ne valja, kako je na klimavim nogama i tako dalje.

Čume je takođe jedan od tih likova koji su potpuno satanizovani. I ne verujem kako je on i dalje moćan, pa je ne znam kakvim kriminalnim radnjama izazivao incidentne i ekscesne situacije, eto tako, zato što mu se može. To je priča koja naprosto logički ne stoji.

Ne kažem ja da sad to neko namerno opstruiše, u smislu da oni sad imaju neki organizovan plan i neku zaveru, pa hajdemo mi sad da to

suđenje opstruišemo. Ne, nego, jednostavno, mislim da je to više jedan odnos tipa - nas to ne interesuje, to nije naše, mi smatramo da je to od početka pogrešno i optužnica ne valja i tužilac nije valjao i to veće kako je izabrano, nije dobro izabrano. Razumeš, više u tom smislu da oni, jednostavno, neće da imaju ništa s tim. Bilo bi presmelo tvrditi, bar po meni, da tu sad postoji neka mega, giga ideja o tome da se to sad namerno uruši, nego otprilike - mi ćemo njega pustiti, pa sad ako to izgura, izgura, ako ne izgura, bože moj, šta da radimo, tako je, ali nećemo puno da se potresemo.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Hajde da se držimo te logike, razumem šta govoriš, ali hajde da kažemo, da država kaže - neka ide celo ovo suđenje niz vodu, kako bude, biće, stvar Marka Kljajevića, pratim te dotle, ali samo ne kapiram otkud onda, sad je ovo malo paranoja, jer Politika je u principu list koji je pod kontrolom države - ako je već to suđenje tako pušteno niz vodu, zašto se onda slučajno spotiču baš na tog specijalnog svedoka, koji je sad Čume? Otkud sad potreba da država preko svoje novine napadne specijalnog svedoka? Što nije i njega pustila niz vodu?

MARIJANA OBRADOVIĆ:

Mislim da je to malo izazvano ovom činjenicom da je ubijen svedok saradnik, pa su onda svi nagrnuti na MUP i rekli: „Vi ste odgovorni“, a oni viču: „Nismo mi odgovorni“. Verovatno pokušavaju da opravdaju tu priču, kao, sad ćemo da pokažemo kako je Čume drzak i bezobrazan, pa ako se njemu nešto desi, sam je kriv. Može se postaviti pitanje zašto je to baš vest za prvu stranu, pre susreta Putina i Koštunice, to može da se postavi kao pitanje, ali onda ulazimo u sferu spekulacije i neke paranoje.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Ali znaš šta još dalje ne razumem. Imamo Marka Kljajevića, a Marku Kljajeviću su prvo ukinuli obezbeđenje, pa mu ga navodno vratili, pa su rekli da se previše vozi kolima, moraš da mi objasniš šta to znači da je to preskupo. Onda imaš Marka Kljajevića, čiji je brat završio u zatvoru, kako je sad to slučajnost?

MARIJANA OBRADOVIĆ:

Pazi, ta priča o bratu Marka Kljajevića ide od mnogo ranije, ti znaš priču o tom Trgovinskom sudu. Ti argumenti su već dovoljno poznati javnosti.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Ti argumenti su poznati javnosti šest godina, a kako baš sad da mu uhapse brata?

MARIJANA
OBRADOVIĆ

MARIJANA OBRADOVIĆ:

Pa dobro, pazi, uhapse ga, bore se protiv tog organizovanog kriminala, u tom kontekstu ja ne bih to tako povezivala u smislu da oni to namerno rade baš sada. Ne, ne mislim da je to u tom kontekstu. Što se tiče Marka Kljajevića, to je opet taj odnos države prema njima svima. Prvo, pođeš od toga da oni smatraju da taj Specijalni sud ne treba da postoji, Stojković i Jočić prosto ne mogu da sakriju to svoje mišljenje, oni se ni ne trude da ga sakriju. Čini mi se da je to bilo objavljeno, to je Dejan Anastasijević u nekom broju *Vremena* objavio da su Jočić i Milošević izdali neku internu naredbu još u vreme dok je Jovan Prijić bio specijalni tužilac za organizovani kriminal, da ukoliko se takvo lice, sa imenom Jovan Prijić, pojavi u bilo kom objektu MUP, da se oni imaju obavestiti o tome da je taj neko došao da proba da uđe u prostorije policije. Tako da mislim da sve to više proizlazi iz neke vrste ličnog antagonizma koji oni osećaju prema tim pojedincima, nego što to jeste deo neke planirane zavere da se sve to uruši.

IVAN KUZMINOVIĆ:

Znači, njima su Čume, Kljajević i, na primer, Prijić, jedno te isto.

MARIJANA OBRADOVIĆ:

Oni su deo nečega što je DOS-ovo, razumeš, to je nešto što je DOS-ovo, a Sablja je bila nepravедna prema DSS-u i sve što je produkt Sablje ništa ne valja. To je ono DOS-ovo, to je ono Čedino i Bebino, otkud znam, mislim, to je ta priča.

SVETLANA LUKIĆ:

Bila je ovo Marijana Obradović iz Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji, a u nastavku Peščanika slušate Jelenu Milić iz Foruma za međunarodne odnose.

JELENA MILIĆ:

Mislim da se deradikalizacija Srbije najbolje radi tako što se vaspitavaju za demokratsko građanstvo ti neopredeljeni birači koji dolaze. I taj edukativni momenat mora da postoji, masovni populizam ne može da prođe. I mislim da mora da bude još jedna druga stvar prisutna sve vreme, a to je društvena solidarnost, taj koncept solidarnosti. Kod nas je to sve nekako izvrnuto. Ti imaš udruženje roditelja opskurno nastradalih vojnika u zadnje dve-tri godine, koji jadni tumačaju od institucije do institucije, kao što je onomad tumačilo ono Udruženje porodica nestalih i kidnapovanih s Kosova, dok na kraju krajeva nisu došli tamo gde treba i počeli da rade sa Natašom i sa Fondom, pa će nešto od svega toga možda da bude kako treba. Šta je sa onom dvojicom momaka iz Topčidera, šta je sa tim nemim, nezaštićenim svedocima saradnje države sa haškim optuženicima? Ja, nekako, sve mislim da oni kojima je stalo, a verujem da im je iskreno stalo da se politički kontekst suđenja za ubistvo Đinđiću istera na čistac, moraju da shvate da je taj politički kontekst isti i kada je u pitanju afera Topčider i kada su u pitanju masovne grobnice u Batajnici. Mi moramo da te sve procese politički objedinimo i da ne insistiramo samo na tom jednom procesu, nego na svima zajedno, jer su im mehanizmi potpuno isti.

Dakle, moj utisak nedelje je to da ničiji utisak nedelje nije bilo to što smo mi ponovo klepljeni za nesaradnju sa Haškim tribunalom. Osim što je to primetila Ljiljana Smajlović u tom svom tekstu u *Politici*, „Komandna tabla”, gde kaže kao – Evropska unija, kada nam je ukinula pregovore, sada više nema čime da nas kažnjava i sada je ona direktno kriva što mi nismo isporučili Mladića. I ta tako potpuno savršeno zapakovana teza je prošla. To znači da Evropska unija nema pravo da štiti neki svoj set vrednosti i da reaguje na osnovu okolnosti i da mi ovde stalno treba da imamo neki VIP tretman u smislu negativaca. Pa ne vidim da treba, upravo zato će jednog momenta sve to da prestane da ih zanima, uzeće ono što im je trebalo, demontiraće „Vinču”, a ovde će da zatvore bravu, da privatizuju ono što još ima da se privatizuje, još tih par banaka ili „NIS” i kraj. Postoji taj momenat da je sve slabiji kvalitet doslednosti onoga što međunarodna zajednica javno propagira, a s druge strane počinje da se primećuje taj njihov neokolonijalni pristup. Sa treće strane, ovde vidim impuls jedne servilnosti, koji postoji čak i u progresivnijem delu društva i to me posebno deprimira.

Ako G17 plus stane na trideset - četrdeset hiljada potpisa za ukidanje radikala, mogu samo da zamislim kakvu će komediju, sprdnju i teatar apsurdna radikali da naprave od toga. Ti već godinama imaš ovde, to i Đilas radi, kao, idem na Tomu Nikolića i Vučića njihovim metodama, tipa - aha, a što si ti makao onaj stan od sto osamdeset kvadrata? Mislim, stvarno, u tom spektru od ratnih zločina, izbacivanja Hrvata i drugih iz Srbije, širenja govora mržnje, do toga da je klepio sto osamdeset kvadrata, pa valjda imam preča posla od toga! I stalno se vraćaš na to - radikalskim metodama na radikalsku politiku. Mislim da to ne može tako i da mi ipak moramo da se u nekom vrednosnom smislu izdignemo i da sačuvamo pozicije sa kojih se borimo protiv njih. Jeste komplikovano, jeste zeznuto, jesu ti stešnjene ruke, kao i svim aktivistima za ljudska prava kada ti kažu: „A kako sada reaguješ na terorizam i na fakat da je neko roknuo hiljade ljudi u Njujorku?” E, tako je i sa borbom protiv radikalizma u Srbiji, ne možeš njihovim metodama.

JELENA
MILIĆ

Trenutno je glavni metod raskrinkavanje radikala - pa šta, vi ste u Kinki ušli u neki dil sa hrvatskom firmom. Time se potpuno isto ponašaš kao radikal, optužuješ njega za isto delo za koje je on optužio tebe, a tražiš da se on zbog toga ukine. I mislim da je vrlo opasan taj termin 'ukidanje stranke', ne, ti samo tražiš da tužilac postupi, ako ima osnova za to da mu se uskrati rad, koji mu je bio legitimno garantovan. Pa kao, nema veze, radikali će da se preregistruju. Neka se preregistruju, nek' gube vreme, nek' gube logistiku, nek' gube izvore finansiranja, i to je nešto. Ta zamena teza - samo ćemo im napraviti marketing, nije dobra. Nije dobar pristup da ti njih gnječiš nečim mekanim i tupim, nego, bajo, ako bi mogli da ih klepimo nečim ostrim i suštinskim, mislim da bi to bila jedna od stvari u kojoj bismo čak mogli jedan talas pomoći od međunarodne zajednice da dobijemo. A propo, da se sada i raspišu izbori, ko bi s čim išao na te izbore. Šta? - Idemo u Evropsku uniju - neće nas, imaju ljudi probleme, imaju zastoj. Idemo u NATO - još manje šanse, jebiga, bez Mladića. I šta ti ostaje? Šta ti ostaje? Ostaje ti opet možda eventualno da se zalažeš da ti neko liberalizuje i olakša vizni režim, do jednog divnog dana kada ćeš biti na beloj šengenskoj listi, koju više niko ni ne spominje u toj međunarodnoj zajednici, to je davno zaboravljeno kao opcija.

I sad ti razmišljaš da li bi progresivna Srbija, moderna Srbija mogla da se svede na tako malo da kaže - krećem u predizbornu kampanju sa idejom da se izborim za belu šengensku listu, da uvedem opšti an-

tidiskriminacioni zakon i još dve ili tri systemske stvari i da to bude dovoljno. Svi bi rekli - vidi kako su ovi skromni, šta je ovo, kakvo je ovo podbacivanje. Ali ni to, bre, neće moći da se ostvari. A ako imaš sve veća očekivanja, onda ti je situacija kao 1914. u Rusiji, vlast se valjala po ulici i onda je došla šaka jada komunista, koja je to povezala i napravila od toga nešto. Bukvalno tako, a ova naša vlastozicija samo igra na sigurno. Tu imam systemski problem - zašto sadašnji LDP nije došao u GSS, pa da nismo izgubili godinu i po dana praveći neke stvari paralelno, upravo zato što nas je jako malo, malo je resursa? Sada im stvarno svim srcem želim da, pored isterivanja istorijskih nepravdi tipa - šta je Marku Nikeziću uradio Dobrica Ćosić, LDP uspe da mobiliše jedan idući sloj ljudi koji će upoznati procese pregovaranja i sve ostale mehanizme ulaska u EU, da bi se već sada nametnuli kao legitimni sagovornici za to.

Na kraju krajeva, Čeda jeste bio 2003. godine potpredsednik vlade za evropske integracije, znači po difoltu bi oni trebalo da imaju mnogo više interesovanja za Evropu, ako su toliko bistri da u hodu uče sve što se dešavalo sedamdesetih i osamdesetih. E onda, baje, kad si toliko jak i moćan i ideš do svih tih mesta po Srbiji da otvaraš lokalne odbore, u kolima čitaj šta se dešava u Evropskoj komisiji, kako to sve funkcioniše, gde su formalno zastali pregovori, komuniciraj s ljudima koji na tome rade na dnevnoj osnovi, jer to nema ko drugi da radi.

Neko mi je nedavno rekao da pošte, domovi zdravlja, škole, da sve to još uvek funkcioniše zato što mi spolja mislimo da to funkcioniše i tako tome pristupamo i da su to u stvari sve Potemkinova sela. Ti u principu ovde zaista i nemaš institucije, to su sve zabrinjavajuće okolnosti i mislim da bi u tom smislu politički zaista trebalo povezati i aferu Topčider i suđenje u Zvorniku i suđenja za ubistvo četrdeset osam članova albanske porodice, da i njih staviš u isti kontekst. To je obračun jedne države protiv države u nastajanju i tu niko nikog ne poziva na odgovornost. Boreći se individualno, dokazujući da sam bio u Šilerovoj šest, a ne sedam puta ili dokazujući da sam video nekoga u Centralnom zatvoru pet, a ne šest puta, hiperprodukcijom privatnih tužbi protiv kojekakvih čuvara zatvora, novinara i slično - mi se u stvari samo rasplinjavamo i igramo tačno onako kako hoće ekipa koja želi da taj proces razvodni i kriminalizuje Đinđićevo okruženje. Potpuno im idemo na vodu. Da li zato što je količina resursa mala, da li zato što je umor u pitanju? Ne znam.

Ali postoji jedna pozitivna priča u svemu tome, koja mi se sad javila. Okej, imam nebaždarenu reakciju dela civilnog sektora sa tom famom odjednom o Đinđiću, gde ga treba staviti i slično, ali postoji jedan pozitivni trend u celoj toj priči. Ti imaš ljude koji su dve-tri-četiri godine non-stop na nišanu. I ja bih se možda slomila jednog momenta, pa bih rekla - e, za neke stvari je bio Đinđić kriv, pitaj njega. Ali nikad to nisam od njih čula, to je ono što ih u mojim očima pravi sve većim i većim. To što su se setili Srebrenice 2005. mi je diskutabilno, stvarno mi je diskutabilno i to je moj, otvoreno rečeno, sukob s njima ili je moj mali znak pitanja - da li bi se setili Srebrenice da nisu to našli kao poslednju nišu za homogenizaciju? Ostaje mi to kao dilema, ali ovo što se pojavljuje kao novi trend - potpuno pohvaljujem. Niko od njih nije svalio odgovornost na pokojnog premijera da bi odbranio sebe. Uz to, ja od njih očekujem da dodaju nešto drugo, da to stave u širi kontekst, da ne bude da smo mi grupa koja je formirana spolja, prisilno, zato što nas pritiskaju. Još nisam videla idući korak kod tog objedinjenog G8, LDP, GSS, SDU, *whatever* da smo, da postoji kohezivni faktor unutar toga - šta sad sa ovom količinom činjenica o kojima smo se složili, kako dalje. Mislim da i dalje igramo po njihovim notama.

JELENA
MILIĆ

Evo, ja sad sebe pitam da li je korisnije da sedim i pišem nešto u vezi sa liberalizacijom viznog režima i da tražim argumente za i protiv ili da poludim od ovog Dragoslava Mihajlovića, koji je čist fašizam - ne valjaju mu Srbi prekodrinski, ne valjaju mu izbeglice... Pa čekaj, bre, te izbeglice su došle kao posledica vaše jebene politike iz Akademije, nisu došli dragovoljno ovde. Šta to sad znači - oni su ti krivi? I sad prosto, nervira te. Naravno da te nervira i naravno da bi skočio i bacao kiselinu u oči... Ima hiljadu provokacija, non-stop imaš nagazne mine, ali samo je pitanje da li ću da potrošim ovu količinu resursa koju imam na to ili na nešto sistemskije.

Ja se sad stvarno plašim toga da će radikali, hteli-ne hteli, da dođu na vlast. Mislim da će sad to da se desi, da ćemo ih u stvari mi uterati u vlast time što ćemo biti pasivni, što će izlaznost biti mala, što ćemo biti rezignirani izdajom reformskih opcija, što će nas zeznuti međunarodna zajednica, koja će ponovo reći da treba demokratska Srbija da podrazumeva i DSS i Velju Ilića i ove feudalce, Palmu i ekipu. I mislim da treba da napravimo ustanak protiv međunarodne zajednice, ne baš kao Albin Kurti, ali da kažemo - čekaj, bre, stani malo, neću više da mi se demokratskim blokom zove DSS i ostali. Ako G17 hoće da

ide u borbu protiv radikala, molim lepo, neka raskine sa Veljom Ilićem, a ne - e, samo da privatizujem još tri banke i da završim sa „NIS-om”, odmah ću; do tad ti, Ivana, plaći pred kamerama. Mislim, ne može i jare i pare. I kada me pitaš šta bih najviše volela da se desi u nekom narednom periodu, volela bih da Građanski savez ima, bre, čoveče, beogradski odbor. Mi nemamo beogradski odbor, kako to? To mi je nekako zastrašujuće. A s druge strane, raspada se G17, raspada se PSS, da li sad treba kupiti te kadrove ili ne treba - tu imam šizofrenu poziciju. Ja mislim da ne treba i mislim da se to propiranje pokazalo kao potpuno neuspešno i da sada stvarno treba napraviti pobunu protiv tog masovnog mejnstriminga, koji nam međunarodna zajednica radi.

Druga stvar koju mi treba da radimo je da stalno pozicioniramo, baždarimo Borisa Tadića i Demokratsku stranku. Mislim da bi mi stalno morali da podsećamo Borisa Tadića na stranku u Socijalističkoj internacionali, za koju bi odgovor na pitanje kvota ili abortusa ili monarhije morao da se podrazumeva. Samim tim što ti je stranka u Socijalističkoj internacionali, ti bi morao da imaš stvarno jasan stav o nekim vrednosnim stvarima. Ne mogu ja sad da kažem - e, Boris je super, on je odmah priznao Crnu Goru - i da ga uporedim sa Koštunicom. Neću da diskvalifikujem DS time što samo poredim da li su nešto uradili bolje od DSS-a i radikala. I u tom smislu mislim da nemam prostor da kritikujem non-stop DS, nego stalno moram da tražim i nešto dobro u njima. S druge strane, koga oni imaju za privredu, to je sve Miroslav Prokopijević nabrojao. Koga imaju za vanjske odnose, koga imaju za ustavna pitanja? Pogledaj na šta mu liče oni savetnici za Kosovo, sve sam zombi do zombija! Ta savetnička ekipa ili istrčava na onoj raskrsnici i domundava se telefonom ili je u „Maderi”. Nekako ja ne zamišljam kabinet predsednika tako - jurnjava sa pravljenjem tih paradržavnih institucija. Jebali smo majku Đinđiću i ekipi što su uvodili nekakve agencije državne, ali ova narodna kancelarija, to mi tako populistički deluje, ono kao skrajanje budžeta.

Tako da sam za DSS sigurna da treba zamoliti međunarodnu zajednicu da prestane da nas gura u isti koš sa njima i da, ako je moguće, prestane da ih zove delom demokratskog bloka. To što oni imaju svoje probleme, pa moraju u demokratiju i borbu sa terorizmom da strpaju i ilegalne prelete CIA preko Evrope i samoubistva ljudi u Gvantanamu, to je druga stvar. Mislim, ako možemo da se zaštitimo od toga, što da ne? Nisam baš kao tata Borisa Tadića - jedva čekam da umre

Amerika, daleko bilo, ali vidiš neke negativne trendove, vidiš da se ljudi koprcaju i pokušavaju da se vade iz toga. Ali dok se oni međusobno raščiste o tome, mi bi mogli da kažemo da DSS nije demokratski blok i da povučemo tu crtu. Mene je tu Nataša Mičić super poklopila, ja je pitam zašto GSS ne radi za Topčider ovo ili ono, a ona mi kaže: „A ko te sprečava?“ I potpuno je u pravu. Sad sam pobrojala čega sve nema u Demokratskoj stranci, pa je l' ima negde drugde, imam li koga boljeg? Nemam. Svako ima pravo na neku krizu, ja se nadam da će se naći mesto za Zorana Živkovića, drago mi je što se vratila Goca Čomić. Znači da su oni, negde, prećutno shvatili da ono što im je ka-drirao DSS ne valja. Hajde što su to dopustili bez ikakvih jasnih argumenata, nego nisu to čak ni keširali. Nisu postali veći Koštunica od Koštunice, ništa, potpuno kao evnusi, kastrirao si ih i sad šta? To je zabrinjavajuće.

JELENA
MILIĆ

Ali s druge strane, vidim i Lučić iz CeSID-a priča da oni jedini imaju taj neki interesantan koalicioni kapacitet. Koga god pomeneš - aha, G17, može i DS, kome god kažeš LDP, može i DS i da se to stalno tu vr-ti. I to je činjenica, on možda nema jasne poruke, ali onda možeš da ga isteruješ na čistac, moraš stalno da ga isteruješ na čistac i da tra-žiš da svojim političkim delovanjem i pozicioniranjem bude tamo gde bi trebalo da bude.

SVETLANA LUKIĆ:

Govori profesor ekonomije na Filozofskom fakultetu u Beogradu, Miodrag Zec. Prva i nezaobilazna tema je, naravno, Mlađan Dinkić.

MIODRAG ZEC:

Ovo što se sada dešava kod nas zaslužuje posebnu pažnju. Ponašanje Ministarstva finansija pokazuje da se tu radi o jednom potpunom konceptijskom zaokretu. Kada je počelo sve ovo, imali smo taj obrazac MMF-a i ključni čovek u izgradnji toga koncepta bio je takođe go-spodin Dinkić. Znači, tu se pošlo od jedne standardne šeme kako tre-ba izvršiti monetarnu stabilizaciju, pa potom liberalizaciju, napravi-ti institucionalne reforme i na kraju napraviti restrukturiranje pri-vrede i neko socijalno restrukturiranje da bi se postigao održiv eko-nomski razvoj i održiv, pre svega, socijalni razvoj. I vi se verovatno dobro sećate da je nastupano sa stanovišta da je monetarna stabiliza-cija ključ uspeha svega toga i da je ključni proizvod cele te prve faze bio čvrst dinar. Znači, to je ocenjeno kao ključna stvar. Nekoliko go-

dina posle, znači od jednog neoliberalizma, od jednog monetarizma, od jednog doktrinarnog pristupa, sada imamo poruke da nije važna stabilnost cena, već je važan privredni rast, da nije važno takozvano čvrsto budžetsko ograničenje, već da država treba da finansira razvoj.

Govori se o milijardi evra investicija i sad se postavlja ključno pitanje – da li jedno društvo raste tako što svaki čovek, svaki pojedinac, svaki investitor ima interesa i nateran je da razmišlja o svojoj sudbini? Taj monetarizam, taj neoliberalizam je zasnovan i na individualizmu, na surovosti tržišta, na tome da svako mora da reši svoja pitanja i tako dalje, da bi se sad to završilo sa jednom socijaldemokratskom stvari, da je država ta koja daje posao, koja daje investicije, koja zapošljava. Možda vlada može zaposliti sto hiljada ljudi kao činovnike kao što je radila i dosad, to može, ali to neko treba da plaća. Kako vlada da zaposli? I to jeste veliki problem što ja mislim da javne investicije jesu potrebne, naravno, ali uopšte nije potreban ovakav koncept. Znači, po meni bi bilo razumno da država kaže – imamo višak budžetski, s jedne strane, imamo devizne rezerve. Prva stvar što treba uraditi, to je dobro što je on rekao, zašto ne bi vratili dugove, ako možemo, zašto bi plasirali taj novac po 0,2 odsto, a plaćali pet odsto godišnje, zašto bi to radili? Potpuno je, dakle to nenormalno i on kaže da će to uraditi i to mislim da je dobar deo te platforme, znači – razdužiti se.

MMF je institucija koja ima višak novca i koja se ponaša kao svaki prodavac te robe i ona nastoji da uvali taj novac nekome po povoljnoj ceni, tu nema nikakvog samarićanstva. Najtragičnija stvar za MMF je da mu neko pre vremena vrati dugove, što mu rade Rusi, oni su ožalošćeni što ovi vraćaju i MMF je upao u gubitke. Sad, ja ne želim tu da ismejavam, nego prosto, oni su mašina za prodaju te vrste robe koja se zove novac, a usput i za prodaju modela privrede, koja se širi i tako dalje, za prodaju svih svojih institucija koje idu uz to. I MMF su živi ljudi, ti ljudi treba da rade, treba neko da ih plaća. Najbolje je biti njihov kontrolor, jači si nego guverner, došeta sad neki činovnik sedamnaestog ranga i ovde se svi tresu, svi mu se umiljavaju, svi ga časte, svi ga se boje. Prema tome, kad ti kažeš: „Neću više da budem dužan”, onda on, čovek, ne zna šta će sa tim viškom. I onda je dobro što je Dinkić to uradio.

Zašto bih pozajmljivao novac, a imam budžetski višak? Druga stvar za koju ja mislim da je dobra i koju će oni možda uraditi, to je da se

država pojavljuje samo tamo gde se niko drugi ne može pojaviti, znači da rešava kapitalne stvari infrastrukture. Znači, država treba na neki način da napravi autoput, taj Koridor deset, to je naša jedina šansa i to može država da isfinansira. Država, ako ima para, treba sama da finansira, a ne ovako da uzima kredite, koji su ucenjivački. Uzmimo Bešku, on ti da novac koji mu ti vraćaš i tera te da uzmeš njegovog izvođača, i onda će svi naši podizvođači raditi sa nulom. Ako srpska država nešto radi, ona bar treba da dà iste uslove domaćim izvođačima, a ne da oni budu kažnjeni. Zašto drugi kad daju nekom pare kažu - radiće naše firme? Pogledajmo obnovu za Irak, ko će to raditi? Amerikanci prvo sruše, pa onda obnavljaju i neko to sve plaća. Prema tome, tu bi trebalo da se ozbiljno razmisli i nekoliko krupnih stvari tu treba napraviti, pre svega taj Koridor deset, taj autoput.

MIODRAG
ZEC

Potrebna su i najmanje četiri mosta u Beogradu, koji su kapitalna stvar da bi grad uopšte mogao da živi, jer činjenica jeste da Beograd i njegova okolina, znači, potez Beograd - Novi Sad, to je potez Milano - Torino, tu će se desiti sve strane investicije i možemo mi da se u so pretvorimo, neće niko investirati tamo gde mi mislimo da treba. I svi pričaju da ih Beograd pljačka, a sad ispada da Beograd plaća više poreza državi nego što država vraća, kako sad to? Znači, svi će stranci doći na liniju Beograd - Novi Sad i oni traže određeni servis i taj servis treba njima dati. Doći će oni u Vranje zbog Rose, doći će u Trepču zbog metala, doći će zbog prirodnih resursa, doći će možda u Bor, doći će tamo gde ima rude, gde ima neobnovljivih prirodnih resursa. E, Dinkić sada kaže: „Ja imam investicioni paket, ja ću to finansirati”. Ja mislim da je to potpuno, potpuno pogrešno. Zašto je pogrešno? Ne sme država da potpomaže privatne investicije, ne sme. Otkad postoji Jugoslavija, od četrdeset pete godine, stalno se priča da nerazvijeni treba brže da se razvijaju od razvijenih. Milioni su potrošeni za Kosovo, bivša Jugoslavija Titova, Miloševićeva, ova, ona, i šta se desilo - desilo se da su četrdeset pete godine Kosovo i Slovenija bili dva prema jedan po nivou razvoja, a kad je Slovenija napustila Jugoslaviju, odnos je bio osam prema jedan, sada je šesnaest prema jedan.

I sad ti kažeš - privatno ću ja dati nekom kredit da kupi ovce i da na Goliji bude čoban. I dobro, čovek uzme kredit, kupi ovce i posle proda ovce i kupi stan u Beogradu. Znači, ono što mora država da uradi, to je da kaže - u redu, ja ću potpomoći regionalne investicije tako što ću bilo koga ko bilo šta napravi u nerazvijenim delovima zemlje osloboditi poreza na dve, pet, deset godina, uvešću poresku stopu, ali neka

on to prvo napravi. Neka on to prvo napravi, pa neka počne da radi, neka počne da zapošljava, pa onda neće platiti porez. I to objaviš i svi ljudi to znaju. Onda kažu: „Okej, tekstilnu fabriku neću praviti u Beogradu, napraviću je u Vranju i neću plaćati poreze i doprinose toliko i toliko godina”. A ne da ja vučem kredit iz budžeta, iz Fonda za razvoj da kao to pravim, pa napravim nešto fiktivno tamo i posle sve to preselim u Beograd. Sledeća stvar - kako on može i zašto bi on finansirao određene privatne stvari, da ljudi kupe stan, da urade ovo, ono iz javnih sredstava? Zašto? Ako se tvrdi da imamo najbolji bankarski sistem koji je ikada na ovoj zemlji uspostavljen i ako je ovo jedina zemlja gde vi ne možete da se probudite, a da ne uskoči neko iz banke da vam nešto proda?

Vi možete celi svet obići i, evo, ja vam tvrdim da ni u jednoj zemlji Evrope nikad niste pod takvom presijom banaka. Ovde su banke i deterđenti za pranje prljavih stvari najreklamiranije stvari. Ako je to tako, znači oni imaju viškove novca koje žele da plasiraju. Zašto bi država davala kredite za biznis, neka daju banke, zašto bi za stanove? Neka daju banke, ako je to sve tako idealno kao što se kaže, a država da investira tamo gde banke neće da investiraju i da nema veze sa privatnim. Jer vi, čim imate javni novac, vi imate političke zloupotrebe. Dode ministar u selo i kaže: „Ja ću vama asfaltirati, ja ću vam vodu, ja ću vam fabrike, ja ću vam struju, glasajte za mene”. Znači, javni novac mora biti samo za javnu upotrebu, njega je dovoljno malo i za javnu upotrebu, znači, mi od te milijarde ne možemo napraviti ni deo autoputa, ne možemo napraviti sa milijardom ni tri mosta u Beogradu, a to su ključne stvari. Mi imamo manjak para i ako se to raspe na hiljadu i jedan projekat, birokratija, administracija, biznis planovi, političke stranke, mali seljaci, udruženja, to će se razvući, to niko neće moći da pohvata.

Mi kažemo - finansiramo poljoprivredu, mehanizaciju i tako dalje, a ljudi nemaju zemlju, to sam više puta govorio. Pa prosek je tri i po hektara. Naš seljak nema gde da parkira svoju mehanizaciju, jer su međusobno u ratu, svako hoće da ima kombajn. Da imate kombajn na hektar, recimo, i da ne govori nijedan seljak sa drugim i da mu vi date još para da on kupi drugi. Pa svaki seljak ima po pet traktora, jedan razvaljuje, drugi popravlja i tako dalje. Ne može to tako, sad će mene neko optužiti da sam ja protiv seljaka. Nisam, nego neka proizvodnja nema smisla, mora se uložiti, napraviti koncept zemljišta, nasleđivanja, kupovine zemlje, ukрупnjavanja poseda i tako dalje, i ta-

ko dalje. Ti naši veliki hitmejkeri su propali zato što su drugi počeli to da rade i što su nađene mašine koje беру maline, znači, nema više ljudskog rada, zato Poljaci sada izvoze više malina od nas. Prema tome, mislim da se u našoj politici od nekog vrlo rigidno shvaćenog monetarizma otišlo na populizam. Priču o javnim radovima je takođe imao Milošević i mnogi koji sad govore o tome su se tada podsmevali. Kada su bili javni radovi? Hitler je organizovao javne radove, Mussolini, to su najveći javni radovi u istoriji sveta. Tito je došao sa javnim radovima, akcijama i tako dalje. Nije to tako, ne ide to tako, i u tom smislu mislim da je načinjen veliki preokret. Sada, znači, više nije važna monetarna stabilnost.

MIODRAG
ZEC

Druga faza je bila liberalizacija, sada ni liberalizacija nije toliko važna, već svi traže carine i svi obećavaju. E, baš ćemo automobile, zadržaćemo carinu - zašto samo jedna ciljna grupa? Nama sto hiljada ljudi radi u tekstilnoj industriji, a u „Zastavi” ima četiri - pet hiljada ljudi, i mi sad svi štitimo tu „Zastavu”, a ne štitimo, recimo, te tkalje koje rade za četiri do deset hiljada dinara i žive od toga. Znači, koga štitimo? Onda - personifikacija upotrebe javnog novca - ja sam vratio dug, ja sam napravio put, ja sam ovo, ja sam ono. I mislim da je tu generalno veliki, veliki problem oko uopšte javnog novca, načina njegove upotrebe i ekonomskih efekata koji iz toga proističu. To jeste veliki problem. Drugo važno pitanje - konceptijsko okončanje procesa privatizacije, kako i na koji način privatizovati javni sektor. Mi sada ulazimo u delimičnu privatizaciju javnog sektora, priča se o „NIS-u”, priča se o „EPS-u” i tako dalje, a ne zna se, na kraju, šta se želi generalno postići. Mislim da vlada treba da ima generalni stav, bio on ovakav, levi ili desni, da ima jedan koncept, jer ako se ide ovako, onda se obično stigne tamo gde nisi želeo da stigneš i ide se pod presijom, gde MMF kaže - vi ćete tako privatizovati ovo, a onako ono. Pa ako im nismo dužni, što moramo da ih pitamo? A ako moramo da ih pitamo, onda nemamo šta da mislimo.

Mi se moramo odlučiti da li ćemo slušati ili ćemo pokušati kreativno da delujemo. Znači, javni sektor je izvor bolnih problema, pre svega političkih. I dok se to čudo ne raspetlja, mi ne možemo govoriti o privatnoj privredi i dok se to ne reši, mi ne možemo stati na zelenu granu. Gradi se ta neka opšta strategija privrednog razvoja, vrlo je važno da vi imate sistemski rešenja pre strategije, ko će to proizvesti. Da li se mi vraćamo doktrini tržišta ili se vraćamo doktrini planske državne privrede? Dakle, od početnih etapa tranzicije, od neoliberalizma i

monetarizma, mi polako klizimo u neki populizam, što na prvi pogled izgleda primamljivo svima, primamljivo našem mentalitetu. Prosečan građanin želi da veruje da neko rešava njegove probleme, veruje u kazan državni i sad se pokazalo da je najbolje onome koji je blizu kazana, najbolje je onome ko drži kutlaču i deli. I sad svi hoće da mi svi punimo taj kazan, a onaj koji drži kutlaču hoće da mi onako servilno dolazimo po svoju porciju. To je jedan model društva, ali taj model društva ima svoje limite zato što je nivo čorbe sve niži i niži, a red ovih koji žele da im se sipa sve veći i veći, a time i moć onoga koji deli. I na kraju postoji opasnost da ta gladna rulja stavi u kazan onoga koji drži kutlaču, kada se kazan isprazni.

Ja mislim da je kod nas na sceni antikomunistički komunizam, znači, procedure, manipulacije su slične, samo je obrazloženje, forma je antikomunistička. Znači, taj je sistem upravljanja masama, uopšte kolektivism se podgreva, formiraju se te procedure - ja ću da rešim, ja ću da dam. Personifikacija institucija postoji, to je uvek postojalo kod nas, a u zadnje vreme nešto se baš naglašava. I seju se obećanja - ja ću da vam rešim to pitanje, prosto u javnim nastupima imate to, imate spasilačke odrede koji idu pred izbore i pričaju da će oni nešto da reše, a niko ih i ne pita, kratko je pamćenje. Niko ne pita jesmo li ušli u prethodne izbore sa obećanjem da će pet stotina hiljada ljudi biti zaposleno. Javnost je ključni sudija, ali ovde su ljudi očajni, a kad su ljudi očajni, oni lako mogu da potraže rešenje iz snova. Upravljanje masama je jedna doktrina koja se razvija i neki od ovih koji su danas na sceni to strahovito dobro znaju. Ja stalno govorim studentima da treba da čitaju knjigu *Tehnika državnoq udara*, gde se vidi da ti možeš da upravljaš narodom, pogotovo ako on teži kolektivitetu i ne želi individualnost.

Gde su institucije kad svi prete svima? Sudije prete ministrima, ministri sudijama, policajci vladi, svi jedni drugima prete. Institucije nisu ni blizu tome da budu uspostavljene, ne mogu se institucije uspostaviti dekretom. Zato ja mislim da se stavilo u stranu jedno ključno pitanje, temeljno pitanje društva, potpuno se stavilo u stranu, pretvorilo se u političku nagodbu i ja ne znam kako će se završiti, a to je pitanje ustava. Ustav treba da reši samo nekoliko stvari, kolika je država, kakva je i koje su njene institucije, treba da reši model političkog sistema i da dâ platformu za slobodnu ekonomiju. Mi nemamo ni jedno, ni drugo, ni treće ustanovljeno. Pred građane treba izaći sa pitanjem kakvu mi državu zaista hoćemo. Pogledajte članove ustavne

komisije, ovi hoće kralja, ovi hoće parlament, ovi hoće predsednika marionetu. Oni su stali kod prve rečenice, prva rečenica im je sporna. Čija je Srbija, da li je Srbija država srpskog naroda ili je građanska država? Nije to prva stvar u ustavu, ali kod nas je prva. Drugo, ključni model vlasti, od toga zavisi ko će ovo morati da plaća. Priča se o regionalizaciji Srbije. Ko će da plati regionalizaciju? Da li je regionalizacija uvod u otcepljenje? Čemu služe regioni? Da li je bolja novosadska tiranija od beogradske tiranije, ako tiranije ima? Šta one iz Kikinde interesuje da li im otima pare Novi Sad ili Beograd, da li im otima Čanak ili Koštunica? Kaže Čanak: „Što sam ja demokrata, što ću ja da vaše pare s pažnjom trošim, kao da su moje!”

MIODRAG
ZEC

Ja nisam protiv autonomije, ali neke normalne autonomije, a ovde autonomija teži da bude kalif umesto kalifa. Ja lično mislim da treba Srbiju decentralizovati, da Srbija bude zbir opština, pa da vidimo čiji su naši novci, što su novci Čankovi, novci su možda iz Kikinde, novci su iz Sombora, novci su iz Subotice, novci su iz Čoke. Nisu novci samo novosadski ili beogradski. Ako celi svet kaže - nema države gde nema opština i ako ne postoje regionalne autonomije, onda se mora videti prvo koliko to košta i šta to rešava. Ako se želi da ti regioni budu države, pa i to je legitimno, onda nek' se to kaže - ljudi, hoćemo sedamnaest država u Srbiji da bude, Sjedinjene srpske države. Pa Srbija je možda tako i počela, to je Miloš rasterao, svaka je nahija imala svog kabadahiju i zato je i propao Prvi ustanak. Miloš je posle, malo-malo i stvorio centralnu državu, rasterao ove. Znači, tako se i stvara građanska kapitalistička država. Knjaz Miloš je promenio feudalni sistem, pa svi ovi revolucionari, svi su tražili kad su proterali Turke da oni budu spahije. Ne znam da li vam je to poznato i ne želim da kvarim uspomenu i sećanje srednjoškolaca na najveće umove u našem narodu, koji su tražili spahiluk - oterali smo Turke, sada ćemo mi da sednemo u čardak, tu su žene, tu su dukati, tu je vlast, tu je zatvor dole ispod kuće, sve je tu - ali građanska država je nešto drugo.

Mislim da je to pitanje koje visi u vazduhu, koje stalno neko podgreva i huška i spolja na to i da ovo nije kraj cepanja Srbije i zato je to jedno osetljivo pitanje, koje nije samo pitanje Vojvodine. Mi možemo napraviti sedamnaest država u Srbiji, ali na kraju će svi oni koji treba da plaćaju poreze pobeći, emigrirati, ostaće samo poslanici i penzioneri i ratni invalidi. Srbija je pred velikom opasnošću. Da li postoji odgovornost za budućnost? Ja ne znam, ja je ne vidim. Ovde vlada uverenje da očevi i dedovi treba da pojedu sinove - idi u penziju sa tri-

deset godina, jer si zaslužan. Evo, zakon o penzionisanju poslanika, dve godine mandata i ideš u penziju. Ko će to da plati? Znači, ovi novi, mali građani Srbije trebalo bi da rade bar sto pedeset godina, pod pretpostavkom da žive šezdeset godina, a ostalo rade kao senke da plate to sve skupa. Da li neko misli o tome, ko će to da plati? Evo, sad nema Kosova, idemo na referendum sa jasnim pitanjem – koliko narodnih poslanika, koliko nivoa vlasti, koliko mene kao građanina košta ta vlast. Hoćeš ti ljudima da platiš, ali ne da te zamajavaju. Potrebna nam je javna debata o ustavu, a ne da se oni nagode. Ja mislim kakva je situacija sada, da će se poslanici dogovoriti da je malo dvesta pedeset poslanika, da ih treba osamsto pedeset, jer imaju babe, strine, ujne, pa ko još nije bio poslanik da to bude. Čemu to služi? Propašćemo, ljudi, poješćemo sami sebe.

Priče i bajke o Evropi, to nema nikakve veze, mi moramo to uraditi sebe radi. Ako mi mislimo da ćemo ući u Evropu, da će nas tamo neko naterati, prvo, nas neće pustiti, to je očigledno, niti smo mi potrebni Evropi ovakvi kakvi smo, niti Evropa nama, dok mi sami ne shvatimo da li meni treba sedamnaest žandara da ja ne bacam kroz prozor smeće. Tako da ja mislim da je taj ustav i to gde smo mi sada, da je to gurnuto u aut i da smo mi na nivou one deklaracije koju je potpisao Tomas Džeferson – da se postave neka načela, pa iz toga će se izroditi neka procedura. Ja mislim da smo mi zaista na samom, samom početku. Kad je ono bila Deklaracija, 1766, Tomas Džeferson i njegovo političko učenje, e onda iz toga se došlo do centralnog registra i komisije za hartije od vrednosti. Ovako, mi nemamo tu deklaraciju, a imamo protupožarnu zaštitu, jer je neko prepisao neki zakon. To je okej, ali ne može to da funkcioniše, nama treba rasprava o algoritmu političkom, a ja ne vidim da se o tome čak i razmišlja. Ovo što mi sad živimo, ovo je stvarno... Niko ne zna koju zastavu treba podići, koju spustiti, brukamo se pred sobom, pred potomcima, izlaze oni domari, vise po olucima. Potpuno sve liči na „Variola veru”, ide onaj majstor, radijatori cure na sve strane, sećate se onog filma? I svi su ljuti na njega, a on čovek i ne zna odakle da počne, rupe na sve strane.

I zato mislim da bi tih pet-šest ljudi koji možda i predstavljaju moć u Srbiji, trebalo zaista da sednu, pa da postave te neke platforme. Ja očekujem, još malo gajim nadu da možda neko i misli o nama. Sećate se Miloševićeve doktrine? Jeste, dao je Krajinu, ali dobiće Kosovo, to nema veze nikakve – daćemo ovo, pa ćemo dobiti ono. A i svet bi razgovarao sa nama ozbiljno da ima jasnog igrača pred sobom. To su pri-

če da se ne može dobiti, to su bajke, Srbi imaju generalni problem, i u Republici Srpskoj – oni da znaju šta hoće, možda bi to i dobili. Sada, Crna Gora je otišla definitivno, otišlo je Kosovo, verovatno definitivno, pa daj da spasavamo što se spasiti može. Ako će ovo biti uvod u novo rastakanje, idemo na referendum, ako ljudi kažu da hoće decentralizaciju, da hoće sedam država ovde, što političke vođe po prirodi stvari vole, da ima više država, da ima više funkcija. To je prirodno, ja ništa tim ljudima ne zameram.

MIODRAG
ZEC

Francuska akademija ima trideset ljudi, dok jedan ne umre, ne može da uđe sledeći. A ova naša raste više nego neka preduzeća, kako ko stigne, on se učlanjuje. Dajte da vidimo ključna pitanja, samo ključna pitanja, jer ovako se društvo i kritička misao, sve se to rasulo po nekim detaljima, po nekim nekonzistentnim pitanjima i prosto je javna reč izgubila smisao. Mislim, nijedna država nije nastala spontano, ipak je nastala iz neke generalne ideje i neko je nosio tu ideju. Ti možeš slučajno napraviti dobru kuću, ali ipak je praviš po nekom planu, mora neko da vidi konačno hoće li ta kuća imati četiri prozora, sedamnaest izlaznih vrata ili će imati jedna ulazna i jedna izlazna, šta će imati. I neko postavlja pitanje kada će se sve ovo rešiti. Ako se ovako nastavi, mi nikada ništa nećemo rešiti, nama treba ogroman napor da bi mesto koje smo zauzeli osamdesete godine ponovo relativno zauzeli. Tu treba jedno desetak godina krvavog rada i vrlo efikasnog društva. Ako se to ne desi, mi imamo vrlo jednostavan odgovor na pitanje šta će se desiti. To je kao ono Tito kad je bio na Sutjesci. Znate šta je Tito rekao o Sutjesci? Kaže: „Mi smo se našli na rubu provalije i načinili smo odlučan korak napred”. E, mi ćemo ovde uraditi to ponovo i desiće se šta će se desiti.

Ta mašina koju mi vozimo, to je kao motor koji troši trista litara benzina, a ima brzinu tri kilometra na sat i pokvari se posle deset kilometara puta. Mi imamo čitav niz rešenja koja su dobra, koja su izvedena, kojima nema šta čovek da zameri, ali ona se sva sudaraju na toj kosti. To je kao kad vam je kobilica na brodu trula, džabe što su neke daske dobre, brod tone, kobilica je pukla i sve se raspadne. E, ustav je kobilica trupa broda i ona seče, ona drži pravac, a mislim da je to pitanje kod nas potpuno, potpuno otvoreno.

SVETLANA LUKIĆ:

Zašto mi je sve teže da vas nagovorim da pričamo?

MIODRAG ZEC:

Zato što ne vidim svrhu, ovako se čovek troši emocionalno, džabe, trošim se emocionalno, nema to značaja, imam samo tegoba posle, staneš nekom na žulj, pa nešto preti, poremeti moj duševni mir. I ja se lično potrese kad počnem da pričam, pa se podsetim šta sve nije urađeno. Ovako - sunce sija, vetar ćarlija i ne misliš o problemu. Možda ja imam i tu privilegiju, nemam nekih velikih ličnih tragedija i tegoba, a i nisam socijalni slučaj, nisam višak, ne preti mi restrukturiranje. Eto, imam malo vremena i živaca da čitam neke knjige i da postavljam sebi neka druga pitanja. To jeste privilegija, a onda me vi ovako, s vremena na vreme izazovete i onda se ja malo rastužim, a onda kad sam tužan, to je glupo jedno stanje. Ne vidim ja da stvari idu u dobrom pravcu, ne vidim, ne vidim i žao mi je.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo profesor ekonomije na Filozofskom fakultetu u Beogradu Miodrag Zec, a za kraj emisije slušate dramskog pisca Nenada Prokića.

NENAD PROKIĆ:

Ne bih potpisao peticiju za zabranu radikala. Mislim da je to kampa-nja Dinkića za sledeće izbore. Jedna stranka, koja je po konsekvencama politike koja je vođena u ovoj vladi u poslednje tri godine i te kako odgovorna za opšti pad svega u državi, sada se dosetila najjeftinijeg trika, da zabrani neku stranku, što prvo nije umeren i pametan odnos prema realnosti, zato što ne možeš zabraniti stranku koja trenutno ima oko četrdeset odsto podrške po nekim istraživanjima od onog glasačkog tela koje je spremno da glasa. Prema tome, to je nere-alno i to služi nekoj drugoj svrsi, a rekao sam odmah na početku šta ja mislim da je ta svrha. Naravno, ja sam oduvek bio za to da se zabrani rad toj stranci, i odmah posle petog oktobra i kada je Šešelj otišao u Hag. Ali pošto želim da imam odnos prema realnosti koji ima neke veze sa njom, sa samom realnošću, bojim se da to sada apsolutno nije moguće. Od toga neće biti ništa, a doneće nekoliko poena stranci G17 i to na najjeftiniji način, tako da je ovo jedna blamaža, jedan manipulantski geg, eto, to je to.

Država instrumentalizuje radikale, a kada ti pogledaš ko je stvarno najveći neprijatelj Srbije u Srbiji i kada ti napraviš tu listu, ti vidiš da su to dakle, njena vlada i njeni ministri, vrh SPC, SANU, vojska i SDB, skoro cela opozicija, takoreći svi mediji, zatim onaj deo glasača koji

i dalje glasa za stranke koje su upropastile Srbiju, i ponajviše onaj umorni deo glasačkog tela. Suludo, zar ne, ali je tako. Ispada da je država ovakva kakva je, najveći protivnik Srbije u Srbiji danas. Ako se čovek raspita kako se provede onaj koji preplati PDV, pa traži od države povraćaj, onda shvati kako se država ponaša prema ljudima i kako onda da bude bolje? Toliki spisak unutrašnjih neprijatelja, da ja iskoristim njihovu terminologiju, kojom su oni nas blatili dvadeset godina, nam potpuno očigledno pokazuje kako danas stoje stvari u Srbiji i koliko mi uopšte imamo šansi da bilo gde krenemo, u bilo kom pravcu, sa ove mrtve tačke, na kojoj se nalazimo već dugo, osim da ovako trunemo i propadamo i dalje, što je potpuno izvesno.

NENAD
PROKIĆ

Kada se pogleda da ova vlada nije predviđala ni najtanju mogućnost da se referendum u Crnoj Gori odvije onako kako se zapravo odvio, kada je cela Srbija znala da će Crna Gora da ode, a vlada nije imala plan B - nije imala ni plan A, da se razumemo, ali kada ti vidiš poslanike saveznog parlamenta koji još uvek primaju platu i koji se sastaju i koji pitaju Šamija šta da se radi, a Šami kaže: „Ja nemam pojma“, pa Tomislav Nikolić ispadne najkonstruktivniji u nekim predlozima, ti shvatiš da je to nešto što je potpuno suludo. To je dovoljno za pad vlade, jer ne vodi se politika prema sopstvenim željama, nego prema realnim okolnostima. Od želja Koštunićinih ja nemam ništa, ta vlada je toliko jadna da me je sramota da o njoj raspravljam. Dizanje zastave pred Ujedinjenim nacijama na Ist Riveru, Tadić, dva crna policajca, tako tužna slika, svi su otišli, nikoga više nema, pustinja. Gledaju ga oni policajci onako kao neko čudo, došao čovek, diže zastavu, pa valjda je bila samo ta jedna kamera tamo i to je bilo sve.

Njima se država dogodila kao elementarna nepogoda. To je sramota, toliko nacionalizam, toliko uke-buke, tolika guslanja, tolika herojstva, toliko lažni heroji, toliko zločini, i na kraju stvaranje sopstvene države doživiš kao elementarnu nepogodu. Ućutali se, uvredili se, ljuti na sve živo okolo, da se dešava nekom drugom bilo bi smešno, ali događa se nama. Što bi rekao onaj nepismeni Ćosić - ispali smo iz istorije... Kao da se u nju ulazi kao u neku partiju. Kakva glupost...

SVETLANA LUKIĆ:

Da li ti se čini da u poslednjih mesec-dva dana postoji neko ubrzanje, u toj raspadljivosti države, u toj osionosti?

NENAD PROKIĆ:

To ne može da uspe, jer je tako konstruisano da nema nade na uspeh. Onda su oni sve ljući i ljući, sve su osioniji i koriste sve žešće metode. U nekoj nakaznoj logici, to ubrzanje može na kraju da se ispostavi kao nešto što ima neku svoju dobru stranu, da to raspadanje kraće traje. Međutim, ako je ovde nešto drugačije nego kod svih drugih, to je to da nema dna, naša mogućnost, naši kapaciteti za propadanje su toliko veliki da ne postoji taj neki razumni stupanj nespokojsstva, nešto ispod čega nećemo da idemo, na šta nećemo da pristanemo. Na sve ćemo da pristanemo, samo da se zabluda održi. To je čista situacija taoca, i to dobrovoljnog. Tu leka nema. Kada ti pristaješ na takvo nešto što je ispod svih ljudskih kriterijuma, onda leka nema. Onda mi možemo da kažemo - pa dobro, sunce još uvek sija, barem to postoji, ali nismo na južnim morima. Moramo malo da se obučemo, pa nam je potreban neki kaput.

Sećam se da sam devedeset prve imao opsesivnu ideju da sve svoje prijatelje, da sam mogao, strpam u neki avion i odvezem ih na neku toplu destinaciju, na neka južna mora. Ali mislim, da sam to uspeo, da bismo mi još tamo bili, ne bismo se još vratili, pošto to ništa nije prošlo. Ja sam tada sedeo i video očaj oko sebe, užas, neka nakazna politika, neki nakazni ljudi, sve onako kao neki primitivni đavo da je smislio, ne neki đavo višeg ranga, nego neki primitivac, seljčina od đavola i onda kažem - hajde da pokupim ljude, pa da odemo, pa da se vratimo za nedelju dana, kada se ova primitivna horda, divlja, razularena, donekle smiri, kada se napiju krvi. Međutim, evo, već dve decenije smo mi na južnim morima, u mislima barem, ako ne u stvarnosti.

I prosto je ovo zavera protiv sopstvenog naroda, ovo što se nama događa. Ko će meni da objasni čiji je interes, ako ne kriminalnih grupa-cija, da je Srbiji mesto negde drugde osim u Evropskoj uniji, na kontinentu na kojem se nalazi? Mi bismo morali da iskoristimo šansu, a ne da budemo naterani motkama u tu Evropu. Pa neće niko da nas tera motkama, niko neće. Ako vam je draži jedan general, ako je premijer sposoban da slaže istražitelja, onda je moguće sve. I tu biti sad hrabar, pokupiti se, objašnjavati je skoro kao jedan viteški gest. Ne možeš od običnog čoveka, od svakog pojedinca očekivati da bude vitez. Nažalost, nikakav drugi manji napor mislim da nije ovde dovoljan. Ovde zaista moraš da budeš kao Zoran Đinđić da rizikuješ, da ukalkulišeš sopstvenu smrt, da te neka budala tamo odstrela, da bi on mogao dalje da krade. I onda se pitaš zbog čega, zbog koga, zar ne mo-

gu taj napor da uložim na nekom drugom mestu, gde ljudi to malo bolje primaju. Mi sad trenutno možemo sa velikom gorčinom da konstatujemo da smo najgore društvo na svetu. To nema nigde, zašto je to tako, o tome ćemo da pišemo romane, o tome ćemo da pravimo filmove, ali zašto je to zaista tako, mislim da nikada nećemo naći odgovor na to, to prevazilazi uobičajene dileme koje čovek ima u životu. To je nešto mnogo veliko i to je nešto mnogo gadno.

NENAD
PROKIĆ

Onda ti sve svoje snage na alibije trošiš, oni hoće da unište gen Dinđića zato što se pobunio. Sve te interne bolesti su najteže, a mi imamo internu bolest, znate, rak se ne dobija virusom, nije zaraza, ti sam sebi proizvodiš smrtnu bolest. E, to je problem sa Srbijom, ona ima kancerogeno oboljenje. A sada je obrnuto, pošto sada taj kancer unutar sebe ima neku zdravu strukturu i onda se cela ta odvratna masa buni protiv tog zdravog gena unutra. I ti vidiš Koštunicu i vidiš sve ove ostale da se oni i dalje bore protiv mrtvog čoveka, protiv tog nerva za opšti interes, jer njihov nerv za opšti interes ne postoji, to je neiskreno. Ne možeš ti da pričaš da - više od autonomije, manje od nezavisnosti - nama može da donese boljitak. Znači da nam nude koncept osamnaestog veka i trebalo je na magarcima da su otišli onda na te pregovore, kao što se to radilo u osamnaestom veku. Ne, oni su otišli avionom, a nama su ostavili koncept magarca, prema tome, to je neiskrenost. Eto dokaza: zašto nose kravate? Neka opašu one kubure kao što su radili ljudi tada i neka se onda bore kao hajduci protiv Evropske unije - što zapravo i rade.

I odjedanput svi profiti koje jedna država, koja još uvek nije mala, ostvaruje, idu isključivo uzurpatorima, kriminalcima, zločincima, kleptomanima, a mi ćemo u međuvremenu, dok oni definišu nov identitet srpske države, da se bavimo prazninama: za kralja ili protiv kralja - možeš misliti dileme! Sve sami zabušanti, dakle, i u opoziciji isto, i oni su zabušanti. Bio sam i u Sarajevu pre neki dan prvi put posle svega i gledam ona okolna brda, gledam grad onako u dolini dole i šetam pored Miljacke i zamišljam četiri godine bez struje, pod snajperima, pod bombama, kakva je to strategija! Pa kada su njima takvo nešto ponudili, šta nude nama sada kada su osuđeni na nas?

Prvo su lagali Karlu del Ponte, a sada lažu nas. A šta drugo da rade, kada oni ništa drugo i ne rade? Slagao sam, pa šta?, eto, to je odgovor bio Karli del Ponte, a sad to priča nama, to isto: „Jeste, pričao sam da ću da ga izručim, a neću”. I onda, kad ih neko puno pritiska kao što

pritiskaju njih, oni te pritiske počinju da osećaju kao nepravdu, jer oni zaboga rade na tome, znaš, i onda u jednom trenutku se oni pobune, pa kažu: „Šta me toliko pritiskaš?” Dok ne dobiju po repu, pa će onda da se smire, onda će ponovo da obećavaju. To je jedna taktika onako bez izgleda na ikakvu promenu. To je vruće-hladno, i oni sad tu iscrpljuju te neke zabijene uglove svoje mašte, jer šta više mogu da kažu posle toliko laži koje su izgovorili, šta još može da se smisli tu? Ja ne mogu za ovu vladu da kažem ništa drugo nego - nedobronamerna i glupa. Oni verovatno kao svoju pobedu doživljavaju odustajanje Evropske unije od nas i to je najstrašnije od svega.

SVETLANA LUKIĆ:

Ili kao dokaz da se sa Evropom ne može - evo, probali smo i ne ide.

NENAD PROKIĆ:

Pa da, ali to je zamena teza, s nama se ne može, a ne sa Evropskom unijom. Što sad ne bi moglo sa Evropskom unijom? Pa mogli su Poljaci, pa mogli su Mađari, pa nema nijedne zemlje koja prvo potpiše i prizna neki sud, pa posle neće s njim da sarađuje, pa se ljuti što se na nju vrše pritisci. Pa koga oni zezaju, šta? U Kumanovu je potpisano sve oko Kosova, sad je to gotovo, to što ste glasali za Miloševića i to što ste imali bombardovanje i to što ste imali kumanovski šator, to je gotovo, to je završeno. Hajde da vidimo šta možemo još da izvučemo i da vidimo koje prednosti iz toga proizlaze. Pa proizlaze prednosti, Kosovo neće biti u Srbiji, ali će sarađivati sa Srbijom, pa kupovaće, pa ne mogu oni u Engleskoj da kupuju, kupovaće od nas, gde je najjeftinije, oslanjaće se na nas. I sad, hajde tih sto pedeset hiljada ljudi dole da obezbedimo najbolje što možemo, a možemo, to se može, to nemoj niko da laže, to se može. Ti ljudi dole hoće da žive na Kosovu, to je očigledno, a da bi se živelo na Kosovu, ti moraš da učestvuješ u životu na Kosovu i sa onim da sarađuješ ko dole ima ingerenciju. Pošto Tadić i Koštunica nemaju dole ingerenciju, ja da sam dole jedan od tih sto pedeset hiljada, ja ne bih ni po lule duvana davao za to šta oni govore.

Ti moraš dole da imaš račun u banci, ti moraš dole sve, pre ili kasnije, hoćeš, nećeš, a ti opet hoćeš. I nije neverovatno da će im uskoro biti bolje nego Srbima u Srbiji, i to je moguće u nekom našem mračnom scenariju. Pa ćemo mi ići dole, kao što ćemo uskoro, ako se ovako nastavi, ići da radimo u Hrvatskoj, u Bosni, jer će tamo biti bolje i biće viši standard i sređenija država. Oni bar imaju guvernera dole,

pa kad ne mogu da se slože, on udari šakom o sto i kaže: „Hajde, razlaz, ja ću da rešim situaciju”. Mislim, ono šta je pred nas stavljeno kao izbor je toliko strašno, prosto tolika nesposobnost da se prepozna sopstveni interes. Mi smo zaista osnovali LDP kao neki dobronamerni konzilijum i sad pitamo ljude u Srbiji: Imate teško oboljenje, na sve strane ste bolesni, hoćete li neku modernu terapiju, za koju ćemo naći partnere, o tom govora nema? Ali vi morate da želite modernu državu i morate da pristanete na ono što jedna moderna država mora da ima, jer ona to mora da ima. Ili ćete i dalje da neke vračeve, nadržilekare, babe narikače uzimate i da se podvrgavate njihovom tretmanu, da vam buše uši, sipaju vrelo ulje, nabijaju na kolac i šta ja znam šta sve te metode podrazumevaju? To se uglavnom odnosi na onaj umorni deo biračkog tela: uzmite se u pamet, pazite, pazite, pazite!

NENAD
PROKIĆ

Ja citiram, mislim da je to Agim Čeku rekao: „Svaki narod dobija onoliko koliko se i kako angažuje, niko vam ne poklanja slobodu i dobrobit”. Ne možete očekivati da jedan nadoknadi nešto za sve nas. To je probao Đinđić, videli smo da tako ne ide. Moramo da se odrekemo svi jednog dela sebe, koji je učestvovao u svemu tome, i ja svog i ti svog, ali svako svog dela sebe da se odrekne zauvek, da bi bilo bolje. A oni s one druge strane, kojima nikad nije bilo dosta, oni moraju da zaigraju na najbolji deo sebe i onda negde da se nađemo i da se sret-nemo, da vidimo neki zajednički interes, da odustanemo od te tvrdoglave želje da se propadne i da se sedi i da se kuka. Ne znam, to je sad već onako bukvar civilizacijski, ti sad moraš stvarno ono - A, B i tako dalje. Oni su naviknuti na floskule Šešeljeve, oni samo to mogu da slušaju - neka je laž, samo neka je jednostavno i neka upali vatru da se malo ogrejemo. Strašno sam puno putovao po Srbiji razlupanoj i niko neće da im kaže javno: otići će Kosovo, niko nije hteo da im kaže: otići će Crna Gora. Svi smo negde znali, niko neće da ti kaže, niko neće da postavi korelative životne na tu ravan, da se kaže ono što jeste, crno-crno, belo-belo. E, ovde javni diskurs nije takav, onaj ko govori istinu ovde, on je lud, ludo hrabar. Pazi se, sine! A i treba da se paziš.

Otvoreni poker, krvavi poker, sada nastaje to, nema više blefiranja, nema ništa, sad smo se otvorili i sad je to to. Oko Duličke ovaj slučaj, tu se pokazuje koliko su radikali nepatriote. Nije tu važan ni ustaša, nije tu važna ni Dulička, ni ko je njen tata, ništa to nije bitno, bitno je samo da se još malo poskoči u procentima. Dakle, ja ne bih nikad takva sredstva koristio, to su prljavi trikovi. Nepatriotski je koristiti takva sredstva u ovako jadnoj državi. Pa slušali smo dvadeset godina

o tim ustašama negde, pa jesu li ustaše dolazile kod nas ili smo mi išli tamo gde se priča da su oni? Dakle, ta sredstva su nedozvoljena, nisi patriota, ne misliš dobro svom narodu. I u istom trenutku pališ vatru da bude Srbima u Hrvatskoj lošije. Šta ti radiš? Ti čuvaš sopstvenu guzicu, gojiš je, ništa ne radiš dobro za narod, ne radiš dobro za državu, ne radiš dobro ni za koga, samo misliš na sebe i koristiš sva sredstva da tebi bude bolje i da ti budeš neki baja, dasa, ti ćeš sad nama da objasniš sve, ko je ko, šta je šta, ko je ustaša, a ko je četnik. Svi smo mi glupi, pa ne znamo to, ne znamo mi istoriju. Istupili smo iz nje, pa što bi je pa znali?

Osnovao sam LDP sa prijateljima i mi, kao što svi znaju, pričamo potpuno drugu priču. Ako Srbi hoće da je čuju, neka je čuju, ako to Srbi neće, posle prvog glasanja, ukoliko ne budemo ušli u parlament, ja neću u šezdesetoj godini ponovo da sedim u kolima sa Čedomirom, sa Nikolom i da objašnjavam Srbima kako bi, naime, trebalo da uđemo u Evropsku uniju. Kao što Labus prvo nađe posao, pa iznenada dâ ostavku, e pa znaš šta, i ja sam u Srbiji predugo da bih sebi dozvolio da toliko zavisim od Srba.

Znate, dvadeset godina ja radim ovo, pa sad, evo, već godinu dana radim ovde. Vidim da je potrebno da neko i to uradi, da sa zvanične političke govornice kaže istinite stvari, a ne iz Beogradskog kruga. Dakle, ja nisam mogao da se učlanim nikada ni u jednu od postojećih srpskih partija, pa čak ni u Demokratsku, a što se tiče mene i mog političkog angažmana, on je ograničen, tu sat otkucava. Ukoliko ne bude nikakvog odgovora tog umornog ili neumornog glasačkog tela, u smislu tih deset poslova koje treba da se urade da bi Srbija postala moderna država, ja ću onda voditi svoj individualni moderni život sa svojim predilekcijama, ukusima, namerama, a Srbe ću pustiti da uživaju, da sede pored vatre, da peku krompire i da pevaju uz gusle.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Pešcanik, govorili su Marijana Obradović, Jelena Milić, Miodrag Zec i Nenad Prokić. Ko je raspoložen i ko nema pametnija posla može da dođe sutra uveče, dakle, u subotu, u Dom omladine na promociju našeg DVD izdanja. Znači, sedamnaestog u sedam. Prijatno.

NAZAD U BOJ ZA NAROD SVOJ

Nazad u mrak, daju nam znak, nazad u kvar, za davnu stvar.
Nazad u mulj, potop i ulj, nazad u boj za narod svoj.
Nazad u jad, selo i grad, i star i mlad unazad sad, nazad...

DUBRAVKA STOJANOVIĆ, *istoričarka,*

JOVAN BAJFORD, *socijalni psiholog,*

SLOBODAN G. MARKOVIĆ, *istoričar*

SVETLANA LUKIĆ:

Predsednik vlade nezavisne, odnosno od svih ostavljene Srbije dugo je glumio Hamleta, koji je govorio da bi mogao biti zatvoren u orahovoj ljusci, pa ipak se smatrati kraljem vasiona. Naš mali kralj je juče odlučio da izađe iz rupe i ode da vidi malo sveta, bio je u Kragujevcu i sa sobom poveo celu vladu da mu čuva strah u toj vratolomnoj avanturi od putovanja do Batočine, a potom naglog skretanja prema Kragujevcu.

Taman kada je mislio da je putovanjima kraj, zazviždao mu je Džordž Buš i moraće da se uputi preko velike vode i ode na raport kod Juniora. S obzirom na tretman koji poslednjih dana ima naša vlada, ne bi bilo neobično da ga Buš primi na svom ranču i dok timari svoje konje i tu mu saopšti konačno rešenje kosovskog pitanja. Američki ambasador je već nagovestio šta velika sila misli o ponašanju naše vlade, o njenom najnovijem kevtanju na međunarodnu zajednicu. Ambasador Polt je rekao da se malo uozbiljimo, a strpljivi i konstruktivni Oli Ren je izgubio živce i počeo je da se sprda sa nama koristeći terminologiju neoubičajenu u diplomatiji. Glupost kojom mu je uzvratilo Koštuničin predstavnik za štampu, Srđan Đurić, govoreći da smo se mi, za razliku od Finaca, bar plasirali na Svetsko prvenstvo, već je ušla u legendu.

Dakle, Koštunica mora u Ameriku, Amerikanci su izgleda rešili da od za njih uvek kilavih Evropljana preuzmu problem, ovaj put kosovski, i reše ga po kratkom postupku. Amerikanci su za Evropu siledžije, a Evropljani za Amerikance neefikasna družina raznih država. Kisindžer je jednom pitao: „Kad želim da pozovem Evropu, koji pozivni broj treba da okrenem?”

Ove nedelje Koštunica je malo vežbao susrete sa drugim ljudskim bićima. Bio je u skupštini povodom izbora Ivane Dulić za potpredsednicu vlade i šta nam je rekao? Prvo nas je težio da nova potpredsednica vlade i novi ministar poljoprivrede ne znače nikakvu promenu, kao da je promena nešto najužasnije na svetu. Pa, ne menjaju se samo glupaci i mrtvaci.

Onda je predsednik vlade rekao da on hoće partnerski odnos sa svetom, a ne da ga kojekakvi Blerovi, Bušovi i ostali Žakovi Širakovi ucegnuju. Pa njega su, bre, lično glasali šumadijski seljaci i beogradski slavonski Srbi. Njega, bre, podržavaju svi oni pisci i svi oni pesnici koji veruju da je bog stvorio Srbe da bi ratovali i umirali, eda bi ih onda oni opevali i oplakivali.

Poslednjih dana smo ušli u novu fazu samoizolacije, svi se svađaju sa svetom, počev od predsednika Tadića, pa do Srđana Đurića. Radikali su podivljali, a čuveni slučaj, predsednik skupštine Predrag Marković, imenovao je ljude koji će nas predstavljati u Savetu Evrope i u OEBS-u. U ovim važnim telima će nas predstavljati Zoran Krasić, Aleksandar Vučić, Toma Nikolić, Ivica Dačić, Gordana Pop-Lazić. Da mogu, ove nedelje bih obišla svaki grad i svako selo u Srbiji i lepila isti plakat, koji je leta četrdeset pete osvanuo po celoj Nemačkoj. Na njemu je ispod slika ratnih užasa pisalo - To je vaša krivica.

Demokrate i G17 plus su takođe degutirani, demokrate su najavile da će preduzeti drastične mere i povući svoje predstavnike iz delegacije, smeta im Zoran Krasić. On, bože moj, koristi govor mržnje. Zar su radikali postali fašisti tek od kada je Krasić rekao da je Ivana Dulić ustaša? A šta su ono beše pre toga radili i govorili Aleksandar Vučić, Tomislav Nikolić i ostali maroderi?

Ponekad mi se čini da je ovo tragično vreme za sve normalne ljude, ali izgleda da tragično nije adekvatan termin. Ova beslovesnost ne treba da se gordi.

I evo nagradnog pitanja za kraj. Predsednik vlade ne vlada ničim, a od crnogorskog referenduma, izgleda ni samim sobom, pa ko onda vlada ovom jadnom zemljom? Znamo da budžetom, odnosno kasom uzajamne pomoći vlada Mlađan Dinkić, ali ko vlada ostatkom zemlje? Nije li vreme da najzad saznamo ko je čovek po imenu Aleksandar Nikitović, šef Koštuničinog kabineta, prema kome je izgleda Ljiljana Nedeljković mala, umiljata maca?

Na početku Peščanika slušate istoričarku Dubravku Stojanović.

DUBRAVKA STOJANOVIĆ:

Samo ako pogledamo poslednju nedelju imamo stvarno zbir neverovatnih događaja, počevši od načina na koji je premijer izgrdio Evropsku uniju do fudbalske rasprave sa Olijem Renom. Ali nešto je drugo tu meni bilo zanimljivo, na primer naša fudbalska reprezentacija, pri čemu ne mislim na šest - nula, to nije toliko važno, nego mislim na činjenicu da je u poslednje dve utakmice naša fudbalska reprezentacija dozvolila da dobije dva crvena kartona i da ima dva penala. Mislim, na Svetskom prvenstvu to je, naravno, nedopustivo, ali moramo da se zapitamo kako je to moguće. Ja mislim da upravo to ponašanje govori takođe o tom nekom autizmu i o toj nekoj odlepljenosti od sveta,

jer kako je moguće da jedna reprezentacija sebi dozvoli da izgubi u dve utakmice dva igrača zbog crvenih kartona i da ima dva penala zbog toga što fudbaleri igraju rukom. To znači da oni ne znaju pravila, da ne znaju da se u fudbalu ne igra rukom. Prema tome, pošto oni, naravno, znaju ta pravila i pošto oni igraju u evropskim klubovima, onda to znači da oni kad se nađu u toj reprezentaciji, oni počnu drukčije da se ponašaju, po drukčijem nekom ključu i onda vi dođete u ovu situaciju. Dakle, ja sad uopšte ne govorim o kvalitetu i o rezultatu, to nije bitno, ali je bitno kako se oni ponašaju. To kako se ponašaju pokazuje da oni jednostavno tom svetu ne pripadaju.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Mislim da treba da se obrati pažnja na to kako se Evropska unija ponaša prema Srbiji u poslednje dve nedelje. Ako ste primetili, u poslednjih nekoliko izjava iz kancelarije Olija Rena jasno se može videti da Evropska unija tretira Srbiju kao neuropsihijatrijskog bolesnika, kao nekog ko je u akutnom napadu. Dakle, kao prema jednoj maloj boci nitroglicerina, koja samo što nije eksplodirala. I oni su sad nas počeli da teše, oni su počeli da nam šalju smirujuće poruke, oni odgovaraju na ove prosto neshvatljive i neverovatne napade Vojislava Koštunice, na jedan način koji jasno pokazuje da oni nas tretiraju kao bolesnika, što je meni na neki način drago, jer se sada stiče utisak da su oni konačno shvatili da je taj problem vrlo ozbiljan i da se taj problem ne svodi samo na Ratka Mladića, da je problem dublji i da treba ići na te dublje uzroke problema. To je moja opsesivna tema, taj autizam i nemogućnost komunikacije sa svetom. I bojim se da oni narodi čije elite izgube mogućnost komunikacije sa drugima i sa svetom imaju vrlo ozbiljan problem.

Pošto me muči taj problem, razmišljala sam o problemu sa Kosovom, približavamo se kraju pregovora, postaje sve jasnije da će Kosovo biti na neki način izvan Srbije. Intenzivno razmišljam o čemu se tu radi, koja je to vrsta političkog i istorijskog problema dovela do gubitka jednog dela teritorije. I ono što se najčešće može čuti, to je da je gubitak Kosova konačni kraj Miloševićeve politike i veoma mi se dopalo nešto što je pre neki dan rekao Žarko Puhovski na ovoj konferenciji koju je organizovala Vesna Pešić. On je tada rekao: „To je konačni kraj Miloševićeve politike, ali i konačna pobeda Miloševićevih načela, jer je sada, sa etnički čistim Kosovom, konačno na teritoriji ranije mešovite bivše Jugoslavije pobedio etnički princip i svi smo dobili etnički čiste države”. Međutim, ako razmišljam o ovom problemu sukoba sa svetom i u tom problemu izolacije u načinu samorazume-

vanja, ja se bojim da mi možemo da dodemo do jednog mnogo ozbiljnijeg zaključka, a to je da Kosovo nije izgubljeno ni 2006, da ono nije izgubljeno ni 1999. godine, već je ono suštinski izgubljeno onog trenutka kada je dobijeno - 1912. godine. I da ono što se sada završava nije kraj Miloševićeve politike, već je to kraj jedne nacionalne politike koju je vodila srpska intelektualna i politička elita od devetnaestog veka i ako su se već mnogi istoričari igrali s tim od kada do kada traje dvadeseti vek i ako imamo razne varijante kratkog i dugog dvadesetog veka, ja bih sad predložila ideju o pomećenom dvadesetom veku, o pomećenom srpskom dvadesetom veku, koji bi onda mogao da traje od 1912. do 2006.

1912. godine u Prvom balkanskom ratu Srbija je vrlo brzo vojno ušla na Kosovo i ta teritorija vrlo brzo je pripojena srpskoj državi uz teritorije Sandžaka i dela Makedonije. Novine su tada bile pune patriotskih usklikâ, govoreno je da je osvećeno Kosovo, da je ostvareno Lazarevo obećanje, da je vraćena srpska srednjovekovna država i tako dalje. Tom patriotizmu u tom trenutku niko nije odoleo, pa čak ni veći cinični Skerlić. Međutim, dobitak te teritorije 1912. godine pokrenuo je u srpskoj skupštini 1913. godine jednu strašno zanimljivu raspravu, na koju mislim da smo dužni da se danas vratimo i da počnemo od nje kada razmišljamo o tome kako je Srbija uspela za jedan vek da izgubi deo svoje teritorije. Ta skupštinska rasprava vodila se na temu koju su oni tada zvali: uređenje novih krajeva, dakle, kakav će se politički poredak uvesti na teritorijama koje su tada pripojene, na Kosovo, u Makedoniju i Sandžak. Vladajuća Radikalna stranka Nikole Pašića smatrala je da u tim novim krajevima treba da se uvede specijalni vojno-policijski režim, da su to krajevi koji nisu dovoljno kulturni, kako su govorili, da oni nisu dovoljno politički razvijeni, da se ustav Srbije, koji je zaista bio demokratski, ne može proširiti na te nove krajeve, da ti novi stanovnici ne mogu dobiti pravo glasa. Podsećam, to je bilo oko milion ljudi. Srbija, koja je pre tih ratova imala negde ispod tri miliona ljudi, je sa tim novim krajevima dobila još jedan milion. Dakle, radilo se o gotovo trećini stanovništva tadašnje Srbije.

Opozicija je vrlo žestoko ustala protiv takvog koncepta govoreći da su to građani Srbije, da ih moramo tretirati jednako, da oni moraju osetiti zadovoljstvo što više nisu u Osmanskom carstvu, što su sada ušli u sastav Srbije, da oni moraju dobiti politička prava, da se mora izvesti agrarna reforma, da ti ljudi dobiju vlasništvo nad zemljom. Da

se mora čitav niz evropskih reformi tamo sprovesti da bi oni osećali neku vrstu zadovoljstva što su promenili svoj državni status. Ta rasprava trajala je nekoliko meseci i naravno kao pobednik iz te rasprave izašla je većinska i vladajuća Radikalna stranka Nikole Pašića i tamo je uveden poseban vojno-policijski režim. Dodatni problem bio je u načinu na koji je taj režim sproveden, jer niko od činovnika, niko od policajaca, niko od vojnika nije hteo da ide tamo. Hteli smo teritorije, ali nismo hteli njima da vladamo demokratski, evropski, civilizacijski, tako da se tamo odlazilo po kazni, pa bi kažnjeni činovnici, a činovnici su u Srbiji najčešće bili kažnjavani zbog korupcije, odlazili tamo da rade u opštinskim, poštanskim, železničkim i ostalim državnim poslovima. Kažnjeni policajci, koji su recimo tukli u Srbiji građane, pa su zbog toga bili kažnjeni, su odlazili tamo, kažnjeni oficiri. I mi smo dobili jednu, ne samo u pravnom smislu, posebnu upravu, jer ti ljudi nisu imali pravo glasa i na njih nije bilo prošireno važenje ustava Srbije, već smo dobili jednu kažnjeničku, legionarsku ekipu koja je sprovodila svoju ličnu volju, koju više niko nije mogao da kontrolise, jer su se ti ljudi samim tim što su po kazni bili poslani tamo, dodatno loše ponašali, jer su imali još i tu vrstu besa prema državi koja ih je na taj način kaznila.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Razmislimo samo, na primer, o tome šta je Austro-Ugarska uradila za svega trideset godina vladavine u Bosni i Hercegovini. Austro-Ugarska je ušla u Bosnu i Hercegovinu posle Berlinskog kongresa 1878. i 1808. je anektirala Bosnu i Hercegovinu. Za tih trideset godina u Bosni i Hercegovini je sagrađeno otprilike sve ono što i danas možemo u toj zemlji da vidimo, počevši od reprezentativnih državnih zgrada, do celokupne infrastrukture, svih puteva, železnice, svega modernog što i danas u Bosni i Hercegovini postoji. I zahvalnost stanovništva Bosne i Hercegovine prema Austro-Ugarskoj ostala je na neki način trajna i u istorijskom pamćenju Franjo Josif je ostao kao neka vrsta našeg cara koji nam je doneo vodu i kanalizaciju i puteve i zgrade i železnicu i tako dalje. Srbija je, dakle, 1912. na Kosovo, Sandžak i u Makedoniju uvela vojni režim i nije uvela ništa od svega ovoga što sam pomenula, što se, recimo, desilo u slučaju odnosa Austro-Ugarske i Bosne i Hercegovine. I zbog toga ja mislim da mi moramo da razmišljamo u tom pravcu, ako želimo da Srbija uspostavi neku kopču prvo sa sobom, a onda i sa ostatkom sveta. Odnosno, u čemu je problem Srbije da komunicira sa onim drugim? Srbija se tada povećala za ovu teritoriju koju pominjemo, a već 1918. godine ona je ušla u potpuno novi sklop sa na-

rodima koje do tada nije poznavala, ušla je u Jugoslaviju, i to sa svojim konceptom centralizovane i unitarne države.

Taj koncept sudario se sa konceptima svih drugih naroda koji su smatrali da je Jugoslavija neko oslobođenje u odnosu na Austro-Ugarsku, da će njima biti bolje, da će dobiti demokratiju, da će dobiti agrarnu reformu koju sam već pomenula, da će dobiti više nacionalnih prava. I vrlo brzo, već pri izglasavanju Vidovdanskih ustava oni su shvatili da će u novoj državi oni imati manje prava i manje demokratije i da nikada neće biti rešeno agrarno pitanje, i da nikada neće biti unifikovano školstvo te države, da se nikada neće uraditi ništa ozbiljno na zajedničkoj kulturi za svih tih dvadeset godina postojanja. I onda smo ušli u Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju, koja je posle u Srbiji shvaćena kao neka vrsta kazne zbog toga što je bila federativna, pa se kasnije, osamdesetih, kada je došlo do buđenja srpskog pokreta, govorilo da je federalizacija i pravljenje tih federalnih granica bilo kazna za Srbiju. Dakle, federacija se nije razumela.

Nije se razumela Jugoslavija, nije se razumela federacija, nije se razumela decentralizacija, nije se razumeo onaj drugi. Tako da ja mislim da je taj raspad Jugoslavije, pa raspad Savezne Republike Jugoslavije, tj. ove zajednice Srbije i Crne Gore i sada sve ovo što se događa sa Kosovom, da je u stvari to pravi kraj tog suštinskog nerazumevanja onog drugog. Ja nemam sad potpun odgovor kako je do toga došlo i u čemu je problem u komunikaciji između Srbije i svih drugih, ali jedan od mogućih odgovora jeste činjenica da, ako se prati taj kontinuitet političke kulture, mi možemo da vidimo potpuno izvitopereno razumevanje većine i manjine.

Srbija je, kada je nastala kao država u devetnaestom veku, bila gotovo etnički homogena država, dakle, tu je živelo devedeset osam odsto Srba. Prema tome Srbija u svom državnom okviru nije imala iskustvo sa drugima. Ona je bila etnički homogena i njeno prvo iskustvo s drugima i njen prvi problem s drugima počinje tek 1912. sa pripajanjem Kosova, Makedonije i drugih, kada smo dobili prvi put neko stanovništvo koje nije bilo isključivo srpsko, isključivo pravoslavno. Međutim, kada ja govorim o odnosu većine i manjine, ja ne mislim samo na odnos većinskog i manjinskog naroda, koji se pokazao kao nesrećan tokom ovog izmeštenog dvadesetog veka o kome danas govorim. Ja govorim i o odnosu političke većine i političke manjine, taj odnos je

bio uvek pogrešan i postavlja se pitanje u čemu je tu problem. Jedan od problema sigurno dolazi od načina na koji se u Srbiji dolazilo na vlast. Izuzev u nekim slučajevima 1905. i 1906. godine, u Srbiji se uvek na vlast dolazilo prevratom i taj prevrat je uvek podrazumevao revanš, osvetu prema prethodnoj političkoj eliti koja postaje manjina. Dakle, nije postojalo iskustvo regularnih i normalnih smena vlasti u kojoj je većina - većina na jedan kratak rok, ali svesna toga da će postati manjina i da je to ciklus koji zapravo disciplinuje demokratiju i disciplinuje jednu modernu političku kulturu. Ne, kada se dođe na vlast, onda je vlast potpuna, kada se s vlasti pada, onda je osveta prema tebi, tvoje poniženje takođe potpuno.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

To se može vrlo lako videti kada se čita bilo koji od istorijskih izvora, naročito kada se čitaju stenografske beleške narodne skupštine. Onda se vidi da većina sebi daje sva prava i ona može da izglasa šta god poželi i to najčešće čini uz ismevanje manjine, pa čak i uz glasno pevanje u skupštinskoj sali. Većina saopštava manjini da većina ima pravo da greši, većina saopštava manjini da ona može i da ima pravo da izglasa i nešto što nije po zakonu, jer tako misli većina. Na primedbe manjine da nema demokratije bez manjine, da je manjina legitiman deo demokratskog postupka, da nema nijedne procedure koja ne uvažava manjinu i da se demokratija ne meri pravom većine već pravom manjine, većina je jednom prilikom izjavila, evo, izabrala sam jedan citat koji sam našla u radikalnoj *Samoupravi*: „Manjina ima samo jedno pravo”, kaže *Samouprava*, „da sve svoje staranje upravi na to da i sama opet postane većina i dok taj uspeh ne postigne, mora se predati nemoći i isključenju”. To je uvodnik vladinog lista *Samouprava*, i to je ono što je pre petnaest godina onaj seljak rekao Vuku Draškoviću: „Dođi na vlast, pa ću glasati za tebe”. To je većito ponavljanje tog modela.

Onda vi taj model prebacite na proširenu Srbiju 1912-1913, onda vi taj model prebacite na Jugoslaviju, onda vi taj model prebacujete na vaš odnos sa Evropskom unijom, doduše, vi sad tu više niste većina, ali vi ste toliko izgubili odnos sa realnošću da vi sebe uporno vidite kao centar sveta i ne vidite više realno svoje mesto. I vi se onda nalazite u jednoj vrsti samoizolacije, to je ono o čemu smo mi više puta u *Peščaniku* razgovarali - da naš problem ni najmanje nije ni embargo, ni sankcije, ni izolacija spolja, da je naš problem ona izolacija iznutra. I što se više bavim istorijskim istraživanjima, ja postajem sve više svesna da je elita ta koja je sistematski tokom devetnaestog i dvadesetog

tog veka sprovodila tu vrstu izolacije i mi se zbog toga moramo zapitati zbog čega je to tako. Evo, možemo da uzmemo samo dve stvari koje su izgovorene tokom referenduma za Crnu Goru i samo njih da analiziramo.

Jedan vrlo liberalan mlađi političar koji se zalaže za nezavisnu Srbiju, mislim, on misli da je vrlo liberalan, u jednom intervjuu pre referenduma rekao je da Crna Gora treba da ode, da to želi njen narod, da Srbija treba da reši i problem Kosova na sličan način, ali je onda rekao: „Tako je trebalo da se ponašamo i prema svima drugima i da ih pustimo da odu”. Dakle, on koji sebe smatra mladim i liberalnim političarem i koji ima koncept nezavisne Srbije, za koji ja mislim da jeste moderan u ovom trenutku, misli da smo mi ti koji daju pravo drugima da odu, daju ili oduzimaju, sad već zavisi od političke pozicije u kojoj ste, ali u svakom slučaju vi ste ti, ne ti drugi narodi koji su neke odluke o sebi donosili demokratskim putem na referendumima, nego vi to pravo dajete ili uzimate. Dakle, vi sebi uzimate božanske prerogative u kojima vi odlučujete o sudbini drugih. Pa, sad, ako ste liberalni onda kažete - trebalo je da ih pustimo da idu.

Druga reakcija u onim krugovima koji za sebe ne misle da su liberalni, a to su mi izgovorili apsolutno svi, od prodavaca do taksista i državnika, to je - Albanci i muslimani su im izglasali državu. I ne sećam se da sam čula da je neko rekao da su Albanci i muslimani ravnopravni građani Crne Gore, koji predstavljaju priličan procenat građana Crne Gore, i u kojoj, pošto ona nema rasistički odnos prema njima, oni imaju pravo glasa, a pošto imaju pravo glasa, onda se i oni pitaju u kakvoj državi treba da žive. I mislim da ta izjava, ne samo što je rasistička i nacionalistička i što se u tom konceptu ismevanjem neke druge rase i nacije ismeva i crnogorska država, nego što ona svedoči o tome kakav je vaš odnos prema tom drugom. Dakle, taj drugi u stvari po toj izjavi ne bi trebalo da ima pravo glasa. Dakle, to je isti onaj koncept iz 1912 - taj drugi nije ravnopravni deo naše države, taj drugi nije legitiman. Ako taj drugi nije legitiman, onda su prema njemu dozvoljena sva sredstva, kao što je bio slučaj sa članovima i pripadnicima opozicije u Srbiji tokom devetnaestog i dvadesetog veka, a ako su prema drugom narodu dozvoljena sva sredstva, onda taj drugi narod na kraju tu vašu vlast doživljava kao okupaciju i protiv te okupacije počinje da se bori sredstvima koja nisu nimalo nežna. Prema tome, ako pođete od toga da je taj drugi nelegitiman i da on nije ravnopravan, vi se neminovno dovodite u situaciju da će on kad-tad krenu-

ti protiv vaše države i samim tim se najčešće dovodite u situaciju da ćete tu teritoriju, koju ste jedva toj Srbiji priključili 1912, na kraju jednog istorijskog procesa izgubiti. Taj gubitak mislim da je nešto nad čim Srbija, ako želi da uopšte opstane u jednom savremenom smislu, mora da razmišlja.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Sada se bavim istorijom Beograda na prelazu devetnaestog u dvadeseti vek i između ostalog radila sam analizu imena ulica. Ulice su u Beogradu prvi put dobile imena 1895. godine i tada je imenovano dve stotine dvadeset šest ulica i meni je sad bilo zanimljivo koje se vrednosti vide kroz ta imena, koji su ljudi zaslužili da dobiju imena ulica u Beogradu, koji je to sistem vrednosti koji se tu može pročitati. Ima tu mnogo zanimljivih stvari, ali evo, sad ću izvući samo jednu. Postoji samo jedan jedini strani pojam, dakle, nema nijednog stranca, nijednog stranog pisca, nijednog stranog političara, nijednog stranog geografskog pojma, bilo čega stranog, osim jedne ulice, a to je Moskovska ulica. Dakle, jedini strani pojam u dvesta dvadeset šest naziva beogradskih ulica bila je Moskva. Njih je, naravno, imenovala gradska komisija koju su činili intelektualci, pretežno, moram da kažem, istoričari. S druge strane, u tom istom Beogradu u tom trenutku imamo četiri stotine kafana i analizirala sam imena tih kafana i to su najneverovatnija imena. Glavna beogradska kafana tog trenutka zvala se Njujork. Kakvu su predstavu ti ljudi mogli imati o Njujorku? Oni te 1895. nisu videli ni fotografiju Njujorka. Dakle, šta je mogla biti njihova percepcija Njujorka? Ali je glavna kafana na Terazijama bila Njujork, pa smo imali Hamburg, Bosfor i Dardanele da ne pominjem, ali čitav svet, čitava svetska geografija nalazila se u imenima beogradskih kafana. Dakle, ljudi su sve to znali, imali su potrebu da svoje kafane imenuju na taj način, a elita je imala potrebu da od svih ulica jedino izdvoji Moskvu.

Zato ja stvarno mislim da je ovo trenutak potpunog istorijskog poraza, zaista trenutak kada mi moramo i kada je naša dužnost da razmislimo o toj eliti, a vidimo da je ta elita, bar ona kulturna, bar ona intelektualna, nesmenjiva. Dakle, ista ona elita koja je dovela Slobodana Miloševića, ista ona elita koja je njemu napravila ideološki rezervoar, to je ista elita koja je sada ispraćala vozove u Crnu Goru, dakle, to su ti isti ljudi. Jedan nemački istoričar, on se zove Fric Fišer, napisao je jednu briljantnu knjigu koja se zove *Savez elita*. U toj knjizi on je pokazao da je bez obzira na sve ono što se dešavalo u nemačkoj istoriji, od ujedinjenja 1871, pa do kraha nacizma 1945, dakle, bez ob-

zira na sve sisteme, bez obzira na to da li se radilo o carstvu ili o Vajmarskoj republici ili o socijalističkoj revoluciji ili o nacizmu, da je postojao jedan savez elita, koji je određivao nemačku spoljnu politiku i glavne nacionalne vrednosti. I ta knjiga Frica Fišera, to njegovo razmišljanje o kontinuitetu interesa određenog saveza elita, mislim da smo dužni da na taj način razmišljamo o Srbiji.

Taj savez elita činili bi otprilike oni koje je naveo u svom neponovljivom i briljantnom tekstu moj kolega Nikola Samardžić, povodom Đinđićevog ubistva. On je u tom poznatom tekstu, „Ubistvo u Orijent ekspresu”, rekao da su Đinđića ubile upravo te vladajuće elite, jer su sve one imale interes da Đinđića više nema. A ja sad dalje razmišljam o tome što je rekao Nikola Samardžić i mislim da su te elite u savezu od devetnaestog veka i da od devetnaestog veka te elite nemaju interes da se Srbija promeni. I nemaju interes da Srbija postane deo Evrope i nemaju interes da Srbija ikada sprovede ozbiljnu reformu društva, jer šta bi radila Srpska pravoslavna crkva u reformisanom modernom srpskom društvu? Koje bi bilo njeno mesto? Svakako ne ovo koje ona ima danas kao vrhovni moralni i politički poglavar. Kakvo bi bilo mesto vojske u modernom srpskom društvu? Ona sasvim sigurno ne bi bila vrlo bitan politički činilac kakav ona jeste u Srbiji tokom čitavog devetnaestog i dvadesetog veka. Da li bi jedna akademija nauka mogla da bude išta više od onoga što je u Francuskoj, u modernom društvu, gde je to jedna čast? Ali nemaju akademici političku poziciju, ne mogu oni da se izražavaju prilikom svakog političkog problema koji se pojavi, da oni izlaze sa svojim mišljenjem i da oni smatraju da to mišljenje treba da bude nacionalni program, da su oni ti koji pišu nacionalni program.

Dakle, u modernom društvu intelektualci ne mogu imati to mesto. Oni su, naravno, u konkurenciji, oni nude različita rešenja, oni su tu da kritički misle, to je njihov posao, ali moderno društvo ne trpi državnog pesnika. Državni pesnik sa reformisanom Srbijom gubi svoje mesto i odlazi na tržište, na kojem će se njegove knjige možda prodati, a možda neće, ali više neće biti onaj glas koji već dvadeset godina određuje naš nacionalni program. Šta bi radila naša trenutna finansijska elita u modernom društvu, koje ima čitav niz različitih elita, koje su u međusobnoj konkurenciji, gde onda nema samo jedan monopol određene vrste oligarha i tako dalje. Situacija o kojoj sam sada govorila jeste Srbija 2006, ali je to i Srbija 1906, to je i Srbija 1886. U svim tim godinama ove vrste elita stoje u formalnom ili u neformal-

nom savezu protiv Srbije i ja sam nekako sve više u to ubeđena i sve više moja istraživanja istorije Srbije pokazuju da je to društvo imalo impulse, imalo motiva da krene dalje i da je imalo briljantne predstavnike, pojedince koji su želeli promenu, koji su gurali i pri tome najčešće izgoreli na kraju. Ali uvek je postojao taj neverovatni zid, koji mi svi osećamo, ali ne znamo da ga definišemo - mi svi osećamo neku prepreku. Ta prepreka nije samo Koštunica, to bi bio preveliki kompliment za njega kada bismo mi verovali da on to sve može da za-koči. Problem je, dakle, kako sada to rešiti.

DUBRAVKA
STOJANOVIĆ

Mislim da je prvi korak da se to uopšte definiše, da mi vidimo u čemu je taj problem. Dobro, to društvo jeste nerazvijeno, dobro, ono nije dovoljno obrazovano, ono nema građansku klasu, ono nema mnoge stvari koje ga čine evropskim društvom, toga takođe moramo biti svesni, ali ja ipak na kraju svega mislim da je elita izvršila to ključno kočenje srpskog društva i da to neprestano radi, jer svaka promena ugrožava tu vrstu elite i tu vrstu pozicije koju oni žele za sebe da imaju. Ta vrsta pozicije zapravo je osnova jednog autoritarnog poretka i zbog toga ta elita neprestano jedino i može da proizvede autoritarni poredak. Nikakav demokratski poredak i nikakva ekonomska reforma tu nisu mogući, jer sve to ugrožava njihovu poziciju. I zbog toga se, mislim, Srbija neprestano i vrti između raznih vrsta autoritarnih poredaka tražeći neprestano jedan novi oblik u kojem će ta elita koja je u suštinskom savezu da preživi. Može da izgleda neki put da se oni posvađaju, može, evo sad smo nedavno mogli da pratimo tu raspravu Akademije nauka, „Narodne knjige” i Zavoda za izdavanje udžbenika, ko ima pravo da piše istinu o Srbiji, da objavi srpsku enciklopediju. Među njima, naravno, dolazi do trvenja i onda to može izgledati kao neka struktuirana elita koja ima međusobnu konkurenciju, ali kad su suštinske stvari u pitanju - savez je tu. On nije nikada potpisan, ali on je do te mere suštinski, da se ja bojim da se on teško može dovesti u pitanje i mislim da je to ključni problem.

Sada nam to sve postaje jasnije, sada se to kristališe sa ovim već potpunim odvajanjem od sveta. Mislim da je to nešto što odgovara najvećem broju pripadnika ovih raznih pomenutih elita i da je to, bojim se, trajno opredeljenje srpskog društva.

SVETLANA LUKIĆ:

Čuli ste pesmu „Nazad Horkeškarta”, to je Peščanikov predlog himne nove nezavisne Srbije. Politika je nedavno na naslovnoj strani u boja-

ma srpske zastave štampala stihove „Bože pravde”, da je naučimo. To je dosta težak tekst, naša himna je lakša za pamćenje. Dakle: „Nazad u mrak, daju nam znak, nazad u kvar, za davnu stvar. Nazad u mulj, potop i ulj, nazad u boj za narod svoj. Nazad u jad, selo i grad, i star i mlad unazad sad, nazad.”

Učićemo mi ovo još. U nastavku Peščanika slušate socijalnog psihologa, Jovana Bajforda. Jovan, kao što znate, već je nekoliko puta bio gost Peščanika, ovih dana je u Beogradu, a živi i radi u Engleskoj.

JOVAN BAJFORD:

Prvo je počelo sa prvom i drugom, a onda nas je to naravno dovelo do izmišljanja treće Srbije, koja je negde između prve i druge. To je tema o kojoj se danas najčešće raspravlja i uglavnom na onim medijima koji su na neki način vezani za sadašnju vlast. To su *Politika*, *NIN*, to je *Nova srpska politička misao*. I obično, ono što se tu isto navodi kao detalj, jeste da to nije izmišljotina sadašnje srpske političke scene, nego, navodno, sve evropske zemlje, sve demokratske zemlje su zadnjih deset godina morale da prođu kroz to izmišljanje trećeg puta. I meni, kao nekom ko dolazi iz Engleske, cela ta tematika je poznata, jer Engleska je pre deset godina isto tako tražila svoj treći put. Ali kad se poredi pronalaženje trećeg puta kod nas i na zapadu, tu postoje neke suštinske razlike koje kazuju koliko je ova naša situacija prilično bizarna. Recimo, kada je Toni Bler sredinom devedesetih osnivao novu Laburističku stranku, odnosno prekrajao staru u novu, to je bila situacija u kojoj laburisti prethodnih deset godina nisu bili na vlasti i sva ispitivanja javnog mnjenja su pokazivala da laburisti onakvi kakvi jesu neće moći da ponovo osvoje vlast i da je zbog toga bilo neophodno transformisati tu stranku. Znači, to je nešto što su uradile opozicione stranke da bi uspele da nekako prigrabe ono što se zove *middle ground*, znači neku sredinu, nakon gotovo deset godina vladavine Margaret Tačer, koja je Englesku i u klasnom smislu i uopšte englesko društvo potpuno transformisala.

Kod nas, s druge strane, postoji situacija u kojoj stranke koje su na vlasti pokušavaju da pronađu sebe izmišljajući neku novu, treću Srbiju, da pronađu sebi neki deo političkog prostora na sceni i posmatraju sebe kao nekoga ko treba da se pozicionira između dva ekstrema, pri čemu je jedan ekstrem desnica, znači radikali, koji se nalaze tamo gde se nalaze, između ostalog i zahvaljujući činjenici da je sadašnja vlada nakon 2000. godine želela da nastavi sa politikom kon-

tinuiteta, koja je omogućila radikalima da opstanu i da budu to što jesu. A s druge strane je ta druga Srbija, gde se oni diferenciraju u odnosu na jednu malu stranku, za koju stalno tvrde da neće preći ni cenzus. I onda je to ta bizarna situacija, da ljudi koji su na vlasti dve i po godine traže svoje mesto na političkoj sceni.

JOVAN
BAJFORD

Pa nema goreg dokaza da su potpuno nesposobni od toga da oni nakon dve i po godine na vlasti još uvek moraju da definišu svoje mesto. To je jedna krajnje, krajnje bizarna situacija. A s druge strane, ako se pogledaju primeri iz drugih zemalja, recimo iz Engleske, sa njihovom potrebom za trećim putem, Toni Bler, kada je stvarao novi laburistički pokret, i on je želeo da to formuliše kao neki treći put, ali to nije is-pao treći put, jer on je od svoje stranke zapravo napravio konzervativce, tako da Engleska sada ima dve konzervativne stranke. To se na neki način dešava i ovde, jer se treća Srbija pozicionira kao nešto što je između prve Srbije, znači radikala, druge Srbije, odnosno LDP-a, ali uvek se naginje radikalima, jer oni su uvek užasno ljubomorni na radikale što radikali imaju svoje fiksirano biračko telo koje uvek glasa, oni bi užasno želeli da imaju to isto i vide da se to može uraditi tako što će se neke ideje koje su bliske radikalima promovisati. I isti termini, govor mržnje, ekstremizam se koriste i za radikale i za ove druge. I onda, znači, svako može da kaže bilo šta, a ako neko odgovori na to, onda je i to ekstremizam, prema tome, to na neki način neutrališe ovo prvo. Kao kada je poslanik Krasić rekao za Ivanu Dulić-Marković da je ustaša, onda je ona rekla da su oni fašisti, i onda je ispalo da je to sada isto. Sad je jedan prema jedan u toj bici između radikala i između ovih koji su isto toliko radikalni na ovoj drugoj strani i onda nikom ništa. Oni su se izvređali i sve je sad potpuno svejedno.

Ili kada recimo u *Politici* od ove nedelje kažu da je ono što je umetnik iz Irske rekao u *Peščaniku* o Čele kuli i radikalima i tako dalje, da je to potpuno identično ovome što je rekao Krasić u skupštini. A između ostalog tu se kaže i da ako Petar Luković za nekoga kaže da je budala, da je to identično onome kad neko kaže da je neko ustaša. Znači, reći za nekoga da je budala i reći da je ustaša, to je isti govor mržnje. Uvrediti nekoga, reći mu da je budala nije govor mržnje, govor mržnje je ako se neko uvredi na nacionalnoj osnovi ili se uvredi na osnovu njegove seksualne orijentacije, na verskoj osnovi, i to je govor mržnje, a nije govor mržnje nekome reći da je budala. To je nepristojno, ali nije govor mržnje. Razlog zbog koga se kaže da je sve to isto, ide na ruku radikalima iz prostog razloga što se gubi iz vida da posto-

je suštinske razlike između toga da kažeš za nekoga da je ustaša i toga da si umetnik, pa u *Peščaniku* kažeš da treba od radikala praviti Čele kulu. Tu postoji suštinska razlika.

Recimo, u Engleskoj se može čuti vic koji se priča na račun advokata ili ljudi iz poreske uprave i tako dalje, gde se kaže: „Kako se zove deset advokata na dnu reke?” I onda je odgovor: „Dobar početak.” I to su vicevi koji se prepričavaju i koji se mogu pročitati i u novinama i tako dalje, koji sami po sebi nisu problematični, ali vi recimo na sajtu Kju Kluks Klana možete pročitati taj isti štos o crncima ili na sajtu Stormfranta taj isti vic se priča o Jevrejima. I sad, u čemu je razlika između to dvoje? Da li je ispričati taj vic o ljudima iz parking servisa govor mržnje prema ljudima iz parking servisa i da li je to isto kao napisati taj vic o Jevrejima ili o crncima? Ako neko ne vidi razliku između to dvoje, to je problem samo po sebi, jer crnce jesu bacali u reku na taj način, a ljude iz parking servisa nisu i najverovatnije niko ni neće. Znači, kada poslanik Krasić u skupštini kaže da je Ivana Dulić-Marković ustaša, to se mora staviti u kontekst. Taj poslanik je poslanik stranke koja je tokom devedesetih sve Hrvate isključivo zvala ustašama i koja im je pretila zardašom kašikom i drugim stvarima. Znači, nekome reći da je ustaša, a čovek koji to kaže potiče iz tog ideološkog miljea je potpuno drugo, nego kada neki umetnik iz Irske kaže da će od Vučića da pravi Čele kulu. To je razlika između štosu i ozbiljne pretnje. Kada se ta razlika izbriše, onda će ljudi jednostavno postati potpuno desenzibilisani na takvu vrstu mržnje. Onda reći neku fašističku izjavu i označiti to kao fašizam jedno drugo neutrališe i to je to, i to mora fašistima da ide na ruku. A obaška što ljudi koji formulišu čitavu ideju o trećoj Srbiji, koja bi bila između ova dva ekstrema, kada dođu do izbora koji je od ta dva gori, vrlo često će drugu Srbiju označiti kao mnogo strašniju i mnogo goru.

I to se može videti na sajtu *Nove srpske političke misli*. Ovih dana je bio organizovan neki simpozijum o ekstremizmu i Slobodan Antić je tamo imao uvodno izlaganje, u kojem on analizira ekstremizam u Srbiji i to poređenjem dve ekstremističke struje u Srbiji, a to su LDP i radikali. To je objavljeno dva dana nakon što je Krasić rekao Ivani Dulić-Marković da je ustaša, ali on zaključuje da radikali nisu ekstremna stranka, ali da LDP jeste i da nam LDP preti nekim revolucionarnim prevratom, a radikali su se od 2003. potpuno primirili, oni sad više nisu ekstremistička stranka. Znači, treća Srbija je između radikala i LDP-a, ali ako biraju između ta dva zla, pa naravno da je

najlošiji LDP koji ima pet odsto podrške, ali baš zato što imaju samo pet odsto, oni su nešto kao kvazirevolucionarni i tu će biti nekog prevrata i tako dalje, potpuno neke nebuloze. Prirodno je približavanje radikalima - možda se to kaže za slučaj da oni dođu na vlast, trebaće i tada političkih analitičara. Ali u svakom slučaju, posledica toga je da treća Srbija zapravo legitimise ovu prvu, zato što delegitimise ovu drugu i predstavlja ovu drugu kao nešto što je ekstremno i što je neprihvatljivo.

JOVAN
BAJFORD

U *NIN-u* na naslovnoj strani navodi se naslov članka „Tajni susret sto dvadeset vladara sveta”. Kada sam pisao svoju knjigu o teorijama zavere, mislio sam da će ta knjiga biti interesantna jedino sa nekog istorijskog stanovišta, znači, da će se ljudi sećati šta je bilo devedeset devete i smeјati se tome. Međutim, ovaj članak objavljen u *NIN-u* kao da je prepisan iz *Politike* devedeset devete godine. Ali tu postoji i nešto drugo, što je još mnogo značajnije i opasnije. Recimo, nije nepoznato da kod nas, naravno, novine nemaju dopisnike u inostranstvu, i onda se rubrika iz sveta često prenosi iz drugih časopisa, i to je jedna sasvim legitimna strategija i ovaj članak u *NIN-u* o sastanku grupe Bilderberg u Kanadi je upravo članak te vrste. Novinarka koja je napisala taj članak nam od početka govori ko je njen izvor, a njen izvor je jedna organizacija koja se zove *American Free Press* i novinar koga ona najviše citira se zove Džejms Taker. I nije potrebno biti neki ekspert ni za američku desnicu ni za teorije zavere da se to sazna. Ako ubacite u *Google Amerikan Free Press* dobićete odmah informacije o kome se radi. Međutim, *Amerikan Free Press* je organizacija koja je nastala pre nekoliko godina, nakon što je časopis koji se zvao *Spotlight* bankrotirao, i ljudi odatle su osnovali *Amerikan Free Press*. A *Spotlight* je časopis koji postoji od sedamdeset pete godine i njega je osnovao *Liberty Lobby*, koji je organizacija američke desnice, koja se u većini literature koja se bavi američkom desnicom označava kao organizacija koja je odgovorna za opstanak organizovanog antisemitizma u Americi. Između ostalog, oni su vrlo tesno sarađivali sa Institutom za istorijsku reviziju, koji je najvažnija institucija za negiranje holokausta u Americi.

Znači, kada je taj *Liberty Lobby* bankrotirao, njegovi članovi su osnovali taj *Amerikan Free Press* i taj časopis deli svoju adresu sa raznim drugim desničarskim organizacijama, što u stvari ukazuje da su oni jedno te isto. A interesantno je da je čovek koji je osnovao *Amerikan Free Press* vrlo tesno povezan sa Dejvidom Djukom, koji je jedan od

lidera Kju Kluks Klana, a i zet je čoveka koji je osnovao Stormfrant. Znači, vi danas u *NIN-u*, u jednom glasilu koje pretenduje da bude neki mejnstrim časopis, imate članak koji je prepisan sa internet sajta jedne političke organizacije, koja je zapravo glasilo političkih organizacija kakav je Stormfrant. To ukazuje na nekoliko stvari, a prvo na to da ne postoji neka osetljivost na vrlo problematične desničarske teme, koje bi tom autoru mogle da ukažu - pa, ovde možda nešto nije sasvim u redu. Ako to pogledamo u kontekstu glasila kakvo je *NIN*, oni su pre nekoliko meseci imali članak o streljanju na internet forumima, u kojima je Podforum *Peščanika* poređen sa forumom Stormfranta i gde su oni predstavljeni kao identične stvari. Znači, tada Stormfrant nije spominjan kao nešto ekstremno da bi se delegitimisao Stormfrant, nego da bi se delegitimisao *Peščanik*. Ali onda, nekoliko meseci kasnije u istom tom *NIN-u* se prepisuje članak, koji potiče potpuno iz ideološkog miljea Stormfranta. Znači, vidimo formiranje neke ideje o srednjem putu koja naginje ka ovom prvom, jer sa njim ima prirodne ideološke sličnosti. Isto se dešavalo u Srbiji tridesetih godina prošlog veka. Ljudi koji su insistirali da su komunizam i fašizam dva podjednaka zla, uvek su završavali na strani fašista.

Kad je došlo do prekida pregovora o pridruživanju Evropi u maju, bilo je interesantno posmatrati kako se o tome izveštava na zapadu, recimo u Engleskoj. Dosta pažnje tome je posvećeno na BBC-ju i zbilja nije bilo nikakvih antagonističkih stavova izrečenih o Srbiji. Znači, ja mislim da na zapadu oni zbilja sada Srbiju ne posmatraju, uprkos onome što se ovde može pročitati, kao bilo šta posebno. Oni posmatraju Srbiju u paketu, čak se ni ne govori toliko o Srbiji, govori se o zapadnom Balkanu. Znači, Srbija će ući kada ispuni određene uslove. Ali mislim da se ovde javlja problem, a to je ta Koštuničina ideja o dvosmernoj saradnji. To je kao kad bih ja otišao u biblioteku i kažu mi: „Izvini, dečko, moraš da ostaviš torbu na šalteru”, a ja kažem: „A šta ćete vi meni da date, gde je tu dvosmerna saradnja?” Potpuno bez veze, nema dvosmerne saradnje, ispuni uslove ako želiš da se učlaniš u taj klub i gotovo. Ali ovde se to uvek dešava zbog te opsesije samim sobom, zbog te opsesije da je Srbija nekako posebna i tog kompleksa da Srbiju svi mrze, što na neki način predstavlja možda i svest o tome da se jesu dešavale grozne stvari i da možda imaju i razloga da nas posmatraju kao posebne, ali uopšte nemam utisak da je to tako. Jer tamo se mnogo više polemise o tome da li Turska može da bude deo Evropske unije nego Srbija, zato što je Srbija njima potpuno ne-

interesantna kao takva i jedino što ih zanima jeste da se izruči Ratko Mladić.

Sećam se da je Vladeta Janković još davno rekao kako je Koštuničina misija da on jednog dana ode i učestvuje u nekim pregovorima, na nekoj mirovnoj konferenciji i da tamo nešto potpisuje. I to je zapravo ta ideja da Koštunica ima želju da on ode negde i da njega neko pita za njegovo mišljenje i da on tamo izigrava nekog mudraca, a to ga niko neće pitati, jer Srbija nije u toj poziciji. Niko tamo ne analizira njegove misli, to je birokratski proces usaglašavanja normi i prihvatanja jednog sistema vrednosti za koji se zalaže Evropska unija, ništa drugo. U redu je da kod nas postoje te javne debate hoću - neću, ali ako se ta debata odvija u glavi predsednika vlade, onda imamo problem, ne ako ta debata postoji u društvu, ona i treba da postoji u društvu. I njihova opsesija partnerskim odnosom je potpuno besmislena. Kao kada Jočić, koji traži partnerski odnos policije i novinara, traži da novinari opanjkavaju šta se dešava među navijačima. To je stalno mesto, niko ne radi svoj posao, svako traži neki partnerski odnos, potpuno besmisleno, a taj partnerski odnos je zapravo način da se ne radi ništa.

JOVAN
BAJFORD

SVETLANA LUKIĆ:

A Jovane, kako je tamo praćena sahrana Miloševića?

JOVAN BAJFORD:

Mene je užasno iritirao taj period posle Miloševićeve smrti zato što je to bio neki užasno dosadan vikend. I oni su bukvalno na tom BBC-ju, koji ima vesti dvadeset četiri sata, i na CNN-u i tako dalje, pošto se ništa drugo nije dešavalo, permanentno imali novinara kod skupštine, koji više nije znao šta da radi, pa je na kraju čitao komentare iz naših tabloida. Padala je neka kiša i potpuno je izgledalo kao da je cela Srbija u žalosti zbog Miloševića. Ja sam onda mislio - hajde, neka neko nešto uradi, neka neko dođe i protrči go ispred te kamere i da više - umro Sloba. Teško je objasniti ljudima u Engleskoj da ti generali u uniformama nisu stvarno generali, nego da su penzionisani, da su se obukli u svoje paradne uniforme, da ti ljudi tamo ne predstavljaju državu, a stvarala se slika kao da se njemu odaju državničke počasti. I stvarno, ja sam mislio da neko treba da iznajmi avion sa onim transparentom iza, da samo napiše - gotov je, ili bilo šta, ali čisto da bi se videlo neko različito mišljenje. Oni baloni su bili super, ali su došli

suviše kasno, jer trebalo je reći nešto pre sahrane, u onom periodu od nekih četrdeset osam sati, kada se ništa nije dešavalo. I trebalo je ispuniti taj prostor jednom kampanjom, da se pokaže da su ti koji su tamo plakali u Požarevcu, manjina u Srbiji i da oni ne predstavljaju sve ostale.

Užasna je frustracija ljudi koji imaju te neke vizije o srpskom Kosovu to što oni nemaju nikakvu silu, to što oni ne mogu ništa i da hoće. I to možda njih na neki način čini još tvrdoglavijim, jer nemaju čime da se odupru. To je kao kad uzmete dete, pa ga onako na odstojanju držite za glavu, a ono užasno maše rukama i što je dalje od vas, što ga na većem odstojanju držite, to ono jače maše rukama iz sopstvene nemoci. Tako da to je situacija u kojoj će se Srbija naći, ona više ne predstavlja nikakvu opasnost i kada se kaže da će ta Srbija, Kosovo biti fitilj na Balkanu – svi se smeju. To je fitilj koji će posle dve sekunde neko da zgazi i taj fitilj će se ugasiti i Srbija je sada u situaciji da je apsolutno niko ne šljivi. Mislim, ovo sa ovom utakmicom i Koštunicom, to je sprdnja, oni se sami sa Koštunicom zezaju, jer više nema šta ozbiljno da se kaže. Šta ozbiljno reći kada je sve što je ozbiljno već rečeno, oni sada izvale štos, kojim Koštunicu predstavljaju kao nekoga ko sebe užasno ozbiljno shvata, ali oni više ne mogu ozbiljno da ga shvate. I onda portparol reaguje opet ozbiljno, dobro da nije rekao – mi smo u Urugvaju trideset šeste godine bili četvrti, mislim, potpuno jedna suluda situacija i na jedan štos oni odgovaraju ozbiljno. Potpuno bez veze, i stvarno, očigledno je da se oni sprdaju sa njim. To može da bude i loše po nas, jer što se više oni sprdaju, to će ovi da se osećaju poniženije i onda će još više da idu donom i da kontriraju, a onda radikali uživaju u tome. Sve ove teme, sve ove ideje njima idu na ruku, jer oni su u tome uvek bili još mnogo bolji, u tom kontriranju, u nekim prostaklucima.

To je stalan povratak unazad, to više nije stagnacija i nije da sad nešto ide na gore, u smislu da je drugačije nego što je bilo, ali ide na gore. Ovo je potpuno povratak unazad, kada mi danas imamo rasprave u kojima učestvuju akademici. Akademija nauka, ljudi koji su sada još petnaest godina stariji nego što su bili pre petnaest godina, kada su počeli sa time – oni sada još uvek raspravljaju o pitanjima ko je tu Srbin, ko nije Srbin, gde su granice tog nacionalnog bića, šta se dešava. Potpuno je vraćen film na teme s kraja osamdesetih. Ljudi su petnaest godina senilniji nego što su bili, ali teme su ostale identične. Oni su i pre tri-četiri godine razgovarali o tome, ali između svoja četiri zida na

Akademiji, niko ih nije šljivio. Ali danas su oni opet u centru pažnje i opet su u centru pažnje pitanja opstanka nacije, Srbija se saginjati neće. Apsolutno se vratilo ono što je bilo pre petnaest godina.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Jovana Bajforda, a pripadnici neke istočnjačke religije, mislim da su bramanci, veruju da kada neko ozbiljno zgreši, ponovo će se roditi svakako, ali na nekom daleko nižem stupnju, na primer kao buba, kao žaba ili neki drugi ljigavac. Srbija je za života umrla i rodila se na nižem stupnju, izgubila je identitete koje je imala i izgleda hitno moramo da skuckamo neki drugi. O tome će govoriti docent Fakulteta političkih nauka, Slobodan Marković, ali pre toga da čujemo priču o bogatom istorijatu srpskog političkog ekstremizma.

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

SLOBODAN G. MARKOVIĆ:

Pošto je teško definisati šta bi sve moglo da se podvede pod politički ekstremizam, ja sam uzeo njegov radikalni oblik, a to je političko ubistvo. Političko ubistvo kod Srba je nešto što je toliko prisutno, da od 1804. do danas teško da bi bilo moguće naći godinu u kojoj nije izvršeno bar jedno političko ubistvo. A bilo je godina u kojima je izvršeno više hiljada ili više stotina. Karakteristično je za Srbiju da je ona prošla kroz nekakva tri perioda u tom ekstremizmu. U prvom periodu, u devetnaestom veku, naši vladari, i Karađorđe i Miloš, oci srpske državnosti kako vole da ih nazivaju, zapravo su želeli da zavedu apsolutnu vlast, da ne kažem strahovladu. I naravno, u tom zavođenju apsolutne vlasti oni su naišli na otpor, pre svega drugih knezova koji su želeli da zavedu oligarhiju. Dakle, niko se nije zalagao za demokratiju, razlika je bila samo u tome ga li će prevagnuti apsolutizam ili oligarhija, vladavina jednog ili vladavina nekolicine. Na tom početku, ono što uočavaju naročito istoričari koji su podržavali dinastiju Obrenovića, jeste broj ljudi koje je u svojoj jarosti Karađorđe ubio ili su ubijeni po njegovom naređenju. I oni su došli do broja sto dvadeset pet. Dakle, tu se radilo o jednoj ličnosti koja je lako upadala u jarost, ličnosti koja je bila psihički neuravnotežena. On je naredio da se ubiju njegov otac i brat, pa onda nije ni čudo da je i toliko drugih ljudi ubijeno. I to je bio jedan vrlo loš primer.

Drugi primer, to je knez Miloš, on nije ubijao iz jarosti, on je ubijao iz pragmatizma, ko god mu se suprotstavio, taj je nemilosrdno bio ubijen. Istoričari beleže da je okrutnost njegovih organa bila užasavaju-

ća, to kažu čak i oni koji su skloni knezu Milošu. Devetnaesti vek protiče u borbi da se ograniči moć vladara i otpor vladara da ta ograničenja prihvate. Međutim, mi nemamo u pravom smislu političke stranke u Srbiji sve do 1881. Onog trenutka kada nastaju političke stranke, počinje da se pojavljuje jedan ekstremizam koji nam je poznat iz novije istorije. Dakle, velika je omraza među strankama, velika netrpeljivost i kada se tu ubacio jedan vanustavni činilac, koji je i mimo ustava koristio svoja ovlašćenja, a to je bio knez i kasnije kralj Milan, onda se do te mere zakrivila situacija da je u takozvanom Radikal-skom odisaju ubijeno oko četiri stotine ljudi u periodu od 1887. do 1896, dakle za nekih deset godina. Ono što se dešava u dvadesetom veku, to je da se ekstremizam intenzivira i da moć države na globalnom nivou raste, da država sve više počinje da poprima one zastrašujuće mogućnosti koje je predvideo Orvel u knjizi 1984. i sa tom moći države, oni koji su na vlasti počinju sve efikasnije da uništavaju neprijatelja.

Ali tri ubistva, tri izraza političkog ekstremizma u srpskoj istoriji opredelila su na neki način celu našu modernu istoriju. To su Majski prevrat, ubistvo Franje Ferdinanda i ubistvo hrvatskih poslanika u parlamentu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1928. godine. Prvo ubistvo je donelo Srbiji užasan imidž, da je to država kraljeubica i primitivna država koja liči na azijske horde i kojom vlada vojna kamarila - bio je to Majski prevrat 1903. Drugo ubistvo, ubistvo Franje Ferdinanda još više je učvrstilo taj imidž, a posebno u javnosti Nemačke, Austro-Ugarske i zemalja naslednica. A treće ubistvo, dakle ubistvo grupe hrvatskih poslanika u parlamentu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca otvorilo je put ka još većem etničkom ekstremizmu i na talasu tog ubistva, do tada marginalna pojava u hrvatskom društvu, Ante Pavelić, počeo je da regrutuje svoje buduće saradnike. Može se reći da su u ta tri ubistva Srbi nastupili saborno. Prvo su izvršili Srbi iz Srbije, drugo su izvršili Srbi iz Bosne, a treće ubistvo je izvršio Srbin iz Vasojevića, dakle, iz Crne Gore. I eto, na taj neobičan način su se takođe Srbi našli ujedinjeni.

Apis i njegova uloga u Majskom prevratu je u velikoj meri stvar mita. Govori se o tome da je on bio vođa mlađih zaverenika, ali Britanci, koji su bili najbolje obavešteni o tome, jer su jedini insistirali na kažnjavanju kraljeubica, nigde ga ne pominju, ni u jednom spisku. Znači, on je tu odigrao neku ulogu, ali mnogo manju nego što mu se pripisuje. Kad počinje njegov uspon? Počinje formiranjem udruženja

Ujedinjenje ili smrt. Obično u javnosti postoji pogrešna pretpostavka da je „Crna ruka” organizovala Majski prevrat. Ne, „Crna ruka” nije tad postojala, Majski prevrat je organizovala grupa nezadovoljnih oficira i nezadovoljnih političara, u jednoj zaveri u kojoj je učestvovalo otprilike sto dvadeset oficira. „Crna ruka” nastaje 1911. godine, u vreme kada, inače, cvetaju tajna društva po celoj Evropi, ali ono što je bitno, to je da je Dragutin Dimitrijević Apis 1913, već sa rangom pukovnika postao šef obaveštajnog odeljenja generalštaba. On je bio svojeglav čovek, koji je mnogo šta radio na svoju ruku, vrlo retko konsultujući vladu ili je uopšte ne konsultujući. Pri tome, lična mržnja između njega i Nikole Pašića je bila nešto što se moglo videti golim okom.

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

Kada su zaverenici iz „Mlade Bosne” počeli da pripremaju Sarajevski atentat, oni su bili u kontaktu i sa nekim članovima „Crne ruke”. Da li je Apis znao za to i da li je Apis učestvovao u svemu tome? Postoje dve priče. Po jednoj, on je pokušao da spreči atentat, po drugoj on je dao podršku, pa je možda tu podršku u poslednjem trenutku povukao. Ali ono što je bitno, čini se da je on znao za pripreme za taj atentat. I kako vi sad jednom racionalnom zapadnjaku da objasnite da imate načelnika obaveštajnog odeljenja generalštaba, da on zna za atentat, ali da o tome neće da obavesti predsednika vlade. I zato se na zapadu veruje da je srpska vlada u to umešana, to je jedna priča koju su lansirali, naravno, austrougarski i nemački krugovi, i koja je aktualizovana tokom ratova devedesetih, kada je Srbija izgubila bilo kakav ugled. Neretko možete da pročitate obnovljene te optužbe da je Srbija izazvala Prvi svetski rat, iako nema apsolutno nijednog dokaza da je predsednik vlade bilo šta o tome znao.

Međutim, tu se nije zaustavila Apisova delatnost. Problem je nastao 1915. godine, kada su saveznici Srbije vodili pregovore sa Grčkom, Rumunijom, Bugarskom, kada se želelo da se te države uvuku u rat, jer na Balkanu su samo Srbija i Crna Gora ratovale, sve druge zemlje su stajale po strani i gledale. I onda se pokazalo da su i u Bugarskoj i u Grčkoj glavna prepreka ulasku u rat njihovi vladari, posebno u Grčkoj. Sve balkanske dinastije, sem srpskih, bile su dinastije nemačkog porekla. I normalno, po prirodi stvari, one su bile bliže Nemcima i Austrougarima nego Britancima, Francuzima i Rusima. I u toj situaciji Apisu je palo na pamet da možda ne bi bilo loše ubiti tog grčkog kralja, a možda i bugarskog. Dakle, Apis je bio tipičan primer političkog ekstremiste, koji ne samo da nije bio nesklon rešavanju pitanja

političkim nasiljem, nego naprotiv, smatrao je da je to prilično dobra stvar.

S druge strane, Gavrilo Princip je kod nas i dalje heroj, postoji ulica Gavrila Principa, postoji osnovna škola u koju deca idu, dakle, deci se servira da je on neki heroj. U suštini, on je jedan nesrećnik i ništa više od toga, ali to je još jedan primer velikog neslaganja našeg i stranog viđenja iste stvari. Za nas je on patriota, za Austrijance on je terorista. Vi znate da je u Sarajevu postojao most Gavrila Principa i njegov muzej. Sada je taj muzej svojevrstan muzej Franje Ferdinanda i austrougarske vladavine u Bosni, a most se zove Latinska ćuprija. Vidite kako se sve menja. Imate još jedan primer: 1921. godine bila je veoma aktivna teroristička organizacija koju su osnovali komunisti, Crvena pravda. Tu je, između ostalih, bio aktivan i Rodoljub Čolaković. Ta organizacija je aprila 1921. pokušala da izvrši atentat na Milorada Draškovića, ministra unutrašnjih poslova ispred restorana Kolarac. Tri meseca kasnije Alija Alijagić, aktivista Crvene pravde ubio je ministra Draškovića u Delnicama. On je za komuniste, dakle, čovek koji je ubio ministra unutrašnjih poslova, bio heroj. Oni su mu dali ulicu u Beogradu, ali komisija za promene naziva ulica oduzela mu je ulicu prošle godine i znate kako se sad zove ulica Alije Alijagića? Zove se ulica Milorada Draškovića. Dakle, vidite koliko je istorija i farsična ponekad, eto, to su jedan primer iz Sarajeva, jedan iz Beograda. Dakle, prvo date ime ulici ili obeležju po ubici, a onda date ime po ubijenom.

Ono što je karakteristično za period između dva svetska rata je da etnička mržnja jača, dakle, iz jedne etnički homogene države pre Balkanskih ratova, Srbija ulazi u jednu etnički složenu državu i sad u toj državi počinju da bujaju etničke napetosti i mržnja i na tom talasu se stvara ekstremizam. Na talasu tog ekstremizma gine kralj Aleksandar 1934. Naravno, i država uzvraća, naročito prema Komunističkoj partiji, kada ubija razne njihove predstavnike, posebno od trenutka kada je ona postala ilegalna. I konačno, imamo treći period, to je period četrdeset četrte, četrdeset pete. Naravno, ja ovde ne obuhvatam ratove, koji su sami po sebi vreme političkog ekstremizma. Tada su, u talasu političkog ekstremizma, stradali, pored buržoaskih elemenata, što je sada već manje-više poznato, stradale i mnoge manjine, nemačka, italijanska, turska, albanska. I ove manjine koje su etnički očišćene, kao što su Nemci i Italijani, to nije više predstavljalo politički problem, nego više moralni problem sa kojim se nikada nisu su-

očili ni srpsko ni hrvatsko društvo. Ali jedan oblik terora sproveden na Kosovu, naročito tokom ustanka Albanaca 1945. godine, ostavio je trajne posledice, jer je ogroman deo tamošnje populacije doživeo tu novu državu kao okupatorsku i zadržao taj stav prema toj državi, sve dok je postojao neki oblik jugoslovenske i srpske vlasti na Kosovu. Broj raseljenih lica u tom periodu se bliži cifri od milion, kada saberete Nemce, Italijane, Turke koji su tada prognani. Tako da je to bio jedan po obimu prilično veliki ekstremizam. Onda mi do 1955. imamo koncentracione logore, koje je osnovala komunistička Jugoslavija, u kojima su prvo bili buržoaski elementi, u kojima su bili nemačka manjina u Vojvodini i oni koji su se opredelili za Staljina četrdeset devedesetih godine.

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

I od 1955. godine imamo prelazak na jedno mirnije, autoritarnije razdoblje, dakle, koje nije više totalitarno, ali šta se dešava? Imamo ogromnu Službu državne bezbednosti, koja se meri u desetinama hiljada ljudi i imamo tu službu koja sada deluje na drugi način, ali koja i dalje povremeno vrši politička ubistva i u zemlji, a posebno u inostranstvu. I ono što imamo osamdesetih godina, to je kriminalizacija te strašno moćne službe. Čelnici Državne bezbednosti nisu odoleli iskušenju da za sređivanje poslova u inostranstvu koriste kriminalce, a onda su očigledno počeli da ih koriste i ovde. I to je taj uspon ratnih, paramilitarnih formacija koje imamo i koje su počele da bujaju na početku ratova devedesetih. Tako da imamo kolumbizaciju ovog prostora, i to je, dakle, novi, četvrti period političkog ekstremizma kod nas. U tim ekstremizmima kao najekstremniji oblik javljaju se masovni ratni zločini. Naravno, to nije prvi put da se masovni zločini dešavaju na ovom prostoru, oni su se dešavali i tokom Drugog svetskog rata, ali je to devedesetih godina potpuni izuzetak, tokom devedesetih godina oni se dešavaju samo na ovim prostorima u Evropi. I to je ono što će identitetu ovog prostora ostaviti trajan, mračan prizvuk i zbog čega javnost zapadnih zemalja ne može da shvati šta se ovde dogodilo, jer ipak politički ekstremizam ne samo da je danas pojava koja je uzgredna, nego je i pojava koja ima opštu osudu javnosti tih zemalja.

Ali politički ekstremizam u obliku rata, u obliku masovnih zločina, to je nešto za šta je zapadna Evropa verovala da je potpuno iza nas i zato je taj šok utoliko veći, i to neprihvatanje onoga što se događalo na ovim prostorima potpuno, i to je nešto što bi javnost ovde morala da shvati. Danas su najpoznatiji Srbi u svetu Slobodan Milošević, Ratko Mladić, Radovan Karadžić i Željko Ražnatović Arkan, a ne, na

primer, Milanković, Tesla i Pupin. I taj dakle, ratnički identitet, to je nešto čega Srbija mora da se oslobodi tako što će se ograditi od svega onoga što se dogodilo, ako želi da bude iskreno primljena u zapadnoevropsku porodicu naroda.

Ne treba zaboraviti jednu stvar. Procesi evropskih integracija imaju tehnički deo i taj tehnički deo može da se odradi, ali oni imaju i vrednosni deo. Ako se vrednosni deo ne odradi, Srbija nikada neće iskreno biti primljena u tu porodicu, već će sa na nju gledati kao na neku crnu ovcu koja je, eto, primljena, nije bitno da li kao pridruženi član ili punopravni član, ali primljena iz neke geopolitičke nužnosti, a ne zato što ona zaista tu pripada.

U ovom trenutku dešava se promena u srpskom identitetu, dakle, ono što je stvoreno 1918. na talasu velike pobede, na talasu toga da je zemlja koja je prethodno udvostručena u Balkanskim ratovima, sada, 1918. još dva i po puta povećana. Dakle, mnogo povećana, neviđeno povećana za samo šest godina. Mi uvek pitamo ima li nekog primera kada se dešavalo nešto kao što se sada dešava sa Kosovom. Pa evo, imamo primer da jedna mala država više nego četiri puta poveća svoju površinu za šest godina. Znači, ima primera i u našoj istoriji. Ima li primera da neko rastura državu? Pa ima primera, rasturena je Austro-Ugarska. Znači, ono što je bitno, na talasu tog ogromnog proširenja stvoren je identitet Srba da su Srbi ratnici i da su Srbi državotvorni narod, da Srbi imaju odličnu artiljeriju, da su oni odlični vojnici, da ti vojnici uvek pobeđuju i da Srbi stvaraju države ne samo sebi, nego i drugima, i Hrvatima, Slovencima i tako dalje. Taj identitet je tokom devedesetih doživeo potpuni slom i fijasko. Reći danas da su Srbi ratnički narod, posle svih poraza, to može samo neko ko je ili cinik ili ludak. Reći da su Srbi državotvoran narod je takođe besmisleno? Sve republike bivše SFRJ na referendumima su odlučile da ne žive sa Srbijom. Dakle, niko nije hteo da živi sa Srbijom Slobodana Miloševića, ali, evo, ni sa Srbijom posle petog oktobra. Znači, insistiranje na državotvornom identitetu Srba takođe je vrlo sumanuto i u tom smislu ja mislim da je isto tako besmisleno slaviti nezavisnu Srbiju, jer to nije bio neki samonikli proces, da se ovde okupila elita i rekla - mi ćemo da napravimo nezavisnu Srbiju. Nezavisna Srbija je posledica toga da su se svi od Srbije odvojili i da je ona ostala sama sa sobom. Šta tu treba slaviti? Kada bi se to slavilo, to bi značilo da se još jedan poraz pretvara u pobedu, a toga je valjda ovde već dosta.

Dakle, ratnički i državotvorni identitet, to je nešto što je bio identitet Srba. Šta sada da radimo kada taj identitet više ne postoji, kakav identitet treba Srbi i Srbija da naprave, a da on bude u skladu sa nekim standardima koji postoje u Evropi i da on može da se uklopi u želju svih drugih zemalja u susedstvu da uđu u Evropsku uniju? Dakle, pored toga što Srbija mora da sarađuje sa Haškim tribunalom, ona mora i iskreno da prizna sve svoje susede, međunarodno priznate države u njihovim granicama. Znači, mora da se odrekne bilo kakvih pretenzija. Ali ono što u ovom trenutku predstavlja veliki problem, to je taj Trijanonski sindrom o kojem smo govorili, koji je jedan moj kolega, Đorđe Vukadinović, nazvao Vajmarskim sindromom. Ja mislim da taj naziv nije dobar, jer mi Srbi stalno imamo sklonost ka megalomaniji. Nije Srbija Nemačka, niti može da bude Nemačka. Vajmarski sindrom znači veliki nesklad izazvan ogromnim potencijalom Nemačke, koji je ostao posle 1918. i željom saveznika da Nemačku svedu na perifernu državu. Dakle, ogroman nesklad između mogućnosti Nemačke i ovlašćenja velikih sila da određuju šta Nemačka može da radi. A Trijanonski sindrom znači jednu malu državu, koja ima vrlo mali potencijal, ogromne želje, ali međunarodna zajednica joj kaže - e, baš takav mali potencijal koliki imate, toliko malu ulogu ćete i da igrate.

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

I to je sad jedan problem, ova nova Srbija koja će nastati kada se reši status Kosova, dakle, centralna Srbija i Vojvodina, ona čini trideset odsto površine bivše SFRJ, ali mnogo važniji od geografskih pokazatelja su ekonomski pokazatelji. Srbija je već 1990. godine veoma zaostajala za zapadnom Evropom, a onda je od 1990. do 2000. izgubila preko pedeset odsto bruto domaćeg proizvoda i ona je sada na ekonomskom dnu, što je često bila u svojoj istoriji i ranije, mada to niko nije priznavao. Ona je jedna mala evropska zemlja i to će za Srbe biti vrlo teško da prihvate. Šta je strašno pojačalo Trijanonski sindrom u Mađarskoj? To što su mađarski nacionalisti uvek isticali da se Mađarska graniči sa Mađarima, dakle, kad Mađar ode na jug, on će da naleti na Mađara iz Vojvodine, kad ode na istok, naići će na Mađara iz Rumunije, kad ode na sever, naići će na Mađara iz Slovačke. I ova nova Srbija graničiće se sa Srbima, Srbima u istočnoj Slavoniji, u Bosni i Hercegovini, tj. Republici Srpskoj, Srbima u severnoj Crnoj Gori, Srbima na Kosovu. To će pojačavati Trijanonski sindrom kod nas i zbog toga je bitno da se stvara novi identitet, koji nije zasnovan ni na kakvom ekstremizmu, nego na realnoj situaciji u Evropi, a taj identitet mora pre svega da ide u pravcu da Srbija postane zemlja koja se

ekonomski, trgovinski razvija. Da bi se to uradilo, Srbija mora da uđe u evroatlantske integracije i ona je u stvari sada na nekoj razmeđi.

Ona se od Berlinskog kongresa, kada je priznata za nezavisnu državu, kao i Crna Gora i Rumunija, znači već sto dvadeset osam godina bavi srpskim pitanjem, bilo njegovim pokretanjem, bilo njegovim održavanjem. Da li sada treba čekati još sto dvadeset osam godina da se reši nešto što, ako nije rešeno za sto dvadeset osam godina, otkad je postala nezavisna, odnosno dvesta godina, otkad je izbio ustanak, očigledno ne može da se reši. Srbija nije u stanju da reši to pitanje, a međunarodna zajednica neće da ga reši na način na koji bi to želeo neko u Beogradu. Znači, sad je trenutak da se stvara taj novi identitet i ja ne vidim kako drugačije praviti taj identitet, nego u smislu da je to jedna mala zemlja, koja želi da se ekonomski što brže razvije. A da bi to uradila, ona mora da prihvati neka rešenja međunarodne zajednice, uključujući i rešenja koja će biti predložena o Kosovu.

Međutim, mi imamo situaciju u kojoj Srpska radikalna stranka ima preko ili oko četrdeset odsto podrške. Znači, u ovoj teškoj situaciji, u kojoj Srbija ima katastrofalan imidž, u kojoj su ljudi iz Evrope izgubili živce da se više bave srpskim pitanjem, jer ima i sto drugih pitanja u Evropi, mnogo važnijih, od ustava do identiteta same Evrope, u takvoj jednoj situaciji mi imamo četrdeset odsto onih građana koji bi glasali, koji podržavaju radikale. Oni kao da pojačavaju ceo ovaj stereotip, znači, da su Srbi nekakvi divljaci, i ako bi oni pobedili, pa to bi bio krunski dokaz da Srbi zaista jesu divljaci koji ne žele da u ovom delu Evrope vlada mir i stabilnost i prosperitet. I da bi u tom slučaju nastupile sankcije, ja nemam ni najmanju sumnju.

Zašto bi nastupile sankcije? Koja je razlika između Sanadera i Srpske radikalne stranke? Razlika je u tome što se Srpska radikalna stranka još uvek nije odrekla plana o stvaranju velike Srbije, razlika je u tome što Sanader gleda kako što više da sarađuje sa svakim zvaničnikom Evropske unije, a još uvek lider radikala piše knjigu o - galskom picopevcu, o vašingtonskom manijaku, o pederskom isprtku - to je britanski premijer u njegovoj verziji. Znači, u tome je razlika, razlika je što tu i dalje postoji konfrontacija. Javnost zapravo mora da zauzme jedan kritički stav, ne u smislu crno-belo, postoje oni i mi, nego u smislu da postoje neki standardi i ko god ne dozvoljava te standarde, s njim ne možemo da sarađujemo, s njim ne možemo ni da se družimo. I ono što se dogodilo pre neki dan na Fakultetu političkih nau-

ka isto je jedan primer toga. Predložen je za dopisnog člana Akademije jedan profesor, taj profesor istakao se knjigama kao što su *Ekonomski odnosi i samoupravljanje*, *Ekonomija udruženog rada*, a u poslednjih nekoliko godina istakao se velikim naučnim doprinosom u časopisu *Srpska slobodarska misao*. U nekim drugim okolnostima, neko bi preispitao da li neko sa takvim radovima može uopšte da bude redovni profesor. U našem slučaju, Nastavno naučno veće, dakle, redovni profesori glasaju da njega predloži Fakultet političkih nauka za dopisnog člana Srpske akademije nauka. Znači, odlučuju da, pošto je Srpska akademija nauka formalno najviša naučna ustanova, da proglase njega za najvećeg naučnika sa tog fakulteta.

SLOBODAN G.
MARKOVIĆ

Među sadašnjim profesorima i predavačima Fakulteta političkih nauka nema nijednog dopisnog ni redovnog člana Akademije, znači, on je najveći naučnik. Čime je on to zaslužio? Nema nijedno delo objavljeno na stranom jeziku, objavljuje članke u časopisu Srpske radikalne stranke. Pa, izgleda da je zaslužio time što je gradski odbornik Srpske radikalne stranke i što je pisac ekonomskog plana Srpske radikalne stranke. Osim toga ja ne vidim neki drugi razlog. Znači, standardi su se potpuno srozali, naravno, pri svemu tome, da skandal bude još veći, nakon što je dobio trinaest glasova od prisutnih recimo sedamnaest redovnih profesora, a bilo je potrebno četrnaest glasova, on je samom sebi dao četrnaesti glas. Umesto da se tada reklo - ne može, jer je i to standard, znači, standard je da ne može neko da glasa sam za sebe, osim možda u nekom crtanom filmu, na primer, tamo može. Ali ne, to je prihvaćeno i upućen je predlog Srpskoj akademiji da se taj profesor, koji se zove Sreten Sokić, izabere za dopisnog člana SANU. Znači, svako mora na svom konkretnom primeru da kaže - postoje neki evropski standardi u nauci, u kulturi, u politici i da kaže - nema prelaska preko toga. Vi možete da kažete, ako se stranka ne upristoji, mi nećemo sa tom strankom da sarađujemo ni po pitanju ustava, ni u odborima skupštinskim, niti bilo gde drugde. Znači, to je standard. Ali očigledno je da deo naše javnosti nije na to spreman, to je najžalosnija činjenica, jer Srpska radikalna stranka nije pala s Marsa, ona je očigledno izraz želja i nivoa političke kulture skoro polovine našeg stanovništva. Ako u Srbiji ima osamdeset tri odsto Srba i ako uzmemo da postoji veliko poklapanje, ne potpuno, ali veliko, između glasova Srpske radikalne stranke i toga da je neko Srbin, da se oseća kao Srbin, ta podrška je četrdeset jedan odsto, to je pola od osamdeset tri. Znači, približno svaki drugi Srbin od onih koji bi iza-

23.06.06.

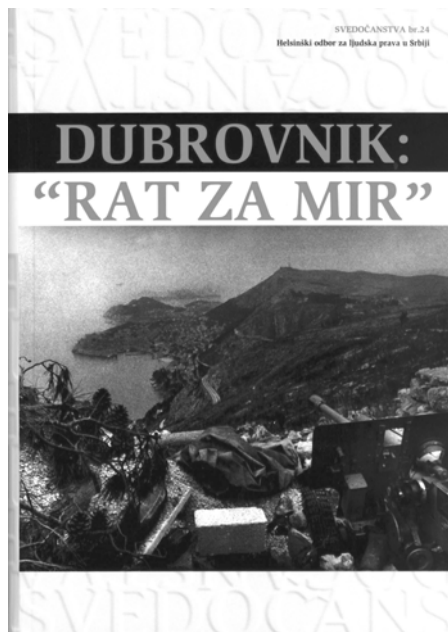
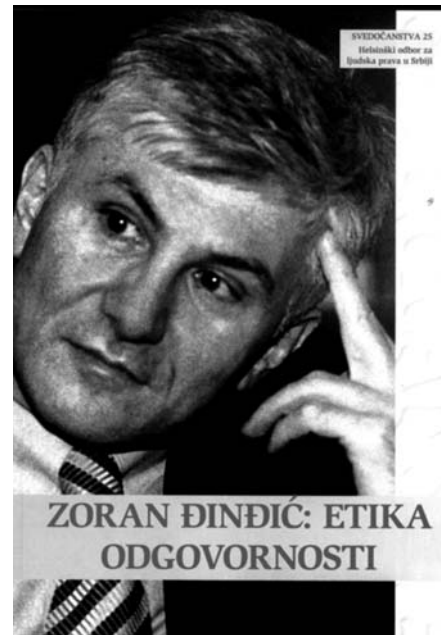
416

šli da glasaju, u ovom trenutku, u ovoj državi, podržava tu stranku, to je činjenica s kojom moramo da se suočimo.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Peščanik, hvala što ste nas služali, čujemo se idućeg petka.

Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji

PEŠČANIK_{FM}, 30. 06. 2006.

PIJANE ŽIRAFE

Ako imaš dete, nemoj da ga šalješ u vojsku ni slučajno...

Prva, najstarija i najbolja marketinška agencija na svetu
je crkva ...

Pre ću ja da obučem majicu Elektrodistribucije nego što
će Kosovo da ostane u Srbiji, a ovo prvo je nemoguće...

ŽELJKO BODROŽIĆ, *iz novina Kikindskih,*
DOBRILA MIRKOVIĆ, *klinički psiholog,*
NADEŽDA MILENKOVIĆ, *stručnjak za marketing,*
PETAR LUKOVIĆ, *novinar*

SVETLANA LUKIĆ:

Trideseti je juni, iza nas je još jedan Vidovdan, koji je pokazao da ništa nismo naučili i da bi opet isto učinili, na isti strašni put se uputili kao Vidovdana, leta gospodnjeg 1989.

Koštunica je, kao što znate, bio na Kosovu i za svoju dušu i dušu svojih akademika, svojih generala i svojih vladika govorio stvari koje nemaju veze sa životom. Rekao je da je Kosovo u našem narodu druga reč za pravdu, za pravo i za slobodu. Da li se u svom buncanju pitao šta srpsko Kosovo znači Albancima? Da ih možda ne podseća na osamnaesti mart 1999. godine, kada je Saša Cvjetan sa svojom braćom, u ulici Rahmana Morine, ubio: Spetina Bogujevcija, od deset godina, Arbera Durićija, od sedam godina, Mimoza Durići, od četiri godine, Aljbina Durićija, od dve godine?

Niko nije, rekao je Koštunica, toliko bio u pravu i stajao na čvrđćem pravnom stanovištu od onoga na kojem danas stoji Srbija u raspravi o Kosovu. On misli da njegova i naša Srbija nije poražena, posramljena, od svih napuštena, neuračunljiva država, a neuračunljiva je još uvek, jer je stvarnost ne zanima, nego samo navodi zakone koje sprovode ljudi koji bi od cele Srbije napravili Termopilski klanac, na kome bi pisalo: Putniče, prvo umri, pa onda idi i reci Lazaru da su ovde svi pali braneći carstvo nebesko.

Nikada, makar meni, nije bilo jasnije da bi nas Koštunica, da može, sutra poveo u rat. Pošto je nemoćan, ljut je kao zver na sve, na Evropsku uniju, na primer, jer ne može da povede vojsku u još jedan pravedni rat. Zato će se Koštunica okrenuti protiv nas, osvetiće nam se za svoju nemoć tako što će svojim radikalima dozvoliti još jedan „radikalni” odisaj - to je ono kada po mraku i po kućama ubijaš svoje političke protivnike.

Počelo je, kao što znate, već odavno, a ovih dana je učestalo kao batiranje političkih protivnika, recimo aktivista Demokratske stranke i kao pretnje smrću novinarima. Moraćemo, izgleda, vrlo brzo nekako da se samoorganizujemo i da se branimo, pogotovo negde od jeseni. Nećemo više govoriti o navodno velikim temama. Čućete, za početak, našeg kolegu Gorana Vlatkovića, on je urednik Okej radija. Ovih dana jedina dva nezavisna medija u Vranju, čuvene Vranjske novine i Okej radio, ponovo su pod pritiscima. Dakle, ima ih različitih, neki su finansijski, a neki su, bogami, pretnje prebijanjem i smrću.

GORAN VLATKOVIĆ:

Ove nedelje, evo, od ponedjeljka imamo jednu inspekciju koja i u jednom i u drugom nezavisnom mediju kontroliše finansije, i oni su poslali po nalogu iz Beograda. Finansijska kontrola je iz Kragujevca i došla je iznenada samo u naša dva medija. To je veoma indikativno, mi nismo uopšte protiv da nas kontrolišu, niti protiv toga da pokažemo svoje poslovanje, ali je veoma indikativno kada ljude sakupe sa godišnjih odmora i hitno ih pošalju četiri stotine kilometara daleko da kontrolišu samo dva nezavisna medija. Zašto su republički organi pristali da rade u korist i po nalogu lokalnih vlastodržaca, to je pitanje na koje, nažalost, u ovom trenutku nemam odgovora.

Mi smo već imali pritiske, od toga da smo sa SPS-om imali jedan jednoipogodišnji, da kažem tako, sudski spor. Oni su bili nezadovoljni našim izveštavanjem i tražili su odštetu od neverovatna dvadeset četiri miliona dinara. U vreme kada je to pokrenuto, to je bilo preko trista hiljada evra. To je jedan deo pritisaka, a onda su njihovi koalicioni partneri iz DSS-a prošle godine postali veći socijalisti od socijalista i onda smo imali jedan žestoki napad predsednika Skupštine opštine Vranje, Nenada Stošića, gde je on otvoreno pretio i meni, kao glavnom i odgovornom uredniku i našim novinarima. Nenad Stošić je iz Demokratske stranke Srbije, u Vranju je predsednik Skupštine opštine. Oni su jednostavno izgubili kurs, vi vidite šta je bilo prošle nedelje u Čačku sa našim kolegom Stojanom Markovićem, mojim prijateljem. Mislim, to je strašno koliko oni gube kompas, da se na javnom mestu, u prisustvu šefa policije, preti. Ranije, što kažemo, znali smo da treba da se pazimo samo od jednih, sada su svi okrenuli ćurak, svi su zaboravili ono što su pričali i svi rade protiv nezavisnih medija.

Jednostavno im ne odgovara kada se govori istina, znači, sada smo videli da nikome ne odgovara. I evo, vi možete da čujete jedan deo snimka pretnji koje je Nenad Stošić, predsednik Skupštine opštine Vranje, uputio našoj redakciji i meni lično, kao glavnom i odgovornom uredniku.

NENAD STOŠIĆ:

Tako li je, znači? Dobro, razgovaraćemo mi drugačije... Ne, ne, super, samo ti kažem, razgovaraćemo mi drugačije... Pa, dobro, tek će da bude možda problem.... Nema sa vama više razgovora nikakvog, ni od Mireta, ni od Gorana, ni od mene, i to možeš da preneseš... I šta hoće ovaj govvar sad na konferenciji za štampu? I što, hoću da dođem na

konferenciju za štampu i tu da ga zapucam da se usere, hoće li to? Hoće li sam da dođem, meni ne treba niko, da ga tu zapucam da se usere u gaće... Smrdlja jedna.... I šta hoće ovaj direktor, hoće li ja da ga uhapsim, ja ću da ga uhapsim lično. Doći ću, ja ću da ga uhapsim, smrdljivka jednog, pička li mu materina... Lupate gluposti, stvarno više prekardašili ste.... Dobro, prenesi što sam rekao, molim te, tamo... jer više preko kurca je svima Vlatković...

ŽELJKO
BODROŽIĆ

SVETLANA LUKIĆ:

Ovaj gospodin je, dakle, predsednik Skupštine opštine Vranje i cjenjeni član Demokratske stranke Srbije, vladajuće stranke u našoj državi. Čuli ste i Gorana Vlatkovića, urednika Okej radija. On je, naravno, malo uznemiren, sedam dana im je tamo finansijska policija, a uzgred budi rečeno, za šest meseci su dvadeset sedam puta imali neke kontrole. I sa Željkom Bodrožićem, našim kolegom iz Kikindskih, počinjemo razgovor pitanjem da li je ovih dana imao još neko suđenje, imao ih je pet samo prošlog meseca. Ali Željko Bodrožić je stara kuka, on to trpi već deceniju, a od njega ćemo saznati i kako izgleda ono što će se i nama dogoditi veoma brzo - kako je to kada vladaju radikali.

ŽELJKO BODROŽIĆ:

Po onom Šešeljevom zakonu smo moje kolege i ja bili osuđivani deset puta i to se završavalo za jedan dan u prekršajnom sudu. To je bio onaj drakonski zakon, koji ti odmah presudi, ali ovo mrcvarenje koje imamo redovno u Opštinskom i Okružnom sudu u proteklih četiri-pet godina me je... ne mogu da kažem dotuklo, ali me je poprilično smorilo. Ja nikad nisam bio u sudu za bilo koju drugu stvar, osim zbog svojih novinskih tekstova. U početku sam se pripremao želeći da dokažem da po tim tužbama nisam kriv, fotokopirao hiljade tekstova, dokaza, ne znam ti ni ja šta, međutim, vremenom sam video da to nema nikakvog smisla, moji dokazni predlozi se uglavnom odbijaju. Sudije Opštinskog suda ili Okružnog u Zrenjaninu ili Opštinskog u Zrenjaninu, koji je nadležan za neke moje slučajeve i slučajeve mojih kolega iz *Kikindskih*, gledaju da to što pre odrade, kako oni kažu, da se to završi, da ih mnogo ne boli glava, da nađu neku srednju cenu te duševne boli koja treba da se odredi i tako se to završava.

Posle, ove više instance uglavnom sve potvrđuju i sada, kada idem na sud, i ja gledam da to što kraće traje, već sam pripremljen na to da će moja argumentacija biti odbačena, tako da sada poprilično smireno

pratim svoja suđenja. Ne želim više nikog da opterećujem tim. Pre su kolege iz redakcije, prijatelji, dolazili na suđenja, sada tih suđenja toliko ima da ne želim više nikog da opterećujem. Meni je teško, a kamoli nekog još da teram da sedi sa mnom u sudnici i da prati. To je s jedne strane dobro, da imaš nekog svedoka da to vidi, ali nema tu ničeg novog, pošto se uglavnom isti sudija Opštinskog suda pojavljuje. I sada, kada sam konačno dobio odgovor iz Ujedinjenih nacija, odnosno preporuku Komiteta za ljudska prava, po kojoj se državi Srbiji nalaže da poništi tu jednu presudu na koju smo se mi žalili, mislio sam da ću konačno izbeći tu sudnicu. Međutim, samo prošlog meseca imao sam pet novih suđenja po pet novih tužbi za uvredu i svih pet slučajeva je došlo kod te iste sudinice.

I ja sam tražio njeno izuzeće od predsednice suda, napisao sam da više nema smisla da mi sudi sudinica koja je izgubila spor pred Komitetom Ujedinjenih nacija. Međutim, stigao mi je odgovor da ona jeste tamo izgubila, ali da su njene presude potvrdile sudije Okružnog suda, što je za njih relevantnije i da ona ostaje na mojim slučajevima. I još sam plus dobio uplatnicu da platim to što sam tražio izuzeće, da platim takse, tako da sam u još većem minusu. I sada sam tu sudinicu na početku suđenja pitao da li ona oseća nešto, neku grižu savesti. Ma kakvi, ona i dalje vodi te procese, istom me brzinom osudi, i ja se nadam da ću i po tim presudama isto dobiti oslobađajuću preporuku, pošto je moj advokat podneo žalbe i Evropskom sudu u Strazburu i ja se nadam da će tamo neko to sve isto poništiti.

Prošlog meseca sam imao suđenje u Zrenjaninu, sa čovekom koji je označen kao član kriminalne grupe u Kikindi. Ja sam prepisao jedan deo iz policijske Bele knjige, međutim, to ništa nije vredelo. Neki policajci iz SUP-a Kikinde su se pravili prosti, oni kao nikad nisu ni čuli, ni videli tu knjigu, obaška što sudije uopšte ne znaju o čemu se radi, ne prate, izgleda, ništa od onoga što se dešava u njihovoj državi, tako da kad nekome pomeneš Belu knjigu kriminalnih grupa, oni svi gledaju belo. Tako da je sud presudio da imam platiti za duševnu bol sto pedeset hiljada dinara, ja sam se ubio dokazujući da je to zvanična publikacija MUP-a, pri čemu ona jeste kao neko interno izdanje, ali je moja dužnost kao novinara bila da to objavim. Mislim, novac je tu najmanji problem, vadim se na to da imam samo tu platu, ne mogu odmah da mi naplate sve, malo mi blokiraju platu, malo šalju neke dopise da će da mi fenduju stvari, ali ja imam malu decu, pa kao ne mogu.

Tako se u toj pravnoj zavrzlami nekako izvlačim, pomogne mi NUNS, GSS, šta ja znam, neko od prijatelja. Onda svima kažem - dobiću ja jednog dana to nazad, pa ću se razdužiti. Smori čoveka to, izgubi nadu da uopšte postoji pravda u ovoj državi. Ta neka moćna elita u jednom malom gradu je ostala neokrnjena, ne mislim tu na sud, nego mislim na ove koji imaju pare. Oni su se malo primirili, neko je ušao u neku partiju DOS-a posle 2000. godine, ovi su ga abolirali, zadržao je svoju lovu i sa svojom lovom i dalje drma malim gradom kakav je Kikinda. I tu Kikinda nije izuzetak, tako je svuda u Srbiji. I onda vidiš da ti u toj sredini smetaš, remetiš njihov mir palanački koji, eto, toliko godina je građen, a sad odjedanput neke novine nas čačkaju, diraju i kao da postoji konsenzus - daj da ih nekako ugasimo.

ŽELJKO
BODROŽIĆ

Sada čekamo da se ta odluka Ujedinjenih nacija pretvori u delo. Međutim, Ujedinjene nacije su dale rok devedeset dana vladi, a dobili smo samo kratki dopis da dostavimo koliko bismo želeli para kao obeštećenje za to što je država pogrešno presudila. Ali mi insistiramo na tome da se poništi ta presuda. I sad je to stalo, više nema ni glasa iz Ministarstva pravde, tako da je očigledno da njima to ništa ne znači. To je potpuno apsurdno i nelogično, da se sada sve to svede na pare. Nisam ja od tih koji su hapšeni u „Sablji”, pa da mi znači tih milion dinara. Meni i ljudima iz „Jukoma” je bitno da se ta presuda ukinе, da se prozovu sudije Opštinskog suda, Okružnog suda, državni tužilac koji nije reagovao na naš zahtev za zaštitu zakonitosti. Da se vidi koje konsekvence oni treba da snose za to, jer te pare, koje kao navodno sleđuju meni, će se izvaditi iz budžeta, znači svi građani Srbije će plaćati neku brljotinu ovdašnjih sudija.

Mi insistiramo da je najvažnije da se tu ukinе presuda i ja insistiram zato što mi je već dosta toga da kada me prozove sudija i pita me: „Jeste li krivično osuđivani?”, ja kažem: „Oho-ho, pa znate koliko”. A onaj koji me tužio zbog Bele knjige, njemu je dosije čist. To što je njega neko od policajaca uhodio i imaju naznake da je švercovao kola, drogu, da je tukao ljude po ulicama, to uglavnom ništa nije zavedeno, a kod mene je sve zavedeno. Znači, ja sam čovek koji je osuđivan, ne daj bože da treba da se zaposlim u nekoj javnoj ustanovi, rekli bi mi - mi ne primamo takve. I bitno mi je da mi neko skine tu presudu, hoću da država kaže da ja nisam bio kriv i hoću da neko snosi konsekvence zbog toga. Ne, meni sada ista sudinica sudi u još pet slučajeva, sve sam to naveo u obrazloženju, ali oni su me otkáčili, još sad moram da platim takse što sam se uopšte usudio da tražim njeno izuzeće.

Nisam pristalica devize – što gore, to bolje, i uopšte ne bih želeo da budem svedok radikalne vlasti u Srbiji, jer je ono što se dešava u Kikindi poslednjih godinu dana produkt istog tog mišljenja – svi su oni isti. Oni imaju pobunu u svom članstvu, Kikinda sada ima najviše portira po glavi stanovnika u Vojvodini, pozapošljavali su ih u svakoj ustanovi, i u opštini, javnim preduzećima, te svoje aktiviste koji nemaju škole. Ne mogu da ga zaposle kao inženjera, ali mogu kao portira. Ali je tu problem što ako zaposle jednog, njih dvadeset skoče – a što ne ja? Tako da ja sada u novinama svakog dana imam ponekog radikala koji se kaje zbog svoje podrške i druka ove svoje dojučerašnje kolege. Ta radikalna elita u Kikindi se dobro snašla, koliko ja vidim po gradu, svi su se malo dođnuli, nova odela, nova kola i to, a to vide i njihovi članovi i lude zbog toga i sada se dešava ono što je rak-rana demokratskih opcija u Srbiji – ta apatija.

Znači, oni će sada na sledećim lokalnim izborima imati taj problem da će njihovi birači apstinirati, i to je ono što je dobro, mada nije dobro što Kikinda već drugu godinu ima takvu vlast kakvu ima. Mi imamo sreću da svake nedelje neki ludak iz Beograda gostuje sa svojom knjigom, neko od tih njihovih prvih pera, doktora koji brane planetarnu istinu, imali smo i skup „Haški tribunal – planetarna istina o Šešelju”. Tu se okupio krem te radikalne misli. Tako se stvara taj kulturni model, sa Ivanom Žigon koja tri puta već dolazi sa kosovskim božurima, sa ruskim božurima, sa ne znam ni ja kojim božurima i to je onako hepening radikalni na kojem se diže u nebesa Šešelj i ta ideologija. I to je baš opasno, ostaviće posledice. Satisfakcija je to što se oni između sebe glože, ali ja ne bih voleo da Srbija doživi tih godinu-dve dana sa radikalnom vlašću zato što nisam za to da se njima da ministarstvo unutrašnjih poslova, ne daj bože, ili BIA. Mogu da zamislim šta bi radili.

U Vojvodini je sada akcija DSS-a, gledam samo mog sugrađanina, koji je ministar privrede, i ministra za lokalnu upravu, Zorana Lončara i Predraga Bubala, kako špartaju Vojvodinom, svuda obećavaju sve i svašta. Po Vojvodini je dosta odbora DSS-a osnovano posle 5. oktobra i oni su u nekim stavovima ekstremniji od radikala. Oni su, kao što je neko rekao, onaj pop sa snimka što kadi „Škorpione”, a radikali su „Škorpioni”. Znači, oni daju taj soft, što kažu, tu su DSS-ovci jači. Sada mi je baš simptomatično, u Novom Bečeju su bili izbori, to je blizu Kikinde i pratio sam. Tamo je DSS-ovac ispao u prvom krugu. U drugom krugu su otvoreno podržali kandidata radikala, čak su sa socija-

listima štampali letak koji je grozan, mislim, socijalisti su pozivali da se ne glasa za čoveka koji predstavlja onog čoveka tamo koji je uhapsio Slobu, koji se drogira, šta ti ja znam sve, i hladno su ovi iz DSS-a s njima zajedno išli u antikampanju. Grozno, možeš da pretpostaviš šta bi bilo u Vojvodini da, ne daj bože, oni osvoje, sa radikalima, većinu u Skupštini Vojvodine.

ŽELJKO
BODROŽIĆ

Po drugim gradovima je situacija približno ista, znači, svuda je ta neka koalicija DSS - SPS - radikala, oni im u tim opštinama, gde god treba, daju podršku. I taj bes DSS-ovaca prema demokratama je potpuno iracionalan. To da oni pošto-poto žele žute da eliminišu, da im se osvete, je bolesno.

SVETLANA LUKIĆ:

A zašto da im se osvete?

ŽELJKO BODROŽIĆ:

Posle 5. oktobra, ti koji su navalili u DSS, to su ti koji su 90-ih godina glasali za Slobu, za Šešelja, pa su se u jednom trenutku malo okrenuli, stali uz pobednika, ali su u glavi ostali nepromenjeni i njima je i dalje glavni protivnik pokojni Đinđić i oni koji predstavljaju tu politiku. Njima je to i dalje najjača ideja vodilja. Oni imaju opasniju politiku u Vojvodini u pojedinim mestima, nego radikali. Kod nas u Kikindi ih ima svakakvih, lumpenproletarijat, žele brzu pravdu - daj, pohapsite lopove; nije im u prvom planu ono - Šešelj, srpski junak. A nekima od ovih je u prvom planu da se razračunaju sa izdajnicima, sa onima koji hoće da prodaju Kosovo. Bolesno, ali tako je. Tako da, kad neko uračunava DSS u taj demokratski blok u Vojvodini, u mnogim mestima to prosto nije slučaj. U Kikindi je odbor šaren, pa ima i jednih i drugih i iskreno se nadam, pošto još planiram da živim u Kikindi, da će pobediti ta struja koja je normalnija. Ali u mnogim gradovima je nadjačala ta struja, koja je za saradnju sa radikalima i tu je baš Novi Sad primer, nema se šta dalje ići. Samo pogledajte Novi Sad, gde oni njima obezbeđuju većinu i puštaju ih da rade šta hoće. Radikali čiste, svete se, otpuštaju svakog ko ima veze sa Demokratskom strankom, sa Ligmom, a ovi aplaudiraju i samo viču - to, to, jače, jače.

U Novom Bečeju pobeda LDP-a je bila na neki način očekivana zato što su, kao prvo, imali dobrog kandidata, mladog čoveka koji je već izgradio ime u tom malom mestu i iz poštene je familije, nije do sada bio toliko aktivan u politici. To je prvi razlog, drugi razlog je to što je

LDP sada najvredniji, znači, ove druge stranke su se, čini mi se, sve ubuđale. Danas Demokratska stranka ima najviše glasača u Vojvodini, ali ju je buđ uhvatila iznutra i tu nema više elana, nema aktivista koji će ići srcem od vrata do vrata, jer u današnje vreme, kada malo ljudi izlazi na izbore, ako si dobro organizovan, ako si vredan i ako imaš želju - ti možeš da uspeš. Liga je tamo bila jaka i svuda po Vojvodini, međutim, Liga je doživela slom na lokalnim izborima u mnogim gradovima. Sada su se mnogi ligaši malo sakrili u pokrajini, tamo imaju vlast, a na terenu im je raspad, tako da mnogi glasači vođanskih stranaka sada prilaze LDP-u. Još plus što su se demokrate od grada do grada brukale, imale svakakve kandidate.

Meni je neshvatljivo da neko stavi na listu čoveka koji će u Novom Sadu dati podršku radikalskoj većini. To se desilo demokratama sa tri odbornika. Koja je to kadrovska komisija, koja može da napravi takav previd, da ne prepozna u nekome karijeristu, čoveka koji je sutra spreman da pređe u radikale, samo da bi bio u vlasti. U Novom Bečeju su imali tu suludu varijantu da kandidat demokrata, koji je izgubio na izglasavanju poverenja, bude ponovo kandidovan. Sa istim čovekom su išli, ali je tu, koliko čujem, bilo svakojakih ucena, pošto je pokrajinska vlast na staklenim nogama. Jedan, dva glasa odlučuju o većini i bilo ko da se pobuni, moraju da mu čine. A taj njihov kandidat je i pokrajinski poslanik i čujem da ih je nekako ucenio da on bude kandidat i zarad pokrajinske vlasti su bili spremni da dožive blam u Novom Bečeju. To je ono što je loše u Demokratskoj stranci, ne verujem da bi se to desilo za vreme Zorana Đinđića, mislim, ne bi ni imali LDP danas, verovatno.

I Demokratska stranka ima problem što više ne sabira sve demokratske opcije, nego mnoge od sebe odbija. Ako u tvojoj stranci pobede mediokriteti, ako se ti lišiš usluga mnogih sposobnih, ali neposlušnih, onda će ti se ovakve stvari dešavati na izborima. To sam i rekao već iks puta, da ja moram da se ljutim na onoga ko mi je bliži, ne mogu da se ljutim na radikale što uspeju da se organizuju i da izađu na izbore ili što su prosti. Bili su prosti i pre i sada su prosti, nekulturni, bezobrazni, ne prezaju ni od čega, i to je deža vi. Ali ovo što rade demokrate, to nije svojstveno demokratama. Stranka je imala manje glasova za vreme Zorana Đinđića, a ovaj populizam kojem se pribeglo jeste doneo kao neki veći broj glasova, ali s druge strane urušava tu stranačku infrastrukturu i polako ta stranka bleđi. Sa svima si dobar, nećeš da upotrebljavaš teške reči, s ovima treba sutra, s ovima

smo danas i jednostavno bleđiš, i to je sada Demokratskoj stranci poseban problem i poseban problem svima nama koji ćemo glasati za ove manje stranke, jer posle to treba sabrati i treba se oko nekoga okupiti. Prilično mi je neshvatljivo da to Demokratska stranka radi, to nije politika Zorana Đinđića.

ŽELJKO
BODROŽIĆ

Ako imaš dete, nemoj da ga šalješ u vojsku, ni slučajno. Kada sam čuo da će vojska biti profesionalna u narednih nekoliko godina, ja, koji imam sinove, sam se obradovao, neću da dopustim da mi zbog nekih manijaka dete nastrada tamo. Nedavno, pukovnik naš prati regrute, tu se kao organizuje svečani ispraćaj u pozorištu i najvažnije je da im on čestita što su se kao pravi ljudi, časni, patriote opredelili da služe vojsku s puškom. Ne kaže on da su ovi izdajice, ali između redova je to. Ovi su se opredelili za civilno služenje, koje je po zakonu ravnopravno onom. Znači, ti možeš da odlučiš kako ćeš da služiš vojni rok. Ne, ti klincima stavljaš do znanja da su oni uradili najznačajniju stvar u svom životu zato što su se opredelili da služe vojsku s puškom. Mislim da to nema smisla, da to treba kažnjavati zakonom. Ti šalješ poruku i ovima drugima - nemojte decu da dajete na civilno služenje, to je za ove mamine maze, za izdajice i one koji nisu spremni da budu patriote i da poginu za svoju otadžbinu, a ovi su pravi. I onda, sledećeg meseca, kada ti odu deca po kasarnama po Srbiji, samo ne daj bože da čuješ tu vest na televiziji, a kakva je naša vojska, ti možeš da čuješ da je tvoje dete izgubilo život ili ranjeno - na televiziji, a neće te oni obavestiti.

SVETLANA LUKIĆ:

Koliko je smanjena vrednost ljudskog života, to je strašno.

ŽELJKO BODROŽIĆ:

Da, to sam i ja ukapirao kada mi ljudi u Kikindi kažu - pa ti si još živ? Znaju da mi preti ovaj, da mi preti onaj, pa - šta, ti si još živ? Nasmejem se na to, kao fazon je, ali u suštini posle desetog, dvadesetog puta, kada to čuješ od više ljudi, nije ti svejedno. Poslednji put kada mi je jedan ludak pretio, sve se svelo na to da sam dao izjavu policiji, zvao sam ih posle toga dva-tri puta i iz policije mi je rečeno da ne mogu da ga nađu, da je on u inostranstvu, mada ne znam kako može da ide u inostranstvo, bio je u zatvoru za teška krivična dela, ko mu dade vizu. I nisam dobio nikakav odgovor i onda me sve to dovodi u situaciju da sada i ja nekad reagujem burno. Sad imam suđenje zato

što sam izvređao neke radikale, jesam, psovao sam im najstrašnije. Jednostavno čovek pukne, zamor materijala, dođe mi nekad da pobegnem iz ove zemlje, ali ipak, ne gubim nadu, hoću da ih pobedimo. Najviše me neke stvari koje su tako obične iznerviraju, tada najviše puknem. Kad odem u bolnicu sa decom, onda mi dođe da se odselim iz ove države, jer tu vidiš koliko smo mi propali, koliko smo u takvim situacijama potpuno nemoćni da pomognemo i onda misliš - pa što ja to sebi da dozvoljavam. To me najviše razočarava, a ovako, ovo je sve prolazno. Pobedićemo.

SVETLANA LUKIĆ:

Ovo na kraju je bilo neubedljivo sa - pobedićemo. Bio je ovo Željko Bodrožić, Željko je nekad bio urednik Kikindskih novina, kada su došli radikali, smenjen je, sada radi sa nekim svojim kolegama Kikindske, koje su u sastavu novosadskog Dnevnika, pokušava tamo da preživi u svakom pogledu. Željko je dugogodišnji član Građanskog saveza Srbije.

U nastavku emisije čućete Nadeždu Milenković. Nadežda već godinama radi u marketingu, ona nam je u jednoj emisiji objašnjavala svoj genijalni slogan - ili jesi, ili nisi, doduše za pivo, ali nema veze - ili jesi ili nisi, zvuči zaista fantastično. I u jednoj emisiji je rekla da bi bilo dobro da se u Srbiji zakupi jedan bilbord na kome bi pisala samo jedna rečenica: Ako vam je dobro, onda ništa. To smo mi u međuvremenu prisvojili, odnosno, ona nam je to poklonila kao slogan Peščanika. Nadežda je često u intervjuima pominjala svoju najbolju drugaricu Biki, koja je klinički psiholog. Biki za sebe voli da kaže da je psiholog u ostavci. Evo šta smo nas četiri pričale jedne večeri.

DOBRILA MIRKOVIĆ:

Tito, pa Sloba, pa Koštunica, to su naša tri vladara, poslednji vlada već šest godina i kao nije njemu stalo do vlasti, nego da nas negde povede. Pa gde da idem - u manastir? E, sad, neki ljudi nekako nisu baš za manastir, koje ženski, koje muški, ali će bar da se zamonaše u svojoj nekoj privatnosti, u smislu - ma neću, bre, da glasam više. On se ne oglašava. Je l' se vi sećate da nam se Sloba nije obratio od '91-92. dok nije pao 2000. uopšte? Samo kad je nešto važno: „Evo, sad smo potpisali Dejton, dragi građani”. Ja ni ne znam više kako zvuči Koštunica, pa sam eto imala sreću da ga čujem na engleskom. Mi smo i Slobu slušali samo na engleskom. Koja je razlika? Molim te, „Laza Lazarević” gori, bolnica psihijatrijska, oni zaključaju pacijente u zgradi,

niko ih ne spasava. Šta je izgorelo? Arhiva. Majke ti, zašto? I nikom ništa, to se više nije pomenulo. Pazi, prekjuče se ubio ovaj dečko u vojsci, a vojska kaže da nije kriva, jer dobija takav škart. Alo, i opet nikom ništa.

SVETLANA LUKIĆ:

Četvorica njih su za mesec dana na neki način izgubila život.

DOBRILA
MIRKOVIĆ

DOBRILA MIRKOVIĆ:

Pazi, naš predsednik države Tadić je bio ministar vojni, pri tom je psiholog. I mi nemamo više 120.000 vojnika, nego 20.000. To je kao kada bi se mesečno u Soko Banji besilo četvoro ljudi. A da ne govorimo o ona dva mučenika u Topčideru. Ona bruka, kada je trebalo da ispadne da su oni em poremećeni, em verovatno gej, jer smo mi takva populacija, homofobična, znači, sve drugo da bude, samo ne da su oni nešto videli što nisu smeli da vide. I opet se o tome ćuti. E, to je ono što ljude tera u apstinenciju. Šta su oni u stanju da izgovore o drugim ljudima, onaj Mihajlov, sa sve onom patetikom o tome šta misli majka. Ja sam iz malog mesta, pa mi bi ga zvali Bata blesko, a bre, to je sekretar vlade. „Ako mogu da lažem, što da ne lažem, ha-ha...” Problem je što nama više ništa nije sveto, ali ako mi nemamo ništa sveto, onda, onda smo mi ljudi. Ti kad nemaš ništa da ti je sveto, mislim, onda je sve moguće.

Ovo je - Sara, Mara, Dara, tri sestre iz Drvara, ona skupština na šta liči. Oni samo što tapke ne igraju tamo sa glasačkim karticama. SPS kaže - ne postoji ta nagodba da prođe Vuk Drašković. Pazi, čoveče, oni ti lepo kažu da se oni tu pogađaju, nagađaju. Jok, to nije zbog para i nije ta priča, nego šta se oni tu nagađaju? Pa naravno da su pare u pitanju, ako imaš taj nivo potreba. Šta, knjigu neku da dobije? Ja se izvinjavam za reč, ali ako ti zameniš dušu za dupe, tvoje potrebe se nalaze na južnoj strani, a ne na severnoj. Kakva prva, kakva druga Srbija? Mi imamo jednu Srbiju, a to je vlast, pa sva komplet i imamo drugu Srbiju - to smo mi, mučenici, koji to moramo da gledamo, i to je ta priča. A mi smo apstinenti! Pa mislim, stvarno... Kriv ti narod, mi ne valjamo, u stvari. Strašno.

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

To je snaga imidža, znaš, Koštunica je dojahao na toj priči - legalizam i legalizam, i on je tako uspeo da izgradi taj imidž da ljudi priča-

ju - to je, bre, pošten čovek, taj ne krade. A on i njegova vlada i njegova stranka su prekršili i saobraćajne zakone, od tog silnog legalizma sad ne osta ništa, ali čovek i dalje ima taj imidž. To je dobro za njega, a loše za nas, kako dejstvuje marketing.

SVETLANA LUKIĆ:

Postoji pokušaj da to isto radi napolju: „Kosovo ne može da ode, jer se time krši međunarodno pravo”. I sad to svi ponavljaju, i ona nesrećna Sanda Rašković-Ivić: „To se kosi... to bi bio predsedan neviđenih razmera”. I onda ide dotle da je to pupak svemira i da će svemir da nestane u ubrzanom sažimanju, u vrlo kratkom roku. Čula si ga u Londonu kod Blera - napravićemo kompromis, ali ne pod pritiskom i opet se krši međunarodno pravo. On je kao jedan od onih ljudi koji nauče nešto, u međuvremenu se formira Evropsku sud pravde u Strazburu, ali njima je vreme stalo tada i oni se drže zubima za to. Ne samo zato što je to, čini mi se, pragmatično, kao što on jeste veliki pragmatik, nego zato što njegovo znanje i njegova doktorska disertacija dotle dosežu i on ne priznaje da je vreme išlo dalje.

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Pa bila je priča - nismo izgubili od Portugala, on nije priznao poraz.

SVETLANA LUKIĆ:

Njegov odlazak na Kosovo za Vidovdan, na šta to tebi liči?

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Jo, na Đoku Balaševića i njegovu pesmu Geda, znaš - e, da je meni ratova i vojski... To nemanje identiteta je toliko strašno, on ne može da bude Đinđić, ali bi zato da Đinđića ili nikada nije bilo ili da je strašno umanjen. Pa da ukinemo Specijalni sud, znaš, to nije ništa posebno, ubijen premijer, tom istom velikom legalisti. Ne znam šta kaže međunarodno pravo po kome ne možemo da damo Kosovo, kako ono tretira kada ti ubiju državnika. Druga njegova želja je da sada bude Sloba, on je kao u filmu Vudija Alena, Zelik - samo mu kažeš i on odmah postane neka druga osoba. Ali on je praviji od Slobe, Sloba nije tako baš to sa crkvom. To je, znaš, velika razlika između DSS-a i radikala na primer, i razlog zašto DSS ne može da pobedi radikale. Oni stvarno imaju nešto što već može da se nazove ideologijom, a radikali nemaju ideologiju, potpuno su očišćeni od toga, oni mogu da te mrcvare do

sutra, da te gledaju i da te ponižavaju, da se nadvikuju s tobom, da ti kažeš nešto, a on onda kaže - da, ali tetka ti je dronjava... Nedavno sam u jednoj od tokšou emisija, koje neću više da gledam, videla da se neki novi mladi radikal pojavio, ima malo manje napućene usne od Vučića, ali isto, malo radikalče, sedi u studiju i sve isto priča.

A DSS, oni se stvarno pale, znaš, ti kažeš - Đinđić, a ovaj, ali zadrhti, iznutra se zaista potrese, kao - ko je rek'o Đinđić?, aikido pozicija. Posle se smiri kao - dobro je, nije rek'o Đinđić, rek'o je Dinkić, pa dobro, nismo razumeli.

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

DOBRILA MIRKOVIĆ:

DSS je najglasniji protiv komunista, a da bi to pojačali, oni vuku crkvu i gde treba i gde ne treba. Ali imamo mi jednu poslovicu, zapravo, pardon, ne mi, nego sam to kod Agate Kristi našla, koja glasi: Najviše preziremo one ljude koji su nam najviše pomogli. Bez uvrede, dakle, ja sam iz malog mesta, ali pitanje glasi ovako: kada bi on, Koštunica iz Koštunića, pod ovakvim režimom završio fakultet? Nikad, jer mu je isti taj komunizam dao sve ovo što danas ima. Svi ti vrlo glasni neki Ljušići i ne znam već kako se zovu ti njegovi glasnogovornici, svi su oni uspešno završili fakultete sve besplatno studirajući i besplatno sedeći po domovima. Ne znam da li je Ljušić iz neke čuvene beogradske porodice ili nije, nije ni bitno, cela priča je da on to zna. Još jedna poslovice - ako ti ne znaš ko sam ja, ja znam ko sam ja. E, otud tolika stravična mržnja prema komunizmu, jer im je on dao nešto što oni sada drugome neće dati, jer ako daju drugome, onda se umanjuje njihova vrednost. To je ideologija njihova - ne može, ja sam došao do tle i ne možeš ti. Toliko sebična, otimačka, zlurada ideologija, da ja stvarno ne mogu da verujem.

Pazi ovo - Crnogorci odlaze, odmah je bilo - uzećemo im pare, ubiće se od plaćanja, pa onda - ne, još ovu godinu ćemo da im damo, neka vide oni. E, budući da svi mi pomalo preziremo ljude koji su nam pomogli, otud oni preziru komunizam. Šta njima smeta komunizam? Evo, vidim šta pričaju, to su uspešno mogli da rade i za vreme Tita i ja verujem i da su pričali. Njih Srđa Popović nije branio, sto posto. Aman, ovaj doktorirao na samoupravljanju, o čemu mi pričamo? Taj veliki disident koji kad mu kažeš - komunizam, reaguje kao da mu kažeš - Đinđić. Da ga pita čovek zašto, mislim, odakle mu stan usred grada? Pa dobio, bre, dali mu komunisti, o tome se radi. To me strašno ljuti kada ljudi - ju, komunizam, pu. Šta, bre, pu, imaš školicu,

besplatno si se lećio, svašta nešto je bilo dobro u komunizmu, nešto o čemu mi možemo samo da sanjamo sada, jer je bio socijalni program. Ali ti ne možeš, kada imaš vampire na vlasti, kakav socijalni program. Mislim, socijalni program je bio fer i okej. Sad slušam neki iz DSS-a - jao, ja baš ne znam taj marksizam. Nemoj da pričaš, znao si ga i unazad u ono doba kada je moralo da se zna, lepo to oдавde vidim. To su ti. Ali sada ima dozvolu da pljune komunizam, pa je glasan. Kuća gori, baba se češlja, on priča o komunizmu, bože gospode, sa sve popom pod miškom. Crni on, pa kakve on grehe ima. Ali on sada ima grehe, to je ta priča, on ima grešne misli, a tu ne može pop da mu pomogne. Sigurna sam da to neće moći.

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Prvo, govor mržnje me nervira kada se koristi za radikale i za neke druge ljude, zato što je to eufemizam, koji mu umanjuje značaj. Ako kažeš - to je jedno krivično delo, uznemiravanje javnosti, raspirivanje mržnje, to je u redu, ali kada kažeš da je to govor mržnje, ti si ga već nekako spustio, to postaje kao žargon, kao govor ulice, znaš, pa u redu je, na ulici je neko opsovao. To otvara mogućnost da govor mržnje iliti krivično delo raspirivanja rasne, verske i druge mržnje postane nešto što je društveno prihvatljivo. Ivana Dulić, pazi, njen govor mržnje je ono što je rekla da su vožene breskve u hladnjačama - što je činjenica. Kako uspeju da nam objasne da je sve to isto?

Ne znam, neko ti zavalj šamarčinu ili ti pljune u facu i sad ti normalno brišeš šljaj, kao: „Budalo jedna blesava”. „Aha, govor mržnje, rekao mi je - budalo jedna blesava” i sad ide po medijima i priča o tome da sam ja njemu rekla - budalo jedna blesava, sva onako upljučana. Onda krene rasprava o tome šta je to - budalo jedna blesava, i onda naravno, to mi je najbolja slika, Predrag Marković izađe i prvo da par saveta o dizajnu odela, kako možete da okrenete dugmeta naopako, da se kopča iznutra. Onda ima onu priču - kapetan broda odlazi, brod polazi, mi dolazimo, da bi na kraju objasnio da je u stvari - budala blesava - pleonazam. I sad ćemo da pričamo o tome kako ja koristim pleonazam kad me neko pljune, a potpuno smo zanemarili da me je čovek na početku cele ove moje priče prvo pljunuo, onako debelom šljajmaricom, ni zbog čega.

Mislim, nije problem što nema kriterijuma, naravno da ga nema, jer se ovi trude da ga nema i da ti odmah zamagle ako je neko nešto ukrao ili nekog ubio ili ubio premijera. I sad ti izvuče nešto što si ti

rekao i mi smo sad egal. Ja sam nešto rekla, a on je nekog ubio i - vidiš kako ni ti nisi okej. I na toj priči da niko nije okej nas drže, držao nas je i Sloba. Svi smo nešto švercovali devize, što je bilo zakonom zabranjeno, i naravno da nam je bila frka da nas ne uhvate, te smo onda puštali ove druge koji su švercovali oružje, naftu, žene, drogu, sve kao - pa jebiga, kako sad da mu kažem nešto, kad sam i ja eno na Zelenjaku trčala sa boksom cigareta, bežala od milicije, pa sam sada i ja delinkvent.

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

Prva i najstarija i najbolja marketinška agencija na svetu je crkva. Holivud je najveća marketinška agencija, oni prave devedesetominutne spotove, ali i oni su učili od crkve. Svi smo mi od crkve učili, samo što sada imamo neka strana imena pa govorimo - ivent, hepening, marketing, promoušn i tako, ali zapravo, dve hiljade godina mi imamo jedan fenomenalan marketing, koji je sve izumeo i mi sad samo to prepisujemo. I dobili smo medije. Znači, ovi su kao prvo imali problem s proizvodom. Oni treba da izreklamiraju proizvod koji ti ne možeš da probaš nikad, dok si živ. Kad ga probaš, oni ne primaju reklamacije, ne možeš da se vratiš kao - znate, ono što ste pričali nije tačno. Nema šanse. Pazi koliko je to teško prodati. Prodaj tako auto - treba da mi otplaćuješ auto ceo život ili trideset godina, pa ćeš onda da ga voziš. Nema. Može lizing, ali odmah voziš, pa plaćaš, može kredit, ali ti odmah voziš. Ne, ovo prvo plaćaš, pa ćeš možda da voziš i možda će da radi - nemamo pojma. Znači, radeći marketing tako teškog proizvoda, oni su morali sve da provale.

Prvo, imaš logo - krst. On je fenomenalan, elegantan, jednostavan, može svako dete da ga nacрта, vidiš ga jednom i uvek ga prepoznaješ, znači, genijalna stvar. Imaju logotip o kojem „Najk”, na primer, može samo da sanja. Jadna ona devojka što je nacrtala onu Nike kao božicu, koliko je godina ili miliona dolara bilo potrebno da postane dovoljno da staviš onu kvačicu i da mi znamo koji je brend iza. Ovde napraviš krst i svi znamo koji je to brend. Dalje, kako ide promoušn te priče, imaš prodajna mesta - crkve, imaš bilborde - freske i mozaike, znači, mi smo samo to izneli, pa stavili na ulicu, imaš postere koji se zovu ikone, imaš one liflete, to ti je kalendar crkveni, koji dobijaš i sve one givavejeve takozvane, one sitnice koje ti vise po kolima, brojanice i tako. Imaš promotere, doduše takođe u haljinama, ali nisu to mini haljine, oni su promoteri u dugim mantijama i to im ne smeta da ih ljudi slušaju. Pošto nisu imali medije, pa nisu mogli da prave TV spotove, imali su nedeljom misu, gde ti dođeš na direktni prenos, na

emitovanje spotova, reklamnog materijala uživo. Imali su čak i ono što se zove telešop, ali pošto oni nisu imali televizor u to doba, oni su imali – aleluja, prohodao sam, znači – evo gledajte, ovaj čovek je prohodao, ovaj baca štake, ovaj je progledao.

Imali su i stalne ivente, male rituale po kućama, imali su i „dor tu dor”, znači, dođe ti da ti sveti vodicu. Onda imaš te neke hepeninge, slave, preslave, crveno slovo, a imali su i velike ivente i hepeninge, kao što je ona gospa iz Međugorja. To ti je snaga marketinga, znači, kako nešto uđe u modu. Tako je nekad bilo moderno iliti društveno poželjno da si pionir i da imaš maramu i da ideš na radne akcije i ljudi su išli na radne akcije. Sada je moderno da nosiš brojanicu i krst i ljudi to nose, jer je tako rečeno. Znači, to smo ispropagirali da je sada moderno.

SVETLANA LUKIĆ:

Kada neko dođe sa strane, ako nas pohodi, a nema ih mnogo, koji je onda imidž Srbije?

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

To naravno nije imidž, da bi pravio imidž nečega, to nešto mora da ima identitet. Ne možemo da pravimo imidž, kada proizvod ne postoji, nije definisan. To kako ljudi vide Srbiju su mrvice, to je na nivou njihovog doživljaja, a zove se – splavovi, čime su oni opčinjeni: radnim danima do pet ujutru ti si negde gde je živa muzika i skačeš po stolovima, oni to u životu nisu videli, niti će. Kod nas je posao radna terapija, u ludnici vezu jadni goblene, a mi nešto radimo, neko negde ode na neki posao ili većina čak nema ni tu radnu terapiju, pa mogu da su onako komotno ljudi. I onda smo po splavovima i to je ljudima egzotično. To može da se inkorporira i bude deo imidža. Španci su na primer sedeli, pa pravili sebi imidž – Pikaso, pasion, Španija i imali su jako dobru kampanju da ti probude želju, u stvari da ti se ta zemlja sviđa. A ljudi koje fascinira i oduševi Srbija, primarno se oduševavaju jer imaju drugo očekivanje, a ulaze u Srbiju koju su gledali na CNN-u i dolaze potpuno preplašeni očekujući da svi nosimo kokarde i nož među zubima. Kada vide onaj neki lepi svet koji se šeta ulicama, oni su preterano oduševljeni, jer su imali preterano ružno očekivanje. A opet, ne zameram im. Gde su mogli da nas vide, nego na najstrašnijim vestima? I to je ta magija na koju mi sad jašemo.

DOBRILA MIRKOVIĆ:

Ali meni je ilustracija nas, pričam o imidžu Srbije, kada pokažu Šešeljevih dvesta kila, kako ga iznose iz skupštine. I to im je bio običaj, to im je bilo, dakle, skupštinsko ponašanje. Hajde, omakne se čoveku je-dared, ali da se prskaju vodom, da se šamaraju, da se sapliću, da se guraju, da se smeju, da ha-ha-ha, da aplaudiraju, da pevaju u skupštinu, čoveče. To smo mi i onda kada pričamo o imidžu, samo to prenesi na splav i onda je sve moguće.

DOBRILA
MIRKOVIĆ

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Kada si ti mali, debeo i nosiš fudbal, pa te puste da igraš fudbal, jer kad odneseš fudbal, neće ni oni moći da igraju je jedno, ali koji fudbal sada nosi Koštunica po svetu? Ko neće moći da se igra, bez čega? Ne možeš da postavljaš pravila igre, ako kao minimum nemaš fudbal, a da ne pričam da ne možeš, i kad imaš fudbal, da kažeš - e, sad ćemo ovim fudbalom da igramo šah.

DOBRILA MIRKOVIĆ:

To sam ja zvala luksacija mozga, to je kada uganeš nogu, pa ti noga ide naopako, e, tako je nama mozak uganut. A mozak teško može da se imobilise, da bi se vratio na mesto. Prvi princip je da ga ne koristiš, ne bi li se on povratio, e sad, evo, mi smo se setili, sad baš lepo, onako ortopedski pravilno, ne koristimo mozak, jer da ga pikosekundu koristimo, bilo bi nam jasno da su, alo bre, jeste, bili leševi i dece u hladnjačama i nemoj da mi pričaš - nije ih bilo mnogo. Koja je razlika ako je bio samo jedan ili hiljadu osamsto, koja je razlika? Ili - nije bilo osam hiljada osamsto, bilo je hiljadu osamsto u Srebrenici, pa kao to je sad manji smrtni greh, ali pošto ti ideš do crkve svako malo, i po manastirima i ne znam gde, i onda je to puj-pike-ne važi. Mogu da prebrojavam mrtve ljude, da ne kažnjavam koga treba, da je gospodin - Legija, da pričam s njim tri sata iza zatvorenih vrata, jer on nije običan čovek, reče nama ministar policije. Pa nije, nego je običan kriminalac. O čemu mi pričamo? I kako nam je mozak tako uganut, mi tako uganuto živimo i to boli, bre, to strašno boli. I onda, da te ne bi bolelo, ti ne koristiš mozak i toliko o tome.

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Nekoliko izbora je bilo kada su radikali kao pobedili, to budu prve vesti, pa onda druge - dobro, nisu pobedili, pobedio je Milutinović.

DOBRILA MIRKOVIĆ:

Pa i da dođu, šta će da se desi gore od ovoga. Mislim, Marfijev zakon - ima i od goreg gore, ja se slažem, ali šta oni mogu još da pokvare, kad mi nemamo ništa ispravno.

SVETLANA LUKIĆ:

Valjda se misli na to ogoljenje nasilje?

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Ne može da bude ogoljenje od ovog, samo je pitanje opet da li ti je neko lupio šamar ili te je pljunuo. Znaš, radikali i pljuju i lupaju šamare, ovi sad samo pljuju, ali ja se izvinjavam, ja sam žena gospođa, meni to teže pada. Šamar je jednokratno, pa možda mogu i da se branim, a ne mogu da pljunem kad me neko pljune, ja to ne umem da vratim. Malopre pomenuti Jočić kaže: „U noći kada gori Hilandar, vi me pitate što sam obijao kioske”. Pa naravno, nemoj sad da se vadiš, to nema veze, pitaću te i sutra, ali pitam te i noćas. Hajde kad te hvataju na ono - sad se otcepljuje Crna Gora ili Kosovo ili traje rat, pa nemoj to da pitaš. To malo više ima logike, svejedno je nelogično, ali kao malo je logičnije nego - nemoj na slavi da me pitaš. Ti si kao nepristojan i najstrašniji je što je i napravljena takva atmosfera da veliki broj ljudi kaže - pa jeste, stvarno nemoj, nema smisla na slavi. Još sa onim čuvenim - je l' jasno? Pazi koliko se to Sloba-radikali priča ista vratila, isto brećanje na novinare. Setimo se da su novinari dugo, meseci-ma, *Danas* je valjda najviše izdržao, bojkotovali radikale. Sad imamo problem što ne da ih niko ne bojkotuje, nego ih zove i još podjaruje u emisijama da budu takvi kakvi jesu.

Primarna greška je što pričamo - ako dođu radikali. Pa radikali su tu, znači oni su tu, oni su u našem javnom, političkom, medijskom životu, oni su u skupštini, kao što je i SPS na vlasti. I te teške reči koje se tu vrte te bacaju ili na srpstvo i ognjište ili na - ovaj je lopov i tako. Strašna je buka, baš nam treba da se sve to utiša, da bi možda mogli da čujemo svoje misli.

SVETLANA VUKOVIĆ:

Kako ćemo da radimo ovu kampanju protiv apstinencije?

NADEŽDA MILENKOVIĆ:

Gledala sam skoro festival reklamnih spotova Epika, i baš je bio jedan spot, znači i negde u svetu ljudi imaju problem sa apstinentima. Prepričaću spot, jednostavan je. Kao sedi neki tip onako potpuno bezveznog izgleda za nekom tastaturom, očito u ofisu i bezveze onako lupa po tastaturi, vidiš da ne piše ništa nego se igra. I onda, vidi ono jedno dugmence na kompjuteru, stisne i izađe ovo za CD, baš super, on tu odloži onu plastičnu šolju sa kafom, naravno ovo uvuče CD, ovo se sve prospe po njegovoj tastaturi. On kao jednom rukom, da ga ne provala, briše, drugom i dalje škljoca po tastaturi, kao ništa nije bilo. Ispod se samo pojavi telop, piše - on će da glasa, zar ne mislite da bi trebalo i vi? Kada ti vidiš ko će da glasa, nekako moraš da se motivišeš da makar ozbiljnije razmisliš o svojim argumentima zašto nećeš. Moj slogan za kampanju protiv apstinenata glasi: Ma samo izađi. Ma samo izađi, nemam stvarno više šta da ti kažem, da se raspravljamo, da pričamo iznova istu priču. Ja nemam novi argument. Napravićemo jednu dobru, emotivnu kampanju, ali slogan je - ma samo izađi, i naravno, sa onim glasom Mirka Đorđevića koji kaže: Ako nećeš ti - ko će? Ako nećeš sada - kada ćeš?

NADEŽDA
MILENKOVIĆ

DOBRILA MIRKOVIĆ:

Ovi koji neće da glasaju, to nije radikalna opcija, to nije SPS-ovska opcija, to je, da je tako zovem uslovno - naša opcija. Da podelim s grupom - šta je odlika inteligencije: da racionalno misliš, da svrsishodno deluješ i da imaš uvid u realnost. Meni vredi inteligenciju da se sad ja aktiviram da bih bila protiv radikala. Pa jedared sam bila, hajde mi ponudi nešto, nešto racionalno, nešto što je svrsishodno i da ja imam uvid u svoju realnost. Ako bi se pojavila opcija, ja u to duboko verujem, koja će da ima program koji ima tri odlike inteligencije, to bi uspelo. Aman, nemoj me ponižavati sa potpunim nevidima u stanje da na primer milion ljudi nema posla - pa nema veze, nije važno. Ali treba da se aktiviraju i da glasaju protiv radikala. Pazi boga ti, sad odjedared DSS i DS će biti u koaliciji, to meni treba da bude snažna opcija, jer ja tako vidim svoju budućnost. E pa, mislim, ja je tako ne vidim, ja nisam tupa normalna. Dogovorili smo se da nisam normalna, ali nisam ni tupa. Samo - haj'mo protiv radikala. Neću oko toga da se skupim. Hoću da se skupim oko ideje i zato mi Đinđić užasno nedostaje, zato što je čovek imao viziju, a ovi imaju samo svoju sitnosopstveničku misiju. Zato ljudi neće da glasaju, to je cela priča o apstinenciji Srbije.

SVETLANA LUKIĆ:

Slušali ste Biki i Nadeždu, a poslednji sagovornik poslednjeg Peščanika u sezoni 2005/2006. jeste Petar Luković.

PETAR LUKOVIĆ:

Vručina je i ne mogu da idem napolje, šta da radim, gledam skupštinu i brojim poslanike. Najbizarnije u celoj toj priči je da su jedini koji tu sede radikali. Predlažu amandmane, od kojih ja evo sad, pa bar sam za pet od deset rekao - ovo stvarno ima smisla. I strašno je saznanje da ti u skupštini više nemaš nikog ko, sem radikala, diskutuje o zakonima. DSS, jebe se DSS-u, on donosi zakone, uopšte ga ne interesuje, nema nijednog jedinog čoveka od DSS-a, nema jednog jedinog čoveka. Nova Srbija, nije viđeno to da postoji. Oni, kako se zovu, oni otpadnici od Vuka Draškovića, Srpski okret obnove koji nije Vuk Drašković, ama, nestalo, nestalo, tu nema nikoga. Koga još ima? G17 plus, tu se povremeno pojavi onaj mehanički Albijanić, čovek mašina, i sad se pojavljuje još neka žena koja liči na Albijanića, samo je navodno žensko, ima dva prezimena neka. E, njih dvoje ne diskutuju o zakonima, njih dvoje su tu kao rotvajleri, oni čekaju kad neko iz radikala pomene Dinkića, da oni skoče i da ga brane. Ali je stvarno bizar na stvar da amandmane, izmene zakona, priče o zakonima mi u skupštini imamo samo od radikala. Demokratska stranka je... ja više ne znam ni kad je, da li je izašla iz skupštine i trebalo mi je puno vremena da se setim zbog čega, da budem iskren. A ima šta da se kaže povodom ovih zakona, pa mislim, ovo su neki zakoni koji će stvarno da zabejavaju sve moguće ljude. Evo, sad slušam ovde, da vidiš u ovom zakonu o lokalnoj samoupravi, ti da vidiš šta sve ministarstvo finansija uređuje, pa neke poreske uprave, pa neko preuzimanje, pa te pare... Ludorije, strašno, da li me razumeš, i ja sve to treba da čujem od radikala. Stvarno, gde su ti demokratski blokovi sad uopšte u skupštini? Pa pogledaj koliko ih ima, evo, ovog trenutka dok govorimo, ide skupština i ima ih šestoro u sali, sedmoro, od toga ih je pet radikala.

SVETLANA LUKIĆ:

A nema ni ministra?

PETAR LUKOVIĆ:

Nema ni ministra, danas je trebalo da dođe Dinkić, pa kada je video da su samo radikali u sali, on je ustao i otišao. Pa pogledaš ove kanale satelitske, pa jebote, makar se neki tuku i biju, ali puno ih ima u

sali, gomila nekog sveta ima. Pa ovde kad se skupi njih deset – puna kapa. Ništa ja tu ne razumem previše, pa znaš šta je samoupravljanje Edvarda Kardelja? Pa mila majka, pa to je bilo jasno potpuno. Kako da ti objasnim, ja bih to morao da sedim da slušam od ujutru, ali kad ne sluša ministar, pa ne vidim stvarno razloga da ja sad sedim ovde i da kukam nad prolivenim mlekom. Stvarno je strašno. Ej bre, ovi radikali dođu ujutru, pa ceo dan nešto rade. Šta može gledalac, kakav zaključak može da izvuče – ko radi u ovoj zemlji? Radikali. Za koga će on da glasa? Za radikale. Pa ne mora niko da bude u skupštini. Pa čemu ovo, mislim, što se onda ne dogovore na vladi da ne treba uopšte da bude skupštine, što se ne donesu zakoni i ne kaže se – donela vlada zakon koji je već unapred usvojen pre nego što je napisan.?

PETAR
LUKOVIĆ

Pa molim te, pogledaj na šta to liči, evo danas jure ministra i niko živ ne zna gde je ministar, ministar je otišao, nema tu problema uopšte. Pa ovo nikad nije bilo ovako, ni u vreme Miloševića, pa taj parlament kome smo se mi smejali, zajebavali se s njim, pa makar ih je bilo tamo dvesta u sali, pa morali su da budu. Pored Miloševića, kako nisu morali da budu tamo? Ovde kad uđe Koštunica, jeste videli kad je ušao Koštunica neki dan, njemu je direktno muka što mora tu da sedi, čoveku je direktno dosadno, razumeš, on se oseća tu kao u zoološkom vrtu, nije to njemu prirodno mesto tu. Šta će on u klupama s poslanicima, kakva skupština? Bre, je l' ti vidiš da je to svima sve neprijatno, ministrima neprijatno, neprijatno zamenicima ministara? Mislim da vlada vlada van svega, potpuno su u nekoj drugoj dimenziji, koju mi ne možemo ni da vidimo, ni da opipamo, negde su oni potpuno van. Ovo ovde što se dešava, mislim, jebe se njima za sve. Pitaš nešto, danas sam slušao pitanja Lončaru i njegove odgovore o takozvanom akcionom planu, ova smejurija. Ne znam šta je luđe, da li pitanje kao – dokle se stiglo sa akcionim planom u pogledu lociranja Mladića, ili njegov odgovor. Ne znam, ja ne umem da ti ponovim njegov odgovor, jebiga, ja nisam Lončar, ne umem da ga kažem.

Teško mi je jako kad bilo gde odem, bio sam sad u Hrvatskoj. Kad me ljudi nešto pitaju o Srbiji, dođe mi da skočim kroz prozor bilo gde da sam, da kažem – pustite me, jer ne umem ništa da kažem. Pa jebote, pa šta je to kod vas, pa šta se dešava, pa je l' moguće da je ovako? Pa moguće je i još je gore nego što jeste. Stvarno je strašno, ta vrsta narcizma, nadobudnosti, prezira prema svima koji nisu deo vlade. Dakle, mi koji ne shvatamo te kosmičke, vasseljenske ciljeve i tu veliku borbu zakonodavnu vlade, to je nešto neverovatno. Evo danas, je-

dan od radikala je provalio negde tu u tom zakonu da lokalna samouprava ima pravo da uređuje uvođenje lokalnih taksi. Sad, dakle, ko god ima čamac, kola, kućnog ljubimca, ne zezam se, kućnog ili egzotičnog ljubimca, ženu, otkud znam šta, dete, dvorište, kuću, drvo, ogradu, stranog državljanina koga drži u šupi, otkud znam šta, dakle, na sve ono što postoji - lokalna samouprava ima pravo da uvede takso. Kažu, nije to porez, to je taksa. Ali nema ko više to da brani i mislim, stvarno mi je glupo da se vraćam na Demokratsku stranku, ja stvarno ne vidim smisao njihovog odlaska na ovakav način. Mislim, ja bih razumeo da je tu veliki protest, pa krenula je Srbija, pa demonstracije, pa svi su uz Demokratsku stranku, pa ne znam, jebote, svi obožavaju Tadića, pa svi su ludi za Đilasom. Mislim, nigde niko ništa, uopšte ne razumem šta je bila poenta toga. Ukrali im mandate - jesu, slažem se, znam da su im ukrali, ne samo njima, ukrali su kome god su stigli, krađu i dalje, ma, kad god im zatreba, ukrašće mandate. U redu je, mislim, nije u redu, ali to znamo. To vam više nije dovoljan razlog u ovoj situaciji da kažete - ko vas jebe, pa stvarno nije dobar razlog.

Znaš kakvi zakoni prolaze, ja sam ovih sedam dana gledao, ja nisam mogao verovati. Ja nigde ne mogu da pročitam o tome, nikad nisam na televiziji čuo vest da je danas usvojen zakon o nečemu, čije su bitne činjenice te i te. Oni sad u ovoj situaciji mogu da donesu bilo kakav zakon. Evo, da kažu ćelavi i maljavi i veći i stariji od, ne znam, trideset šest godina moraju da idu na rad u Vrčin. Može da bude takav zakon, možda je donet, ja nemam blage veze. Spalo slovo na radikale, pa mislim, stvarno sam došao do toga da kažem - pa slušaj, danas Vučić ozbiljno diskutuje o tome. Pa zato što nema nikog drugog. S druge strane, stvarno mi je jasno, nisam ja ni toliko glup, jasno da je Demokratska stranka u stvari jako zadovoljna što drži Beograd, to ti je maltene veće nego ostatak Srbije. Što nisu odatle izašli iz vlasti? Hajde, izađi odatle iz vlasti, ali nećeš odatle da izađeš iz vlasti. Tu moram da dodam i to se stvarno pokazuje iz dana u dan i slikom na sliku se pokazuje kad god se pojave ti ljudi, da smo mi svi postali, moram ovde da kažem, žrtve G17 plus. Osećaš kao neku vrstu torture, da je svako od nas tu upravo zbog toga da bi G17 plus mogao da radi ono što radi. I to je osećanje koje je strašno, jer njihova kadrovska politika i ovi ljudi koji se sad pojavljuju na televiziji i njihove akcije i sve što oni rade, ali bukvalno, to je stvarno, moram da kažem, na istom nivou kao bilo koji radikalski cirkus koji se pravi. To je apsolutno sve isto. Kad su postavljali potpredsednicu vlade, onda je reč uzeo moj

fejvorit Albijanić, koji je rekao u objašnjenju zašto je ona bila fenomenalna ministarka poljoprivrede. On je rekao rečenicu da nikad više traktora nije hodalo zemljom Srbijom nego danas. I onda je rekao u stvari jednu rečenicu, to me je u stvari izbezumilo, da se telefon u ministarstvu poljoprivrede usijao od poziva individualnih proizvođača, odnosno, da su zvali da bi plakali za Ivanom Dulić–Marković, koja je otišla sa tog mesta. Seljaci nemaju druga posla, odakle im telefon ministarstva, hajde, prvo pod A, i da li imaju telefon da zovu? Pa mislim, koliko je bilo poziva? Ukupno nula ili jedan.

PETAR
LUKOVIĆ

Mislim, zašto nas vređate, zašto nam vređate inteligenciju na takav način? Pa samoupravljanje je diglo ruke od toga još tamo 70-ih godina, od tih priča o narodu, o pokretima, o suzama, o zastavama, o traktorima, o elektrifikaciji. I dolazim do stvari koja me u stvari potresla, potresla me jer to govori o nama. Juče sam video i čuo, bila je velika akcija Elektrodistribucije sa majicama. Molim te, daje se svakom ko plati struju džabe majica, na kojoj piše: Ja se ne plašim mraka, jer ja plaćam struju redovno. Šta je sledeći korak? Hajde sutra kanalizacija da pravi majice: Ja ne smrdim, jer redovno bacam đubre. Mislim, juče zamalo što nije došlo do tuče 20.000 ljudi koji hoće da dobiju džabe te majice. Pa užasno smo bedan narod, pa da mu daš ovde da piše: Ja sam konj, ja sam kreten, ja sam idiot, ja sam kanta za đubre, ja sam osigurač, ispalite me – prijavilo bi se 50.000 ljudi koji bi to uzeli. Uopšte ne možeš da znaš ko je luđi, da li taj koji je to smislio, ovi s ponosom kažu ko je smislio, direktor za PR, jebote, ko će drugi, ili ovi koji dolaze da to uzmu. Video sam ih, jedna kaže: „Ja bih roze majicu”. Stvarno da popizdiš. Ja nekom to da pričam da distribucija deli majice, još kao bile su zanimljive, pa su raznih boja, pa još i ćirilicom, još su i ukrivo onako napravljene, znaš onako manastirskim slovima. Pa ne, stvarno, šta ako groblje napravi: Još nisam mrtav, ali sam kupio na vreme grobno mesto. Mislim, je l' ima kraja? Jebote, ovde je i govno džabe, ali je slatko. I znaju taj mentalitet, naravno, svi će to džabe, sad kad krenu kampanje i to, znaš šta će sve da se deli, kakve olovke, kakvi kalendari, sve će to da bude, majičice, nemam pojma šta, roze će biti za ovu gospođu. Odvratno mi je, odvratno mi je kad vidim ovaj narod... jebala ga majica. Pa EPS je državna firma, ti i ja plaćamo to, pa čekaj bre, pa mislim, zbog čega daješ majicu? Kome, imaš konkurenciju? Šta, ako nećeš kod EPS-a, kod koga ćeš da budeš? Mislim, taj narod je neobrazovan, primitivan, on se ne kupa, narod je često lud, manijakalan, ništa ne pamti, ne zna za koga da glasa i kad glasa uvek glasa za pogrešno, ne ume da čita, voli majice. Pa taj narod je sklon da

za majicu promeni političko uverenje, eto, šta drugo da ti govorim. I drugo, mi taj narod znamo, mi smo deo tog naroda i mi smo taj narod videli u akciji svih ovih godina, pa nije to neki narod koji je pao s Marsa, pa taj narod je bio tu s nama sve ove godine, pa za koga je glasao? Pa Šešelj, Milošević, Šešelj, Milošević, Koštunica, pa evo, glasao je.

Jesi videla kako izgleda majica? Pa, ja, kad bih je obukao, ja bih zahtevao da me streljaju, pa zamisli, nosiš majicu na kojoj piše: Ne bojim se mraka, ja redovno plaćam struju. Pa, šta me interesuje, šta me boli dupe da li plaćaš struju ili ne plaćaš? Uopšte me to ne interesuje, uopšte nije moj problem. Ja znam da je strah ove zemlje užasan, kod gomile penzionera specijalno, to se trči desetog da se plati, ja kad pitam što - ma kako, ne znaš ti... Za šta ne znam? Hapšenje, gotovo. Još kad im daš dva odsto popusta, ako po temperaturi od sto stepeni dođu i plate račun i ne dobiju srčani udar, super je, veselje u pošti, svuda, dva odsto je super. Pa jebote, super, imaš majicu, puna kapa mesec dana sledećih. Još sad došlo leto, fudbalsko prvenstvo, letnja šema svuda. Evo, sad čujem kod vas, na vašoj stanici, od sutra gotovo, ne postoji više politika, nema više nikakvih emisija, ono malo što je bilo, kakvo god da je bilo, ujutru nema, letnja šema u zemlji potpuno, nema ništa više, ne postoji. Da je film neko snimio o svim ovim ubistvima u vojsci, pa bi rekao - čekaj bre, ovo je nemoguće, nemoguće da se ljudi ubijaju ili samoubijaju ili ih neko ubija, pa nemoguće da to se dešava već godinu, ne znam, dve godine se to dešava. Jebem mu mater, kao da je neka teorija zavere i kao da neki serijski ubica hoda Srbijom pa ubija ovako. Onda imaš objašnjenje da su svi koji dođu u vojsku, ne znam, drogirani, iz propalih porodica, labilni, onda se ministar izvinjava, da je to izdvojeno mišljenje. I oni imaju kao teškoća sa regrutacijom. Pa naravno da imaju teškoća sa regrutacijom, pa ko je stvarno normalan da ode u vojsku? Da li još uvek ima čuvenih ispraćaja u vojsku? To mi je do te mere bizarno.

A kad je parlament ovakav, evo, kad ti je parlament ovakav sa njih troje, ovako sede ovde, troje njih sede ili dvoje, bilo je trenutaka kad njih dvoje u celoj sali sede. To je ono najviše zakonodavno telo, pa uče deca u školi, ti vojnici uče u vojsci, pa svi gledaju na televiziji, pa što bi iko imao poštovanje prema bilo čemu? Ti gledaj juče predsednika vlade, koga pominjem u pedeset i nekom minutu razgovora, koji se vratio iz Engleske, gde mu je nešto rečeno, pretpostavljamo šta mu je rečeno sigurno i on juče na Kosovu izjavi da kao što svaki Srbin zna, Kosovo je bilo i zauvek će biti deo Srbije. Pa nije ni bilo, a tek neće bi-

ti, pre ću ja da obučem majicu Elektrodistribucije nego što će Kosovo da ostane u Srbiji, eto ti, a ovo prvo je nemoguće. Ali ta vrsta medijskog oduševljenja ovom izjavom! Koliko sam ja mentalno bolestan čovek govori činjenica da sam sinoć gledao dva sata na javnom servisu specijalnu emisiju o Kosovu sa Slobodanom Samardžićem. Dakle, ja sam prevazišao sve vrste mentalnih bolesti. To je neka priča o tome da se, to je zanimljivo, to je kao u Miloševićevo vreme, da se istina sporo, ali sigurno probija u sve pore tog zapadnog društva koje nas mrzi i da nije istina da su Srbi nezainteresovani za sudbinu Kosova, jer svaki Srbin, specijalno na Vidovdan, oseća koliko je to bitno, koliko je to značajno. Onda pravda istorijska, međunarodna nauka, granice, ljudi, ne mogu, i zaspao sam posle toga, i ne čudi me, to nije više mučenje, to ovako kad gledaš, pitaš se – pa dokle?

PETAR
LUKOVIĆ

Sve smo to gledali na ovaj ili onaj način, više me uopšte ne interesuje da li je Kosovo, da li je Crna Gora, da li je Republika Srpska, da li je SAO Krajina... Sve smo to gledali, isti ti ljudi, isti ti ludaci, isti ti pogledi prazni, potpuno ubeđeni, mirni. Znaš, kad se on namršti, pa počne da šeta glavom, tu nema teorije da se nešto desi... Tako gledaš pa kažeš, pa jebote bog, jebote stvarno, pa je l' ima kraja? Gledam prošle nedelje snimak, ne znam kako ja to uvek uspem da gledam, ne znam zašto, gledao sam snimak iz Doma sindikata povodom nekog dana za neku decu, i doveli su u Dom sindikata neku decu s Kosova. Ti da si čula pesme, to su deca, šta ja znam, deset, jedanaest, dvanaest, trinaest, četrnaest godina, Ivana Žigon je bila i, jebote bog, krv, očaj, jad, spas, noževi, hoće da nas kolju, kolac, sloboda... Mislim, gledaš onu decu, pazi, mislim, jesu oni sa Kosova i imaju sigurno užasno puno iskustava i, što bi rekli, mali su, a znaju... Ej, daj makar taj jedan dan, daj taj jedan dan, daj, napravi neka dođe neka peva Minja Subota, jebote, čak bih i njega podneo, je l' me razumeš, je l' mora svaki dan neka crnina, neke žene zabrađene, neki kočevi, neke slike...? Pa šta stvarno očekuješ sutra od te dece, kad Kosovo ne bude ono što si mislio da će biti? Ovi sede ovde s onim popovima, jebote, u prvim redovima... Kad ti kažem, svečanije nego u manastiru u koji Koštunica voli da ode zbog tišine i zbog samoljublja i samoizolacije... Strašno, strašno, ej, leto, bre, vrućina, treba izdržati samo to...

Mnogo stvari, moram da primetim, više nije stvar ni za zezanje, pa sve je za zajebanciju, a kad je sve, onda ništa nije, onda mislim stvarno, sve je postalo bizarno. Neka se slušaoci *Peščanika* samo sete onoga što se dešavalo pre 21. maja u strašnim onim, užasnim najavama

iz vlasti kako će Crna Gora proći ako, daleko bilo, a neće, bude izglasana nezavisnost i tako dalje... Neće, taman posla da je odmah prime u Ujedinjene nacije, to je proces koji će trajati godinama, po šalterima će da se vuku, nikad neće ući u OEBS pod ovim uslovima, sa ovom Milovom vlašću korumpiranom, nikada neće ući, niko od investitora neće ući u Crnu Goru, niko im od stranih državnika neće doći nikad. Pa posle objave Koštunićinih zvaničnih rezultata koji su valjda bili, ne znam, 5. 6. juna, pa nije prošlo tri nedelje, eto zastave Crne Gore pred Ujedinjenim nacijama. Evo, postali su za deset dana članovi OEBS-a, pa dođoše silni investitori... Da neko kaže sada odavde od tih ljudi - pa dobro, malo smo preterali, možda smo bili malo previše emocionalni, bila je neka vrućina, da nađu neki razlog, jebiga, otkud znam, nek' smisle nešto, promaja, stezala ih cipela, pojma nemam, nešto im se desilo, klimakterijum muški... Ne, bre, ništa, ništa... Crna Gora se pominje samo povodom jednog problema - neće Dinkić i država da dozvole da ovi prevedu automobile. Bilo šta, ali nema automobila. I sad, ne vredi ti da kažeš, pa čekaj, jesu ti ljudi krivi što je došlo do ove situacije? Pa svaki normalan čovek koji je živio u kakvoj god državi, pa on gleda ekonomski, da kupi nešto jeftinije. Što bi morao da kupi skuplje kad može da kupi jeftinije? Je l' moglo da se kupi jeftinije? Moglo. Gde? U Crnoj Gori. Pa, kupili ljudi. Evo, zvoni telefon, opet nude majice, čekaj....

Ja sam se mesecima pre ovih takozvanih sankcija pitao stvarno dokle ide strpljenje Evropske unije kad je reč o vladi Koštunice. Ja bih voleo da upoznam kretena koji je osmislio takvu vrstu politike u kojoj se njemu stalno veruje. Ti možeš da kao predsednik vlade lažeš jedanput, lažeš dva puta, lažeš pet puta, lažeš dvadeset puta, pa mislim, kad je njima pukao film, pa naravno da će to onda sve da se završi na fudbalu, da će da nas zajebavaju što smo izgubili sa šest prema nula. Kako da ti kažem, ne postoji ni jedan drugi način na koji s ovom vlašću možeš razgovarati, ne postoji. Evo, neki naš kolega u Crnoj Gori, pre će on dobiti vizu, crnogorsku vizu za odlazak u Evropu. Meni to više ništa nije jasno, svaki moj pokušaj da obezbedim vizu na jedan normalan način, da ne moram da donesem pedeset i pet dokumenata i šta ja znam, da donesem bris svog polnog organa da vide oni da nisam zaražen da bih ušao u njegovu zemlju, i to svašta treba tu, to su potpuno ludorije. Čuo sam, recimo, bila je neka priča da će ne znam koja ambasada, italijanska mislim, imali su kao nekakav program, pojma nemam, za pomoć kao ljudima za dobijanje viza. Ja sam to nešto zvao telefonom, oni su me sve lepo saslušali, gde bih ja išao, kad

bih išao, zašto bih išao, kao pitanje: „A gde idete?” A ja kažem: „Ne idem nigde”. „A što će vam viza?” „Pa šta ako mi padne na pamet jednog dana da poželim da odem negde?” „E, pa”, kaže, „ne možete vi da poželite da odete negde, nego morate da imate neki konkretan povod zašto idete negde.” I tu je odmah došlo do, kako da ti kažem, rascepa. Da li oni stvarno veruju da bih ja sad u ovim godinama došao recimo u Trst i počeo u nekoj piceriji da perem sudove? Oterao sam sve u pizdu materinu, i ambasade i zemlje i sve. Mislim, nisam kreten nego znam ko sve dobija vizu, ljudi bliski ovoj vlasti, ljudi iz vlasti demokratske, takozvane proevropske, to nema nikakav problem da dobije vizu.

PETAR
LUKOVIĆ

Ja sam prošlog petka napravio jednu vrstu međunarodnog diplomatskog incidenta i to usred slobodarskog Zrenjanina, u kome se upravo te večeri održavao neki maturski bal. Znaš, dok smo mi na tribini razgovarali o promociji tolerancija različitosti, i na trgu su pijani maturanti slavili sa nekim hevi-metal bendom koji je svirao pola Cecu, pola Brenu. Jedna potpuno bizarna slika. U Zrenjaninu sam prvi put video da na nekoj tribini učestvuje i neko iz ambasade. Bio je to neki treći, četvrti, peti sekretar iz američke ambasade, koji je došao da priča o toleranciji i pomirenju u Srbiji i Vojvodini. Možeš misliti, za tu priliku je specijalno pripremio neki papir. Tu su, bre, bili neki ugledni ljudi, ne govorim o sebi, nego profesor Perović iz Novog Sada, onda onaj filozof Alpar Lošonc, predsednik Udruženja novinara Vojvodine. I krene da priča ovaj sekretar ambasade, insistirao je da prvi krene s tim papirom. Okej, ajde da čujemo šta ima da kaže. I kaže on otprilike ovako, ne karikiram, to je ta ideja, kako Vojvodina, odnosno Srbija, odnosno Vlada Srbije, otprilike mogu svakome da posluže kao ideal, primer sloboda, ljudskih prava, specijalno Vojvodina u kojoj se, kaže, nalazi jedan vibrant, dajnamik sosajeti, kakav on nigde nije video. I onda taj kaže da je Vojvodina užasno poznata i širom sveta i da je svoju istoriju gradila na neverovatnim detaljima kakav je, to on kaže podatak da je u Vojvodini rođen Darko Miličić, košarkaš Orlando. Tu se mi pogledamo, profesor Perović i ja, pogledamo se, mislili smo da je to trenutak poremećenosti kod ovog čoveka, privremeni, da se to neće ponoviti.

U sledećoj rečenici ovaj čovek, taj iz američke ambasade, kaže da je Vojvodina toliko poznata i cenjena u svetu, da je čak i poznata i ugledna emisija *Idol*, znaš ono što je kod nas išlo na BK, ona emisija gde pevaju svi oni ludaci, bezveze, ono – Amateri pevaju svom gradu,

Mikrofon je vaš. U stvari, mi smo to nekad imali, Mikrofon je vaš. E dakle, kaže on, kako su u mađarskom *Idolu* korišćeni vojvođanski motivi, neka vojvođanska pesma. Kad jedna takva ugledna i značajna emisija, kaže on, koristi vojvođanske motive, to nam govori kako je Vojvodina fenomenalna, u njoj je mir, bogatstvo, manjine se slažu, većine obožavaju manjine, svuda mir, pastorala, i sve to zahvaljujući srpskoj vladi. Kako da ti objasnim, što on više to priča, u meni nešto raste... Pre mene su govorili ovi drugi ljudi, oni su naravno sve to primetili, ali su sve to ugledni ljudi i neće da se zameraju. Oni su govorili da se manjine u Vojvodini tretiraju kao bezbednosni faktor. Profesor Perović je pričao o kleptonacionalizmu, o potrebi da se stvaraju mitovi da bi se više kralo. Pričali su sve to na jedan ugledan i normalan način, zato što su to takvi ljudi.

A onda sam ja stvarno osetio potrebu da čoveku kažem da je kreten, svađao sam se sa njim dvadeset minuta. U stvari, nisam se svađao, jer on nije imao šanse da se svađa sa mnom. Da se razumemo, nije bilo teorije da se on svađa sa mnom, stvarno sam poludeo. Pa čoveče, za koga je taj papir pisan, je l to za neke severne delove Norveške, južno od Švedske? Kakav mir, kakva pastorala, kakav dajnamik sosajeti, je li on pomahnitao, pa je l' vidi gde je uopšte? A da, to je još rekao, mediji slobodni, fantazija, to je sve božanstveno. Onda ga ovi ugledni ljudi ubeđuju šta sve radikali rade po Vojvodini, sve mu to opisuju, i ništa, čovek napisao papir i gotovo. I naravno, pošto sam ga izvređao do mere koja je, kako da ti kažem, bila sramna, on se pokupio i pobe-gao. Ne možeš da veruješ, taj čovek je ovde godinu i po dana! Pa da je došao prekjuče, pa da kažeš - zajebao se! Ali on je godinu i po dana ovde i šta je uspeo da vidi? Nego mi čita neki papir koji je, kako da ti kažem, propagandni papir za uvlačenje u dupe... Kao pomenuo sam Darka Miličića, morate da me volite, pa vi ste divni, pametni, morate da me volite. Perverzija je da je tog dana američki ambasador, pojma nemam kako se već zove, Polt, jeste Polt, da je govorio potpuno druge stvari, kritikovao je vladu i sve to. Ovog sekretara sam pitao - je l' radi u propagandnom štabu DSS-a, ne razumem. Vibrant, dajnamik sosajeti u kom ljudi hoće da se pobiju za ovih dvadeset hiljada majica, je-bote, hoće da se pobiju za majicu. Pa, nemojte me zajebavati, stvarno.

Kad sam pomenuo da je ovo jedna od najstrašnijih i najgorih zemalja u Evropi, onda je taj Amerikanac ustao i rekao da ja nisam u pravu. Ima i gorih zemalja, kao imate Irak i imate Iran, kaže on. Hvala ti, prijatelju, na utehi, super ti je ta uteha, ali takva uteha se ne slaže sa pa-

pirom koji si čitao. I onda on meni kaže: „Način na koji vi pljujete vladu i mister prezidenta vlade bi u nekim zemljama bio dovoljan razlog da odmah budete uhapšeni, ali”, kaže, „koliko ja vidim, vi niste uhapšeni”. Tad sam flipnuo, bilo bi u novinama – Petar Luković udario nogom američkog diplomatu. Pazi šta on meni kaže, da budem hepi zato što nisam uhapšen što sam kritikovao Koštunicu, i to je po njemu mera slobode Koštuničine vlasti u Srbiji. Ja mu kažem, i ovi drugi ljudi mu kažu, čekaj bre, čoveče, pa svi smo mi ovako protiv Miloševića govorili godinama na svim ovim tribinama, koje su samo iluzija neke slobode, to mi pričamo dvadeset godina, pa nas niko nije uhapsio. „Da li bi to značilo”, pita ga profesor Perović, „da je Miloševićeva vlast bila demokratska?” Ne, ovaj som, ništa. Kao, ma vi ste super, možete da pričate, divna je ova zemlja, evo, tu kao nema milicije, nema logora, nema batinanja, tako da treba da budemo srećni i presrećni zato što je on zaključio da je to sloboda. Ja sam, kao što znaš, učestvovao na stotinama tribina, ali nikad nisam toliko flipnuo kao na ovoj. Odlepio sam, jer sam prvi put video, kako da ti kažem, ne domaćeg kretena, nego međunarodnog kretena. Jebote, kako da ti kažem, međunarodni kreten. Znaš, on je antireklama za sve što dolazi odatle, čak i Šormaz izgleda inteligentnije nego on.

PETAR
LUKOVIĆ

Znaš šta? Živiš u jednom društvu u kome su na sve strane razne vrste domaćih ludaka i kao da nam nije dosta svih ovih morona ovde, još mi dođe na tribinu neko takav iz američke ambasade. Ma, jebi se, ma daj, oslobodite me toga. I on je kao na našoj strani, e, vala nije, e vala nije, kao što nije na našoj strani Miroljub Albijanić. Ne mogu da budem, kako da ti kažem, ne mogu ja da budem sa čovekom koji misli da je broj traktora u zemlji mera slobode. Naprosto postoje neke granice i ne mogu ja da budem neko ko će sad da kaže – e, sad su G17 plus i DSS deo demokratskog bloka – e, nisu. Izvini, nisu, i uopšte, ta ideja demokratskog bloka je potpuno imbecilna, do imbecilizma je glupa.

SVETLANA LUKIĆ:

Jesi li video sastav delegacije, koja je išla kod Blera?

PETAR LUKOVIĆ:

Sastav delegacije je bio strašan, Aleksandar Nikitović, Dragan Jočić, Velja Ilić, Koštunica...

SVETLANA LUKIĆ:
Sanda Rašković-Ivić.

PETAR LUKOVIĆ:

Da, strašno. Po nekim modnim detaljima, kao da je Erih Honeker šezdeset pete godine poslao delegaciju Istočne Nemačke u London. I bolje bi ta delegacija izgledala. Meni su izgledali strašno, apsolutno vizuelno potvrđuju predstavu o ljudima iz Srbije koji, kako da kažem, izgledaju čudno. Oni su ljudi od kojih se malo uplašiš. Zamisli, Velja Ilić u Londonu! Kad sam to video, ja sam prebacio kanal, mene je bilo sramota, da budem najiskreniji, ja sam odmah prebacio, mene je blam. Zamisli, neko me zove i kaže: „U, jebote, jesi video?” Ja kažem: „Nisam”. Bolje da mu kažem da nisam video. Video sam, nažalost sam video. Nikitović onaj, prvo nikad ne znaš ni ko je taj čovek, mi-slim, ti realno ne znaš ko je taj čovek, kao da ja znam ko je to, kao što ti znaš ko je, otkud znam... Veliki meštar neki koji vuče konce, nešto odlučuje o svemu. Velja Ilić, završili smo priču, dovoljno je samo - Ve-lja Ilić. Velja Ilić će jednog dana ući u rečnik Srbije kao poseban po-jam - on radi, on misli kao Velja Ilić, to će generacije da govore, to će biti simbol nečega. Jočić, jebo te bog, on je izgledao kao da bi uhapsio Blera na mestu, tako je bio dinamičan. Pazi, Vuksanović, ne, ali pazi, ja imam utisak da je bio zapanjen da postoji London i kako to tolike kuće velike. Možda je pomislio u jednom trenutku - možda ne bi bilo loše da budem gradonačelnik Londona, možda bih ovde uspeo, ako već u Beogradu nisam.

Sanda Rašković-Ivić koju je slušaoci *Peščanika* trebalo da vide kad je u Beogradu bio general Šura i tog trenutka sam, to stalno govorim, znao da je Kosovo definitivno izgubljeno, tog sekunda znaš da je Ko-sovo izubljeno. Zašto? E, zato što se Sanda Rašković-Ivić tog dana po-javila na razgovorima, pazi kao, pojavila se sa generalom Šurom, u čemu? U dugačkoj haljini bez rukava prepunoj žirafa. Imao si redove žirafa koje gledaju udesno, pijane žirafe gledaju udesno, onda malo ispod grudi neke žirafe gledaju ulevo i dole sve žirafe u raznim poza-ma, dugačka onako haljina. Za svadbu kafansku, onako neverovatno, usko onako, vidi se malo ono nabijeno, volimo mi to, fino... Ona njena kosa kao Barbika neka, pedeset osma godina... Pa ne, zamisli samo, molim te, evo, zamisli da si ti veliki šef neke velike sile i dođe ti San-da Rašković u žirafama, koja govori o ljudskim pravima Srba na Kosovu.

SVETLANA LUKIĆ:

Bio je ovo Petar Luković. Petar Luković je u pravu kada kaže da nema logike da se prave letnje šeme, i to u ovakvoj zemlji. Mi nemamo drugo opravdanje osim - da nema ove letnje pauze, nije sigurno da bismo preživeli, tako da nam je potrebno vreme da se malo regenerišemo. Vama hvala na razumevanju, ako ga imate, ako ga nemate, onda ništa. I od jednih i od drugih zahtevam da mi čuvate Srbiju, makar u izmenjenim granicama, dok se ne vratim početkom septembra. Znači, početkom septembra ponovo Pešćanik. Pozdravljaju vas Svetlana Vuković i Svetlana Lukić.

